BIJLAGE I

51 VBH-doorlichtingsfiches

Inhoudstafel

Beleidsveld economie (419 mio €)
Compensatie Indirecte Emissiekosten (140 mio €) 4
Ondernemingsvorming Syntra (44 mio €) 15
KMO-portefeuille (40 mio €) 28
Bevorderen van Ondernemerschap (30 mio €) 35
Strategische Transformatiesteun (28 mio €) 47
Ecologiesteun (23 mio €) 60
Bedrijventerreinensteun (19 mio €) 76
KMO-groeisubsidie (12,5 mio €) 85
Hinderpremie – Openbare Werken (10 mio €) 94
Winstuitkering LRM naar Limburg Sterk Merk (10 mio €) 103
ParticipatieMaatschappij Vlaanderen (PMV) 109
LRM 117
Gigarant 130
Flanders Future Tech Fund (1,1 mio €) 136
Kennisdiffusie Hogescholen (7,5 mio €) 142
STEM (2,5 mio €) 148
Flanders DC (2,3 mio €) 155
Screen Flanders (3,5 mio €) 175
Beleidsveld Wetenschappelijk onderzoek (765 mio €)
Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Fundamenteel Onderzoek (356 mio €) 196
Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Toegepast Biomedisch Onderzoek (17 mio €) 221
Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Strategisch Basisonderzoek (76,1 mio €) 233
Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Onderzoeksinfrastructuur (31,4 mio €) 248
Bijzondere onderzoeksfondsen bij de universiteiten (222 mio €) 263
Omkadering Jonge Onderzoekers (5 mio €) 288
Plantentuin Meise (17,6 mio €) 309
Vlaams Instituut voor de Zee (7,1 mio €) 335
Vlaams AI-plan: Luik Onderzoek (12 mio €) 351
Cybersecurity: Luik Onderzoek (8 mio €) 365
Instituut voor Tropische Geneeskunde (4 mio €) 375
Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten (1 mio €) 388
Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen (0,8 mio €) 405
Orpheus-instituut (1,1 mio €) 422

ALAMIRE (0,8 mio €) 434
Vlerick Business School (0,7 mio €) 447
Antwerp Management School (0,4 mio €) 462
Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring (3 mio €) 478
United Nations University Institute on Comparative Regional Integration Studies (1 mio €) 488

Beleidsveld Innovatie (718 mio €)
Instrumenten via het Departement EWI
Interuniversitair Micro-Elektronica Centrum (111 mio €) 507
Vlaams Instituut voor Biotechnologie (61 mio €) 526
Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (53 mio €) 551
Flanders Make (38 mio €) 565
Industriële Onderzoeksfondsen en interfaceactiviteiten (56 mio €) 579
REGenerative MEDicine crossing Borders (3 mio €) 601

Instrumenten via VLAIO
Onderzoeksprojecten en Ontwikkelingsprojecten (218 mio €) 609
Clusterbeleid (75 mio €) 617
BAEKELAND- en INNOVATIEMANDATEN (22 mio €) 630
Moonshot (20 mio €) 640
Landbouw-trajecten (10 mio €) 649
Collectief Onderzoek & Ontwikkeling en Collectieve Kennisverspreiding (10 mio €) 660
TETRA (10 mio €) 666
Cybersecurity – luik implementatie (8,4 mio €) 675
Artificiële Intelligentie (7,4 mio €) 683
Team Bedrijfstrajecten vzw (5,2 mio €) 691
Programma Innovatieve Overheidsopdrachten (3,8 mio €) 702

Beleidsveld Wetenschapscommunicatie (10 mio €)
Wetenschapscommunicatie 724

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

Titel van het beleidsinstrument: Compensatie Indirecte Emissiekosten

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[1]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
1. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
2. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH-oefening.

1. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

[1] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

1.1. Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Het Europese emissiehandelssysteem (EU-ETS) dat in 2005 werd gelanceerd verplicht de deelnemende ondernemingen een hoeveelheid emissierechten in te leveren die overeenstemt met de hoeveelheid CO_2-equivalent die zij tijdens het voorgaande jaar hebben uitgestoten. Aangezien de elektriciteitssector de CO_2-kosten kan doorrekenen in de elektriciteitsprijs, komt de financiële last van de aankoop van emissierechten indirect terecht bij de elektriciteitsverbruiker. Elektriciteitsintensieve afnemers verliezen daardoor aan concurrentiekracht ten opzichte van bedrijven in regio's met een minder ambitieus klimaatbeleid.

De Europese Commissie stelde in 2012 richtsnoeren op die de contouren bepalen voor nationale steunmaatregelen ter compensatie van dit concurrentieel nadeel. Met de Compensatie Indirecte Emissiekosten (CIE) wil de Vlaamse Overheid bedrijven compenseren voor deze indirecte CO_2-kosten. Op die manier wil ze het concurrentieel nadeel wegwerken en vermijden dat deze bedrijven genoodzaakt zijn zich te delokaliseren naar landen buiten de Europese Unie, hetgeen het klimaat ook niet ten goede komt. De steun compenseert kosten voor de emissiejaren 2013 tot en met 2020. De steun compenseert de kosten niet volledig en neemt af in de tijd (degressief tot 2020).

De steun geldt enkel voor ondernemingen die activiteiten uitvoeren in de volgende NACE-codes zoals bepaald door de Europese Commissie op basis van kwantitatieve criteria, namelijk de doorberekende CO_2-kost en de handelsintensiteit, en kwalitatieve criteria zoals marktstructuur, reductiepotentieel en de mogelijkheid om kosten door te rekenen aan verbruikers; met name (exhaustieve lijst) 2742 productie van aluminium, 1430 winning van mineralen voor de chemische en de kunstmestindustrie, 2413 vervaardiging van overige anorganische chemische basisproducten, 2743 productie van lood, zin en tin, 1810 vervaardiging van kleding en leer, 2710 vervaardiging van ijzer en staal en van ferrolegeringen; 2112 vervaardiging van papier en karton, 2415 vervaardiging van kunstmeststoffen en stikstofverbindingen, 2744 productie van koper, 2414 vervaardiging van andere organische chemische basisproducten, 1711 spinnen van katoen of katoenachtige vezels, 2470 vervaardiging van synthetische en kunstmatige vezels, 1310 winning van ijzererts, 24161039 lagedichtheidpolyethyleen (LDPE), 24161035 lineair lagedichtheidpolyethyleen (LLDPE), 24161050 hogedichtheidpolyethyleen (HDPE), 24165130 polypropyleen (PP), 24163010 polyvinylchloride (PVC), 24164040 polycarbonaat (PC) en 21111400 mechanische pulp.

De onderneming moet toegetreden zijn tot de Energiebeleidsovereenkomst (EBO) indien ze tot de doelgroep ervan behoort en moet voor de eerste twee installaties waarvoor ze steun vraagt een minimaal elektriciteitsverbruik van 1 GWh per installatie hebben.

De indirecte kost is, naast de productie en het bijbehorende elektriciteitsverbruik van het bedrijf zelf, grotendeels afhankelijk van wat de ETS-bedrijven voor hun emissierechten moeten betalen. De steunberekening houdt bijgevolg rekening met de (globaal genomen stijgende) emissierechtenprijs. Voor bepaalde producten die voortvloeien uit de installaties die actief zijn in bovenvermelde activiteiten werd een productspecifieke efficiëntiebenchmark voor elektriciteitsverbruik opgesteld. Voor deze producten houdt de steunberekening, naast de cap van de steunintensiteit, rekening met die efficiëntiebenchmark en niet met de werkelijk verbruikte elektriciteit. Voor de andere producten houdt de steunberekening, naast de cap van de

steunintensiteit, rekening met de werkelijk verbruikte elektriciteit, maar wordt die geplafonneerd tot 80%.

1.2. Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

In onderstaande grafiek is het jaarlijkse budget terug te vinden per emissiejaar in k euro (kolom; gegevenslabel bovenaan; linkse as). Aan de trendlijn is duidelijk te zien dat het budget de (globaal genomen stijgende) emissierechtenprijs (per ton $C0_2$) volgt (lijn; gegevenslabel onderaan; rechtse as). Hoe meer de stijgende emissierechtenprijs de inkomsten uit emissierechten naar boven stuwt, hoe hoger ook het compensatiebedrag omwille van diezelfde stijgende emissierechtenprijs.

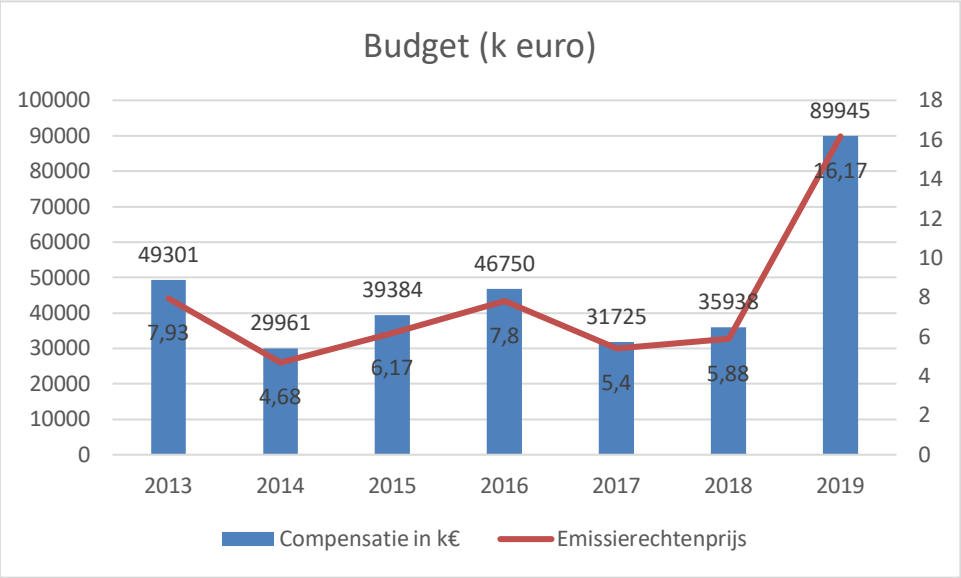

Het Agentschap Innoveren & Ondernemen is verantwoordelijk voor de opvolging van de aanvragen Compensatie Indirecte Emissiekosten. De dossierbehandeling vergt er 0,5 VTE.

1.3. Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Omwille van de onmiskenbare link tussen het EU-ETS-systeem en het beleidsinstrument Compensatie Indirecte Emissiekosten moet eerst de doelstelling van het EU-ETS-systeem belicht worden alvorens die van de Compensatie Indirecte Emissiekosten duidelijk kan worden.

Richtlijn 2009/29/EG (verder de 'ETS-richtlijn') maakt deel uit van een pakket wetgevingsmaatregelen ter bestrijding van de klimaatverandering en ter bevordering van hernieuwbare en koolstofarme energie. Dat pakket was voornamelijk bedoeld om de algemene milieudoelstelling van de Unie, met name een vermindering met 20% van de broeikasgasemissies in vergelijking met 1990 en een aandeel van 20% hernieuwbare energie in de totale energieconsumptie van de Unie, tegen 2020 te bereiken. Overeenkomstig de in het Actieplan

Staatssteun van 2005 beschreven afwegingstoets is de belangrijkste doelstelling van het staatssteuntoezicht in het kader van de tenuitvoerlegging van EU-ETS, te garanderen dat staatssteun leidt tot een grotere reductie van de broeikasgasemissies dan het geval zou zijn zonder de steun en ervoor te zorgen dat de positieve gevolgen van de steun groter zijn dan de negatieve gevolgen daarvan in de zin van verstoringen van de mededinging op de interne markt. De staatssteun moet noodzakelijk zijn om de milieudoelstellingen van de EU-ETS te bereiken (noodzaak van de steun) en beperkt zijn tot het minimum dat nodig is om de nagestreefde milieubescherming te bereiken (evenredigheid van de steun) zonder dat zij leidt tot een onrechtmatige verstoring van de mededinging en het handelsverkeer op de interne markt.

De ETS-richtlijn moest samengevat dus resulteren in het behalen van de milieudoestellingen van de Unie, met name een reductie van broeikasgasemissie en een stijging van het aandeel hernieuwbare energie.

Het ETS-systeem, waarbij een prijs werd gevraagd voor het uitstoten van broeikasgassen, dreef echter ook de kosten voor Europese ondernemingen op. Indien die ondernemingen hun activiteiten zouden verplaatsen naar niet-EU-landen omdat zij deze extra kost niet kunnen of willen dragen, dan verliest de EU op meerdere vlakken; de wereldwijde uitstoot daalt niet, deze ondernemingen staan niet meer onder uitstoottoezicht, de EU verliest hun economische activiteit en tewerkstelling, …

De ETS-richtlijn laat daarom toe dat de lidstaten financiële maatregelen vaststellen ten behoeve van bedrijfstakken of deeltakken die worden geacht te zijn blootgesteld aan een significant CO_2-weglekrisico ten gevolge van in de elektriciteitsprijzen doorberekende kosten in verband met broeikasgasemissies (de 'indirecte emissiekosten'), teneinde deze kosten te compenseren in overeenstemming met de regels inzake staatssteun. In deze richtsnoeren wordt onder 'CO_2-lek' verstaan dat de wereldwijde broeikasgasemissies zouden kunnen stijgen indien ondernemingen hun productie naar derde landen buiten de Unie zouden verplaatsen omdat zij de kostenstijgingen als gevolg van de EU-ETS niet aan hun afnemers kunnen doorberekenen zonder een significant verlies van marktaandeel.

De aanpak van het CO_2-weglekrisico via de Compensatie Indirecte Emissiekosten dient bijgevolg een milieudoelstelling, aangezien de steun tot doel heeft te voorkomen dat de wereldwijde broeikasgasemissies zouden gaan stijgen als gevolg van de verschuiving van de productie naar landen buiten de Unie, bij gebreke van een bindende internationale overeenkomst inzake de vermindering van broeikasgasemissies.

Terzelfder tijd kan steun voor indirecte emissiekosten een negatieve impact hebben op de efficiëntie van de EU-ETS. Niet-gerichte steun zou de door de begunstigden te dragen kosten in verband met hun indirecte emissies zodanig kunnen verlagen dat de stimulansen voor een verlaging van de emissies en voor innovatie in de bedrijfstak erdoor worden beperkt. Daardoor zouden de kosten van de verlaging van de emissies voornamelijk door andere economische bedrijfstakken moeten worden gedragen. Bovendien kan dergelijke staatssteun leiden tot significante verstoringen van de mededinging op de interne markt, vooral wanneer ondernemingen in dezelfde bedrijfstak naargelang de lidstaat anders worden behandeld wegens een verschil in budgettaire beperkingen. Derhalve moeten met deze richtsnoeren drie specifieke doelstellingen worden nagestreefd: minimalisering van het CO_2-weglekrisico, veiligstelling van de EU-ETS-doelstelling om energie op rendabele wijze koolstofluw te maken en beperking van verstoringen van de mededinging op de interne markt tot een minimum.

De Commissie heeft — op het niveau van de Unie — beoordeeld in welke mate een bedrijfstak of deeltak de indirecte emissiekosten kan doorberekenen in de productprijzen zonder een significant verlies van marktaandeel aan minder koolstofefficiënte installaties buiten de Unie.

Om bovendien de verstoring van de mededinging op de interne markt tot een minimum te beperken en de doelstelling van de EU-ETS om de energieproductie op rendabele wijze koolstofluw te maken veilig te stellen, mag de steun de kosten van de EU-emissierechten in elektriciteitsprijzen niet volledig compenseren en dient hij geleidelijk af te nemen. Degressieve steunintensiteiten zijn bij staatssteun van wezenlijk belang om steunafhankelijkheid te voorkomen. Bovendien houden zij de stimulansen op lange termijn in stand om de externe milieueffecten volledig te internaliseren en zorgen zij voor het behoud van de stimulansen op korte termijn om over te stappen op opwekkingstechnologieën die minder CO_2 uitstoten. Tegelijk wordt het tijdelijke karakter van de steun benadrukt en wordt een bijdrage geleverd tot de overgang naar een koolstofarme economie.

Samengevat heeft de Compensatie Indirecte Emissiekosten als doel te voorkomen dat er een significant CO_2-weglekrisico ontstaat als gevolg van de doorberekening van kosten van emissierechten in de elektriciteitsprijzen die de begunstigde betaalt, indien zijn concurrenten uit derde landen geen dergelijke CO_2-kosten in hun elektriciteitsprijzen doorberekend krijgen en de begunstigde deze kosten onmogelijk in zijn productprijzen kan doorberekenen zonder een aanzienlijk verlies van marktaandeel.

Op 11 december 2019 heeft de Europese Commissie de mededeling over de Europese Green Deal gepubliceerd, waarin de krijtlijnen zijn getrokken voor de beleidsmaatregelen om Europa tegen 2050 klimaatneutraal te maken en om andere milieuproblemen aan te pakken. Zolang veel internationale partners de ambitie van de Unie niet delen bestaat het risico van koolstoflekkage – hetzij doordat de productie wordt overgeheveld van de Unie naar landen met minder ambitie op het gebied van emissiereductie, hetzij doordat Unieproducten worden vervangen door meer koolstofintensieve invoer. Als dat gebeurt, worden de emissies niet wereldwijd teruggedrongen en dat zou funest zijn voor de inspanningen van de Unie en haar bedrijfsleven om de mondiale klimaatdoelstellingen van de Overeenkomst van Parijs te halen, die op 12 december 2015 is vastgesteld, na de 21_e Conferentie van de partijen bij het Raamverdrag inzake klimaatverandering van de Verenigde Naties.

Dat deze doelstelling nog actueel is, wordt duidelijk door bovenstaande stringente milieudoelstellingen van de Unie. De Commissie publiceerde in 2021 dan ook nieuwe richtsnoeren die een verlenging van het systeem van financiële compensatie voor indirecte emissiekosten mogelijk maken.

1.4. Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Neen. Het beleidsinstrument heeft nog geen deel uitgemaakt van een evaluatie.
In het kader van de Vlaams Brede Heroverweging is er wel een externe evaluatie in aanbesteding.
De resultaten van deze externe studie zouden Q3 2021 beschikbaar moeten zijn.

1.5. Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De doeltreffendheid van het beleidsinstrument alsook aanbevelingen daaromtrent zijn onderdeel van de onder 1.4 vermeldde externe evaluatie.

1.6. Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De doelmatigheid van het beleidsinstrument alsook aanbevelingen daaromtrent zijn onderdeel van de onder 1.4 vermeldde externe evaluatie.

1.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De benchmarking van het beleidsinstrument is onderdeel van de onder 1.4 vermeldde externe evaluatie.

1.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

In Nederland heeft PwC in 2019 een studie uitgevoerd, de zogenaamde 'Speelveldtoets', waarin het effect werd bestudeerd van drie 'kostenverhogende maatregelen', met name de nationale heffing op uitstoot van industriële broeikasgassen, de wijzigingen in energiebelasting en opslag duurzame energie en de afschaffing van de compensatie voor indirecte EU ETS kosten.

PwC concludeerde daarin dat deze kostenverhogende maatregelen een negatief effect kunnen hebben op financiële resultaten en de concurrentiepositie van de industrie. Voldoende en tijdige verstrekking van subsidies kan de kostenverhoging voor bedrijven verminderen doordat het verduurzaming mogelijk maakt. Stijgende kosten impliceren immers minder investeringsruimte voor duurzaamheidsmaatregelen en er zijn zo al weinig rendabele opties voor uitstootreductie of verlaging van energieverbruik. Subsidies zullen de kans op weglekeffecten mitigeren aangezien ze de onrendabele top bij verduurzamingsinvesteringen verminderen. Indien tijdig voldoende subsidies beschikbaar zijn, bedrijven hiervoor in aanmerking kunnen komen en de benodigde infrastructuur (denk aan waterstof- en CCS-infrastructuur) tijdig gereed is, kan dat de industrie helpen de verslechtering van de concurrentiepositie (deels) te mitigeren.

1.9. Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De bevoegdheid op Vlaams niveau komt voort uit de federale staatshervormingen van de jaren 1980. Door deze bijzondere wetten is economisch ondersteuningsbeleid een taak van de gewesten. De federale overheid heeft alleen restbevoegdheid inzake fiscaliteit. De steunmaatregel herfederaliseren staat haaks op deze logica.

Bovendien wordt deze compensatie gefinancierd uit het Vlaams Klimaatfonds (VKF). De veilinginkomsten van de emissierechten worden van het Europese niveau, waar ze initieel terechtkomen, verdeeld naar de lidstaten en van het Belgische niveau naar de gewesten. Op Vlaams niveau komen deze inkomsten terecht in het VKF, van waaruit ze verdeeld worden over verschillende projecten. Het is daarom ook logisch om de uitgaven op hetzelfde niveau te doen als waarop de inkomsten finaal belanden.

Deze bevoegdheid doordelegeren aan lokale overheden is niet wenselijk. Het steunen van bedrijven moet, om objectiviteit, gelijke behandeling en onafhankelijkheid te garanderen, op voldoende hoog niveau gebeuren. Een Vlaamse overheidsadministratie heeft er geen belang bij dat een bepaald bedrijf al dan niet gesteund wordt. Op het lokale niveau kan die belangenvermenging veel groter zijn en hoe meer middelen, hoe meer een lokale overheid haar eigen bedrijven zal willen favoriseren. Het zou bovendien een verdere verdeling van het VKF vereisen, maar ook tot een minder objectief beleid op microniveau leiden dat mogelijks niet parallel loopt met de bredere Vlaamse beleidsvisie. Dergelijke versnippering aan initiatieven maakt het steunbeleid bovendien minder transparant.

1.10. Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het verlenen van steun gebeurt met publieke middelen, in casu het VKF. Aangezien een overheid geen commercieel doel heeft maar het algemeen maatschappelijk belang dient te respecteren kan de verdeling van deze middelen objectief en optimaal ingezet worden. De dienstverlening dient neutraal en objectief te zijn. Bij private spelers, waar winstmaximalisatie en commerciële motieven een doorslaggevende rol spelen is het risico op belangenvermenging groter. De publieke sector staat bovendien onder veel meer controle dan de private sector.

1.11. Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Zoals in het antwoord op vraag 1.2 aangegeven is de beheerskost in termen van personeel erg laag, zeker in verhouding tot het steunbedrag. Daarop is dus nog amper efficiëntiewinst te boeken.

Een verdere digitalisering van de steunmaatregel, die ook gepland staat, kan wel nog voor efficiëntiewinst zorgen, zowel aan ondernemings- als aan administratiekant. Momenteel gebeurt een steunaanvraag via een generieke mailbox, waarbij de dossierbehandelaar nog veel werk voor de boeg heeft om alles op te volgen en te beslissen en indien positief, vast te leggen en uit te betalen. Vanaf 2022 zal de steunmaatregel, als hij wordt verdergezet, via het CRM-systeem van het Agentschap Innoveren en Ondernemen ingediend en opgevolgd worden. Dat automatiseert een heel aantal stappen, zodat zowel de indienende onderneming als de dossierbehandelaar bepaalde zaken die nu manueel gebeuren (zoals bijvoorbeeld een ontvangstbevestiging sturen) niet meer hoeven uit te voeren. In het voorbeeld van de ontvangstbevestiging stuurt het systeem deze automatisch naar de steunaanvrager na indiening, waardoor die steunaanvrager ook dadelijk op de hoogte is van de succesvolle indiening van zijn steunaanvraag.

Voor de aanvragende onderneming is de huidige werkwijze al heel erg 'lean'; aangezien het om een vaste set aanvragende ondernemingen gaat en de gegevens van aanvragen van vorige jaren relevant zijn voor de aanvraag van het daaropvolgende jaar, bereidt het Agentschap Innoveren en Ondernemen de nieuwe aanvraag voor. Alle eerdere, gecontroleerde gegevens worden daarbij overgenomen uit vorige aanvragen. Dat vereist wat werk, maar zorgt er daarna voor dat deze gegevens niet jaar na jaar opnieuw gecontroleerd hoeven te worden en dat de steunaanvragende onderneming slechts een klein aantal 'nieuwe' gegevens hoeft aan te leveren.

1.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De aanpak van het CO_2-weglekrisico via de Compensatie Indirecte Emissiekosten dient een milieudoelstelling, aangezien de steun tot doel heeft te voorkomen dat de wereldwijde broeikasgasemissies zouden gaan stijgen als gevolg van de verschuiving van de productie naar landen buiten de Unie, bij gebreke van een bindende internationale overeenkomst inzake de vermindering van broeikasgasemissies. Een eerste belangrijk systeemeffect situeert zich dus op milieuvlak.

Een ander belangrijk maatschappelijk systeemeffect van het er al dan niet in slagen om bedrijven hier te houden is de impact op economische activiteit en tewerkstelling. Als bedrijven hun productie weghalen uit Vlaanderen, verdwijnt ook die economische activiteit en de tewerkstelling gerelateerd aan die productie uit Vlaanderen.

Daartegenover staat echter de perceptie van de publieke opinie. Door de specifieke bedrijfstakken die een significant weglekrisico vertonen en dus betoelaagd worden, lijkt het alsof de overheid vervuilende industrie rechtstreeks beloont voor vervuiling. Daarmee worden directe en indirecte emissiekosten echter door elkaar gehaald. Dat het samenspel complexer is, en dat het gaat om indirecte emissiekosten, waarvan de meerkost uiteindelijk ook door deze industrie wordt gedragen, is een belangrijke nuance die zelden of nooit de pers haalt.

1.13. Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Er is geen ingebouwde evaluatiemethodologie en -periodiciteit. De richtsnoeren gelden voor een strikt afgebakende groep sectoren en een strikt afgebakende periode die het ETS-systeem volgt. Met het oog op een mogelijke verlenging van het systeem naar aanleiding van de nieuwe Europese richtsnoeren werd het als zinvol aanzien om op het einde van de eerste periode te evalueren (zie ook 1.4).

1.14. De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Naast het elektriciteitsverbruik of het productievolume van de steunaanvrager bepalen de volgende parameters de hoogte van het steunbedrag:

- De prijs van emissierechten
- De CO_2-emissiefactor
- De benchmarkwaarde (van het specifieke product)
- De steunintensiteit

De emissierechtenprijs is een belangrijke factor in de uiteindelijke meerkost van de elektriciteitsintensieve afnemer. Het lijkt dan ook logisch om de directe relatie tussen de emissierechtenprijs en het steunbedrag, als proxy van en ter compensatie van die meerkost, te behouden.

De CO_2-emissiefactor is een maximale waarde zoals door de Europese Commissie in de richtsnoeren bepaald. Deze emissiefactor kan in de Vlaamse regelgeving kunstmatig verlaagd worden, maar de logica van die ingreep is moeilijk te verdedigen. Eenzelfde redenering geldt voor de benchmarkwaarden. Het productspecifieke karakter van deze benchmarkwaarden maakt dat des te moeilijker.

De makkelijkst aan te passen factor is de steunintensiteit, met name het deel van het theoretisch aanvaardbare elektriciteitsverbruik (gecorrigeerd volgens de benchmarkwaarden) dat gesteund kan worden. De richtsnoeren geven een maximum mee, maar het staat de lidstaten vrij om dat percentage naar beneden toe aan te passen.

De mogelijkheden om de budgettaire impact te verlagen zijn grosso modo tweeledig; een kleinere groep bedrijven betoelagen of elke steunaanvrager minder steun geven. De eerste variant vereist adequate, objectieve en heldere criteria tot schrapping van bepaalde activiteiten die volgens de richtsnoeren wel subsidieerbaar zijn, hetgeen geen eenvoudige oefening is. De tweede optie, minder steun geven, kan in een open budgetenveloppe zoals hierboven vermeld het makkelijkst door de steunintensiteit te verlagen. In een gesloten budgetenveloppe kan dat door alle steunbedragen te prorateren.

Wat het effect zal zijn van de 15%-besparingsvariant wordt meegenomen in de onder 1.4 vermeldde externe evaluatie.

1.15. **Andere opmerkingen/aandachtspunten?**

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Geen.

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI

Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Ondernemingsvorming Syntra

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[2]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

3. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
4. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

---

[2] Zie *https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl*

2. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

2.1. Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

- Het regeerakkoord voorziet in het volgende : we stimuleren ondernemerschap en het aanleren van ondernemerscompetenties. VLAIO zorgt er als regisseur ondernemersvorming voor dat er voldoende innovatieve en flexibele ondernemerschapstrajecten en bijscholingen voor ondernemers in de markt worden gezet. De ondernemersvorming die door Syntra Vlaanderen wordt gecoördineerd, zal door VLAIO via een Mastercall voor 5 jaren worden uitgeschreven, waar zowel ondernemers als KMO-medewerkers opleiding kunnen volgen. Hierbij wordt enerzijds een gesloten call gelanceerd, gericht naar de Syntra vzw's, zodat hun kennis, expertise en bereik verder benut zullen worden. Anderzijds wordt ook een open call gelanceerd met opleidingen die belangrijk zijn en de markt niet aanbiedt.
  Syntra Vlaanderen hield per 31/12/2020 op te bestaan en VLAIO werd op 1/1/21 de regisseur voor ondernemersvorming.
- VLAIO geeft als regisseur ondernemersvorming :
  Vorm aan het relatiebeheer tussen VLAIO/erkende centra ondernemersvorming en Syntrum
  Geeft vorm aan een stakeholdermanagement vanuit VLAIO om ondernemersvorming in te bedden binnen VLAIO Netwerk en ecosysteem voor ondernemen, innoveren en levenslang leren
  Organiseert de gesloten oproep ondernemerschapstrajecten ('mastercall')
  Maakt de regelgeving op tot erkenning Syntra en de organisatie van gesloten oproep ondernemerschapstrajecten
  Geeft het kwaliteitstoezicht vorm vanuit departement WSE via een samenwerkingsovereenkomst.

- Voor de ondernemerschapstrajecten zal door VLAIO een call voor vijf jaren worden uitgeschreven. Hierbij wordt een gesloten call gelanceerd, gericht naar de Syntra vzw's, zodat hun kennis, expertise en bereik optimaal benut kunnen worden. '
- In juli 2020 ging er een conceptnota als mededeling naar de Vlaamse Regering waarin de strategie voor een gesloten oproep voor de SYNTRA voor 5 jaar werd uiteengezet :
- Wat de rolbepaling betreft dienen de SYNTRA:
  Te worden ingebed in ecosysteem voor Innoveren en Ondernemen én het VLAIO Netwerk.
  De Syntra worden de actor levenslang leren gericht op KMO-ondernemers en KMO medewerkers, met veel aandacht voor beroepsopleiding in specifieke sectoren.

  Drie essentiële maatschappelijke transities zijn daarbij belangrijk :
  1. De ondernemende samenleving;
  2. De innoverende samenleving;
  3. Het levenslang leren van de KMO-ondernemer en de KMO-medewerkers.

Het gaat om geïnstitutionaliseerde opleiding met diepgang, een onderbouwd curriculum, tot stand gekomen in samenwerking met het bedrijfsleven en/of sectororganisaties, gevalideerd door de overheid
Het betreft Diensten van Algemeen Belang (DAB)
Duidelijk onderscheiden van ander aanbod (ondernemerschap, hogescholen, universiteiten, …)
Wat didactiek betreft zijn ondernemingszin, ondernemerschap en innovatievermogen transversaal verweven in de opleidingen
De SYNTRA zijn ondernemende vormingsomgevingen waar ondernemend leren mogelijk wordt.
Het leren is receptioneel, obv praktisch ervaringsdeskundige, praktijkvoorbeelden, praktijksituatie
Blended (combinatie van klassikaal leren en/of online leren en/of werkplekleren en/of …) afgestemd op de nood, interesse en ervaring van de cursist (maatwerk)
De groeibehoefte van de persoon staat centraal, gepast (maat)traject
Er wordt ingezet op Flexibilisering, samenwerkingen, digitalisering, ondernemerscompetenties op basis van het ENTRECOMP model en innoverend vermogen; er wordt ook ingezet op competentienoden binnen ontluikende waardeketens;

- Het stakeholdermanagement wordt uitgebouwd via een
  tweemaandelijks strategisch overleg: Unizo, Voka, ACV en ABVV, aangevuld met een vertegenwoordiger van Vhlora, Vlir, Vlor en Vloot
  een maandelijks operationeel overleg met de directeurs van de Syntra
  een tweemaandelijks overleg met Syntrum om innovatie en productontwikkeling op te volgen.
  VLAIO heeft een waarnemer in de RvB van elk Syntra
  Binnen het VLAIO Netwerk wordt er gewerkt aan
  - Een Leerplatform ondernemersvorming
  - Een Ontmoetingsmoment met sectoren (noden, jaarplan, productontwikkelingsagenda)
  - Ontmoetingsmomenten met structurele partners VLAIO
- Naar doelgroepen en interventielogica richten de SYNTRA zich naar :
  (potentiële) ondernemers
  Medewerkers van ondernemingen en organisaties
  Kwetsbare groepen zoals (langdurig) werkzoekenden, kortgeschoolden, personen met een arbeidshandicap, personen met een migratieachtergrond, en de prioritaire groepen omschreven in het VESOC engagement van de SERV en de Vlaamse Regering van 21 februari 2020
  Innovatievolgers
  Met flexibele trajecten, modulair opgebouwd, op maat van de individuele leernoden van de cursist, blended leervormen
- Via een geïntegreerde aanpak en datagedreven

2.2. Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Het overheidsbudget voor de gesloten oproep bedraagt op jaarbasis €42.311.000 verdeeld als volgt :

INSPANNING			OUTPUT		TOTAAL
O&O, product-ontwikkeling	***doelgroepenbeleid***	***Basis Brussel***	***Per module***	***Coaching***	
€3.000.000	€250.000	€1.100.000	€34.661.000	€3.300.000	€42.311.000

Sinds 2015 is de enveloppe voor ondernemerschapstrajecten gedaald door opeenvolgende besparingen.

OT	2020	2019	2018	2017	2016	2015
AB	6.593.228	7.140.345	6.839.168	8.515.410	7.855.302	7.402.506
BXL	1.886.718	2.124.113	2.252.958	2.909.879	2.759.105	2.237.439
LIM	8.138.534	8.977.355	9.069.307	10.264.831	10.109.495	9.373.369
MVL	6.826.286	7.738.111	7.776.858	8.281.272	8.523.231	8.703.392
WEST	9.210.803	10.269.934	10.307.470	11.044.763	11.572.294	11.527.706
Totaal	***32.655.569***	***36.249.858***	***36.245.761***	***41.016.155***	***40.819.427***	***39.244.412***

Naast deze structurele financiering maken de Syntra gebruik van de mogelijkheden van projectfinanciering via vb. ESF of specifieke actieplannen zoals Brexit.

De werking ondernemersvorming wordt binnen VLAIO opgevolgd door 9 VTE.

2.3. Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Met het oog op het ondersteunen van drie essentiële maatschappelijke transities (de ondernemende samenleving, de innoverende samenleving en het leven lang leren van de huidige en toekomstige kmo-ondernemers en de kmo-medewerkers) ontwikkelen de SYNTRA een eigen didactiek en een onderscheidende positionering.

Via een geïntegreerde dienstverlening van screenen, adviseren, coachen, opleiden, begeleiden en testen worden de ondernemerscompetenties van de (startende) ondernemer en de KMO medewerker versterkt.

De SYNTRA beschikken vandaag jaarlijks over een klantenportefeuille van ruim 30.000 professionele cursisten binnen het productsegment van de ondernemerschapstrajecten.

Binnen die doelgroep beoogt de Vlaamse overheid voor de komende jaren een hogere deelname aan levenslang leren, en wat de SYNTRA betreft een hogere deelname aan leren in functie van de loopbaan van het individu én in functie van innovatie-adoptie door ondernemingen.

Een belangrijke transitie in de werking en dienstverlening van de SYNTRA is nodig om de grote maatschappelijke transities van de ondernemende en innoverende samenleving en van levenslang leren mee vorm te geven. Dit vertaalt zich naar twee grote transitiepaden: een transitiepad "content" en een transitiepad "methodiek":

Het thema, het verhogen van de deelname aan levenslang leren, voor wat de SYNTRA opleidingen betreft, met extra focus op leren innoveren en ondernemerschap is een actueel thema.

2.4. Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

In februari 2019 leverden de KULeuven en HIVA de studie op in verband met de effectiviteit van de SYNTRA. De studie kan bezorgd worden indien gewenst door ze op te vragen bij *bart.candaele@vlaio.be*

Onderstaand de conclusie zoals opgenomen in het rapport. Het rapport zelf is omvangrijker en bevat ook beleidsaanbevelingen.

In deze studie hebben we drie onderzoeksvragen beantwoord op basis van administratieve gegevens van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ). Ten eerste vroegen we ons af of het succesvol afronden van een ondernemerschapsopleiding tot een groter kans leidt om zelfstandig te worden. Onze resultaten tonen aan dat de kans om zelfstandig te worden significant toeneemt met ongeveer 9% tot 13% als een persoon een SYNTRA-opleiding succesvol heeft beëindigd. Dit effect daalt echter in beperkte mate doorheen de tijd.

Ten tweede wilden we weten of het succesvol afronden van een ondernemerschapsopleiding tot een hoger inkomen leidt voor de cursist. Uit onze resultaten blijkt dat de brutoinkomsten significant toenemen met 10% tot 27% naargelang de econometrische strategie als een persoon een ondernemerschapsopleiding bij SYNTRA Vlaanderen succesvol heeft beëindigd. Zoals het geval is met de kans om zelfstandig te worden, daalt ook hier het effect naarmate de tijd vordert.

Ten slotte probeerden we te achterhalen hoe het rendement van een ondernemerschapsopleiding aangeboden door SYNTRA Vlaanderen zich verhoudt ten opzichte van het rendement van andere opleidingen aangeboden door de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) en door de Centra voor Volwassenonderwijs (CVOs). Uit de resultaten observeren we dat alle drie groepen van opleidingen tot hogere brutoinkomsten leiden. Daarentegen, en gezien het profiel van de opleiding niet onverwacht, stijgt de kans om zelfstandig te worden alleen als een persoon een SYNTRA opleiding heeft gevolgd. De kans om zelfstandig te worden blijft onveranderd als een persoon een CVO-opleiding heeft gevolgd, terwijl personen die VDAB-opleidingen hebben gevolgd ongeveer 2% minder geneigd zijn om zelfstandig te worden.

Er zijn ook enkele beperkingen verbonden aan het onderzoek. Ten eerste corrigeerden we voor niet-observeerbare factoren alleen voor een bepaalde subpopulatie van cursisten die al langer aan het werken zijn. Voor cursisten die kort na hun studies een ondernemerschapsopleiding hebben beëindigd, konden we alleen voor een beperkt aantal observeerbare factoren corrigeren. Ten tweede konden we het rendement schatten tot drie jaar na een opleiding, en dit alleen voor SYNTRA opleidingen. Het zou echter nuttig zijn om het rendement ook te schatten voor een langere periode, zoals bijvoorbeeld tien jaar na het behalen van het diploma. Ten derde drukken we het rendement van ondernemerschapsopleidingen alleen uit

in arbeidsmarktuitkomsten. Uiteraard kan het extra onderwijs aangeboden in ondernemerschapsopleidingen ook een impact hebben op andere factoren die niet louter in geldtermen uit te drukken zijn, zoals levensvoldoening, gezondheid en welzijn, politieke participatie en dergelijke meer (Oreopoulos & Salvanes, 2011). Ten slotte hebben we het rendement van het ondernemerschapsonderwijs bepaald op het niveau van de individu. We doen hierbij geen uitspraken over het globaal economisch en sociaal effect van het ondernemerschapsonderwijs. Toekomstige studies kunnen ook deze factoren verder onderzoeken.

Naast bovenvermelde evaluatie voor effectiviteit werden meer operationele evaluaties uitgevoerd, bijvoorbeeld van het sturend beleid door EY, en maakte VLAIO naar aanleiding van de transitie van de ondernemerschapstrajecten van Syntra Vlaanderen naar VLAIO een conceptnota die door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd.

2.5. Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

in 2019 werd door de KUL/HIVA een effectiviteitsstudie uitgevoerd ivm de ondernemerschapstrajecten van de SYNTRA.
Deze studie beschrijft het economisch effect van ondernemerschapsopleidingen van SYNTRA. Voor een individu bestaat het effect van een opleiding uit arbeidsmarkteffecten die een cursist geniet na het volgen van een SYNTRA-opleiding. We kunnen een SYNTRA-opleiding zo beschouwen als een extra scholing, die resulteert in de opbouw van menselijk kapitaal. Het extra menselijk kapitaal vertaalt zich op de arbeidsmarkt in hoger loon of hogere kans voor ondernemerschap. Door te analyseren wat het effect is van het volgen van een SYNTRA-opleiding voor een individu, kunnen we zo het economisch effect van een SYNTRA-opleiding onderzoeken. We beantwoorden volgende onderzoeksvragen: leidt het succesvol afronden van een ondernemerschapsopleiding tot een groter kans om zelfstandig te worden?, en hoe verhoudt zich het rendement van een ondernemerschapsopleiding aangeboden door SYNTRA Vlaanderen ten opzichte van het rendement van andere opleidingen aangeboden door de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) en door de Centra voor volwassenenvorming.
Om het economisch effect van ondernemerschapsopleidingen op een individu te analyseren, doen we een beroep op gegevens van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ). Meer bepaald gebruiken we de gekoppelde administratieve gegevens over de school- en arbeidsmarktloopbaan van jongeren van 2005 tot 2015. Dit laat ons toe om precies te bepalen of en wanneer een persoon een (ondernemerschaps)opleiding succesvol heeft beëindigd.
Personen die een SYNTRA opleiding hebben gevolgd, zijn vooral van Belgische afkomst. Zo heeft 16% van de SYNTRA cursisten een migratie-afkomst, terwijl dit oploopt tot 28% voor VDAB en 48% voor de CVO cursisten in onze steekproef. In de referentiegroep heeft 1 op 5 personen een migratie-achtergrond. In de steekproef zijn 46% van de SYNTRA cursisten die een diploma behaalden man. Bij de CVO cursisten in de steekproef is dit 40% en bij VDAB 95%. De cursisten van

SYNTRA in de steekproef hebben een hoge arbeidsintensiteit. In vergelijking met cursisten van VDAB en CVO observeren we dat meer personen een ASO opleiding hebben. Bemerk dat het lagere aantal personen met een VDAB of CVO kwalificatie te maken heeft met de wijze waarop de steekproef is getrokken en de afbakening van de gegevens (bijvoorbeeld op basis van leeftijd Blijkt dat personen die een SYNTRA-opleiding hebben gevolgd hogere brutojaarinkomsten hebben en meer zelfstandig zijn dan personen die geen ondernemerschapsopleiding volgden.
De studie focust op de kans om zelfstandig te worden tussen personen van 18 tot 25 jaar die een ondernemerschapsopleiding hebben gevolgd en personen die dit niet hebben gedaan. We observeren dat de kans om zelfstandig te worden significant toeneemt met ongeveer 9% als een persoon een SYNTRA-opleiding succesvol heeft beëindigd. Dit is een aanzienlijke toename gegeven dat de gemiddelde kans om zelfstandig te worden voor 18 tot 25 jarigen die geen ondernemerschapsopleiding hebben gevolgd slechts 2,7% bedraagt. Om dit percentage in context te plaatsen vergelijken we dit ook met de kans op zelfstandig worden voor cursisten die een CVO of VDAB diploma behaalden. De kans om zelfstandig ondernemer te worden stijgt niet als een persoon een CVO-opleiding heeft gevolgd, terwijl personen die VDAB-opleidingen hebben gevolgd ongeveer 2% minder geneigd zijn om zelfstandig te worden. De resultaten voor deze twee laatste groepen zijn niet onverwacht en intuïtief gezien het profiel van deze opleidingen. Namelijk, de kans om zelfstandig te worden neemt toe als een persoon een SYNTRA opleiding succesvol heeft beëindigd, het blijft onveranderd na een CVO opleiding, en het neemt af na een VDAB opleiding. Bovendien tonen de resultaten aan dat mannen (11%) meer dan vrouwen (7%) geneigd zijn om zelfstandig te worden na een SYNTRA opleiding.

We kunnen dus stellen dat het doel van de ondernemerschapstrajecten, nl het vergroten van de kans om zelfstandig te worden na het succesvol beëindigen van een ondernemersopleiding en dit in tegenstelling tot het beëindigen van een opleiding bij CVO of bij VDAB waar de kans zelfs daalt.

De doeltreffendheid kan o.i nog verhogen door een transitie door te voeren waarbij ondernemerschapcompetenties adh van Entrecomp transversaal worden verweven in de opleidingsmodules en via een geïntegreerd aanpak van profiling, screening, opleiding, coaching, loopbaanbegeleiding,…

2.6. Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Uit de efficiëntiestudie rond ondernemerschapstrajecten uitgevoerd door de KUL/HIVA (opgeleverd februari 2019) blijken de volgende conclusies :

Het rapport bestudeerde ondernemerschapsopleidingen (OO) vanuit de literatuur en vergeleek de efficiëntie van SYNTRA opleidingen zowel binnen verschillende centra als ten opzichte van andere relevante Vlaamse opleidingsverstrekkers. De volgende vragen werden in dit deel beantwoord: Efficiëntie: Welke kwalitatieve en kwantitatieve factoren hebben een invloed op de efficiëntie van de opleidingen georganiseerd door de SYNTRA vzw's? Benchmark van SYNTRA opleidingen ten opzichte van andere relevante opleidingsverstrekkers in Vlaanderen. De bevindingen op basis van onze analyses kunnen als volgt samengevat worden, per onderdeel:

1. De wetenschappelijke literatuur geeft duidelijk het belang aan van OO voor de samenleving als geheel. De bijdrage van OO is hier sterk afhankelijk van het algemene ondernemersklimaat, en in het bijzonder de samenwerking tussen opleidingsverstrekkers en de bedrijfswereld. Daarnaast kwamen ook de voordelen voor cursisten naar voren. Verschillende non-cognitieve skills (vb. creativiteit, doorzettingsvermogen) kunnen verder ontplooid worden bij het volgen van een OO. Deze vaardigheden voor de 21e eeuw maken cursisten weerbaarder in een steeds complexere en globale wereld, terwijl ondernemingen hun productiviteit kunnen verhogen wanneer werknemers deze vaardigheden bezitten. Tot slot gaf de literatuur aan dat contextfactoren van cursisten cruciaal zijn voor de impact van een OO. Een gerichte aanpak die rekening houdt met minderheidsgroepen en focust op vrouwelijke ondernemers blijkt het meest doeltreffend. In het algemeen is de aanbeveling voor onderwijsverstrekkers om te experimenteren met verschillende benaderingen en nauwgezet data te verzamelen voor verschillende uitkomstmaatstaven. Zo kan de keuze van een bepaalde aanpak gestoeld worden op kwantitatieve bevindingen en kunnen best practices onderling gedeeld worden.

2. De efficiëntie analyse binnen SYNTRA vzw's voor verschillende trajecten illustreerde dat, naargelang de sector en het centrum, de scores uiteenlopend kunnen zijn. Bij het benchmarken van de trajecten werd eveneens duidelijk dat het noodzakelijk is om rekening te houden met de instroomleeftijd, geslacht en socio-economische achtergrond van de cursisten. Wanneer hier niet voor wordt gecorrigeerd geeft een vergelijkende studie een vertekend beeld. Daarnaast stelden we ook vast dat, na correctie voor de instroom, trajecten het relatief beter doen wanneer
(1) lesgevers meer homogeen zijn qua eigenschappen, en qua uurverdeling;
(2) lesgevers gemiddeld jonger zijn, en
(3) het aantal cursisten een optimum bereikt (tussen de 50 en 150 cursisten)

In een laatste analyse werd de efficiëntie van SYNTRA vergeleken met andere opleidingsverstrekkers in Vlaanderen. Ten opzichte van deze andere verstrekkers scoort SYNTRA relatief sterk, enkel opleidingen aangeboden door CVO's doen beter – mogelijks door lagere kosten aan infrastructuur. De verschillen met HBO en VDAB zijn noemenswaardig, en kunnen potentieel grotendeels worden toegeschreven aan verschillen in omschrijving van de kerntaken en de bijhorende instroom van cursisten en lesgevers. Op basis van de data die beschikbaar was voor deze analyses is het echter moeilijk om sterke uitspraken te doen over de relatieve efficiëntie.

De efficiëntie van de ondernemerschapstrajecten kan o.i. worden verhoogd door verder in te zetten op samenwerking tussen de SYNTRA op het vlak van R en D, productontwikkeling, marketing en docentenbeleid binnen SYNTRUM.

Al deze elementen maken deel uit van het dossier in het kader van de gesloten oproep, waar SYNTRA zullen aan werken de komende 5 jaar.

2.7. **Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?**

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's): In het kader van een ESF project ondernemersvorming van de 21e eeuw werden er bezoeken gebracht door het toenmalige Syntra Vlaanderen aan een aantal instituten met een vergelijkbare opdracht :

° In Finland organiseerde het toenmalige SYNTRA Vlaanderen in samenwerking met Tampere University een ronde tafel omtrent ondernemerschap. De deelnemers waren erg divers. Zo waren verschillende opleidingsverstrekkers aanwezig, maar ook een vertegenwoordiger van het Finse Ministerie van Onderwijs en Cultuur, een volwassen student in een ondernemersopleiding en een *business angel*. Na een introductie en enkele presentaties, brachten de deelnemers gelijkenissen en verschillen in ondernemersvorming in kaart tussen Finland en Vlaanderen.

Dat beide landschappen enige versnippering kennen, werd al snel duidelijk.
Opvallend verschil is dat de lokale overheden in Finland zeer veel autonomie hebben qua organiseren van opleidingen, inclusief ondernemersvorming. Een ander verschil met Vlaanderen is dat in Finland een minderjarige een bedrijf kan opstarten, mits toestemming van zijn of haar voogd. De ***handelsregisterverklaring*** wordt daarbij ondertekend door zowel de minderjarige als de voogd. Volgens het Finse ***YES-netwerk*** plukt de maatschappij nu de vruchten van ondernemend onderwijs dat sinds 1994 een verplicht onderdeel in het leerplichtonderwijs is. De betrokkenheid van niet-IT-ondernemingen bij ondernemend onderwijs blijft echter een knelpunt. Scholen blijven soms voorzichtig met het betrekken van niet-IT-bedrijven bij onderwijs.

Ook een studentenvertegenwoordiger van ***Proakatemia*** stelt dat de basis van ondernemerschap gelegd wordt in het lager en middelbaar onderwijs. Zijn huidige *business* opleiding, waarin hij samen met andere studenten daadwerkelijk een co-operatieve opricht, is daar de doorgedreven voortzetting daarvan. Het educatieve model waarop Proakatemia zich baseert, is dat van ***Tiimiakatemia***. Het voorziet coaching en focust op "learning by doing, like it happens mostly in family businesses," aldus de studentenvertegenwoordiger.

Het Bulgaarse SOS Entrepreneurs Foundation stelde een leerrijk programma op. De SYNTRA Vlaanderen-delegatie bezocht in de eerste plaats enkele overheidsorganisaties; Zo werden ze onthaald door het **Nationaal Agentschap voor Beroepsonderwijs en -Training (NAVET)**, bevoegd voor het beroepsonderwijs voor jongeren en volwassenen in Bulgarije en ressorterend onder het Bulgaarse Ministerie van Onderwijs. NAVET heeft als belangrijkste taken het uitreiken van licenties aan onderwijs- en opleidingsverstrekkers – ook private verstrekkers - en het opstellen en opvolgen van de leerplannen. In alle leerplannen is de verwerving van ondernemerscompetenties opgenomen in de leeruitkomsten. Enkele verschillen ten opzichte van de Vlaamse situatie kwamen naar boven, zoals de grotere afstand tussen het agentschap en de opleidingsverstrekkers, de transversale verwevenheid van ondernemerscompetenties met levenslang leren en beroepsopleidingen, en de onderbrenging bij Onderwijs als voogdijdepartement. Een andere overheidsorganisatie die de delegatie bezocht, is het **Ministerie van Economie en het Bulgarian SME Promotion Agency (BSMEPA).** Beide organisaties hebben een ondersteunende rol voor Bulgaarse ondernemingen, onder meer in die zin dat ze de continuïteit van familiebedrijven stimuleren, vooral in traditionele sectoren. Hun ondersteuning omvat geen uitgesproken opleidingscomponent, op een klein aantal opleidingen en

coachingtrajecten na. Zowel het Ministerie van Economie als het BSMEPA geven aan dat ze wel een grotere betrokkenheid ambiëren bij onderwijs in het kader van duaal leren, maar dat duaal leren in ondernemersvorming (nog) niet op hun agenda staat.
Vervolgens bezocht de SYNTRA Vlaanderen-delegatie enkele private organisaties. **ARC Fund** ondersteunt het ondernemerschap in Bulgarije via onderzoek, consultancy en de organisatie van wedstrijden voor (kandidaat-)ondernemers. Als niet-gouvernementele organisatie staat ze zelf in voor het verwerven van financiële middelen. Jaarlijks stelt ze een rapport op rond het innovatiepotentieel in de Bulgaarse economie en ondernemingen. De overheid gebruikt deze informatie bij het vormgeven van haar beleid. **Scale Focus** is in Bulgarije de grootste ICT-onderneming, met bijkantoren in verschillende Europese landen. Interessant is dat Scale Focus een eigen academie inricht waar personeelsleden een ICT-opleiding kunnen krijgen in een duaal traject. Dit creëert weliswaar een spanningsveld tussen *intrapreneurship* en *entrepreneurship*: de onderneming investeert immers in opleiding voor haar personeel met aandacht voor ondernemingszin, terwijl dit personeel vervolgens zelf vaak een eigen onderneming start en dus concurrent wordt van Scale Focus, dat de opleiding aanbood. Tot slot bezocht SYNTRA Vlaanderen **IDEAS Factory**, een niet-gouvernementele organisatie die focust op kansarmoede – onder meer bij Roma - in afgelegen gebieden en in dat kader instaat voor een belangrijke opleidingscomponent. Via het opzetten van sociaal ondernemerschap stimuleert deze organisatie de ontwikkeling van ondernemerscompetenties bij jongeren.
De studiereis werd afgesloten met een overleg van het transnationaal partnerschap dat samenkomt in het kader van dit ESF-project. Doel van dit overleg was om de verschillende nationale projecten toe te lichten en de Bulgaarse projectpartners voor te stellen.

De Ierse case is interessant omdat het land, in de nasleep van de financiële crisis en steunmaatregelen van de Europese Unie en het Internationaal Monitair Fonds, tal van hervormingen doorvoerde. Ook het systeem van voortgezet onderwijs, beroepsopleiding en ondernemersvorming werd daarbij tegen het licht gehouden door het consultancykantoor **Tom Martin & Associates**. Het ***eindrapport*** van deze doorlichting vormde de basis voor een groot aantal hervormingen, waarvan een deel nog lopende is.
De **Further Education and Training Authority**, in de Ierse taal afgekort tot **SOLAS**, is het agentschap dat het gesubsidieerd voortgezet onderwijs in Ierland opvolgt. Het behoort tot het Ministerie van Onderwijs en Vaardigheden en financiert regionale opleidingsclusters (**Education and Training Boards**, kortweg ETB's), bepaalt de leeruitkomsten van gefinancierde trajecten, voorziet in de monitoring ervan en rapporteert erover aan het beleid. Daarnaast financiert het agentschap occasioneel andere projecten of trajecten, waaronder een ***Ierse variant*** van ***'Maak werk van je zaak'***, een door SYNTRA Vlaanderen opgezet initiatief om starters (vaak specifieke doelgroepen, zoals werklozen) te ondersteunen en op te leiden om een eigen zaak te starten.
De relatie van SOLAS tot de ETB's gelijkt op de verhouding tussen SYNTRA Vlaanderen en de SYNTRA vzw's, bijvoorbeeld in die zin dat SOLAS een groot deel van haar budget besteedt aan de ETB's, die gespecialiseerd zijn in onder meer ondernemerscompetenties en voortgezet onderwijs. Interessante verschillen zijn de grotere vrijheid van de ETB's in vergelijking met de SYNTRA vzw's in de implementatie van gefinancierde trajecten, en de sterkere vermenging van ondernemerscompetenties in levenslang leren. Dat laatste blijkt onder meer uit de transversale aandacht voor ondernemerscompetenties in ETB-trajecten. Er worden ook zogenaamde *standalone*-ondernemerschapstrajecten aangeboden, maar die tellen vooralsnog minder deelnemers dan de standaardtrajecten. Beide soorten trajecten worden wel aangeboden in dezelfde instellingen. Daardoor verschillen ze significant van wat in Vlaanderen gebeurt, waar een duidelijk onderscheid bestaat tussen het CVO- en het SYNTRA-aanbod. Initiatieven toegespitst op ondernemingen met hoog groeipotentieel in alle levensfases liggen dan weer in handen van de overheidsorganisatie Enterprise Ireland, vergelijkbaar met het Vlaamse VLAIO.

De 16 regionale **Education and Training Boards (ETB's)** – waarnaar we hierboven al verwezen - zijn verenigd in de koepelorganisatie **ETBI**, dat naar aanleiding van dit studiebezoek een ronde tafel organiseerde over ondernemerschap, ondernemerscompetenties, vorming en onderwijs. Tijdens de ronde tafel, waaraan vijf ondernemers met een ETB-verleden deelnamen, kwamen verschillende thema's aan bod, zoals het belang van samenwerking en partnerschappen, de rol van incubatiecentra (als basis van ideevorming) tijdens de opleiding en/of de opstart van de zaak en voorbeeldfunctie van andere ondernemers.
Tot slot gaf **The Edge Foundation**, één van de ontwerpers van het Britse *trailblazer*-systeem van duaal leren, aan de SYNTRA Vlaanderen-delegatie een toelichting over het doorgedreven gebruik van technologie in een onderwijs- en opleidingscontext, als voorbeeld van een goede praktijk.

2.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Het antwoord op deze vragen is al terug te vinden in de vorige vragen

- Studie KUL-HIVA is wetenschappelijk correct opgezet
- De managementervaring binnen VLAIO is nog relatief recent gelet op de recente inkanteling binnen VLAIO van deze werking. De aandachtspunten werden door VLAIO neergeschreven binnen de door de Vlaamse Regering besliste conceptnota. Naast deze aspecten valt op dat veel te winnen valt door een sterk doorgedreven samenwerking van de Syntra binnen Syntrum, minstens voor gezamenlijke strategievorming, R&D en productontwikkeling, IT, e.d.. Daarnaast zijn er zeker mogelijkheden om de Syntra sterker in te bedden in het VLAIO Netwerk.

2.9. Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Gelet op de opheffing van Syntra Vlaanderen en de overheveling van de bevoegdheid van de regie ondernemersvorming naar VLAIO zit alles van bevoegdheden ivm de dienstverlening naar ondernemers toe onder 1 dak en hebben ondernemers ook maar 1 aanspreekpunt. De dienstverlening binnen VLAIO is complementair aan elkaar en via doorverwijzing van betrokken ondernemers ontstaat er een integrale dienstverlening.

2.10. **Private sector/non-profit toets**

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

[…]Ondernemerschapstrajecten zijn diensten van algemeen belang, zogenaamde DAB diensten. De opleidingen ondergaan daarvoor een screening waarbij een belangrijk criterium is of er vergelijkbaar privaat aanbod bestaat (naar frequentie, inhoud, kostprijs, doelgroep, of er geen specifieke drempels worden ingebouwd die de toegang tot de opleiding belememeren).
Waar dit niet het geval is, en er een maatschappelijke nood aan opleiding bestaat, is het evident dat de overheid subsidieert.

2.11. **Administratieve vereenvoudigingstoets**

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In het recent gelopen transitietraject (afronding einde 2020) met opmaak van nieuw decreet en uitvoeringsbesluiten werd al enorm administratief vereenvoudigd. Op dit ogenblik is het regelgevende kader dus al sterk verminderd.

2.12. **Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?**

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De Syntra vervullen een rol op vlak van competentie-ontwikkeling bij ondernemers en kmo-medewerkers op de snijlijn tussen levenslang leren, ondernemen en innoveren, met vooral aandacht voor innovatievolgers. In die zin vullen ze het skills luik in binnen een economie in verandering (transformatie) gericht op de ondernemers, met praktijkgerichte opleidingen, waardoor ondernemers zelf in staat zijn om nieuwe evoluties in hun onderneming te implementeren, op basis van de nieuwste technologieën hun onderneming op te zetten en over bekwame KMO-medewerkers beschikken.

2.13. **Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?**

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Er werd voorzien in een cyclus van vijf jaar binnen de gesloten oproep. Telkens een periode van vijf jaar afrondt, wordt een nieuwe evaluatie en visie geschreven naar de volgende cyclus van vijf jaar toe. De eerste cyclus start op 1 september 2021, dus het is nog te vroeg om al een meta-evaluatie van dit systeem te maken.

2.14. **De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?**

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Indien er 15% bespaard zou worden, zou dit betekenen dat de SYNTRA ook minder modules/opleidingen kunnen aanbieden waardoor hun maatschappelijke meerwaarde zou verminderen, maw niet alle noden zouden kunnen ingelost worden.

Een besparing zou aanleiding kunnen geven tot een oefening waarbij er op meer specialistische modules kan worden ingezet en verdere digitalisering kan worden ingezet of tot een oefening van fusie van de onderscheiden rechtspersonen, waardoor bijvoorbeeld geografisch naar synergieën moet gezocht worden.

2.15. **Andere opmerkingen/aandachtspunten?**

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het hele beleid werd zopas hervormd.

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: KMO-portefeuille

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[3]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

5. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
6. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

3. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[3] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

3.1. Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

De kmo-portefeuille is een elektronische subsidiemaatregel waarmee kleine en middelgrote ondernemingen en beoefenaars van vrije beroepen met steun van de Vlaamse overheid opleidingen en adviezen kunnen aankopen:

- Een kleine onderneming die investeert in opleiding en advies kan 30 % steun genieten met een maximum steunplafond van 7.500 euro per jaar;
- Een middelgrote onderneming die investeert in opleiding en advies kan 20 % steun genieten met een maximum steunplafond van 7.500 euro per jaar.

3.2. Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De tabel hierna toont de evolutie van de toegekende subsidie in de kmo-portefeuille over de periode 2016-2020. Sinds 1 april 2016 werd met de lancering van de vereenvoudigde kmo-portefeuille het aantal subsidiabele diensten teruggebracht tot twee, namelijk advies en opleiding. Vanaf 1 december 2019 werd het subsidiepercentage verminderd van 40% naar 30% voor kleine ondernemingen en van 30% naar 20% voor middelgrote ondernemingen. Vanaf 1 januari 2020 werd het steunplafond voor elke onderneming vastgelegd op maximaal 7.500 euro. Voorheen bedroeg het steunplafond 10.000 euro voor een kleine onderneming en 15.000 euro voor een middelgrote onderneming.

Tabel: kmo-portefeuille - toegekend subsidiebedrag in euro per dienst (2016-2020)

Dienst	2016	2017	2018	2019	2020
Opleiding	40.862.156,02	40.901.908,73	46.954.470,56	56.813.023,08	29.133.536,08
Advies	9.884.909,11	11.731.765,70	14.426.470,27	17.217.361,29	8.393.722,68
Technologie-verkenning	1.085.041,25	NVT	NVT	NVT	NVT
Advies Internationalisering	112.269,50	NVT	NVT	NVT	NVT
Strategisch Advies	1.831.297,37	NVT	NVT	NVT	NVT
Coaching	15.070,00	NVT	NVT	NVT	NVT
Totaal	**53.790.743,25**	**52.633.674,43**	**61.380.940,83**	**74.030.384,37**	**37.527.258,76**

Kenmerkend voor de kmo-portefeuille is dat alle subsidieaanvragen op een volautomatische wijze worden toegekend. Op jaarbasis worden hierdoor meer dan 150.000 projecten gesubsidieerd.

Hierdoor kan het instrument geoperationaliseerd worden met een beperkte capaciteitsinzet. Binnen de administratie werken er vandaag maximaal negen collega's (koppen) voor dit instrument (2 niveau

A, 1 niveau B, 3 niveau C, 3 niveau D). Tijdens de coronacrisis wordt het team van de kmo-portefeuille maximaal ingezet op de coronamaatregelen. In 2020 kon hiervoor slechts 5 VTE ingezet worden voor de kmo-portefeuille.

3.3. Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De kmo-portefeuille is gericht op het verhogen van de professionaliteit en de competitiviteit van de Vlaamse kmo's.

Door het subsidiëren van het inkopen van extern advies of het volgen van opleidingen worden bedrijven via de kmo-portefeuille aangemoedigd blijvend te investeren het versterken van hun ondernemerschapscompetenties.

3.4. Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De laatste beleidsevaluatie werd uitgevoerd door het steunpunt Store, dateert van 2014 en is hier beschikbaar: *https://steunpuntore.be/publicaties-1/KTO/store-b-14-003-opleiding*

De resultaten geven aan dat bedrijven die gebruik maken van de subsidie over een periode van vier jaar (2008 tot 2012) een statistisch significante hogere cumulatieve groei hebben in tewerkstelling en toegevoegde waarde van ongeveer 10 procentpunten. Ook hun arbeidsproductiviteit neemt toe met ongeveer 2.5 procentpunten over deze periode, en de EBITA ten opzichte van hun totale activa neemt toe.

3.5. Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De kmo-portefeuille zet bedrijven op een laagdrempelige manier aan om te investeren in opleidingen of professioneel advies.

De kmo-portefeuille is de afgelopen jaren een erg succesvolle maatregel gebleken.

Door de laagdrempeligheid en administratieve eenvoud van het instrument worden ook kleinere kmo's en zelfstandigen die niet bereikt worden met het regulier steuninstrumentarium bereikt en aangemoedigd om te investeren in opleiding en advies.

Activiteit	Aantal projecten KO	Aantal projecten MO	% KO	% MO
Industrie	7.065	3.205	6,02	19,76
Bouw en Handel	31.783	8.218	27,07	50,66
Diensten	78.571	4.798	66,91	29,58
Totaal	**117.419**	**16.221**	**100,00**	**100,00**

3.6. Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De doorgedreven automatisering maakt van de kmo-portefeuille een zeer efficiënt instrument. Met een zeer beperkte administratie worden jaarlijks meer dan 130.000 opleidingen en adviezen gesubsidieerd.

3.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Er zijn tal van vouchersystemen die in andere Europese regio's worden ingezet maar geen met het volume en bereik van de kmo-portefeuille.

3.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Behoudens de studie van het steunpunt Store van 2014 zijn er geen wetenschappelijke studies bekend.

3.9. Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het steunen van de economie is een gewestelijke bevoegdheid. Het Vlaamse niveau is dan ook aangewezen om de kmo-portefeuille te operationaliseren.

Door de centralisering in Vlaanderen is het bereik van de kmo-portefeuille zeer groot waardoor de investering in de doorgedreven automatisering gerechtvaardigd is.

3.10. Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Voor de operationalisering van de kmo-portefeuille wordt nauw samengewerkt met de private sector (de financiële dienstverlener Sodexo of de IT Partners).

Het beheer van & de controle op de maatregel is evenwel een opdracht voor de overheid aangezien het gaat over het selectief inzetten van deze belastingmiddelen via subsidies.

Economische subsidies moeten bedrijven aanzetten tot gewenst gedrag. Voor de kmo-portefeuille wilt dit concreet zeggen de drempel voor kmo's verlagen naar opleiding en professioneel advies. Het maken van deze afweging vereist een neutrale overheid die op een transparante en objectieve manier de haar toegekende middelen kan besteden.

3.11. Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De kmo-portefeuille is al uitermate gedigitaliseerd en administratief eenvoudig.

3.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De kmo-portefeuille draagt bij aan een performantere economie door het verhogen van de competitiviteit van individuele bedrijven.

Naast het effect op de ondernemingen zelf draagt het instrument ook bij aan de professionalisering van het private opleiding- en adviesaanbod in Vlaanderen.

3.13. Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De beleidsevaluaties zijn steeds ad hoc. Typisch 1x per legislatuur.

3.14. **De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?**

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Er is bij het begin van de legislatuur door het verlagen van het steunpercentage en steunplafond een aanzienlijke besparing gerealiseerd bij de kmo-portefeuille. Hierdoor is het jaarlijks budget gedaald van 73.000.000 euro naar 40.000.000 euro. Bijkomende besparingen door het nog verder verlagen van het steunpercentage lijkt niet meer mogelijk.

In geval er siginificant minder budget beschikbaar zou zijn dienen zich ingrijpende keuzes aan. Er kan gedacht worden aan

- het beperken van de doelgroep. Nadeel hiervan is dat minder bedrijven bereikt worden waardoor het systemisch effect op de Vlaamse economie minder snel bereikt wordt
- het beperken van de in aanmerking komende opleidingen of adviezen. Nadeel hiervan is dat de bureaucratie stijgt en het instrument minder administratief eenvoudig kan worden.

3.15. **Andere opmerkingen/aandachtspunten?**

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling
VLAIO deelfiche Bevorderen Ondernemerschap

//

Titel van het beleidsinstrument: Bevorderen van Ondernemerschap

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project ‘Vlaams Brede Heroverweging’, in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*“De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)’

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij ‘beleidsdoorlichtingen’ wettelijk verankerd zijn in de *‘Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[4]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

7. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
8. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

[4] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

4. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

4.1. Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

INSTRUMENT: ONDERNEMERSCHAPSBEVORDERING

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Het betreft hier niet één beleidsinstrument/beleidslijn, maar een beschikbaar budget van 30 miljoen euro voor een geheel van beleidslijnen verzameld onder de noemer ondernemerschapsbevordering. Hieronder vallen volgende diensten binnen de afdeling VLAIO-Netwerk

- Jong Ondernemen
- Ambitieus Ondernemen
- Lokaal Ondernemen

De bredere doelstellingen die nagestreefd worden met dit budget zijn:

- Sensibilisering, bewustmaking en beeldvorming van innoveren en ondernemen
- Begeleiding van ondernemers en ondernemingen op kantelpunten in hun werking (coaching- en adviesdiensten)
- Geïntegreerde, selectieve begeleiding vanuit het VLAIO Netwerk voor ambitieuze startups en scale-ups
- Lerende netwerken voor rond vernieuwing van bedrijfsvoering en versnelde adoptie van bewezen innovaties

Subdoelstellingen jong ondernemen

Bevorderen, ondersteunen en ontwikkelen van ondernemende intenties, ondernemend gedrag en ondernemerschaps-competenties van een zo breed mogelijke groep jongeren in Vlaanderen (scholieren, studenten, werkzoekenden, werkenden, Neet jongeren,...) door

(1) in te zetten op het verhogen van het ondernemend leergehalte van bestaande formele, non-formele en informele leeromgevingen (ongeacht de leerinhoud);
(2) de creatie van nieuwe ondernemende leeromgevingen waar nodig;
(3) de ontwikkeling van ecosystemen als voedingsbodem voor jong ondernemerschap
(4) jongeren met de ambitie een eigen ondernemend project op te starten te begeleiden naar het professionele (pre)start aanbod van het VLAIO netwerk en breder.

Ondernemerschap wordt hierbij benaderd als een competentie zoals omschreven door de Europese Commissie (ENTRECOMP), zijnde het vermogen om kansen te zien en ideeën om te zetten in waarde-creërende acties (ondernemerschap in brede en smalle zin).

Subdoelstellingen Ambitieus ondernemen

De expliciet geformuleerde subdoelstellingen hierbij:

- Positieve beeldvorming rond ondernemen en innoveren als maatschappelijke drijvers
- Ondernemen als valabele carrièrekeuze
- Positieve beeldvorming inzake starten van een zaak

- Sensibilisering, bewustmaking inzake de impact van digitalisering op ondernemen en innoveren
- Positieve beeldvorming rond STEM-ondernemerschap
- Stigma op falen
- Bewustmaking en inzicht geven van grote uitdagingen die het ondernemen en innoveren zullen transformeren: digitalisering, industrie 4.0, AI, CS, klimaat, energie, circulaire economie, …
- Breed financieel ecosysteem verbinden en creëren door events waar Vlaamse startups en scale-ups financiële veld leren kennen

- We verlagen de drempel om te starten met ondernemen door gepaste informatie, begeleiding en coaching voor alle kandidaat-ondernemers. Uitgangspunt hierbij is het creëren van een 'recht op een ondernemingsplan', aandacht voor strategische visie en het opbouwen van sociaal kapitaal.
- We organiseren een effectieve levenscyclus begeleiding met focus op de kantelpunten die ondernemers ervaren in elke levensfase: (pre)start, groei, opvolging & overname, ondernemers in moeilijkheden, doorstart/herstart na faillissement
- We zorgen dat ondernemers klaar zijn en over een gepast begrippenkader beschikken om uitdagingen aan te pakken en de transformatie van hun onderneming bij deze uitdaging op te starten: investor readiness en financiële geletterdheid, digital readiness en digitale geletterdheid, innovatie (inclusief omgaan met transities), internationalisering, klimaat en aandacht voor groene businessmodellen, …

- We verhogen het aandeel hoge groei ondernemingen in de Vlaamse economie
- We ondersteunen ondernemingen met hoog groei, internationaliserings- en innovatiepotentieel met een geïntegreerde begeleiding die hen snel ingang laat vinden in het VLAIO Netwerk voor minstens de aspecten toegang tot kapitaal, toegang tot internationale markten, toegang tot talent, toegang tot kennis, (onderzoeks)infrastructuur en technologie en toegang en netwerkvorming met andere groeiers.

- Gevestigde bedrijven in netwerkverband van elkaar laten leren en kennis laten maken met de uitdagingen waar hedendaags ondernemen met te maken krijgt op vlak van generieke bedrijfsvoeringsaspecten met een echte leercurve als resultaat
- Introductie/implementatie van reeds bewezen innovaties, die al ingang gevonden hebben bij de innovatietrekkers/vroege gebruikers, te versnellen bij de Vlaamse ondernemingen die moeilijker toegang hebben tot deze innovatie en/of niet op eigen initiatief bewezen innovaties zullen implementeren

<u>Subdoelstellingen lokaal ondernemen</u>

- Creëren van een ondernemingsvriendelijk klimaat en beleid bij lokale besturen, met specifieke aandacht voor een aantal lokale thema's (ambulante handel, detailhandel, STEM-academies, ondernemers in moeilijkheden, …)
- Lokaal ondernemen inbedden in een handelskernversterkend beleid als onderdeel van bruisende gemeenten. Aandacht voor de transformaties binnen een bredere economie waar lokale ondernemers mee te maken krijgen.

<u>Concrete financieringsstromen</u>

De concrete werkingen die met dit budget gefinancierd worden zijn dan

- Jong Ondernemen
    - Financiering van de structurele partners ondernemend onderwijs Vlajo, Unizo, MyMachine
    - Projectmatige financiering van werken op ondernemerszin via jeugdhuizen (Haven)

- Financiering van de 10 ecosystemen studentensteden
- Financiering van de engagementen in de beleidsagenda's AI en CS voor wat betreft luik opleidingen/skills-ontwikkeling

- Ambitieus Ondernemen
  - Financiering van de 11 structurele partners Ondernemerschap en Innovatieversnelling (Unizo, Voka, Industrieconsortium rond Sirris/Agoria, Netwerk Innovatieversnelling in de Bouw, Verso, Netwerk Ondernemen, Scale-up Vlaanderen (Sirris/Agoria/Imec), Scale-ups.eu, Startlabo, Syntra West, NSZ)
  - Financiering van de gesubsidieerde partners Ondernemerschap (BAN-Vlaanderen, Microstart, Hefboom, Dyzo, FVB, Sociale Innovatiefabriek)
  - Projectmatige co-financiering van de begeleiding van werklozen naar ondernemerschap ism ESF, departement WSE en VDAB
  - Projectmatige financiering
- Lokaal Ondernemen
  - Financiering partnerschap met VVSG
  - Financiering Internet ook uw Zaak en eerste hulp bij online ondernemen

4.2. Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

30 miljoen euro sinds deze legislatuur

Naar aanleiding van de besparingen begin deze legislatuur daalde het budget van 38 miljoen euro naar 30 miljoen euro.

Het aantal VTE actief op deze beleidslijnen is 11. Zij worden niet betaald met deze 30 miljoen.

4.3. Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Zie antwoord 1.1, deze beleidsdoelstellingen werden recent geactualiseerd en bevestigd door de Vlaamse Regering in juli 2020. Naar aanleiding van de COVID-crisis werd de oefening in mei 2021 geactualiseerd op basis van recente studies van STORE, OESO, Europese Commissie, ... De beleidsdoelstellingen zijn actueel.

4.4. Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Jong Ondernemerschap

Er werd telkens gewerkt met een actieplan ondernemend onderwijs, opgesteld vanuit de werkgroep ondernemend onderwijs (departement Onderwijs, departement WSE, VLAIO, …). Hierin werden strategische en operationele doelstellingen bepaald voor een periode van vier jaar, met daarbij ook te behalen KPI's.

Op niveau van de individuele dienstverleners vindt elk vier jaar een grondige strategie-oefening plaats, en elk jaar een tussentijdse evaluatie met het oog op de financiering van het volgende jaar. Een evaluatie door externe bureaus vond op deze partnerschappen of werking niet plaats.

Ambitieus Ondernemen

De aanpak werd grondig hervormd in 2015, waar overgestapt werd van een systeem van losse projectoproepen naar een systeem van samenwerking met structurele partners die periodiek voor een periode van vier jaar via overheidsopdracht aangesteld worden. Voorafgaand aan een nieuwe periode van vier jaar wordt de afgelopen periode geëvalueerd en wordt een visietekst met centrale uitdagingen geschreven voor de volgende periode van vier jaar.

Het instrumentarium ter bevordering van het ondernemerschap werd op deze wijze in 2015 en 2020 geëvalueerd. Momenteel loopt een tussentijdse evaluatie om de relance na Covid voor te bereiden.

Naar aanleiding van de oprichting van het Agentschap Innoveren & Ondernemen stelde minister Muyters in 2015/2016 een nota voor aan de Vlaamse Regering. Meer focus, meer resultaatsgerichte overeenkomsten en samenwerking op lange termijn met structurele partners zijn de belangrijkste doelstellingen. Tegelijk is een rationalisatie in de activiteiten doorgevoerd.
Er werd afgestapt van 'elk beleidsinitiatief zijn eigen subsidie'. Generieke instrumenten ondersteunen voortaan de ontwikkeling en vaardigheden van ondernemers. De op te zetten programma's zijn toegankelijk voor alle ondernemers. Waar nuttig worden aan de dienstverleners indicatoren opgelegd om een minimaal bereik bij specifieke doelgroepen of types ondernemers te verzekeren (zoals vrouwen, allochtonen,…). Met gerichte communicatieacties worden specifieke doelgroepen bewust gemaakt van de mogelijkheden die het generieke instrumentarium hen biedt.
Het Agentschap Innoveren & Ondernemen positioneert zich als 'regisseur' in het landschap. De overheid bepaalt de doelstellingen, maakt jaarlijks een budget vrij en werkt met derden die de acties uitvoeren. Uitgangspunt is dat de doelstellingen gedefinieerd worden door het agentschap waarna een proces van co-creatie met betrokken actoren leidt tot concrete acties en resultaatsverbintenissen. De actoren worden vergoed op basis van wat ze realiseren, niet op basis van bewezen uitgaven.
Het agentschap werkt voornamelijk met lange termijn programma's met structurele financiering. Daarin onderscheidt men structurele relaties die niet na concurrentie vorm krijgen (vb. bij duidelijke aanwezigheid van marktfalen) en lange termijn contracten die na competitie vorm krijgen. In tweede lijn worden projecten ondersteund via calls. Dat kan via de oproepen ondernemerschap, via EFRO of via samenwerking met anderen, vb. ESF. Ook kunnen projectoproepen tot stand komen om experimenteerruimte te bieden. Gezien het specifieke risico dat experimenteerruimte inhoudt, wordt hier een hoger percentage aangeboden met

eerder inspanningsverbintenissen, maar met de sterke vereiste van sterk innovatieve projecten op sleutelthema's.
Voorafgaand aan de nota voerde het Agentschap Ondernemen een analyse uit en werd een brede consultatie georganiseerd met het werkveld. Zowel op 28 mei als op 29 juni 2015 gaven in het VAC van Gent zowat 80 vertegenwoordigers van intermediaire organisaties, kennisinstellingen en overheidsinstanties hun visie op een reeks van thema's met betrekking tot het stimuleren van ondernemerschap. Daarnaast werd dit traject toegelicht tijdens een bijeenkomst met Agoria, Essenscia, Unizo en Voka en vond bilateraal overleg plaats met Unizo en Voka. Tijdens tal van informele contacten met vertegenwoordigers van het werkveld werd deze oefening besproken.
Beleidsdocumenten | Agentschap Innoveren en Ondernemen (vlaio.be)

De SERV bracht op 28 september 2015 een advies uit over deze nota: *De SERV ondersteunt de doelstelling van de Vlaamse Regering om het ambitieus ondernemerschap te stimuleren met het Agentschap Innoveren en Ondernemen (AIO) in een belangrijke regisseursrol. Wel vragen de sociale partners om een duidelijke aflijning en focus te bewaken in de te plannen programma's en acties. De sociale partners benadrukken dat er, in het kader van een algemeen ondernemerschapsbevorderend beleid, ook aandacht moet gaan naar de professionalisering van de brede ondernemerswereld. Dit naast de focus op ambitieus ondernemerschap en zonder het belang van doorgroei en internationalisering van Vlaamse ondernemingen te miskennen.*
(*Advies conceptnota ondernemerschap | SERV*)

In de aanloop naar de nieuwe legislatuur, 2019-2020 deed het agentschap een evaluatie van het gevoerde beleid. Daarbij werd opnieuw een analyse uitgevoerd op basis van meta-cijfers uit internationale studies en Vlaamse cijfers, werd tijdens workshops met ondernemers de belangrijkste uitdagingen vastgelegd die daarna in workshops met de intermediaire organisaties verder werden uitgediept.
Dit proces leidde tot zes centrale uitdagingen:

- Versterken van het leiderschap en de interne organisatie
- Netwerkvorming met andere groeiers
- Toegang tot kapitaal
- Toegang tot internationale markten
- Toegang tot talent
- Toegang tot kennis, (onderzoek)infrastructuur en technologie

De acties met betrekking tot de beleidsagenda's artificiële intelligentie en cybersecurity en met betrekking tot missies en transities (digitalisering, circulaire economie en klimaat) vallen onder de uitdaging toegang tot kennis en technologie.
Deze nieuwe visienota werd door minister Crevits aan de Vlaamse regering voorgesteld en is op te vragen bij het agentschap.

Naast deze door VLAIO zelf opgemaakte visieteksten en evaluaties werden onderdelen van dit beleid ook uitbesteed, deze studies kunnen opgevraagd worden bij VLAIO

- Studie evaluatie begeleiding prestarters door Idea Consult
- Studie(s) naar beleidsopgave inzake opvolging en overname door AMS
- Studie financieringslandschap in Vlaanderen door AMS
- ...

4.5. Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

1. Longitudinale opvolging binnen steunpunt STORE en op basis van specifieke beschikbare data
    a. STORE levert data op basis van enquêtes over de percepties tav ondernemen, het stigma op falen, ondernemen als valabele carrièrekeuze, … Deze data zijn internationaal vergelijkbaar met de GEM-data en geven dus inzicht in hoeverre de percepties en het klimaat rond startend ondernemerschap in Vlaanderen verbetert of verslechtert, ook in vergelijkend perspectief met andere landen.
    b. SBA Factsheet, DESI-index, scale-up-monitor etc. van de Europese Commissie. Deze benchmarks geven inzicht in de relatieve positie van België en/of Vlaanderen ten aanzien van andere Europese landen op thema's die belangrijk zijn voor de beleidslijn ondernemerschapsbevordering (ontluikend ondernemerschap, opportuniteitsdetectie, internationalisering, digitalisering, toegang tot financiering, groei-ondernemingen, …)
    c. Eigen studiewerk, bijvoorbeeld om de beleidsopgave inzake opvolging en overname voor Vlaanderen in kaart te brengen. Opgestarte monitoringoefening gekoppeld aan de ecosystemen studentensteden, etc.
2. Specifieke evaluatiestudies uitgevoerd door of in opdracht van VLAIO
    a. Evaluatie van de begeleiding van prestarters uitgevoerd door Idea Consult
    b. Evaluatienota over eerste periode contract ondernemerschap (2016-2020)
3. Opvolging specifieke ratio's
    a. Aantal opgerichte ondernemingen in Vlaanderen
    b. Aantal faillissementen in Vlaanderen
    c. Toegang tot financiering voor Vlaamse ondernemingen
    d. Aantal student-ondernemers
    e. Kennisintensiteit van de Vlaamse economie
    f. Aantal scale-ups tov de totale populatie aan ondernemingen
    g. …

Globaal geven de longitudinale evoluties een vrij positief beeld van de wijze waarop de percepties inzake ondernemerschap de laatste decennia evolueren in Vlaanderen en de wijze waarop de beleidsacties hier op inspelen. Zuivere kwantitatieve evaluaties (vb. op basis van controlegroepen die de beleidsinteractie niet genieten) vonden in Vlaanderen niet plaats, zodat een zuiver causaal verband met de beleidsacties niet kan aangetoond worden.

De beschikbare uitgevoerde evaluaties vanuit VLAIO of vanuit partners geven wel duidelijk aan dat de begeleiding via vb. Prestartbegeleiding of lerende netwerken voor professionalisering bij de ondernemers die deze begeleiding volgen tot betere bedrijfsresultaten leidt.

4.6. Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

In 2015 werd een grondige wijziging van systeem doorgevoerd. Waar voordien met thematische projectoproepen werd gewerkt, met telkens een bundel goed te keuren projecten (vb. Oproepen prestartbegeleiding, start, faillisementspreventie, nieuw industrieel beleid, …), met telkens een beschikbaar budget per oproep en in te dienen en te jureren projecten, werd overgeschakeld naar lange termijnovereenkomsten met structurele partners over een ruimere waaier aan thema's. Deze overeenkomsten gaven een daling van de beheerskosten binnen de overheid en bij de betrokken partners, en gaven een stijging van de kwaliteit van de begeleiding aangezien de gekozen partners een sterker personeelsbeleid op lange termijn konden doorvoeren.

Deze efficiëntie-oefening werd al in 2015 dus onderzocht en uitgevoerd. Daarbij is een sterke rationalisatie doorgevoerd. Door in te zetten op partnerschappen over meerdere jaren en outputgericht te financieren, moeten de betrokken ambtenaren minder tijd besteden aan het organiseren en jureren van oproepen en kunnen zij meer tijd besteden aan kwaliteitsbewaking. De financiering die gekoppeld is aan outputindicatoren vormt daarbij een krachtig instrument.

Doordat overgeschakeld werd van een inspanningsverbintenis naar een outputfinanciering worden de partners enkel betaald voor de behaalde outputs. In de lopende overeenkomst worden die outputs gedefinieerd op 7 KPI's:

Het staat de dienstverlener vrij een voorstel te doen over activiteiten en gebruikte werkvormen. VLAIO onderscheidt zelf 6 categorieën van activiteiten die zullen gebruikt worden om de monitoring van het contract vorm te geven en als belangrijkste KPI's.
#KPI 1: Beeldvormende, mediavriendelijke, grootschalige events, happenings
Het aantal personen of ondernemers dat bereikt wordt met activiteiten waarbij een combinatie beoogd wordt van een ruim direct bereik bij (potentiële) ondernemers en burgers met een brede media-aandacht en een blijvend effect in aan het evenement gekoppelde groepen waaruit gesprek en discussie ontstaat die tot veranderende inzichten en gedrag leidt bij de doelgroep.
#KPI 2: Sensibiliseren, informeren
Het aantal (unieke) ondernemingen die tijdens de duur van het traject bereikt worden om hen te informeren/sensibiliseren via infosessies of breed informerende initiatieven in functie van de

doelgroep. Deze werkvormen laten de ondernemer of onderneming kennismaken met een thema, bij voorkeur geïllustreerd met inspirerende voorbeelden/rolmodellen.
#KPI 3: Individuele begeleiding
Het aantal unieke (potentiële) ondernemers die bereikt worden via trajecten van individuele begeleiding in de vorm van advies, coaching, mentoring. Dit kan gaan van informatieverschaffing over punctuele vragen als klankbord tot ontmoetingen met experten individueel. Essentieel kenmerk is de kennisoverdracht vanuit de opgezette begeleidingsmechanismes.
#KPI 4: collectieve begeleiding en netwerkformules
Het aantal (unieke) ondernemers die bereikt worden via werkvormen in groep, waarbij de samenstelling van de groep en het aantal bijeenkomsten van intervisie, groepsleren, groepsdynamiek een belangrijk element is. De interactie met de groep is een wezenlijk bestanddeel van de werking, de KPI omvat het aantal (unieke) ondernemers, maar de minimumsamenstelling van de groep en het aantal geplande bijeenkomsten bepalen het succes van de werking bij de netwerkformules. Essentieel kenmerk is de kennisverwerving vanuit het groepsgebeuren en de kennisoverdracht vanuit de begeleiding eigen aan de groepsdynamiek.
#KPI 5: Missies, bootcamps, matchmaking, hackatons, …
Het aantal (unieke) ondernemers die bereikt worden in werkvormen zoals buitenlandse missies, bootcamps, matchmaking formules, hackatons, e.a. Deze formules laten toe om deelnemers in groep gedurende een korte periode interactief en intensief te begeleiden bij de implementatie van het geleerde op de eigen case en/of in contact te brengen met personeel, onderzoekers, investeerders, grote bedrijven (als potentiële klant of investeerder), …
#KPI 6: Online tools
Het aantal (unieke) ondernemers die bereikt worden in online werkvormen zoals self assessment tools, online marktplaatsen, enquêtes, webinars, e-learning tools, e.d.m. De KPI omvat het aantal volledig afgewerkte online trajecten.
#KPI 7: Opgestarte vervolgtrajecten of implementaties
Het aantal (unieke) ondernemingen dat tijdens de duur van het traject een vervolgtraject opstart ten gevolge van de opgedane ervaring of kennis tijdens het traject. Dit kan een doorverwijzing binnen het VLAIO Netwerk zijn of de doorwerking naar een instrument van het agentschap, of een door de dienstverlener aan te brengen parameter. Ook doorverwijzingen of samenwerkingen met VLAIO-team bedrijfstrajecten vallen hier onder.

Door alle dienstverleners hun activiteiten onder dezelfde KPI's vorm te geven wordt de opvolging, monitoring en evaluatie van de prestaties eenvoudiger en onderling vergelijkbaar.

4.7. **Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?**

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Een vergelijking van de wijze waarop innovatie-agentschappen doorheen Europa inzetten op coaching- en adviesdiensten naast zuivere financiële steun werd gemaakt door Taftie, een belangenorganisatie van innovatie-agentschappen in Europa. De studie, opgemaakt door Nesta, gaat getiteld 'Innovation agencies as catalysts of change: Understanding the value of non-financial support for European innovators. TAFTIE Taskforce on the 'soft power' of innovation agencies. Final report. June 2019'. Uit de studie blijkt vooral het stijgende belang van de coaching- en adviesdiensten in het portfolio van de innovatie-agentschappen, maar ook de grote verschillen die er bestaan doorheen Europa in de wijze waarop dit georganiseerd wordt (enkel met Europese middelen, met eigen beleidsmiddelen, inhouse door het innovatie-agentschap, via uitbesteding, etc.).

Naast deze vergelijking maakt VLAIO ook deel uit van Transeo, een organisatie waar verschillende ondernemerschapsbevorderende agentschappen deel van uitmaken, en die werkt op het thema opvolging & overname. Via deze organisatie wordt deze werking vergeleken met het buitenland.

Voor het thema Jong Ondernemerschap en ondernemend onderwijs volgt VLAIO sterk de werking van Ya-Ye op, een internationale organisatie, en maakt VLAIO deel uit van het netwerk van actoren die vanuit het Europese beleid regelmatig samengebracht worden.

Voor andere domeinen (prestart, start, toegang tot financiering, …) wordt in evaluatiestudies, evaluatienota's en via contacten met andere agentschappen in Europa informatie uitgewisseld.

4.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

De beleidslijn wordt opgevolgd via steunpunt STORE, de eigen opgemaakte evaluaties, en de uitbestede evaluaties (supra). De eigen managementervaring werd neergeschreven in de evaluatie bij het contract ondernemerschap 2016-2020 en in de visienota voor het nieuwe contract ondernemerschap en innovatieversnelling 2020-2024. Voor wat betreft jong ondernemerschap werd de eigen managementervaring neergeschreven in eerste denkpistes voor de vernieuwing van het actieplan ondernemend onderwijs, met vooral als belangrijkste aandachtspunt de verbreding naar ondernemende jeugd.

4.9. Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het Vlaamse Gewest is het bevoegde niveau. Een Vlaamsbreed gelijk aanbod aan initiatieven naar jeugd toe, zeker via Onderwijs, of van coaching- en adviesdiensten voor ondernemers is sterk aangewezen. Het valt wel sterk op dat ook provinciebesturen zich terug sterker op deze rol positioneren, en dat ook de grootsteden Antwerpen en Gent hier initiatieven ontplooien.

4.10. Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Op dit ogenblik neemt de overheid via VLAIO een regierol op en worden structurele partners via uitbesteding (overheidsopdracht) of waar marktfalen aanwezig is (onderwijs, ondernemers in moeilijkheden, microfinanciering) aangesteld om de concrete dienstverlening te organiseren. De overheid betaalt deze partners voor hun diensten en organiseert een inhoudelijke kwaliteitsbewaking. In die zin voert de (semi-)private sector deze taak al uit. Een verdere privatisering kan overwogen worden, maar wil dan zeggen dat de overheid deze taak niet meer opneemt, terwijl de overheid het nu als diensten van algemeen belang beschouwt.

4.11. Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In 2015 werd al een verregaande rationalisatie doorgevoerd door over te stappen van projectoproepen naar structurele partnerschappen. Het betrokken team werd toen teruggebracht van ongeveer 25 VTE naar 11 VTE nu. Voor de opvolging van de KPI's en de financiering van de betrokken organisaties werd een e-tool ontwikkeld die nu wordt uitgerold.

4.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

- Inzetten op meer en ambitieuzer ondernemerschap binnen Vlaanderen

- Zorgen voor gepaste coaching- en adviesdiensten voor ondernemers zodat ze altijd gepast geïnformeerd en begeleid worden over aspecten die hun ondernemerschap beïnvloeden (sociaal kapitaal)

4.13. **Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?**

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De overeenkomsten worden gesloten voor vier jaar, met daarbij elk jaar een verlengmoment. Concreet wil dat zeggen dat om de vier jaar een grondige evaluatie plaatsvindt van methode van werken en inhoudelijke aandachtspunten en dat jaarlijks een lichtere vorm van evaluatie plaatsvindt. Deze evaluatiemethode voldoet.

4.14. **De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?**

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De middelen die ter beschikking gesteld worden bepalen het aantal VTE dat kan ingezet worden ter begeleiding van (kandidaat)-ondernemers en met welke (digitale) tools ze kunnen werken. Daarnaast bepaalt de hoeveelheid ingezette middelen deels ook hoe breed de begeleiding thematisch kan gaan. Wordt sociaal kapitaal verschaft aan ondernemers op enkel thema's binnen levenscyclusbenadering, of ruimer ook op thema's als toegang tot financiering, digitalisering, duurzaamheid, etc.

De doorslaggevende parameter is dus het aantal inzetbare VTE bij de structurele partners. De te maken keuzes zijn dan de thema's waarop gewerkt wordt, en welke werkvormen kunnen gehanteerd worden.

4.15. **Andere opmerkingen/aandachtspunten?**

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

/

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI

Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Strategische Transformatiesteun

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

///

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[5]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

9. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
10. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

5. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[5] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

5.1. Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Strategische Transformatiesteun is een steunmaatregel voor grote investerings- en opleidingsprojecten die in belangrijke mate bijdragen aan de versterking van het economische weefsel in Vlaanderen.

Meer specifiek gaat het om:

- investeringen in strategische clusters en lead plants in Vlaanderen
- investeringen in de internationale doorgroei van innovatiegerichte kmo's in Vlaanderen
- investeringen die een transformatie mogelijk maken en de duurzame verankering realiseren van belangrijke tewerkstelling in Vlaanderen.

Het instrument draagt finaal bij aan de versterking van het Vlaams economisch weefsel (waardeketens en clusters) en de acquisitie en verankering van (nieuwe) bedrijven in Vlaanderen. Het instrument is een antwoord op een aantal problemen en uitdagingen van Vlaamse ondernemingen in transformatie. De interventie leidt niet tot het verminderen van eigen investeringen maar creëert daarentegen een stimulerend effect op vlak van investeringen en opleidingen.

De Strategische Transformatiesteun (STS) is sinds 1 oktober 2013 (besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2013 tot toekenning van strategische transformatiesteun aan ondernemingen in het Vlaamse Gewest) de opvolger van de Strategische Investerings- en Opleidingssteun (SIOS) waarmee sinds 2008 ondernemingen die omvangrijke investeringen en opleidingen uitvoerden in het Vlaams Gewest, financieel werden ondersteund. In 2012 heeft de Vlaamse regering beslist om de subsidies voor ondernemingen meer gericht in te zetten in uitvoering van het Nieuw Industrieel Beleid. Daarbij werd voorzien dat de Strategische Investerings- en Opleidingssteun zou worden hervormd tot een Strategische Transformatiesteun.

Een eerste bijsturing van de maatregel gebeurde op 23 februari 2015 via het ministerieel besluit tot wijziging van het ministerieel besluit van 1 oktober 2013 tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2013 tot toekenning van strategische transformatiesteun aan ondernemingen in het Vlaamse Gewest. Hierbij ging het om een beperkte wijziging die als hoofddoelstelling de afschaffing van de wachtlijst had. Bij de opstart van de maatregel kon een project beoordeeld worden als steunwaardig of niet steunwaardig of kon het op de wachtlijst terecht komen. Deze laatste optie werd geschrapt met als voornaamste reden dat de wachtlijst door ondernemingen niet als klantvriendelijk werd beschouwd omdat ze weinig rechtszekerheid bood.

Op 1 november 2016 werd met het ministerieel besluit van 5 oktober 2016 tot wijziging van het ministerieel besluit van 1 oktober 2013 een meer ingrijpende wijziging doorgevoerd. De beoordelingsparameters werden herschikt om beter bij te dragen tot de beleidsdoelstellingen. De parameters werden beperkt tot drie basisniveaus met bijhorende onderverdelingen.

Het huidige steunsysteem is toegankelijker voor kleine en middelgrote ondernemingen door een forse verlaging van de instapdrempels. Ook samenwerkende ondernemingen kunnen gezamenlijk een project indienen. In dat geval moet het gaan om minstens drie ondernemingen die niet tot dezelfde bedrijvengroep behoren.

Door het verleggen van bepaalde accenten werd de beoordeling vereenvoudigd en meer transparant gemaakt voor zowel de aanvragende onderneming als de administratie. Het belang van de parameter *Innovatie* nam toe in die zin dat het project voor *Innovatie*, net zoals voor de overige parameters (uitgezonderd *Internationalisering* en *Verduurzaming*), altijd de basisscore moest behalen en dat het niet langer de basisscore moest behalen op slechts één van de drie parameters *Innovatie*, *Internationalisering* of *Verduurzaming* om steunwaardig te zijn. Dat leidde tot het huidige beoordelingskader.

Op dit moment bereidt VLAIO een grondige nieuwe bijsturing van de maatregel voor. De belangrijkste hoofdlijnen van de wijziging zijn het invoeren van tewerkstellingscreatie als hard ontvankelijkheidscriterium waardoor het systeem van de bonussteun niet langer relevant is en derhalve wordt afgeschaft. Daarnaast wordt het beoordelingskader verstrengd en waar nodig worden de beoordelingscriteria inhoudelijk bijgestuurd voor een meer objectieve en transparante behandeling.

5.2. Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Het budget voor 2021 bedraagt 28 miljoen euro. De middelen zijn de laatste jaren sterk afgenomen:

- 2016: 63 miljoen euro
- 2017: 53 miljoen euro
- 2018: 39 miljoen euro
- 2019: 43 miljoen euro
- 2020: 28 miljoen euro, na begrotingsaanpassing wegens de invoering van COVID-19-STS 31,9 miljoen euro
- 2021: 28 miljoen euro ten gevolge van constant beleid

Momenteel worden 3,5 VTE ingezet ter ondersteuning van het instrument.

5.3. Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Met Strategische Transformatiesteun worden ondernemingen ondersteund die zich transformeren om hun internationale concurrentiële positie te versterken. De Strategische Transformatiesteun maakt opleidings- en investeringssteun mogelijk voor internationaal gerichte ondernemingen die een transformatie met een sterk innovatief karakter doormaken.

De maatregel komt onder het huidige wettelijke kader reeds op veel vlakken tegemoet aan de beleidsdoelstellingen, doch de geplande bijsturing heeft tot doel om nog nauwer aan te sluiten op deze beleidsdoelstellingen.

Aangezien innovatie, internationalisering en verduurzaming in eerste instantie de ruggengraat vormen van de beoordelingsprocedure, kunnen projecten worden gesteund die bijdragen aan het transformatieve innovatiemodel dat Vlaanderen een top-vijf-positie moet doen verwerven tussen de meest toonaangevende regio's/landen van de EU.

Transformatie en het opzetten van een duurzaam bedrijfsmodel staan centraal. Het verdienmodel van ondernemingen dient duurzaam te zijn en tevens oog te hebben voor exportgerichte slagkracht. Het versterken en consolideren van de internationale dimensie is een cruciaal gegeven bij de levensvatbaarheid van transformatietrajecten en bij het aantrekken van internationale investeerders naar Vlaanderen.

Deze aspecten worden gereflecteerd in de drie primordiale beoordelingsparameters. De steun wordt gekenmerkt door een uitgesproken additioneel karakter met een duidelijke impact op het Vlaams economisch weefsel.

Naast deze drie parameters wordt bij de beoordeling ook nagegaan wat de impact is op de Vlaamse economie. Meer bepaald wordt gekeken welke spill-over- en multipliereffecten door het te steunen project worden gegenereerd. Het maximaliseren van deze wisselwerkingen zorgt voor een diepgaande verankering van de sectoren waar Vlaanderen sterk in staat. Het gaat hierbij niet alleen over de interactie tussen ondernemingen maar ook andere spelers zoals kennisinstellingen.

Het dynamiseren van de arbeidsmarkt zal een logisch gevolg zijn van het hanteren van tewerkstellingscreatie als ontvankelijkheidscriterium. Een meer flexibele arbeidsmarkt en het faciliteren van een duurzame arbeidsmarkt wordt bij de beoordeling van het project afgetoetst aan de parameter *Sociale verduurzaming*. Aangezien de maatregel ook een luik opleidingssteun kent worden ondernemingen gestimuleerd om in de nodige competentie-ontwikkeling te voorzien, ook voor specifieke kansengroepen op de arbeidsmarkt.

Naast sociale verduurzaming wordt ook de verduurzaming op ecologisch vlak mee in ogenschouw genomen bij de beoordeling zodat projecten ook dienen bij te dragen aan de klimaatuitdaging.

5.4. Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Eind 2019 werd een externe evaluatie van de steunmaatregel uitgevoerd door IDEA Consult. Het eindrapport was beschikbaar in maart 2020. De steunmaatregel werd beoordeeld op coherentie met andere steuninstrumenten, proceskwaliteit, efficiëntie en effectiviteit. Om dat te bewerkstelligen werd de interventielogica onder de loep genomen en werd een portfolio-analyse en een procesanalyse gecombineerd met een econometrische impactanalyse en een economische hefboommeting.

Daaruit blijkt dat de Strategische Transformatiesteun één van de belangrijkste Vlaamse instrumenten voor steun op initiatief van (grote) ondernemingen is. In het rapport werden ook een aantal aanbevelingen gedaan om de steunmaatregel te optimaliseren om tot een meer

kwalitatieve selectie van projecten te komen zodat een grotere additionaliteit wordt bereikt, met name:

- het toekennen van de bonussteun dient in vraag gesteld te worden
- Strategische Transformatiesteun duidelijker positioneren als belangrijk strategisch instrument voor opleidingen en levenslang leren
- het aantal beoordelingscriteria rationaliseren, met focus op *Innovatie* en *Internationalisering* als belangrijkste criteria
- het innovatiecriterium wordt best scherper gesteld.

Deze aanbevelingen zijn opportuun in het licht van de beleidsprioriteiten van de huidige Vlaamse Regering, waar innoveren en internationaliseren middels een collectief proces een belangrijk aandachtspunt is, de beleidsprioriteiten van de Vlaamse minister, bevoegd voor de economie, waar innovatie, internationale economische competitiviteit, kennisdisseminatie en aandacht voor verduurzaming centraal staan, en het relancerapport van het Economisch Adviescomité naar aanleiding van de Covid-19-crisis waar eveneens innoveren en internationale competitiviteit belangrijke aandachtspunten zijn.

Het rapport van de IDEA-studie is hier terug te vinden.

5.5. Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Uit bovenvermelde studie blijkt dat de belangrijkste aanleiding voor de opstart van een project dat gebruik maakt van Strategische Transformatiesteun de invoering van een nieuwe technologie (23%) is en om een veranderingsproces op gang te brengen (17%). Belangrijke andere (secundaire) redenen zijn de overschakeling naar of uitbreiding met een nieuwe bedrijfsactiviteit (13%), als reactie op veranderende marktsituatie- en omstandigheden (13%) en het ondersteunen van de internationalisatie van activiteiten (9%).

Strategische Transformatiesteun sluit vaak aan bij een nieuwe groeifase van de onderneming. Bijvoorbeeld om een veranderingsproces op te starten bij de overschakeling naar of uitbreiding met een nieuwe bedrijfsactiviteit.

De belangrijkste redenen om steun aan te vragen voor de realisatie van het project was de bijdrage aan de financiële haalbaarheid (28%), bijdrage aan de totale omvang van het project (23%) en een versnelde uitvoering ervan (19%).

De steun is een belangrijke factor in het ontwikkelen van een 'first mover advantage' in een bepaalde markt. De versnelling die ondernemingen met de steun kunnen maken, o.a. door extra kwaliteit van de opleidingen en de aankoop van andere types machines wordt als zeer belangrijk ingeschat.

De steun draagt substantieel bij tot vele doelen, maar in het bijzonder tot:

a. kennis- en competentieontwikkeling (66%)
b. het aanboren van een nieuw kennisdomein (63%) en
c. het sneller laten verlopen van product- en procesontwikkeling én het introduceren van een nieuw product of dienst (beiden 60%).

Ondernemingen nemen door het transformatieproject een aantal sprongen in relatie tot de optimalisatie, automatisatie en doorstroming van het productieproces, betere werkomstandigheden en kwaliteit van het personeel.

Sinds de start van een ondersteund project is bij 75% van de bedrijven het opleidingsbudget toegenomen, bij 7 op de 10 bedrijven zijn ook de werkgelegenheid, investeringen en de verduurzaming van de onderneming toegenomen. Bij meer dan 60% van de bedrijven is de omzet toegenomen. Voor de meeste factoren zijn de resultaten mede te danken aan de VLAIO-steun.

Op basis van de econometrische analyse kunnen we besluiten dat het ontvangen van steun gemiddeld genomen een substantieel positief effect heeft op de gegenereerde toegevoegde waarde en tewerkstelling bij de ondersteunde ondernemingen.

De steun heeft toegelaten om meer in te zetten op training, met name voor nieuwe werknemers gerelateerd aan het productieproces, om extra aanwervingen te doen in de ondersteunende functies (vb. sales & marketing, maintenance) en op extra investeringen. Omdat veel bedrijven nog in een opstartfase zitten is de invloed op de omzetcijfers nog gering. Verduurzaming situeert zicht voornamelijk in duurzame(re) producten of diensten en de realisatie van een milieuvriendelijk en/of energiezuinig productieproces.

Ongeveer 7 op 10 projecten zou zijn doorgegaan zonder steun, maar met wijzigingen in omvang en ambitie. Een kleiner percentage van de werknemers zou betrokken zijn én in de helft zou de projectkwaliteit minder goed zijn (vb. minder duurzame technologieën). Een kleine groep (11%) geeft aan dat de investering zou doorgegaan zijn op een locatie buiten Vlaanderen. Een gedeelte (16%) van de projecten zou uitgesteld of uitgevoerd worden op een langere termijn.

8% van de ondernemingen stelt dat de projecten niet doorgegaan zouden zijn. Bijna 15% zou doorgegaan zijn zoals gepland, zonder wijzigingen. Van deze groep zou de helft eigen financiële middelen gebruiken om de niet-ontvangen steun te compenseren, 1 op 4 bedrijven gaf aan dat zowel met interne en externe middelen te financieren. In die (zeldzame) gevallen is er geen project-additionaliteit.

Op basis van de externe evaluatie kunnen volgende aspecten geoptimaliseerd worden:

- Het innovatiecriterium wordt best scherper gesteld. Momenteel heerst er verwarring over wat precies als voldoende innovatief geldt en wat niet.
- Afhankelijk van de noden van de steunaanvragers kan er meer aan cross selling gedaan worden met andere types van steun.
- Het VLAIO-netwerk zou meer geëngageerd moeten worden als prospectiekanaal.

Deze elementen vormen onderdeel van een grondige bijsturing van de maatregel die momenteel in voorbereiding is.

5.6. Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De Strategische Transformatiesteun is het enige steuninstrument in Vlaanderen dat projecten van een dermate grote omvang substantieel kan steunen. Andere steunmaatregelen voorzien in lagere steunbedragen (-percentages), hebben een andere doelgroep of kennen een andere finaliteit.

Het jaarlijks budget is meer dan gehalveerd ten opzichte van vijf jaar geleden en lijkt nu een absoluut minimum te hebben bereikt aangezien er op het einde van de voorbije begrotingsjaren een tekort bleek. Deze budgettaire decimering werkt daarentegen wel een nog meer kritische benadering van de projectvoorstellen in de hand zodat de middelen optimaal ingezet worden; alleen projectvoorstellen die excelleren in het licht van het beoordelingskader worden gesteund.

De inzet aan projectbehandelaars (2,5 VTE) zal voor de inhoudelijke beoordeling nog amper kunnen dalen, rekening houdend met de doorlooptijd van de behandeling, de borging van kennis en de continuïteit van de dienstverlening. De workload daalt immers niet evenredig met het slaagpercentage. Gezien de hoogte van de steunbedragen is het ook niet wenselijk het proces in zijn geheel te digitaliseren en is een minimum aan menselijke interventie wenselijk.

5.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Er is geen kennis van een vergelijkbare maatregel in de ons omringende lidstaten.

5.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Naast de eerder aangehaalde externe evaluatie zijn er geen verdere wetenschappelijke studies beschikbaar voor de Strategische Transformatiesteun.

De globale resultaten vanuit managementervaring zijn de volgende:

Van bij de opstart in 2013 tot en met 30 juni 2019 telt het instrument Strategische Transformatiesteun 549 aanvragen. Daarvan werden 517 dossiers ontvankelijk verklaard en 373 dossiers goedgekeurd. Het aantal dossiers is niet gelijkmatig verdeeld over de jaren. Het aantal dossiers kende een sterke terugval in 2017. Dat is te verklaren door een verstrenging van de criteria waarbij het innovatieve karakter als primordiaal werd gesteld.

In totaal is voor meer dan 244,4 miljoen euro Strategische Transformatiesteun toegekend aan 373 ondernemingen. Meer dan de helft van de steun gaat naar investeringen, 43% naar steun voor opleidingen en 4% gaat naar bonussteun. Het goedkeuringspercentage ligt op 72,1%.

Het gemiddelde steunbedrag per goedgekeurd dossier is 655.243 euro. Investeringsdossiers krijgen gemiddeld 509.925 euro steun, opleidingsdossiers ontvangen 350.531 euro. Het mediaanbedrag per dossier bedraagt 479.997 euro. Voor investeringen is dat 325.508 euro, voor opleidingen is dat 151.425 euro en voor bonussteun is dat 43.295 euro.

Het relatief grote verschil tussen het gemiddelde steunbedrag en het mediaan-bedrag is te wijten aan een aantal 'superstrategische' dossiers die de gemiddelde bedragen naar boven trekken. Er is een (licht) stijgende tendens waarneembaar bij de gemiddelde en mediane bedragen per dossier.

Van de 373 goedgekeurde dossiers ontvangen 299 dossiers opleidingssteun en 253 dossiers investeringssteun. 179 dossiers ontvangen zowel investeringssteun als opleidingssteun. Iets minder dan één op de twee dossiers (175) ontvangen ook bonussteun. Van de 179 gemengde dossiers zijn er 104 die ook bonussteun krijgen.

Ondanks hun groter aandeel in het aantal dossiers hebben opleidingsprojecten dus een kleiner aandeel in de totaal toegekende steun, aangezien het lagere gemiddelde steunbedrag dat aan opleidingsprojecten wordt toegekend.

Globaal zien we dat de grote ondernemingen de helft van alle toegekende steun voor hun rekening nemen, wat niet overeenkomt met hun aantal in het totale aantal dossiers (37%). Kleine ondernemingen nemen een vijfde van de toegekende steun voor hun rekening en een derde van het aantal goedgekeurde dossiers. Middelgrote ondernemingen nemen 27% van de toegekende steun voor hun rekening en 30% van het aantal goedgekeurde dossiers.

Naar sector blijkt dat het instrument voornamelijk gericht is op industriële ondernemingen. Zij ontvangen 70% van de steun. Daarna volgen de sectoren 'groot- en detailhandel' (11%) en 'vervoer en opslag' (7%).

De meeste steun wordt toegekend aan dossiers in de provincies Antwerpen (29%) en West Vlaanderen (26%). Daarna volgen Limburg, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant. Voor Antwerpen

kan dat verklaard worden door de economische positie van de provincie in het Vlaamse Gewest, met een hoog aandeel in het BBP en in de totale werkgelegenheid. Bij de investeringssteun gaat een belangrijk deel van de steun naar Limburg (en West-Vlaanderen).

Meer dan de helft van de gesteunde ondernemingen is ouder dan 25 jaar. 31% van de ondernemingen is tien of meer jaar oud. 15% van de gesteunde ondernemingen is minder dan 10 jaar oud.

5.9. Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De bevoegdheid op Vlaams niveau komt voort uit de federale staatshervormingen van de jaren 1980. Door deze bijzondere wetten is economisch ondersteuningsbeleid een taak van de gewesten. De federale overheid heeft alleen restbevoegdheid inzake fiscaliteit. De steunmaatregel herfederaliseren staat haaks op deze logica.

De meest logische indeling of verdere hervorming zou dan ook zijn om de gewesten tevens een fiscale bevoegdheid te geven inzake de vennootschapsbelasting. Op die manier worden op gewestelijk niveau synergieën gecreëerd en kan steun op een geïntegreerde manier uit verschillende onderdelen bestaan. Subsidies alleen zijn niet altijd de meest effectieve manier om het gedrag van ondernemingen te sturen. Door een geïntegreerde aanpak is het sturend (dwingend) karakter meer uitgesproken. Op dit moment detecteren we in sommige concrete cases absurde situaties als gevolg van deze institutionele tweespalt.

Deze bevoegdheid doordelegeren aan lokale overheden is niet wenselijk. Op zich hebben lokale overheden al vergelijkbare bevoegdheden en kunnen ze bedrijven op hun grondgebied subsidies toekennen maar hierbij wordt mogelijk voorbijgegaan aan bepaalde staatssteunregels die gelden op een hoger bestuurlijk niveau. Bovendien krijg je op die manier een steunbeleid op microniveau dat mogelijk lokaal niet parallel loopt met een bredere (Vlaamse) beleidsvisie. Dergelijke versnippering aan initiatieven maakt het steunbeleid bovendien minder transparant.

5.10. **Private sector/non-profit toets**

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het verlenen van steun gebeurt met publieke middelen. Aangezien een overheid geen commercieel doel heeft maar het algemeen maatschappelijk belang dient te respecteren kan de verdeling van deze beperkte middelen objectief en optimaal ingezet worden. De dienstverlening dient neutraal te zijn. De publieke sector staat onder veel meer controle dan de private sector, de tendens tot verantwoording naar de burger is hierbij bijzonder cruciaal.

Bij private spelers, waar winstmaximalisatie en commerciële motieven een doorslaggevende rol spelen is het risico op belangenvermenging groter. Hierdoor kan een potentieel Mattheus-effect in de hand gewerkt worden: private spelers zullen zich eerder richten op een specifiek, meer en/of sneller rendabel publiek waardoor ondernemingen die over voldoende (of meer) middelen beschikken om steun aan te vragen sneller zal beloond worden. Daarbovenop bestaat er omwille van deze commerciële insteek ook een hoge mate van risicoaversie waardoor risicovolle projecten het risico lopen niet of in mindere mate gesteund te worden terwijl deze net een uitgesproken valorisatiehefboom kunnen kennen op andere domeinen dan het louter economische of pas rendement kennen op langere termijn. Een overheid kan omwille van de brede maatschappelijke return net wel verkiezen om dergelijke projecten te gaan steunen.

De publieke sector kent geen concurrentie bij het toewijzen van subsidies. In het geval van marktwerking en competitie tussen verschillende private spelers bestaat de noodzaak om de prijzen laag te houden wat een nefaste impact kan hebben op de inhoudelijke invulling en de kwaliteit van de dienstverlening.

Dankzij de in house-expertise van tools, regelgeving, databanken, … kan de overheid sneller, flexibeler en adequater inspelen op plotse (markt)veranderingen dan de private sector.

5.11. **Administratieve vereenvoudigingstoets**

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Op vlak van administratieve vereenvoudiging zijn sinds 2018 al forse stappen gezet: de indiening van de steunaanvraag gebeurt sinds dan volledig digitaal. Dit CRM-platform wordt, in synergie met de andere steunmaatregelen in de etalage van VLAIO, incrementeel verder uitgerold.

De reeds eerder aangehaalde externe evaluatie concludeerde dat er een aantal mogelijkheden tot administratieve vereenvoudiging zijn. Deze worden opgenomen in de eveneens reeds aangehaalde bijsturing van de maatregel.

Het aantal beoordelingscriteria wordt gerationaliseerd, maar de focus op *Innovatie* en *Internationalisering* als belangrijkste criteria wordt groter. Hierbij wordt het innovatiecriterium scherper gesteld wat verwarring over wat geldt als voldoende innovatief en wat niet moet voorkomen.

De prospectie en ondersteuning door het VLAIO-netwerk zou meer proactief moeten gebeuren zodat er een meer kwalitatieve instroom wordt gegenereerd en er daarnaast meer ingezet kan worden op andere prospectiekanalen.

De interne procesflow kent een hoog aantal diensten/personen waarlangs steunaanvragen dienen te lopen. Als het aantal tussenschakels kan verminderen is dat een administratieve verbetering die ook de doorlooptijd van de behandeling ten goede komt. Ook op dat vlak zijn er momenteel al interne projecten lopende.

De bonussteun die wordt toegekend voor tewerkstellingscreatie met een duurzaam karakter is in de praktijk een administratieve belasting zowel voor de onderneming in kwestie als voor VLAIO. Hiertegenover staat dat slechts 4% van het budget hiervoor wordt aangesproken. In de geplande bijsturing zal dan ook geopteerd worden voor tewerkstelling als ontvankelijkheidscriterium in plaats van de bonussteun wat een aanzienlijke afname zal inhouden voor de administratieve workload.

5.12. **Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?**

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Wanneer we kijken naar de levenscyclus van een project vormt de Strategische Transformatiesteun een mogelijk sluitstuk van een project. De logische gang van zaken is dat een onderneming of andere initiatiefnemer een conceptidee door een onderzoeks- en ontwikkelingsfase loodst om in eerste instantie af te toetsen of het een haalbaar concept is. Daarna volgt de verdere concretisering. Globaal gaat het hier om 29% van de aanvragen die eerst onderzoeks- en/of ontwikkelingssteun hebben genoten alvorens ook een aanvraag voor Strategische Transformatiesteun in te dienen.

Wanneer er sprake is van een voldoende hoog TRL-niveau kan de operationele vertaalslag ondersteund worden door de Strategische Transformatiesteun. De steun wordt immers toegekend voor investeringen en/of opleidingen die de full scale-productie en de vermarkting van een voldoende innovatief concept ondersteunen.

Deze fasen hoeven niet allemaal chronologisch na elkaar te komen, in sommige cases kunnen deze (deels) parallel lopen.

Alleszins toont dat duidelijk aan dat er een hechte synergie ontstaat tussen de beleidsdomeinen economie, innovatie en wetenschapsbeleid.

Een andere instroom zien we ontstaan wanneer ondernemingen gebruik maken van de KMO-Groeisubsidie (16%). Projecten die op het moment van de steunaanvraag nog als kleinschalig kunnen worden beschouwd groeien op termijn uit naar meer mature projecten die ook aanspraak kunnen maken op Strategische Transformatiesteun. Door het feit dat deze eerder de selectie al hebben doorstaan bij de Groeisubsidie stellen we vast dat het om meer kwalitatieve projecten gaat.

De steun creëert ook een hefboom voor het aanbieden van opleidingen. Zoals reeds aangehaald is sinds de start van het ondersteunde project bij 75% van de bedrijven het opleidingsbudget toegenomen, bij 7 op de 10 bedrijven zijn ook de werkgelegenheid, investeringen en de verduurzaming van de onderneming toegenomen. De geplande bijsturing van de maatregel zal van tewerkstellingscreatie een hard ontvankelijkheidscriterium maken. De bijsturing zal, met het verscherpen van de beoordelingsparameter *Sociale verduurzaming,* zorgen voor de nodige versterking van de arbeidsmarkt; de onderneming dient in de context van het project concrete maatregelen te nemen in het kader van het activeringsbeleid of het verbeteren van de secundaire arbeidsvoorwaarden of het integreren van kansengroepen. Op die manier wordt een link gemaakt met het beleidsdomein 'Werk en sociale economie' en 'Inburgering en gelijke kansen'. Ter illustratie: uit de externe evaluatie blijkt dat bij 75% van de betrokken ondernemingen het opleidingsbudget is toegenomen. Bij 70% van de ondernemingen nam ook de werkgelegenheid toe.

5.13. **Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?**

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De maatregel wordt periodiek geëvalueerd, zowel wat betreft de beleidskant als wat betreft de gebruikerskant. De periodiciteit van de beleidsmatige evaluatie ligt niet vast, maar wordt afgestemd op de noden.

Zo werd de SIOS-regeling in 2012 beleidsmatig geëvalueerd, wat resulteerde in de nieuwe maatregel STS. In 2020 werd vervolgens STS beleidsmatig geëvalueerd (zie ook 1.4), wat resulteerde in de bijsturing die momenteel in voorbereiding is.

Op maandelijkse basis wordt er bovendien gepeild naar de gebruikersfeedback. Deze evaluatie door de eindklant van de steunmaatregel blijkt zeer waardevol en de resultaten zijn erg positief:

- 80% van de bevraagden geeft aan voldoende informatie te vinden om de aanvraag vlot in te dienen
- 76% ervaart het aanvraagformulier als gebruiksvriendelijk
- 71% ervaart de beschikbare documenten als voldoende duidelijk
- 79% is tevreden over de hulpvaardigheid van de dossierbehandelaar
- 60% vindt de administratieve werklast in verhouding tot de omvang van de gevraagde steun
- 55% ervaart de doorlooptijd tot en met de beslissing in verhouding met de omvang van de steun
- 88% zou opnieuw een aanvraag tot Strategische Transformatiesteun indienen
- 93% geeft aan over het algemeen tevreden te zijn over de dienstverlening van VLAIO.

We kunnen stellen dat de eindklant tevreden is over VLAIO en STS. Aandachtspunten waar ondertussen ook de nodige stappen voor worden gezet zijn de administratieve werklast die opgevangen wordt door verdere digitalisering. Dat zal tevens de doorlooptijd van de behandeling drastisch kunnen inkorten.

5.14. **De 15%-besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?**

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De eerder aangehaalde bijsturing van de maatregel wordt geacht een aanzienlijke budgettaire impact te hebben, in de zin van een besparing, aangezien er veel selectiever tewerk zal kunnen worden gegaan.

Berekend op de dossiers ingediend en goedgekeurd in de periode 2018-2019 zouden er door de verstrenging van het beoordelingskader 63% minder dossiers goedgekeurd worden: 58% minder dossiers van kleine ondernemingen, 47% minder dossiers van middelgrote ondernemingen en 74% minder dossiers van grote ondernemingen.

Te verwachten valt dat door de strengere criteria meer kwalitatieve projectvoorstellen zullen worden ingediend, waardoor de lagere slaagkans deels gecompenseerd zal worden. Door de verwachte hogere kwaliteit van de ingediende projecten anticiperen we op een hefboomeffect van 15% ten opzichte van de 36,9% slaagkans, waardoor we een toekomstig slaagpercentage van ongeveer 42,44% anticiperen.

De grootte van de uitgaven wordt enerzijds bepaald door de steunpercentages en de weerhouden projectbudgetten. Het aanpassen of verlagen van deze steunpercentages brengt automatisch een lineaire besparing met zich mee. De Algemene Groepsvrijstellingsverordening bepaalt wel de maximumsteunpercentages maar niet de minimumpercentages. Hierop ingrijpen is een eenvoudige beleidskeuze waarbij wel rekening dient gehouden te worden dat het verkrijgen van steun nog voldoende hefboomeffect moet genereren voor de onderneming.

De verstrenging van het beoordelingskader brengt ook met zich mee dat investeringen en opleidingen een meer uitgesproken specifiek karakter dienen te hebben zodat selectiever tewerk kan worden gegaan bij het al dan niet weerhouden van investeringen en/of opleidingen.

5.15. **Andere opmerkingen/aandachtspunten?**

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Nee.

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

Titel van het beleidsinstrument: Ecologie

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[6]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
11. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
12. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

6. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[6] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

6.1. Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Door VLAIO wordt er ecologiesteun gegeven aan bedrijven via twee steuninstrumenten: Ecologiepremie+ en Strategische Ecologiesteun. Beide maatregelen hebben een wettelijk kader dat gebaseerd is op:
- de Europese groepsvrijstellingsverordening (17 juni 2014) waarvan de belangrijkste elementen bestaan uit het principe van de meerkost en de maximale steunpercentages.
- Het Vlaams Decreet betreffende het economisch ondersteuningsbeleid van 16 maart 2012.

Ecologiepremie+
Deze steunmaatregel kreeg vorm met het besluit van de Vlaamse Regering van 17 december 2010 tot toekenning van steun aan ondernemingen voor ecologie-investeringen in het Vlaamse Gewest.

Een ecologiepremie is een financiële tegemoetkoming aan ondernemingen die ecologie-investeringen zullen realiseren in het Vlaamse Gewest. Met de ecologiepremie wil de Vlaamse overheid ondernemingen stimuleren om hun productieproces milieuvriendelijk en energiezuinig te organiseren en zij neemt daarbij een gedeelte van de extra investeringskosten die een dergelijke investering met zich brengt, voor haar rekening.

Het gaat hier om steun voor de implementatie van gestandaardiseerde technologieën via een 'Limitatieve Technologieënlijst' (LTL). Vooraleer de technologie op de LTL komt wordt ze beoordeeld door VITO. Hierbij wordt de kosteneffectiviteitsmethodiek toegepast. De steun wordt toegekend via een transactionele applicatie: eenvoudig en laagdrempelig.

Strategische Ecologiesteun (STRES)
Deze maatregel vindt haar wettelijk kader in het besluit van de Vlaamse Regering van 16 november 2012 tot toekenning van steun aan ondernemingen voor strategische ecologie-investeringen in het Vlaamse Gewest.

Het gaat hier om steun voor technologieën die omwille van hun unieke, bedrijfsspecifieke karakter niet gestandaardiseerd kunnen worden. Deze ecologie-investeringen moeten een innovatief karakter hebben: ze moeten de stand van de techniek die in de sector van toepassing is (de 'Best Beschikbare Technologie' (BBT)) overtreffen. Het minimumbedrag van de subsidiabele investering bedraagt drie miljoen euro.

Beide instrumenten hebben dus tot doel om het productieproces van ondernemingen te vergroenen en hen daarvoor als dat nodig is, als de meerkost van de groene technologie bijvoorbeeld te groot is om zonder steun te kunnen dragen, een financieel duwtje in de rug te geven.

6.2. Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Ecologiepremie+
Voor 2021 wordt een budget voorzien van 13.186.000 euro. De jaarlijks gevraagde steun was de voorbije jaren als volgt:

- 2016: 7.979.594 euro
- 2017: 16.296.991 euro
- 2018: 19.281.573 euro
- 2019: 16.937.295 euro
- 2020: 8.967.957 euro

Er wordt 1,5 VTE ingezet ter ondersteuning van het instrument.

Strategische Ecologiesteun
Voor 2021 wordt een budget voorzien van 10.000.000 euro. De jaarlijks gevraagde steun fluctueert sterk:

- 2016: 2.750.200 euro
- 2017: 9.000.000 euro
- 2018: 9.512.490 euro
- 2019: 7.546.081 euro
- 2020: 10.000.000 euro

Er wordt 1,5 VTE ingezet ter ondersteuning van het instrument.

6.3. Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Met de ecologiesteun wil de Vlaamse overheid ondernemingen stimuleren om hun productieproces milieuvriendelijk en energiezuinig te organiseren en zij neemt daarbij een gedeelte van de extra investeringskosten die een dergelijke investering met zich brengt, voor haar rekening.

In de recentste beleidsnota valt te lezen: '*VLAIO zet zowel de Ecologiepremie+ als de Strategische Ecologiesteun gericht in voor de klimaatuitdaging. De optimalisering van deze steuninstrumenten moet tegemoetkomen aan maatschappelijke thema's als klimaat, CO2-uitstootreductie, watergebruik, droogte, circulaire economie of energiegebruik en de ondernemingen in hun investeringsbeleid hierin stimuleren. De implementatie van zowel slimme ecologie-investeringen als de slimme integratie van technologieën met een ecologievoordeel, moet aangemoedigd worden. Met de Ecologiepremie+ en de Strategische Ecologiesteun stimuleert VLAIO investeringen in performante energie- en milieuvriendelijke technologieën.*'

Het mag derhalve duidelijk zijn dat deze beleidsdoelstelling er niet minder actueel op is geworden.

6.4. Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Eind 2019 werd een externe evaluatie van de steunmaatregel uitgevoerd door IDEA Consult. Het eindrapport was beschikbaar in maart 2020. Deze studie concludeerde dat een groot deel van de projecten substantieel bijdraagt aan het verhogen van de duurzaamheid van een product of proces, de versterking van de reputatie en merknaam van de onderneming en de efficiëntie van product en/of procesontwikkeling. Deze effecten reflecteren de doelstellingen van het instrument.

Sinds de start van het gesteunde project is de duurzaamheid bij 68% van de bedrijven toegenomen en de omzet is bij de helft gestegen. De werkgelegenheid en de investeringen zijn bij 4 op de 10 bedrijven toegenomen. Bij 20% van de bedrijven is ook het opleidingsbudget toegenomen. Voor de meeste factoren zijn de resultaten in grote mate mede te danken aan de VLAIO-steun.

Verduurzaming situeert zich vooral op milieu- en energievriendelijke infrastructuur, een klimaatbewuste strategie of realisatie van milieu- en energievriendelijk productieproces, maar minder op productniveau.

Projecten die gebruik maken van Strategische Ecologiesteun sluiten aan bij een uitbreidingsinvestering of een vervanging van een bestaande installatie. De investering zorgt in een aantal gevallen ook voor een unieke nieuwe technologie (binnen de groep, binnen Vlaanderen of Europa). Een belangrijke drijvende kracht voor de opstart van een project is naast CO_2-reductie of andere uitstootreductie ook de vaststelling dat de investering op langere termijn voordeliger is omdat o.a. energiekosten verminderen. De bijdrage aan de totale omvang en een versnelde uitvoering van het project zijn belangrijke (secundaire) redenen om steun aan te vragen. Bedrijven die steun (kunnen) ontvangen overtuigen hun globaal management makkelijker om de investering in een Vlaamse vestiging te maken.

Bij de Strategische Ecologiesteun staan vooral de verwachte effecten voorop. Niet te verwaarlozen verwachte effecten van de projecten zijn het verhogen van de duurzaamheid van een product en/of proces (89%), het introduceren van een nieuw productieproces (78%) en het versterken van de reputatie en de merknaam van de onderneming (67%).

Ondersteunde projecten dragen bij tot de automatisatie en milieuverbetering van het productieproces, betere werkomstandigheden voor de werknemers en de kwaliteit van het product. Bovendien is bij sommige ondernemingen de technologie algemener toepasbaar waardoor ze productlijnen kunnen behouden of extra contracten aantrekken. Naar imago hebben duurzaamheidsinvesteringen ook een positieve uitstraling.

Er kan gesteld worden dat de ecologiesteun van VLAIO ruim bijdraagt aan de wereldwijde doelstellingen rond een verbetering van ons leefmilieu en de bestrijding van de klimaatverstoring als gevolg van menselijke activiteit. De maatregel verbetert de financiële haalbaarheid van milieu- en klimaatinvesteringen door Vlaamse bedrijven en zorgt daardoor mee voor hun blijvende competitiviteit of zelfs voor een versterking ervan. Zeker bij de Strategisch ecologiesteun gaat het vaak over projecten die ook een verhoging van de werkgelegenheid impliceren.

Daarnaast werden ook een aantal suggesties tot verbetering gedaan.

Voor de Ecologiepremie+ waren dat:

- Ecologiepremie+ maximaal toekennen op basis van prioritaire assen (vb. klimaat, CO_2-uitstootreductie, watergebruik, droogte, circulaire economie of energiegebruik), en hier eventueel ook een bepaald budget aan toekennen.
- De logica achter de LTL verder expliciteren: waarom staat een bepaalde technologie op de lijst en waarom een andere niet (meer)? Hierover ook durven te communiceren, ook als politieke en/of budgettaire beslissingen aan de basis hiervan liggen.
- Verder aanbrengen van reliëf in de LTL met betrekking tot bijdrage aan klimaatuitdagingen (CO_2-reductie, water, …).
- Aanpassingen maken aan de procedure voor opname op de LTL. De administratieve procedure wordt nu als traag en moeilijk ervaren, zowel naar doorlooptijd als proces. De lijst ook regelmatiger updaten (4x per jaar).

Voor de Strategische Ecologiesteun waren dat:

- De meeste ondernemingen vinden de voorwaarden en beslissingscriteria van STRES onvoldoende duidelijk. Er is een duidelijker en transparanter evaluatiekader nodig dat rekening houdt met de EU-criteria én dat ook inzetbaar is voor acquisitie om buitenlandse bedrijven aan te trekken of te behouden.
- Grondige screening van de procedure met het oog op het verkorten van de doorlooptijd van de dossierbehandeling en de vermindering van de administratieve werklast voor de ondernemingen, alsook de verduidelijking van de toetsingsprocedure van ecologie-investeringen door VITO (en hun rol als adviseur).
- De doelstelling van STRES heeft meer duiding nodig. Is de steun bedoeld enkel omdat het de milieu-impact van het productieproces reduceert of ook voor de productie van meer ecologische of duurzame producten?
- De focus komt dus best te liggen op innovatieve investeringen die bijdragen aan de klimaatdoelstelling. Hierbij kan het innovatief karakter van de steun ook scherper gesteld worden, met name richting duurzaamheid van producten, dus niet enkel het vergroenen van het proces, maar ook steun voor de productie van milieuvriendelijke producten en materialen.
- Synergiën nagaan tussen Strategische Transformatiesteun (STS) en STRES: STS heroriënteren naar opleidingssteun; terwijl bij STRES de focus ligt op innovatieve investeringen die bijdragen aan de klimaatdoelstelling.

Deze externe studie kan hier geraadpleegd worden.

Er is momenteel een bijsturing in voorbereiding die aan deze suggesties tegemoet komt. Specifiek voor waterbesparing wordt er tevens een oproep in het leven geroepen waarbij kmo's 10% (mo's) of 20% (ko's) steun kunnen krijgen voor waterbesparing en droogtebestrijding, twee uiterst prangende vraagstukken in het Vlaanderen van vandaag.

6.5. Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De steun is gebaseerd op de Europese groepsvrijstellingsverordening die de lidstaten toestaat om voor welbepaalde bedrijfsinvesteringen financiële steun te verlenen. De artikelen 36 (milieu), 38 (energie-efficiëntie) , 41 (hernieuwbare energie) en 47 (circulaire economie) vormen de basis voor de ecologiesteun van VLAIO. Ze leggen maximale steunpercentages vast, maar stipuleren tevens dat de steun enkel mag gegeven worden op een gedeelte van de totale investeringskost. Enkel artikel 47 doet dit niet. Dat betekent dat VLAIO (in samenwerking met VITO) voor elke technologie die gesteund wordt een meerkost dient te bepalen. Het moet met andere woorden gaan over technologie die beter is dan de bestaande.

Het opstellen en publiceren van de lijst met technologieën die voor ecologiepremie+ in aanmerking komen, levert op zich al een stimulans, zeker voor kmo's, om na te denken over klimaatvriendelijke investeringen. Het innovatief karakter ervan zorgt er immers voor dat deze technologieën nog niet zo goed gekend zijn. De steun helpt ze om aan gangbaarheid te winnen. De maatregel waarborgt ook een stimulerend karakter door bedrijven op te leggen dat ze hun steunaanvraag doen vooraleer ze overgaan tot de investering.

Het zichtbaar maken of in de markt plaatsen van innovatieve, klimaatvriendelijke technologie én het ondersteunen van de meerkost ervan komt effectief tegemoet aan de beleidsdoelstelling (zoals geformuleerd in antwoord op vraag 1.3).

Het feit dat het aantal aanvragen een duidelijk stijgende tendens vertoonde, het 'coronajaar' 2020 buiten beschouwing gelaten, bevestigt deze vaststelling.

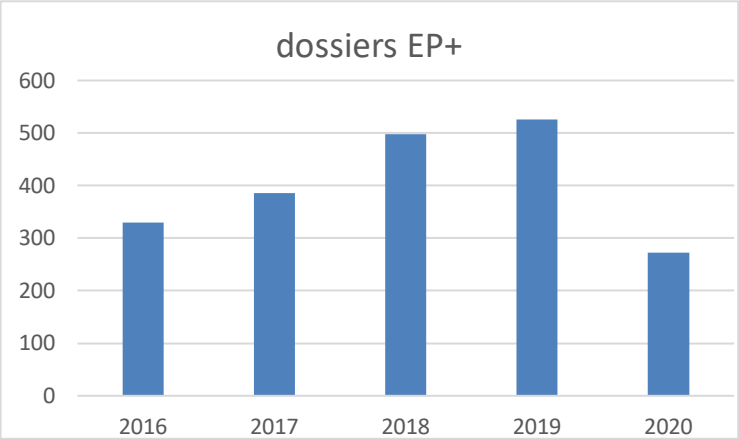

Met het geven van Strategische Ecologiesteun wil de Vlaamse overheid nog meer een schakel vormen tussen innovatie, demonstratie en eerste industriële ontwikkeling van bepaalde milieu- of energie-efficiënte technologie.

Deze technologie kan soms erg bedrijfsspecifiek zijn en niet overdraagbaar naar andere bedrijven, waardoor het moeilijk of misschien zelfs zinloos zou zijn om ze op de lijst van de ecologiepremie+ te plaatsen. Dergelijke bedrijfsinititatieven, gesteld dat de investering minstens 3 miljoen euro bedraagt, worden door VLAIO afzonderlijk beoordeeld en samen met VITO op hun kosteneffectiviteit gewaardeerd. Het ter beschikking stellen van deze steun zorgt vaak voor een verankering in Vlaanderen van de activiteiten van het bedrijf in kwestie (dikwijls gaat het over multinationals die keuze hebben tussen diverse locaties ter wereld).

6.6. Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

In antwoord op vorige vraag werd reeds gesteld dat de maatregel Ecologiepremie+ effectief haar doel bereikt: de ter beschikking gestelde middelen worden door bedrijven opgevraagd én besteed aan investeringen ter bestrijding van de klimaatverstoring. Of dat ook efficiënt gebeurt, met een voor de overheid zo laag mogelijke kost, kan bekeken worden na het inschatten van een cijfer dat een idee geeft van de klimaateffecten van de maatregel en dit af te wegen tegen de totale overheidsinvestering, of m.a.w tegen de grootte van de subsidie.

Voor het bepalen van het klimaateffect van de steunmaatregel zijn gegevens nodig die pas sedert half juli 2020 van de bedrijven worden opgevraagd. Het gaat o.a. om de grootte van de installaties die worden gesteund, hun gebruiksduur en hun energetisch vermogen. Deze gegevens zijn niet noodzakelijk om de effectiviteit van de maatregel te garanderen of te kunnen inschatten, maar wel wanneer de efficiëntie in vraag wordt gesteld. Sinds kort wordt met behulp van de opgevraagde gegevens een berekening gemaakt van de vermeden CO_2-uitstoot. De berekeningen zitten nog in een beginfase en zullen gaandeweg door betere extrapolatie kunnen worden verfijnd.

In de periode half juli-half september 2020 waren er 52 aanvragen voor steun via Ecologiepremie+. Enkel deze konden reeds bestudeerd worden in het kader van een CO_2-uitstootbesparing.

De totale besparing bedroeg hier 2.392 ton CO_2eq per jaar (46 ton per bedrijf). Dit cijfer situeren in termen van percentage van het totaal verbruik van een onderneming is niet gemakkelijk aangezien we niet weten wat de huidige uitstoot is van de afzonderlijke bedrijven die subsidie kregen. We kunnen echter wel een idee krijgen. Een vijftal jaren geleden liet VLAIO 273 bedrijven doorlichten op hun energieverbruik. De berekening van hun CO_2-uitstoot resulteerde in een gemiddelde van 630 ton/jaar. Met deze inschatting komen we tot een besparing via Ecologiepremie+ van 7,3% op de CO_2-uitstoot (46 gedeeld door 630).

De totale subsidie voor Ecologiepremie+ bedroeg in deze periode 4,189 miljoen euro, of omgerekend een kost van 1.750 euro per ton CO_2-uitstoot die de komende jaren vermeden zal worden.

In de jaren 2018-2019-2020 keurde de Vlaamse regering 14 STRES-dossiers goed, waarvan er 8 leidden tot een in te schatten besparing op de CO_2-uitstoot van de bedrijven in kwestie. De andere 6 waren milieuprojecten (besparing op de uitstoot van fijn stof, grondstoffenbesparing en dergelijke meer). De totale besparing op de CO_2-uitstoot van de 8 bedrijven samen bedroeg 161.199 ton CO_2eq/jaar.

De totale subsidie voor deze 8 STRES-projecten bedroeg 18,2 miljoen euro. Omgerekend komen we hierbij tot een kost van 110 euro per ton CO_2-uitstoot die de komende jaren vermeden zal worden. Dat is een stuk minder dan het bedrag bij Ecologiepremie+. Reden daarvoor is o.a. dat het effectieve steunpercentage bij STRES vaak heel wat lager ligt. De steun is immers geplafonneerd op 1 miljoen euro.

De doelmatigheid verhogen kan in principe door het steunbedrag te verlagen, maar aangezien bepaalde bedrijven dan geen aanvraag meer zullen indienen (project te risicovol met te beperkte steun of bedrag niet meer in verhouding tot administratieve last) en het stimulerend karakter dan wegvalt, houdt dat ook de nodige risico's in.

6.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In 2017 werd ter informatie nagegaan welke vormen van ecologiesteun er in onze buurlanden bestonden. Hierna volgt een samenvatting met de belangrijkste bevindingen:

Wallonië: In Wallonië bestaat er investeringssteun om bedrijven aan te moedigen om te investeren in programma's gericht op milieubescherming of duurzaam gebruik van energie in het Waals Gewest. De investeringspremie is een percentage van het geïnvesteerde bedrag. Daarnaast kan ook fiscale steun (vrijstelling van de onroerende voorheffing) worden verleend. De steunbedragen variëren tussen de 10 en 40% voor KMO's, en 15 tot 20% voor grote ondernemingen

Nederland: Vamil en MIA
Korte beschrijving maatregel: Er bestaat een milieulijst met een opsomming van alle technologieën (zo'n 270) die in aanmerking komen voor MIA en Vamil. De MIA (Milieu-investeringsaftrek) kan oplopen tot 36% van het investeringsbedrag, bovenop de gebruikelijke investeringsaftrek. Vamil (Willekeurige afschrijving milieu-investeringen) laat toe 75% van de investeringskosten af te schrijven op een vrij te bepalen moment (liquiditeit- en rentevoordeel). Het doel van Vamil is het stimuleren van de marktintroductie van milieuvriendelijke, niet gangbare bedrijfsmiddelen door de keuze van de investeerder te beïnvloeden richting het milieuvriendelijkere alternatief.

Totale omvang van de steun/jaar (tendens): Het buget voor MIA bedroeg voor 2017 97 miljoen euro. Voor Vamil was er 40 miljoen euro beschikbaar.
Alle Nederlandse ondernemers die inkomsten- of vennootschapsbelasting betalen kunnen gebruik maken van MIA\Vamil. De regeling is ondermeer interessant voor ondernemers in de agrarische sector, de scheepvaart en de industrie. Ook ondernemers die investeren in duurzaam vervoer, duurzame recreatie en duurzame gebouwen kunnen MIA\Vamil toepassen. Het bedrijfsmiddel moet wel een aanzienlijke milieuverdienste hebben in Nederland ten opzichte van het gangbare alternatief in de betreffende sector en duurder zijn dan het minder milieuvriendelijke alternatief. Daarnaast moet voor dit bedrijfsmiddel de (verdere) marktintroductie op korte termijn gewenst zijn. De agrarische sector komt ook in aanmerking voor de MIA/Vamillijst, terwijl zij in Vlaanderen zijn uitgesloten voor ecologiesteun (komen wel in aanmerking voor VLIF-steun).
Elk jaar verschijnt er een actuele Milieulijst. Investeringen worden van de milieulijst afgehaald of aangepast. Dat kan als ze door voortschrijdende technische inzichten minder passen bij de doelstelling van de MIA\Vamil.

Het thema circulaire economie speelt een belangrijke rol in de Nederlandse subsidies. Dat wordt uitgewerkt met het programma VANG (Van Afval Naar Grondstoffen). In het VANG-programma beschrijft het kabinet 8 operationele doelstellingen om de transitie naar een circulaire economie te stimuleren, waaronder het bevorderen van circulaire innovaties door het ontwikkelen van financiële en andere marktprikkels. Daarvoor is in het kader van het programma VANG in 2015 onderzocht welke innovaties nodig zijn en hoe de financiële instrumenten van het Rijk, zoals Vamil en MIA, beter op circulaire economie kunnen worden gericht. Op de Milieulijst 2016 is daartoe het te verkrijgen voordeel verhoogd van de generieke bedrijfsmiddelcodes in hoofdstuk 1 (Grondstoffen en afval). Vooral op het gebied van de circulaire economie geeft dat meer ruimte voor steun. Bij circulaire economie betreffen investeringen veelal bedrijfsmiddelen waarmee het gebruik van grondstoffen wordt beperkt en dat verdient zich vaak sneller terug dan bij investeringen in bedrijfsmiddelen die andere milieuaspecten betreffen.

Nederland: Investeringssubsidie Duurzame Energie
Korte beschrijving maatregel: Tegemoetkoming voor de aanschaf van zonneboilers, warmtepompen, biomassaketels en pelletkachels. De regeling is voor zowel particulieren als zakelijke gebruikers.
Totale omvang van de steun/jaar (tendens): 70 miljoen euro voor 2017.
Men werkt niet met een subsidiepercentage, de hoogte van de subsidies zijn in de regeling genoemde forfaitaire bedragen die afhankelijk zijn van technische parameters zoals het productievermogen van de installatie. Men stelt dat het ongeveer overeenkomt met 20% van de investering. Het is niet bedoeld om de volledige onrendabele top te subsidiëren, maar als stimulans door reductie van de terugverdientijd.
Er bestaat een lijst met types van technologie en merken die in aanmerking komen, met andere woorden voor elk type technologie wordt specifiek bepaald welke type toestellen in aanmerking komen voor steun.

Frankrijk: Warmtefonds
Korte beschrijving maatregel: warmtefonds voor de productie van warmte uit hernieuwbare energie en warmtenetten:
- nationaal: via jaarlijks call systeem voor grote biomassa installaties
- regionaal: kleinere installaties

Totale omvang van de steun/jaar (tendens): In de periode 2009-2013 werden ongeveer 3.000 projecten gesteund voor een totaal van 1.120.000.000 euro.
Doelstellingen/motivatie van de maatregel (louter ecologisch of ook economisch): aandeel van hernieuwbare energie te verhogen tot 23% van het nationale energieverbruik in 2020.

Frankrijk: Programme d'Investissement d'avenir
Korte beschrijving maatregel: steunprogramma voor bedrijven via een soort van call-systeem per thema. Het bevat meerdere strategische assen waaronder:
- Onderwijs, onderzoek en opleiding,
- Industrie en transport
- Duurzame ontwikkeling
- Gezondheid en biotechnologie
- …

Binnen milieu en energie ligt de focus onder andere op:
- Voertuigen van de toekomst (oa aardgas)
- Circulaire economie
- Hernieuwbare energie
- Energie-efficiëntie

Totale omvang van de steun/jaar (tendens): huidige programma : 10 miljard euro voor al de thema's samen, loopt over meerdere jaren.
Doelstellingen/motivatie van de maatregel (louter ecologisch of ook economisch): ondersteuning van onderwijs en onderzoek, onderzoek bevorderen en versnellen van de modernisering van de ondernemingen
Hoe groot is het steunpercentage? Conform de Europese maxima gedefinieerd in de Europese groepsvrijstellingsverordening
Welke kosten zijn subsidiabel: meerkost van de investering, conform de Europese groepsvrijstellingsverordening.

6.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Behalve de eerder aangehaalde evaluatie van IDEA consult, is er geen wetenschappelijk onderzoek geweest van de maatregelen Ecologiepremie+ en Strategische Ecologiesteun.

Eigen ervaring en enkele berekeningen, die in de toekomst vaker zullen gebeuren, zijn weergegeven in de antwoorden op vragen 1.5 en 1.6.

6.9. Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De bevoegdheid op Vlaams niveau komt voort uit de federale staatshervormingen van de jaren 1980. Door deze bijzondere wetten is economisch ondersteuningsbeleid een taak van de gewesten. De federale overheid heeft alleen restbevoegdheid inzake fiscaliteit. De steunmaatregel herfederaliseren staat haaks op deze logica.

Een verdere hervorming zou erin kunnen bestaan om de gewesten tevens een fiscale bevoegdheid te geven inzake de vennootschapsbelasting. Op die manier worden op gewestelijk niveau synergieën gecreëerd en kan steun op een geïntegreerde manier uit verschillende onderdelen bestaan. Subsidies alleen zijn niet altijd de meest effectieve manier om het gedrag van ondernemingen te sturen. Door een geïntegreerde aanpak is het sturend (dwingend) karakter meer uitgesproken.

Deze bevoegdheid doordelegeren aan lokale overheden is anderzijds niet wenselijk, noch efficiënt. Op zich hebben lokale overheden al vergelijkbare bevoegdheden en kunnen ze bedrijven op hun grondgebied subsidies toekennen maar hierbij wordt mogelijk voorbijgegaan aan bepaalde staatssteunregels die gelden op een hoger bestuurlijk niveau. Bovendien krijg je op die manier een steunbeleid op microniveau dat mogelijk lokaal niet parallel loopt met een bredere (Vlaamse) beleidsvisie. Dergelijke versnippering aan initiatieven maakt het steunbeleid bovendien minder transparant.

6.10. **Private sector/non-profit toets**

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het verlenen van steun gebeurt met publieke middelen. Aangezien een overheid geen commercieel doel heeft maar het algemeen maatschappelijk belang dient te respecteren kan de verdeling van deze beperkte middelen objectief en optimaal ingezet worden. De dienstverlening dient neutraal te zijn. De publieke sector staat onder veel meer controle dan de private sector. De tendens tot verantwoording naar de burger is hierbij bijzonder cruciaal.

Bij private spelers, waar winstmaximalisatie en commerciële motieven een doorslaggevende rol spelen is het risico op belangenvermenging groter. Hierdoor kan een potentieel Mattheus-effect in de hand gewerkt worden: private spelers zullen zich eerder richten op een specifiek, meer en/of sneller rendabel publiek waardoor ondernemingen die over voldoende (of meer) middelen beschikken om steun aan te vragen sneller zal beloond worden. Daarbovenop bestaat er omwille van deze commerciële insteek ook een hoge mate van risicoaversie waardoor bepaalde projecten het risico lopen niet of in mindere mate gesteund te worden terwijl deze net een uitgesproken valorisatiehefboom kunnen kennen op andere domeinen dan het louter economische of pas rendement kennen op langere termijn. Een overheid kan omwille van de brede maatschappelijke return net wel verkiezen om dergelijke projecten te gaan steunen.

De publieke sector kent geen concurrentie bij het toewijzen van subsidies. In het geval van marktwerking en competitie tussen verschillende private spelers bestaat de noodzaak om de prijzen laag te houden wat een nefaste impact kan hebben op de inhoudelijke invulling en de kwaliteit van de dienstverlening.

Dankzij de in house-expertise van tools, regelgeving, databanken, … kan de overheid sneller, flexibeler en adequater inspelen op plotse (markt)veranderingen dan de private sector.

6.11. **Administratieve vereenvoudigingstoets**

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Bij de aanvraag van Ecologiepremie+ situeert de administratieve inspanning voor een bedrijf zich op twee vlakken. Vooreerst moet het bedrijf aantonen dat het voldoet aan de formele vereisten die voor het doelpubliek voor de maatregel worden geformuleerd. Gaat het wel degelijk om een bedrijf en geen vzw? Komt de NACE-code in aanmerking?… Tevens dienen bepaalde steunplafonds te worden gerespecteerd.

Aan deze formele vereisten wordt momenteel grotendeels tegemoet gekomen door een verregaande digitalisering en koppeling met andere databanken. Specifiek voor Ecologiepremie+ is er wel een risico op grotere administratieve hinder omdat er voor de opvolging van de efficiëntie van de maatregel meer informatie nodig is over de investering waarvoor steun wordt gevraagd. Er wordt bekeken hoe we de overlast voor bedrijven zo beperkt mogelijk kunnen houden.

De digitale indiening van een STRES-project wordt, aangezien ze uit een groot aantal stappen bestaat, door bepaalde indieners als te zwaar aangevoeld. Ook hier wordt nagegaan hoe dit eenvoudiger kan. Waar Ecologiepremie+ met een custom built applicatie wordt ingediend en opgevolgd, gaan STRES-projecten via de CRM-tool van het agentschap. Op vlak van digitalisering zijn er dus al grote stappen gezet. Er zijn nog een aantal kleine winsten te boeken (bvb. het automatisch uitsturen van ontvangstbevestigingen) maar dat zijn incrementele verbeteringen.

6.12. **Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?**

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De belangrijkste aanleidingen voor de opstart van een project dat gebruik maakt van de Ecologiepremie+ zijn:

- een ecologische overweging
- het doorvoeren van kostenbesparingen
- de invoering van een nieuwe technologie.

Uit de hogervermelde studie van IDEA consult kan worden opgemaakt dat een groot deel van de projecten substantieel bijdraagt aan het verhogen van de duurzaamheid van een product of proces, de versterking van de reputatie en merknaam van de onderneming en de efficiëntie van product en/of procesontwikkeling. Deze effecten reflecteren de doelstellingen van het instrument.

Sinds de start van het gesteunde project is de duurzaamheid bij 68% van de bedrijven toegenomen en de omzet is bij de helft gestegen. De werkgelegenheid en de investeringen zijn bij 4 op de 10

bedrijven toegenomen. Bij 20% van de bedrijven is ook het opleidingsbudget toegenomen. Voor de meeste factoren zijn de resultaten in grote mate mede te danken aan de VLAIO-steun.

Verduurzaming situeert zich vooral op milieu- en energievriendelijke infrastructuur, een klimaatbewuste strategie of realisatie van milieu- en energievriendelijk productieproces, maar minder op productniveau.

Projecten die gebruik maken van Strategische Ecologiesteun sluiten aan bij een uitbreidingsinvestering of een vervanging van een bestaande installatie. De investering zorgt in een aantal gevallen ook voor een unieke nieuwe technologie (binnen de groep, binnen Vlaanderen of Europa). Een belangrijke drijvende kracht voor de opstart van een project is naast CO_2-reductie of andere uitstootreductie ook de vaststelling dat de investering op langere termijn voordeliger is omdat o.a. energiekosten verminderen. De bijdrage aan de totale omvang en een versnelde uitvoering van het project zijn belangrijke (secundaire) redenen om steun aan te vragen. Bedrijven die steun (kunnen) ontvangen overtuigen hun globaal management makkelijker om de investering in een Vlaamse vestiging te maken.

Bij de Strategische Ecologiesteun staan vooral de verwachte effecten voorop. Niet te verwaarlozen verwachte effecten van de projecten zijn het verhogen van de duurzaamheid van een product en/of proces (89%), het introduceren van een nieuw productieproces (78%) en het versterken van de reputatie en de merknaam van de onderneming (67%).

Ondersteunde projecten dragen bij tot de automatisatie en milieuverbetering van het productieproces, betere werkomstandigheden voor de werknemers en de kwaliteit van het product. Bovendien is bij sommige ondernemingen de technologie algemener toepasbaar waardoor ze productlijnen kunnen behouden of extra contracten aantrekken. Naar imago hebben duurzaamheidsinvesteringen ook een positieve uitstraling.

Er kan gesteld worden dat de ecologiesteun van VLAIO ruim bijdraagt aan de wereldwijde doelstellingen rond een verbetering van ons leefmilieu en de bestrijding van de klimaatverstoring als gevolg van menselijke activiteit. De maatregel verbetert de financiële haalbaarheid van milieu- en klimaatinvesteringen door Vlaamse bedrijven en zorgt daardoor mee voor hun blijvende competitiviteit of zelfs voor een versterking ervan. Zeker bij de Strategisch ecologiesteun gaat het vaak over projecten die ook een verhoging van de werkgelegenheid impliceren.

Voor de beide maatregelen geldt dat ze door hun intrinsieke aard (nadruk op beter dan bestaande technologie, beter presteren dan de normen…) een stimulans vormen voor blijvende innovatie in Vlaanderen.

6.13. **Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?**

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De steunmaatregel Ecologiepremie+ wordt momenteel niet periodiek geëvalueerd. Zoals vermeld was er eind 2019 een studie door IDEA consult.

Conclusies ivm de Ecologiepremie+ naar proces en proceskwaliteit waren:

- De Ecologiepremie Plus wordt vaak in combinatie met de kmo-portefeuille (44%) gebruikt. Ondernemingen maken daarnaast ook gebruik van Ecologisch en Veilig Transport5 (11%) en van Strategische Transformatiesteun (5%).
- Ondernemingen komen via diverse kanalen op de hoogte van het instrument. Een derde van de ondernemingen leerde de Ecologiepremie Plus kennen door zelf op zoek te gaan. 18% geeft aan dat ze het instrument leren kennen via andere bedrijven of via de leverancier van de technologie waarvoor ze de steun aanvragen (14% 'ander'). Ook consultants zijn een belangrijk kanaal zijn voor prospectie (15%).
- Meer dan de helft (64%) van de ondernemingen is niet extern begeleid. Een vijfde geeft aan begeleid te zijn door een private consultant. Een kleine minderheid geeft aan geholpen te zijn door leveranciers. Een overgrote meerderheid (87%) is tevreden over deze externe begeleiding. De ondernemingen deden voornamelijk een beroep op begeleiding uit gebrek aan kennis met betrekking tot de steunmaatregel en de procedure.
- De gebruikersfeedback geeft aan dat ondernemingen voldoende informatie vinden op de VLAIO-website om hun aanvraag vlot in te dienen. Bijna 72% van de ondernemingen zegt tevreden te zijn over de informatie. Een opmerking is dat de specificaties van de technieken niet altijd volledig gekend zijn waardoor het zaak is alles goed na te kijken en geregeld met de installateur of leverancier te communiceren.
- In het algemeen geven de interviews aan dat de criteria duidelijk, up to date en relevant zijn. 60% van de ondernemingen zegt de voorwaarden en 56% zegt de criteria duidelijk te vinden.
- De ondernemingen geven aan dat ze in het algemeen tevreden tot heel tevreden zijn over de hulpvaardigheid van de dossierbehandelaar. Ongeveer 50% is minstens tevreden over de dienstverlening van VLAIO tijdens de beoordeling en behandeling. Opvallend is het grote percentage ondernemingen die de dienstverlening neutraal beoordelen, mogelijk heeft dit te maken met het transactioneel webplatform voor digitale indiening, opvolging en aanvraag tot uitbetaling waar weinig menselijke interactie nodig is.
- Een belangrijke doelstelling van de instrumenten is om de administratieve werklast bij de steunaanvraag tot een minimum te beperken. 33% van de ondernemingen vindt de werklast in verhouding tot de omvang van de gevraagde steun. Bijna de helft schat de verhouding (46%) neutraal in.
- Omtrent de doorlooptijd vindt 42% van de ondernemingen dit in verhouding tot de omvang van de gevraagde steun. Een groter aandeel schat de verhouding neutraal of minder in. Dit is een knipperlicht. Voor een deel van de ondernemingen is de doorlooptijd tussen indiening, beslissing van het dossier en betaling te lang. Vooral de opmerkingen dat er vertraging is bij de uitbetalingen van de laatste schijf en de controles en inspectie na de laatste schijf komen regelmatig terug.
- Er is globaal gesproken een grote tevredenheid met betrekking tot de voorwaarden, procedures en dienstverlening verbonden aan de Ecologiepremie Plus.

In verband met de Strategische Ecologiesteun kwam men tot de volgende vaststellingen:

- De Strategische Ecologiesteun wordt vaak in combinatie met Strategische Transformatiesteun (27%) en in mindere mate wordt er ook gebruik gemaakt van O&O-

bedrijfssteun voor onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten (18%) en compensatie indirecte emissiekosten (18%).

- Ondernemingen leren het instrument via diverse kanalen kennen. Bijna de helft van de bedrijven leerde de Strategische Ecologiesteun kennen door een consultant. Daarnaast is ook de signalering van de mogelijkheden via het management van belang. Verder blijkt het belang van de VLAIO-communicatie en leren ondernemingen het instrument kennen via het huidige Team Bedrijfstrajecten, sectorfederaties en vakorganisaties.
- Meer dan de helft (52%) van de ondernemingen is niet extern begeleid. Bijna 1 op 3 geeft aan begeleid te zijn door een private consultant in de voorbereiding van het aanvraagdossier. 8% geeft aan door VLAIO-medewerkers geholpen te zijn. Elk ondervraagd bedrijf is tevreden over de externe begeleiding. De ondernemingen deden voornamelijk een beroep op begeleiding wegens gebrek aan kennis met betrekking tot de steunmaatregel en omwille van de complexiteit van de procedure.
- De gebruikersfeedback geeft aan dat ondernemingen voldoende informatie vinden op de VLAIO-website om hun aanvraag vlot in te dienen, bijna 57% van de ondernemingen zegt tevreden te zijn over de informatie. Een duidelijke tijdslijn wat op welk moment moet ingediend worden zou nuttig zijn voor een aantal bedrijven.
- De meeste ondernemingen vinden de voorwaarden duidelijk, maar de beslissingscriteria van de Strategische Ecologiesteun onvoldoende duidelijk. Dit ligt in lijn met een veel voorkomende opmerking in de gebruikersfeedback en de interviews, namelijk de helderheid van de beslissingscriteria van de Strategische Ecologiesteun. Dit is een knipperlicht.
- Verschillende ondernemingen geven aan dat de beslissingsprocedure en de gerelateerde beschrijving van de beoordelingscriteria onduidelijk zijn. Met name de toetsing van de ecologie-investeringen door VITO is voor een aantal ondernemingen een 'black box'. Ook de doelstelling zou meer duiding kunnen gebruiken: is de steun bedoeld om de milieu-impact van het productieproces of tijdens de gebruiksfase te reduceren?
- De ondernemingen geven aan dat ze in het algemeen tevreden tot heel tevreden zijn over de hulpvaardigheid van de dossierbehandelaar. 80% is minstens tevreden over de dienstverlening van VLAIO tijdens de beoordeling en behandeling.
- Een belangrijke doelstelling van de instrumenten is om de administratieve werklast bij de steunaanvraag tot een minimum te beperken. Voor 50% van de ondernemingen is de werklast in verhouding tot de omvang van de gevraagde steun. De helft schat de verhouding (50%) neutraal in.
- Omtrent de doorlooptijd vindt 50% van de ondernemingen dit in verhouding tot de omvang van de gevraagde steun. Eenzelfde aandeel schat de verhouding neutraal of minder in. Voor een deel van de ondernemingen is de doorlooptijd tussen indiening, beslissing van het dossier en betaling te lang.
- Er is globaal gesproken een tevredenheid met betrekking tot de voorwaarden, procedures en dienstverlening verbonden aan de Strategische Ecologiesteun.

6.14. De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De toekenning van steun via de maatregel Ecologiepremie+ gebeurt op basis van een limitatieve technologielijst. Dat betekent dat er enkel steun kan worden gegeven voor technologieën die zich op deze lijst bevinden. Het gaat om technologieën die werden aangebracht door bedrijven (gebruikers) of leveranciers ervan, en die door VLAIO samen met VITO werden beoordeeld naar steunbaarheid. De lijst wordt regelmatig geactualiseerd. Dat gebeurt op voorstel van VLAIO via MB.

De maatregel is dus zeer stuurbaar, in die zin dat zowel het aantal technologieën als het steunpercentage vlot kan worden aangepast naargelang de prioriteiten van het beleid, en in functie van het beschikbare budget.

De Strategische Ecologiesteun is minder stuurbaar. Indien zich een toevloed van kwalitatief hoogstaande projecten zou voordoen, is het niet uitgesloten dat het budget ontoereikend zal zijn.

In beide gevallen wordt het steunbedrag bepaald door de investeringen, de meerkost daarvan en het steunpercentage. De gemakkelijkst aan te passen parameter daarvan is het steunpercentage, maar het naar beneden toe aanpassen daarvan kan ten koste gaan van het stimulerend effect van de ecologiesteun.

6.15. Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Geen.

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI

Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Bedrijventerreinen

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

///

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[7]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

13. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
14. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

7. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[7] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

7.1. Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Het besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2019 tot toekenning van steun voor de (her)aanleg van bedrijventerreinen heeft als doel om ervoor te zorgen dat de verouderingsproblematiek op de bestaande bedrijventerreinen in Vlaanderen wordt aangepakt. De beschikbare middelen worden ingezet voor de herontwikkeling van verouderde bedrijventerrein en brownfields. Daarnaast wordt er ook steun gegeven voor de aanleg van onrendabele greenfields. Ook het studiewerk voor bedrijventerreinen met een complexe probleemsituatie wordt gesubsidieerd via de voortrajecten.

De gesubsidieerde projecten moeten één of meer van de volgende doelstellingen realiseren:

- vermijden dat bestemde bedrijventerreinen niet gerealiseerd worden of van de markt verdwijnen door een onrendabele (her)aanleg;
- een aanbod creëren of behouden dat tegemoetkomt aan de streekontwikkelingsvisie of dat beantwoordt aan een reële vraag vanuit het bedrijfsleven dat in lijn is met de ambities van het Vlaamse economische beleid;
- de kwaliteit op bedrijventerreinen stimuleren met oog voor een zorgvuldig en duurzaam ruimtegebruik;
- het onderzoek naar de herontwikkelingsmogelijkheden van bestemde maar geheel of gedeeltelijk verlaten bedrijventerreinen stimuleren;
- de levensduur van bedrijventerreinen verlengen door de veroudering van het bedrijventerrein proactief te vermijden en door leegstand en on(der)benutte gronden te bestrijden.

7.2. Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De voorbije 10 jaar werd er gemiddeld 27,8 miljoen euro steun vastgelegd voor bedrijventerreinen.

Sinds 2013 was er een enorme toename van het budget omdat in het besluit van de Vlaamse Regering van 24 mei 2013 85% steun werd voorzien voor de heraanleg van verouderde bedrijventerreinen.

In 2016 werd daarom het subsidiebesluit gewijzigd en werd de steun voor de wegenis-en rioleringswerken verlaagd tot 60%. Ook de btw werd niet langer gesubsidieerd en er werd geen forfait meer toegepast voor studie- en toezichtskosten.

Na deze wijziging was er een grote afname in het aantal nieuwe dossiers dat werd ingediend. De toegekende steun in 2018 en 2019 had vooral betrekking op reeds goedgekeurde subsidiedossiers. Om ervoor te zorgen dat er toch terug nieuwe dossiers zouden ingediend worden werd in 2019 een nieuw subsidiebesluit goedgekeurd.

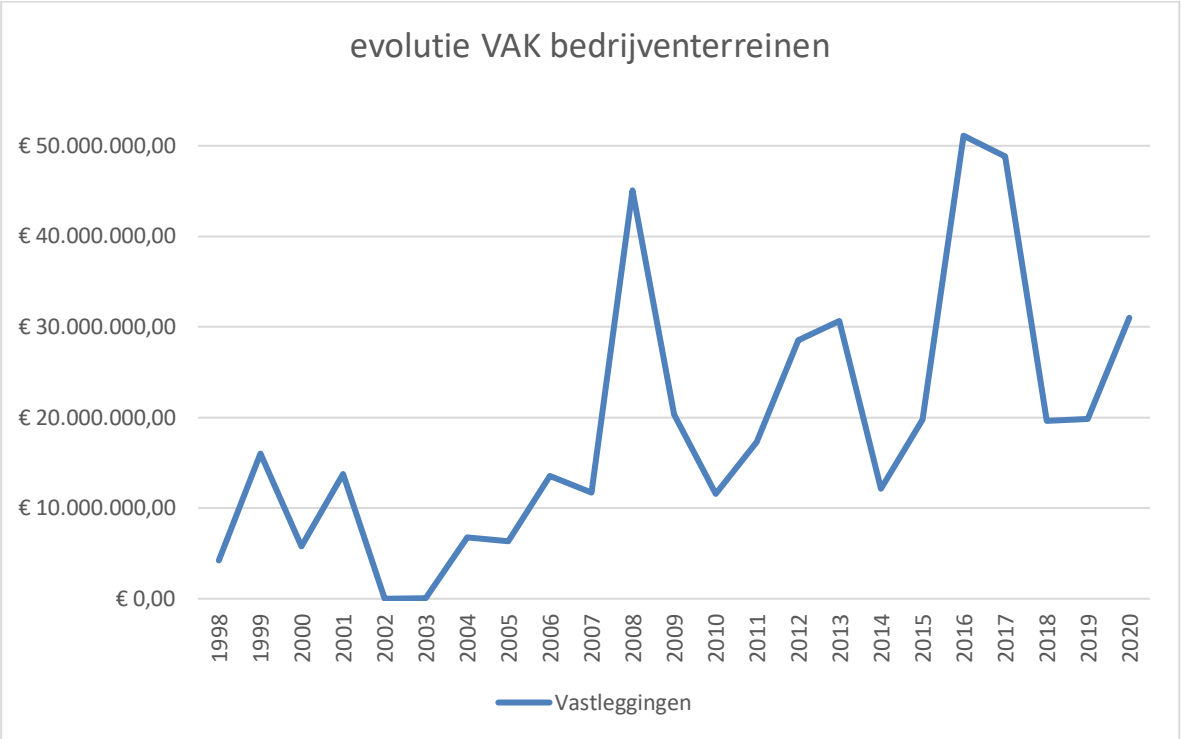

De voorbije jaren in er afname van het aan VTE dat wordt ingezet voor de subsidiedossiers bedrijventerreinen. In 2010 werden er 3 VTE ingezet, momenteel zijn er 1,5 VTE betrokken bij de dossierbehandeling.

7.3. Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het subsidiebesluit bedrijventerreinen ondersteunt de doelstelling van de beleidsnota 2019-2024 om duurzame en innovatieve ruimte om te ondernemen te creëren.

Vele bedrijventerreinen uit de jaren '70 en '80 van vorige eeuw of sites waarop activiteiten zijn stopgezet, zijn niet langer attractieve werklocaties en vaak is de infrastructuur ontoereikend en/of versleten. We blijven daarom de (her)ontwikkeling van bedrijventerreinen en brownfields subsidiëren om kwaliteitsvolle, klimaatvriendelijke en klimaatbestendige werklocaties te bekomen.

De heractivering, de herontwikkeling en inbreiding van brownfields draagt bij aan een optimalisatie van het bestaand ruimtegebruik voor onder meer bedrijven en dit zonder de open ruimte aan te tasten. Het terug beschikbaar maken van leegstaande en verwaarloosde bedrijfsgebouwen voor bedrijven is ook een opportuniteit om bijkomende en diverse vormen van nieuwe werklocaties te scheppen.

7.4. Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Sinds 2013 was er een enorme toename van het toegekende budget voor de heraanleg van bedrijventerrein omdat in het besluit van de Vlaamse Regering van 24 mei 2013 houdende subsidiëring van bedrijventerreinen 85% steun werd voorzien voor de heraanleg van verouderde bedrijventerreinen.

Daarom werden in 2016 enkele maatregelen voorgesteld om de subsidieregeling budgettair beheersbaar te houden en te vereenvoudigen, zonder de stimulerende effecten ervan aan te tasten:

- de BTW op de aanvaarde, subsidiabele kosten werd niet langer gesubsidieerd. De schrapping van de BTW als subsidiabele kost was niet alleen een besparingsmaatregel maar ook een vereenvoudiging van de steunregeling aangezien het agentschap vaststelde dat er steeds meer dossiers waren waar het BTW-statuut aanleiding gaf tot discussie.
- Het subsidiepercentage voor de wegenis- en rioleringswerken werd verlaagd tot 60%. De steun voor de andere subsidiabele kosten bleef behouden op 85% voor de heraanleg van verouderde bedrijventerreinen.
- Het forfait van 10% op de subsidiabele kosten voor "algemene kosten" zoals kosten van toezicht en voorbereidende studies werd afgeschaft.

Na invoering van de wijzigingen in 2016 kreeg het agentschap vanuit het werkveld het signaal dat het niet meer haalbaar was om nog subsidies aan te vragen voor de heraanleg van verouderde bedrijventerreinen. Dit vertaalde zich ook in een duidelijke terugval van het aantal ingediende subsidieaanvragen voor verouderde bedrijventerreinen.

Aantal ingediende dossiers per jaar per type dossier

JAAR	beheer nieuw	beheer verouderd	brownfield	greenfield	strategisch	verouderd	voortraject	Wetenschaps-park
2010						1		
2011			2	18		4	1	
2012			3	12	1	7	4	
2013	2		4	9		2	4	
2014			2	2		7	8	
2015	1		5	2		6	6	
2016	4		2		1	7	4	
2017	3		2			1	8	2
2018	1	1	2	2		2	3	1
2019	6	4	1	1		3	3	
2020			2	1		6	3	1
2021							2	

Daarom werd in 2019 een nieuw besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van steun voor de (her)aanleg van bedrijventerreinen goedgekeurd. De belangrijkste wijzigingen die werden doorgevoerd zijn:

- Het subsidiepercentage voor de heraanleg van verouderde bedrijventerreinen werd voor alle subsidiabele werken gelijkgesteld op 70%.
- Het subsidiebesluit werd afgestemd t.o.v. de vernieuwde staatsteunregels sinds 2016.
- Er werd een sterke vereenvoudiging doorgevoerd in de procedure van het toekennen van de subsidies. De subsidies voor de infrastructuurwerken worden nu direct toegekend op basis van een offerte en herzien op basis van de eindafrekening. In de vorige subsidiebesluiten werden de subsidies eerst toegekend op basis van een raming en daarna herzien op basis van de offerte en de eindafrekening.
- Subsidiedossiers kunnen vanaf nu enkel digitaal ingediend worden door het online invullen van het aanvraagformulier via de website van VLAIO.
- Voor de private ontwikkelaars werd ook een alternatieve procedure voor de wetgeving overheidsopdrachten ingevoerd.
- Warmtenetten worden niet meer gesubsidieerd. Hiervoor kan wel via VEKA nog subsidies aangevraagd worden.
- Extra subsidiabele werken zoals gas en elektriciteit (m.u.v. hoogspanning)

7.5. Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De infrastructuursubsidie dient voor werken op het openbaar domein (wegenis, riolering, nutsvoorzieningen, groenaanleg…) en voor het bouwrijp maken. Aan deze subsidie zijn voorwaarden verbonden op vlak van inrichting, uitgifte en lange-termijnbeheer, m.i.v. verplicht in de verkoopakten op te nemen clausules rond bouw-en exploitatieverplichting en maatregelen rond klimaatbestendigheid en klimaatneutraliteit. Zonder deze subsidie dreigt de kwaliteit van het openbaar domein ondermaats te zijn of zouden dergelijke kosten zoveel mogelijk vermeden worden zoals bij de niet-georganiseerde terreininnames bij sommige vroegere gewestplanbestemmingen. En zonder de subsidievoorwaarden die samenhangen met deze beleidsmaatregel zouden enkel de planologische bestemming en de vergunningsaanvraag bepalend zijn voor de inrichting, zonder visie op het waarom van het terrein ('de uitgifte') en het lange-termijnbeheer. Specifiek voor de herinrichting van de verouderde bedrijventerreinen – dat zijn volledig ingenomen terreinen die een herinrichting nodig hebben om nog attractief te kunnen blijven - geldt bovendien dat er geen nieuwe kaveluitgifte meer plaats vindt zodat de initiatiefnemer voor de herinrichting geen return bekomt en zodoende ook subsidies nodig heeft om de herinrichting financieel aan te kunnen.

Door de steun voor voortrajecten wordt eerst nagedacht over het gewenste toekomstperspectief alvorens de (her)aanleg van een bedrijventerreinen of brownfield te starten. Dat is vooral nodig als er zich een aantal beleidsvragen stellen rond het terrein. De subsidie voor een voortraject

wordt daarom ook maar toegekend als de problematiek m.b.t. het terrein 'complex' genoeg is. Louter technisch studiewerk valt er bijvoorbeeld niet onder. Door de voortrajectsubsidie kan dus een gedegen studie- en overlegproces gevoerd worden tot oplossen van de knelpunten die zich stellen en tot het creëren van draagvlak voor de (her)aanleg. Zonder deze voortrajectsubsidie zouden heel wat verouderde terreinen langer blijven liggen zonder 'aangepakt' te worden en of zouden herinrichtingen van bedrijventerreinen of brownfields beperkt worden tot heraanleg wegenis en riolering zonder ambities naar verdere verduurzaming en andere aspecten van duurzame, attractieve terreinen.

7.6. **Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?**

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De heraanleg van verouderde bedrijventerreinen heeft een hoog kostenplaatje. Aangezien verouderde bedrijventerrein volledig in gebruik zijn, kunnen er geen kavels op de markt gebracht worden en zijn er dus geen inkomsten om deze projecten te financieren. De subsidies vanuit Vlaanderen zijn noodzakelijk om ervoor te zorgen dat de bestaande bedrijventerreinen kwaliteitsvol blijven. Zonder deze financiële ondersteuning is het voor lokale besturen niet haalbaar om deze projecten uit te voeren. In het verleden zijn de subsidiepercentages al verhoogd en verlaagd geweest om te kunnen uitzoeken hoe veel subsidies nodig zijn om initiatiefnemers over de streep te trekken een dossier in te dienen. 85% Leek hoog genoeg en dus mogelijk ondoelmatig, maar bij 60% bleek de cofinanciering door initiatiefnemers te hoog en viel de dossierstroom stil. Bij 70% is die opnieuw op gang gekomen…

De herontwikkeling van brownfields gaat gepaard met hoge kosten voor de sanering bovenop de effectieve heraanleg van het bedrijventerrein. Door het subsidiëren van een deel van de kosten blijven deze brownfields niet liggen. Voor brownfields wordt uitgegaan van 50% basissubsidie. Is dat niet afdoende, dat moet de ontwikkelaar het bewijs leveren – via een kosten-baten-analyse – dat er een verhoogde subsidie noodzakelijk is. Een dergelijk bewijs is ook zo voor de subsidie van onrendabele greenfields.

Voor voortrajecten is de subsidie beperkt tot 50%. Dit lijkt redelijk, tenzij er vooraf twijfels zijn over de haalbaarheid van een herontwikkeling van een brownfield (omdat die misschien ondanks subsidies toch niet rendabel kan ontwikkeld worden). Dan is zo'n 50% cofinanciering die de ontwikkelaar dan zelf moet ophoesten, relatief veel. Het gebeurt immers dat er achteraf geen herontwikkeling van komt. Maar maatschappelijk gezien is het dan ook goed dat er niet meer middelen aan gespendeerd geweest zijn.

7.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In Nederland is een regeling rond de subsidiëring van de "'onrendabele top" van bedrijventerreinen maar een echte vergelijkende studie is nog niet gebeurd.

Naast deze subsidiëring van de (her)aanleg van bedrijventerreinen bestaat er in Nederland ook een regeling voor de Bedrijven Investeringszones (BIZ) die bedrijven in staat stelt om samen te investeren in collectieve oplossingen zoals in zones in gemeenschappelijke mede-eigendom. De BIZ-regeling helpt het free rider probleem oplossen doordat alle bedrijven verplicht worden mee te financieren. Het is niet duidelijk of dit substantiële werken zoals wegenis en riolering kan financieren of beperkt blijft tot kleinere infrastructuurwerken zoals een WADI of gemeenschappelijke parking.

7.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

NVT?

7.9. Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Nee. Om ervoor te zorgen dat de kwaliteit op de bedrijventerrein in Vlaanderen overal op dezelfde manier wordt ingevuld is het goed dat de subsidieregeling behouden blijft op Vlaams niveau. Op die manier kunnen de subsidievoorwaarden ook afgestemd worden met de Vlaamse klimaatdoelstellingen en is er een algemeen kader voor de duurzame (her)ontwikkeling van bedrijventerreinen.

7.10. **Private sector/non-profit toets**

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

NVT? Subsidies komen altijd van de overheid. Zonder subsidies worden deze projecten niet of slechts op heel lange termijn gefaseerd aangepakt. De heraanleg van verouderde bedrijventerreinen wordt enkel uitgevoerd door lokale besturen. Aangezien aan deze projecten geen opbrengsten gekoppeld zijn, is dit voor een lokaal bestuur financieel zwaar om te dragen zonder steun van de Vlaamse Overheid.

De heraanleg van een brownfieldproject wordt meestal uitgevoerd door private ontwikkelaars. De subsidies zorgen ervoor dat deze projecten niet blijven liggen en dat er opnieuw ruimte voor bedrijven beschikbaar komt zonder nieuwe ruimte te moeten innemen.

7.11. **Administratieve vereenvoudigingstoets**

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Dit werd reeds doorgevoerd met het nieuwe subsidiebesluit van 2019. De indiening en dossierbehandeling verloopt voor alle dossiers ingediend op basis van het nieuwe subsidiebesluit volledig digitaal.

7.12. **Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?**

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De kwaliteitsvoorwaarden op vlak van waterhuishouding, groenaanleg, duurzaam energiegebruik, enz… opgelegd door het subsidiebesluit bedrijventerreinen worden zoveel mogelijk afgestemd met de specifieke doelstellingen vanuit de andere beleidsdomeinen.

7.13. **Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?**

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Ja

7.14. De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Elk jaar wordt een rondvraag gedaan bij ontwikkelaars om een beter beeld te hebben van de benodigde kredieten. Dit indicatief investeringsprogramma is gewoonlijk een grote overschatting omdat vaak dossiers niet tijdig klaar geraken voor het begrotingsjaar waarvoor ze zouden ingediend worden. Maar dit is een kwestie van doorschuiven in de tijd. Als systematisch het gevraagde bedrag aan subsidies 2 tot 3 keer zo groot is als de beschikbare middelen, dan zijn er maar twee mogelijke oplossingen: 1) af en toe extra middelen en 2) een beperking van de instroom. Beide remedies werden/worden toegepast. Extra middelen worden vaak aangewend als op het einde van het begrotingsjaar middelen vrijkomen door herschikking. Een beperking van de instroom is tot dusver enkel gebeurd door het verlagen van de subsidiepercentages. Dit lijkt succesvol maar die dossiers blijven wel 'liggen'. De herinrichtingen worden dan gewoon niet aangepakt. De enige structurele mogelijkheid is om bedrijven mee te laten financieren. Vermoedelijk wordt dit niet als billijk ervaren door de bedrijven als ze nu werken op het openbaar domein zouden mee moeten financieren, maar er wordt wel voorzichtig ge-experimenteerd met formules waarbij bedrijven x eurocent/m² per jaar afdragen aan een fonds/structuur (bijvoorbeeld bedrijventerreinvereniging/vereniging van mede-eigenaars) voor periodiek of structureel onderhoud van gemeenschappelijke mede-eigendom of voor openbaar domein dat aan die structuur in concessie wordt gegeven. Op die manier wordt duur publiek onderhoud en eventuele herinrichtingen op termijn vermeden. Een BIZ-regeling zoals in Nederland zou hier nog verder in kunnen gaan, maar dit zal ook als een extra 'belasting' worden aanzien door veel bedrijven.

7.15. Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Nvt

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: KMO-groeisubsidie

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[8]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
15. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
16. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

8. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[8] Zie *https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl*

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

8.1. Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

De kmo-groeisubsidie is een subsidie-instrument waarmee de Vlaamse overheid kmo's met een vestiging in Vlaanderen ondersteunt.

Een onderneming komt in aanmerking als ze advies inkoopt of personeel aanwerft voor het realiseren van een groeitraject.
Dat groeitraject sluit aan bij een van de volgende thema's: innovatie, internationalisering, digitale transformatie of duurzaam en circulair ondernemen.

Kmo's kunnen per groeitraject maximaal € 50.000 subsidie ontvangen via de kmo-groeisubsidie. De subsidie bedraagt maximaal € 25.000 voor een advies van één of meerdere externe dienstverlener(s) en maximaal € 25.000 voor de aanwerving van één strategisch profiel.

Het steunpercentage wordt vastgelegd op 50% van de advies- en/of loonkost.

Om in aanmerking te komen voor subsidie bedraagt het projectbedrag minstens € 20.000 (excl. btw).

In 2020 werden 492 bedrijven gesteund. Goed voor in totaal 12,5 mio Euro

2020	Aantal van Dossiernummer	Som van Toegekende steun bij beslissing
mrt	133	3.516.721,00 €
apr	45	1.128.129,00 €
mei	35	865.919,00 €
jun	77	2.016.900,00 €
jul	35	950.636,00 €
aug	29	701.180,00 €
sep	30	755.155,00 €
okt	26	586.526,00 €
nov	37	893.943,00 €
dec	45	1.121.830,00 €
Eindtotaal	**492**	**12.536.939,00 €**

8.2. Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

In 2021 is er, net zoals in 2020, een vastleggingskrediet van 12,5 miljoen euro voorzien voor de kmo-groeisubsidie.

Hiermee wordt gemiddeld op jaarbasis een 500 tal bedrijven gesteund.
Vorig jaar hebben bijna 1093 bedrijven een steunaanvraag ingediend voor de kmo-groeisubsidie

Indiende dossiers 2020

	Nieuwe dossiers	Beroep	Correctie	Uitbreiding	Eindtotaal
jan	67			5	72
feb	55		1	3	59
mrt	81		1	2	84
apr	62	1		10	73
mei	76	1		5	82
jun	75	1		4	80
jul	74	1	1	4	80
aug	97	1		4	102
sep	82			5	87
okt	79	7		5	91
nov	66	3		5	74
dec	140	4	1	10	155
Eindtotaal	**954**	**19**	**4**	**62**	**1039**

In 2020 hebben 7 collega's meegeholpen met het jureren van de ingediende dossiers (5 VTE).

8.3. Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Hierna geven we de interventielogica weer voor de kmo-groeisubsidie die het onderwerp is van deze evaluatie.

Ratio voor de steun

Het ondersteunen van ondernemingen door het wegnemen van drempels bij hun groei en/of heroriëntering is een belangrijke doelstelling van het economisch ondersteuningsinstrumentarium. Het instrument KMO-groeisubsidie beoogt een antwoord te bieden op een aantal problemen en uitdagingen van Vlaamse KMO's i.v.m. hun groeitraject. Het instrument ondersteunt ondernemingen door het voorzien van strategische kennis voor het realiseren van een succesvol groeitraject.

Interventie

Het instrument KMO-groeisubsidie is een interventie in de vorm van een subsidie die wordt berekend als een percentage (50%) van de in aanmerking komende kosten van de ondersteuning (advies of loonkost) bij kmo-groeitrajecten. De maximale totale subsidie

bedraagt € 50 000. De subsidies voor advies en aanwerving bedragen afzonderlijk maximaal € 25 000.

Output

De directe realisatie van de interventie is een KMO-groeiproject. Een KMO werkt aan een oriëntatie- of heroriëntatietraject om groei te realiseren tijdens transformatie-, innovatie- of internationaliseringprocessen. Concreet doet de KMO dit door het **aanwerven van een strategisch profiel** en/of het **advies van een dienstverlener**.

Resultaat

Het KMO-groeiproject moet leiden tot een aantal belangrijke resultaten, namelijk:

- Het realiseren van een substantieel kantelmoment in het groeitraject van een onderneming (KMO) in de context van een nieuwe product/markt combinatie, innovatie of internationalisatie;
- Het realiseren van duurzame economische groei (in omzet, VTE en/of investeringen) van de onderneming.

Impact

Het instrument KMO-groeisubsidie beoogt finaal bij te dragen aan de versterking van het Vlaams economisch weefsel.

8.4. Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

;;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

In 2019 werd de kmo-groeisubsidie geëvalueerd door Ideaconsult.
Hierbij de conclusie:

1) Effectiviteit, impact en additionaliteit van de steun

- *De belangrijkste aanleiding voor de opstart van een project dat gebruik maakt van de kmo-groeisubsidie is om een veranderingsproces binnen de onderneming op gang te brengen (20%) en de overschakeling naar of uitbreiding met een nieuwe bedrijfsactiviteit (20%). Belangrijke secundaire redenen zijn de verdere uitbouw van een voorsprong op de concurrentie (16%), de invoering van een nieuwe technologie (12%), als reactie op veranderende marktsituatie- en omstandigheden (12%) en het ondersteunen van de internationalisatie van activiteiten (12%).*

  Projecten die gebruik maken van een kmo-groeisubsidie sluiten aan bij een nieuwe groeifase van een onderneming ('go to market', op orde brengen van operationele werking of 'groeipijnen', …).
- *De belangrijkste redenen om steun aan te vragen is de bijdrage aan de financiële haalbaarheid (28%) en een versnelde uitvoering (26%) van het project. De bijdrage aan de totale omvang en een betere kwaliteit van het project zijn belangrijke (secundaire) redenen om steun aan te vragen.*

  Een kleine kmo kan in een krappe arbeidsmarkt moeilijk specifieke expertise aantrekken. Voor dit doel is de kmo-groeisubsidie zeer geschikt.

- *De steun draagt substantieel bij tot vele doelen, maar in het bijzonder tot (1) kennis- en competentieontwikkeling (63%), (2) het aanboren van een nieuw kennisdomein (57%), en (3) het lanceren van een nieuw product, dienst of businessmodel (48%), (4) nieuwe samenwerking met partners (43%) en (5) het sneller laten verlopen van product- en procesontwikkeling in de bedrijven die kmo-groeisubsidie ontvangen hebben (42%).*

  Niet te verwaarlozen verwachte effecten zijn het lanceren van een nieuw product, dienst of businessmodel (43%) en het betreden van een nieuwe internationale markt (41%).

- *Sinds de start van het gesteunde project is bij 79% van de bedrijven de werkgelegenheid gestegen, bij 7 op de 10 bedrijven zijn ook de investeringen en de omzet toegenomen. Bij bijna de helft van de bedrijven is ook het opleidingsbudget en de verduurzaming van de onderneming toegenomen. Voor de meeste factoren speelt de VLAIO-steun als hefboom.*

  De impact van een strategische aanwerving varieert zeer sterk van onderneming op onderneming. De aanwerving ondersteunt in eerste instantie een 'groeimoment' voor de bedrijven. In sommige gevallen is de aanwerving van een strategisch profiel een echte katalysator voor de verdere groei van de onderneming.

- *Ongeveer 2 op 3 projecten zou zijn doorgegaan zonder steun, maar met wijzigingen in omvang en ambitie. De projecten zouden een kleiner percentage betrekken en de projectkwaliteit zou minder goed zijn. Een belangrijk gedeelte (39%) van de projecten zouden uitgesteld worden of uitgevoerd op een langere termijn. 1 op 10 stelt dat het project niet zou zijn doorgegaan. Slechts een minderheid zou doorgegaan zijn zoals gepland, zonder wijzigingen.*

  De additionaliteit is ook onderhevig aan de grootte van een onderneming. Verschillende respondenten geven aan dat de bedragen van de subsidie vooral als kleinere onderneming zeer relevant zijn.

De studie kan desgevallend worden bezorgd.

8.5. Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De effectiviteit van het instrument werd geëvalueerd door Ideaconsult cf. supra

De kmo-groeisubsidie is opgezet als een laagdrempelig steuninstrument ter ondersteuning van de groei van kmo's, en dit voor alle type van activiteiten of sectoren. Uit de evaluatie blijkt dat het instrument deze doelstelling invult: zo zijn 8 op 10 van de gesteunde dossiers kleine ondernemingen uit een breed palet aan sectoren.

8.6. Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De kmo-groeisubsidie is één van de meest efficiënte subsidie instrumenten van VLAIO. Met een beperkte evaluatiecapaciteit van 5VTE werden in 2020 meer dan 800 dossiers geëvalueerd.

8.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Geen best practices bekend.

8.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Zoals aangetoond in de beleidsevaluatie van Ideaconsult is de kmo-groeisubsidie als instrument makkelijk inzetbaar voor beleidsprioriteiten. Het instrument werd daarom begin dit jaar bijgestuurd zodat het inzetbaar is in het kader van de relance van de Vlaamse economie.

Daarom werd de kmo-groeisubsidie bijgestuurd van een generiek instrument naar een systeem van 4 thematische oproepen.
Er zijn 4 thematische oproepen per kalenderjaar. De thema's zijn

- Digitalisering
- Internationalisering
- Duurzaamheid en circulair ondernemen
- Innovatie.

8.9. Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het steunen van de economie is een gewestelijke bevoegdheid. Het Vlaamse niveau is dan ook aangewezen om de kmo-groeisubsidie te operationaliseren.

8.10. Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Beoordelen of een project in aanmerking komt voor subsidie vereist een neutrale overheid die op een transparante en objectieve manier de haar toegekende middelen kan besteden..

8.11. Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Uitgangspunt van de kmo-groeisubsidie was steeds om maximaal administraties eenvoudig te zijn. Door de hervorming van een open systeem naar een competitief systeem is de administratieve drempel mogelijk verhoogd. Dit wordt dit jaar goed opgevolgd zodat dit desgevallend kan worden bijgestuurd.

8.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het instrument KMO-groeisubsidie beoogt finaal bij te dragen aan de versterking van het Vlaams economisch weefsel.

8.13. Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De beleidsevaluaties zijn steeds ad hoc. Typisch 1x per legislatuur.

8.14. De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Om het budget beheersbaar te houden werd in 2021 overgestapt naar een systeem van competitieve calls.

8.15. Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

/

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Hinderpremie – Openbare Werken

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
///

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[9]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

17. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
18. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

9. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[9] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

9.1. Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Hinderpremie Openbare Werken
Voor werken gestart vanaf 1 juli 2017 kunnen getroffen ondernemingen steun genieten met de hinderpremie. De hinderpremie is een financiële tussenkomst voor kleine ondernemingen en zelfstandigen met maximum negen werknemers in dienst die ernstige hinder ondervinden van wegenwerken in de buurt van hun zaak. Het bedrag van de premie is 2.000 euro en biedt de ondernemers de kans om zich voor te bereiden op de gevolgen van de geplande werken. Wie genoodzaakt is om de zaak toch te sluiten als gevolg van de hinder kan vanaf de 22ste kalenderdag van de sluiting bijkomend gebruik maken van de sluitingspremie van 80 euro per dag. Ondernemers die niet in aanmerking komen voor de bovenvermelde hinderpremie en sluitingspremie kunnen in bepaalde gevallen toch nog een afzonderlijke sluitingspremie aanvragen. Deze sluitingspremie bedraagt ook 80 euro per dag en wordt toegekend vanaf de 8ste kalenderdag van de sluiting.

De selectie van een onderneming gebeurt steeds automatisch op basis van de beschikbare data in de VKBO (Verrijkte Kruispuntbank van Ondernemingen) en het GIPOD (Generiek Informatieplatform Openbaar Domein). De beheerder van de werken is verplicht deze werken in te voeren in de GIPOD-databank. Op geautomatiseerde wijze wordt gecheckt op basis van de ondernemingsgegevens beschikbaar in de Verrijkte Kruispuntbank voor Ondernemingen (VKBO) of de ondernemingen gelegen in getroffen gebieden voldoen aan de steuncriteria inzake tewerkstelling, de activiteit en de ligging van de zaak. Op basis van al deze data, wordt automatisch afgetoetst of er 'ernstige hinder' is en worden de getroffen handelaars die binnen de hinderzone vallen en voldoen aan de voorwaarden geselecteerd.
Vervolgens stuurt Agentschap Innoveren & Ondernemen naar alle geselecteerde ondernemingen een brief. De brief licht ondernemers in over de werken die op komst zijn en over de mogelijkheid die zij hebben om de hinderpremie en eventueel ook de sluitingspremie aan te vragen.
De onderneming kan vervolgens online de uitbetaling van de hinderpremie aanvragen.
(zie *https://www.youtube.com/watch?v=e85zp-JdMfc&feature=emb_rel_end*)

9.2. Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Jaarlijks wordt bij constant beleid een budget van een 10.000.000 euro ingezet.

2017

TYPE	AANTAL ONDERNEMINGEN	AANTAL VESTIGINGEN	AANTAL DOSSIERS	AANTAL SUBDOSSIERS	BEDRAG
Hinderpremie A	2.339	2.339	2.339	2.339	4.678.000.00
Bijkomende premie B	41	41	41	78	132.320.00
Afzonderlijke premie B (groep 1)	3	3	3	3	5.920.00
Afzonderlijke premie B (groep 2)	1	1	1	3	7.200.00
Totaal	2.384	2.384	2.384	2.423	4.823.440

2018

TYPE	AANTAL ONDERNEMINGEN	AANTAL VESTIGINGEN	AANTAL DOSSIERS	AANTAL SUBDOSSIERS	BEDRAG
Hinderpremie A	3.906	3.906	4.063	4.063	8.126.000.00
Bijkomende premie B	163	163	179	641	1.266.320.00
Afzonderlijke premie B (groep 1)	4	4	4	8	17.120.00
Afzonderlijke premie B (groep 2)	13	13	14	43	92.720.00
Totaal	4.086	4.086	4.260	4.755	9.502.160

2019

TYPE	AANTAL ONDERNEMINGEN	AANTAL VESTIGINGEN	AANTAL DOSSIERS	AANTAL SUBDOSSIERS	BEDRAG
Hinderpremie A	4.095	4.095	4.205	4.205	8.410.000.00
Bijkomende premie B	155	155	162	535	1.010.560.00
Afzonderlijke premie B (groep 2)	14	14	14	48	104.960.00
Totaal	4.264	4.264	4.381	4.788	9.525.520

Hinderpremie Openbare Werken - 2020	**Aantal ondernemingen**	**Aantal toekenningen**	**Steunbedrag in euro**
Hinderpremie	4.559	4.565	9.130.000
Bijkomende sluitingspremie	174	723	1.363.760
Afzonderlijke sluitingspremie (groep 1)	2	6	10.000
Afzonderlijke sluitingspremie (groep 2)	14	55	98.000
Totaal	**4.749**	**5.349**	**10.601.760**

Inzet van personeel bestaat voornamelijk uit applicatiebeheer/kwaliteitscontrole, mailboxbeheer, dossierbehandeling sluitingspremie - Inzet 2,5 VTE (5 koppen) bij afdeling steun + diensthoofd transactionele steuninstrumenten. (Team HPOW werd in 2020-2021 maximaal ingezet als kernteam van de coronasteunmaatregelen).

9.3. **Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?**

Antwoord (max. 2 pagina's):

Deze maatregel stoelt op het decreet van 15 juli 2016 houdende de toekenning van een hinderpremie aan kleine ondernemingen die ernstige hinder ondervinden van openbare werken in het Vlaamse Gewest.

https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1027191&param=inhoud&ref=search&AVIDS

In de algemene toelichting bij het voorstel van decreet houdende de toekenning van een hinderpremie aan kleine ondernemingen die ernstige hinder ondervinden van openbare werken in het Vlaamse Gewest staan de finaliteit en basisprincipes van het huidige steuninstrument als volgt verwoord.

"Voorliggend voorstel van decreet richt zich op de integratie van beide maatregelen - daarmee worden de federale inkomenscompensatievergoeding en de rentetoelage voor hinder bij openbare werken bedoeld - in één hinderpremie met twee luiken, de hinderpremie A en de hinderpremie B.

De voorgestelde geïntegreerde maatregel behoudt enerzijds de oorspronkelijke doelstelling van de bestaande regelingen, met name het ondersteunen van die kleine ondernemers die omwille van ernstige hinder veroorzaakt door openbare werken, zich genoodzaakt zien de activiteiten tijdelijk stop te zetten, waardoor het overleven van hun zaak in het gedrang komt. Voorliggend voorstel voorziet in dergelijke gevallen de hinderpremie B.

Anderzijds is de maatregel er in de eerste plaats op gericht om ondernemers aan te zetten om, ondanks de ernstige hinder waarmee men wordt geconfronteerd, te blijven ondernemen, en creatief tewerk te gaan om de handelszaak te kunnen blijven uitbaten. Voorliggend voorstel voorziet daartoe de hinderpremie A. Zoals voorgeschreven in het regeerakkoord zal men dus niet langer verplicht zijn te sluiten om aanspraak te maken op een forfaitaire premie. Elke door openbare werken ernstig gehinderde onderneming binnen de afgebakende doelgroep, kan aanspraak maken op de hinderpremie A, onafhankelijk of men tijdens de werken zal sluiten of niet.

Succesvolle ondernemers passen hun activiteiten aan in functie van gewijzigde omstandigheden. Hoewel het vaststaat dat ernstige hinder door openbare werken kleine ondernemingen voor zware uitdagingen stelt, kunnen moeilijke omstandigheden ondernemers ook aanzetten om hun bedrijfsvoering op een creatieve manier aan te passen en te vernieuwen. Vereiste is uiteraard dat ze tijdig vooraf op de hoogte zijn van de komende uitdagingen, en dat ze over voldoende middelen beschikken om anticipatief maatregelen uit te werken en acties te ondernemen. De hinderpremie A komt tegemoet aan de nood voor een aanpassingsbudget voor de onderneming die ernstig zal worden gehinderd. De premie kan ertoe bijdragen dat concrete acties op het getouw kunnen worden gezet, waarmee de bedrijfsvoering kan worden aangepast en ondersteund. Op die manier kunnen getroffen ondernemers de economische schade beperken, maximaal cliënteel behouden en mogelijks zelfs een nieuw elan vinden door de bijkomende dienstverlening die men dankzij de vernieuwde werking aan de klanten kan bieden.

Blijkt tijdens de ernstige hinder dat het openhouden van de onderneming, ondanks de genomen acties, onhoudbaar wordt, dan voorziet voorliggend voorstel in een vangnet in de vorm van een bijkomende forfaitaire premie voor wie zich genoodzaakt ziet om toch te sluiten. De hinderpremie B is een forfaitaire vergoeding per dag dat werkelijk wordt gesloten."

9.4. Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

;;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Met het oog op het in kaart brengen van de impact, effectiviteit en efficiëntie van het instrumentarium en eventuele bijsturingen evalueert het Agentschap Innoveren & Ondernemen periodisch zijn instrumenten. De steunmaatregel Hinderpremie Openbare Werken was voorwerp van een externe evaluatie in 2020. De evaluatie werd uitgevoerd door IDEA Consult. Het eindrapport werd opgeleverd op 1 december 2020.

Er werd een portfolio-analyse uitgevoerd van de steundossiers tot en met het derde kwartaal van 2020. Om een dieper inzicht te krijgen op de proceskwaliteit en de impact en additionaliteit van de hinderpremie werd een online bevraging uitgevoerd bij ondernemingen - met 2.261 respondenten die de bevraging volledig hebben doorlopen - en werden diepte-interviews uitgevoerd met vertegenwoordigers van organisaties (NSZ, UNIZO en VVSG) en verschillende ondernemingen, steden en gemeenten.

De meest in het oog springende resultaten van de procesanalyse worden hieronder weergegeven.

Aspect omzetdaling

Een belangrijk aspect bij ondernemingen die ernstige hinder ondervinden van wegenwerken in de buurt van hun zaak is de mate van omzetdaling. De online bevraging peilde naar de mate van omzetdaling tijdens de werken:

- ✓ Meer dan de helft van ondernemingen (56%) kent een omzetdaling die ligt tussen 20% en 60%.
- ✓ Ongeveer een vijfde van de ondernemingen (19%) kent een sterke omzetdaling van meer dan 60%.
- ✓ Ongeveer een vierde van de ondernemingen (25%) kent een beperkte omzetdaling van minder dan 20%.

Ondernomen acties met de steun

Meer dan 71% van de respondenten ondernamen bepaalde acties om hun klanten te informeren en/of op te vangen in aanloop naar de werken of tijdens de werken. De respondenten hadden ook de mogelijkheid om aan te geven van welke acties ze gebruik maakten.

✓ De belangrijkste acties die ondernemers nemen zijn, niet verassend, het plaatsen van een bericht op sociale media (69%), een bericht op de website (33%) en de plaatsing van wegwijzers langs de openbare weg (26%).
✓ Daarna volgen het organiseren van thuislevering (18%), het verspreiden van een flyer of folder (15%), contact zoeken met de opdrachtgever, aannemer of gemeente (14%) of het aangeven van een alternatieve route op de website (14%).
✓ Het opzetten van een commerciële actie (11%), al dan niet met mede-handelaars (7%), een uitverkoop of solden houden (5%) en het opstarten van een webshop (5%) zijn minder aangegeven acties. Het verhuizen naar een (tijdelijke) andere locatie en het organiseren van een feest werden maar beperkt aangegeven.
✓ De respondenten konden ook zelf een actie invullen (11%). Respondenten verduidelijkten vooral hun antwoorden op bovenstaande acties. Daarnaast benoemden ondernemingen ook:

- Aanpassingen aan de toegankelijkheid van de vestiging (bijvoorbeeld tweede toegang voorzien, leveringen op andere locatie, …)
- Via telefoon, mail, brief, Joyn, mondeling, … klanten contacteren én uitleg geven over de bereikbaarheid van de vestiging (bijvoorbeeld alternatieve route, parkeergelegenheid, persoonlijke begeleiding naar de winkel, …)

Uit de online bevraging leiden we af dat de ondernomen acties aansluiten bij een (beperkte) investering in het informeren van de klant over de werken. Het opzetten van commerciële acties, het organiseren van thuislevering of het bouwen van een webshop is vrij beperkt.

Potentieel stimulerend effect en additionaliteit van de steun

De hinderpremie spoort duidelijk aan om acties op te starten: meer dan 50% van de respondenten in de bevraging geeft aan dat dit in beperkte of grote mate het geval is. In de interviews kwam naar voor dat de hinderpremie een voornamelijk stimulerend effect heeft op ondernemers. Het drukt hen met de neus op de feiten en doet nadenken over mogelijk te ondernemen acties.

De respondenten werd ook de (hypothetische) vraag gesteld over wat er met de acties zou zijn gebeurd indien ze geen premie zouden hebben ontvangen. Uit de antwoorden blijkt dat ongeveer 21% van de acties zou doorgaan zoals oorspronkelijk gepland. Daarnaast zou 44% van de acties doorgaan, maar met wijzigingen in omvang en ambitie. 16% geeft aan dat de acties niet zouden zijn doorgegaan. Meer dan 1/3 van de respondenten kan niet op deze vraag antwoorden.

9.5. Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Het doel van de hinderpremie Openbare Werken is wat financiële ademruimte te bieden aan kleine ondernemingen om vindingrijk te werk te gaan bij werken voor hun deur. Zo kunnen ze proactief acties nemen, klanten informeren en blijven bedienen tijdens deze periode.

Uit de studie blijkt dat de steun een stimulerend effect heeft: het spoort duidelijk aan om acties op te starten: meer dan 50% van de respondenten in de bevraging geeft aan dat dit in beperkte of grote mate het geval is. In de interviews kwam naar voor dat de hinderpremie een voornamelijk stimulerend effect heeft op ondernemers.

9.6. Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Door deze doorgedreven automatisering en gebruik van authentieke bronnen zoals GIPOD en VKBO is HPOW een zeer efficiënt instrument. Met een minimale administratieve last (zowel voor onderneming als overheid) worden jaarlijks een 5.000 ondernemingen gesteund.

9.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Ook het Brussels Gewest heeft een gelijkaardige maatregel goedgekeurd op 14/2/2019 en duidelijk geïnspireerd door de Vlaamse maatregel. *https://economie-werk.brussels/premies-werfhinder*

In het Waals Gewest werd een steun voorzien bij hinder door openbare werken vanaf 1 september 2019. *https://www.wallonie.be/fr/actualites/indemnites-compensatoires-pour-les-commercants-leses-par-des-travaux-sur-la-voie*

9.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

9.9. Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer

beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Ondersteuning van de economie is een gewestelijke bevoegdheid. Deze maatregel heeft ook gelet op de doorgedreven digitalisering, een schaalvoordeel door uitgerold te worden op Vlaams niveau.

9.10. Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

[…] VLAIO heeft binnen de Vlaamse overheid een expertise uitgebouwd inzake het ontwikkelen van transactionele steuninstrumenten aan ondernemingen zoals de hinderpremie openbare werken. Door zijn inhoudelijke kennis, toegang tot authentieke bronnen en het inzetten van de juiste IT-partner in zijn digitaliseringsprocessen kan VLAIO op een performante manier steuninstrumenten in de markt zetten (zie ook coronasteunmaatregelen).

9.11. Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De hinderpremie werd op 1 juli 2017 gelanceerd. Op een doorgedreven geautomatiseerde wijze met gebruik van data uit authentieke bronnen voor de nodige hindergegevens uit het GIPOD (Generiek Informatieplatform Openbaar Domein) en ondernemingsgegevens uit de VKBO (Verrijkte Kruispuntbank van Ondernemingen) kan steun worden toegekend aan kleine ondernemingen en zelfstandigen die hinder wegens openbare werken zullen ondervinden.

De maatregel is op dit moment al maximaal gedigitaliseerd met gebruik van gegevens uit authentieke bronnen. Op vandaag is enkel een verdere automatisering mogelijk door de kennisgeving aan ondernemingen verder te digitaliseren. Hiervoor werd een project opgestart om aan te sluiten met de applicatie op de e-box voor ondernemingen. Op die manier zal nog de enige papieren flow weggewerkt worden.

9.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De steun draagt bij aan het verzekeren van de continuïteit van ondernemingen die getroffen worden door hinder wegens openbare werken. Dit heeft niet enkel impact op de onderneming zelf maar draagt ook onrechtstreeks bij aan de economische leefbaarheid van haar toeleveranciers en aan de tewerkstelling.

9.13. **Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?**

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Zie ook 1.4. Naast de dagelijkse monitoring door VLAIO zelf, is de huidige methodologie- en periodiciteit afdoende. Om de effectiviteit te kunnen nagaan van een steunmaatregel is het nodig dat deze enkele jaren van toepassing is.

9.14. **De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?**

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Mogelijke beleidsopties is de forfaitaire steun te verlagen en/of te combineren met een steun afhankelijk van economische criteria (zoals een minimale omzetdaling naar het voorbeeld van het Vlaams Beschermingsmechanisme). Daarnaast kan de "hinderzone" nauwer gedefinieerd worden waardoor de in aanmerkingen komende zone en bijgevolg ook het aantal subsidiabele getroffen ondernemingen ingeperkt worden.

9.15. **Andere opmerkingen/aandachtspunten?**

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Beleidsdoorlichtingsfiche LSM

Titel van het beleidsinstrument: Limburg Sterk Samen

10. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

10.1. Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

In 2008 werd de Stichting van Openbaar Nut, met de naam Limburg Sterk Merk, afgekort LSM opgericht als een provinciaal extern verzelfstandigd agentschap in privaatrechtelijke vorm.

Volgens de statuten heeft LSM onder andere tot taak de economische, maatschappelijke en culturele ontwikkeling van Limburg te bevorderen. Bijzondere aandacht wordt hierbij gegeven aan projecten met een strategisch en provinciaal karakter die een hefboom vormen voor de provincie Limburg inzake tewerkstelling, mobiliteit, wonen, onderwijs, milieu, gezondheidsvoorzieningen, toerisme en culturele aangelegenheden. In het bijzonder zal LSM instaan voor:
1) de financiering van de door de Vlaamse Regering eerder geselecteerde STAP-projecten bij de Kaderbeslissing van 19 juli 2002, de beslissing van de Vlaamse Regering van 8 juli 2005 inzake het Limburgplan en de beslissing van de Vlaamse Regering van 24 maart 2006 inzake de uitvoering van de Kaderbeslissing door Lisom nv;
2) de financiering van projecten die bijdragen tot de verdere evenwichtige ontwikkeling van de provincie Limburg inzake mobiliteit, innovatie, wonen, zorg, wetenschappelijk onderzoek, onderwijs, toerisme en culturele aangelegenheden:
3) de versterking van de euregionale samenwerking met de aangrenzende grensregio's.

Op 12 juni 2019 keurde de Raad van Bestuur van LSM het strategische kader 2019-2025 goed. Dit Strategische kader vindt u terug op lsm_ambitie_om_voorsprong_te_nemen_2019-2025 (stichtinglsm.be). Het strategische kader zet in op zes thema's:

- Talent (doorstroom hoger onderwijs; Masterplan UHasselt; Internationale school; De incubatoren & onderzoeks- en kennisinstellingen als attractieve polen voor talent; Elk talent creatief opleiden, ontwikkelen en inzetten en laten schitteren; Taal, integratie en inburgering o.b.v. gedragen visie; Braindrain@braingain)
- Economische dynamiek (Economische hefboomprojecten - Lires; Kolenspoor; Fruitspoor; Incubatoren; Slimme regio)
- (fiets)mobiliteit (Limburg blijft vaandeldrager van de fiets; Het concept "Limburg, één groot (Fiets) attractie- en belevingspark" blijven ontginnen; (Fiets)Pendelen – van de auto

naar de fiets; Versterken openbaar vervoer; Uitbreiding van het aanbod aan alternatieven, o.a. deelmobiliteit, fiets-o-strades, …)

- Ruimte voor wonen, leven en werken (Uitdagingen i.k.v. verstedelijking (mobiliteit, waterbeheer, huisvesting, economische slagkracht); Demografische en maatschappelijke bewegingen kneden de ruimtelijke noden en het beheer van de ruimte (vergrijzing, gezinsverdunning, diversiteit in gezinsvormen, nieuwe woonvormen…); Nood aan budgetvriendelijke of sociale huisvesting – nieuwe woonvormen die kostenbesparend of kostendelend werken; Plaats voor de fiets in de ruimte; Online winkelen en leven versus leegstand handelspanden in de centra)
- Klimaat (CO2 -Bomen, bomen en nog eens bomen; Streefdoel blijft klimaatneutraliteit en klimaatadaptatie; Water- en energie-initiatieven)
- Identiteit (Toptalent en topresultaten; Ambassade voor streekproducten; (Her)bestemming en doordacht herstellen van (mijn)erfgoedsites als hart van cultuurhistorische, toeristische-recreatieve en economische activiteiten (kastelen, kerken, kloosters, hoeves, …); Kansen scheppen en grijpen voor ontspruitende projecten met een unieke eigenheid; Uitdaging aangaan om unieke ideeën te laten uitgroeien tot strategische maatschappelijke projecten)

10.2. **Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?**

Op 9 juni 2008 werd een protocol afgesloten tussen het Vlaamse Gewest en de Provincie Limburg met betrekking tot de hertekening van de LRM-groep, waarin gesteld wordt dat de dividenden van LRM door het Vlaams Gewest doorgestort worden naar de Provincie Limburg, en meer bepaald de stichting Limburg Sterk Merk (LSM). Op 19 januari 2018 besliste de Vlaamse regering een addendum aan de protocolovereenkomst op te stellen en de duurtijd te verlengen tot 30 september 2025.

Indien de bevoegde organen van LRM beslissen om winsten uit te keren in de vorm van dividenden, komen deze dividenden via het Vlaams Gewest (departement EWI) bij de Stichting Limburg Sterk Merk (LSM) terecht, dat op haar beurt maatschappelijke projecten ondersteunt in de provincie Limburg. Het bedrag uitgekeerde middelen vanuit LRM in de periode 2008 tot 2020 ligt op 287 miljoen euro.

10.3. **Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?**

De concrete beleidsdoelstellingen staan in het strategische kader (zie antwoord op vraag 1.1.).

In het protocol tussen het Vlaamse Gewest en de Provincie Limburg met betrekking tot de hertekening van de LRM-groep wordt vermeld dat bij het begin van elke nieuwe provinciale bestuursperiode de provincie of de door haar overeenkomstig artikel 2 van dit protocol opgerichte opvangstructuur, in overleg met de Vlaamse Regering, een strategisch kader vaststelt op basis waarbinnen de ondersteuning van nieuwe niet-rendementsgebonden bovenlokale hefboomprojecten kan gebeuren. Dit strategische kader wordt vastgesteld op basis van een omgevingsanalyse en wordt tweejaarlijks geactualiseerd.

10.4. Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

LSM is een provinciaal extern verzelfstandigd agentschap in privaatrechtelijke vorm. De uitvoering van een evaluatie van LSM valt onder de verantwoordelijkheid van de provincie Limburg.

10.5. Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

LSM is een provinciaal extern verzelfstandigd agentschap in privaatrechtelijke vorm. De uitvoering van een evaluatie van LSM, alsook de beoordeling van de doeltreffendheid van LSM valt onder de verantwoordelijkheid van de provincie Limburg.

10.6. Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

LSM is een provinciaal extern verzelfstandigd agentschap in privaatrechtelijke vorm. De uitvoering van een evaluatie van LSM, alsook de beoordeling van de doelmatigheid van LSM valt onder de verantwoordelijkheid van de provincie Limburg.

10.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

/

10.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

/

10.9. Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

LSM is een provinciaal extern verzelfstandigd agentschap in privaatrechtelijke vorm. Het werkingsgebied van de Stichting Limburg Sterk Merk is de provincie Limburg. Deze instelling zit dus op het juiste niveau.

10.10. Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

LSM focust zich op niet-rendementsgedreven activiteiten.

10.11. Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

LSM is een provinciaal extern verzelfstandigd agentschap in privaatrechtelijke vorm. De werking van LSM valt onder de verantwoordelijkheid van de provincie Limburg

10.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

In het strategisch kader van LSM wordt duidelijk dat LSM een strategische positie inneemt in de provincie Limburg.

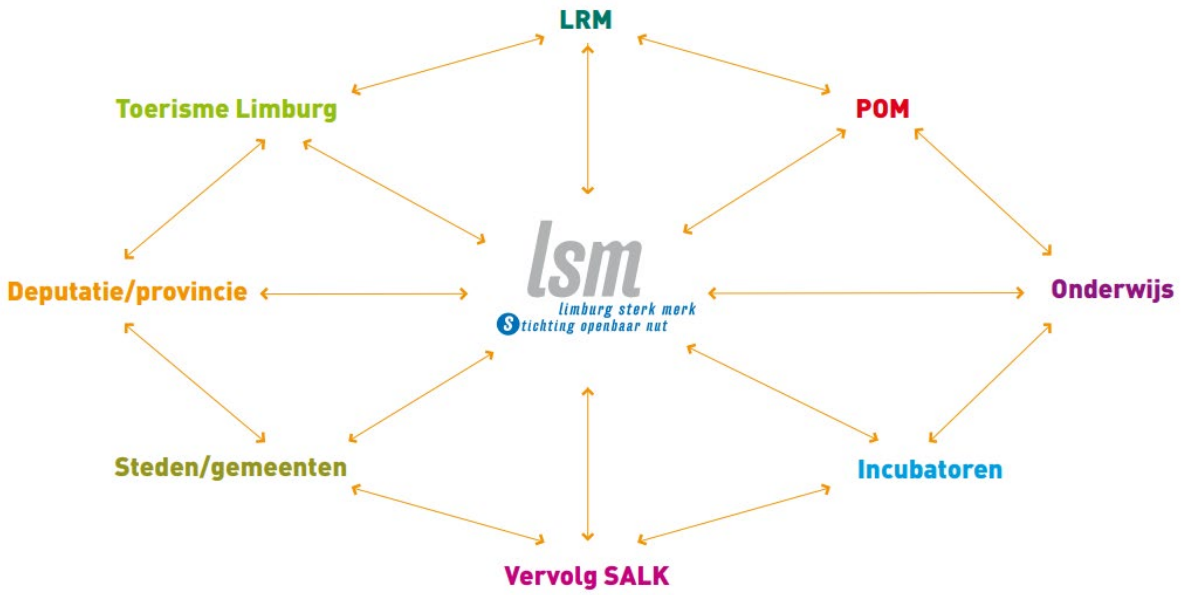

Historisch gezien heeft LSM zich steeds gepositioneerd als financier van maatschappelijke en economische (en culturele) projecten met als kompas het Vlaamse en provinciale beleid, het SALK-actieplan, de beleidslijnen van LRM, de POM, de gemeenten, … . Door de samenwerking tussen al deze organisaties die elk op hun manier streekmotor wilden en willen zijn voor het Limburg van de toekomst, kreeg Limburg economisch het noodzakelijke duwtje in de rug. De Limburgse economische transitie werd gevoed door samenwerking van organisaties die zich als streekmotor opstelden. LSM wil in Limburg impulsen geven aan projecten die uniek, innovatief en vernieuwend zijn of een strategische creativiteit omarmen. Deze focus wordt genomen door unieke strategische projecten die Limburg op de kaart zetten of projecten die broodnodig zijn voor Limburg, maar in het reguliere circuit uit de boot vallen, te ondersteunen. LSM oriënteert zich daarbij op de koers van deze streekmotoren om samen – en dus met meer draagkracht en met een gezamenlijke doelstelling - de economische en maatschappelijke ontwikkeling van de regio te blijven faciliteren. De uitdaging blijft om deze beleidsprioriteiten te vertalen in een doordachte projectselectie en dit met de beperking van het jaarlijks beschikbare subsidiebudget in gedachten.

10.13. Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

In het protocol afgesloten tussen het Vlaamse Gewest en de Provincie Limburg met betrekking tot de hertekening van de LRM-groep is er geen evaluatie voorzien.

10.14. De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Op 9 juni 2008 werd een protocol afgesloten tussen het Vlaamse Gewest en de Provincie Limburg met betrekking tot de hertekening van de LRM-groep, waarin gesteld wordt dat de dividenden van LRM door het Vlaams Gewest doorgestort worden naar de Provincie Limburg, en meer bepaald de stichting Limburg Sterk Merk (LSM). Op 19 januari 2018 besliste de Vlaamse regering een addendum aan de protocolovereenkomst op te stellen en de duurtijd te verlengen tot 30 september 2025.

Indien de bevoegde organen van LRM beslissen om winsten uit te keren in de vorm van dividenden, komen deze dividenden via het Vlaams Gewest (departement EWI) bij de Stichting Limburg Sterk Merk (LSM) terecht, dat op haar beurt maatschappelijke projecten ondersteunt in de provincie Limburg. Het bedrag uitgekeerde middelen vanuit LRM in de periode 2008 tot 2020 ligt op 287 miljoen euro.

Wanneer men 15% wil besparen op de subsidie van LSM, moet men niet alleen het protocol tussen het Vlaamse Gewest en de provincie Limburg aanpassen, maar ook de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en LRM 2019-2024. Artikel 13 van de samenwerkingsovereenkomst vermeldt dat de Raad van Bestuur van LRM ernaar streeft jaarlijks aan de AV voor te stellen om een dividend van minstens 10 miljoen euro uit te keren op voorwaarde dat in de periode van deze samenwerkingsovereenkomst de beschikbare gereserveerde winst niet daalt onder 144 miljoen euro.

Een besparing van 15% zou een grote impact hebben op de strategische doelstellingen van LSM, namelijk op het aantal projecten dat gefinancierd zou kunnen worden.

10.15. Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Beleidsdoorlichtingsfiche PMV

//

Titel van het beleidsinstrument: ParticipatieMaatschappij Vlaanderen

11. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

11.1. Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

De naamloze vennootschap ParticipatieMaatschappij Vlaanderen, afgekort PMV nv, (kbo-nummer: 0455.777.660), opgericht bij notariële akte van 31 juli 1995, is een privaatrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap in de zin van artikel III.14. van het Bestuursdecreet van 7 december 2018.

Volgens de statuten van PMV heeft de vennootschap onder andere tot voorwerp in België en in het buitenland, uitsluitend in eigen naam en voor eigen rekening:
-onverminderd het bepaalde in artikel III.18. van het Bestuursdecreet van 7 december 2018, het zelf of samen met anderen oprichten en deelnemen aan, alsmede het houden en verwerven van een participatie in vennootschappen, verenigingen, samenwerkingsverbanden en andere juridische entiteiten, al dan niet bekleed met rechtspersoonlijkheid, zulks met het oog op de verwezenlijking van het economisch overheidsinitiatief en de ten uitvoerlegging van de economische politiek van het Vlaamse Gewest;
-als realisator van het Vlaamse economisch overheidsinitiatief, het initiëren, opstarten of uitbouwen van initiatieven en projecten ter stimulering van een duurzaam economisch klimaat in Vlaanderen;
- het initiëren, opstarten of uitbouwen van initiatieven en projecten met het oog op de realisatie van publiek-private samenwerking en zulks in alle bevoegdheidsdomeinen;
- het uitvoeren van de bijzondere opdrachten van de Vlaamse regering waarvan de uitvoeringsmodaliteiten, de verantwoordelijkheden, de kostendekking en de vergoeding geregeld worden in afzonderlijke overeenkomsten met het Vlaamse Gewest;
-op een bedrijfseconomische wijze vormen van vastgoedgerelateerde initiatieven of initiatieven met een vastgoedcomponent, in de meest brede zin, van, voor of met de Vlaamse overheid of met een algemeen belang voor Vlaanderen, te initiëren of hieraan deel te nemen. De vennootschap kan in het kader daarvan de diverse rollen of functies vervullen, zoals daar zijn en niet exhaustief, opgesomd de rol van holding-of investeringsvennootschap, projectontwikkelaar, bouwheer, projectmanager, vastgoed- en portefeuillebeheerder, vastgoedbelegger, intermediair en adviseur en alle daaraan gekoppelde activiteiten ontwikkelen.

De vennootschap kan zowel tot waarborg van eigen verbintenissen als tot waarborg van verbintenissen van derden borg stellen, onder meer door haar goederen in hypotheek of in pand te geven, inclusief de eigen handelszaak.
De vennootschap kan in het algemeen alle commerciële, industriële, financiële, roerende of onroerende handelingen verrichten in rechtstreeks of onrechtstreeks verband met haar voorwerp van de vennootschap of van die aard zouden zijn de verwezenlijking ervan geheel of ten dele te vergemakkelijken.

Volgens de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en PMV-groep 2017-2022 is de missie van PMV nv de volgende:
"PMV-groep is een doe- en durfbedrijf. Ze geeft vorm aan de toekomst van de Vlaamse economie. PMV-groep financiert beloftevolle ondernemingen van bij de prille start tot en met de groei, en internationalisering en realiseert met en voor de overheid en andere partners projecten die belangrijk zijn voor de welvaart en het welzijn in Vlaanderen.

De missie van PMV-groep bestaat erin om – door haar tussenkomst – ervoor te zorgen dat alle ondernemingen met een realistisch businessplan en elk toekomstgericht infrastructuur- of vastgoedproject met een positief maatschappelijk rendement en een bekwaam management in staat zijn om de financiering te vinden die zij nodig hebben."

Sinds de oprichting van PMV in 1995 worden er samenwerkingsovereenkomsten gesloten met de Vlaamse overheid. De laatste samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en PMV-groep 2017-2022 werd op 14 juli 2017 afgesloten voor een periode van 5 jaar. Naast deze kaderovereenkomst sluit PMV verschillende overeenkomsten af met de Vlaamse overheid inzake "Beheer van diensten" en "Bijzondere Opdrachten", zoals bijvoorbeeld de kaderovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en PMV-groep betreffende de activiteiten van PMV/z-Leningen en PMV/z-Waarborgen (2020-2022).

11.2. **Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?**

Via het begrotingsartikel CB0-1CEX2BA-PA (ESR8-middelen) voorziet het Vlaams Gewest de PMV-groep van kapitaal. Gezien de verschillende beheersopdrachten en bijzondere opdrachten, die PMV uitvoert voor de verschillende Vlaamse beleidsdomeinen in het kader van de gemaakte overeenkomsten, wordt PMV via de begroting van die beleidsdomeinen gefinancierd.

Volgens de geconsolideerde jaarrekening per 31 december 2019 bedraagt het geconsolideerd eigen vermogen van PMV op het einde van het boekjaar 1,003 miljard euro. Het kapitaal van 1.094.868.711,98 euro wordt vertegenwoordigd door 37.879 aandelen op naam zonder vermelding van nominale waarde. De aandelen zijn in handen van het Vlaams Gewest. Het boekjaar 2019 sluit af met een geconsolideerde winst (aandeel van de groep) van 24,719 miljoen euro.

Vanuit de Vlaamse administratie worden zowel VTE's ingezet binnen de verschillende departementen en agentschappen (inhoudelijke opvolging) als binnen het Departement Financiën en Begroting (financiële opvolging) ter ondersteuning van PMV.

11.3. **Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?**

In de beleidsnota 2019-2024 Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie is een vlotte toegang tot financiering en risicokapitaal een belangrijk item. Met het economisch overheidsinstrumentarium wil de Vlaamse Regering een investeringsbeleid voeren dat Vlaanderen versterkt.

De missie en de strategie van PMV, zoals vermeld in de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en PMV-groep 2017-2022, is en blijft actueel.

11.4. **Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?**

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Hoewel PMV reeds verschillende samenwerkingsovereenkomsten met het Vlaamse Gewest heeft afgesloten, werden in de voorgaande overeenkomsten geen evaluatiebepalingen opgenomen. Bijgevolg werd PMV – en bij uitbreiding PMV-groep – in het verleden nog niet geëvalueerd in opdracht van de Vlaamse overheid en in het bijzonder het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI). Desalniettemin werden in de voorbije jaren wel enkele doorlichtingen uitgevoerd van de werking van of de instrumenten van PMV-groep, bijvoorbeeld het *advies* van de SERV en de *audit* over deugdelijk bestuur van het Rekenhof.

Conform artikel 18 van de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en PMV-groep 2017-2022 zal de uitvoering van deze overeenkomst geëvalueerd worden in 2021. Deze evaluatie dient afgerond te zijn op uiterlijk 15 december 2021 met het oog op de onderhandelingen voor een nieuwe overeenkomst in de eerste jaarhelft van 2022.

11.5. **Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?**

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Conform artikel 18 van de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en PMV-groep 2017-2022 zal de uitvoering van deze overeenkomst geëvalueerd worden in 2021. Deze evaluatie is zowel een ex-postevaluatie als een ex-ante-evaluatie van de PMV-groep, waarbij een evenwaardig evenwicht tussen deze beide luiken van de evaluatie moet worden gegarandeerd. Het ex-postluik van deze evaluatie houdt in dat er een analyse en beoordeling komt over de periode vanaf de start van de huidige overeenkomst (ex-postluik; 2017 en waar mogelijk en relevant vanaf 2011 of vroeger) in termen van:

a) Implementatie en realisatie van de strategische en operationele doelstellingen opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst (incl. addenda);

b) Analyse van de missie, opdrachten, taken en activiteiten van PMV-groep rekening houdend met de beleidsdoelstellingen en –context en de missie van PMV-groep;
c) Analyse en (economische en maatschappelijke) impact van (de activiteiten van) PMV-groep en analyse van de resultaten die PMV-groep heeft bereikt:
    i. Doelgroepbevraging: bekendheid, klantentevredenheid, impact, etc.
    ii. Economische resultaten: rendabiliteit van het activiteitenpakket
    iii. Sociaaleconomische en maatschappelijke resultaten: meerwaarde voor Vlaanderen
d) Analyse van de interne organisatie van PMV-groep (o.a. personeelsbeleid, ICT-beleid, financieel beleid, communicatiebeleid, beslissingsprocessen, etc.);
e) Governance en aansturing (intern en extern);
f) Analyse van de wijze waarop PMV-groep (juridisch) is gestructureerd en als groep functioneert;
g) Onderlinge samenwerking en samenwerking met andere partijen en binnen de Vlaamse overheid;
h) Gerealiseerde (economische en maatschappelijke) meerwaarde, additionaliteit en doorwerking (o.m. binnen de overheid en bij de doelgroepen);
i) Kostenbatenanalyse;
j) Sterktes, zwaktes, opportuniteiten, uitdagingen, en hieruit te trekken lessen of aanbevelingen;
k) Systeemblik ten aanzien van investeringsmaatschappijen: inbedding van PMV-groep in en bijdragen van PMV-groep aan de opeenvolgende systemen en doelstellingenkaders (bv. EWI-beleid, Vlaams beleid (met onder meer Visie 2050 en Vizier 2030), EU-beleid (met onder meer het Europees Fonds voor Strategische Investeringen (EFSI) en haar opvolger InvestEU, European Investment Fund (EIF) en Creative Europe, maar ook andere thema's zoals bv. infrastructuur, klimaattransitie, coronacrisis).

11.6. **Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?**

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

l) Zie antwoord op vraag 1.5 mbt evaluatie PMV.

11.7. **Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?**

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

De geplande evaluatie voorziet in een benchmark met andere (internationale) investeringsmaatschappijen.

Er zijn meerdere investeringsmaatschappijen, die kunnen dienen als benchmark. Ze verschillen wel van grootte, werkwijze, gebiedswerking, enz.
Naast de Vlaamse investeringsmaatschappijen is er op federaal vlak nog een publieke investeringsmaatschappij actief op het Vlaams grondgebied, namelijk de Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij (FPIM).

11.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Het Steunpunt Economie en Ondernemen - Ugent onderzocht tussen 2016 en 2020 de financieringsmechanismen en -problemen van jonge ondernemingen. De toegang van (jonge) ondernemingen tot financiering is een belangrijke factor voor hun groei en financiële performantie, en dus voor het welvaren van de Vlaamse economie. Uit het onderzoek blijkt dat, alhoewel beleidsmakers in Vlaanderen en erbuiten sterk hebben geïnvesteerd in verschillende financieringsprogramma's, toegang tot externe financiering een van de grootste uitdagingen voor jonge ondernemingen blijft. Uit de studies 'Ondernemerschapscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen' van het Steunpunt Economie en Ondernemen - Ugent blijkt ook dat er verder bijzondere aandacht moet besteed worden aan de financiële aspecten van ondernemerschap. Zo blijken het financiële persoonlijk risico dat ondernemen met zich meebrengt en de toegang tot financiering een belangrijk struikelblok.

11.9. Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Naast de Vlaamse investeringsmaatschappijen is er op federaal vlak nog een publieke investeringsmaatschappij actief op het Vlaams grondgebied, namelijk de Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij (FPIM). Een goede afstemming tussen de investeringsmaatschappijen is noodzakelijk.

11.10. Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

In het strategisch kader, afgesproken in de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en PMV-groep 2017-2022, staat uitdrukkelijk dat de tussenkomst van de PMV-groep steeds complementair dient te zijn aan de markt. Complementariteit kan erin bestaan dat PMV-groep inspeelt op financieringsnoden die niet structureel en volledig door de private markt

ingevuld worden of zullen worden. Complementariteit kan eveneens liggen in de wijze waarop PMV-groep zich als overheidsinvesteerder – in het belang van de Vlaamse economie of het Vlaams economisch weefsel – onderscheidt van louter private investeerders, bijvoorbeeld door de houding die zij aanneemt ten aanzien van of de eisen die zij stelt met betrekking tot de verankering van industriële componenten in Vlaanderen, inbedding van ondernemingen in de bestaande waardeketen, het lange termijn perspectief van de beoogde investering, de impact van een project op de omgeving, het behoud van onroerend erfgoed, etc.
Er wordt van PMV-groep gevraagd om haar missie en het strategisch kader uit te voeren op een marktconforme manier, d.w.z. dat de voorwaarden waaraan zij financieringsoplossingen verschaft vergelijkbaar moeten zijn aan de voorwaarden die een private partij in vergelijkbare omstandigheden zou toepassen. Dit geldt niet voor de instrumenten van PMV/Z die onder de de-Minimisregeling vallen.

PMV speelt ook een belangrijke rol bij het opvangen van economische schokken zoals de coronacrisis en bij het relancebeleid.

11.11. Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Uit de evaluatie zal moeten blijken of de PMV-groep administratief vereenvoudigd kan worden.

11.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

In het strategisch kader, afgesproken in de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaams Gewest en PMV-groep 2017-2022, is afgesproken dat PMV zal optreden als hefboomfinancier of facilitator. Dit betekent dat PMV ernaar streeft om maximaal private middelen te mobiliseren voor bedrijven en projecten die een toegevoegde waarde bieden voor Vlaanderen. Dit kunnen zowel Vlaamse als buitenlandse private middelen zijn en dit kan zowel op dossier- als op fondsniveau. Zij streeft er eveneens naar om de drempels te verlagen voor toegang tot financiering.
De tussenkomst van PMV is een katalysator voor de groei en/of internationalisatie van Vlaamse ondernemingen, alsook voor de realisatie van projecten met werkgelegenheid en/of toegevoegde waarde voor Vlaanderen. Dit betekent dat PMV-groep ernaar streeft om Vlaamse ondernemingen bij te staan bij hun groei en hun internationalisatie, ofwel via rechtstreekse financiering, ofwel onrechtstreeks, via fondsen. De tussenkomst van PMV-groep heeft aandacht voor verankering van bedrijven. Dit betekent dat PMV-groep ernaar streeft om ondernemingen te overtuigen om hun activiteiten structureel in te bedden in het Vlaamse innovatieweefsel. Bijvoorbeeld door een structurele samenwerking met Vlaamse kennisinstellingen of het inpassen van investeringen in bestaande en ontluikende waardeketens en ecosystemen binnen de Vlaamse economie. Verankering kan ook worden nagestreefd door het ondersteunen van investeringen die Vlaanderen als regio aantrekkelijk houden, zoals de beschikbaarheid van performante

infrastructuur en ruimte om te ondernemen. Dit betekent eveneens dat PMV-groep met haar tussenkomst ernaar streeft om buitenlandse ondernemingen te overtuigen om activiteiten op te starten in Vlaanderen. Zij biedt eveneens ondersteuning bij vraagstukken omtrent overdracht of overname van ondernemingen. De tussenkomst van PMV-groep is erop gericht om een impuls te geven aan investeringen en projecten die bijdragen aan een verduurzaming van het Vlaamse economisch weefsel en de beschikbare infrastructuur.
De tussenkomst van PMV-groep geeft een impuls aan investeringen en projecten die Vlaamse beleidsdoelstellingen ondersteunen. Waar vanuit het beleid de nood wordt vastgesteld voor bijkomende investeringen kan PMV-groep met de inzet van kapitaal en/of expertise een extra impuls geven die complementair is aan andere beleidsinstrumenten.
Hieruit komt duidelijk naar voor hoe belangrijk de rol is van PMV in het Vlaamse ecosysteem.
Ook in het kader van de aanpak van de coronacrisis en het herstelbeleid speelt PMV een belangrijke rol over de beleidsdomeinen heen.

11.13. Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

In de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaams Gewest en PMV-groep 2017-2022 is er een artikel 'evaluatie', dat het volgende bepaalt:
"§1. De uitvoering van deze overeenkomst zal grondig worden geëvalueerd voor het verstrijken ervan op basis van de vooropgestelde strategische doelstellingen zoals gedefinieerd in artikel 2 van deze overeenkomst.
De evaluatie zal volgende aspecten omvatten:

- een evaluatie van de (maatschappelijke en economische) resultaten die de investering in PMV voor Vlaanderen heeft opgeleverd;
- een onderzoek van de klanttevredenheid.

§2. Nadere bepalingen over de inhoud van de evaluatie en de reikwijdte zullen uiterlijk anderhalf jaar voor het einde van deze overeenkomst worden opgesteld door het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) en worden toegelicht aan PMV.
§3. De kosten voor de evaluatie worden door het Departement EWI gedragen.
§4. De evaluatie wordt door het Departement EWI georganiseerd en moet afgerond zijn uiterlijk zes maanden voor het verstrijken van deze overeenkomst.
§5. Het Departement EWI zal voor de evaluatie de gepaste evaluatieorganen aanstellen die over de expertise beschikken om de activiteiten, de resultaten en het potentieel van PMV-groep vakkundig te beoordelen."

Naast de vijfjaarlijkse evaluatie zijn er in de samenwerkingsovereenkomst bepalingen vastgelegd in verband met de informatie- en rapporteringsplicht van PMV. PMV moet de toezichthoudende minister regelmatig informeren over haar activiteiten. Bovendien zetelt een regeringscommissaris in de raad van bestuur van PMV. De Vlaamse regering oefent op die manier rechtstreeks toezicht uit op het bestuur van de PMV-groep. Naast deze rapportering aan de toezichthoudende minister, rapporteert PMV aan het brede publiek met hun jaarrekening en jaarverslag, en via hun website.

11.14. De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Een 15% besparing op de ERS8-middelen zou betekenen dat er een kapitaalsvermindering doorgevoerd moet worden. Deze kapitaalsvermindering zou een grote impact hebben op de strategische doelstellingen van PMV, namelijk op het aantal investeringen in bedrijven en projecten, alsook op de infrastructuur en vastgoed, die ontwikkeld kunnen worden.

11.15. Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme doorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

Titel van het beleidsinstrument: LRM

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[10]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.

U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
19. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
20. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

12. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE DOORLICHTING

[10] Zie op de site van de Nederlandse Rijksoverheid de *'Handreiking beleidsdoorlichting'* voor verdere duiding.

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 evaluatievragen te beantwoorden.

12.1. Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord:

LRM is een autonome investeringsmaatschappij met het statuut van een **privaatrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap**. Het werkingsgebied van LRM is de provincie Limburg.

LRM heeft een **samenwerkingsovereenkomst** met het Vlaams Gewest voor de periode 2019-2024.

Missie

"LRM is een investeringsmaatschappij die **economische groei in Limburg ontgint en stimuleert**. We zorgen voor een stevige basis zodat bedrijven en projecten die jobs in Limburg creëren kunnen groeien. Onze financiële middelen en expertise zorgen, samen met de troeven van Limburg, voor een unieke voedingsbodem."

Werking

Binnen haar Missie wil LRM dé **katalysator** zijn voor de verdere ontwikkeling van Limburg als innovatieve en technologische regio. LRM transformeert het economische DNA van Limburg door kapitaal, financiële middelen en infrastructuur te voorzien voor beloftevolle ondernemingen en projecten.

LRM voert een **dynamisch investeringsbeleid**, dat gericht is op de creatie van duurzame tewerkstelling en economische ontwikkeling in Limburg. LRM beschikt over verschillende financiële instrumenten (diverse vormen van bedrijfsfinanciering en risicokapitaal) om te kunnen investeren in strategische, duurzame en rendabele bedrijven en projecten die de Limburgse economie ten goede komen.

LRM treedt op als **financiële partner van bedrijven**, van startups en scale-ups, tot grote bedrijven aan wie zij smart money ter beschikking stelt. De focus ligt op opstart- en uitbreidingsinvesteringen, aandeelhouderswissels, familiale opvolgingen, buy-outfinancieringen en projectfinanciering. Elk dossier wordt op maat gestructureerd en houdt rekening met de behoefte van het bedrijf en de wensen van de partner.

LRM ontwikkelt en beheert daarnaast ook **bedrijventerreinen, sectorspecifieke bedrijvencampussen** (Corda Campus te Hasselt, Thor Park in Genk en Droneport in Sint-Truiden) en bouwde een **netwerk van 6 incubatoren** uit (Corda INCubator, C-Mine Crib, Bioville, Greenville, IncubaThor, Agropolis en Droneport) waar startups en groeibedrijven thuis zijn.

LRM heeft een **historische verantwoordelijkheid ten aanzien van de Limburgse mijnsites**. Twee mijnsites worden op vandaag omgevormd tot toeristisch-recreatieve bestemmingen: be-MINE in Beringen en Terhills in Dilsen-Stokkem/Maasmechelen. Niet alleen staat LRM in voor de herbestemming, ontwikkeling, het beheer en de valorisatie van het materieel en immaterieel mijnerfgoed.
LRM neemt ook de nazorgrol ter harte voor wat betreft de sociale en milieu-hygiënische verplichtingen ten gevolge van de mijnsluitingen.

- Zo beheert LRM het **Pensioenfonds** van het Kempisch Steenkoolbekken.
- Via de vennootschap MBLM NV heeft LRM een eeuwigdurende opdracht rond **mijnschade en bemaling** (verpompen van oppervlaktewater in mijnverzakkingsgebieden).

LRM investeert ten slotte ook in grootschalige en innovatieve **klimaatinvesteringsprojecten** (zonneparken, windprojecten, batterijopslag) en **duurzame mobiliteit**.

Eigen vermogen

Het geconsolideerd eigen vermogen van LRM bedraagt 434,532 miljoen euro per einde boekjaar 2020.

12.2. **Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald?**

Antwoord:

Rollend fonds

- LRM krijgt **geen (periodieke) dotaties** van de Vlaamse overheid: LRM is een rendementsgedreven investeringsmaatschappij die haar **eigen werkingsmiddelen** genereert en haar werkingskosten afdekt.

- LRM is een **rollend fonds**: opbrengsten uit de gerealiseerde investeringen worden opnieuw geïnvesteerd.

- In alle investeringen streeft LRM **winstgeneratie** na. Gerealiseerde winsten en vrijgekomen middelen na een exit worden opnieuw geïnvesteerd in nieuwe projecten. Winstgeneratie is noodzakelijk om het rollend fonds in stand te houden en het investeringsritme richting bedrijven en projecten in Limburg op lange termijn verder te zetten.

Kapitaalsverhogingen

- In het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024 werd een **kapitaalsverhoging** van 100 miljoen euro in het vooruitzicht gesteld om te investeren in startups, scale-ups en groeibedrijven in Limburg. Op 18 december 2020 besliste het Vlaams Gewest dan ook om het kapitaal te verhogen met 100 miljoen euro, waarvan 50 miljoen euro werd volstort.

- In Q2 2021 werd een additionele kapitaalsverhoging van 5 miljoen euro toegekend aan LRM, in het kader van de corona-lening voor LRM portefeuillebedrijven. Dit bedrag werd reeds opgevraagd.

Dividenden

- Conform de samenwerkingsovereenkomst met het Vlaams Gewest streeft de Raad van Bestuur van LRM ernaar (**inspanningsverbintenis**) om jaarlijks aan de AV LRM voor te stellen om een dividend van minstens 10 miljoen euro uit te keren.
- Op 9 juni 2008 werd een **protocol** afgesloten tussen het Vlaams Gewest en de Provincie Limburg waarin gesteld wordt dat de dividenden van LRM door het Vlaams Gewest

doorgestort worden naar de Provincie Limburg, en meer bepaald de stichting **Limburg Sterk Merk** (LSM).

LRM is zelf geen partij in deze overeenkomst. LRM is ook niet betrokken bij de werking noch vertegenwoordigd in de structuur van LSM. De raad van bestuur van LSM bestaat uit de leden van de deputatie miv de gouverneur, aangevuld met drie leden van de fracties uit de provincieraad die niet vertegenwoordigd zijn in de deputatie.

Op 19 januari 2018 besliste de Vlaamse regering een addendum aan de protocolovereenkomst op te stellen en de **duurtijd te verlengen tot 30 september 2025**. Het addendum werd op 23 februari 2018 ondertekend.

- Het bedrag uitgekeerde middelen vanuit LRM **in de periode 2008 tot 2020 ligt op 287 miljoen euro**.

12.3. Welke beleidsdoelstelling dient het beleidsinstrument/de instelling? Is deze beleidsdoelstelling nog actueel?

Antwoord:

LRM werd opgericht in 1994 om het **economisch weefsel in Limburg** aan te sterken na de mijnsluitingen. NV Mijnen als 100% dochtervennootschap van LRM werd belast met de restauratie en de valorisatie van de **mijn**gebouwen, de opkuis en valorisatie van de mijnterreinen en het nauwgezet uitvoeren van alle sociale en ecologische verplichtingen.

Deze doelstellingen van reconversie, het aanzwengelen van economische dynamiek en het herbestemmen en valoriseren van mijnerfgoed zijn nog steeds actueel, al is de invulling ervan doorheen de jaren wel geëvolueerd:

- LRM is een dynamische investeerder (via risicokapitaal en leningen) in **bedrijven en projecten die economische activiteiten ontwikkelen** in Limburg. LRM heeft een **260-tal bedrijven in portefeuille** (samen goed voor 8100 jobs) en investeert jaarlijks tussen de **60 en 80 miljoen euro** in Limburgse bedrijven en ontwikkelingsprojecten. LRM draagt zo bij aan het duurzaam behoud en de groei van tewerkstelling in de provincie.

- LRM is op heden een actieve spil in een netwerk van actoren en kwaliteitsvolle clusters binnen de **Limburgse speerpuntsectoren**. Als schakel in een netwerk van actoren die het economisch gebeuren in Limburg bepalen, treedt LRM coördinerend op.

    - Dit was zeer uitgesproken in SALK² (n.a.v. de sluitingen van Ford in Genk), en is dat op heden ook in het vervolgtraject SALKTurbo met als trekker de provincie Limburg. Naar aanleiding van de sluiting van Ford Genk heeft LRM toen de opdracht gekregen om mee aan de kar te trekken voor een transitie van de Limburgse economie naar een duurzame en innovatieve economie.

      De LRM heeft de KlimOp-Lening gelanceerd een achtergestelde lening van 50.000 tot 250.000 euro, voor kleine ondernemingen met een beloftevol project.

      LRM heeft in het kader van SALK geen extra werkingsmiddelen ontvangen. De Vlaamse overheid stelde wel 100 miljoen euro extra geld ter beschikking van LRM via aandeelhoudersleningen vanwege PMV. LRM betaalde hiervoor een

marktconform rendement aan PMV. De lening werd volledig terugbetaald in 2020.

- LRM richtte de community LimburgStartUp op, en is de spil in een bloeiende startup & scale-up omgeving van de provincie.

- De **reconversie-opdracht** is nog steeds actueel:
  - LRM ontwikkelt en beheert samen met twee privépartners **be-MINE, de voormalige mijnsite in Beringen:** goed voor 100.000m² aan mijnerfgoed met als ontwikkelingen duikcentrum Todi, een woonzone, een retailzone, een mijnbelevingsmuseum, horeca, een indoor klimcentrum,... Er wordt actief samengewerkt met Erfgoed Vlaanderen, die de herontwikkeling van erfgoed mee financiert, en stad Beringen.
  - LRM geeft een nieuwe toeristisch-recreatieve bestemming aan de voormalige mijnsite van Eisden, onder de naam "**Terhills".** De site is gelegen in Dilsen-Stokkem en Maasmechelen. Blikvangers op het 365ha grote terrein zijn het viersterren Terhills Hotel, Terhills Cablepark (waterski/wakeboarden), Terhills Resort (een nieuw vakantiepark met 250 vakantiewoningen en centrale faciliteiten (gebouwd, gefinancierd en uitgebaat door LRM, en beheerd door Center Parcs). Terhills huisvest de hoofdtoegangspoort tot het Nationaal Park Hoge Kempen. Duurzaamheid is troef, met een drijvend zonnepark en een zonnepark op marginale gronden (vliegasstort), die 30% van de energievoorziening van het Terhills Resort voor hun rekening nemen. Op Terhills werd ook geïnvesteerd in een batterijproject: 140 tesla powerpacs, goed voor 18 MW, ingeschakeld in de primaire en secundaire reserve van Elia.
  - Samen met stad Genk en KU Leuven ontwikkelt en beheert LRM **Thor Park** (voormalige mijnsite van Waterschei), dat een herbestemming krijgt richting hoogwaardig bedrijventerrein met focus op energie en slimme maakindustrie (cf. Energyville, Incubathor, Slimme Maakgebouw, T2 Campus…).
  - LRM is actief op C-mine te Genk, eveneens een voormalige mijnsite, waar samen met stad Genk incubator **C-Mine Crib** wordt gerund.
  - Op de mijnsite van Houthalen-Helchteren ontwikkelt en beheert LRM **Greenville**, Center of Cleantech.
  - **Bemaling** is een eeuwigdurende opdracht van LRM.
  - LRM beheert het **Pensioenfonds** van het Kempisch Steenkoolbekken.

- De reconversie- en erfgoedexpertise wordt op heden breder ingezet:
  - Herbestemming **van bedrijventerreinen:**
    - LRM is 100% eigenaar en beheerder van de succesvolle **Corda Campus**, waar 250 bedrijven en 5000 mensen actief zijn. De Corda Campus is een voormalige Philips-site. Masterplan 1.0 is afgewerkt, goed voor 14ha. Masterplan 2.0 voor de resterende 9 ha is in voorbereiding.
    - Op de universitaire campus in Diepenbeek, nabij de UHasselt, ontwikkelt en beheert LRM incubator Bioville, Center of Health & Care, als economisch hart van de Diepenbeekse Health Campus in ontwikkeling.
    - Kristalpark III in Lommel wordt door LRM ontwikkeld samen met Stad Lommel. Op de site werd ook het grootste zonnepark van de Benelux gerealiseerd (99 MWp/300.000 zonnepanelen), een project van LRM en stad Lommel.
    - …
  - Erfgoedprojecten
    - Cf. herbestemming mijnsites en mijngebouwen, reeds genoemd.

- Cf. restauratie en herbestemming van de Rentmeesterij in Bilzen

- Naast de focus op economie en tewerkstelling, investeert LRM in **grootschalige en/of innovatieve klimaatprojecten**. Op dit moment beheert LRM 125 MW aan zonneprojecten (waaronder Kristal Solar Park, met 99 MWp het grootste van de Benelux), 105 MW aan windprojecten en een batterijproject op Terhills van 18 MW (die ingeschakeld worden in de primaire en secundaire reserve van Elia).

- Rond **innovatieve en duurzame mobiliteit** werd een EFRO-project rond zelfrijdende shuttles op de voormalige mijnsite van Terhills.

12.4. **Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?**

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie beschikbaar is.

Antwoord:

Idea Consult - Eindrapport op 09/01/2019. Beschikbaar bij EWI.
Belangrijkste conclusies:

- Blijven werken aan een **gebalanceerd portfolio van vastgoed en risicokapitaal**.
- **Behoud –en verrijk -mix van financieringsinstrumenten** voor kapitaalverschaffing aan Limburgse ondernemingen:
    - **Participatie**: als hefboomfinancier mee investeren in groei van Limburgse scale-ups;
    - **Klimop-en PLUS-leningen**: ontsluiting van werkkapitaal tot €250.000 resp. €600.000 voor Limburgse starters en kmo's, om recente omslag naar endogeen groeimodel in Limburg verder te verduurzamen;
    - **Mezzaninefinanciering:** biedt aan kleinere Limburgse kmo's (5 à 10 miljoen euro omzet) deze financiering aan in het kader van een groei-of internationaliseringsstrategie of generatiewissel;
    - Samenwerking met PMV voor verstrekken van **garanties**.

- Ontwikkel voor vastgoedprojecten ook **meerjarenvisie** en maak duidelijke strategische keuzes over welke vastgoedontwikkelingen ondersteunend zijn aan katalysatorrol van Limburgse economie

- Behoud **open vizier voor samenwerking** in verdere uitbouw van sterk Limburgs economisch ecosysteem:
    - open naar samenwerking met andere (overheids-)organisaties in Vlaanderen en Limburg gericht op financiering en versterking van ondernemingen (vb. VLAIO, POM, Locate in Limburg, LSU, ondernemingsorganisaties, …);
    - open naar samenwerking met onderzoeks-, kennis-en onderwijsinstellingen om onderzoeksresultaten economisch te valoriseren
    - open naar samenwerking met private investeringsmaatschappijen.

- Expliciteer rol als **strategisch investeerder buiten Limburg** met het oog op eventuele verruiming van geografisch werkingsgebied naar de ELAt-regio:
    - om eigen speerpuntsectoren te versterken of om waardeketen rond Limburgs bedrijf te versterken;
    - om te connecteren met kenniscentra en ecosystemen buiten Limburg en zo versneld kennis te ontsluiten voor Limburgse bedrijven;
    - net als bij de fund-to-fund investeringen wordt best een maximum-enveloppe bepaald.

- **Pas interne organisatiestructuur aan** aan de groei van LRM-groep.
- **Werk verder aan transparantie** in boekhouding en opvolging van de resultaten

12.5. Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord:

Zie hoger wat de impact, realisaties en groeiende footprint van de LRM-groep betreft, en de positieve beoordeling ervan in het rapport van Idea Consult.

12.6. Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord:

In de vorige samenwerkingsovereenkomst tussen LRM en de Vlaamse overheid, die periode 2014-2019 afdekte, werd bepaald dat de operationele kosten onder de 3% van het aangewend eigen vermogen moesten blijven. Uit de genoemde evaluatie van Idea Consult bleek dat -met uitzondering van 2016- LRM steeds onder dit aanbevolen maximum is gebleven.
In de nieuwe samenwerkingsovereenkomst die betrekking heeft op de periode 2019-2024, is dit criterium niet meer opgenomen.

12.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving:

Antwoord:

Niet van toepassing.

12.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de managementervaring ons?

Antwoord:

De UHasselt heeft het FRIS model ontwikkeld, in het kader van SALK.

Een Full Regional Innovation System, is een innovatieconcept gebaseerd op het idee dat innovatie geen lineair proces is van onderzoek over ontwikkeling tot een commercialiseerbaar nieuw product of dienst, maar veeleer een web-like proces, met complexe interacties tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven en kennisinstellingen, en dit in alle fasen van het research-, ontwikkelings-, en commercialisatieproces. Het FRIS-concept is door de Universiteit Hasselt voorgesteld als raamwerk om de triple helix actoren in een regionale en sectorspecifieke setting samen te brengen met als doel het versnellen van regionale innovatie.

Eén van de bouwstenen is een “investeringsfonds”: om beloftevolle jonge bedrijven uit te laten groeien tot bedrijven die bijkomende tewerkstelling genereren, is er nood aan aangepaste financieringsvormen. Deze investeringsmiddelen zijn zowel nodig voor het oprichten als het doorgroeien van high-tech spin-offs en innoverende bedrijven in gevestigde sectoren.

LRM vervult in dit model niet enkel de rol van investeringsfonds, maar is ook katalysator en incubator (cf. investeringen in incubatoren en campussen).

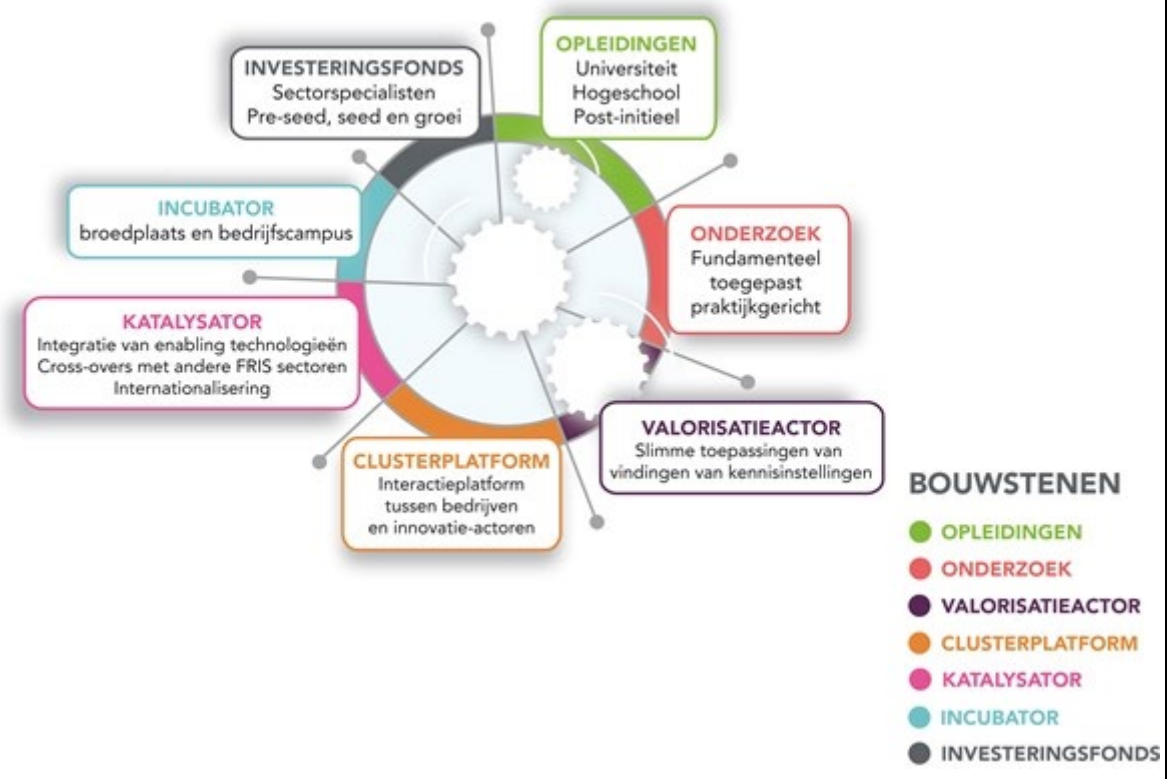

Ook IDEA Consult verwijst in haar evaluatie naar de actieve en succesvolle rol die LRM opnemen in het FRIS-model.

12.9. Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord:

LRM heeft haar eigenheid en relevantie bewezen, zo blijkt ook uit de evaluatie van Idea Consult.

De inbedding binnen enerzijds het Vlaams economisch overheidsinstrumentarium en anderzijds het Limburgse socio-economische weefsel werd doorheen de jaren zorgvuldig opgezet en wordt door alle actoren ook gerespecteerd (cf. splitsing rendementsgedreven (LRM) en niet-redementsgedreven activiteiten (LSM)).

De werking en samenwerking met stakeholders en beleidsniveaus werd nauwkeurig omschreven in samenwerkingsovereenkomsten en -protocollen.

12.10. Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord:

- LRM heeft de opdracht om **complementair** te zijn aan de markt. "Complementariteit" wordt in de samenwerkingsovereenkomst als volgt omschreven:

  "De tussenkomst van LRM dient steeds complementair te zijn aan de markt. Complementariteit kan erin bestaan dat LRM inspeelt op financieringsnoden die niet structureel en volledig door de private markt ingevuld worden of zullen worden. Het gaat daarbij niet om een beoordeling op dossierniveau, maar om een beoordeling op een hoger niveau, te weten doelgroep, segment, sector, etc.

  Complementariteit kan eveneens liggen in de wijze waarop LRM zich als overheidsinvesteerder – in het belang van de Vlaamse en de Limburgse economie of het Vlaams en Limburgs economisch weefsel – onderscheidt van louter private investeerders, bijvoorbeeld door de houding die zij aanneemt ten aanzien van, of de eisen die zij stelt met betrekking tot de verankering van industriële componenten in de regio, inbedding van ondernemingen in de bestaande waardeketen, het lange termijn perspectief van de beoogde investering, de impact van een project op de omgeving, de valorisatie van onroerend erfgoed, etc."

- LRM treedt op als **hefboomfinancier of facilitator**: dit betekent dat LRM ernaar streeft om maximaal private middelen te mobiliseren voor bedrijven en projecten die een toegevoegde waarde bieden voor Limburg.

- LRM streeft ernaar om ondernemingen te overtuigen om hun activiteiten **structureel in te bedden** in het Limburgse en Vlaamse innovatieweefsel en hen duurzaam te laten doorgroeien in Vlaanderen.

- LRM geeft een impuls aan investeringen en projecten die **Vlaamse beleidsdoelstellingen** ondersteunen (cf. economische relance, aanjagen van ondernemerschap, verankering en financiering van bedrijven en projecten, klimaatinvesteringen, herbestemming van erfgoed, versterking toerisme en MICE…).

- De tussenkomst van LRM is erop gericht om een **impuls te geven aan investeringen en projecten die bijdragen aan een verduurzaming** van het Limburgs economisch weefsel en de beschikbare infrastructuur.

Het gegeven overzicht van investeringen, ontwikkelingsprojecten en klimaatinvesteringen duidt ontegensprekelijk op een goede positionering ten opzichte van de private sector, met wie ook vaak wordt samengewerkt in investeringsconsortia of ontwikkelingsprojecten. LRM zorgt voor financieringshefbomen, positioneert zich als geduldige ontwikkelaar en beheerder van vastgoed en sites. LRM zet bovendien mee de schouders onder de realisatie van de Vlaamse beleids- en klimaatdoelstellingen.

12.11. Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden? Zo ja, op welke wijze (vb via verdere digitalisering)?

Antwoord:

LRM biedt financieel maatwerk aan bedrijven. Afhankelijk van de financieringsbehoefte van bedrijven, wordt een mix van kapitaal en leningen aangeboden en/of worden consortia opgezet met andere investeerders en partners.

Naast maatwerk, heeft LRM ook een aantal producten op het schap, die relatief gestandaardiseerd zijn qua voorwaarden en methodiek: denken we maar aan de Klimop-lening en de Plus-lening, al varieert de toepassing ervan ook navenant de concrete behoefte van bedrijven.

12.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving.

Antwoord:

- De maatschappelijke en economische relevantie van LRM kan afgeleid worden uit het gegeven **overzicht van realisaties**, investeringen en lopende projecten.

- LRM heeft in de voorbije jaren een significante stempel gedrukt op de **revitalisatie** van mijnsites (in samenwerking met en met steun van Erfgoed Vlaanderen), het **herbestemmen** van bedrijventerreinen, het **versterken** van het Limburgse bedrijfsleven, het ontwikkelen van speerpuntsectoren en de versterking van het Limburgs economisch weefsel.

- Zoals gezegd worden de **LRM-dividenden** op basis van een samenwerkingsakkoord tussen het Vlaams Gewest en de Provincie Limburg, doorgestort naar Limburg Sterk Merk. Deze middelen worden vervolgens door de provincie geïnvesteerd in maatschappelijke projecten zoals natuur, onderwijs, cultuur en toerisme. Dit maakt dat LRM meer dan een economische, maar vooral ook een sterke maatschappelijke footprint heeft binnen Limburg. **Het bedrag uitgekeerde middelen vanuit LRM in de periode 2008 tot 2020 ligt op 287 miljoen euro**.

- **LRM een aanjager zijn van nieuw ondernemerschap in de regio, wat eerder maatschappelijk dan economisch rendabel is**. LRM investeerde de voorbije jaren in een krachtig ecosysteem voor startups en scale-ups: naast financiële middelen en aangepaste bedrijfsinfrastructuur (incubatoren en campussen), bouwde LRM ook een sterke startup- en bedrijven-community uit (cf. LimburgStartUp).

- LRM investeert via dochtervennootschappen Corda Campus en Terhills in **MICE infrastructuur**: Corda Arena wordt de eerste digitale arena van het Europese continent en zal samenwerken met Toerisme Vlaanderen. Op Terhills worden congres- en vergaderinfrastructuur ontwikkeld nabij het Terhills Hotel.

- LRM investeert in **grootschalige klimaatprojecten** (zie opsomming) en draagt daarmee actief bij aan de realisatie van de klimaatdoelstellingen van de Vlaamse overheid.

- LRM is een **actieve stakeholder en netwerker** binnen het Limburgs & Vlaams maatschappelijk, academisch en economisch veld. Er wordt actief samengewerkt met:

- Werkgeversorganisaties (cf. ten tijde van de corona-crisis)
- POM-Limburg, Toerisme Limburg, Toerisme Vlaanderen, …
- Kennisinstellingen: UHasselt, PXL (bv. Corda Campus, STEM-activiteiten LimburgStartup, …) , UCLL (LimburgStartUp, STEM academie @Greenville), … , KU Leuven (Thor Park, Energyville, …)
- Vlaamse SOC's:
  - Flanders Make: bv. zelfrijdende shuttles op Terhills of het slimme maakgebouw op Thor
  - Imec: Energyville, LimburgStartUp, diverse participatiebedrijven, …
  - Vito: Energyville, diverse participatiebedrijven, …
  - VIB: participatiebedrijven, …
- Samenwerkingsovereenkomst met VLAIO
- Samenwerkingsovereenkomst met VLAIO en FIT rond acquisitiebeleid in Limburg
- Sturende rol in het kader van SALK², binnen het FRIS-model (zie hoger)
- Meewerkende partner in kader van SALKTurbo
- Samenwerkingsakkoord met Regionaal Landschap Kempen en Maasland rond het beheer en ontwikkeling van de hoofdtoegangspoort tot het nationaal park hoge kempen @Terhills)
- …

- Internationale samenwerkingsakkoorden:
  - Belcham (USA)
  - LIOF (Nederlands Limburg)
  - NRW Bank (Noordrein Westfalen)
  - …

12.13. Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord:

Ja. De evaluatiemomenten zijn omschreven in de samenwerkingsovereenkomst met het Vlaams Gewest. Per einde van de samenwerkingsovereenkomst wordt traditioneel een formele evaluatie gedaan in opdracht van EWI.

12.14. De 5% respectievelijk 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord:

LRM krijgt zoals gezegd geen dotaties of werkingsmiddelen van de Vlaamse overheid, en financiert haar eigen werking.

LRM is geconsolideerd met de Vlaamse overheid en zit mee in de ESR uitgaven van de Vlaamse overheid.
Het gaat bijvoorbeeld om personeelsuitgaven, dividenduitkeringen, vastgoedinvesteringen, enz….
Dit zijn uitgaven die aansluiten bij de corebusiness van LRM. Hierop besparen zou de werking van LRM als investeringsmaatschappij hypothekeren.

12.15. Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord:

Nihil.

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Beleidsdoorlichtingsfiche Gigarant

//

Titel van het beleidsinstrument: Gigarant

13. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

13.1. Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

De naamloze vennootschap Gigarant (kbo-nummer: 0811.389.162), is opgericht bij notariële akte van 24 april 2009, op basis van de beslissing van de Vlaamse Regering van 6 maart 2009 (VR 2009 0603 DOC0243).

Volgens de statuten van Gigarant nv heeft de vennootschap onder andere tot voorwerp:
Het toekennen van de waarborgen en het beheer van de dossiers, in opdracht van het Vlaams Gewest, voortvloeiend uit de ad- hoc waarborgregeling voor ondernemingen in het licht van de financiële crisis die werd vastgelegd in het decreet van 11 februari 2009 tot wijziging van het decreet van 6 februari 2004 betreffende een waarborgregeling voor kleine en middelgrote ondernemingen ("het Waarborgdecreet") en haar uitvoeringsbesluiten.
Het verlenen van advies over deze waarborgverlening ten gunste van ondernemingen.
De uitvoering van andere bijzondere opdrachten die haar door het Vlaams Gewest of de·Participatiemaatschappij Vlaanderen NV worden toevertrouwd in het kader van de tenuitvoerlegging van het Waarborgdecreet en zijn uitvoeringsbesluiten.
Bij wijze van inschrijving, inbreng, fusie, samenwerking, financiële tussenkomst, toekenning van leningen of kredieten (met of zonder persoonlijke of zakelijke zekerheden) of anderszins een belang of deelneming verwerven in alle bestaande of nog op te richten vennootschappen, ondernemingen, bedrijvigheden of verenigingen zonder onderscheid, in België of in het buitenland. De vennootschap mag deze belangen of deelnemingen beheren, valoriseren en te gelde maken.
Deelnemen aan het bestuur, de directie, de controle en vereffening van de vennootschappen, ondernemingen, bedrijvigheden en verenigingen waarin zij een belang of deelneming heeft. Wanneer de vennootschap wordt benoemd tot bestuurder of zaakvoerder van een andere vennootschap, benoemt zij een vaste vertegenwoordiger, natuurlijke persoon, die belast wordt met de uitvoering van de opdracht in naam en voor rekening van de vennootschap.
Zich ten gunste van de vennootschappen, ondernemingen, bedrijvigheden en verenigingen waarin zij een belang of deelneming heeft borgstellen of aval verlenen, optreden als agent of vertegenwoordiger, voorschotten toestaan, hypothecaire of andere zekerheden verstrekken.
Op om het even welke wijze alle intellectuele rechten, merken, modellen, tekeningen verwerven, uitbaten en te gelde maken.

De vennootschap kan in het algemeen, zowel in België als in het buitenland alle handels-, nijverheids-, financiële, roerende en onroerende verrichtingen uitvoeren, die rechtstreeks of onrechtstreeks in verband staan met haar voorwerp of die van aard zijn dit te begunstigen.

Via Gigarant NV verstrekt Vlaanderen marktconforme waarborgen vanaf anderhalf miljoen euro voor de kredietverlening aan ondernemingen. Hiervoor is een waarborgbudget van 3 miljard euro door de Vlaamse Regering vrijgemaakt. Onder bepaalde omstandigheden kan, naast het verlenen van de waarborg, ook worden geïnvesteerd in ondernemingen.

Er is geen samenwerkingsovereenkomst met het Vlaamse Gewest voor wat betreft de Gigarant-regeling. Er bestaat wel een dienstenovereenkomst tussen PMV nv en Gigarant nv, ondertekend op 25 november 2009.

13.2. **Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?**

Via het begrotingsartikel CB0-1CEX2BA-PA (ESR8-middelen) voorziet het Vlaams Gewest Gigarant nv van kapitaal.

Volgens de jaarrekening per 31 december 2019 bedraagt het eigen vermogen van Gigarant nv op het einde van het boekjaar 312.672.348 euro. Het kapitaal van 300 miljoen euro wordt vertegenwoordigd door 300.000 aandelen op naam, zonder vermelding van nominale waarde. De aandelen van Gigarant nv, zijn, op één na (in handen van PMV nv), in handen van het Vlaams Gewest. De vennootschap sluit 2019 af met netto verlies van 783.818 euro.

Vanuit de Vlaamse administratie worden zowel VTE's ingezet binnen het departement EWI (inhoudelijke opvolging) als binnen het Departement Financiën en Begroting (financiële opvolging) ter ondersteuning van PMV. PMV beheert de activiteiten van Gigarant nv.

13.3. **Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?**

In de beleidsnota 2019-2024 Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie is een vlotte toegang tot financiering en risicokapitaal een belangrijk item. Met het economisch overheidsinstrumentarium wil de Vlaamse Regering een investeringsbeleid voeren dat Vlaanderen versterkt.

13.4. **Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?**

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Gigarant nv werd nog niet onderworpen aan een evaluatie. Wel zijn er bepalingen opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en PMV-groep 2017-2022 in verband met de informatie- en rapporteringsplicht van PMV nv. PMV nv moet de toezichthoudende minister regelmatig informeren over de activiteiten van Gigarant nv. Naast deze rapportering aan de toezichthoudende minister, rapporteert Gigarant nv aan het brede publiek met hun jaarrekening.

13.5. **Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?**

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Dealflow tot en met 2019
Sinds de start in april 2009 heeft Gigarant gesprekken gevoerd met 392 ondernemingen (waarvan 19 in 2019) die ten gronde geïnformeerd wilden worden over de mogelijkheden van de overheidswaarborgregeling via Gigarant en die een financieringsdossier hebben voorgelegd.
In 161 gevallen werd uiteindelijk ook een waarborgaanvraag ingediend. Daarvan zijn per 31 december 2019:

- 143 aanvragen goedgekeurd door Gigarant (1.616 miljoen euro waarborgbedrag en 3.069 miljoen euro kredietbedrag) waarvan
  - 98 aanvragen gerealiseerd (1.170 miljoen euro goedgekeurd waarborgbedrag versus 2.089 miljoen euro kredietbedrag)
  - 42 aanvragen goedgekeurd door Gigarant, doch werd het aanbod uiteindelijk niet gerealiseerd (438 mln. euro goedgekeurd waarborgbedrag en 955 mln. euro kredietbedrag). Het aanbod van Gigarant heeft in de meeste gevallen wel bijgedragen tot het bereiken van een oplossing voor onderliggende bedrijven voor hun financieringsbehoefte;
  - 3 goedgekeurde aanvragen nog hangende zijn (5,3 mln. euro waarborgbedrag en 14,2 mln. euro kredietbedrag);
- 14 aanvragen afgewezen door Gigarant (gevraagd waarborgbedrag van 113,36 mln. euro bij een kredietbedrag van 158,28 mln. euro).

In 2019 werden 14 waarborgen toegekend, wat overeenstemt met een toegekend waarborgbedrag van 49 miljoen euro en een onderliggende financiering van 116 miljoen euro. Het totaal uitstaande waarborgbedrag op einde jaar bedraagt 236 miljoen euro.

Ondersteunend aan haar waarborgactiviteit kan Gigarant ook leningen toekennen en kapitaalparticipaties nemen. Het uitstaande bedrag van de leningen bedraagt 1 miljoen euro. De openstaande kapitaalsparticipatie bedraagt 29,5 miljoen euro.

13.6. Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Gigarant nv werd nog niet onderworpen aan een evaluatie. Dus werd de doelmatigheid van Gigarant nog niet bekeken.

13.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Er is geen benchmark uitgevoerd.

Binnen PMV/z worden er nog waarborgen tot 1,5 miljoen euro aangeboden.

13.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Het Steunpunt Economie en Ondernemen - KU Leuven, onderzocht in 2018 de causale impact van de Waarborgregeling. De onderzoekers vonden een positief en statistisch significant verband tussen de toekenning van de waarborg en de groei in investeringen en tewerkstelling. In dit onderzoek werd de Gigarant-regeling niet meegenomen.

Het Steunpunt Economie en Ondernemen - Ugent onderzocht tussen 2016 en 2020 de financieringsmechanismen en -problemen van jonge ondernemingen. De toegang van (jonge) ondernemingen tot financiering is een belangrijke factor voor hun groei en financiële performantie, en dus voor het welvaren van de Vlaamse economie. Uit het onderzoek blijkt dat, alhoewel beleidsmakers in Vlaanderen en erbuiten sterk hebben geïnvesteerd in verschillende financieringsprogramma's, toegang tot externe financiering een van de grootste uitdagingen voor jonge ondernemingen blijft. Uit de studies 'Ondernemerschapscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen' van het Steunpunt Economie en Ondernemen - Ugent blijkt ook dat er verder bijzondere aandacht moet besteed worden aan de financiële aspecten van ondernemerschap. Zo

blijken het financiële persoonlijk risico dat ondernemen met zich meebrengt en de toegang tot financiering een belangrijk struikelblok.

13.9. Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Niet van toepassing.

13.10. Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Gezien Gigarant nv beheerd wordt door PMV, is het strategisch kader, afgesproken in de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en PMV-groep 2017-2022, van toepassing. Daarin staat uitdrukkelijk dat dat de tussenkomst van de PMV steeds complementair dient te zijn aan de markt.

13.11. Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Gezien Gigarant nv beheerd wordt door PMV, kan uit de evaluatie van PMV blijken of Gigarant nv administratief vereenvoudigd kan worden.

13.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Gezien dat Gigarant nv beheerd wordt door PMV nv, zal het strategisch kader van PMV, afgesproken in de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en PMV-groep 2017-2022, ook toegepast worden op Gigarant nv (De tussenkomst van PMV-groep is complementair aan de markt; PMV-groep treedt op als hefboomfinancier of facilitator; De tussenkomst van PMV-groep is een katalysator voor de groei en/of internationalisatie van Vlaamse ondernemingen, alsook voor de realisatie van projecten met werkgelegenheid en/of toegevoegde waarde voor

Vlaanderen; De tussenkomst van PMV-groep heeft aandacht voor verankering van bedrijven; De tussenkomst van PMV-groep geeft een impuls aan investeringen en projecten die Vlaamse beleidsdoelstellingen ondersteunen; Klimaatdoelstellingen en verduurzaming van het economisch weefsel.)

13.13. Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Gigarant nv werd nog niet onderworpen aan een evaluatie. Wel zijn er bepalingen opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en PMV-groep 2017-2022 in verband met de informatie- en rapporteringsplicht van PMV nv. PMV nv moet de toezichthoudende minister regelmatig informeren over de activiteiten van Gigarant nv. Naast deze rapportering aan de toezichthoudende minister, rapporteert Gigarant nv aan het brede publiek met hun jaarrekening.

13.14. De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt een vooruitkijkend element toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden aan welke varianten kan worden gedacht om een significante besparing te realiseren en wat de te verwachten effecten in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Een 15% besparing op de ERS8-middelen zou betekenen dat er een kapitaalsvermindering doorgevoerd moet worden. Deze kapitaalsvermindering zou een grote impact hebben op de werking van Gigarant nv, namelijk op het aantal waarborgen en investeringen in ondernemingen.

13.15. Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

/

Titel van het beleidsinstrument: Flanders Future Techfund

14. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

14.1. Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

De besloten vennootschap, Flanders Future Techfund, afgekort FFT (kbo-nummer: 0729.794.445), is opgericht bij notariële akte op 4 juli 2019.

Volgens de statuten van FFTF heeft de vennootschap onder andere als voorwerp, zowel in België als in het buitenland, de ontwikkeling van investeringsactiviteiten in technologie, onder meer via de investering in technologieplatformen met marktpotentieel in diverse toepassingen.
De vennootschap kan, zowel in België als in het buitenland, alle handelingen verrichten die haar activiteiten rechtstreeks of onrechtstreeks ondersteunen, bevorderen of er verband mee houden.
De vennootschap kan op elke manier deelnemen in, samenwerken of fuseren met welke vereniging, bedrijfsactiviteit, onderneming of vennootschap ook, zowel Belgisch als buitenlands, met een maatschappelijk doel dat identiek, vergelijkbaar of verwant is met het voorwerp van de vennootschap, of waarvan kan worden verwacht dal het voorwerp van de vennootschap er, rechtstreeks of onrechtstreeks, door zal worden bevorderd.
De vennootschap kan zich verbinden, kredieten en leningen verstrekken, zich borg stellen of andere zekerheden verstrekken ten gunste van verbonden personen of derden, onder meer door haar goederen, in pand of in hypotheek te geven.

Volgens de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en FFTF betreffende de oprichting en het operationeel beheer van Flanders Future Techfund is de missie en de strategische doelstellingen van FFTF de volgende:
“Het FFTF beoogt de brede vermarkting van Vlaamse technologie door financiering te verstrekken voor de verdere ontwikkeling van technologieplatformen van labo feasible (TRL 3) tot proven prototype (TRL 6) op basis van een duidelijke investeringscase met inschatting van het marktpotentieel van de diverse applicaties van het technologieplatform en de technologische milestones van de ontwikkeling.
De strategische horizon van het FFTF is op lange termijn; return on investment dient bekeken te worden op een horizon van tenminste 10-12 jaar teneinde voldoende tijd te laten om van initiële technologieplatform development tot prototype naar product integratie en vermarkting te evolueren. De complementariteit van het FFTF met marktinvesteerders zit in deze unieke positionering op early stage technologie met een lange investeringshorizon en focus op de brede

doorontwikkeling van technologie voor verschillende mogelijke toepassingen. De investeringen van FFTF zijn niet gericht op korte/middellange termijn winstmaximalisatie.
Het FFTF beoogt investeringsdossiers; het fonds versterkt geen onderzoeksfinanciering met een subsidielogica."

De samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en FFTF werd op 27 juni 2019 afgesloten voor een periode van 15 jaar.

14.2. **Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?**

Via het begrotingsartikel CB0-1CEX2BA-PA (ESR8-middelen) voorziet het Vlaams Gewest FFTF van kapitaal. Via het begrotingsartikel EB0-1ECB2BY-IS is er voor 2021 1.138.000 euro voorzien voor de operationele kosten van FFTF. Via het begrotingsartikel EB0-1ECB2BA-WT is er voor 2021 50.000 euro voorzien voor het fiduciair beheer van FFTF uitgevoerd door PMV.

Het kapitaal van FFTF van 75 miljoen euro wordt vertegenwoordigd door 1.000 aandelen, op naam van het Vlaamse Gewest. De jaarrekening per 31 december 2020 is nog niet gepubliceerd.

Vanuit de Vlaamse administratie worden zowel VTE's ingezet binnen het Departement EWI (inhoudelijke opvolging) als binnen het Departement Financiën en Begroting (financiële opvolging) ter ondersteuning van FFTF.

14.3. **Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?**

In de beleidsnota 2019-2024 Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie is een vlotte toegang tot financiering en risicokapitaal een belangrijk item. Met het economisch overheidsinstrumentarium wil de Vlaamse Regering een investeringsbeleid voeren dat Vlaanderen versterkt.

De missie en de strategie van FFTF, zoals vermeld in de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en FFTF, is en blijft actueel.

14.4. **Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?**

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

FFTF is opgericht in 2019, en nog niet geëvalueerd. In de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en FFTF betreffende de oprichting en het operationeel beheer van Flanders Future Techfund werd opgenomen dat de werking van deze overeenkomst regelmatig zal worden geëvalueerd.

14.5. **Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?**

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

FFTF is opgericht in 2019 en volledig operationeel. Zowel de raad van bestuur als het investeringscomité zijn samengesteld. Er zijn nog geen dossiers goedgekeurd. FFTF is nog niet geëvalueerd.

14.6. **Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?**

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

FFTF is opgericht in 2019 en volledig operationeel. Zowel de raad van bestuur als het investeringscomité zijn samengesteld. Er zijn nog geen dossiers goedgekeurd. FFTF is nog niet geëvalueerd.

14.7. **Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?**

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Er is nog geen benchmark uitgevoerd.

14.8. **Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?**

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Er werd vastgesteld dat de huidige valorisatiemodellen onvoldoende in staat zijn om het brede potentieel van de platformtechnologie te capteren. Het doorontwikkelen van een technologieplatform naar een matuur prototype dat inzetbaar is voor diverse toepassingen is bijzonder kapitaalsintensief, waardoor het bijzonder moeilijk is om voor deze technologie-ontwikkeling externe investeerders aan te trekken. Om de technologie-ontwikkeling volledig intern te houden bij de SOC's of universiteiten, zijn er meestal onvoldoende middelen aanwezig.

14.9. **Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?**

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

FFTF is de essentiële schakel om de Vlaamse platformtechnologieën, die ontstaan zijn in/aan SOC's, Vlaamse Universiteiten en speerpuntclusters, ver te helpen ontwikkelen vooraleer de eerste applicatiespinoffs gevormd worden of licenties gegeven worden.
Gezien de SOC's, universiteiten en speerpuntclusters gelokaliseerd zijn op het Vlaamse niveau, zijn er noch argumenten voor een bevoegdheidsherverdeling naar het federale niveau, noch voor verder decentralisatie naar een lager niveau.

14.10. **Private sector/non-profit toets**

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Er werd vastgesteld dat de huidige valorisatiemodellen onvoldoende in staat zijn om het brede potentieel van de platformtechnologie te capteren. Het doorontwikkelen van een technologieplatform naar een matuur prototype dat inzetbaar is voor diverse toepassingen is bijzonder kapitaalsintensief, waardoor het bijzonder moeilijk is om voor deze technologie-onwikkeling externe investeerders aan te trekken. Om de technologie-ontwikkeling volledig intern te houden bij de SOC's, universiteiten of speerpuntclusters, zijn er meestal onvoldoende middelen aanwezig.

In de strategische doelstellingen, afgesproken in de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en FFTF, staat uitdrukkelijk dat de complementariteit van het FFTF met marktinvesteerders zit in de unieke positionering op early stage technologie met een lange investeringshorizon en focus op de brede doorontwikkeling van technologie voor verschillende mogelijke toepassingen.

FFTF is de essentiële schakel om de platformtechnologieën, die ontstaan zijn in/aan SOC's, Vlaamse Universiteiten en speerpuntclusters, ver te helpen ontwikkelen vooraleer de eerste applicatiespinoffs gevormd worden of licenties gegeven worden.

14.11. Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

FFTF is opgericht in 2019 en nog maar pas volledig operationeel. Zowel de raad van bestuur als het investeringscomité zijn samengesteld. Er zijn nog geen dossiers goedgekeurd. FFTF is nog niet geëvalueerd.

14.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

FFTF is de essentiële schakel om de platformtechnologieën, die ontstaan zijn in/aan SOC's, Vlaamse Universiteiten en speerpuntclusters, ver te helpen ontwikkelen vooraleer de eerste applicatiespinoffs gevormd worden of licenties gegeven worden.

14.13. Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

In de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en FFTF betreffende de oprichting en het operationeel beheer van Flanders Future Techfund is opgenomen dat de werking van deze overeenkomst regelmatig zal worden geëvalueerd.

Conform de samenwerkingsovereenkomst tussen het Vlaamse Gewest en FFTF rapporteert de raad van bestuur per kwartaal aan de minister bevoegd voor innovatie in verband met:

- een overzicht van SPV's waarin FFTF geïnvesteerd heeft;
- een overzicht van Productvennootschappen ontstaan uit de SPV's;
- een financiële raming van de pipeline aan dossiers voor de volgende kwartalen;

De raad van bestuur maakt bovendien jaarlijks een activiteitenverslag op voor de minister bevoegd voor innovatie.

14.14. De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Een 15% besparing op de ERS8-middelen zou betekenen dat er een kapitaalsvermindering doorgevoerd moet worden. Deze kapitaalsvermindering zou een grote impact hebben op de strategische doelstellingen van FFTF. Een 15% besparing op begrotingsartikel EB0-1ECB2BY-IS zou betekenen dat er minder projecten kunnen gescreend worden, gezien de besparingen voelbaar zullen zijn op de operationele kosten van het fonds, zoals de vergoedingen van de externe experten en het investeringscomité, … Een 15% besparing op begrotingsartikel EB0-1ECB2BA-WT zou betekenen dat PMV minder vergoed wordt voor het fiduciair beheer van FFTF.

14.15. **Andere opmerkingen/aandachtspunten?**

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

/

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Kennisdiffusie Hogescholen

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
///

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[11]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

21. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
22. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

15. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[11] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

15.1. **Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.**

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

INSTRUMENT: KENNISDIFFUSIE HOGESCHOLEN

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Het beleidsinstrument Kennisdiffusie zet in op het faciliteren van de effectieve valorisatie van kennis van hogescholen naar kmo's. Het instrument stelt de hogescholen in staat de vragen van de ondernemers op te nemen en eerstelijnsadvies te formuleren of hen verder te begeleiden naar één van de partners van het VLAIO-netwerk of eigen dienstverlening van de hogescholen.
Dit gebeurt voornamelijk via het instrument 'Blikopener' dat de toegangspoort is voor vragen aan hogescholen. De coördinatie van dit instrument gebeurt door de VlaamseHogescholenraad en biedt de hogescholen de mogelijkheid VTE's vrij te maken om vragen van de ondernemers op te nemen maar ook om de personeelsleden verder te professionaliseren in hun onderzoek en dienstverlening richting ondernemers.

15.2. **Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?**

Antwoord (max. 1 pagina):

7,5 miljoen euro wordt ingezet voor kennisdiffusie die zowel ingezet wordt voor de beleidsagenda AI/CS als voor het instrument Blikopener. In 2019 was dit nog 8 miljoen euro. Voor het ondersteunen van dit instrument is 0,4 VTE personeelsinzet nodig, deze personeelsinzet is noodzakelijk voor toekenning van de steun, opvolging, relatiebeheer en controle van de toegekende steun.

15.3. **Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?**

Antwoord (max. 2 pagina's):

In de beleidsnota Economie, Wetenschap en Innovatie 2019-2024 wordt als doelstelling naar voor geschoven het gebruik van nieuwe kennis te stimuleren voor meer impact. Daarbij wordt in de beleidsnota gestreefd naar vernieuwd omgaan met valorisatie van kennis. De beleidsnota streeft ernaar om een versnelling hoger te schakelen in het toegankelijk maken van kennis van universiteiten, hogescholen, strategische onderzoekscentra en de wetenschappelijke instellingen, in het bijzonder voor kleinere bedrijven.
De coronacrisis heeft aangetoond dat vele bedrijven zich uit deze crisis willen innoveren voor de kmo's en innovatievolgers zijn de hogescholen een belangrijke schakel om hen te ondersteunen in hun innovatiestappen.

15.4. **Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?**

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De uitbouw van het beleidsinstrument werd voorafgegaan door een ex-post studie van IDEA consult 'kmo's en hogescholen- partners in innovatie' (*https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1356868*) die een evaluatie maakte van de vroegere Laagdrempelige Expertise- en Dienstverleningscentra (LED's). Daarnaast bracht deze studie in kaart hoe hogescholen, kmo's en social profit organisaties beter kennispartners kunnen zijn voor elkaar. Uit deze studie vloeide het kennisdiffusie-instrument Blikopener voort die is van start gegaan in 2019.

Jaarlijks maakt de Vlaamse Hogescholenraad een round up van de geleverde dienstverlening. Daarnaast bereidt de Vlaamse hogescholenraad een impactonderzoek voor om in kaart te brengen in welke mate het onderzoek en dienstverlening naar die hogescholen leveren een impact heeft. Hierbij wordt het instrument Blikopener en de resultaten hieruit meegenomen.

15.5. **Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?**

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Gezien de werking van het instrument pas in de loop van 2019 is opgestart is niet mogelijk om de effectiviteit van het instrument via effectvariabelen in kaart te brengen.

15.6. **Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?**

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Gezien de werking van het instrument pas in de loop van 2019 is opgestart, kan de doeltreffendheid van het beleid nog niet in kaart worden gebracht.

15.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Als best practice kunnen de Centre of Excellence in Nederland naar voor worden geschoven. Dit zijn onderzoekscentra die samen met bedrijven en andere kennisinstellingen samenwerkingen opstarten. Blikopener wil ook het netwerk van hogescholen positioneren als ideaal kennisnetwerk om samenwerking mee aan te gaan voor vernieuwingen binnen bedrijven en de arbeidscontext.

15.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Nog niet beschikbaar

15.9. Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Aangezien het economisch- en innovatiebeleid een volledig regionale bevoegdheid is, zit het initiatief wel degelijk op het juiste niveau. Er zijn geen argumenten om dit in vraag te stellen en of om verder te decentraliseren naar een lokaal of federaal niveau.

15.10. Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het is de taak van de overheid om de opgebouwde kennis binnen publiek gefinancierd onderzoek sterk te laten doorstromen naar het werkveld.

15.11. Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Voor de overheid zijn er geen grote beheerskosten. De hogescholen werken op dit moment een digitaal platform uit dat hen in staat om het beheer van blikopener, en de rapportering hiervan aan de overheid, te koppelen aan het sterker uitbouwen van hun onderzoeks- en dienstverleningsactiviteiten.

15.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het bredere systeemeffect dat beoogd wordt is een goede kennisdiffusie van de kennisinstellingen naar de ondernemingen om zo de adoptie van nieuwe kennis door het bedrijfsleven zo vlot en snel mogelijk te laten verlopen. Hiertoe werd dit instrument ingebed binnen de hogescholen om hen de menskracht te geven om in te zetten op deze kennisdiffusie.

Blikopener wordt ingebed in het VLAIO-netwerk, om de link te leggen naar de ondernemersorganisaties en de ondernemingen. Het netwerk dat inzet op een goede en vlotte dienstverlening naar de ondernemer volgens de businesscase gerichte benadering. Vertrekkende van deze benadering is het belangrijk dat alle actoren in het netwerk elkaars rol kennen en erkennen om de ondernemer op een vlotte manier te ondersteunen en de hogescholen in staat te stellen hun opgebouwde kennis maximaal te laten doorstromen.

15.13. Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Nvt

15.14. De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Het effect van een mogelijke besparing resulteert in minder vrijgesteld personeel bij de hogescholen om de vragen van ondernemers op te nemen en hen verder te begeleiden. Daarnaast zal ook minder ruimte zijn om het connecteren met de andere actoren om het systeemeffect te bereiken, hierdoor zal de doorstroom van kennis naar het werkveld verminderen.

15.15. Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI

Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: STEM

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

///

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[12]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

23. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
24. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

16. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[12] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

16.1. **Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.**

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

INSTRUMENT: STEM

Antwoord (max. 2 pagina's.):

STEM zet in op het versterken van STEM-competenties bij de brede maatschappij. Het versterken van de STEM-competenties doorheen de samenleving heeft als doel het missiegerichte beleid te ondersteunen en de transformaties die de maatschappij doormaakt, te dragen en ook verder te stuwen. VLAIO treedt sinds 2018 op als STEM-regisseur waarbij via een brede beleidsdomeinoverstijgende governance (met een werkgroep, stuurgroep en het STEM-platform) wordt gestreefd naar meer afstemming tussen de verschillende beleidsdomeinen en maatschappelijke actoren en daarbuiten voor een groter impact van de ingezette middelen.

Vanuit deze governance werd ook het vervolg van het STEM-actieplan 2012/2020 voorbereid. Dit via een voorbereidende studie door IDEA consult 'STEM in Vlaanderen. Terugblik en ambities voor de toekomst' (2020). Deze studie bracht in kaart wat de resultaten waren van het STEM-actieplan 2012/2020 en stelde een blauwdruk op, voor het vervolg van het actieplan. Voor de verdere concretisering van deze blauwdruk werd ingezet op een stakeholdersoverleg waarbij gestreefd werd naar pro-actieve afstemming op het vlak van mogelijke acties, monitoring, governance en participatie.

Naast het bredere beleidskader waar VLAIO een faciliterende werking beoogt, wordt ook actief ingezet op het streven naar een 'STEM-academie in iedere gemeente'. Deze beleidsdoelstelling streeft ernaar om elke jongere de mogelijkheid te geven om in de vrije tijd deel te nemen aan STEM-trajecten, een opeenvolging van STEM-activiteiten. Daarbij wordt ingezet op nabijheid door een ruime aanwezigheid van STEM-academies maar ook door de integratie van STEM-activiteiten in de werking van andere organisaties zoals jeugd- en cultureel werk.

Om dit te realiseren wordt vertrokken van een drieledig model waarbij de complementariteit wordt nagestreefd met Wetenschapscommunicatie-initiatieven. In 2019 is gestart met de uitbouw van een drieledig systeem, waarbij elke pijler een eigen subsidiemechanisme heeft:

1. Het zaainiveau, met soepele beperkte subsidiëring voor kleinschalige initiatieven waarbij experimenteren en innoveren aangemoedigd wordt.
2. Regionale partnerschappen, met lead organisaties die de samenwerking in de zogenaamde quadruple helix (lokale overheden, bedrijven, kennisinstellingen en jongeren) organiseren, waarbij een Vlaams brede spreiding van STEM-academies wordt beoogd.
3. Grote Vlaamse spelers zoals Technopolis, strategische onderzoekscentra,… met een structurele financiering van de Vlaamse overheid in het breder kader van Wetenschapscommunicatie, waarbij kennis en ervaring wordt gedeeld.

Het beleidsinstrument zet enerzijds in op het versterken van innovatieve en ondernemende cultuur door meer quadruple helix samenwerkingen aan te jagen in kader van het versterken van STEM-competenties. Anderzijds richt het zicht op ondersteunen van STEM-academies die met hun activiteiten een groter bereik zowel naar gemeenten, jongeren als soorten activiteiten moeten realiseren.

Op deze manier realiseren we meer STEM-competenties bij jongeren via verschillende soorten activiteiten waardoor ook een groter en divers bereik wordt gerealiseerd. Dit alles moet resulteren in een ruimere interesse voor STEM en meer mensen die sterke STEM-competenties verwerven wat de uitbouw van de innovatieve kennismaatschappij mee faciliteert.

16.2. **Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?**

Antwoord (max. 1 pagina):

Sinds 2019 wordt hiervoor 2,5 miljoen voor ingezet. Daarbij wordt 2 miljoen voorzien voor de STEM-partnerschappen en 500.000 euro voor de kleinere STEM-academies.

Dit budget is sindsdien onveranderd. Voor de ondersteuning van het instrument wordt 1,5 VTE ingezet. Dit zowel voor de toekenning van de steun, opvolging en controle van de steun maar ook de uitbouw van het netwerk rond de STEM-initiatieven om op deze manier voldoende synergiën mogelijk te maken.

16.3. **Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?**

Antwoord (max. 2 pagina's):

De beleidsnota 2019-2024 Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie stelt dat VLAIO de connectie tussen de verschillende beleidsdomeinen en tussen de verschillende stakeholders in het veld faciliteert. Dit om de grote diversiteit aan activiteiten zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen en zo de impact van de acties te vergroten.

Daarnaast wordt gestreefd naar een STEM-academie in elke gemeente. Hiertoe wordt geïnvesteerd in activiteiten buiten het schoolcurriculum om kinderen en jongeren in contact te brengen met STEM. Voor de uitrol van deze activiteiten wordt actief ingezet op het betrekken van het bedrijfsleven en de lokale besturen. De prioriteit ligt op een volwaardig aanbod overal in Vlaanderen voor jongeren tussen 8 à 14 jaar. Naast techniek en wetenschap ligt de inhoudelijke klemtoon op digitale competenties en coderen. We bekijken hoe we ook de gemeentes sterker kunnen stimuleren om een kwaliteitsvol aanbod te voorzien.

Gezien de uitdagingen waar we voor staan zowel in kader van digitalisering als voor klimaat en energie zijn STEM-competenties bij eenieder belangrijk. Vooral het belang van de jongeren die de nodige competenties verwerven om de innovatieve en ondernemende cultuur verder te stutten blijft van belang om de relance initiatieven te ondersteunen op lange termijn.

16.4. **Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?**

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Het beleidsinstrument werd pas in 2019 opgestart. Hiervoor werd de governance rond STEM aangepast zo werd naast VLAIO als STEM-regisseur, ook een nieuwe werkgroep geïntroduceerd. Daarnaast werd in kader van het herzien van de ondersteuning voor STEM-academies een workshop georganiseerd met de betrokken stakeholders waarbij input werd verzameld om de nieuwe werking beter af te stemmen op de diverse noden.

Het rapport 'STEM in Vlaanderen. Terugblik en ambities voor de toekomst' van IDEA Consult (2020) nam vervolgens het ruimere STEM-beleid onder de loep. Dit rapport bracht in kaart wat reeds is gerealiseerd en waar de uitdagingen (nog) liggen. Daarbij werd concreet de STEM-academies vermeld en hun bijdrage tot een hogere waardering van wetenschap en techniek.

In de toekomst zal de monitoring verder worden gekoppeld aan de in voorbereiding zijnde STEM-agenda. Specifiek voor de STEM-academie werking wordt samen met de STEM-partnerschappen bekeken of en hoe een impactstudie kan opgezet worden.

16.5. Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Het nieuwe systeem is pas echt van start gegaan eind 2019 begin 2020, dit is nog te vroeg om veranderingen op basis van de prestaties in effectvariabelen weer te geven. De nieuwe in uitwerking zijnde STEM-agenda omvat ook een monitoring luik waarbij dit in de toekomst wordt meegenomen.

16.6. Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Het beleidsinstrument is nog niet lang genoeg in voege om de doeltreffendheid met zekerheid vast te leggen. De nieuwe in uitwerking zijnde STEM-agenda omvat ook een monitoring luik waarbij dit in de toekomst wordt meegenomen.

16.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De specifieke focus over STEM in de vrije tijd vinden we niet onmiddellijk terug in het buitenland. De focus op beleidsdomein overschrijdende afstemming en het aanjagen van samenwerking via quadruple helix komt wel vaak terug in bijvoorbeeld Nederland maar ook andere landen zetten in op het versterken van partnerschappen.

16.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Om de complementariteit van steuninstrumenten van de overheid op elkaar af te stemmen, is de opgebouwde governance een goede methodiek om afstemming te faciliteren om op deze manier meer impact te generen.

Specifiek voor de quadruple helix samenwerkingen kunnen de inzichten van het VARIO 'burgers betrekken bij wetenschap en innovatiebeleid' (*https://www.vario.be/sites/default/files/documents/2020_NOVEMBER_VARIO_ADVIES_NR_16_BURGERS_BETREKKEN.pdf*) worden meegenomen. De aanbeveling geformuleerd om voor sterkere betrokkenheid van de burger co-creatie te stimuleren in de quadruple helix, iets waar verschillende STEM-partnerschappen op inzetten.

16.9. Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het promoten en bevorderen van STEM-competenties en STEM-loopbanen behoort tot de kerntaken van de Vlaamse overheid. Specifiek voor de STEM-academie werking blijft samenwerking met het lokale niveau belangrijk.

16.10. Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het promoten en bevorderen van STEM-competenties en STEM-loopbanen behoort tot de kerntaken van de Vlaamse overheid. Dit gebeurt in samenwerking met de private sector maar vraagt de nodige ondersteuning om met deze promotie een voldoende breed en divers bereik te realiseren.

16.11. Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De acties in het kader van dit initiatief volgen de algemene inspanningen vanuit VLAIO om de administratieve lasten te beperken.

16.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De STEM-werking streeft afstemming binnen het systeem na, afstemming tussen de beleidsdomeinen maar ook met de actoren in het veld om op deze manier een grotere complementariteit en minder overlap te generen. Door daarnaast in te zetten op quadruple helix partnerschappen streven we een grotere impact effect door de betrokkenheid van alle actoren te realiseren.

Specifiek voor de STEM-academie werking wordt ingezet op het sensibiliseren voor en werken aan STEM-competenties buiten het formele onderwijs. Daartoe is het noodzakelijk dat zij hun eigen werking uitbouwen maar ook dat hun expertise doorstroomt naar andere organisaties zoals jeugdorganisaties die activiteiten in hun werking integreren om het belang van STEM-competenties in elke context van belang is. Door in hun werking de link te leggen met het bedrijfsleven maar ook maatschappelijke evoluties zoals digitalisering en de klimaatuitdaging tappen ze in op andere initiatieven waarbij ze deze verrijken met aandacht voor de jongere en hun competenties.

16.13. Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De nieuwe methodiek wordt verder uitgebouwd en wordt verbonden aan de STEM-agenda.

16.14. De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De uitgaven worden deels bepaald door het effectief uitgerolde STEM-trajecten en bereikte gemeentes enerzijds en voor de STEM-partnerschappen op basis van kosten waarbij vooral VTE's worden betaald anderzijds. Het effect van verminderen van budget resulteert in minder STEM-trajecten voor de jongeren en verminderde ondersteuning voor de gemeentes om zelf een STEM-academie op te starten aangezien de ondersteuning steunt op mensen (VTE's). Daarnaast zal ook minder ruimte zijn om effectief in te zetten op een quadruple helix samenwerking waarin de verschillende actoren vanuit hun eigen rol kunnen bijdragen.

16.15. Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

/

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Flanders DC

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
///

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[13]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

25. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
26. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

17. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[13] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

17.1. **Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.**

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Flanders DC vormt, samen met het Contact Center van VLAIO en met de vzw Team Bedrijfstrajecten, de kern van de front-office van het Agentschap Innoveren & Ondernemen. Op basis van zijn missie en taken fungeert Flanders DC als front office voor Agentschap Innoveren & Ondernemen voor de culturele en creatieve sectoren.

Het nieuwe convenant 2021-2025 verlengt de opdracht van Flanders DC. Dit Convenant geeft Flanders DC de opdracht om creatief Vlaanderen te stimuleren tot en te begeleiden bij meer en succesvol ondernemerschap.

Rekening houdend met de afstand tussen de ondernemer uit de creatieve en culturele sector en de 'overheid' is het aangewezen om Flanders DC als front-office te laten fungeren van het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO): het 'gezicht' en de toegangspoort voor de creatieve ondernemers naar de beschikbare dienstverlening.

Flanders DC engageert zich hierbij tot een structurele, intense en diepgaande samenwerking met het contact center van VLAIO, met het Team Bedrijfstrajecten, met andere spelers uit het VLAIO-netwerk, met organisaties uit de culturele en creatieve sectoren, en vooral ook met regionale hubs zoals de design regio's. Zij werken hiervoor intens mee aan het ondernemerschapstraject, waarbij we de organisaties rond ondernemerschap in de culturele en creatieve sectoren meenemen, en aan het actieplan voor de gamesector.

Flanders DC heeft als opdracht ondernemingen toe te leiden naar het generiek instrumentarium en de dienstverlening inzake innoveren en ondernemen. Door vraagarticulatie zal Flanders DC in eerste instantie de noden van ondernemers vertalen en interpreteren. Voor het herformuleren en beantwoorden van deze vragen is een specifieke specialisatie en inzicht vereist.

Deze opdracht vervult Flanders DC door:

- Mensen met een creatief idee en/of creatief talent en ondernemingen in contact te brengen met, en te begeleiden, naar de bestaande relevante programma's uit het generieke aanbod en overheids- of private financiers, om de realisatie van hun business plannen te ondersteunen.
- Ondernemers uit de culturele en creatieve sectoren specifieke inzichten, instrumenten, advies en inspiratie te bieden die deze programma's aanvullen.
- Extra aandacht te besteden aan actiedomeinen die zich nog volop aan het professionaliseren zijn. De focus ligt hierbij op ondernemingen in drie sectoren: mode, design en gaming. Deze actiedomeinen kunnen uitgebreid en/of aangepast worden in functie van de noodzaak of opportuniteiten.
- Kansen te creëren tot marktverruiming door internationale promotieacties, innovatie en door kruisbestuiving met andere sectoren op te zetten.
- Afstemming en samenwerking met andere organisaties in de culturele en creatieve sectoren

- De creatieve sector als een innovatieve, duidelijk herkenbare en gestructureerde partner te positioneren voor beleid, bedrijfsleven en andere stakeholders.

Flanders DC is als lid van het (overheids-gesteund) ecosysteem ondernemerschapsbevordering, en als structurele partner van Agentschap Innoveren en Ondernemen, een specifiek overheids-gelieerd aanspreekpunt binnen dit ecosysteem. In dit verband dienen zij te beschikken over een voldoende brede kennis van het volledige overheidsinstrumentarium en de rollen en taken van alle betrokken actoren.

Flanders DC moet in staat zijn om bedrijven naar de meest gerede partner in het netwerk door te verwijzen in de mate dat hun eigen aanbod niet strookt met de vraag. Meer bepaald moeten zij voor ondernemerschapsspecifieke problematieken gericht kunnen doorverwijzen naar de uitvoerders van de overheidsopdracht inzake het organiseren van dienstverlening aan ondernemingen.

17.2. **Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?**

Antwoord (max. 1 pagina):

De werking van Flanders DC wordt geregeld door een convenant tussen het Vlaams gewest en de vzw. De werking van de vzw wordt 100% betoelaagd.

Flanders DC heeft onder voorbehoud van goedkeuring van de respectieve uitgavenbegrotingen voor de jaren 2021-2025 door het Vlaams Parlement, recht op een jaarlijkse basissubsidie van 2.400.000 EUR van de Vlaamse overheid.

Dit bedrag wordt jaarlijks, en voor het eerst bij de start van het volgende begrotingsjaar, vermeerderd met de gezondheidsindex, zoals opgenomen in de omzendbrief betreffende de begrotingsinstructies bij de begrotingsopmaak en -controle van het desbetreffende jaar. De referentiedatum voor de indexaanpassing is 1 januari 2021.
De financiële engagementen van de Regering moeten passen in de beperkingen van de meerjarenbegroting en in de begroting die het Vlaams Parlement jaarlijks goedkeurt.

De indexering zal in de toekomst enkel op de looncomponent zijn.

Het toegekende subsidiebudget bedroeg

- in 2018: 2.400.00 €
- in 2019: 2.455.200 €
- in 2020: 2.323.000 € Gezien de besparingen die de Vlaamse Overheid wou realiseren, moest Flanders DC in 2020 een besparing van zes procent realiseren.
- Voor 2021 is een subsidie van 2.402.000 € goedgekeurd.
- Voor 2022 kan het budget voorlopig geraamd worden op 2.464.000 €, nog te verhogen met een eventuele indexatie van de (loon)kosten.

In het Agentschap Innoveren & Ondernemen wordt ongeveer 0,5 VTE personeel ingezet voor de rechtstreekse opvolging van de werking van Flanders DC.

17.3. **Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?**

Antwoord (max. 2 pagina's):

Flanders DC heeft als opdracht ondernemingen in de culturele en creatieve sectoren te ondersteunen bij hun ondernemerschap en hen toe te leiden naar het generiek instrumentarium en de dienstverlening inzake innoveren en ondernemen.

Deze doelstelling is nog steeds actueel.

De studie van EY "Europees herstel – De culturele en creatieve sector voor en na de coronacrisis" van januari 2021 becijferde dat, aan het eind van 2019, de culturele en creatieve sector een enorme bijdrage leverde aan de Europese economie. In 2019 had de culturele en creatieve sector:

- een omzet van € 643 miljard
- een totale toegevoegde waarde van € 253 miljard
- waren de kernactiviteiten van deze sector goed voor 4,4% van het bbp in de EU als het gaat om de totale omzet.

Dit betekent dat de culturele en creatieve sector een grotere bijdrage levert aan de economie dan de telecomsector, de hightechindustrie, de farmaceutische industrie of de autobranche. De volledige studie is te vinden op *https://www.rebuilding-europe.eu/*.

Gezien de impact van de corona-crisis op de culturele en creatieve sectoren en in het bijzonder de evenementensector, zal de ondersteuning van ondernemerschap in deze sectoren meer dan ooit relevant en broodnodig zijn.

Vlaanderen heeft een belangrijke creatieve sector. In 2018 (meest recent beschikbare cijfers) was de creatieve sector goed voor:

- 187.196 werkzame VTE's (werknemers en zelfstandigen samengeteld)
  - 6,62 % van het totaal aantal werkzame VTE's in Vlaanderen.
- 60.660 zelfstandigen
  - 12,34 % van het totaal aantal zelfstandigen in Vlaanderen.
- € 14,1 miljard bruto toegevoegde waarde
  - 5 98 % van de bruto toegevoegde waarde van Vlaanderen
- €75,8 miljard omzet
  - en 11,88 % van de totale omzet van Vlaanderen.

De cijfers die we hierboven vermeld hebben, blijven om verschillende redenen een onderschatting. Een aantal voorbeelden van wat niet is meegeteld:

- Personen die tewerkgesteld worden via een sociaal bureau voor kunstenaars zijn niet meegerekend;
- Zelfstandigen in bijberoep zijn niet meegerekend;
- Vrijwilligers (die in een aantal subsectoren een significante rol spelen) zijn niet meegeteld;

- In-house creatieven in bedrijven/organisaties in andere sectoren, zoals bijvoorbeeld een ontwerper bij een autofabrikant of een architect in een overheidsdienst zijn in deze studie niet meegeteld.
- Vlaamse ondernemingen actief in de creatieve sector in het Brussels gewest zijn niet meegerekend; Het gaat enkel om cijfers uit het Vlaams gewest.

17.4. **Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?**

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De evaluatie van Flanders DC door KPMG Advisory unit over het aflopende convenant werd uitgevoerd in 2020.De studie kan eventueel in bijlage toegevoegd worden.

Op basis van de uitgevoerde evaluatie, werd door KPMG gesteld dat Flanders DC er over het algemeen in slaagt haar kernopdracht, namelijk het aanzetten van de creatieve sectoren tot meer ondernemerschap, goed te hebben gerealiseerd. Met het oog op de volgende beheersperiode, lijkt deze kernopdracht nog steeds relevant en noodzakelijk.

KPMG heeft ook een aantal aanbevelingen geformuleerd om de invulling van deze kernopdracht door Flanders DC verder te verbeteren.

17.5. **Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?**

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Flanders DC heeft als opdracht ondernemingen in de culturele en creatieve sectoren te ondersteunen bij hun ondernemerschap en hen toe te leiden naar het generiek instrumentarium en de dienstverlening inzake innoveren en ondernemen.

In het convenant tussen Flanders DC en de Vlaamse overheid worden een aantal KPI's en monitorindicatoren (MI's) opgenomen om de resultaten en werking van Flanders DC te meten en te monitoren.

Uit de evaluatie door KPMG blijkt dat Flanders DC erin slaagt het overgrote deel van haar KPI's te bereiken (en sommige zelfs ruimschoots te overschrijden). Flanders DC haalde in 2019 acht van de tien gerapporteerde KPI's. Daarnaast is er op vlak van KPI's die de klantentevredenheid of een kwaliteitsbeoordeling meten een gunstige evolutie merkbaar overheen de jaren.

Op basis van de uitgevoerde analyses, stelt KPMG dat Flanders DC erin slaagt om door middel van haar activiteiten de meeste van de opgelegde strategische doelstellingen uit het convenant te realiseren. Dit blijkt zowel uit de gehaalde KPI's als uit het brede gamma aan activiteiten en projecten die deze doelstellingen onderbouwen.

De tevredenheid van zowel klanten, samenwerkingspartners als stakeholders over de werking en het aanbod van Flanders DC is hoog. Er heerst een algemene consensus bij de klanten, samenwerkingspartners en stakeholders dat Flanders DC goed en kwalitatief werk heeft geleverd overheen de afgelopen beheersperiode en dat de aanwezige medewerkers een goede inhoudelijke expertise bezitten, zeker wat betreft de sectoren mode en design. Daarnaast beschikt Flanders DC als organisatie over belangrijke expertise inzake communicatie en het opzetten van evenementen richting de CCS.

Flanders DC slaagt erin een groot aantal klanten binnen haar twaalf sectoren te bereiken. Het aantal klanten is het grootste binnen de speerpuntsectoren mode en design, gevolgd door de sectoren communicatie, PR en reclame en architectuur.

Onderstaande grafiek geeft samenvattend de volledige spreiding van de klanten van Flanders DC over de verschillende sectoren weer.

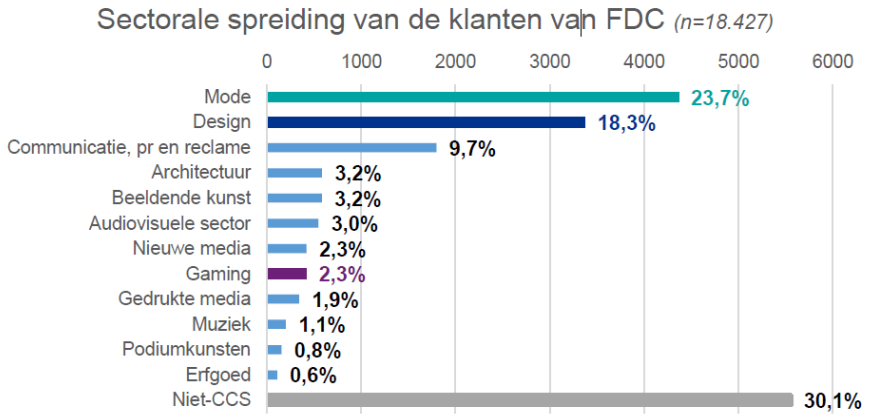

Figuur 1 - Sectorale spreiding van de klanten van Flanders DC

Bron: KPMG: Evaluatie investering Vlaamse overheid in Flanders District of Creativity VZW, juli 2020

Van de klanten van Flanders DC is 69,9% van de klanten actief binnen de 12 culturele en creatieve sectoren. Wanneer enkel de nieuwe klanten van Flanders DC bekeken worden, ligt dit percentage licht hoger, namelijk 71,2%.

Flanders DC bereikt dus ook een aanzienlijk deel (ongeveer 30%) van haar klanten buiten deze sectoren. De reden hiervoor is tweeledig. Ten eerste werd een deel van het klantenbestand van Flanders DC opgebouwd in de vorige beheersperiode, toen Flanders DC de opdracht had om creativiteit te stimuleren bij ondernemers in alle sectoren. Ten tweede zijn een aantal producten en diensten van Flanders DC ook relevant voor ondernemers binnen andere sectoren.

Daar waar de evenementen en adviesgesprekken van Flanders DC voornamelijk door ondernemers binnen de CCS gebruikt worden, worden de tools en templates die Flanders DC via haar website ter beschikking stelt, door een breder publiek gebruikt.

Wanneer de cijfers van de impactstudie naast de cijfers van het klantenbestand van Flanders DC gelegd worden), vallen een aantal zaken op. Ten eerste blijkt dat het grote bereik van Flanders DC binnen mode en design gedeeltelijk kan worden toegeschreven aan het feit dat, op vlak van de CCS in Vlaanderen, mode en design de twee grootste sectoren zijn. Daar waar mode en design goed zijn voor in totaal 48,3% van de tewerkstelling binnen de CCS in Vlaanderen, zijn 57,8% van de CCS klanten van Flanders DC afkomstig uit mode en design.

Voor de derde speerpuntsector gaming, valt op dat deze sector qua omvang een pak kleiner is dan mode en design. In 2016 was de gaming sector goed voor 'slechts' 0,6% van de tewerkstelling in de culturele en creatieve sectoren in Vlaanderen. Wanneer we kijken naar het belang van gaming in de klantenportefeuille van Flanders DC, zien we dat 3% van de CCS klanten uit deze sector komt.

In vergelijking met de twee grote speerpuntsectoren van Flanders DC, is gaming dus een kleinere en opkomende sector voor Flanders DC, die nog volop in ontwikkeling is. Wel lijkt het er op basis van deze cijfers op dat Flanders DC erin slaagt ondernemers binnen deze sector te bedienen. Het aantal klanten van Flanders DC binnen deze sector steeg ook in vergelijking met de vorige periode.

Samenvattend kan gesteld worden dat Flanders DC, gegeven de verschillen in omvang van de verschillende sectoren, er relatief gesproken goed in slaagt klanten binnen haar speerpuntsectoren te bereiken. Voor de niet-speerpuntsectoren, zien we een omgekeerde trend. Het aantal klanten van Flanders DC binnen een aantal andere sectoren, bijvoorbeeld muziek, gedrukte media en podiumkunsten, is laag in vergelijking met de omvang van deze sectoren.

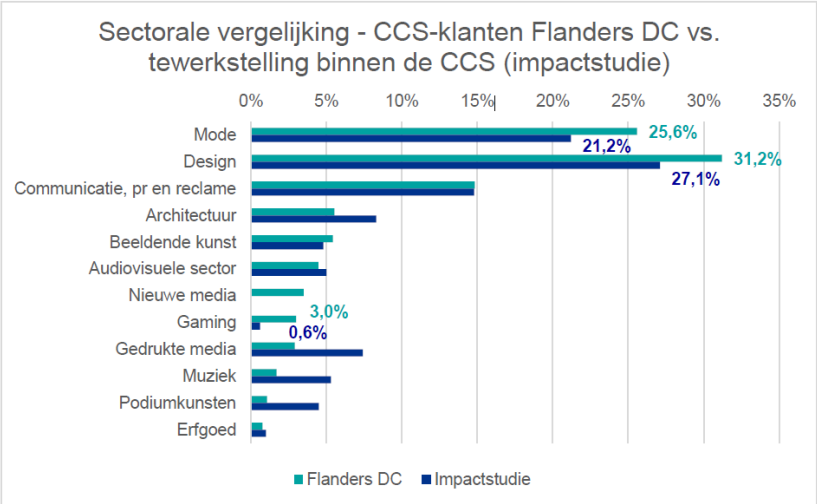

Figuur 2 - Vergelijking sectorale spreiding klanten van Flanders DC t.o.v. impactstudie CCS

Bron: KPMG: Evaluatie investering Vlaamse overheid in Flanders District of Creativity VZW, juli 2020

Wanneer de geografische ligging van de CCS-klanten van Flanders DC vergeleken worden met de geografische spreiding van de tewerkstelling binnen de CCS in Vlaanderen, zien we dat de Oost-Vlaamse CCS-ondernemingen oververtegenwoordigd, en de West-Vlaamse ondervertegenwoordigd zijn in het klantenbestand van Flanders DC.

Het gegeven dat Flanders DC relatief minder klanten heeft in Limburg en West-Vlaanderen kan deels worden verklaard doordat er, vooral in Limburg, minder ondernemers in de CCS actief zijn in vergelijking met de andere Vlaamse provincies.

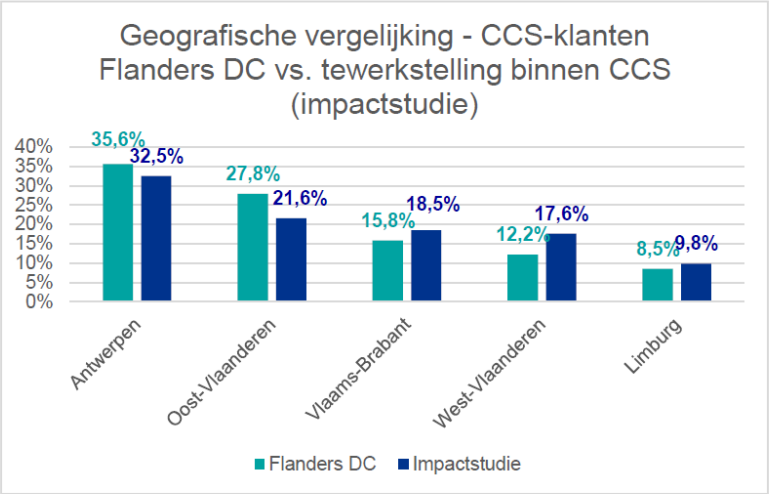

Figuur 4 - Geografische spreiding van de klanten van Flanders DC t.o.v. impactstudie CCS

Bron: KPMG: Evaluatie investering Vlaamse overheid in Flanders District of Creativity VZW, juli 2020

Flanders DC slaagt erin een aanbod ter beschikking te stellen voor elke levensfase van ondernemers. Het aanbod is evenwel meer divers en diepgaander voor ondernemers uit de speerpuntsectoren en meer uitgewerkt voor starters en groeiers dan voor mature ondernemingen.

Flanders DC beschikt over een omvangrijk en gedifferentieerd netwerk van structurele partners binnen de CCS en is erin geslaagd haar netwerk de afgelopen vier jaar verder uit te bouwen binnen deze sectoren.

Binnen het ecosysteem rond de CCS in Vlaanderen slaagt Flanders DC erin zich te onderscheiden van de meeste andere spelers en een complementair dienstenaanbod in de markt te zetten. Uit de enquêteresultaten blijkt dat 51,0% van de respondenten (die allen klant zijn bij Flanders DC) eveneens gebruik maken van de dienstverlening van een andere speler binnen de culturele en creatieve sectoren, zoals cultuurloket of kunstenpunt. Het aanbod van Flanders DC wordt echter door de meeste respondenten als complementair ervaren. Het overgrote deel van de respondenten ervaart geen overlap tussen het aanbod van Flanders DC en dat van een andere dienstverlener.

Flanders DC beschikt over een RvB die de strategische krijtlijnen van het convenant bewaakt en waarmee tegelijk operationele vraagstukken kunnen worden afgetoetst. Dit wordt positief ervaren door zowel Flanders DC als door de leden van de bestuursraad. Hierin zetelen 6 ondernemers uit culturele en creatieve sectoren.

17.6. **Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?**

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De studie van KPMG heeft ook bekeken of de financiële middelen die Flanders DC ter zijn beschikking heeft in verhouding staan tot deze realisaties.

De werkingstoelage van Flanders DC wordt ongeveer voor de helft aangewend om personeel te financieren. De andere helft wordt gebuikt voor het uitvoeren van projecten en het financieren van andere kosten van Flanders DC (energie, huur, leasingkosten, ICT, …).

Een belangrijke opmerking hierbij is dat Flanders DC via haar acties en projecten ook nog een gedeelte inkomsten uit eigen werking creëert (deelnamegelden, sponsoring, bijdragen voor een stand op een beurs, abonnementen, …).

De ontvangen middelen vanuit de overheid worden dus als hefboom gebruikt om een werking op te zetten die op haar beurt extra middelen voor Flanders DC genereert.

Flanders DC spendeert jaarlijks een belangrijk deel van haar middelen aan internationale beurzen, wat aansluit bij haar doelstelling marktverruiming, terwijl het budget voor binnenlandse beurzen zeer laag is. Volgens de bestuursraad is het bedrag voor beurzen echter veel te laag.

Het grootste deel van het budget van Flanders DC gespendeerd wordt aan 'Informeren en Inspireren' en 'Promotie en Internationaliseren', terwijl minder geld gespendeerd wordt aan acties die kruisbestuiving moeten stimuleren. Ondanks dat er veel tijd wordt geïnvesteerd in de adviesgesprekken, is het budget dat hieraan besteed wordt beperkt. De geïnvesteerde manuren van het personeel worden echter niet meegenomen in deze kosten.

De krimp in het budget, na de samenvoeging van Flanders DC met FFI en DV (cf. infra), heeft Flanders DC aangezet tot het maken van een aantal strategische keuzes. Zo wordt er op dit moment geen prioriteit gegeven aan het opzetten van activiteiten om kruisbestuiving te stimuleren, al is Flanders DC er zich van bewust dat hier in de toekomst meer aandacht aan moet worden besteed.

Samengevat slaagt Flanders DC er vandaag in om met de middelen die ze ontvangt, de huidige werking te realiseren.

17.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het is niet evident om een vergelijkbare organisatie te vinden die in het buitenland doet wat Flanders DC doet, omdat er meestal verschillende organisaties zijn die ieder één bepaald aspect opnemen uit de bundel van opdrachten van Flanders DC.

De organisaties die puur met cultuur bezig zijn vermelden we hier niet, evenmin als organisaties die voornamelijk opdrachten hebben die in Vlaanderen door andere organisaties dan Flanders DC worden opgenomen, zoals het beheren van een fonds voor de culturele en creatieve sectoren, ondersteuning geven op het productievlak , enzovoort. (Bijvoorbeeld Literatuur Vlaanderen, Vlaams Audiovisueel Fonds, …)

Het CCII - Initiatief voor culturele en creatieve industrieën - in Duitsland lijkt een interessant voorbeeld tot benchmarking. Het initiatief wordt gecoördineerd door het Bondsministerie van Economische Zaken en Energie en de federale regeringscommissaris voor Cultuur en Media. Bijna elke federale staat biedt binnen dit initiatief speciale voorlichtingsdiensten voor professionals uit de culturele en creatieve sector.

Er schuilt een enorm creatief potentieel voor de economie en de samenleving in degenen die in de culturele en creatieve industrieën werkzaam zijn. Om dit onder de aandacht te brengen organiseeert het CCII de jaarlijkse "Kultur- und Kreativpionier". De titel wordt toegekend aan succesvolle deelnemers die een bedrijf willen starten op basis van een bijzonder creatief of cultureel idee.

Daarnaast is er sinds 2016 het kenniscentrum van de federale regering voor de culturele en creatieve industrieën dat de samenwerking bevordert tussen de creatieve industrieën en andere sectoren. Het centrum bevordert het innovatieve potentieel van de creatieve industrieën en exploiteert platforms voor netwerkvorming. Doel van het centrum is het belang van de culturele en creatieve industrieën als zelfstandige sector en als motor van innovatie beter voor het voetlicht te brengen.

De evaluatie van het kenniscentrum voor de periode 2010-2015 bevestigt het succes van de werkzaamheden van het centrum en benadrukt niet alleen de breedte en de inhoud van de diensten die het centrum aan bedrijven in de culturele en creatieve industrieën aanbiedt, maar ook het werk van het centrum om de sector zichtbaarder te maken, het professionele profiel van de sector te versterken, de netwerkvorming tussen professionals in de culturele en creatieve sector te bevorderen en in het ondersteunen van het aanbod van de diensten van de Duitse deelstaten.

Beieren is een van de deelstaten die onderdeel zijn van het CCII. Daar heb je drie organisaties die gedeltelijk doen wat Flanders DC doet. Zij zijn ook allemaal opgezet vanuit de overheid en opereren ook als 'zelfstandige' organisatie.

Bayern Design is gefocused op design en werd opgezet vanuit het ministerie van Economie. Baeyern Kreativ is gericht op de hele culturele en creatieve sector en ook opgezet vanuit het

ministerie van Economie. Games Bavaria is op de gamesector gericht en opgezet vanuit het ministerie van digitalisering

- Jaarlijks budget van de 3 organisaties samen: onbekend
- Aantal personeelsleden van de 3 organisaties samen: 11

MFG Baden-Württemberg is een instelling van de deelstaat Baden-Württemberg en van de openbare omroep Südwestrundfunk. MFG is een afkorting van Medien- und Filmgesellschaft. MFG heeft tot doel de filmcultuur en de filmindustrie, alsmede de culturele en creatieve bedrijfstakken in het zuidwesten van Duitsland te bevorderen.

MFG werkt als een kenniscentrum voor de hele deelstaat. Het is een publieke promotor van cultuur en economische ontwikkeling en biedt gerichte steunmaatregelen aan de industrie.

MFG Film Funding richt zich op projectfinanciering, terwijl MFG Creative zich richt op netwerkvorming en communicatie voor de culturele en creatieve industrieën en op digitale cultuur als expertisegebied. Hun focus ligt dus op media en film maar hun opdracht is uitgebreid naar de hele creatieve industrie. Hieronder nog enkele cijfers die misschien interessant zijn.

- Jaarlijks budget van MFG: 23 Miljoen euro
- Aantal personeelsleden MFG: 51
- De grootte van de ccs in Baden-Württemberg is goed te vergelijken met Vlaanderen:
    - Omzet van 26.7 miljard euro
    - 30.000 bedrijven
    - 230,000 werknemers

In **Nederland** is het ook weer heel versnipperd.

- Het Nieuwe Instituut is de landelijke ondersteunende instelling voor architectuur, design en digitale cultuur.
- De creative-council is de adviesraad over de CCS. De CCS is in Nederland een Topsector en elke sector heeft een TopTeam. Deze zitten in deze organisatie.
- Dutch Culture is een netwerk en kennisorganisatie voor de ccs
- Cultuur -ondernemen dat vanuit cultuur wordt gefund in Nederland maar een beetje op het kruispunt zit tussen Cultuurloket en Flanders DC
- Het stimuleringsfonds is grotendeels een fonds voor de CCS en dus niet volledig met Flanders DC te vergelijken maar ze werken ook rond internationale promotie waarbij ze enerzijds subsidies geven maar anderzijds ook begeleiding doen van bedrijven als ze naar een buitenlandse beurs gaan. Dat is dus wat Flanders DC ook doet.

Daarnaast zijn er ook nog heel wat regionale/provinciale initiatieven die vaak een pak groter zijn dan de regionale spelers in Vlaanderen (of zelfs de spelers op Vlaams niveau). Daar gebeurt ook heel veel van wat je typisch als Flanders DC activiteiten zou bestempelen.

17.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

De effecten van de vzw binnen de strategische doelen van het convenant worden gemonitord met een set van KPI's op bereik en tevredenheid van de bedrijfsklanten.

Op basis van de evaluatie door KPMG en de doelstellingen van het beleid hebben we enerzijds gekozen voor continuïteit in de opdracht van Flanders DC en anderzijds voor extra ambities in het nieuwe convenant. Deze ambities geven een antwoord op de aanbevelingen van KPMG:

1. Flanders DC dient haar eigen aanbod richting de CCS uit te diepen, en meer aansluiting met het VLAIO-instrumentarium en het aanbod vanuit het VLAIO Netwerk te creëren
2. Flanders DC dient verder in te zetten op het stimuleren van kruisbestuiving binnen de CCS en tussen de CCS en de traditionele sectoren
3. Flanders DC dient naast het geven van advies eveneens in te zetten op het aanbieden van meer doorgedreven groeibegeleiding binnen de culturele en creatieve sectoren.
4. De doelstellingen en ambities van Flanders DC op vlak van sensibilisering en marktverruiming dienen voldoende te worden gespecifieerd
5. Flanders DC dient erover te waken dat haar acties en projecten ondernemers overheen gans Vlaanderen voldoende bereiken
6. Er dient over te worden gewaakt dat het aanbod richting de CCS vanuit de beleidsdomeinen EWI en CJM voldoende complementair blijft
7. Flanders DC en VLAIO dienen in samenspraak te bekijken hoe Flanders DC actiever betrokken kan worden in het beleid rond Economie, Wetenschap en Innovatie
8. Er dient een nieuwe set met KPI's te worden opgesteld die de bestaande pijnpunten wegwerkt, en rekening houdt met de nieuwe accenten binnen het nieuwe convenant

We kiezen voor continuïteit bij de afbakening van de ondersteunde doelgroep

Flanders DC zal bedrijven uit de twaalf culturele en creatieve sectoren ondersteunen bij het uitwerken van hun bedrijfsvoering en groeistrategie. De twaalf sectoren: architectuur, audiovisuele sector, beeldende kunsten, cultureel erfgoed, design, gaming, geschreven media zoals boeken, dagblad- en periodieke pers, mode, muziek, nieuwe media, podiumkunsten en de reclame- en communicatiesector.

Voor drie sectoren (mode, design en gaming) wordt daarbij sterk ingezet op accountmanagement met meer diepgaande feedback, advies of begeleiding en internationale promotie.

Deze sectoren hebben specifieke noden:

- Zij opereren per definitie op een internationale markt en moeten aanwezig zijn op de juiste beurzen. Zij hebben nood aan een organisatie die hen hierbij adviseert en ondersteunt.
- Hoge voorfinancieringskosten en problemen met behoefte aan werkkapitaal: bij gaming is er een lange conceptfase, in de mode is het belangrijk om naamsbekendheid op te bouwen door de lancering van verschillende collecties.
- Hoog failure risico, maar ook hoge marges en toegevoegde waarde bij succes.

Deze sectoren bieden echter ook bijzondere opportuniteiten voor Vlaanderen:

- Een hoge mediawaarde die Vlaanderen internationaal op de kaart zet omwille van de internationale uitstraling, en die ook een sterke factor is in het aantrekken van toerisme.

- Sterke spillover effecten naar de andere bedrijven in die sectoren. Design zorgt bij uitstek voor innovatie bij samenwerking met ondernemingen en organisaties. Voor de modesector genieten ketens à la JBC en Vlaamse modemerken van kwaliteitsverbeteringen en internationalisering door naamsbekendheid van Vlaamse ontwerpers. De trend van 'gamification' en serious gaming is belangrijk voor het onderwijs, als marketing instrument voor allerlei producten, maar speelt in toenemende mate een belangrijke rol in "traditionele" sectoren.
- Vlaanderen heeft internationaal erkende opleidingen in deze sectoren. Na de creatieve opleiding is er nood aan een zakelijke bijsturing.

We formuleren extra ambities voor de nieuwe convenantperiode 2021-2025

Flanders DC zet zelf een inspiratie- en adviesprogramma op voor specifieke inzichten in de creatieve sector. Flanders Dc zet, naast het laagdrempelig aanbod van advies en instrumenten voor beter ondernemerschap, extra in op de uitwerking van een aanbod aan instrumenten en van trajectbegeleiding met meer diepgang. Flanders DC zal ervoor zorgen om hiermee in heel Vlaanderen aanwezig te zijn.

Flanders DC zet extra in op meer en diepgaande samenwerking met het contact center van VLAIO, met het Team bedrijfstrajecten en de organisaties in het VLAIO-netwerk. Flanders DC engageert zich hiervoor in het traject dat VLAIO zal opzetten binnen het VLAIO-netwerk om deze samenwerking te faciliteren.

Flanders DC engageert zich tot een intense en diepgaande samenwerking met andere spelers zoals de design regio's. Zij werken hiervoor intens mee aan het ondernemerschapstraject waarbij we de organisaties rond ondernemerschap in de culturele en creatieve sectoren meenemen, naar analogie met het gameplan.

Flanders DC zet significant in op innovatie en creativiteit voor zowel ondernemers als voor het aanpakken van maatschappelijke uitdagingen. Zij werken hiervoor intens mee aan het "technologie- en innovatie"-traject, waarbij we de organisaties uit de quadruple helix meenemen. In het eerste semester zal door Flanders DC en vlaio hiervoor een projectplan uitgewerkt worden.

17.9. **Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?**

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Flanders DC is sinds 2016 een fusie van de Flanders DC, Flanders Fashion Institute en Design Vlaanderen. Flanders DC is onderdeel van een ecosysteem, als front office van Agentschap Innoveren & Ondernemen en opereert dus als dusdanig op het juiste niveau.

Ze werken vaak samen met andere Vlaamse organisaties zoals de lokale design regio's, het cultuurloket en het kunstenpunt, en ook met hun Brusselse en Waalse tegenhangers om een zinvolle bijdrage te kunnen leveren op internationale beurzen.

Een nog lagere decentralisatie is niet zinvol omdat we dan vooral versnippering zouden verkrijgen.

In 2014-2015 werden een aantal initiatieven gestroomlijnd of stop gezet. We zorgden daarbij voor een vereenvoudiging en rationalisatie door overlap tussen de initiatieven te vermijden: stopzetting van Design Vlaanderen, het Design Platform Vlaanderen, projecten creatieve starters, Flanders Fashion Institute en Flanders Fashion Fuel, Flanders In shape, creative jumpers.

De ervaring uit 2011 met oproepen voor het ondersteunen van creatieve starters door voka, unizo, SPK, de ondernemerscentra West-Vlaanderen, Porta Creatio, … leert ons dat we door versnippering meer betalen voor een minder diepgaandere dienstverlening. We moeten er dus over waken dat de middelen niet verspreid worden over verschillende organisaties.

17.10. Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Flanders DC is onderdeel van de front office van VLAIO en opereert dus rechtstreeks in het verlengde van de opdracht die aan VLAIO als overheidsinstantie is toebedeeld, zo onder meer het verstrekken van subsidies aan bedrijven en actoren uit het middenveld. Wat dat laatste betreft neemt VLAIO de rol op van regisseur van het dienstenaanbod dat het van overheidswege subsidieert en staat Flanders DC mee in voor een kwalitatieve doorverwijzing naar dat aanbod waaraan de eigen dienstverlening dan weer complementair is.

Een periodieke aanbesteding via de ondernemerschapscall zou de diensten van Flanders DC met 21% duurder maken.

Ifv een goede afstemming over de werking en de dienstverlening van Flanders DC en het (complementair) gesubsidieerd aanbod bij het middenveld, maken Voka en Unizo deel uit van de raad van bestuur van de vzw. Dit resulteert in een goede samenwerking en betrokkenheid van deze werkgeversorganisaties in de werking van de vzw.

17.11. Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De vzw is gekenmerkt door een lichte governance structuur.

De aansturing van Flanders DC vanuit de Vlaamse Overheid verloopt via het Agentschap voor Innoveren en Ondernemen. Deze aansturing is eerder contract gebonden en gebeurt voornamelijk

door middel van de jaarlijkse opvolging van de initieel opgestelde opdracht, doelstellingen en afspraken in het convenant.

Daarnaast is er binnen VLAIO een medewerker aangeduid die instaat voor het relatiebeheer met Flanders DC. Op deze manier wordt gezorgd dat er zowel binnen VLAIO als binnen Flanders DC duidelijke contactpunten zijn, waarlangs meer informele afstemming kan verlopen.

Tot slot zetelt VLAIO ook als waarnemer in de Raad van Bestuur van Flanders DC, zodat op deze manier over de uitvoering van de taken van Flanders DC kan worden gewaakt, en bijgestuurd waar nodig.

Het convenant voorziet tevens in structurele overlegmomenten tussen Flanders DC en VLAIO.

17.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Flanders DC heeft op een aantal manieren aangetoond dat ze flexibel kan inspelen op nieuwe beleidsvragen of veranderingen in de omgeving:

- Verlichting van het VLAIO Contact Center door de vragen van de culturele en creatieve sectoren op te vangen in de eerste Corona maanden
- Deelname aan werkgroepen zoals de crisiscel cultuur, het actieplan gaming, …
- Het opnemen van extra opdrachten zoals "ondernemers voor iedereen"
- Overleg rond internationale beurzen met Flanders Investment & Trade

Om ondernemers binnen alle twaalf sectoren met een breed spectrum aan noden zo goed mogelijk bij te blijven staan, is het belangrijk dat er voldoende overleg en afstemming plaatsvindt tussen Flanders DC en actoren als een Cultuurloket. Dit vormt een aandachtspunt, zodat enerzijds hun aanbod voldoende complementair blijft, en anderzijds er duidelijkheid bestaat voor ondernemers binnen de CCS in Vlaanderen over wat eenieder aanbiedt.

Het lijkt aangewezen om op beleidsniveau een overleg op te zetten tussen VLAIO en het departement CJM om ervoor te zorgen dat de convenanten van enerzijds Flanders DC en anderzijds Cultuurloket een goede samenwerking en taakverdeling toelaten, met als finaal doel om duidelijkheid te blijven garanderen voor de ondernemers binnen de CCS in Vlaanderen over de taken en opdrachten van elke organisatie.

17.13. Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Agentschap Innoveren & Ondernemen is verantwoordelijk voor de controle op de uitvoering van dit Convenant. Agentschap Innoveren & Ondernemen zal jaarlijks de besteding van de middelen, de uitvoering van het Flanders DC activiteitenprogramma (jaarlijkse gedetailleerde rapporten per activiteit) en de behaalde prestaties van Flanders DC nagaan. Agentschap Innoveren & Ondernemen rapporteert haar bevindingen aan de Minister.

Flanders DC stelt elk jaar een gedetailleerd jaarverslag op over de activiteiten van het afgelopen jaar en legt dat uiterlijk op 30 juni van het volgende werkingsjaar ter goedkeuring voor aan de minister en Agentschap Innoveren & Ondernemen.

Het jaarverslag bevat minstens:

A. Functionele verantwoording waarbij wordt aangetoond dat, en eventueel in welke mate, de activiteit waarvoor de subsidie werd toegekend, gerealiseerd is:

1. een overzicht van de realisaties van de engagementen in het Convenant;
2. de resultaten en de progressie van de belangrijkste verwezenlijkingen, inclusief de KPI's, weergegeven in een vergelijkbare tijdreeks;
3. een toetsing van de stand van de Strategische Doelstellingen.
4. de eventuele bijsturing van het strategisch plan (inclusief een financieel plan)

B. Financiële verantwoording waarbij wordt aangetoond welke kosten werden gemaakt voor de realisatie van de activiteit waarvoor de subsidie werd toegekend en welke opbrengsten de begunstigde in het kader van die activiteit heeft verworven, hetzij uit de activiteit zelf, hetzij uit andere bronnen:

1. De goedgekeurde balans en resultatenrekening, in geval van reservering van de toegekende subsidie (zie hoger art. 12 §2 van dit convenant) dient op de balans deze reservering van niet-aangewende subsidies afzonderlijk vermeld te worden. Wat de resultatenrekening betreft dienen alle gemaakte kosten, welke moeten verantwoord worden in het kader van de subsidiëring opgelijst worden, eventueel ook de opbrengsten welke in het kader van die subsidiëring werden verworven,
2. Een financieel verslag in de format van het geldende Agentschap Innoveren & Ondernemen kostenmodel.

De jaarlijkse streefwaarden kunnen op basis van de aangeleverde cijfers, en in afspraak met Flanders DC, jaarlijks bijgestuurd worden en opgenomen worden in het desbetreffende jaarplan.

Flanders DC dient jaarlijks uiterlijk op 1 december bij de minister en Agentschap Innoveren & Ondernemen de begroting in met betrekking tot de aanwending van de subsidie voor het daaropvolgende jaar. Deze begroting omvat alle geraamde kosten, eventueel alle voorziene opbrengsten en aanwending van de reserves. Samen met de finale begroting dient Flanders DC ook een inhoudelijk werkplan in waarin de activiteiten voor het komende werkjaar worden toegelicht en begroot. De begroting en het werkplan worden goedgekeurd door de Minister na advies van Agentschap Innoveren & Ondernemen.

Het convenant met Flanders DC voorziet in een grondige externe evaluatie naar het einde van de convenantperiode toe, en voorafgaand aan een eventuele hernieuwing ervan. Na 4 jaar volledige werkingsjaren wordt de werking grondig doorgelicht, inclusief ook het opzet van de vzw als beleidsinstrument binnen het Vlaams innovatie- en ondernemerschaps- ecosysteem.

Een dergelijke evaluatie ten gronde vergt vrij grote inspanningen (van bestuursorganen en directie van Flanders DC, van VLAIO, van de onmiddellijk betrokken stakeholders) en een hogere periodiciteit is dan ook niet aangewezen.

17.14. De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

In 2016 werden Flanders DC, Flanders Fashion Institute (FFI) en Design Vlaanderen (DV) samengebracht in één organisatie. Vanaf 2017 werkten ze onder één naam verder, namelijk Flanders DC.

Met de samenvoeging van de 3 organisaties tot het huidige Flanders DC realiseerden we een jaarlijkse besparing van 900.000 euro.

De integratie van de drie organisaties heeft gezorgd voor een besparing van 39% op de werkingstoelagen. Met het verkregen budget van 2016 was het echter niet mogelijk alle diensten te blijven leveren die de verschillende organisaties apart aanboden. Deze budgettaire winst is dus niet zuiver toe te schrijven aan meer efficiëntie, maar vooral aan het inperken van het dienstenaanbod. De integratie heeft, door de krimp in budget, uiteraard ook geleid tot een aantal keuzes. Zo is het personeelsbestand gekrompen van oorspronkelijk 31 tot 22 medewerkers vandaag de dag.

Een verdere budgetvermindering van 15% zal de output zonder meer gevoelig beïnvloeden.

63% van het budget zijn personeelskosten en besparen op werkingskosten is niet verder mogelijk, maw, besparen zal dwingen tot personeelsvermindering. Een vermindering in personeel zal leiden tot een vermindering van de KPI streefwaarden in een klimaat waarin economische groei belangrijk is om de gevolgen van de Corona-crisis te verwerken. Rekening dient ook gehouden met gegeven dat de Vlaamse Overheid gebonden is aan het sociaal passief dat Flanders DC heeft opgebouwd.

Besparingen zouden eventueel kunnen gerealiseerd worden door te zoeken naar synergie tussen Flanders DC en het cultuurloket tot een nieuw uniek aanspreekpunt voor de culturele en creatieve sectoren, en dat door het delen van een locatie of een fusie.

We creëren een nieuw uniek aanspreekpunt voor de culturele en creatieve sectoren **, op initiatief van de ministers van cultuur en economie. Iedere minister zorgt voor een deel van de financiering** VLAIO en het departement CJM staan op gelijkwaardige basis in voor aansturing en opvolging.

Flanders DC en Cultuurloket zijn voor een stuk complementair en kunnen elkaar dus versterken. Het Cultuurloket heeft vooral juristen en staat sterk in de sectoren beeldende kunst, muziek, podiumkunsten, culturele organisaties. Flanders DC heeft bedrijfsadviseurs sterk in businessmodellen en staat sterk in mode, design, games.

We zorgen in dit scenario voor een nieuw convenant met duidelijke afspraken rond de opdrachten en KPI's die tegenover het budget vanuit VLAIO staan, en voor een nauwe samenwerking met het VLAIO-netwerk en Team Bedrijfstrajecten, zodat er geen sprake is van een "single door" en de op innovatie en groei gerichte ondernemingen uit de culturele en creatieve sectoren snel bij het Team Bedrijfstrajecten en de partners van het VLAIO netwerk terecht kunnen.

<u>Voordelen</u>

- Meer duidelijkheid voor de ondernemers in culturele en creatieve sectoren door het samenvoegen van twee organisaties tot één locatie/aanspreekpunt/fusie
- Nieuw beleidsinitiatief van de ministers die door een dergelijke synergie tegelijkertijd:
    - Een besparing realiseren
    - Een sterker aanspreekpunt creëren door een gedeelde locatie/organisatie
    - Samenwerken en de krachten bundelen door hun respectievelijke budgetten aan 1 locatie/organisatie te besteden
- Samenwerking tussen Vlaio en het departement cultuur
- De besparingen zorgen niet voor een minder slagkrachtige dienstverlening voor ondernemers in de culturele en creatieve sectoren.

<u>Hoe groot zijn de mogelijke efficiëntiewinsten?</u>

- Besparingen zijn mogelijk op huur, personeel, werkingskosten.
- Huur gebouwen bij delen van een locatie of fusie:
    - 1 gebouw in plaats van 4, wellicht kan een deel van de huisvestingskosten van Flanders DC geschrapt worden, maar niet het volledige bedrag omdat er meer plaats zal nodig zijn om iedereen te plaatsen dan nu bijvoorbeeld het geval is bij het cultuurloket.
    - Mogelijkheid om een substantieel deel te besparen van de huidige kosten van 157.000 euro voor huur, EGW en onderhoudskost
- Personeel bij fusie, wellicht niet bij delen van een locatie:
    - Op vlak van administratie en directie kan er dankzij de integratie een vereenvoudiging plaatsvinden.
    - Er zijn nu bij Flanders DC 7 van de 22 personen aangesteld voor de administratie, communicatie, IT en directie. Er kunnen hier wellicht 3 tot 4 personen bespaard worden
    - Mogelijkheid om een deel te besparen van de huidige kosten van 1.248.781 euro voor personeel en van 110.000 euro voor wagens en parking
- Werking bij een gedeelde locatie/organisatie: wellicht geen besparing omdat de activiteiten van elke organisatie moet kunnen verder gezet worden.

<u>Nadelen en randvoorwaarden</u>

- Het scenario van een gedeelde locatie kan relatief makkelijk gerealiseerd worden, het scenario voor een fusie zal de nodige tijd vragen om het uit te werken
- Overleg tussen de departementen en de ministers nodig
- Bewaken dat er samenwerking is met het TBT zodat er geen sprake is van een "single door" en de meer groei gerichte sectoren uit de culturele en creatieve sectoren snel bij het Team Bedrijfstrajecten terecht kunnen.

17.15. Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Op basis van de evaluatie door KPMG heeft VLAIO voor het voorstel tot het nieuwe convenant met Flanders DC gekozen voor enerzijds continuïteit in de hoofdopdracht van Flanders DC, en anderzijds voor extra ambities bij het uitvoeren van deze opdracht. Met deze ambities willen we een antwoord geven op de aanbevelingen van KPMG.

KPMG heeft in de evaluatie gesteld dat Flanders DC er over het algemeen in slaagt haar kernopdracht goed te realiseren, namelijk het aanzetten van de creatieve sectoren tot meer ondernemerschap. KPMG beoordeelde deze kernopdracht nog steeds als relevant en noodzakelijk.

Daarom hebben we gekozen voor continuïteit in de opdracht van Flanders DC

KPMG heeft daarnaast ook een aantal aanbevelingen geformuleerd om de invulling van deze kernopdracht door Flanders DC verder te verbeteren:

1. Flanders DC dient haar eigen aanbod richting de CCS uit te diepen, en meer aansluiting met het VLAIO-instrumentarium en het aanbod vanuit het VLAIO Netwerk te creëren
2. Flanders DC dient verder in te zetten op het stimuleren van kruisbestuiving binnen de CCS en tussen de CCS en de traditionele sectoren
3. Flanders DC dient naast het geven van advies eveneens in te zetten op het aanbieden van meer doorgedreven groeibegeleiding binnen de culturele en creatieve sectoren.
4. De doelstellingen en ambities van Flanders DC op vlak van sensibilisering en marktverruiming dienen voldoende te worden gespecifieerd
5. Flanders DC dient erover te waken dat haar acties en projecten ondernemers overheen gans Vlaanderen voldoende bereiken
6. Er dient over te worden gewaakt dat het aanbod richting de culturele en creatieve sectoren vanuit de beleidsdomeinen EWI en CJM voldoende complementair blijft
7. Flanders DC en VLAIO dienen in samenspraak te bekijken hoe Flanders DC actiever betrokken kan worden in het beleid rond Economie, Wetenschap en Innovatie
8. Er dient en nieuwe set met KPI's te worden opgesteld die de bestaande pijnpunten wegwerkt, en rekening houdt met de nieuwe accenten binnen het nieuwe convenant

Deze aanbevelingen werden door VLAIO volledig onderschreven en waren de leidraad voor het uitwerken van extra ambities in het nieuwe convenant. We vatten het hieronder samen:

1. Flanders Dc zet extra in op de uitwerking van een aanbod aan instrumenten en van trajectbegeleiding met meer diepgang.
2. Flanders DC zal ervoor zorgen om hiermee in heel Vlaanderen aanwezig te zijn.
3. Flanders DC zet extra in op meer en diepgaande samenwerking met het contact center van VLAIO, met het Team bedrijfstrajecten en de organisaties in het VLAIO-netwerk.
    - Flanders DC engageert zich hiervoor in het traject dat VLAIO zal opzetten binnen het VLAIO-netwerk om deze samenwerking te faciliteren.
4. Flanders DC engageert zich tot een intense en diepgaande samenwerking met andere spelers zoals de design regio's.
    - Zij werken hiervoor intens mee aan het ondernemerschapstraject waarbij we de organisaties rond ondernemerschap in de culturele en creatieve sectoren meenemen, naar analogie met het gameplan.
5. Flanders DC zet significant in op innovatie en creativiteit voor zowel ondernemers als voor het aanpakken van maatschappelijke uitdagingen.
    - Zij werken hiervoor intens mee aan het "technologie- en innovatie"-traject, waarbij we de organisaties uit de quadruple helix meenemen. In het eerste semester zal door Flanders DC en VLAIO hiervoor een projectplan uitgewerkt worden.

Maar meer doen op bepaalde vlakken, betekent meestal minder doen voor andere aspecten uit het vorige convenant. Immers het budget en het aantal werknemers van Flanders DC zijn gelijk gebleven ten opzichte van het vorige convenant van 2017. De resultaten die effectief behaald werden door Flanders DC, kunnen daarom niet meer als maatstaf gebruik worden voor de nieuwe KPI-set.

Om tegemoet te komen aan de aanbevelingen van KPMG, werd de set van KPI's grondig vernieuwd, Er werd een nieuwe set KPI's en MI's opgesteld die de diepgang van begeleiding en het klantenperspectief bij Flanders DC moeten verbeteren.

VLAIO wil Flanders DC echter niet alleen aanmoedigen om meer diepgang te realiseren, maar ook om op zoek te gaan naar een andere aanpak om toch zowel op de bestaande als op de nieuwe accenten te kunnen inzetten. We hebben hiervoor dan ook nieuwe en specifieke MI's gezet op het aantal projecten en experimenten die opgezet worden voor elke strategische doelstelling. Daartoe hebben we naast de indicatoren per jaar, ook indicatoren over de volledige convenantperiode geïntroduceerd.

De jaarlijkse streefwaarden kunnen bovendien op basis van de aangeleverde cijfers, en in afspraak met Flanders DC, jaarlijks bijgestuurd worden en opgenomen worden in het desbetreffende jaarplan.

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Screen Flanders

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
///

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[14]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
27. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
28. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

18. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[14] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

18.1. **Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.**

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

In 2012 werd met een nota aan de Vlaamse Regering gekaderd dat Vlaanderen nood had aan een structurele ondersteuning van de audiovisuele sector. Met de invoering van de Tax Shelter als federale fiscale maatregel ter ondersteuning van audiovisuele producties, werd sinds 2004 de gehele Belgische sector al een duwtje in de rug gegeven. In Wallonië (later uitgebreid met een Brusselse lijn) werd een economisch fonds opgericht met als doelstelling het regionaal verzilveren van gelden die in het kader van de Tax Shelterregeling besteed moeten worden. Op die manier konden de twee regio's hun audiovisuele sector stimuleren op economisch vlak als aanvulling op reeds bestaande culturele stimulansen. Omdat het ontbreken van een economisch fonds in Vlaanderen ertoe leidde dat bestedingen wegvloeiden, ongeacht de hier aanwezige expertise, kwam het Vlaamse audiovisuele landschap sterk onder vuur te liggen.

Met het besluit van de Vlaamse Regering van 9 november 2012 tot toekenning van steun aan audiovisuele werken van het type lange fictie-, documentaire- of animatiefilm, of van animatiereeksen werd een Vlaamse evenknie, Screen Flanders, opgericht. Daarmee werd de trend van het wegvloeien van bestedingen gekeerd, geflankeerd door een waaier aan positieve neveneffecten zoals professionalisering van de sector en de versterking van het imago van Vlaanderen als creatieve en innovatieve regio.

Teneinde enkele onvolkomenheden en verduidelijkingen toe te voegen die noodzakelijk waren voor de goede werking van de steunmaatregel, werd een nieuw gecoördineerd BVR tot toekenning van steun aan audiovisuele werken van het type lange fictie-, documentaire- of animatiefilm, of van animatiereeksen, aangehaald als het besluit Screen Flanders, goedgekeurd op 17 december 2018.

Screen Flanders is een economische steunmaatregel voor de audiovisuele sector die werd gelanceerd door de toenmalige minister, bevoegd voor de economie en de minister, bevoegd voor de culturele aangelegenheden. De maatregel heeft tot doel Vlaanderen als audiovisuele regio internationaal op de kaart te zetten door de aantrekkingskracht voor in het bijzonder buitenlandse producties te verhogen en de concurrentiepositie ten aanzien van andere regio's te versterken. Op die manier tracht deze steun de eigen audiovisuele sector te versterken en te professionaliseren.

Producties die een deel van hun bestedingen in het Vlaamse Gewest doen, kunnen daarvoor tot 400.000 euro steun krijgen in ruil voor een veelvoud aan kwalitatieve, audiovisuele uitgaven. De aanvrager beslist zelf hoeveel steun hij aanvraagt op basis van de hoogte en de kwaliteit van de gepresenteerde uitgaven in het Vlaamse Gewest en de algemene kwaliteit van het dossier. Dat is een belangrijke afweging aangezien het dossier zal worden beoordeeld in vergelijking met de andere projecten die binnen dezelfde oproep zijn ingediend. Screen Flanders werkt immers met een wedstrijdformule: periodiek wordt een vraag om steunaanvragen in te dienen, ofwel een 'oproep', georganiseerd met een vooraf vastgelegd budget. Een jury beoordeelt de ontvankelijke dossiers op basis van vastgelegde beoordelingscriteria en in verhouding tot elkaar. Zowel de steunaanvrager, het project als de uitgaven moeten daarbij aan bepaalde voorwaarden voldoen. De projecten krijgen een score op vier criteria (zie onderaan deze vraag) en worden in dalende volgorde gerangschikt volgens hun totaalscore. Om steun te krijgen, moet het project hoger scoren

dan 60/100 en moet de budgetenveloppe toelaten dat het volledige bedrag wordt toegekend, tenzij de aanvrager tevreden is met het saldo.

Screen Flanders steun wordt toegekend in de vorm van terugbetaalbare voorschotten op netto-ontvangsten. 'Terugbetaalbaar' betekent in deze context dat men verplicht is terug te betalen als er inkomsten zijn, maar dat deze verplichting vervalt als er geen inkomsten zijn. Dat betekent ook dat de terugbetaling losgekoppeld wordt van het steunbedrag. De terugbetaling kan lager, maar bij veel inkomsten evenzeer hoger zijn dan het steunbedrag.

Screen Flanders wordt beheerd door het Agentschap Innoveren & Ondernemen (VLAIO), bijgestaan door het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF). De communicatiestrategie van Screen Flanders wordt uitgevoerd door Flanders Image, in overleg met VLAIO. Flanders Image neemt het Screen Flanders-logo waar mogelijk op in een deel van haar algemene communicatie- en promotietools. VAF zorgt voor de uitbouw van een internationaal netwerk aan contacten, door middel van deelname aan gespecialiseerde vakbeurzen en de organisatie van eigen initiatieven.

Om in te schatten of een bepaald project deze doelstellingen voldoende behaalt, beoordeelt de jury de dossiers op basis van volgende kwalitatieve en kwantitatieve criteria:

- **de maatschappelijke en culturele meerwaarde van het audiovisuele werk in termen van de kwaliteit en de aantrekkelijkheid van het scenario (10%);**
- **de actoren die betrokken zijn bij het audiovisuele werk (10%):**
  a) het professionalisme en het trackrecord van de aanvrager;
  b) de kwaliteit en de aantrekkelijkheid van de casting en de regisseur;
- **efficiëntie en output (30%):**
  a) de commerciële troeven van het coproductiecontract;
  b) de afgesloten distributiegaranties (opgenomen in het financieringsplan);
  c) de mate waarin efficiënt met middelen wordt omgegaan;
  d) de mate waarin de productie van het audiovisuele werk haalbaar is met de middelen die voorgelegd worden;
  e) de kwaliteit van de distributeurs en van de reeds verkochte landen;
  f) de vrije territoria (zijnde de territoria die inkomsten genereren in geval van verkoop;
  g) de kansen op financiële return en de terugbetalingscapaciteit;
- **effectiviteit en outcome (50%):**
  a) het bedrag van de uitgaven in het Vlaamse Gewest die in aanmerking komen of de mate waarin een hefboom wordt gecreëerd;
  b) de impact van het audiovisuele werk op de (Vlaamse) productiefirma;
  c) de impact op de Vlaamse audiovisuele sector;
  d) de impact op de filmcrew;
  e) de impact op de Vlaamse facilitaire dienstverleners;
  f) de impact op Vlaanderen als audiovisuele en filmregio en als regio in het algemeen;
  g) voor projecten die reeds gesteund werden door het VAF: de impact en meerwaarde van bijkomende steun op basis van dit besluit.

18.2. **Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?**

Antwoord (max. 1 pagina):

Het budget voor 2021 bedraagt 3,5 miljoen euro. De middelen zijn de laatste jaren steeds afgenomen:

- 2012: 5 miljoen euro
- 2013: 5 miljoen euro
- 2014: 5 miljoen euro
- 2015: 4,5 miljoen euro
- 2016: 4,5 miljoen euro
- 2017: 4,5 miljoen euro
- 2018: 4,5 miljoen euro
- 2019: 4,5 miljoen euro
- 2020: 3,5 miljoen euro
- 2021: 3,5 miljoen euro

Deze daling van het steunbedrag is een beleidsbeslissing en niet het gevolg van een onderbenutting van het voorziene budget. Integendeel, er worden steevast aanvragen ongunstig gerangschikt omdat er onvoldoende budget beschikbaar is om alle projecten die meer dan 60/100 scoren te steunen.

Voor Screen Flanders worden gemiddeld 2,5 VTE van het Agentschap Innoveren en Ondernemen ingezet.

Jaarlijks wordt er in het kader van het samenwerkingsprotocol met het VAF een budget van 250.000 euro vergoeding voor VAF uitgetrokken. Hiervan is 165.000 euro bestemd voor werkingskosten en 85.000 euro voor promotie en communicatie. In de werkingskosten zit onder andere de vergoeding van 1 VTE die zich bij VAF volledig met de Screen Flanders-maatregel bezighoudt en 0,5 VTE die de communicatie en promotie (nationaal en internationaal) coördineert. De vergoeding voor VAF is van bij de start gelijk gebleven, hoewel al vaker is vastgesteld dat daarmee hun kosten niet volledig gedekt worden.

18.3. **Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?**

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het Agentschap Innoveren en Ondernemen stimuleert ondernemingen in het Vlaamse Gewest om te investeren en kennis te verwerven via opleiding en advies zodat ze hun concurrentiepositie kunnen verbeteren en zich ten volle kunnen ontplooien in het economische landschap. Naast generieke instrumenten om de groei van ondernemingen in Vlaanderen te stimuleren, zet VLAIO een aantal maatregelen in die specifieke sectoren ondersteunen.

Screen Flanders is een instrument voor de economische ondersteuning met culturele invalshoek ten gunste van de productie van audiovisuele werken en van de audiovisuele sector. Screen Flanders beoogt als economisch fonds de Vlaamse audiovisuele sector structureel te ondersteunen, te dynamiseren en te ontplooien. De prioritaire doelstelling is economische return genereren door bestedingen naar het Vlaamse Gewest te trekken. Dat gebeurt door economische

steun in de vorm van terugbetaalbare voorschotten aan producties van Belgische producenten en dat ter waarde van maximaal 400.000 euro voor een veelvoud daarvan aan uitgaven.

In tweede instantie is Screen Flanders ook een belangrijk deel van de financiering voor projecten van onze Vlaamse producenten. Enerzijds kunnen ze zo moeilijke eigen producties realiseren. Anderzijds geeft het hen de mogelijkheid om deel uit te maken van internationale coproducties. Op deze manier is de continuïteit van onze Vlaamse producenten ook verzekerd.

Als dusdanig creëert het instrument een perfecte synergie met de Tax Sheltermaatregel. Deze laatste is een fiscale maatregel van de Belgische federale overheid voor ondernemingen die investeren in audiovisuele producties. Deze Tax Sheltermaatregel vereist dat producenten die er gebruik van maken Belgische uitgaven doen. Voor Screen Flanders het levenslicht zag, waren er al de economische fondsen van de andere gewesten die er glansrijk in slaagden om deze uitgaven te verzilveren op hun eigen grondgebied, ten koste uiteraard van het Vlaamse Gewest, dat toen nog geen gelijkaardige maatregel had. De invoering van Screen Flanders heeft ervoor gezorgd dat ook het Vlaamse Gewest haar deel van die koek kan opeisen.

De audiovisuele wereld heeft recent nog rake geklappen gekregen door de coronacrisis. Shoots hebben stilgelegen en er gelden nog steeds exploitatiebeperkingen, waardoor de sector alle zeilen zal moeten bijzetten en alle hulp zal kunnen gebruiken om deze crisis te overleven.

Anderzijds heeft Vlaanderen door het voortbestaan van de Tax Sheltermaatregel en de economische fondsen van de andere gewesten ook nog steeds belang aan een Vlaamse evenknie, als we deze uitgaven op Vlaamse bodem willen houden en als we een uittocht van talent willen tegengaan.

18.4. **Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?**

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Het beleidsinstrument Screen Flanders heeft nog geen deel uitgemaakt van een externe evaluatie.

Deze maatregel is in 2015 onder de loep genomen door VLAIO en VAF samen, enerzijds om te bekijken of het doel waarvoor de maatregel werd opgestart wordt gehaald en anderzijds om de repercussies van een eerste inkrimping van het budget te kunnen inschatten. Op basis van de conclusies die toen getrokken werden - die nu nog steeds actueel zijn (zie vragen 1.3 en 1.5 en 1.6)- was duidelijk dat Screen Flanders zijn effect niet mist.

Deze interne evaluatie is niet publiek beschikbaar, maar kan worden opgevraagd bij VLAIO.

Sindsdien is ook in de loop van 2017 nog een beperkte interne evaluatie gebeurd, met als voornamelijk doel in de wetgeving enkele onvolkomenheden en verduidelijkingen toe te voegen die noodzakelijk waren voor de goede werking van de steunmaatregel. Als gevolg daarvan werd zoals eerder aangehaald in 2018 een nieuw gecoördineerd BVR goedgekeurd op 17 december 2018.

Wat uiteraard steeds wordt opgevolgd bij Screen Flanders is het effect van de maatregel op de in aanmerking komende uitgaven (de hefboom) voor de audiovisuele sector in Vlaams Gewest. Deze is zoals reeds eerder aangehaald sinds de start van Screen Flanders sterk gestegen.

18.5. Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De doelstelling van Screen Flanders is in eerste instantie economische return genereren door bestedingen naar het Vlaamse Gewest te trekken. Bij lancering van de maatregel in 2012 werden voor net geen 5 miljoen euro steun meer dan 20 miljoen euro aan uitgaven vastgelegd, ofwel een hefboom van 4. De laatste jaren ligt die hefboom gemiddeld rond de 8. Dat betekent dat voor elke euro steun ongeveer 8 euro aan uitgaven worden gedaan in de Vlaamse audiovisuele sector (zie ook 1.6).

De voorbije 9 jaren werd reeds aan 205 projecten steun toegekend voor een totaalbedrag van 39.840.000 euro. Daartegenover staat een bedrag van 243.605.670 euro aan uitgaven in Vlaams Gewest. Dat betekent dat de toegekende steun in totaliteit gezorgd heeft voor 6 keer zoveel uitgaven in Vlaams Gewest. Dat leidt echter ook tot een aantal indirecte effecten zoals kennisopbouw, groei van de sector en economische stabiliteit en continuïteit.

De bestedingen komen ten goede aan een brede waaier van activiteiten gaande van verhuur van technisch materiaal, decor, kostuums en studioverhuur tot postproductie voor beeld- en geluidsafwerking en animatiestudio's. Daarnaast wordt een belangrijk deel geleverd door zowel artistiek talent zoals bvb. auteurs, regisseurs, componisten en acteurs als technisch personeel zoals gespecialiseerde mensen voor camera- geluidsapparatuur, kostuum en make-up, decor, productie en logistiek medewerkers, technici voor beeld- en geluidsafwerking en zo meer. De besteding van deze middelen zorgt dus ook voor een aanzienlijke tewerkstelling in het Vlaams Gewest.

Screen Flanders hanteert een strenge beoordelingswijze. Het pakket in aanmerking komende kosten dat een productiehuis mag aanbieden en waar steun tegenover staat, wordt beperkt omdat bepaalde kosten niet als voldoende structurerend worden bestempeld. Het gaat daarbij om onder meer financiële kosten, verzekeringen, hotel en cateringkosten, transport, promotie en marketingdiensten en ten slotte algemene onkosten van het productiehuis. Hoewel deze uitgaven niet weerhouden worden en er geen steun tegenover staat, zijn het uitgaven die vaak ook in Vlaanderen gebeuren en indirect veelal ook de audiovisuele sector stimuleren. En zelfs als ze dat niet doen, gaat het in elk geval om economische activiteit die op Vlaamse bodem gebeurt.

Daarnaast brengen de ondersteunde producties ook Vlaanderen in beeld bij het grote publiek zowel nationaal als internationaal en dat via de Vlaamse acteurs, het betrokken Vlaamse creatieve en technische talent als de Vlaamse filmlocaties die in beeld komen. Dat heeft zowel een directe impact op het imago van Vlaanderen als creatieve en ondernemende regio in het binnen- en

buitenland als een indirecte impact op het toerisme in Vlaanderen via het zogenaamde fenomeen van filmtoerisme.

Verder zorgt de combinatie Screen Flanders- en VAF-steun er ook voor dat Vlaanderen als filmregio interessanter is dan wanneer er alleen VAF-steun beschikbaar zou zijn. Deze twee fondsen samen creëren een synergie en verhogen de aantrekkingskracht van Vlaanderen meer dan de optelsom van beide delen. Bijkomend moet in ogenschouw worden genomen dat uitgaven ter verantwoording van VAF-steun eveneens niet in aanmerking komen bij Screen Flanders en ook hier een sterke en economisch interessante combinatie wordt neergezet.

De Vlaamse commerciële film is een genre dat, omwille van de culturele insteek bij het VAF, minder kans maakt om VAF-steun te krijgen. Dit zijn, omwille van het Vlaamse karakter, echter vaak projecten die typisch naast interessante bezoekersaantallen ook een hoge economische return kunnen creëren in Vlaanderen en dus best hier gesteund worden. Dankzij Screen Flanders raken deze projecten in hun heimat gefinancierd, waardoor ze ook in Vlaanderen hun uitgaven kúnnen doen. De steun die Screen Flanders geeft aan projecten die niet voor VAF-steun kunnen solliciteren, leidt tot economische verankering omdat deze projecten zonder Screen Flanders noodgedwongen moeten uitwijken naar naburige regio's of landen en de bestedingen die ermee gepaard gaan ons ontglippen.

Het ondersteunen van eigen producties is van belang omdat een continue stroom van eigen films zorgt voor een flux in het audiovisuele landschap. Waar buitenlandse producties eerder zullen fund-shoppen en overstappen naar de regio met het meest voordelige fonds, gaan Vlaamse producties meer geneigd zijn in Vlaanderen te blijven en met Vlaamse ploegen en leveranciers te werken. Dat resulteert in de ontwikkeling en het in stand houden van een economisch stabiele Vlaamse audiovisuele industrie.

Behoudens het ondersteunen van majoritair Vlaamse producties, is dus ook het aantrekken van buitenlandse producties erg belangrijk. Binnenlandse producties zorgen voor een grote economische return en bijbehorende ontwikkeling van de sector, zijn herkenbaar voor het publiek en helpen het cultureel dividend mee uitbouwen. Buitenlandse producties daarentegen zorgen eveneens voor werkgelegenheid en economische return, maar brengen daarnaast ook een grotere internationale visibiliteit van Vlaanderen als audiovisuele regio met zich mee. Ten slotte zorgen ze voor de ontwikkeling van know how en voor professionalisering van de sector door kruisbestuiving tussen productiehuizen en medewerkers. Vlaamse cast (acteurs) en crew (alle technische medewerkers) kunnen op die manier internationale ervaring opdoen in buitenlandse coproducties. Er werden coproducties opgezet met meer dan 30 verschillende landen. Productiehuizen gaan coproducties aan met zowel producenten uit onze buurlanden, Scandinavische landen en de rest van West-Europa maar evenzeer met producenten uit zelfs Rusland, China of Canada.

Dankzij deze internationale coproducties kunnen Vlaamse productiehuizen de periode tussen de ontwikkeling van eigen producties overbruggen en voor continuïteit zorgen binnen hun eigen bedrijf. Ze kunnen zo ook technische en creatieve profielen aan hun productiehuis binden en werken aan relaties op langere termijn. Binnen het animatiegenre zorgt de steun aan coproducties tevens voor een stabiele instroom aan projecten waardoor animatoren voor langere periodes kunnen worden in dienst genomen en gehouden binnen de Vlaamse animatiestudio's.

De audiovisuele sector draagt ook in grote mate bij tot de promotie van de culturele identiteit van Vlaanderen. Meer producties zorgen ervoor dat Vlaanderen vaker in beeld komt in het buitenland, zowel op het vlak van cast (acteurs) en crew (technische medewerkers) als op het vlak van locaties. Daarnaast wordt de kwaliteit van deze creatieve en technische Vlaamse profielen alsmaar

meer opgemerkt internationaal. Zo ondersteunde Screen Flanders in 2020 de televisiereeks *Renaissances*, geschreven en geregisseerd door Vlaams talent en opgenomen langsheen de Vlaamse kustlijn met een overwegend Vlaamse ploeg en enkele Vlaamse acteurs en dat in opdracht van de Franse zender France Télévisions.

18.6. Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Het belangrijkste bewijs van de doelmatigheid is te vinden in de hefboom.

De voorbije negen jaren werden 23 oproepen georganiseerd waarin in totaal 336 aanvragen werden ingediend. Hiervan waren 282 aanvragen ontvankelijk verklaard. De ontvankelijke dossiers werden beoordeeld door de jury en zo konden (tot en met 2020) al 205 projecten steun krijgen voor een totaalbedrag van 39.840.000 euro. Hier staat een bedrag van 243.605.670 euro aan uitgaven in Vlaams Gewest tegenover. Dat betekent dat de toegekende steun gezorgd heeft voor maar liefst zes keer zoveel uitgaven in Vlaams Gewest. De 199 gerealiseerde dossiers kregen samen 38.205.000 euro steun en spenderen 235.182.733 euro in het Vlaams Gewest[15]. Hieronder volgt een overzicht per oproep.

Oproep	Aantal aanvragen	Aantal gesteunde projecten	Uitgaven in Vlaams Gewest	Totaal steunbedrag	Hefboom
SCREEN.2012.01	27	20	20.166.000	4.995.000	4,04
SCREEN.2013.01	15	10	8.548.190	2.000.000	4,27
SCREEN.2013.02	14	10	7.553.373	2.215.000	3,41
SCREEN.2014.01	18	9	9.362.765	2.000.000	4,68
SCREEN.2014.02	11	8	7.558.666	1.570.000	4,81
SCREEN.2014.03	13	7	6.986.722	1.430.000	4,89
SCREEN.2015.01	14	8	8.863.831	2.000.000	4,43
SCREEN.2015.02	17	8	9.796.121	1.500.000	6,53
SCREEN.2015.03	13	5	5.432.589	1.000.000	5,43
SCREEN.2016.01	17	7	8.769.869	1.515.000	5,79
SCREEN.2016.02	12	10	9.658.369	1.535.000	6,29
SCREEN.2016.03	13	9	9.417.662	1.450.000	6,49
SCREEN.2017.01	13	7	9.326.612	1.400.000	6,66
SCREEN.2017.02	15	10	16.530.473	2.100.000	7,87
SCREEN.2017.03	18	7	8.737.996	995.000	8,78
SCREEN.2018.01	19	10	16.618.666	1.985.000	8,37
SCREEN.2018.02	7	6	7.659.946	995.000	7,70
SCREEN.2018.03	7	5	6.493.394	850.000	7,64
SCREEN.2019.01	17	7	11.284.031	1.475.000	7,65
SCREEN.2019.02	17	10	10.939.614	1.300.000	8,42

[15] (Slechts) vijf dossiers werden na goedkeuring stopgezet.

SCREEN.2019.03	15	13	15.990.298	2.030.000	7,88
SCREEN.2020.01	12	10	11.658.927	1.475.000	7,90
SCREEN.2020.02	12	9	16.251.556	2.025.000	8,03
	336	**205**	**243.605.670**	**39.840.000**	**6,43**

De laatste kolom, de uitgaven in het Vlaamse Gewest ten opzichte van de toegekende steun, geeft ons de hefboom. In onderstaande grafiek wordt de evolutie van deze hefboom weergegeven. Ondanks en dankzij een al erg mooie gemiddelde hefboom van 6,43 zien we een duidelijke stijging. Bij de lancering van Screen Flanders werd voor 1 euro steun ongeveer 4 euro uitgegeven in de Vlaamse audiovisuele sector. De laatste jaren is dat verdubbeld naar 8 euro. Zo kwam de hefboom de laatste tien oproepen steevast boven 7,5 uit, en zijn er zelfs al vier oproepen afgerond met een hefboom boven de acht.

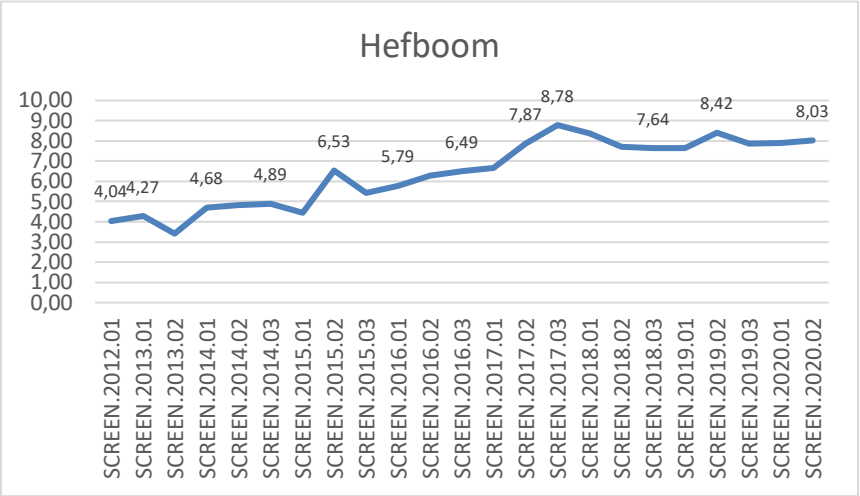

Het finale bedrag aan uitgaven kan na controle hoger of lager uitkomen. Indien de uitgaven lager liggen, wordt vanzelfsprekend ook de steun geprorateerd. Van de 122 volledig geïnspecteerde projecten werd gemiddeld 96,77% van de vooropgestelde in aanmerking komende uitgaven gerealiseerd. De projecten beloven dus niet alleen veel uitgaven, ze realiseren ze ook daadwerkelijk. Van de 24.180.000 euro steun die aan deze projecten werd toegewezen, kon dus 96,77% worden uitbetaald, zijnde 23.399.836 euro.

Behalve de goedgekeurde projecten die steun hebben ontvangen zijn er van de door de jury beoordeelde dossiers nog eens 27 dossiers die het vereiste puntenminimum haalden, maar door beperkt budget van die oproep toch geen steun konden krijgen. Het totaal gevraagde steunbedrag van deze dossiers bedroeg 5.110.000 euro en zij zouden voor 27.478.147 euro uitgaven doen in het Vlaams Gewest. Hieronder een overzicht.

JAAR	Budget	Aantal Aanvragen	Totaal gevraagd bedrag	Aantal ontvankelijk	Totaal gevraagd bedrag ontvankelijke projecten	Aantal positief gerangschikt	Aantal gesteunde projecten
2012	5.000.000	27	7.280.000	26	6.880.000	25	20
2013	5.000.000	29	7.728.423	26	6.943.000	20	20
2014	5.000.000	42	9.925.000	34	7.935.000	25	24
2015	4.500.000	44	9.752.500	34	7.692.500	28	21
2016	4.500.000	42	7.431.331	40	7.300.000	27	26
2017	4.500.000	46	8.164.000	40	7.077.000	32	24
2018	4.500.000	33	5.540.000	24	4.230.000	21	21
2019	4.500.000	49	7.374.000	38	6.214.000	35	30

2020	3.500.000	24	4.305.000	20	3.710.000	19	19
	41.000.000	**336**	**67.500.254**	**282**	**57.981.500**	**232**	**205**

Bovendien wordt de steun in het kader van Screen Flanders toegekend onder de vorm van een terugbetaalbaar voorschot. Screen Flanders ontvangt daarbij een deel dat minstens gelijk is aan het percentage dat de steun vertegenwoordigt in de totale financiering van het project. Hoewel deze terugbetaling geen conditio sine qua non is en allerminst het doel van de maatregel, moet in de beoordeling van de resultaten van Screen Flanders ook rekening gehouden worden met het feit dat een gedeelte van de steun effectief terugvloeit naar het Fonds Innoveren en Ondernemen (vroegere Hermesfonds).

In totaal werd ongeveer 1.200.000 euro terugbetaald aan het Fonds Innoveren en ondernemen. Aangezien de realisatie van een project tot wel drie jaar kan duren en de terugbetaling pas dient te gebeuren vanaf het jaar na eerste vertoning, zijn pas vanaf 2015 -2016 de terugbetalingen echt gestart (met uitzondering van een paar projecten die wat sneller werden afgewerkt). Er dient te worden terugbetaald tot vijf jaar na de eerste vertoning, dus kunnen we verwachten dat het percentage terugbetaling nog zal stijgen.

Op basis van bovenstaande bevindingen kunnen we besluiten dat budget efficiënt benut wordt, en dat de voorbije jaren het beschikbare budget steeds bijna volledig kan worden toegewezen.

18.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Nationaal moeten we rekening houden met de andere Belgische fondsen op regionaal gebied; enerzijds Wallimage en anderzijds Screen.Brussels. Wallimage had een budget van maar liefst 7,3 miljoen euro in 2020. Daarnaast verstrekt Wallimage ook nog structurele steun specifiek aan audiovisuele bedrijven in Wallonië. Screen.Brussels beschikt over 4,143 miljoen per jaar. Door deze hoge budgetten en voldoende mankracht kunnen zij het aantal oproepen en de spreiding ervan beter optimaliseren. Beide fondsen willen ook hun doelgroep verbreden en kijken steeds meer naar andere types producties. Zo ondersteunt Screen.Brussels ook XR, videogames, audiocontent en andere hybride formats. Zowel Wallonië als Brussel hebben de logica van het ondersteunen van de audiovisuele industrie en het aldus genereren van een veelvoud aan structurerende uitgaven volledig begrepen. De nationale concurrentie zal dus in de toekomst alleen maar aanzwengelen.

Naast deze regionale fondsen is er ook de Tax Shelter. In 2019 (jaar met volledige cijfers en zonder Covid-impact) werd er een totaal van 179.138.836 euro aan Tax Sheltermiddelen opgehaald. Daarvan vloeide 133.743.350 euro naar de audiovisuele sector. De verplichte bestedingen hieraan verbonden bedragen 248.763.129 euro voor heel België.

Van die 133 miljoen vloeide 50.571.103,60 euro naar audiovisuele sector binnen de Vlaamse Gemeenschap, wat staat voor 94.062.441 euro aan verplichte bestedingen. Het is voor de Vlaamse audiovisuele sector van het grootste belang dat dit aandeel minstens behouden blijft en bij voorkeur

zelfs zou kunnen worden opgetrokken. De Screen Flanders-steun aan door VAF gesteunde producties, maar aan niet door VAF gesteunde dossiers of buitenlandse coproducties is daarbij van cruciaal belang

Verder gaat Screen Flanders op het Europese terrein de concurrentie aan met meer dan 40 regionale audiovisuele (investerings)fondsen. Daarbij gaat het niet alleen om de ons omringende landen, maar ook om meer perifere, verder gelegen lidstaten.

Cine-Regio is een netwerk van regionale filmfondsen in Europa. Het netwerk breidt zich voortdurend uit en vertegenwoordigt momenteel 49 regionale filmfondsen uit 12 EU-lidstaten, Noorwegen, Zwitserland en het VK, waaronder ook Screen Flanders. Cine-Regio maakt jaarlijks een rapport op waarin voor elk fonds het budget wordt opgenomen, samen met de aard van de producties die mogelijk voor steun in aanmerking komen. Hieronder volgt een overzicht van deze regionale fondsen met hun budgetten in 2020.

	Regionaal Fonds	**Land**	**Budget (in euro)**
1	ALCA - Région Nouvelle-Aquitaine	Frankrijk	6.312.000
2	Andalusian Film Fund	Spanje	2.300.000
3	Apulia Film Foundation	Italië	5.000.000
4	Auvergne-Rhône-Alpes Cinéma	Frankrijk	3.485.000
5	Basque Government's Culture Department	Spanje	2.784.000
6	Canary Islands Film	Spanje	1.850.000
7	Ciclic – Centre Val de Loire	Frankrijk	2.404.000
8	Cinéforom	Zwitserland	8.700.000
9	Ffilm Cymru Wales	Verenigd Koninkrijk	2.658.138
10	Film i Skåne	Zweden	2.000.000
11	Film i Väst	Zweden	11.700.000
12	Film London	Verenigd Koninkrijk	607.024
13	Film- & Cinema Culture Lower	Oostenrijk	3.000.000
14	FilmCamp	Noorwegen	140.000
15	Filmfond Nord	Noorwegen	1.250.000
16	Filmfonds Wien	Oostenrijk	10.700.000
17	FilmFyn	Denemarken	4.160.000
18	Filmförderung Baden-Württemberg	Duitsland	13.000.000
19	Filmförderung Hamburg Schleswig-Holstein	Duitsland	18.320.000
20	Filminvest	Noorwegen	2.590.000
21	Filmpool Nord	Zweden	1.770.800
22	Flanders Audiovisual Fund	België	36.355.020
23	Fondazione Film Commission Roma Lazio	Italie	23.000.000
24	Fondo Audiovisivo Friuli Venezia Giulia	Italie	1.000.000
25	HessenFilm	Duitsland	Geen gegevens
26	IDM Südtirol-Alto Adige	Italië	4.500.000
27	Institut Català de les Empreses Culturals / ICEC	Spanje	18.4771.459
28	Krakow Regional Film Fund	Polen	273.000
29	Łódź Film Fund, EC1	Polen	360.000
30	Mallorca Film Commission & Fund	Spanje	850.000

31	Mediefondet Zefyr	Noorwegen	4.159.867
32	Mitteldeutsche Medienförderung GmbH	Duitsland	15.218.338
33	Nordnorsk Filmsenter	Noorwegen	1.200.000
34.	Paris Région Film & Audiovisual Fund-Film Paris Région	Frankrijk	Geen gegevens
35	Pictanovo	Frankrijk	8.660.000
36	Region of Madrid-Ministry of Culture and Tourism	Spanje	3.453.000
37	Région Grand Est	Frankrijk	6.000.000
38	Région Sud – Provence-Alpes-Côte d'Azur	Frankrijk	7.220.000
39	Riga Film Fund	Letland	800.000
40	Sardegna Film Foundation	Italie	3.240.000
41	screen.brussels fund	België	4.143.000
42	Screen Flanders	België	3.500.000
43	Tartu Film Fund	Estland	82.000
44	Trentino Film Fund	Italië	1.000.000
45	Vestnorsk Filmsenter	Noorwegen	2.300.000
46	Wallimage	België	7.300.000
47	West Danish Film Fund	Denemarken	4.120.000
48	WRAP Fund	Ierland	670.000
49	Zürcher Filmstiftung	Zwitserland	11.000.000

Naast deze regionale fondsen zijn er ook heel wat landen die nationale programma's uitrollen, vergelijkbaar met de Belgische Tax Shelter. In België worden gemiddeld voor 42% van de voor de Tax Shelter in aanmerking komende directe en indirecte audiovisuele uitgaven aan Tax Shelter-attesten verkocht. Hieronder enkele Europese voorbeelden met percentage steun ten opzichte van de in aanmerking komende kosten:

- **Ierland**: heeft een onbeperkte enveloppe die tot 75 miljoen per productie kan gaan waarbij 37% van de uitgaven worden gedekt.
- **Frankrijk** trekt met zijn 'Trip' (programma van het type crédit d'impôt) buitenlandse producties aan, en besteed tot 30 miljoen per productie en waarbij 30% van de uitgaven worden gedekt.
- **Nederland**: bovenop culturele steun hebben ze ook hun cashrebate (jaarlijks budget: 19 miljoen), specifiek gericht op internationale coproducties.
- **Duitsland** biedt onder DFFF II aan grote internationale coproducties (min budget 20 miljoen, waarvan min 8 miljoen Duitse kosten) tot 25 miljoen per dossier, waarbij 25% van de uitgaven worden gedekt.
- Ook lage loonlanden als **Polen** (30% cash rebate) , **Czechië** (20% cashrebate) , **Hongarije** (30% taxshelter), **Litouwen** (30% taxshelter) enz. koppelen met succes hun lage lonen aan een taxsheltersysteem

Qua internationale vergelijking is er een schaarste aan gegevens en consistente, transparante brongegevens voor wat de internationale audiovisuele handel betreft. De audiovisuele sector is misschien wel één van de meest complexe en meest onderschatte subgroepen binnen de creatieve industrie. Zo zijn slechts voor een beperkt aantal markten gedetailleerde statistische gegevens over de handel in televisiecontent en films beschikbaar. Een bijkomend probleem is echter dat de methodes die toegepast worden bij het vergaren en weergeven van deze statistische data al te vaak verschillen van het ene land/regio tot het andere, en van de ene periode tot de andere, wat vergelijken verder bemoeilijkt. Zo maken bijvoorbeeld niet overal dezelfde sectoren en bedrijven in

de statistieken deel uit van wat als de 'Audiovisuele Diensten' beschouwd wordt. Doorgedreven digitalisering en convergentie van multimedia en telecomtechnologie hebben overduidelijk een grote impact op gegevensvergaring: Het maakt de statistische toewijzing en onderverdeling er niet gemakkelijker op. Het resultaat is dat de exportcijfers van de Vlaamse audiovisuele sector internationaal moeilijk exact te vergelijken zijn. In de eerste plaats omdat er voor Vlaanderen als gebied weinig aparte audiovisuele statistieken beschikbaar zijn[16].

18.8. **Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?**

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Er is geen wetenschappelijke onderzoek beschikbaar voor Screen Flanders.

Uit recente managementervaring konden de gegevens die reeds werden gepresenteerd in vragen 1.5 en 1.6 worden verzameld. Hier kunnen nog volgende bevindingen aan worden toegevoegd.

Gemiddeld werden er 15 aanvragen per oproep ingediend. Het hoogste aantal aanvragen was uiteraard het eerste jaar omdat voor 2012 maar één oproep werd georganiseerd waarmee het volledige jaarbudget van 5.000.000 euro werd verdeeld. Daarna volgt de eerste oproep van 2018 met 19 aanvragen. De tweede en derde oproep van 2018 kende dan weer het laagste aantal aanvragen, toen werden in elk van deze oproepen slechts 7 aanvragen ingediend. In de analyse van de cijfers werd de eerste oproep van 2021 nog niet meegeteld, omdat deze nog niet volledig is afgerond. Toch kan hier al worden opgemerkt worden dat er een zeer hoog aantal -22 aanvragen- werd ingediend. Wegens de coronacrisis worden tijdelijk ook majoritair Vlaamse fictiereeksen toegelaten, maar van de 22 aanvragen waren er slechts 2 dergelijke Vlaamse fictiereeksen. In het coronajaar 2020 zien we dat de tweede oproep met deadline in september evenveel aanvragen opleverde dan deze met deadline begin maart, net voor de coronacrisis begon.

Het gemiddelde toegekende steunbedrag was 194.341 euro per dossier, het mediaanbedrag slechts 175.000 euro. Er worden zowel kleine projecten - het kleinste steunbedrag was 45.000 euro- als heel grote projecten gesteund. Het grootste project had een totaalbudget van maar liefst 39.890.747 euro. Er waren 19 aanvragen die het maximale steunbedrag van 400.000 euro kregen.

Voor projecten waarbij een Vlaamse coproducent de meerderheid heeft in de coproductie spreekt men we van 'majoritair' Vlaamse projecten. Voor coproducties met andere regio's waarbij de rol van de Vlaamse producent ondergeschikt is aan de initiatief nemende producent, spreekt men van een 'minoritair' Vlaamse productie. Wat betreft de coproductiestructuur zien we volgende verdeling tussen de gesteunde projecten:

- Vlaams minoritair: 102 projecten
- Vlaams majoritair: 88 projecten
- Brussels minoritair: 8 projecten
- Brussels majoritair: 4 projecten
- Waals minoritair: 2 projecten
- Waals majoritair: 1 project

[16] Econopolis - 'Made in Flanders' Het exportpotentieel van de Vlaamse audiovisuele sector -– finaal raport 2012.

Screen Flanders biedt steun aan audiovisuele werken van het type lange fictie-, documentaire- of animatiefilm, of van animatiereeksen, hieronder wordt de verdeling tussen de verschillende genres weergegeven.

Genre	Aantal ingediende dossier	Aantal gunstige dossiers	Steunbedrag	percentage van het totaal	Uitgaven in Vlaams Gewest	Hefboom
animatiefilm	34	23	5.375.000	13,49	33.154.294	6,17
animatiereeks	30	16	3.175.000	7,97	19.105.007	6,02
documentaire	16	8	1.100.000	2,76	6.659.679	6,05
lange fictiefilm	287	158	30.345.000	76,17	184.686.690	6,09
TOTAAL	**357**	**205**	**39.840.000**	**100,00**	**243.605.670**	

Sinds de opstart van de steunmaatregel zijn al heel wat projecten gesteund die een festivalselectie hebben gekend en op die manier Vlaanderen als filmregio en de Vlaamse productiebedrijven op de kaart zetten, bijvoorbeeld:

- **Annette**, geregisseerd door Leos Carax en met Marion Cotillard & Adam Driver in de hoofdrol zal dit jaar (2021) het Filmfestival van Cannes openen.
- De Frans-Belgische reeks **Moloch** was in 2020 geselecteerd voor het CanneSeries Festival en won er de prijs voor Beste Scenario.
- **De Patrick** was in 2020 geselecteerd voor talrijke festivals waaronder het Cleveland International Film Festival, het Palm Springs International Film Festival en het Glasgow Film Festival.
- De internationale coproductie **The Racer** met Louis Talpe en Matteo Simoni in de hoofdrol ging in 2020 in wereldpremière op het South by Southwest (SXSW) Film Festival en was ook geselecteerd het Tallinn Black Nights Film Festival.
- De animatiespeelfilm **Funan** won in 2018 o.a. de Cristal Award voor Beste Speelfilm op het Annecy International Animation Film Festival en de EMILE award voor Beste Scenario en Beste Sound design.
- De animatiespeelfilm **Another Day of Life** won in 2018 o.a. de Audience Award op het San Sebastian International Film Festival, de EMILE award voor Beste Soundtrack, de European Film Award voor Beste Animatiefilm en was als special screening te zien op Filmfestival van Cannes

Ten slotte tonen ook een aantal bioscoopcijfers van gesteunde projecten aan dat deze projecten ook de nodige successen hebben geboekt:

- **Kampioen zijn blijft plezant!:** 765.000 bezoekers
- **FC De Kampioenen 2**: 678.065 bezoekers
- **Kampioenen Forever**: 595.708 bezoekers
- **Viva Boma**: 568.162 bezoekers
- **Safety First The Movie**: 560.000 bezoekers
- **De Premier**: 440.868 bezoekers
- **Niet Schieten**: 401.627 bezoekers
- **Patser**: 366.113 bezoekers
- **Bowling Balls**: 269.000 bezoekers
- **Het tweede gelaat:** 214.048 bezoekers

Wat de televisieproducties betreft weten we dat de Brits-Belgische reeks **Baptiste** in 2019 op de VRT gemiddeld 635.589 kijkers per aflevering had of een marktaandeel van 27% en de Nederlands-Belgische reeks **Grenslanders** had in 2019 op de VRT gemiddeld 523.429 kijkers per aflevering of een marktaandeel van 20,50%.

18.9. **Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?**

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Screen Flanders wordt gefinancierd vanuit het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie (meer bepaald het Fonds voor Innoveren en Ondernemen).

De bevoegdheid op Vlaams niveau komt voort uit de federale staatshervormingen van de jaren 1980. Door deze bijzondere wetten is economisch ondersteuningsbeleid een taak van de gewesten. De federale overheid heeft alleen restbevoegdheid inzake fiscaliteit. De steunmaatregel herfederaliseren staat haaks op deze logica.

Sectorspecifieke steunmaatregelen in België bevinden zich op verschillende niveaus. Op federaal niveau is er de Taks Shelter. Op Vlaams niveau ondersteunt het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF) de sector met volgende drie fondsen: het VAF/Filmfonds, het VAF/Mediafonds en het VAF/Gamefonds. Zij vallen onder de beleidsdomeinen cultuur en media. In het Waals en Brussels gewest is het le Centre du Cinéma et de l'audiovisuel die dezelfde taken op zich neemt. De regionale tegenhangers voor Screen Flanders, dus wat betreft de economische ondersteuning, zijn dat zoals eerder gezegd Wallimage voor het Waals gewest en Screen.Brussels voor het Brussels gewest.

De financiering bij de productie van audiovisuele werken is een complex gegeven. Per project wordt telkens een mix gemaakt van een aantal financieringsbronnen. De financiering kan samengesteld zijn met eigen inbreng of participaties van de (co-)producenten, coproductiebijdragen van televisieomroepen, participaties van scenaristen, regisseur, cast of crew, leningen, voorverkoop aan omroepen, pay tv of VOD-platformen, minimumgaranties van distributeurs, Europese steun (Media en Creative Europe) en federale en regionale andere overheidsfondsen, zowel in binnen als buitenland. Overheidsfondsen zijn steevast deel van de financiering. Om volledig gefinancierd te raken heeft men voor een audiovisueel project naast de private sector behoudens bepaalde uitzonderingen ook de overheid nodig. Elk land kent zijn overheidsfondsen voor de audiovisuele sector.

Vandaag bestaan er al lokale filmfondsen, bvb. in Antwerpen, die hun eigen economie op die manier nog een extra influx willen geven. Voor het promoten van toeristische locaties en 'city marketing' kan dat een interessante maatregel zijn. Om de audiovisuele sector als een geheel te ondersteunen en om de Tax Sheltergelden naar Vlaanderen te laten vloeien, is echter een overkoepelende Vlaamse (beleids)visie nodig.

18.10. Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het verlenen van steun gebeurt met publieke middelen. Aangezien een overheid geen commercieel doel heeft maar het algemeen maatschappelijk belang dient te respecteren kan de verdeling van deze beperkte middelen objectief en optimaal ingezet worden. De dienstverlening dient neutraal te zijn. De publieke sector staat onder veel meer controle dan de private sector, de tendens tot verantwoording naar de burger is hierbij bijzonder cruciaal.

Bij private spelers, waar winstmaximalisatie en commerciële motieven een doorslaggevende rol spelen is het risico op belangenvermenging groter. Hierdoor kan een potentieel Mattheus-effect in de hand gewerkt worden: private spelers zullen zich eerder richten op een specifiek, meer en/of sneller rendabel publiek waardoor ondernemingen die over voldoende (of meer) middelen beschikken om steun aan te vragen sneller zal beloond worden. Daarbovenop bestaat er omwille van deze commerciële insteek ook een hoge mate van risicoaversie waardoor risicovolle projecten het risico lopen niet of in mindere mate gesteund te worden terwijl deze net een uitgesproken valorisatiehefboom kunnen kennen op andere domeinen dan het louter economische of pas rendement kennen op langere termijn. Een overheid kan omwille van de brede maatschappelijke return net wel verkiezen om dergelijke projecten te gaan steunen.

We zien dat gelijkaardige fondsen in Brussel en Wallonië ressorteren onder een nv[17], hoewel zij wel overheidsmiddelen gebruiken om projecten te steunen. Screen.Brussels en Wallimage hebben meer autonomie bij het beheer van de fondsen.

we horen dat andere fondsen soms te laks omgaan met de (Europese) regels, maar of dat te maken heeft met de keuze voor een nv is onduidelijk. Wel is duidelijk dat het respecteren van het maatschappelijk belang het makkelijkst kan vanuit een overheidsorgaan, daar een overheidsorgaan behoudens een aantal uitzonderingen geen commerciële belangen heeft.

18.11. Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Op vlak van administratieve vereenvoudiging kan er nog enige vooruitgang gerealiseerd worden, waarbij zeker de indiening van de aanvragen digitaal zou moeten kunnen gebeuren. VLAIO is continu bezig om digitale platformen beter uit te werken, en de integratie van Screen Flanders hierin staat ook op de planning. Initieel was er zelfs sprake van 2020, maar de coronacrisis heeft andere prioriteiten gesteld.

Bij de start van Screen Flanders werd op basis van een snelle kosten-baten-analyse beslist om geen digitaal platform op te zetten voor de indiening van aanvragen. Aangezien een aanvraagdossier

[17] Dit geldt alleen voor Wallimage. Het Brusselse fonds is ingebed in de cluster Screen.Brussels, die op zijn beurt past onder Hub.Brussels, een structuur van het gewest.

een grote hoeveelheid aan informatie en bijlage moet bevatten, is het niet eenvoudig om dat op een efficiënte manier digitaal te laten verlopen. Toch is het de bedoeling om dat in de toekomst mogelijk te maken via het CRM-systeem van het agentschap. Deze integratie zal de administratieve afwikkeling zeker vereenvoudigen.

Het systeem van beoordeling door een jury, samengesteld door mensen van VLAIO en VAF dient behouden te worden en heeft in het verleden al zijn efficiëntie en meerwaarde bewezen. Alle aanvragen binnen één oproep worden door de jury samen beoordeeld en de projecten worden gerangschikt, in volgorde volgens hun score.

Het samenwerkingsprotocol met VAF zorgt ervoor dat het VAF de website beheert en communicatie en promotie op zich neemt. Het VAF is immers het meest vertrouwd met deze markt, en beweegt zich voor haar andere maatregelen in dezelfde doelgroep.

De uitbetaling van de dossiers vraagt steeds een vrij uitgebreide administratieve verwerking. Dat omdat bij audiovisuele projecten naarmate het project meer vorm krijgt, ook meer wijzigingen aan cast, crew, financiering en uitgaven, planning enz. kunnen ontstaan. Het is echter belangrijk dat op het moment van uitbetaling het agentschap zekerheid krijgt over de slaagkansen van het project en de bestedingen in Vlaams Gewest, om zodoende te vermijden dat er steun wordt uitgekeerd waar het productiehuis geen recht op had.

De inzet aan projectadviseurs (1,5 VTE) kan niet verder teruggebracht worden, rekening houdend met de doorlooptijd van de behandeling, de borging van kennis en de continuïteit van de dienstverlening. Gezien de complexiteit van de beoordeling en opvolging van de projecten (zijnde de specifieke projectbegroting en culturele kenmerken van de audiovisuele werken) is het ook niet wenselijk het proces in zijn geheel te digitaliseren.

18.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Screen Flanders is een economische steunmaatregel voor de audiovisuele sector ontstaan in opdracht van de Vlaamse Regering die de minister van Economie heeft belast met de uitwerking van de maatregel via een beleidsdomein-overschrijdende aanpak tussen economie en cultuur. Screen Flanders wordt bijgevolg beheerd door VLAIO dat daarbij wordt bijgestaan door het VAF. Er is een samenwerkingsprotocol opgesteld, waarbij de taken van beide partijen worden verdeeld, zodat de expertise die VAF heeft binnen deze sector ten goede komt aan Screen Flanders. Het agentschap behoudt echter de eindverantwoordelijkheid te over het beheer van de maatregel, aangezien deze ook wordt gefinancierd vanuit het beleidsdomein EWI (uit het Fonds Innoveren en Ondernemen).

Zoals reeds eerder aangehaald zorgt de combinatie van Screen Flanderssteun en VAF-steun er ook voor dat Vlaanderen als filmregio interessanter is dan wanneer er alleen VAF-steun beschikbaar zou zijn. Deze twee fondsen samen creëren een synergie en verhogen de aantrekkingskracht van Vlaanderen meer dan de optelsom van beide delen. Daar waar VAF zich eerder focust op de

culturele waarde van projecten, wordt bij Screen Flanders gekeken naar de economische return die deze projecten met zich meebrengen.

Het voornaamste systeemeffect bevindt zich dus op het vlak van tewerkstelling én professionalisering van mensen in de audiovisuele sector. Door de internationale kruisbestuiving die Screen Flanders realiseert, krijgen zij bovendien de kans hun talenten optimaal te ontwikkelen. Zij kunnen immers aan projecten meewerken die zij anders niet aan hun palmares zouden kunnen toevoegen.

18.13. Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Aangezien deze maatregel eerder een klein budget kent, het aantal projecten bijgevolg relatief klein is t.o.v. maatregelen met vele hogere budgetten en de beoordeling van de dossiers eigenlijk de evaluatie van de maatregel reeds ondersteunt, lijkt een periodieke evaluatie geen must.

Zowel vanuit VAF als vanuit het Agentschap Innoveren en Ondernemen worden de effecten van de maatregel continu opgevolgd, met als belangrijkste parameter de evolutie van de hefboom. Bij elke oproep en het jureren van de dossiers, worden de effecten op de audiovisuele sector telkens opnieuw beoordeeld en wordt bekeken of het doel van deze maatregel voldoende wordt bereikt.

Via het departement Kennisopbouw van het VAF hebben heeft het VAF een goed zicht op de Belgische bioscoopcijfers van onze gesteunde producties en de festivalresultaten van de majoritair Vlaamse producties. Festivalselecties en prijzen vormen ook een onderdeel van de productiefiche die moet ingevuld worden binnen de deliverables, maar we merken hier dat het up-to-date houden van deze gegevens door de indiener het probleem vormt en ook moeilijk te verwachten is voor minoritaire coproducties, waarbij de coproducent niet altijd op de hoogte is van elke selectie.

Door de nauwe betrokkenheid met de sector en de beperkte doelgroep (productiehuizen keren regelmatig terug voor nieuwe projecten) kan ook eenvoudiger opgevolgd worden welke ervaringen de sector heeft met en door de Screen Flanderssteun. Er vond ook al verschillende keren een overleg plaats met het VOFTP, de beroepsvereniging van Vlaamse Onafhankelijke Film & Televisie Producenten.

18.14. **De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?**

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Een besparing van 15 % zou betekenen dat het huidig budget van 3.500.000 euro zou zakken tot 3.000.000 euro. Er werd bij de start een budget van 5.000.000 euro voorzien, waarop inmiddels al twee keer werd bespaard, terwijl de Waalse en Brusselse regionale fondsen de budgetten eerder verhogen. Deze daling in steunbedrag zou onmiddellijk een verlaging van de in aanmerking komende audiovisuele, structurerende uitgaven meebrengen van ongeveer 4 miljoen euro.

Screen Flanders is van strategisch belang om het concurrentievermogen van Vlaamse audiovisuele producenten en toeleveranciers en het Vlaamse audiovisueel weefsel te handhaven en te verstevigen. Voor Vlaanderen is het ontbreken van een economische maatregel zo mogelijk nog problematischer. Een lidstaat kan niet achterblijven, maar Vlaanderen heeft naast andere lidstaten ook nog af te rekenen met Wallimage en Screen.Brussels als binnenlandse concurrenten. Zij leveren omwille van het Tax Shelterverhaal de meest directe concurrentie. Het budget van deze fondsen is nu reeds veel hoger dan het budget voor Screen Flanders. Voor Wallimage was dat in 2020 7,3 miljoen euro, voor Screen.Brussels was dat 4,143 miljoen euro (en dat enkel voor uitgaven in het Brussels Gewest). Binnen België is Screen Flanders intussen het kleine broertje, met 3,5 miljoen ten opzichte van 11,443 miljoen euro voor Wallonië en Brussel samen in 2020. Het effect op de bestedingen die Vlaanderen naar zich kan toetrekken is navenant.

Het verder terugschroeven van Screen Flanders terwijl de andere regionale fondsen blijven bestaan en zelfs upscalen zal nefaste gevolgen hebben voor de Vlaamse audiovisuele sector. Indien het budgetniveau nog verder zou dalen, kan verwacht worden dat dat vrijwel onmiddellijk zal leiden tot een daling in Vlaamse structurerende uitgaven en verplaatsing van de Tax Shelterbestedingen naar Brussel en Wallonië. Daarbij komt ook de stabiliteit en continuïteit van de Vlaamse audiovisuele industrie in het gedrang.

Verder gaat Screen Flanders op het Europese terrein de concurrentie aan met meer dan 40 regionale audiovisuele (investerings)fondsen. De combinatie van Screen Flanders, de steun vanuit het VAF en de Tax Shelter is nodig om een tegengewicht te bieden aan deze buitenlandse Fondsen. Op die manier is Vlaanderen als audiovisuele regio interessant genoeg voor zowel binnenlandse als buitenlandse producenten. Zeker wat betreft prestigieuze internationale coproducties is deze combinatie een noodzaak om de concurrentie te kunnen blijven aangaan met landen als Polen, Estland en Litouwen die lagere productietarieven hanteren en daarnaast ook incentives aanbieden.

Screen Flanders heeft de voorbije jaren gezorgd voor een hoge economische return en een echte boost in de Vlaamse audiovisuele economie. De realiteit bewijst dat een onvoldoende gefinancierd fonds een vlucht van bedrijven tot gevolg heeft waarbij de werknemers en de kennis en expertise van de sector mee wegvluchten. Dat heeft gevolgen op lange termijn die niet gemakkelijk ongedaan gemaakt kunnen worden. Als Screen Flanders wordt teruggeschroefd, verliest Vlaanderen niet alleen naakte structurele bestedingen, maar ook economische groei en

verankering van bedrijven op Vlaamse bodem, concurrentiekracht, werkgelegenheid en kennisopbouw.

Internationaal onderzoek toont aan dat regionale fondsen na opstart een snel en sterk effect genereren voor de eigen sector. Tegelijk blijkt dat het omgekeerde, de inkrimping en structurele verarming van de sector, even snel en intens gebeurt wanneer een regionaal economisch fonds inkrimpt of ophoudt te bestaan. Het stopzetten ervan gebeurt ten voordele van de omliggende regio's en landen.

Het jaarlijkse budget lijkt nu een absoluut minimum bereikt te hebben aangezien bij elke oproep het totaal van het gevraagde steunbedrag groter is dan het beschikbare budget voor die oproep. Deze budgettaire decimering werkt een meer kritische benadering van de projectvoorstellen in de hand zodat de middelen optimaal ingezet worden: alleen projectvoorstellen met een hogere score komen nu nog in aanmerking voor steun.

Het beoordelingssysteem bij de jury heeft dan ook tot gevolg dat kleinere projecten, van startende producenten soms minder goed scoren. Hun mogelijkheden in de markt zijn gewoonweg beperkter, waardoor ze een lagere hefboom bieden dan de groter projecten. Bij gevolg gaan deze telkens weer naast de Screen Flanders steun grijpen, waardoor de kans om verder te groeien, steeds moeilijker zal worden. Er bestaat dan een reële kans dat er steeds minder startende productiebedrijven zullen zijn.

Onder vraag 1.6 werd reeds een beeld geschept van de evolutie weer van de economische hefboom die de Screen Flandersinvestering heeft genereerd sinds de lancering van de maatregel in 2012. Sinds 2018 is deze gestabiliseerd tussen 7,5 en 8,5. De impact van een budgetdaling zou binnen deze context dus een 1 op 8 vertegenwoordigen inzake de in aanmerking komende audiovisuele uitgaven die in het Vlaamse Gewest dienen gespendeerd te worden. Zoals in vraag 1.5 reeds aangegeven zijn er daarnaast ook nog heel wat andere kosten die Screen Flanders niet in overweging neemt (financiële kosten, verzekeringen, hotel en cateringkosten, transport, promotie en marketing diensten). Een verdere inkrimping van het budget zou dus een grotere impact hebben die niet beperkt blijft tot de audiovisuele sector.

De hoogte van het jaarlijks budget bepaalt ook de mogelijkheid om meerdere oproepen per jaar te doen. Aangezien een project maar steun kan aanvragen als de opnames nog niet gestart zijn, maar wel minstens 50 % bevestigde financiering moet kunnen aantonen, is het moment waarop men kan indienen heel belangrijk. Sinds het budget is gezakt naar 3,5 miljoen euro, zijn we overgegaan naar slechts twee oproepen per jaar, terwijl er dat vroeger drie waren. Bijgevolg is er een langere periode, zijnde tussen de laatste oproep van het ene jaar en de eerste oproep van het volgende jaar (die pas gelanceerd kan worden na publicatie van het MB met de oproepen voor dat jaar), waarin geen mogelijkheid is om een aanvraag in te dienen.

Het aantal producties dat kan indienen wordt omwille van deze timing ook beperkt. Zij dienen hierbij ofwel reeds in, in een veel vroeger stadium (net na het bekomen van de 50% financiering) met mogelijks nog een reeks onbekende factoren of net voor de start van de opnames, zonder uitsluitsel te hebben over de uitkomst van de steunaanvraag.

Indien het budget voor Screen Flanders nog verder zou inkrimpen, zou ook een keuze moeten gemaakt worden tussen één oproep met volledige budget of behouden van 2 oproepen maar elk met een zeer beperkt budget. Producenten zullen steeds minder interesse hebben om een aanvraag voor Screen Flanderssteun in te dienen omdat de kans dat ze niet gesteund worden groter wordt. Indien de vraag aan steun steeds hoger ligt dan het beschikbare budget, zullen door de rangschikking van de projecten, een aantal zeer goed scorende projecten toch niet gesteund

raken en hun financiering in andere regio's of buurlanden moeten halen, met gevolg dat ook hun uitgaven naar daar zullen verschuiven.

Het is ook van belang op te merken dat een hefboom van gemiddeld 8 zowat het maximum lijkt. Daarboven komen we op een niveau waarop de combinatie Tax Shelter + Screen Flanders voor voornamelijk buitenlandse producties zijn interessante karakter verliest en dat buitenlandse producenten elders gaan shoppen, met name in landen met een lagere maar nog altijd interessante incentive, gecombineerd met lagere productiekosten (voornamelijk loonkosten).

18.15. Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Geen.

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
FWO Fundamenteel Onderzoek

Titel van het beleidsinstrument: Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Fundamenteel Onderzoek

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[18]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
29. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
30. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

19. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[18] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

19.1. **Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.**

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen (hierna FWO) wordt gevat door het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (hierna W&I-decreet). In dit W&I-decreet wordt het FWO ook erkend als een privaatrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap in het Vlaamse wetenschaps- en innovatiebeleid. Het W&I-decreet (en de aanpassingen hieraan) bepaalt de missie en taken (artikel 17) van het FWO en de aanwending van de middelen die aan het FWO worden toegekend om deze missie en taken te realiseren (artikel 18).

De verdere regelgeving wordt via besluiten Vlaamse Regering vastgelegd. Daarnaast zijn er per FWO programma interne reglementen opgesteld en beschikbaar op de FWO website.

De missie van het FWO luidt als volgt (evaluatie, p.20):

> *Het FWO stimuleert en ondersteunt door financiële steun het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek, het strategisch basisonderzoek, het klinisch-wetenschappelijk onderzoek, de aanschaf van zware en middelzware onderzoeksinfrastructuur en het beheer van grote rekencapaciteit in Vlaanderen en dit in alle wetenschappelijke disciplines in de Vlaamse universiteiten, met inbegrip van samenwerkingsverbanden tussen universiteiten en andere onderzoeksinstellingen, in het bijzonder door financiële steun te verlenen aan onderzoekers en onderzoeksprojecten op basis van wetenschappelijke competitie en rekening houdend met internationale kwaliteitsmaatstaven.*

Tussen het FWO en de Vlaamse Regering wordt steeds een samenwerkingsovereenkomst afgesloten. De huidige samenwerkingsovereenkomst loopt voor de periode 2019-2023. Deze samenwerkingsovereenkomst gaat dieper in op de doelstellingen, taken en wederzijdse verplichtingen van het FWO en de Vlaamse overheid.

In het W&I-decreet en ook begrotingstechnisch wordt de toelage van de Vlaamse Overheid aan FWO voor het geven van financiële steun aan onderzoekers en onderzoeksprojecten opgesplitst in 4 onderdelen nl.:

- Fundamenteel onderzoek (FO)
- Strategische basisonderzoek (SB-aspiranten en SBO-projecten)
- Klinisch-wetenschappelijk onderzoek of Toegepast biomedisch onderzoek (TBM)
- Onderzoeksinfrastructuur

In het kader van de VBH is er gekozen om deze structuur aan te houden. Deze opdeling is echter voornamelijk begrotingstechnisch. Beleidsmatig en organisatorisch lopen de verschillende onderdelen door elkaar of worden deze samengenomen.
Zo wordt er in de samenwerkingsovereenkomst geen opdeling gemaakt naar deze onderdelen maar werd er gekozen voor een structuur o.b.v. 5 strategische doelstellingen met name "Van excellentie tot doorbraak", "Duidelijke en vlotte procedures", "In Europa en de wereld", "Open wetenschap" en tot slot "In de samenleving".
Dit maakt dat het niet steeds eenvoudig is om de werking van het FWO in de 4 bovenstaande onderdelen op te splitsen.
In deze fiche wordt geprobeerd de focus te leggen op het luik "fundamenteel onderzoek", terwijl de andere onderdelen in aparte fiches binnen de VBH-oefening aan bod komen.

Belangrijk is nog te vermelden dat de opdracht van FWO in 2016 substantieel verruimd is met de volledige inkanteling van de Herculesstichting en een gedeeltelijke inkanteling van het IWT. Naast een onvermijdelijke algemene impact op de werking van het FWO, had de inkanteling van de Herculesstichting voornamelijk effect op het luik onderzoeksinfrastructuur en deze van het IWT op het luik Strategisch Basisonderzoek en Toegepast Biomedisch onderzoek. Er wordt hier dan ook vooral op ingegaan in deze fiches.

Gezien het luik fundamenteel onderzoek het grootste luik binnen het FWO is, wordt ervoor gekozen de meer generieke elementen van FWO ook in deze fiche mee te nemen. In de andere fiches wordt er bijgevolg ook regelmatig verwezen naar deze fiche als basis.

Volgende onderdelen vallen budgettair gezien onder fundamenteel onderzoek:

- Mandaten (pre- en postdoctoraal)
- Projecten (projecten FO, Odysseus, EoS, internationale samenwerkingsprojecten)
- Kredieten voor internationale mobiliteit (o.a. congreskredieten, korte- en lange verblijven)

We gaan in deze fiche voornamelijk verder in op de twee grootste onderdelen met name projecten en mandaten.

De meeste financieringskanalen van het FWO vormen samen met de BOF de 2de geldstroom, die één van de inkomstenbronnen van de Vlaamse universiteiten vormt.

De 2de geldstroom wordt omschreven als parallelle publieke financiering voor fundamenteel onderzoek, die op competitieve basis verdeeld wordt en die (hoofdzakelijk) gefinancierd wordt door het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI).

Gezien beide instrumenten -weliswaar elk op hun manier én complementair (zie punt 1.4)- fundamenteel onderzoek financieren zijn er in onderstaande VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek en in de VBH-fiche BOF gelijkaardige onderdelen terug te vinden bv. m.b.t. het belang van fundamenteel onderzoek, de systeemevaluatie van de 2de geldstroom, enz.

19.2. **Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?**

Antwoord (max. 1 pagina):

Hieronder worden de beleidskredieten die ter beschikking gesteld werden aan het FWO (VAK van het FWO) weergegeven sinds 2016 (in keuro).

Fundamenteel onderzoek	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021***
onderzoeksprojecten	165.672	197.839	126.012	161.676	153.335	271.422
onderzoeksmandaten	61.542	59.655	62.059	68.271	72.702	84.649
TOTAAL**	227.326	257.494	188.071	229.947	226.037	356.071

*cijfers uit begrotingsaanpassing 2021 (nog niet finaal goedgekeurd door Vlaams parlement)
**de schommelingen tussen de verschillende begrotingsjaren zijn te wijten aan het feit dat voor enkele belangrijke programma's (waaronder EOS en Odysseus) geen jaarlijkse call georganiseerd wordt. Bovendien werden in 2017 en 2019 de budgetten recurrent verhoogd met respectievelijk 30.300 keuro en 38.400 keuro.

Concreet betekent dit volgende VAK en VEK-kredieten voor de Vlaams overheid via het Departement EWI (in keuro):

Fundamenteel onderzoek	2016	2017	2018	2019	2020	2021*
	139.176	137.818	175.392	186.787	214.250	233.531

Vòòr 2016 werd de financiering van FWO via een andere onderverdeling gedaan. Hieronder worden de financieringslijnen VAK en VEK-kredieten voor de Vlaams overheid via het Departement EWI opgenomen die behoren tot het huidige onderdeel fundamenteel onderzoek (in keuro).

Fundamenteel onderzoek	2014	2015
Odysseus	13.244	11.018
Fundamenteel onderzoek	147.046	145.231
Internationale samenwerking	2.339	2.749
(budget van de) Nationale loterij	11.463	11.463
TOTAAL	174.092	170.461

Bij EWI:
1 persoon voor FWO algemeen (50%)
Hierbij wordt opgemerkt dat het hier gaat over de volledige opvolging van FWO.
Er kan geen opsplitsing gemaakt worden naar de 4 onderdelen.

Bij FWO: 67,6 VTE:
Doordat de FWO-administratie horizontaal is georganiseerd is het niet mogelijk om dit op te splitsen. Het FWO heeft ervoor gekozen om af te stappen van een verkokerde administratie. Samen met de nodige digitalisering kon op deze manier zonder grote uitbreiding van het personeelsbestand de stijging van de aanvraagdruk opgevangen worden. De dossierbeheerders volgen o.a. aspiranten strategisch basisonderzoek, aspiranten fundamenteel onderzoek, projecten fundamenteel onderzoek, SBO-projecten, TBM-projecten, infrastructuurprojecten, reiskredieten op. Ook de beleidsmedewerkers worden over de programma's heen ingezet. Dit geldt vanzelfsprekend ook voor de ondersteunende diensten zoals bijvoorbeeld logistiek.

19.3. **Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?**

Antwoord (max. 2 pagina's):

FWO is het Vlaams agentschap dat instaat voor de selectie en financiering van excellent fundamenteel wetenschappelijk onderzoek zoals blijkt uit heel wat beleidsdocumenten.

Het ***Vlaamse regeerakkoord 2019-2024*** (p.60) geeft aan dat men verder wenst te investeren in fundamenteel onderzoek en onze kennisinstellingen verder wil stimuleren om hun kennis te delen en in te zetten voor oplossingen die onze Vlaamse ondernemingen een concurrentiële voorsprong geven.

Ook het blijvend engagement van de Vlaamse regering om tegen het einde van de legislatuur de 3% norm voor de gezamenlijke O&O-investeringen van overheid en ondernemingen te bereiken is een belangrijke doelstelling waar de taken van FWO aan bijdraagt. (p.44)

De Vlaamse regering geeft ook heel duidelijk haar ambitie weer om door te stoten tot de top 5 van innovatieve kennisregio's in Europa, zoals aanbevolen door VARIO en gedefinieerd in de Regional Innovation Scoreboard van de EU (RIS). Deze ambitie is zelfs de centrale toetssteen van het innovatiebeleid. (p.43)

Ook de ***Beleidsnota 2019-2024*** Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie van viceminister-president Hilde Crevits (p.36) geeft aan dat uitmuntend fundamenteel onderzoek dé basis is voor radicale vernieuwing.

> *De groei en bloei van grensverleggend wetenschappelijk onderzoek vormt een succesfactor voor innovatie en ontwikkeling zowel op maatschappelijk als op economisch vlak. Het 'door nieuwsgierigheid gedreven' onderzoek legt de basis voor allerhande vormen van innovatie en is mede grondlegger van de opleiding van de kenniswerkers. Dit onderzoek zorgt voor de kennisverruiming die noodzakelijk zal zijn voor het aanpakken van de grote maatschappelijke uitdagingen en voor technologische doorbraken. Bovendien draagt dit ook bij tot de culturele ontwikkeling en de internationale uitstraling van onze regio.*
> *Vlaanderen moet de ambitie hebben om het meest excellente onderzoek te financieren. Of het nu gaat om het aanmoedigen van internationalisering of het uitbouwen van nieuwe onderzoeksinfrastructuur. Excellentie zal steeds het uitgangspunt zijn.*

Daarnaast geven we hier de **5 strategische doelstellingen** (die op hun beurt opgesplitst zijn in Operationele doelstellingen) weer **van de samenwerkingsovereenkomst** 2019-2023 tussen het FWO en de Vlaamse Regering.

SD 1 Van excellentie tot doorbraak
Deze strategische doelstelling omvat de jaarlijkse evaluatie van het FWO van ingediende aanvragen o.b.v. het excellentieprincipe, de monitoring van de programma's en aanpassingen waar nodig, de hervorming van de panelstructuur voor de mandaten en projecten en tot slot de verdere uitbouw van het VSC.

SD 2 Duidelijke en vlotte procedures
De tweede strategische doelstelling focust zich op de procedures binnen het FWO. De tevredenheidsbevragingen met het oog op verbeteringen staan hierbij centraal, net als de verdere uitbouw van een versterkte intelligence zodat de output en impact meer in kaart gebracht wordt.

SD 3 In Europa en de wereld
FWO dient binnen deze doelstelling in te zetten op het Europese Kaderprogramma, de NCP-werking, de ondersteuning van internationale mobiliteit (met ondermeerhet Odysseus en EOS programma, bi- en multilaterale lead agency procedures) en tot slot het opstellen van een Vlaamse Roadmap voor internationale onderzoeksinfrastructuur, een strategische mapping van prioriteiten inzake deelname aan grootschalige onderzoeksinfrastructuur in Europa en de wereld.

SD 4 Open wetenschap
FWO dient ook voluit de kaart van Open Science te trekken door het stimuleren en monitoren van open publicaties en open data, actieve deelname aan de Flemish Open Science Board (FOSB).

SD 5 In de samenleving
Tot slot is er binnen de samenwerkingsovereenkomst ook een doelstelling gekoppeld aan de samenleving. Hieronder verstaat we de mogelijkheden tot intersectorale/internationaal mobiliteit vergroten en monitoren, de verdere valorisatie van de Vlaamse Wetenschapsagenda en tot slot het vergroten van het belang van wetenschapscommunicatie a.d.h.v. aanpassingen in de aanvraagformulieren en rapportering hierover.

Tot slot geven we hier kort ook nog de doelstellingen mee van de **belangrijkste programma's binnen Fundamenteel onderzoek.**

- Mandaat aspirant fundamenteel onderzoek: Met dit mandaat kunnen jonge onderzoekers zich voorbereiden op het behalen van een doctoraat, en zich zo bekwamen tot onafhankelijke kritische wetenschappers. Fundamenteel onderzoek in de context van een doctoraatsbeurs houdt (doctoraatswaardig) uitdagend en vernieuwend onderzoek in.
- Postdoctoraal mandaat: Het junior respectievelijke senior postdoctorale mandaat wil onderzoekers, die recent respectievelijk reeds enkele jaren in het bezit zijn van een doctoraatsdiploma, verder ondersteunen in het uitbouwen van een zelfstandige, internationale onderzoeksloopbaan.
- Onderzoeksprojecten fundamenteel onderzoek: Twee types van onderzoeksproject kunnen worden toegekend: junior en senior-onderzoeksprojecten. Met deze projecten wil het FWO het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek bevorderen. Dit gebeurt op initiatief van de onderzoekers in alle wetenschappelijke disciplines.
- Odysseusprogramma: Uitstekende onderzoekers die buiten Vlaanderen een carrière hebben opgebouwd naar Vlaanderen (terug) halen via een startfinanciering van vijf jaar aan een Vlaamse universiteit om een onderzoeksgroep mee uit te bouwen of om een onderzoekslijn mee op te zetten.
- EOS programma: Het EOS programma wil fundamenteel wetenschappelijk onderzoek tussen onderzoekers van de Vlaamse en Franstalige gemeenschap promoten door het financieren van vierjarige onderzoeksprojecten in alle wetenschapsdomeinen.

Al deze beleidsdoelstellingen zijn vandaag (elk op hun eigen niveau) nog steeds actueel.

19.4. **Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?**

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Ja, het W&I-decreet voorziet dat de algemene werking van het FWO vijfjaarlijks, vóór het verstrijken van de lopende samenwerkingsovereenkomst, geëvalueerd wordt aan de hand van in de samenwerkingsovereenkomst vooropgestelde operationele doelstellingen en indicatoren. De laatste evaluatie van het FWO vond plaats in **2018** (maart-oktober). Een volgende evaluatie staat gepland voor 2023.
Omdat ongeveer in dezelfde periode ook de uitvoering van de evaluatie van de Bijzondere Onderzoeksfondsen (hierna BOF)(eerste helft 2018) plaats vond en deze twee instrumenten deel uitmaken van de 2de geldstroom, is ervoor gekozen deze evaluaties aan te vullen met een **systeemevaluatie** van deze 2de geldstroom. Deze systeemevaluatie kadert in het streven van het beleid om meer in te zetten op systeemevaluatie (cf. beleidsnota Werk, Economie, Wetenschap en Innovatie 2014-2019) en dit als aanvulling van individuele evaluaties maar ook met het oog op een ruimere ondersteuning van de beleidsvorming.

Bovenstaande evaluaties werden uitgevoerd door een externe consultant onder begeleiding van de EWI evaluatiecel.
De evaluatie van het FWO en de systeemevaluatie van de financiering van (fundamenteel) onderzoek werden allebei uitgevoerd door Idea Consult.
De **samenvattingen** van deze evaluaties (*FWO* en *Systeem*) zijn beschikbaar op de website van het Departement EWI. De integrale evaluatierapporten kunnen verkregen worden op simpel verzoek aan de evaluatiecel van het Departement EWI.

We merken hierbij op dat de evaluatie niet opgebouwd is volgens de 4 onderdelen (FO, SBO, TBM, infrastructuur) maar FWO eerder als instelling evalueert.
Iedere evaluatie leidt tot een aantal conclusies en aanbevelingen (ten aanzien van de verschillende betrokken partijen). We geven hier slechts **een aantal van de conclusies mee van deze evaluaties (die niet aan bod komen in de andere vragen)**. Het is uiteraard belangrijk om ieder evaluatierapport in zijn geheel te bekijken. De conclusies én ook de aanbevelingen hieronder vermeld dienen daarom samen gelezen te worden met deze die vermeld worden in de andere drie FWO fiches. Dit zal toelaten het kader en de onderbouwing van de conclusies beter in te schatten.

Aantal conclusies uit de
Evaluatie van het FWO, Idea Consult, 2018

- Het FWO heeft in de periode 2012-2016/2017 **sterk bijgedragen tot de realisatie van de W&I-beleidsdoelstellingen**.
- De gewijzigde samenstelling van de raad van bestuur van het FWO met meer externe leden vormde een **belangrijke stap naar een onafhankelijke werking van het FWO**.
- Het FWO heeft de **aanbevelingen die in de vorige evaluatie** (van 2007) werden opgelijst in belangrijke mate **opgevolgd**.
- De toelatingsvoorwaarden en ontvankelijkheidsregels, net als de evaluatie- en selectieprocedures van het FWO, hebben in de periode 2012-2017 wijzigingen ondergaan en zullen nogmaals **ingrijpend wijzigen** vanaf het najaar van 2018.
- Het **FWO bereikt in belangrijke mate haar belangrijkste doelgroep**.
- Het FWO heeft een **relatief stabiel mandatenbestand**. Voor fundamentele onderzoeksprojecten gold hetzelfde tot en met 2016. De Vlaamse injectie van 30 mln. EUR in 2017 in dit kanaal leidde meteen tot een zichtbare toename van het aantal goedgekeurde onderzoeksprojecten.
- Op basis van extrapolatie van een bibliometrische analyse blijkt dat **FWO-onderzoekers gemiddeld productiever zijn en meer publiceren** dan niet-FWO-onderzoekers.
- Onderzoekers die deelnamen aan de **bevraging**, geven de algemene werking van het FWO een **gemiddeld rapportcijfer van 6,7/10**.[19]
- De verruimde taakstelling van het FWO heeft geen noemenswaardige invloed gehad op de werking en de prestaties van het FWO.

Systeemevaluatie van de financiering van (fundamenteel) onderzoek, Idea Consult, 2018

- Gebrek aan een uniform, algemeen gehanteerd begrippenkader
- Modulair systeem voor de financiering van niet-gericht fundamenteel onderzoek
- Complementariteit van de BOF- en FWO-financiering voor fundamenteel onderzoek
- Toegenomen O&O-investeringen van de Vlaamse overheid maar deze mag niet overschat worden
- Groeiende hefboom op onderzoeksfinanciering voor fundamenteel onderzoek
- Ruimte voor progressie op het vlak van samenwerking
- Nood aan een coherent KPI-systeem voor onderzoeksfinanciering

FWO (letterlijk uit Evaluatie van het FWO, Idea Consult, 2018, p.6-9):

Rol en werking van het FWO

- *Het FWO heeft in de periode 2012-2016/2017* ***sterk bijgedragen tot de realisatie van de W&I-beleidsdoelstellingen*** *zoals deze werden opgenomen in beide Vlaamse Regeerakkoorden (2009-2014 en 2014-*

[19] In een meer recentere klantenbevraging van het FWO zelf in 2021 is de score voor de algemene werking van het FWO gestegen naar 6,9/10 bij alle aanvragers en 7,6/10 bij aanvragers die FWO- financiering ontvingen.

2019) en in de respectievelijke beleidsnota's en -brieven én tot de bepalingen uit Hoofdstuk II (art. 15-22) van het W&I-decreet.

- *De **operationele werking** van het FWO is **sterk en efficiënt**, wat door alle stakeholders wordt bevestigd en waarvoor de organisatie wordt gewaardeerd. De gewijzigde samenstelling van de raad van bestuur van het FWO met meer externe leden vormde een belangrijke stap naar een **onafhankelijke werking van het FWO**. De leden van de raad van bestuur zijn erg betrokken en geëngageerd. Wel focuste de raad van bestuur zich vooral op operationele verbeteringen aan de werking van het FWO en minder op strategische elementen. Ook worden er vanuit het beleid vragen gesteld bij de rol die de **werkgroep onderzoeksbeleid** speelt binnen de governance van het FWO. Zo worden er vragen gesteld bij de noodzaak van een dergelijke parallelle werkgroep, door wie deze leden gemandateerd worden en of de FWO-staf dit beleidsvoorbereidend werk niet beter zelf doet.*

- *Het FWO heeft de **aanbevelingen** die in de vorige evaluatie (van 2007) werden opgelijst **in belangrijke mate opgevolgd**. De belangrijkste verwezenlijkingen op dit vlak zijn wat de financieringsaanvragen betreft, de uitgebreide feedbackprocedures, de hervorming van de wetenschappelijke commissies tot expertpanels en de inspanningen om belangenconflicten zoveel mogelijk te vermijden en verder de optimalisatie van de governance en van het personeelsbeleid, de digitalisering en internationalisering van de aanvraag- en selectieprocedures.*

- *Het **financieel beleid** van het FWO werd in 2016 in lijn gebracht met de aanpak die binnen de Vlaamse overheid wordt gebruikt. De begrotingsopmaak en financiële rapportering verloopt tijdig, transparant en vanuit een voorzichtigheidsprincipe waardoor de afwijkingen tussen de begroting en de uiteindelijke resultaten erg beperkt zijn. Er zijn adequate interne en externe controlemechanismes die het financiële beleid bewaken.*

Wetenschappelijke werking van het FWO

- *De toelatingsvoorwaarden en ontvankelijkheidsregels, net als de evaluatie- en selectieprocedures van het FWO, hebben in de periode 2012-2017 wijzigingen ondergaan en zullen nogmaals **ingrijpend wijzigen** vanaf het najaar van 2018. Deze ingrepen hadden telkens als doel om de selectie van de kandidaten transparanter te maken en belangenconflicten zo veel als mogelijk uit te sluiten.*

- *De fundamentele wetenschappelijke commissies werden in 2010 in navolging van de aanbevelingen uit de vorige evaluatie omgevormd tot **expertpanels** (30 monodisciplinaire panels en 1 interdisciplinair panel). De samenstelling en werking van deze (fundamentele) expertpanels met een **groter aandeel hierin van niet-Vlaams geaffilieerden**, wordt in 2018 eveneens gewijzigd met het oog op het vermijden van belangenconflicten, wat door de onderzoekers als een belangrijke verbetering wordt ingeschat. Het verkleinen van de heterogeniteit van de panels en het beter afdekken van nieuwe onderzoeksgebieden blijven evenwel nog uitdagingen, evenals een grotere aandacht voor interdisciplinair en blue-sky-onderzoek. Deze uitdagingen zullen door het FWO aangepakt worden als onderdeel van de herschikking van de panelstructuur die aangekondigd wordt in het (ontwerp-) beleidsplan 2019-2023 van het FWO.*

- *De permanente zoektocht naar excellente onderzoekers die vervolgens financiering krijgen, draagt bij tot het opbouwen van een sterke kennisbasis in Vlaanderen. Dit wordt ondersteund door de groeiende budgetten die het FWO uittrekt voor **internationale mobiliteit** en dit om tegemoet te komen aan de groeiende vraag van onderzoekers ter zake. Ook andere programma's die de internationalisering van de onderzoekers bevorderen, zoals de bilaterale extra-Europese onderzoeksprojecten, kennen een stijgende interesse van de onderzoekers. De sterke kennisbasis waartoe het FWO bijdraagt, uit zich in de sterke prestaties die Belgische/Vlaamse onderzoekers neerzetten in Europese en internationale programma's (Horizon 2020, Era-net, ERC).*

Prestaties en resultaten van het FWO

- *Het FWO bereikt in belangrijke mate haar belangrijkste doelgroep, nl. de **onderzoekers aan de Vlaamse universiteiten en de Vlaamse wetenschappelijke instellingen**. Het groeiend aantal aanvragen binnen alle kanalen is hiervan een bewijs. De focus van het FWO blijft in belangrijke mate liggen op het **fundamentele onderzoek**, al zal binnen het FWO het strategisch basisonderzoek de komende jaren wel aan belang winnen eens de SBO-projecten op kruissnelheid zitten. Meer dan twee derde van de toelage van het FWO wordt besteed aan **onderzoeksprojecten**. Er liggen evenwel nog belangrijke **groeimogelijkheden** om de aansluiting met de **bedrijfswereld** te verbeteren. We denken hierbij aan een betere doorstroom van doctorandi naar de bedrijfswereld om zo het academisch onderzoek maximaal te valoriseren.*

- *Het FWO heeft een **relatief stabiel mandatenbestand** van gefinancierde predoctorale en postdoctorale onderzoekers, wat samenhangt met een stabiele toelage voor deze kanalen. Voor fundamentele*

onderzoeksprojecten gold hetzelfde tot en met 2016. De Vlaamse injectie van 30 mln. EUR in 2017 in dit kanaal leidde meteen tot een zichtbare toename van het aantal goedgekeurde onderzoeksprojecten.

- *Onderzoekers die deelnamen aan de bevraging, geven de algemene werking van het FWO een **gemiddeld rapportcijfer** van 6,7/10. De op stapel staande hervormingen worden wel systematisch als een verbetering aanzien. Het FWO heeft de afgesproken strategische en operationele doelstellingen uit de lopende samenwerkingsovereenkomst en de eraan gekoppelde **KPI's globaal gerealiseerd**, met uitzondering van het bekomen van voldoende hoge **slaagpercentages**. Zo bleven de slaagcijfers voor onderzoeksprojecten steken op zo'n 20% wat ruim onder het streefcijfer van 33% ligt. De inspanningen die het FWO deed om de instroom te beperken, konden niet verhinderen dat de slaagpercentages te laag bleven. Om de slaagpercentages op een aanvaardbaar niveau te brengen, zal onder meer een bijkomende financiële injectie nodig zijn.*
- *De veranderingen die het FWO wenst door te voeren in het **interne en externe selectieproces** van aanvragen brengt de organisatie meer in lijn met de praktijken en procedures bij de zusterinstellingen en worden door experten van deze organisaties **als positief onthaald**.*
- *De **verruimde taakstelling** van het FWO heeft **geen noemenswaardige invloed** gehad op de werking en de prestaties van het FWO. Dankzij de flexibiliteit en efficiëntie van de FWO-organisatie konden de nieuwe taken vlot geïntegreerd worden in de bestaande werking. Wel ontbreekt er tot op vandaag een **uitgewerkt impactmodel** om de resultaten van de onderzoeksfinanciering beter te kwantificeren en op te volgen.*

Systeemevaluatie (letterlijk uit De systeemevaluatie van de financiering van (fundamenteel) onderzoek, Idea Consult, 2018, p.7-11)

Modulair systeem voor de financiering van niet-gericht fundamenteel onderzoek

*Het Vlaams financieringssysteem voor van fundamenteel onderzoek is een **modulair systeem**, bestaande uit:*

- *De BOF-middelen waarbij de middelen eerst versleuteld worden en op basis van die verdeelsleutel verdeeld over de universiteiten, en elke universiteit vervolgens in functie van het eigen beleid de middelen tussen onderzoekers verdeelt (bijvoorbeeld via competitie);*
- *De FWO-middelen voor fundamenteel onderzoek, die toegekend worden op basis van een competitie tussen onderzoekers van alle Vlaamse universiteiten, onderzoekers van strategische onderzoekscentra (SOC's) die verbonden zijn aan een Vlaamse onthaalinstelling en onderzoekers van Vlaamse wetenschappelijke instellingen.*

Volgens de stakeholders heeft dit systeem bijgedragen tot sterkere prestaties van Vlaanderen en zijn kenniscentra in internationale rangschikkingen (Thomson-Reuters, RIS-scorecard, publicatie en citatie-onderzoek,…) en ook tot het aantrekken van meer middelen uit EU-onderzoeksprojecten (Horizon 2020, ERC, JPI's,…).

Complementariteit van de BOF- en FWO-financiering voor fundamenteel onderzoek

*De BOF- en de FWO-middelen voor financiering van fundamenteel onderzoek zijn **complementair**.*

Toegenomen O&O-investeringen van de Vlaamse overheid

*De Vlaamse overheid heeft de **O&O&I-middelen** de voorbije 10 jaar opgetrokken met 740 miljoen euro of 40% tot 2,5 miljard euro, waarbij er vooral de laatste 3 jaar een inhaaloperatie is geweest. Experten wijzen erop dat deze stijging niet overschat mag worden, aangezien:*

- *Gecorrigeerd voor inflatie deze groei in reële termen substantieel lager is;*
- *De publieke bestedingen in O&O de beoogde 1%-norm nog niet bereikt hebben;*
- *Het aantal doctoraten in de periode 2008-2016 toegenomen is met 60%, wat Vlaanderen enkel dichter bij het Europees gemiddelde heeft gebracht. Deze toename kan ook leiden tot een vicieuze cirkel, want meer PhD's impliceert ook meer potentiële aanvragers van onderzoeksfinanciering, wat op zijn beurt dan weer de slaagkansen onder druk kan zetten. Om die druk op de (slaagkansen voor het bekomen van) competitieve financiering te verlichten, is bijkomende (basis)financiering nodig, die weer ruimte creëert om nieuwe PhD's te financieren aangezien Vlaanderen zeker niet in het EU-koppeloton zit van PhD's in verhouding tot de bevolking.*

In de financiering van het fundamenteel onderzoek is de huidige verhouding tussen het FWO en de BOF 60/40.

Groeiende hefboom op onderzoeksfinanciering voor fundamenteel onderzoek

*De **hefboom** van de 2de geldstroom (fundamenteel onderzoek) op de 3de en de 4de geldstroom (toegepast en contractonderzoek) groeit, met als resultaat dat de universiteiten meer private middelen werven.*

Ruimte voor progressie op het vlak van samenwerking

***Samenwerking** tussen onderzoeksgroepen van eenzelfde of verschillende universiteiten vormt de basis van interdisciplinair onderzoek en voor nieuwe doorbraken. Deze samenwerking is ook vereist om vanuit wetenschappelijke hoek mee te werken aan oplossingen voor grote uitdagingen.*

Nood aan een coherent KPI-systeem voor onderzoeksfinanciering

Enerzijds bestaat bij de overheid een toenemende behoefte aan gepaste KPI's om de resultaten van onderzoeksfinanciering te monitoren en te evalueren, maar anderzijds moeten we vaststellen dat er nog geen coherent systeem in voege is.

Daarnaast monitort het FWO voortdurend de verschillende financieringsprogramma's en voert eigen evaluaties uit wanneer nodig om aanpassingen aan de programma's zo optimaal mogelijk te kunnen implementeren.
De vorderingen in het FWO-beleidsplan worden o.b.v. de samenwerkingsovereenkomst jaarlijks gerapporteerd aan de bevoegde minister en het departement.

19.5. Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

In bovengenoemde evaluatie uit 2018 werd eveneens gekeken naar de effectiviteit.
Er is zowel gekeken naar de effectiviteit van de werking van het FWO zelf (zie 3.2.1, p. 40-43) als naar de bijdragen van het FWO aan de beleidsdoelstellingen (gezien de timing ging het hier nog over de vorige Vlaamse regeerakkoorden).

Men concludeert m.b.t. de effectiviteit van FWO in het algemeen het volgende in de evaluatie:

- FWO heeft in de periode 2012-2016/2017 sterk bijgedragen tot de realisatie van de W&I-beleidsdoelstellingen;
- FWO-gefinancierde onderzoekers publiceren breder (dus buiten hun reguliere onderzoeksveld) hun citatie-index ligt iets hoger.

FWO (letterlijk uit Evaluatie van het FWO, Idea Consult, 2018):

- *Het FWO heeft in de periode 2012-2016/2017 **sterk bijgedragen tot de realisatie van de W&I-beleidsdoelstellingen** zoals deze werden opgenomen in beide Vlaamse Regeerakkoorden (2009-2014 en 2014-2019) en in de respectievelijke beleidsnota's en -brieven én tot de bepalingen uit Hoofdstuk II (art. 15-22) van het W&I-decreet. Deze bijdrage werd, in lijn met de bepalingen in de samenwerkingsovereenkomst en de wettelijke missie, eerder geleverd als uitvoerend agentschap en minder vanuit de rol die het FWO zou kunnen opnemen als beleidsvoorbereider. Ook op federaal, Europees en internationaal vlak leverde het FWO duidelijke bijdrages tot het W&I-beleid.* (evaluatie FWO, 2018, p.6)

- *Om onderzoeksresultaten en het onderzoekspotentieel in kaart te brengen van door het FWO gefinancierd onderzoek, kan er een beroep worden gedaan op een bibliometrische analyse die gedaan werd in het kader van de evaluatie van het BOF. Deze bibliometrische analyse geeft een inzicht in de wetenschappelijke impact (via publicaties en citaties) van FWO-middelen. ECOOM[20] voerde in het kader van de evaluatie van de BOF-financieringsinstrument nl. een bibliometrische analyse uit op basis van de extractie van BOF-gegevens uit de FRIS-databank (en betreffende de periode 2008-2018)[21]. Een vergelijkbare extractie van FWO-gegevens (beperkt tot de fundamentele programma's) leerde dat deze extractie respectievelijk voor 85% (WoS – Web of Science) en 80% (VABB-SHW - Vlaams Academisch Bibliografisch Bestand Sociale en Humane Wetenschappen) in de BOF-extractie zat. Gezien de erg hoge doorsnede tussen de FRIS-extracties voor elk van deze financieringskanalen en dus een heel erg grote kans op erg gelijkaardige resultaten uit de bibliometrische analyse, werd er beslist om geen aparte analyse meer uit te voeren voor de* ***FWO-gefinancierde onderzoekers****. Bovendien is er enige voorzichtigheid geboden bij de interpretatie van de bibliometrische analyses omwille van de volgende redenen:*
  - *De onderzoeksoutput kan vaak niet gekoppeld worden aan één enkel project (en dus één financieringsbron) omdat onderzoekers vaak verschillende financieringsvormen mengen in hun onderzoek.*
  - *De duur van het onderzoeksproject en de publicatiedatum lopen niet perfect synchroon.*
  - *Veel publicaties worden geschreven door een team van onderzoekers waardoor het in feite weinig zinvol is om een één-op-één relatie te zoeken tussen een onderzoeksproject en een (individueel) mandaat.*

  De door ECOOM uitgevoerde bibliometrische analyse gaf wel een indicatie van een positieve impact van BOF (en bij uitbreiding FWO)-financiering. Op basis van publicaties uit WoS werd vastgesteld dat onderzoekers geassocieerd met een of meerdere projecten gefinancierd met BOF-middelen gemiddeld meer publiceren dan onderzoekers die niet geassocieerd werden met een of meerdere projecten gefinancierd met BOF-middelen en dat de eerste groep ook ***breder publiceert (dus buiten hun reguliere onderzoeksveld)*** *dan de tweede groep. Daarnaast ligt ook hun* ***citatie-index iets hoger*** *dan bij onderzoekers die niet geassocieerd zijn met een of meerdere projecten gefinancierd met BOF-middelen en duiken ze procentueel meer in hoog-geciteerde papers en minder in zwak geciteerde papers op. De analyse op basis van publicaties uit VABB-SHW laat tevens zien dat de productiviteit van de onderzoekers die geassocieerd zijn met een of meerdere projecten gefinancierd met BOF-middelen hoger ligt dan die van de andere groep.*

  Hoewel voorzichtigheid geboden is bij interpretatie van de gegevens, zijn dit toch vrij valide en betrouwbare resultaten, temeer omdat de observaties stabiel waren over de tijd terwijl in beide groepen (onderzoekers wel of niet geassocieerd met een of meerdere projecten gefinancierd met BOF-middelen) de publicatie-output gestegen was. . (evaluatie FWO, 2018, p.107-108)

Naast dit meer generiek aantonen van de doeltreffendheid uit de 5-jaarlijkse evaluatie, geven we hier ook de concrete resultaten/doeltreffendheid van de specifieke kanalen Fundamenteel Onderzoek binnen FWO weer van de kanalen:

Aspirant fundamenteel onderzoek

Bij de oproep 2020 werden 293 mandaten voor een aspirantschap fundamenteel onderzoek toegekend. Op 1 oktober 2020 waren er 997 mandaathouders met een aspirantschap fundamenteel onderzoek in dienst van het FWO.

De slaagcijfers van de laatste oproep en vergelijking met eerdere jaren wordt getoond in onderstaande tabel. Het doel is om redelijke slaagkansen te bieden bij de verschillende programma's. Hierbij wordt een slaagkans van 33 procent nagestreefd.

[20] Deze analyse bestond enerzijds uit een bibliometrische analyse uitgevoerd door ECOOM-Leuven op basis van de BOF-gegevens gerelateerd aan de Web of Science en uit een bibliometrische analyse uitgevoerd door ECOOM-Antwerpen op basis van de BOF-gegevens gerelateerd aan het Vlaams Academisch Bibliografisch Bestand Sociale en Humane Wetenschappen. Meer details over beide analyses zijn te vinden in het rapport over de evaluatie van de Bijzondere Onderzoeksfondsen van 2018.

[21] Hierbij werden alle projecten in FRIS gefinancierd met BOF-middelen uit de periode 2008-2018 geselecteerd en vervolgens werden de publicaties van alle onderzoekers geassocieerd aan de aldus bekomen projectenlijst meegenomen in de bibliometrische analyse (na contole op basis van de gevalideerde gegevens die bij de berekening van de BOF-sleutel worden gehanteerd).

	Oproep 2020			Gemiddelde 2015-2020		
	A(n)	T(n)	S(%)	A(n)	T(n)	S(%)
Totaal	915	293	**32**	977	239	**24**

A = Aangevraagd; T = Toegekend; S = Slaagkans

Binnen dit kader verwijzen we ook naar de *ECOOM Brief 33*[22] waar er dieper ingegaan wordt op de slaagcijfers bij doctorandi in Vlaanderen.
In deze studie kijkt men naar de mate waarin het doctoraat behaald wordt binnen de zes jaar na start, kortweg de zesjaarssuccesratio's. Hierbij wordt ook een onderscheid gemaakt naar financieringstype. FWO-mandaathouders behalen de op één na hoogste zesjaarssuccesratio van de verschillende financieringstypes met name 82,2%. Dit geeft zowel een beeld van de effectiviteit als de efficiëntie van dit mandaat.

Postdoctorale mandaten
Bij de oproep 2020 werden er in totaal 270 postdoctorale mandaten toegekend waarvan 181 junior mandaten en 89 senior mandaten. Op 1 november 2020 waren er 811 onderzoekers met een postdoctoraal mandaat in dienst van het FWO.
De slaagcijfers van de laatste oproep en vergelijking met eerdere jaren wordt getoond in onderstaande tabellen.

	2020			Gemiddelde 2015-2020		
	A(n)	T(n)	S(%)	A(n)	T(n)	S(%)
Totaal	1034	270	**26**	832	213	**26**

	Junior postdoctoraal mandaat			Senior postdoctoraal mandaat		
	A(n)	T(n)	S(%)	A(n)	T(n)	S(%)
Totaal	678	181	**27**	356	89	**25**

Onderzoeksprojecten
Binnen de oproep 2020 werden in totaal 285 projecten toegekend voor een totaalbedrag van ca. 123 miljoen euro. De slaagkansen worden getoond in onderstaande tabel. De slaagkansen voor de junior en senior onderzoeksprojecten. Ongeveer één derde van de toegekende middelen gaat naar de junior onderzoeksprojecten

	A(n)	A(bedrag) (k€)	T(n)	T(bedrag) (k€)	S%(n)	S%(bedrag)
Totaal Junior projecten FO	412	168.051	92	37.359	22,3	22,2
Totaal Senior projecten FO	919	412.487	193	91.339	21	22,1

Odysseusprogramma
Sinds 2006 werden er in het kader van Odysseus 116 onderzoeksprojecten toegekend waarmee het Odysseusprogramma een belangrijke bijdrage levert tot het uitbouwen van een sterke en diverse onderzoeksbasis in Vlaanderen. Van deze 116 Odysseus projecthouders hebben de helft een niet-Belgische nationaliteit (19 verschillende nationaliteiten). Het programma haalt dus niet alleen excellentie Belgische onderzoekers terug naar Vlaanderen, maar slaagt er ook in onderzoekers uit diverse uithoeken van de wereld naar Vlaanderen te halen. Uit een verslag van het Rekenhof aan

[22] ECOOM Brief 33, Slaagcijfers bij doctorandi in Vlaanderen voor de instroomcohorten 2009-2010 en 2010-2011. Emanuele Carletto, Noëmi Debacker, december 2020.

het parlement (september 2020) waarin het Odysseus programma wordt doorgelicht, blijkt dat van de mandaten toegekend in de periode 2006-2017 ongeveer 20% tijdens of na afloop van hun mandaat een ERC-project wist te verwerven, wat een duidelijke indicatie is dat het programma erin slaagt excellente onderzoekers te selecteren en te verankeren in Vlaanderen.

EOS programma
Tijdens een eerste oproep in 2017 dienden maar liefst 269 onderzoeksteams een projectvoorstel in waarvan er 38 werden gehonoreerd (slaagkans 14%). Uit de systeemevaluatie van de financiering van fundamenteel onderzoek door Idea Consult in november 2018 blijkt dat er ruime consensus in de onderzoeksgemeenschap dat het nieuwe EOS-programma een belangrijke stap was, die niet enkel de samenwerking met de Franstalige universiteiten mogelijk maakte, maar ook tussen Vlaamse universiteiten onderling (in 60% van de aanvragen was er ook Vlaams-Vlaamse samenwerking).

Het FWO stelde in haar **recente onderzoekersbevraging** (maart/april 2021; 1141 respondenten (zowel voor mandaten FO als SB)) ook vragen die relateren aan de doeltreffendheid van het FWO en de impact van de FWO-financiering op onderzoekers en onderzoek. We rapporteren hier de belangrijkste bevindingen met betrekking tot de doeltreffendheid uit deze bevraging:

- Op de stelling dat de FWO mandaten (aspirant en postdoctorale onderzoeker) een belangrijke bijdrage leveren aan de onderzoekscarrière, antwoordde respectievelijk 54,2% en 39,8% helemaal akkoord of akkoord. Hieruit kan geconcludeerd worden dat onderzoekers de FWO-mandaten als cruciale instrumenten beschouwen voor het ontwikkelen van de carrière van jonge onderzoekers.
- FWO onderzoeksprojecten bereiden onderzoekers voor op het indienen voorstellen bij van internationale financieringsinstanties. 67,4% van de respondenten is het eens of helemaal eens met deze stelling. Onderzoekers beschouwen de FWO-onderzoeksprojecten dus als een belangrijk instrument om op termijn niet-Vlaamse financiering te verwerven.
- Elk FWO-programma heeft een specifieke doel Aan onderzoekers werd gevraagd hoe tevreden men is over de mate waarin de modaliteiten van de financiering toelaten om deze programmadoelstellingen te halen. 88,8% van de onderzoekers is hierover tevreden tot zeer tevreden.

Daarnaast komen we hier nog even terug op de strategische doelstelling 5 uit de samenwerkingsovereenkomst met name **FWO in de samenleving**.
Het FWO zet al enkele jaren erg in op het belang van wetenschapscommunicatie. Dit resulteert in een belangrijk aandeel van (voormalige) FWO-mandaathouders bij de wedstrijden rond communicatie met het brede publiek:

	Vlaamse PhD Cup (8 finalisten) De PhD Cup spoort pas gepromoveerde onderzoekers aan om hun onderzoek met de wijde wereld te delen.	**<u>Eos pipet (5 finalisten)</u>** Prijs voor een jonge wetenschapper die met zijn onderzoek een essentiële bijdrage tot het wetenschappelijk onderzoek leverde.	**<u>New Scientists Wetenschaps-talent (5 finalisten)</u>** Jaarlijkse bekroning van het grootste wetenschappelijke talent van Nederland en Vlaanderen.
2013	/	Winnaar: **FWO-er** Overige finalisten: 2 FWO	/
2014	/	Winnaar: **FWO-er** Overige finalisten: 3 FWO	/
2015	/	Winnaar: geen FWO-er Overige finalisten: 3 FWO	Winnaar: geen FWO-er Overige finalisten: 2 FWO

2016	Winnaar: geen FWO-er Overige finalisten: 6 FWO	Winnaar: **FWO-er** Overige finalisten: 2 FWO	Winnaar: **FWO-er** Overige finalisten: 1 FWO
2017	Winnaar: **FWO-er** Overige finalisten: 5 FWO	/	Winnaar: geen FWO-er Overige finalisten: 2 FWO
2018	Winnaar: **FWO-er** Overige finalisten: 5 FWO	Winnaar: geen FWO-er Overige finalisten: 3 FWO	Winnaar: **FWO-er** Overige finalisten: 2 FWO
2019	Winnaar: **FWO-er** Overige finalisten: 4 FWO	Winnaar: **FWO-er** Overige finalisten: 2 FWO	Winnaar: geen FWO-er Overige finalisten: 1 FWO
2020	Winnaar: **FWO-er** Overige finalisten: 6 FWO	Winnaar: **FWO-er** Overige finalisten: 4 FWO	/
2021	Nog niet bekend	Winnaar: **nog niet bekend** Finalisten: 5 FWO	Nog niet bekend

Tot slot maken FWO-ers ook in de belangrijkste Europese onderzoekscompetitie, de grants van de European Research Council, jaar na jaar een belangrijk deel uit van de grants die onderzoekers aan Vlaamse universiteiten behalen. Dit geeft eveneens duidelijk een beeld van de doeltreffendhied van de FWO-programma's. Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal ERC-grants die werden toegekend aan (oud-)mandaathouders van het FWO. FWO-onderzoeksfinanciering via projecten/kredieten hebben quasi alle ERC-granthouders ontvangen:

	ERC Starting Grant	**ERC Consolidator Grants**	**ERC Advanced Grants**
2007	8 Vlaamse grants waarvan 6 FWO-ers	/	/
2008	12 Vlaamse grants waarvan 10 FWO-ers	/	3 Vlaamse grants (alle FWO-er)
2009	11 Vlaamse grants waarvan 6 FWO-ers	/	1 Vlaamse grant (FWO-er)
2010	12 Vlaamse grants waarvan 5 FWO-ers	/	3 Vlaamse grants (alle FWO-er)
2011	20 Vlaamse grants waarvan 9 FWO-ers	/	8 Vlaamse grants waarvan 4 FWO-ers
2012	9 Vlaamse grants waarvan 6 FWO-ers	/	5 Vlaamse grants waarvan 4 FWO-ers
2013	/	16 Vlaamse grants waarvan 13 FWO-ers	9 Vlaamse grants waarvan 7 FWO-ers
2014	11 Vlaamse grants waarvan 6 FWO-ers	9 Vlaamse grants waarvan 5 FWO-ers	2 Vlaamse grants waarvan 1 FWO-er
2015	22 Vlaamse grants waarvan 13 FWO-ers	6 Vlaamse grants waarvan 4 FWO-ers	9 Vlaamse grants waarvan 5 FWO-ers
2016	8 Vlaamse grants waarvan 7 FWO-ers	8 Vlaamse grants waarvan 5 FWO-ers	3 Vlaamse grants waarvan 2 FWO-ers
2017	10 Vlaamse grants waarvan 5 FWO-ers	11 Vlaamse grants waarvan 6 FWO-ers	7 Vlaamse grants waarvan 4 FWO-ers
2018	13 Vlaamse grants waarvan 7 FWO-ers	10 Vlaamse grants waarvan 7 FWO-ers	13 Vlaamse grants waarvan 7 FWO-ers
2019	15 Vlaamse grants waarvan 12 FWO-ers	5 Vlaamse grants waarvan 1 FWO-er	4 Vlaamse grants waarvan 3 FWO-ers
2020	14 Vlaamse grants waarvan 10 FWO-ers	5 Vlaamse grants waarvan 3 FWO-ers	7 Vlaamse grants waarvan 5 FWO-ers

19.6. Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

In bovengenoemde evaluatie van FWO uit 2018 werd eveneens gekeken naar de efficiëntie.
Er is zowel gekeken naar de efficiëntie van de werking van het FWO zelf (zie 3.2.1, p. 40-44), beheerskosten (p.52) als naar de organisatie van de processen binnen FWO (p.44). Ook binnen de beoordeling van de verruimde taakstelling van het FWO (inkanteling van delen van het vroegere FWO en Hercules) werd het element efficiënt aangehaald.
Ook de benchmarkoefening die onderdeel uitmaakte van deze evaluatie vertelt iets over de efficiëntie van FWO (zie ook vraag 1.7).

Men concludeert in deze evaluatie m.b.t. de efficiëntie van FWO zelf en m.b.t. de processen:

- Mits kleine aandachtspunten zijn de processen erg efficiënt.
- FWO is performant.
- FWO is vrij stabiel wat betreft aantal toekenningen en budgetten per programma.
- De inkanteling heeft tot een grotere efficiëntie geleid.
- De operationele werking van het FWO is sterk en efficiënt, wat door alle stakeholders wordt bevestigd en waarvoor de organisatie wordt gewaardeerd.

FWO (letterlijk uit Evaluatie van het FWO, Idea Consult, 2018):

- *Mits kleine aandachtspunten, kunnen we besluiten dat deze processen allen erg efficiënt georganiseerd zijn. De onderzoekers en de experten hebben ook goede ervaringen met de FWO-administratie. Uit de onderzoekersbevraging bleek bijvoorbeeld dat de respondenten de FWO-dienstverlening met betrekking tot hun personeelsdossier als onderzoekersvriendelijk beschouwen. De expertpanelleden tonen zich eveneens tevreden over de (praktische) organisatie van de expertpanelvergaderingen. De efficiëntie van de organisatie is een kernelement geweest in de naadloze integratie van de nieuwe taken die het FWO erbij heeft gekregen in 2016.*
- *De performantie van de FWO-organisatie weerspiegelt zich ook in de verhouding apparaats-/beleidskrediet. Bij het FWO schommelt deze verhouding tussen 3% en 4% en daalde deze zelfs bij de inkanteling van de nieuwe taken. Bij zusterinstellingen ligt deze verhouding vaak tussen 5% en 10%, waarmee nogmaals geïllustreerd wordt dat het FWO een hoge efficiëntie kent. (p.44)*
- *Doorheen de jaren zijn er weinig evoluties in het aantal toekenningen en budgetten dat naar elk van de programma's gaat. Dit heeft te maken met het voorzichtigheidsprincipe dat gehanteerd wordt bij de opmaak van de begroting en waarbij men uitgaat van ongewijzigd beleid en dus de verdeling tussen de programma's slechts licht wijzigt. Uiteraard is men ook steeds afhankelijk van het aantal indieningen bij de verschillende oproepen waardoor er soms procentueel gezien wat meer en soms wat minder toekenningen kunnen plaatsvinden. De bestedingen die door het FWO worden gedaan sluiten erg nauw aan bij de missie en opdracht van de organisatie, nl. het ondersteunen van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en sinds 2016 ook van strategisch basisonderzoek.*

Het totale apparaatskrediet voor het administratief beheer van het FWO (zie Figuur 11 voor een spreiding over de kostenposten) is door de jaren toegenomen tot 11,7 mln. EUR, mede door de uitbreiding van de portfolio van het FWO. Het aandeel van personeelsgebonden kosten is vrij sterk toegenomen ten opzichte van 2012, net als de vergoedingen voor vergaderingen voor de bestuurs- en adviesorganen (vanaf 2016). Uitgedrukt als percentage van de totale toelage is dit min of meer constant gebleven.

Figuur 1: Verdeling beheerskosten van het FWO over de verschillende kostenposten in % (2012-2017)[23]

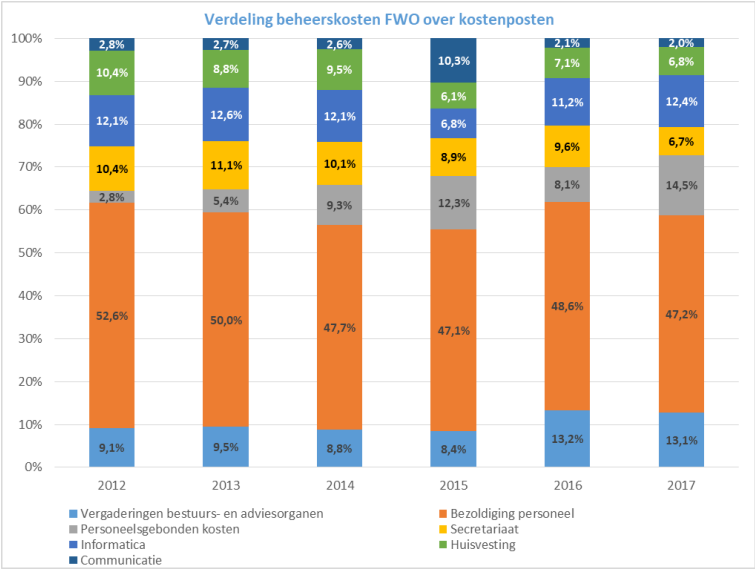

Bron: FWO jaarverslagen 2012-2017, eigen bewerking

De inkanteling van de nieuwe taken heeft zelfs tot een daling van het beheerspercentage geleid, zodat we op dit vlak zelfs kunnen spreken van schaaleffecten. ***Het beheerspercentage ligt erg laag en is een illustratie van de hoge efficiëntie van de FWO-administratie en een heel efficiënte aanwending van de middelen.*** *Wel verwachten we hier een groeipad in de komende jaren door de hervormingen van de expertpanels en de vernieuwde evaluatieprocedure (zie ook luik wetenschappelijke werking voor meer toelichting hierover). Onder andere het invoeren van interviews tijdens de selectieprocedure, het ontdubbelen van de expertpanels, het door het FWO laten zoeken van referenten en het invoeren van vergoedingen voor experts aangezocht voor peer reviews, zullen het apparaatskrediet een stuk opdrijven (volgens simulaties zullen deze met 2,5 mln. EUR toenemen, of een toename van 21%).* (p.52)

- *Globaal genomen is het FWO tevreden over de verruimde taakstelling van het FWO en dit omwille van de volgende redenen:*
  - *…*
  - *…*
  - *De evaluatieprocedures van het vroegere IWT en van het FWO werden gealigneerd. Door deze kruisbestuiving werden er* ***efficiëntiewinsten geboekt*** *en werden best practices uit beide instellingen geïncorporeerd in één coherente aanpak. Voorbeelden hiervan zijn het invoeren van een interviewluik bij de aanvraag van mandaten, het invoeren van rebuttalprocedure bij projecten, feedback voor alle aanvragers, enz.* (p.62)
- *De operationele werking van het FWO is sterk en efficiënt, wat door alle stakeholders wordt bevestigd en waarvoor de organisatie wordt gewaardeerd. Deze efficiënte operationele werking heeft het FWO in staat gesteld succesvol de taken die begin 2016 werden overgeheveld (academische programma's/processen van het IWT en programma's voor zware en middelzware onderzoeksinfrastructuur die tot dan door de Herculesstichting werden beheerd) te integreren in de reguliere werking van de organisatie.* (p.6)

De efficiëntie van FWO als organisatie heeft eveneens te maken met de keuze af te stappen van een verkokerde administratie en omwille van flexibiliteit de administratie horizontaal te organiseren (zie ook punt 1.2).

Wanneer gekeken wordt naar efficiëntie is het ook belangrijk het hefboomeffect van de middelen mee te nemen. Dit hefboomeffect van de 2de naar de 3de en de 4de geldstroom komt o.a. aan bod in de systeemevaluatie. (zie ook punt 1.12).

Dit wordt ook ondersteunt door de studie "The Economic Contribution of the Flemish Universities[24]" van BiGGAR Economics uit 2017 uitgevoerd in opdracht van de VLIR. Een belangrijke conclusie hier is dat iedere euro gegeven aan de Vlaamse universiteiten, omgezet worden in 6 euro aan totale winst voor de Vlaamse economie.

19.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Binnen bovengenoemde evaluatie van het FWO in 2018 werd ook in een beknopte internationale benchmark voorzien. We geven hieronder de resultaten van deze benchmark mee.
Er werd gekozen voor zusterinstellingen uit Nederland, Zweden en Zwitserland met name

- Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)[25];
- Swiss National Science Foundation (Swiss National Science Foundation)[26];
- Swedish Research Council (SRC)[27].

Er werd hier gekeken naar hun taakstelling, strategische prioriteiten, algemene karakteristieken (oprichting, personeel en overhead), budgetten, financieringsinstrumenten en slaagpercentages, governance en tot slot het gehele selectieproces.
Er werd niet specifiek gefocust op het luik fundamenteel onderzoek.
We geven hier opnieuw de belangrijkste conclusies weer uit deze benchmarkoefening (p.132 en 133). De integrale benchmarkoefening is terug te vinden in het evaluatierapport (punt 6.5 en bijlage B.5).

- *Het FWO heeft vergelijkbare taken als zijn zusterinstellingen maar is beduidend kleiner in grootte (aantal werknemers).*
- *Het FWO beschikt over een substantieel lager budget dan zijn zusterinstellingen. Rekening houdend met het totaal aantal onderzoekers in Vlaanderen en in het buitenland is het geschatte gemiddelde budget dat FWO ter beschikking kan stellen aan onderzoekers (los van of ze al dan niet een aanvraag indienen) significant lager dan in het buitenland (deze vergelijking houdt echter geen rekening met de totale financieringsstromen en andere instrumenten in deze regio's).*
- *In vergelijking met de zusterinstellingen gaat een zeer groot deel van het budget van het FWO naar vrij onderzoek. In de zusterinstellingen wordt er meer met thematische programma's gewerkt en neemt men hierin duidelijke strategische beslissingen. Bij het FWO is de onderzoeksondersteuning dus vooral bottom-up gedreven.*
- *Het FWO-budget voor ondersteuning van onderzoeksinfrastructuur is beperkter dan bij de zusterinstellingen (deze vergelijking houdt echter geen rekening met andere mogelijke financiële ondersteuning van infrastructuur in Vlaanderen of het buitenland).*
- *Ook bij de zusterinstellingen zijn de slaagkansen laag (enkel in Zwitserland liggen deze beduidend hoger, maar daar is het beschikbare budget ook significant hoger en kan men maar een beperkt aantal aanvragen indienen). Bovendien kampen de zusterinstellingen met een duidelijke neerwaartse trend in deze*

---

[23] De stijging van het aandeel van 'communicatie' in 2015 is gelinkt met de uitreiking van de vijfjaarlijkse excellentieprijzen waarvoor een groot event in de Bozar werd georganiseerd.

[24] *file:///C:/Users/vermanel/Downloads/Publicaties-impactstudie-rapport-VLIR-Economic-Impact-Report-11Dec17%20(1).pdf*

[25] https://www.nwo.nl

[26] http://www.snf.ch/en

[27] https://www.vr.se/english.html

slaagpercentages, terwijl de slaagpercentages van het FWO de laatste jaren terug een stijgende lijn vertonen. De lage slaagpercentages worden echter ook in het buitenland als problematisch ervaren.

- *De organisatiemodellen van de verschillende organisaties zijn gelijkaardig, maar binnen het organisatiemodel van het FWO zijn de beslissingsmacht en de bevoegdheden vooral geconcentreerd binnen de raad van bestuur. Bij de zusterinstellingen is er een duidelijke trend naar meer decentrale beslissingsorganen. Bij de zusterinstellingen wordt ook meer gebruikt gemaakt van adviesraden. Binnen het FWO fungeert de werkgroep onderzoeksbeleid als adviesorgaan richting de raad van bestuur.*
- *Het interne en externe selectieproces van aanvragen bij het FWO is sterk gelijkend op deze van de zusterinstellingen. Er is een positieve trend merkbaar in het selecteren van buitenlandse referenten al lijkt het de experten van de zusterinstellingen niet opportuun om expertpanels te organiseren die enkel uit internationale experten bestaan.*
- *De veranderingen die het FWO wenst door te voeren in het interne en externe selectieproces brengt de organisatie meer in lijn met de praktijken en procedures bij de zusterinstellingen. Bovendien worden deze veranderingen ook als positief onthaald door de experten bij de zusterinstellingen.*
- *Het FWO zet sterk in op internationaal beleid en mobiliteit, maar kan nog vooruitgang boeken (zo kan het FWO bijvoorbeeld nog werk maken van het opzetten van het "follow the researcher"- programma en het "follow the corporation"-programma. (Deze programma's zijn actief bij de zusterinstellingen en Science Europe is hiervan grote pleitbezorger).*
- *In vergelijking met zijn zusterinstellingen heeft het FWO een zeer beperkt budget om zijn communicatie te verzorgen.*
- *Het FWO heeft grote vooruitgang geboekt in de digitalisering van zijn processen, waardoor het de achterstand die het in 2007 had ten opzichte van haar zusterinstellingen heeft kunnen wegwerken.*
- *Het strategisch plan 2019-2023 dat FWO wenst te implementeren, wordt door de experten uit de zusterinstellingen algemeen als positief onthaald, al is het niet duidelijk genoeg in zijn precieze implementatie en haalbaarheid. Punten die als positief worden aangehaald zijn de volgende:*
  - *Meer aandacht aan het stimuleren van samenwerking tussen universiteiten*
  - *Algemene aandacht voor interdisciplinariteit*
  - *Meer aandacht aan infrastructuur*
  - *Betere ondersteuning van mobiliteit in meerdere opzichten*
  - *Introductie van ideeën programma met focus op doorbraakprojecten*
  - *Meer aandacht aan het voorbereiden op de latere loopbanen van onderzoekers*
  - *Werk maken van Open-Access- en Open-Data-beleid*

Ook in de conclusies wordt er verwezen naar deze benchmark (p.8)

- *In vergelijking met 3 zusterinstellingen in het buitenland (NWO, SNSF en SRC) heeft het **FWO een kleiner budget:** het gemiddeld geschat budget dat het FWO kan uitreiken per capita onderzoeker in Vlaanderen is kleiner dan bij de zusterinstellingen (evenwel abstractie makend van andere budgetten beschikbaar voor (fundamenteel) onderzoek zoals BOF in Vlaanderen). In vergelijking met haar zusterinstellingen investeert het FWO **minder in onderzoeksinfrastructuur** (evenwel abstractie makend van andere financiële ondersteuning door de Vlaamse overheid van infrastructuur bv. via de SOC's). Het FWO zet vooral in op vrij onderzoek (**bottom-up gedreven**) en dit in tegenstelling tot de zusterinstellingen die meer met thematische georiënteerde programma's werken (top-down).*

19.8. **Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?**

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Niet enkel de Vlaamse beleidsmakers zijn overtuigd van het belang van excellent wetenschappelijk onderzoek als essentiële basis voor een kenniseconomie en vernieuwing. Ook internationaal en in de wetenschappelijke wereld zelf is deze zienswijze al een hele tijd algemeen aanvaard.

In het rapport "Investeren in kennisgrensverleggend onderzoek is investeren in de toekomst" wordt gesteld dat het kennisgrensverleggend onderzoek, gedreven door de vorser, absoluut noodzakelijk is voor de welvaart en welzijn van een maatschappij, en dat om vier onweerlegbare redenen: 1) als basis voor de vorming van onze toekomstige intelligentsia en kenniswerkers, 2) als eerste cruciale schakel in de innovatieketen, 3) als kennisverruiming die nodig is voor de grote maatschappelijke uitdagingen en 4) als bijdrage tot de culturele verheffing van een land of regio. Internationaal is het een verworven gegeven dat landen en regio's die ervoor opteren om excellent kennisgrensverleggend onderzoek voluit te ondersteunen zich in een goede positie plaatsen voor economische groei, een niet onbelangrijk gegeven in deze economische crisistijd. Een groeiende welvaart én het welzijn van alle burgers zijn daar onmiddellijk aan gekoppeld. (ONDERZOEKER-GEDREVEN WETENSCHAP ANALYSE VAN DE SITUATIE IN VLAANDEREN, KVAB Standpunten 59, 2018, p.34-35)

"*Een toppositie in onderzoek, innovatie en ondernemen, als probleemoplossend vermogen van een regio, dient enerzijds bij te dragen aan lange termijn economische groei en competitiviteit; anderzijds aan een betere aanpassing aan veranderde globale waardenketens, een hogere schokbestendigheid tegen toekomstige disrupties zoals klimaatverandering, gezondheidscrisissen, droogtecrisissen… (p. 34)*
VARIO zet de sterktes en troeven van het Vlaams O&O&I-landschap in de verf, mede mogelijk gemaakt door de volgehouden (financiële) inspanningen van de opeenvolgende Vlaamse Regeringen. Onze sterktes moeten absoluut behouden blijven en daarom nauwgezet worden gemonitord, we verwijzen naar de hoge private en publieke investeringen in O&O, de ***wetenschappelijke excellentie van onze kennisinstellingen****, onze innovatieve kmo's die veel samenwerkingsverbanden aangaan…*" (p. 34) (*VARIO-ADVIES 14 'NAAR DE TOP VAN KENNIS- EN INNOVATIEREGIO'S IN 2030'* – JULI 2020)

Erg recent was er nog de OESO-studie *Science, technology and innovation in the time of COVID-19*[28] die aantoont dat enkel door een sterke wetenschappelijke basis we zo snel zijn kunnen gaan in het ontwikkelen van vaccins.

Een ander erg tastbaar *voorbeeld* is het onderzoek[29] om het vetgehalte in de Pringles-chips te verlagen. Hier werkte de voedingsindustrie samen met een Vlaamse universiteit en kwam zowel fundamenteel als de toepassing in beeld met als resultaat minder vet in Pringles én een Nature Food publicatie. De steun o.a. door het FWO was hier cruciaal.

19.9. **Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?**

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

[28] OECD SCIENCE, TECHNOLOGY AND INDUSTRY POLICY PAPERS February 2021 No. 99
[29] Zie Pringles - een schoolvoorbeeld van een goede samenwerking tussen industrie en universiteit op. – YouTube

Antwoord (max. 2 pagina's):

Er is geen aanleiding voor of vraag naar een bevoegdheidsherverdeling.

19.10. Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het statuut van het FWO werd decretaal verankerd in het W&I-decreet van 30 april 2009. De Vlaamse regering werd gemachtigd om deel te nemen aan de privaatrechtelijke stichting van openbaar nut FWO. Het FWO werd erkend als een privaatrechtelijk vormgegeven agentschap binnen de Vlaamse overheid Er werd voor dit statuut gekozen om te voorzien in een verregaande autonomie en wetenschappelijke onafhankelijkheid van uitvoering (toekenning van financiële steun). De taak die het FWO uitvoert in opdracht van de Vlaamse regering is vastgelegd in het W&I-decreet en tussen de Vlaamse regering van het FWO wordt om de vijf jaar een samenwerkingsovereenkomst afgesloten.

Deze taak is dus deels uitbesteed maar tegelijkertijd kan ook gesteld worden dat het duidelijk is dat deze taak met name het stimuleren en ondersteunen door financiële steun van het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek, het strategisch basisonderzoek, het klinisch-wetenschappelijk onderzoek, de aanschaf van zware en middelzware onderzoeksinfrastructuur en het beheer van grote rekencapaciteit in Vlaanderen ook nog steeds een opdracht is van de overheid.

Het is evenwel duidelijk dat allerlei vormen van fundamenteel onderzoek niet of onvoldoende vanuit de private sector zullen gefinancierd worden gezien dit een langetermijnkarakter heeft en mogelijk nog te ver verwijderd is van commercieel interessante toepassingen.
Voor de private sector moet wetenschappelijk onderzoek op korte of middellange termijn economisch nuttig zijn.

"Onderzoeker-gedreven excellent onderzoek" is hét uitgangspunt van de financiering van fundamenteel onderzoek door het FWO.
De onderzoeker kan zowel steunen op een gedrevenheid die voortkomt uit zijn onbevangen nieuwsgierigheid als gestuwd worden door zijn innerlijke drang om relevante problemen uit de samenleving te doorgronden en op te lossen. Zelfs een combinatie van de beide kan de onderzoeker sturen.
Hierdoor komt men tot een veelheid en breedte van fundamenteel onderzoek die erg belangrijk is.
Bibliometrisch onderzoek heeft immers aangetoond dat onverwachte en radicaal vernieuwende inzichten en doorbraken die erg nuttig zijn voor de maatschappij soms ontstaan uit een geheel andere discipline.
In de publicatie "Onderzoeker-gedreven wetenschap. Analyse van de situatie in Vlaanderen, KVAB Standpunt 59" uit 2018 zijn er heel wat voorbeelden opgenomen van nieuwsgierigheidsgedreven onderzoek met een belangrijke maatschappelijke impact. Het is duidelijk dat de lijst met voorbeelden lang is en deze zich over nagenoeg alle disciplines uitspreid.
Voor het verkrijgen van voldoende onderzoeker-gedreven én excellent onderzoek waarin op lange termijn kan gewerkt worden en de onderzoeker voldoende vrijheid krijgt, moet de overheid deze taak op zich nemen.

19.11. Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De beheerskosten bij het Departement EWI zijn bijzonder klein gezien de erg beperkte personeelsinzet voor de opvolging van FWO.
In de samenwerkingsovereenkomst 2019-2023 werden afspraken gemaakt over een strategisch partnerschap met FRIS. Een geautomatiseerde en gedetailleerde aanlevering aan FRIS zal leiden tot een eenvoudigere en betere monitoring en rapportering maar ook bijdragen tot het verder uitbouwen van de versterkte intelligence.

Binnen het FWO zelf is eveneens aandacht voor administratieve vereenvoudiging en dit zowel voor binnen de werking van de eigen organisatie als voor zijn aanvragers.
De belangrijkste financieringsprogramma's binnen het FWO werden in de periode 2018-2019 in nauw overleg met de stakeholders hervormd en aangepast op basis van de ontvangen input. Deze hervormingen werden voor de eerste keer toegepast in 2019 (o.a. alignering beide aspirant programma's) en worden sindsdien constant gemonitord door onderzoekersbevragingen (gebruikers) en de bevraging van de expertpanelleden na elke evaluatieronde. Op deze manier worden de knelpunten weggewerkt. De onderzoekersbevraging en de opvolging zijn als doelstelling (streefdoel 2 'Duidelijke en vlotte procedures') opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst 2019-2023 (Vlaamse overheid en FWO). Voor zover als nodig en/of mogelijk werden in het kader van de hervormingen en/of op aangeven van de stakeholders reeds vereenvoudigingen doorgevoerd. Op deze manier werd administratieve vereenvoudiging als constant aandachtpunt opgenomen in deze processen.

19.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Wanneer we naar het belang van de financiering van fundamenteel onderzoek door het FWO kijken voor de rest van het beleidsdomein en bij uitbreiding de andere beleidsdomeinen en de samenleving, kan dit belang niet onderschat worden.

Zoals reeds gesteld legt fundamenteel onderzoek dé basis voor allerhande vormen van innovatie. Daarnaast is dit onderzoek ook mede de grondlegger van de opleiding van de kenniswerkers en goed opgeleide kenniswerkers zijn dan weer essentieel voor onze kennismaatschappij. (zie ook vraag 1.3, 1.8 en 1.10). Zowel binnen Vlaanderen als internationaal bestaat daarover een grote consensus.

In 2019 concludeerde de European Research Council (ERC) in zijn rapport *Qualitative Evaluation of completed Projects funded by the European Research Council 2019* dat zijn programma's voor bottom-up fundamenteel onderzoek voor de meest excellente onderzoekers in de EU resulteren in grensverleggende wetenschappelijke doorbraken. (p. 14) Daardoor worden ongeziene toepassingen op langere termijn mogelijk. Uit internationale vergelijkingen (zie o.m. Werkgroep

OECD High Risk High Research) komt basisonderzoek op initiatief van de onderzoekers eveneens naar voor als een piste in de richting van nieuwe inzichten en benaderingen, die weliswaar zelden voorspelbaar zijn maar tegelijk achteraf het begin blijken van onvoorziene nieuwe producten, diensten en praktijken in tal van gebieden.

In 2020 lanceerde Frontiers, een uitgeversplatform voor Open Access en Open Science, de resultaten van een wereldwijde enquête met meer dan 25.000 respondenten: *The Academic Response to Covid-19*. Daaruit bleek onder meer dat meer dan 40 procent van de onderzoekers kort na de uitbraak van de pandemie al betrokken waren bij de medische zorg betreffende het onderzoek naar COVID-19. (p. 4) Een dergelijke snelle paraatheid is ondenkbaar als de wetenschapsbasis niet permanent op een behoorlijk niveau blijft.
Bovendien was de pandemie voorzien door meerdere wetenschappers en zijn zij ook nu in staat de impact in te schatten, van het strikt medische terrein tot het bredere sociaaleconomische en maatschappelijke en ook met betrekking tot de klimaatproblematiek. (p. 6 e.v.) Er wordt echter uitdrukkelijk gewaarschuwd voor de dreiging en de gevolgen van het niet behoorlijk opdrijven en zelfs terugschroeven van onderzoeksfinanciering. Nu is het daarvoor allerminst het gepaste ogenblik. (p.48)

In *Heldere keuzes en stabiele, substantiële financiering om excellente wetenschap in Nederland structureel te versterken*, een memorandum aangeboden op 29 oktober 2020 aan de Nederlandse Minister van OCW, stelde een kerngroep van industriëlen dat excellente wetenschap, zowel fundamenteel als strategisch, niet alleen grote waarde voor de samenleving en het Nederlands verdienvermogen heeft, maar ook een sterke aantrekkingskracht uitoefent op internationaal toptalent voor de wetenschap én het bedrijfsleven. Hoewel het memo pleit voor keuzes op basis van excellentie, is een 'brede hoogvlakte' onontbeerlijk om genoeg opportuniteiten te bieden voor de topsectoren van morgen. (p.6)

De KNAW pleitte aan de vooravond van de coronacrisis ronduit voor een evenwichtige financiering en dus ook voldoende ruimte voor vrij onderzoek, onder meer te financieren door NWO. (*Evenwicht in het wetenschapssysteem — KNAW*)

Binnen het beleidsdomein van Economie, Werk en Innovatie is het dus overduidelijk dat het FWO en haar financiering van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek een onmiskenbare voedingsbodem is voor de andere domeinen. Zonder fundamenteel onderzoek zijn er geen innovaties op lange termijn wat het economisch en innovatiebeleid in gevaar brengt.
Ook voor het beleidsveld Werk is de link snel gelegd gezien het belang van hooggeschoold personeel op de arbeidsmarkt niet te onderschatten valt.

Ook buiten het beleidsdomein is de impact van fundamenteel onderzoek (op termijn) onmiskenbaar.
Voor ieder beleidsdomein en beleidsveld is er fundamenteel onderzoek lopende dat op termijn zijn vruchten zal afwerpen.

Ook hier zijn er relevante elementen uit de systeemevaluatie uit 2018. Deze geeft in de eerste plaats een analyse van het Vlaams systeem voor onderzoeksfinanciering met de focus op de financiering van niet-gericht fundamenteel onderzoek binnen het bredere systeem van onderzoeksfinanciering. De financiering van fundamenteel onderzoek door het FWO is hierin een belangrijke pijler.
Men stelt dat er enige complementariteit is tussen de BOF en FWO-financiering met name in volgende elementen: (Systeemevaluatie, p.34):

- *De BOF-middelen geven de universiteiten de **autonomie** en de verantwoordelijkheid om een eigen strategisch onderzoeksbeleid te voeren en te bepalen hoe ze de BOF-middelen inzetten voor fundamenteel onderzoek. De FWO-financiering wordt rechtstreeks aan onderzoekers toegekend, waardoor het gefinancierde onderzoek niet noodzakelijk binnen de strategische visie van de universiteit past.*
- *De BOF-middelen maken het mogelijk onderzoek en onderzoekers te financieren in lijn met de speerpunten van de universiteit, en zo voor opbouw van **langere termijn onderzoekscapaciteit**. De FWO-financiering gebeurt voorstel per voorstel, waardoor dergelijk langetermijnperspectief ontbreekt.*
- *De BOF-middelen geven **jonge onderzoekers** meer mogelijkheden om referenties op te bouwen, en zo ook vaardigheden op te bouwen die zij later kunnen inzetten voor het werven van externe middelen op competitieve basis. Ook het FWO biedt jonge onderzoekers de kans om referenties op te bouwen, zeker nu er in de kanalen een onderscheid is gemaakt tussen junior en senior onderzoekers. Bij het aanvragen van FWO-financiering worden jonge onderzoekers wel grotendeels beoordeeld op hun bewezen prestaties als indicator van hun excellentie[30].*
- *De BOF-middelen kunnen binnen de universiteiten ingezet worden om **interdisciplinair en radicaal vernieuwend fundamenteel onderzoek (i.e. blue sky-onderzoek)** te financieren. Hoewel het onzeker is of er praktische toepassingen uit voortkomen, leidt dit type niet-gericht onderzoek volgens de geïnterviewde experten tot de grootste innovaties. De evaluatie van het FWO (2018) toont dat er binnen de financieringskanalen van het FWO beperkte ruimte en budget is voor nieuwe accenten binnen de FWO-kanalen voor onderzoeksfinanciering, zoals interdisciplinair en grensverleggend (blue sky) onderzoek.*

Samen met de BOF-middelen vormt FWO de 2de geldstroom. Vanuit de universiteiten bekeken vormt deze 2de geldstroom zo'n 12 tot 17% van hun inkomsten (afhankelijk van de universiteit). (p. 39)

Bovendien wordt in deze systeemevaluatie ook aangegeven dat er een hefboomwerking is van de 2de geldstroom (FWO en BOF) naar de 3de en 4de geldstroom (toegepast en contractonderzoek) en dat deze ook groeit. (conclusie 5)

19.13. Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De periodiciteit van de algemene beleidsevaluatie van FWO is bepaald in het W&I-decreet (art. 22) op een 5-jaarlijkse cyclus, steeds voor het verstrijken van de lopende samenwerkingsovereenkomst en dit wordt als geschikt beschouwd.
Een kortere periodiciteit is weinig aangewezen omdat er moet rekening gehouden worden dat bepaalde elementen toch een zekere periode nodig hebben alvorens deze in de realiteit geïmplementeerd zijn. De strategische en operationele doelstellingen van FWO in de samenwerkingsovereenkomst zijn ook in deze zin opgesteld.

Voor de evaluatie van het FWO wordt de evaluatiepraktijk van de evaluatiecel van het departement EWI ingezet.
Deze praktijk omvat over het algemeen een combinatie van verschillende methodes (bv. benchmark, internationaal expertenpanel, bibliometrische analyse, deskstudie, interviews, bevraging, ...).
Naar de toekomst toe zal er nog meer ingezet worden op systeemevaluaties.

[30] Onder nieuwe procedures voor aspirant- en postdocmandaten wordt 60% van de beoordeling bepaald door het profiel van de kandidaat en 40% door het ingediende project. Voor projecten (junior en senior) wordt 25% van de score bepaald door de samenstelling van het onderzoeksteam en 75% door het project in kwestie.

Naast deze 5-jaarlijkse algemene evaluatie van FWO, zijn er ook specifieke evaluaties per programma uitgevoerd door het FWO. Concreet gaat het om :

- Impactmeting TBM: intern FWO (2019)
- Evaluatie proces Fundamenteel Klinische Mandaten: intern FWO (2019)
- Odysseusprogramma: Rekenhof (2020)
- Evaluatieprocedure EoS-programma: Idea Consult (2020)
- Infrastructuurprogramma's: Möbius (2021)
- FWO-klantenbevraging / bevraging expertpanels: intern FWO (2020, 2021)

Daarnaast kan er gedacht worden om iets meer in te gaan op specifieke zaken bv. impact. De specifieke noden hieromtrent worden bekeken worden bij het opstellen van het plan van aanpak van de 5-jaarlijkse algemene evaluatie. De volgende evaluatie is gepland in de loop van 2023.

19.14. De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De effecten van een vermindering van budget van 15% voor fundamenteel onderzoek in FWO heeft zowel op korte, middellange als lange termijn grote impact.

Op **korte termijn** (reeds in het jaar zelf of het jaar erna) betekent dit dat er voor de jaarlijkse oproepen binnen fundamenteel onderzoek heel wat minder mandaten en projecten kunnen gegund worden en van start zullen gaan in Vlaanderen.
Gezien de nood aan deze financiering niet zal dalen, zal dit ook een onmiddellijk effect hebben op de slaagpercentages van deze oproepen. Concreet betekent dit ook dat onderzoekers met een excellent track record en onderzoeksplan onderzoeksmiddelen zullen mislopen.
In concrete cijfers kunnen de gevolgen van een besparing van 15% als volgt worden samengevat (per call):

	Huidige VAK of aantal mandaten*	Slaag%	Slaag% - 15%	Δ VTE/jaar**	Δ projecten
Aspirant FO	293	27,0%	23,0%	-44	NVT
Junior postdoc	180	22,0%	18,7%	-27	NVT
Senior postdoc	89	22,0%	18,7%	-13	NVT
Onderzoeksprojecten	126.618.578	20,6%	17,5%	-241	-40
Odysseus	57.845.841	28,3%	24,1%	-111	-4,6
EOS	67.047.550	14,3%	12,2%	-131	-6

*cijfers op basis van begrotingsopmaak 2021

**op kruissnelheid (i.e. na een volledige cyclus van 4 jaar voor aspiranten en 3 jaar voor postdocs) worden deze cijfers dus respectievelijk –176 VTE's, -81 VTE's en –39 VTE's. Op kruissnelheid (periode van 4 jaar) betekent dit minstens een verlies 779 VTE onderzoekers.

Dit maakt dat deze overheidsmiddelen ook minder efficiënt zullen worden ingezet en dit bij alle partijen. In de eerste plaats is er een efficiëntieverlies bij de onderzoekersgemeenschap in zijn totaliteit zelf gezien het lagere slaagpercentage.
Daarnaast zal er ook een efficiëntieverlies zijn bij de panels aangesteld door het FWO gezien het lager slaagpercentage en tot slot ook in beperkte mate bij het personeel van het FWO zelf én het departement EWI.
Het gebrek aan middelen voor onderzoekers in Vlaanderen kan deels ook leiden naar een groter verlies aan onderzoekstalent voor Vlaanderen doordat onderzoekers die binnen de academische wereld wensen te blijven opereren maar er door de verkleining van het budget niet meer in slagen in Vlaanderen onderzoeksmiddelen te vergaren naar het buitenland uitwijken. Op heden spreken we in Vlaanderen eerder van brain circulation en is er een evenwicht tussen brain gain en brain drain, een substantieel budgetvermindering zou dit evenwicht in het gedrang kunnen brengen.
Wanneer het budget voor fundamenteel onderzoek met 15% zou gaan dalen, is het bereiken van de 3% norm niet mogelijk. Dit zal vrij snel duidelijk worden in Europese vergelijkingen.

Op **middellange termijn** (na 4-5j) betekent dit uiteraard ook een vermindering van behaalde doctoraten, wetenschappelijk publicaties, wetenschappelijke samenwerkingen en allerhande onderzoeksresultaten.
De vermindering van middelen zal bovendien ook groter zijn dan 15% daar er een hefboomeffect speelt van de middelen in de 2de geldstroom naar de 3de en 4de geldstroom.

Een structurele vermindering van de slaagpercentages zorgt naast een vermindering aan efficiëntie ook voor een demotivatie bij de onderzoekers op middellange termijn. Hoewel de zoektocht naar financiering en het hierbij horende schrijven van onderzoeksvoorstellen een onvermijdelijk onderdeel uitmaakt van het werkpakket van onderzoekers moet er wel een zeker evenwicht bewaard worden tussen effectief uitvoeren van onderzoek en deze zoektocht naar financiering. Nóg lagere slaagpercentages zullen deze reeds moeilijke balans verstoren wat leidt tot een demotivatie van onderzoekers.

Naast het niet halen van de 3%-norm en vermoedelijk het afzakken naar de buik van het peloton van Europa op dit vlak, zal een substantiële daling i.p.v. de nodige stijging ook de ambitie om te gaan behoren tot de TOP 5 regio's op middellange termijn in gevaar brengen. In het licht daarvan kan Vlaanderen een brain drain verwachten waarbij excellente kenniswerkers er zullen voor kiezen om naar topregio's af te zakken waar wel voldoende financiering voorhanden is.

De impact op **langere termijn** is mogelijks het grootst en situeert zich op verschillende vlakken.
Er is de vermindering van hooggekwalificeerd gedoctoreerd personeel wat een negatief effect zal hebben op de arbeidsmarkt en bij de bedrijven die in de huidige "war on talent" die naar de toekomst toe enkel zal toenemen op zoek zijn naar deze mensen.
Daarnaast is het verkleinen van onze basis aan fundamenteel onderzoek op lange termijn mogelijk problematisch. Hierdoor lopen we potentieel toekomstige innovaties en doorbraken mis of zullen we deze pas later kennen.

Met tal van grote maatschappelijke uitdagingen voor de deur zijn bovengenoemde korte, middellange en lange termijn gevolgen allerminst aangewezen.

19.15. Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
FWO Toegepast biomedisch onderzoek

//

Titel van het beleidsinstrument: Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Toegepast Biomedisch Onderzoek

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[31]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

31. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
32. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

20. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

---

[31] Zie *https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl*

20.1. **Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.**

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen (hierna FWO) wordt gevat door het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (hierna W&I-decreet).
In dit W&I-decreet en ook begrotingstechnisch wordt de toelage van de Vlaamse Overheid aan FWO voor het geven van financiële steun aan onderzoekers en onderzoeksprojecten opgesplitst in 4 onderdelen nl.:

- Fundamenteel onderzoek (FO)
- Strategische basisonderzoek (SB-aspiranten en SBO-projecten)
- Klinisch-wetenschappelijk onderzoek of Toegepast biomedisch onderzoek (TBM) (art. 16 3°).
- Onderzoeksinfrastructuur

In deze fiche wordt de focus gelegd op het luik "toegepast biomedisch onderzoek".

De verdere regelgeving van programma's van FWO wordt via besluiten Vlaamse Regering vastgelegd. Specifiek voor Toegepast biomedisch onderzoek gebeurt dit via het Besluit van de Vlaamse Regering van 15 september 2006 betreffende de financiering van toegepast biomedisch onderzoek met een primair maatschappelijke finaliteit (hierna TBM-besluit).

Belangrijk is nog te vermelden dat de opdracht van FWO in 2016 substantieel verruimd is met de volledige inkanteling van de Herculesstichting en een gedeeltelijke inkanteling van het IWT.
TBM viel vóór 2016 onder het takenpakket van het IWT en werd pas in 2016 overgeheveld naar het FWO.

Bij de **integratie van TBM werden een aantal wijzigingen doorgevoerd, met name:**

- het programma werd uitgebreid naar projecten rond kostenbesparing in de Vlaamse gezondheidszorg en vergelijkingen van bestaande interventies en naar projecten rond de evaluatie van medische hulpmiddelen (2017);
- een expertenpool werd ingesteld (2017);
- en het evaluatieproces werd geïnternationaliseerd (2016).

Specifiek omvat het luik Toegepast biomedisch onderzoek de jaarlijkse oproep projecten Toegepast Biomedisch onderzoek met een primair Maatschappelijke finaliteit. Dit programma omvat projecten van 2 tot 4 jaar met een 100% ondersteuning met een maximum van 850.000 euro, voor grote of multicentrische trials worden uitzonderlijk budgetten tot 1.275.000 euro toegestaan.

20.2. **Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?**

Antwoord (max. 1 pagina):

Hieronder worden de beleidskredieten die ter beschikking gesteld werden aan het FWO (VAK van het FWO) weergegeven sinds 2016 (in keuro).

TBM	2016	2017	2018	2019	2020	2021*
	14.504	13.304	12.104	11.463	11.649	11.806

*(voorlopige) begrotingsaanpassing 2021

**de dalende trend in de eerste drie jaar kan verklaard worden doordat de extra middelen die het FWO ontving in 2016 gedeeltelijk verspreid werden over TBM enerzijds en klinische mandaten anderzijds. Doordat de ingroei van mandaten slechts geleidelijk aan gebeurt, kon er telkens een stuk VAK gerecupereerd worden ter aanwending van TBM.

Concreet betekent dit volgende VAK en VEK-kredieten voor de Vlaams overheid via het Departement EWI (in keuro):

TBM	2016	2017	2018	2019	2020	2021*
	7.731	9.004	11.983	13.874	14.695	16.264

Vòòr 2016 zat het TBM-programma onder het takenpakket van het toenmalige IWT. Hieronder worden de financieringslijnen VAK en VEK-kredieten voor de Vlaams overheid via het Departement EWI opgenomen aan het toenmalige IWT voor TBM (in keuro).

TBM	2014	2015
	5.059	4.905

Voor het aantal VTE's kan er geen specifieke opsplitsing gemaakt worden tussen de 4 fiches van het FWO. We verwijzen hier daarom naar de VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek.

20.3. **Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?**

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het TBM-besluit verwoordt het doel van het TBM-programma als het verlenen van steun aan op projectmatige basis uitgevoerd toegepast biomedisch onderzoek met een primair maatschappelijke finaliteit (art. 2).

Hierbij wordt "biomedisch onderzoek" gedefinieerd als onderzoek met een sterke focus op het verwerven van inzicht in de basis van ziekte en gezondheid bij de mens. "Toegepast biomedisch onderzoek" wordt omschreven als toepassingsgedreven biomedisch onderzoek waarbij wetenschappelijke bevindingen uitgewerkt en vertaald worden naar klinische toepassingen. Tot slot wordt "onderzoek met een primair maatschappelijke finaliteit" gedefinieerd als onderzoek met een maatschappelijke toepasbaarheid waarvoor op het ogenblik van indiening de industriële interesse beperkt is.

In de beoordelingsgronden van de oproep weerspiegelen bovendien deels de doelstellingen van dit programma (art.16 en 17) met name wetenschappelijke kwaliteit en maatschappelijke utilisatieperspectieven.

Uiteindelijk beoogt men met het TBM-programma op korte termijn bij te dragen aan de implementatie van (nieuwe) therapieën, diagnosetechnieken en preventiemethoden, die -ten gevolge van een gebrek aan industriële interesse- zonder overheidsfinanciering niet tot bij de patiënt zouden geraken. TBM-studies kunnen ook een kostenbesparing voor de gezondheidszorg met zich meebrengen.

Deze doelstelling is vandaag uiterst actueel omdat we als maatschappij steeds vaker geconfronteerd worden met specifieke ziektebeelden, waar omwille van verschillende redenen de industriële interesse om tot oplossingen te komen ontbreekt. Een programma zoals het TBM-programma dat onderzoekers ondersteunt in het zich toespitsen op deze oplossingen, maakt net dat ook deze patiënten verder kunnen geholpen worden, wat een gunstig effect heeft op de verzorgingskosten hieraan gekoppeld.
Ten slotte kan hierbij ook verwezen worden naar een aanbeveling van het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE) dat het financieren van dergelijke klinische studies door de overheid altijd noodzakelijk zal zijn, aangezien vele vraagstukken in de gezondheidszorg niet worden onderzocht door de (farmaceutische) industrie, terwijl ze toch een groot maatschappelijk belang hebben (*KCE Reports 246A*). Behandelingen die bv. gericht zijn op kleine doelgroepen (zeldzame aandoeningen, kinderen) zijn doorgaans commercieel niet interessant, evenals behandelingen zonder geneesmiddelen (chirurgische technieken, revalidatieprogramma's, leefstijlinterventies, screeningsprogramma's, psychotherapie, …). Een onderzoeksprogramma dat zulke klinische studies ondersteunt, draagt bij tot een betere zorg voor de patiënt en leidt ook tot een doelmatiger gebruik van overheidsmiddelen.

20.4. Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Er is de 5-jaarlijks een evaluatie van het FWO, maar deze spitst zich niet toe op specifieke programma's. De meer generieke resultaten van de laatste 5-jaarlijkse evaluatie van het FWO in 2018 worden vermeld in de VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek.
Bovenstaande evaluatie werd uitgevoerd door de externe consultant, Idea Consult, onder begeleiding van de EWI evaluatiecel.

De samenvatting van deze evaluatie is beschikbaar op de *website* van het Departement EWI. Het integrale evaluatierapport kan verkregen worden op simpel verzoek aan de evaluatiecel van het Departement EWI.

Een beperkt aantal conclusies uit deze evaluatie hebben wel betrekking op TBM en de inkanteling in FWO:

- *De inkanteling is vlot verlopen* (p.142);
- *De programma's kunnen door de inkanteling beter op elkaar worden afgestemd en hiaten in het systeem kunnen daardoor worden opgevuld (bv. betere afstemming tussen TBM en fundamenteel klinische mandaten)* (p.62).

Daarnaast monitort het FWO voortdurend de verschillende financieringsprogramma's en voert eigen evaluaties uit wanneer nodig om aanpassingen aan de programma's zo optimaal mogelijk te kunnen implementeren.

In 2013 voerde Technopolis een impactanalyse uit van het programma, in opdracht van het IWT. Dit is beschikbaar op de website van *Technopolis*. De belangrijkste conclusies worden hieronder geciteerd:

- *"The programme was unique in Flanders: There are little funding opportunities for this type of applied biomedical research. The programme helped Flanders to develop as a region for investigator-initiated clinical research;*
- *Many projects already produced applied results: More than 70% of the projects already applied (or expected to apply within 7 months) the results of their research to clinical practice (by means of a new diagnostic, therapy or preventive strategy). An important indicator of success of the programme is that follow up clinical trial studies have been started because of the results of the TBM-funded project;*
- *Projects mainly focused on the level of the individual patient instead of the level of the healthcare system: Many projects were single-centered studies, there were opportunities to increase dissemination of results to other centers (also beyond Flanders)."*

Onder 1.5 rapporteren we ook de resultaten van een evaluatie die het FWO zelf intern uitvoerde in 2018, tevens gericht op de impact die gegenereerd wordt met het TBM-programma.

Tot slot kan ook nog worden vermeld dat de vorderingen in het FWO-beleidsplan o.b.v. de samenwerkingsovereenkomst jaarlijks worden gerapporteerd aan de bevoegde minister en het departement.

20.5. Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Het FWO voerde in 2018 zelf een studie uit om de impact van het gesteunde onderzoek in kaart te brengen.
Van de 26 projecten die deel uitmaakten van deze studie gaf 89% (23 projecten) aan dat de wetenschappelijke resultaten goed tot zeer goed waren en dat ze dus in lijn waren met de verwachtingen bij de start van het project. Voor 17 van deze projecten (74% van de wetenschappelijk geslaagde projecten) gaven de projectleiders aan dat ook de utilisatie-resultaten goed tot zeer goed waren.
Voor 18 van de 23 wetenschappelijk geslaagde projecten werd gemeld dat de resultaten momenteel reeds in de klinische praktijk toegepast worden (83%). Voor 4 andere (wetenschappelijk geslaagde) projecten werd verwacht dat de resultaten in de toekomst nog zullen geïmplementeerd worden.
Van de 18 projecten die wetenschappelijk succesvol waren en waarvan de resultaten reeds toegepast werden in de praktijk, meende de projectleider van 14 projecten dat de implementatie resulteerde in een belangrijke medische impact voor de patiënt.

Hieronder worden de concrete toepassingen opgesomd waartoe de projecten geleid hebben. Voor enkele van deze toepassingen (vetgedrukt) werken we de impact concreet uit onder deze opsomming.

- Verbeterde behandeling van kinderen met cerebrale parese
- Prosodietrainer voor patiënten met spraakstoornissen

- Diagnostische test (o.b.v. antistoffen) voor scleroderma
- **Preventie van exacerbaties bij (niet-eosinofieel) ernstig asthma door toediening van azithromycine**
- Verbeterde behandeling van locoregionaal gevorderde longkanker door het opstellen van een beslissingsproces voor de behandeling van deze tumoren
- Gebruik van PRRT (peptide receptor radionuclide therapie) in de routine klinische zorg voor patiënten met neuro-endocriene tumoren
- Hogere efficiëntie van de behandeling van beginnende reumatoïde artritis door toepassing van een nieuwe Cobra Slim strategie (combinatie van klassieke anti-reumatische geneesmiddelen met step down bridge schema van glucocorticoïden)
- Gerichtere indicatiestelling bij slaapapneu-patiënten zodat trial-and error behandeling met mandibulaire repositie-apparaten (MRA) kan worden beperkt en waarbij de meest optimale stand van het MRA kan worden benut bij aanvang zodat minder aanpassingen noodzakelijk zijn
- Betere voorspelling van kliermetastasen bij prostaatkanker aan de hand van beeldvorming
- Prospectieve opvolging van alle infecties bij patiënten op intensieve zorg met beslissingsondersteuning
- Nieuwe therapie ter vereenvoudiging van de behandeling van infertiele vrouwen
- **Vermindering van herval bij acute myeloïde leukemiepatiënten in volledig remissie door dendritische celvaccinatie**
- Geen preventieve lymfedrainage meer toepassen bij patiënten die het risico lopen om lymfoedeem te ontwikkelen na kankerbehandeling (wegens ineffectiviteit er van)
- Preventie van acute exacerbaties bij een subgroep van COPD patiënten door toediening van vitamine D
- Verbeterd testprotocol voor ganganalyse bij o.a. diabetes- en haemofiliepatiënten
- Gebruik van detectiesysteem voor epilepsie-aanvallen bij kinderen

Concrete impact:
Voorbeeld 1: Preventie van exacerbaties bij (niet-eosinofieel) ernstig asthma door toediening van azithromycine

Een nieuwe behandeling tegen ernstig astma, ontwikkeld binnen het project geleid door prof. Brusselle aan het Universitair Ziekenhuis Gent, waarbij gebruik gemaakt wordt van azytrhromycine (een antibioticum waarvan het patent verlopen is) biedt voor de patiënten uitzicht op een betere kwaliteit van leven en zal verder bijdragen aan een verlaging van de totale astmagerelateerde ziektekosten. Want hoewel deze doelgroep maar een klein percentage beslaat van de totale populatie astmapatiënten in Vlaanderen, representeren ze een groot gedeelte van astma gerelateerde ziektekosten door regelmatige spoedeisende hulp en ziekenhuisopnamen. Minstens de helft van de hospitalisatiekosten is het gevolg van ongecontroleerd ernstig astma. Daarnaast zijn patiënten met ernstig astma gemiddeld tussen de 40 en 50 jaar oud. Bij gebrek aan controle van het ziektebeeld ontstaan hierdoor aanvullende indirecte kosten door werkverzuim of zelfs het verliezen van werk en invaliditeit. Een nieuwe behandeling zal bijdragen aan het reduceren van deze directe en indirecte economische kosten; azithromycine is 100 keer goedkoper dan omalizumab (een van twee huidige behandelmethoden): de kostprijs van azithromycine bedraagt immers slechts 180 euro per patiënt per jaar behandeling.
Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat behandeling met azithromycine van patiënten met ongecontroleerd astma leidt tot minder en minder ernstige astma exacerbaties (dit is een acute verergering van astma waarbij een van de volgende acties noodzakelijk is: ziekenhuisopname, bezoek aan de spoedeisende hulp, dringend ongepland bezoek aan een arts of behandeling met systemische corticosteroïden en/of antibiotica). Hierdoor wordt de kwaliteit van leven van deze patiënten vergroot en hebben ze minder vaak behoefte aan acute behandeling in een ziekenhuis.

Dit najaar zullen deze resultaten ook door de European Respiratory Society (ERS) meegenomen worden in het opstellen van nieuwe richtlijnen voor
ernstig astma.
Deze nieuwe effectieve behandelmethode wordt nu al gebruikt in Vlaanderen, maar zou in de toekomst ook buiten Vlaanderen selectief opgenomen kunnen worden in de medische gemeenschap voor de behandeling van patiënten met ernstig astma, hiertoe is in meerdere peerreviewed internationale wetenschappelijke tijdschriften gepubliceerd. Zonder TBM-steun zouden deze resultaten nooit bereikt zijn.

Voorbeeld 2: **Vermindering van herval bij acute myeloïde leukemiepatiënten in volledig remissie door dendritische celvaccinatie**

Acute myeloïde leukemie (AML) komt in Vlaanderen voor bij 2-3 personen op 100.000 inwoners. Meer dan de helft van alle patiënten met AML is 60 jaar of ouder. AML is een levensbedreigende ziekte die zonder behandeling na gemiddeld 3 maanden fataal is. Hoewel behandeling met chemotherapie bij het grootste gedeelte van de patiënten aanslaat en resulteert in remissie (dit is het moment waarop de leukemie niet meer in het lichaam kan worden aangetoond), komt bij ongeveer 75% van de patiënten de ziekte binnen 2 jaar terug waarna de overlevingskansen zeer gering zijn. Hierdoor ligt de overlevingskans van AML binnen vijf jaar lager dan 25%. De ontwikkeling van een nieuwe therapie die terugkeer van kanker kan voorspellen en voorkomen zou de overlevingskansen voor AML patiënten significant vergroten. De huidige meest gebruikte vorm van behandeling om herval van AML te voorkomen – allogene stamceltransplantatie – is niet geschikt voor veel AML patiënten van 6o jaar en ouder en heeft toxische bijwerkingen. Gezien het hoge percentage AML patiënten in de leeftijdscategorie 60+ is er dus een grote vraag naar een nieuwe (immuno)therapie die werkzaam is ongeacht de leeftijd.
Het project, geleid door prof. Berneman aan de Universiteit Antwerpen, richtte zich op de ontwikkeling van een nieuwe therapie om de terugkeer van kanker te voorkomen bij patiënten waarbij sprake is geweest van remissie.
Daarnaast is in de studie de waarde van het WT1 mRNA als biomerker om AML herval vroegtijdig te kunnen voorspellen. Als resultaat is het genezende potentieel van de therapie aangetoond en de kracht van WT1 als biomerker voor de klinische werkzaamheid duidelijk gebleken.

20.6. Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De meer generieke resultaten m.b.t. doelmatigheid van het FWO kan u vinden in de VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek.

Specifiek voor de doelmatigheid van het TBM-programma geven wij aan dat het TBM-programma enkel projecten steunt die een duidelijke meerwaarde creëren voor de Vlaamse

gezondheidssituatie en waarbij de afwezigheid van industriële interesse werd aangetoond. Naast de geanticipeerde (medische) impact en de afwezigheid van industriële interesse, wordt elk project ook beoordeeld op vlak van kostenefficiëntie. Door de hoge competitie en lage slaagkans binnen het TBM-programma worden enkel de meest kostenefficiënte projecten gefinancierd.

De afwezigheid van industriële interesse als cruciale voorwaarde binnen het TBM-programma impliceert ook dat de maatschappelijke meerwaarde van gesteunde TBM-projecten niet op een goedkopere manier kan worden bereikt via mechanismen als bv. private marktwerking.

20.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Gezien de 5-jaarlijkse evaluatie van het FWO zich niet toespitst op specifieke programma's, is er ook in de benchmarkoefening van deze evaluatie geen vergelijking gemaakt op niveau van het TBM-programma.
De meer generieke resultaten van de benchmarkoefening kan u vinden in de VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek.

In de ons omringende landen zijn er specifieke instanties die onder andere middelen aanreiken voor maatschappelijk gericht translationeel onderzoek. In Nederland richt *ZonMw* zich op gezondheidsonderzoek en zorginnovatie. ZonMw financiert onderzoek dat plaatsvindt binnen de hele kennisketen, van fundamenteel onderzoek, strategisch onderzoek, toegepast onderzoek, ontwikkelingsprojecten tot implementatieprojecten. In het Verenigd Koninkrijk is NIHR de belangrijkste financier van gezondheids- en zorgonderzoek.
ZonMw beschikte in 2020 over een budget van ruim 300 miljoen euro. Hiervan was iets meer dan 35 miljoen euro voorbehouden voor het programma voor translationeel onderzoek, het type onderzoek dat vergelijkbaar is met datgene wat binnen TBM gesteund kan worden. Echter, ook binnen thematische programma's van ZonMW (goed voor ruim 100 miljoen euro) is er ruimte voor translationeel onderzoek.

20.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Zoals hierboven aangehaald uit de impactanalyse van Technopolis biedt het TBM-programma een uniek aanbod voor academische klinische studies. Dat er nood is aan dergelijke studies blijkt uit de aanvraagmassa, die vrijwel elk jaar steeg tussen 2016 (43) en 2020 (52). Het huidige beschikbare budget laat daarenboven slechts toe om een fractie van de meest excellente

projecten te steunen. In 2020 voldeden 35 van de 52 projecten aan de zeer strenge minimumvereisten van het TBM-programma. Deze criteria hebben zowel betrekking op de wetenschappelijke kwaliteit als op het maatschappelijk toepassingspotentieel, waarbij beide dimensies eenzelfde gewicht hebben. Slechts 12 van de 35 projecten konden gesteund worden met het beschikbare budget.

20.9. **Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?**

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Er is geen aanleiding voor of vraag naar een bevoegdheidsherverdeling.

20.10. **Private sector/non-profit toets**

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Zie ook VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek.

Eén van de voorwaarden voor de indiening van een TBM-project is net dat op het ogenblik van indiening (of in de nabije toekomst) -omwille van een commerciële reden- geen industriële interesse bestaat in het TBM-project.
Dit samen met een andere voorwaarde met name een duidelijke toepasbaarheid met een meerwaarde voor de Vlaamse gezondheidssituatie maakt dat dit duidelijk een taak is die toekomt aan de Vlaamse overheid.

20.11. **Administratieve vereenvoudigingstoets**

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Binnen het FWO zelf is er steeds aandacht voor administratieve vereenvoudiging en dit zowel voor binnen de werking van de eigen organisatie als voor zijn aanvragers. Ook worden de gebruikers van deze programma's meegenomen in de onderzoekersbevraging op basis van streefdoel 2 'Duidelijke en vlotte procedures' opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst 2019-2023 (Vlaamse overheid en FWO). Op deze manier wordt administratieve vereenvoudiging als constant aandachtpunt opgenomen in deze processen.

20.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het TBM-programma vult een hiaat in het Vlaams financieringslandschap voor wat betreft gezondheidsonderzoek. Middelen uit de tweede geldstroom zijn immers voorbehouden om fundamenteel onderzoek te steunen. Wanneer dit fundamenteel onderzoek leidt tot lucratieve toepassingen, dan kan op initiatief van economische spelers geïnvesteerd worden in klinische studies (al dan niet in samenwerking met academische partners) om het basisonderzoek te vertalen naar een klinische toepassing en de effectiviteit van dergelijke toepassing aan te tonen.

Wanneer het fundamenteel onderzoek echter niet tot economisch interessante toepassingen kan leiden, ontbreekt het aan middelen om de vertaling te maken naar een toepassing en de werkzaamheid van deze toepassing aan te tonen. Zonder deze noodzakelijke laatste stap, kan het fundamenteel onderzoek dus niet benut worden. Noch de tweede, noch de derde en vierde geldstroom bieden mogelijkheden voor dit maatschappelijk gericht translationeel onderzoek. Voor specifieke gezondheidsproblemen bestaan er financieringskanalen voor dit type onderzoek, zoals Kom op Tegen Kanker. Het TBM-programma is in Vlaanderen echter de enige mogelijkheid om klinische studies in alle mogelijke domeinen van de gezondheidszorg te steunen.

Hoewel dit instrument zich toespitst op een vrij specifiek onderzoeksveld, staat dit programma zeker niet los van andere instrumenten. In de eerste plaats is er de link met andere instrumenten voor fundamenteel onderzoek. Dit fundamenteel onderzoek is noodzakelijk alvorens men in het stadium van een TBM-project kan geraken.

Gezien de inhoud van de projecten is er ook een duidelijke link naar het Vlaamse beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Zo werden reeds TBM-projecten gesteund binnen het domein van de preventieve gezondheidszorg (onderzoek naar nieuwe screeningstests of -programma's, preventieve interventies voor bepaalde pathologiën of risicogroepen). Maar ook naar het federale niveau zijn er linken naar de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu. Binnen het TBM-programma werden de voorbije jaren bijvoorbeeld meerdere projecten gesteund die direct kunnen bijdragen aan de ambulante geestelijke gezondheidszorg (vb. "Preventing Relapse After Successful ECT for Depression–A randomized controlled trial on lithium as add-on to personalized maintenance ECT", "Blended CBT sleep intervention to improve sleep, ADHD symptoms and related problems in adolescents with ADHD", "PrevenD 2.0: Implementation of gamified cognitive control training to prevent recurrence of depression"). Niettegenstaande veel gesteunde projecten raken aan bevoegdheden op federaal niveau, is hun toepasbaarheid afhankelijk van het feit dat de studies in Vlaanderen uitgevoerd werden. De specifieke context, zoals de organisatie van de zorg beïnvloedt immers de validiteit van klinische studies.

Onderzoek, welk type dan ook, staat bovendien nooit los van de maatschappij. Op korte maar ook op lange termijn komt onderzoek de maatschappij ten goede, specifiek bij dit type onderzoek is dit reeds vrij snel tastbaar bv. bij de opvolging van patiënten met een specifiek ziektebeeld. Maar ook minder voor de hand liggende ontwikkelingen, mogelijk zelfs in een geheel ander veld zijn op langere termijn mogelijk, net als bij ieder onderzoek.

Ten slotte dragen de TBM-projecten bij tot een betere multidisciplinaire samenwerking en verstevigen ze de link tussen de onderzoekswereld en de klinische praktijk. Enkel projecten waarbij een hoge mate van betrokkenheid van alle stakeholders (i.e. oprichten van een begeleidingscommissie bestaande uit patiëntenverenigingen, federaties van zorgverleners, overheidsinstanties, …) werd aangetoond, maken kans op steun van het TBM-programma.

20.13. Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De periodiciteit van de algemene beleidsevaluatie van FWO is bepaald in het W&I-decreet (art. 22) op een 5-jaarlijkse cyclus, steeds voor het verstrijken van de lopende samenwerkingsovereenkomst en dit wordt als geschikt beschouwd.
Een kortere periodiciteit is weinig aangewezen omdat er moet rekening gehouden worden dat bepaalde elementen toch een zekere periode nodig hebben alvorens deze in de realiteit geïmplementeerd zijn. De strategische en operationele doelstellingen van FWO in de samenwerkingsovereenkomst zijn ook in deze zin opgesteld.
Zie ook VBH-fiche fundamenteel onderzoek.

Het FWO monitort voortdurend de verschillende financieringsprogramma's en voert eigen evaluaties uit wanneer nodig om aanpassingen aan de programma's zo optimaal mogelijk te kunnen implementeren. Voor het TBM-programma werd er in 2018 een dergelijke bijkomende evaluatie uitgevoerd. Samen met de jaarlijkse bevraging van de panelleden en de onderzoekers die aanvragen binnen het TBM-programma, vormt dit de basis tot voortdurend bijsturen en optimaliseren van het programma.

20.14. De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De effecten van een vermindering van budget van 15% voor Toegepast Biomedisch onderzoek met een primair Maatschappelijke finaliteit binnen FWO heeft zowel op korte, middellange als lange termijn impact.

Op **korte termijn** (reeds in het jaar zelf of het jaar erna) betekent dit dat er voor de jaarlijkse oproep minder projecten kunnen gegund worden en van start zullen gaan in Vlaanderen. Dit

betekent ook dat een aantal onderzoekers (15% op het huidige TBM-budget stemt overeen met ongeveer 17 VTE) elders aan de slag zullen moeten indien zij geen andere financiering vinden.
Gezien de nood aan deze financiering niet zal dalen, zal dit ook een onmiddellijk effect hebben op het slaagpercentage van deze oproep. In 2020 konden 12 van de 52 ingediende projecten, wat neerkomt op een slaagpercentage van 23%. Een budgetreductie van 15% dringt de slaagkans terug naar minder dan 20%.

Concreet betekent dit ook dat onderzoekers met een excellent track record en onderzoeksplan onderzoeksmiddelen zullen mislopen. Er zal gekozen moeten worden tussen excellente onderzoeksvoorstellen én excellente onderzoeksvoorstellen. Anders gesteld bestaat het risico dat er op basis van extreem kleine verschillen in score (nog meer dan vandaag de dag het geval is) zal gekozen moeten wat de objectiviteit in het gedrang zou kunnen brengen.
Dit maakt dat deze overheidsmiddelen ook minder efficiënt zullen worden ingezet en dit bij alle partijen. In de eerste plaats is er een efficiëntieverlies bij de onderzoekersgemeenschap actief in dit vakgebied gezien het lagere slaagpercentage, maar ook bij het panel aangesteld door het FWO gezien het lager slaagpercentage en tot slot ook in erg beperkte mate bij het personeel van het FWO zelf én het departement EWI.

Iedere vermindering van budget voor onderzoek, ongeacht het type, heeft bovendien een nadelige impact op het bereiken van de 3% norm.

Op **middellange termijn** (na 4-5j) betekent dit uiteraard ook een vermindering van behaalde onderzoeksresultaten. Voor TBM-projecten betekent dit heel concreet dat er minder meerwaarde zal gecreëerd zijn voor de Vlaamse gezondheidssituatie. Bepaalde patiëntengroep gaan geen betere behandeling gekregen hebben of bepaalde kostenbesparing in de gezondheidszorg zijn niet doorgegaan.

Maatschappelijk gezien lijkt het niet verdedigbaar om vlak in of na een gezondheidscrisis de middelen voor onderzoek specifiek m.b.t. het verbeteren van de gezondheidssituatie te verminderen.

20.15. Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
FWO Strategisch Basisonderzoek

//

Titel van het beleidsinstrument: Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Strategisch Basisonderzoek

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[32]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

33. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
34. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

21. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[32] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

21.1. **Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.**

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen (hierna FWO) wordt gevat door het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (hierna W&I-decreet).
In dit W&I-decreet en ook begrotingstechnisch wordt de toelage van de Vlaamse Overheid aan FWO voor het geven van financiële steun aan onderzoekers en onderzoeksprojecten opgesplitst in 4 onderdelen nl.:

- Fundamenteel onderzoek (FO)
- Strategische basisonderzoek (SB-aspiranten en SBO-projecten)
- Klinisch-wetenschappelijk onderzoek of Toegepast biomedisch onderzoek (TBM)
- Onderzoeksinfrastructuur

In deze fiche wordt de focus gelegd op het luik "strategisch basisonderzoek".

De verdere regelgeving van programma's van FWO wordt via besluiten Vlaamse Regering vastgelegd. Specifiek voor strategisch basisonderzoek gebeurt dit via

1) het Besluit van de Vlaamse Regering van 29 mei 2009 betreffende regeling van de toekenning van doctoraatsbeurzen voor de uitvoering van projecten van strategisch basisonderzoek (hierna SBO predoc-besluit) en

2) het Besluit van de Vlaamse Regering van 3 oktober 2003 en 12 december 2008 betreffende de instelling van een financieringskanaal voor het strategisch basisonderzoek in Vlaanderen (SBO-besluit).

Belangrijk is nog te vermelden dat de opdracht van FWO in 2016 substantieel verruimd is met de volledige inkanteling van de Herculesstichting en een gedeeltelijke inkanteling van het IWT.
Het Strategisch basisonderzoek bij het FWO omvattend op heden SB-aspiranten en SBO-projecten.
Bij de integratie van de mandaten volgde het FWO de mandaathouders wiens aanvraag in 2015 aanvaard werd bij het IWT op vanaf de start van het mandaat op 1 januari 2016 en werd de werking van de beurzen gerationaliseerd door o.a. minder en internationalere expertpanels. Sinds 2019 lopen de programma's aspirant fundamenteel onderzoek en SB-aspirant volledig parallel en met gealigneerde evaluatie- en selectieprocedures. Kandidaat aspiranten kunnen dus een keuze maken tussen 2 gelijkwaardige doctoraatsbeurzen en op puur op basis van inhoudelijke overwegingen (fundamenteel onderzoek vs. strategisch basisonderzoek)

▸

Ook bij de integratie van SBO-projecten werd de overkoepelende commissie geïnternationaliseerd en opnieuw samengesteld (2016); de preselectie afgeschaft (2016); het financieringskanaal extra gepromoot bij de bredere onderzoekswereld (o.a. de SOC's) en werden evaluatiepanels bestaande uit academische en industriële experten ingesteld. De SBO-projecten die vóór 2016 werden aanvaard bij het IWT, werden verder opgevolgd door VLAIO.

21.2. **Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?**

Antwoord (max. 1 pagina):

Hieronder worden de beleidskredieten die ter beschikking gesteld werden aan het FWO (VAK van het FWO) weergegeven sinds 2016 (in keuro).

Strategisch Basisonderzoek	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021***
SBO-projecten	39.883	39.883	39.883	40.330	37.485	38.192
SB-Aspiranten**	8.072	16.126	25.625	37.242	37.752	37.865
TOTAAL**	47.955	56.009	65.508	77.572	75.237	76.057

*cijfers uit begrotingsaanpassing 2021 (nog niet finaal goedgekeurd door Vlaams parlement)
**De toename is te wijten aan het feit dat dit programma sinds 2016 werd ingekanteld vanuit het voormalige IWT (nu VLAIO), waarbij ieder jaar (gedurende 4 jaar) middelen werden getransfereerd vanuit VLAIO om een nieuwe lichting te kunnen financieren. Vanaf 2019 kwam het programma aspiranten SB op kruissnelheid bij het FWO. Nog lopende mandaten werden afgehandeld door VLAIO.

Het Vlaamse regeerakkoord uit 2019, had voor het FWO onder andere als gevolg dat er een besparing van ca. 3 miljoen euro doorgevoerd diende te worden op de pijler strategisch basisonderzoek vanaf het begrotingsjaar 2020. Deze besparingen werden verdeeld over zowel de onderzoeksprojecten strategisch basisonderzoek als de aspiranten strategisch basisonderzoek.

Concreet betekent dit volgende VAK en VEK-kredieten voor de Vlaams overheid via het Departement EWI (in keuro):

Strategisch Basisonderzoek	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021***
	8.592	22.087	42.607	57.177	68.825	74.427

*begrotingsopmaak voor BA

Vòòr 2016 zat het SBO-programma onder het takenpakket van het toenmalige IWT. Hieronder worden de financieringslijnen VAK en VEK-kredieten voor de Vlaams overheid via het Departement EWI opgenomen aan het toenmalige IWT voor TBM (in keuro).

Strategisch Basisonderzoek	**2014**	**2015**
	38.210	37.869

Voor het aantal VTE's kan er geen specifieke opsplitsing gemaakt worden tussen de 4 fiches van het FWO. We verwijzen hier daarom naar de VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek.

21.3. **Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?**

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het **Vlaamse regeerakkoord 2019-2024** geeft naast het feit dat men verder wenst te investeren in fundamenteel onderzoek ook aan dat men de wisselwerking tussen de kennisinstellingen en de Vlaamse industrie verder wil stimuleren om hun kennis te delen en in te zetten voor oplossingen die onze Vlaamse ondernemingen een concurrentiële voorsprong geven. Zo wenst men de kennismismatch tussen wat Vlaamse universiteiten opbouwen aan kennis en wat de Vlaamse industrie vraagt aan kennis, weg te werken. Hiervoor geeft men aan de strategische programma's bij het FWO te gaan evalueren. (p.61)

De doelstelling van het programma SB-aspirantenbeurzen luidt als volgt (gebaseerd op SB-Besluit): met een mandaat aspirant strategisch basisonderzoek kunnen jonge onderzoekers zich voorbereiden op het behalen van een doctoraat, en zich zo bekwamen tot strategisch denkende en innovatiegerichte wetenschappers. (Zie ook FWO SD's in VBH-fiche Fundamenteel onderzoek)

Strategisch basisonderzoek in de context van doctoraatsbeurs houdt (doctoraatswaardig) uitdagend en vernieuwend onderzoek in, dat (in geval van succes) op langere termijn kan leiden tot innovatieve toepassingen (producten, processen, diensten) met **economische toegevoegde waarde** voor specifieke bedrijven, voor een collectief van bedrijven of een sector, of aansluitend bij de *Vlaanderen 2025 transitiegebieden* (socio-economische voordelen)
Het behalen van het doctoraat en het opleidingscomponent primeren. Daarnaast is er het strategisch karakter van het doctoraatsonderzoek maar het op lange termijn realiseren van economisch toegevoegde waarde is geen KPI of resultaatsverbintenis.
De mogelijkheid tot uitbreiding van de finaliteit van SB mandaten naar maatschappelijke finaliteit in het SB-besluit vermeld maar werd door de Vlaamse regering nog niet geactiveerd.

Het **SBO-besluit** verwoordt het doel van het SBO-programma (projecten) als het verlenen van steun aan op projectmatige basis uitgevoerd strategisch basisonderzoek op initiatief van Vlaamse onderzoekscentra. (art. 3).

“Strategisch basisonderzoek” wordt gedefinieerd als kwalitatief hoogwaardig op langere termijn gericht onderzoek dat het opbouwen van wetenschappelijke of technologische capaciteit beoogt die de basis vormt voor economische en/of maatschappelijke toepassingen waarbij op het moment dat het onderzoek start deze nog niet duidelijk gedefinieerd zijn en om deze te ontwikkelen nog vervolgonderzoek nodig is. (art. 2)

Het SBO-programma is opgedeeld in twee finaliteitsdelen: een economisch programmadeel voor projecten met een primaire economische finaliteit en een maatschappelijk programmadeel voor projecten met een primaire maatschappelijke finaliteit. Ingeval van wetenschappelijk succes dienen de projectvoorstellen een vooruitzicht te bieden voor latere economische of maatschappelijke toepassingen (in de vorm van een nieuwe generatie van producten, processen en/of diensten).

In de beoordelingsgronden van de oproep weerspiegelen de doelstellingen van dit programma (art.16) met name wetenschappelijke kwaliteit en socio-economische utilisatieperspectieven: de gebruiksmogelijkheden van de resultaten op de langere termijn en mits vervolgonderzoek door economische, maatschappelijke of overheidsactoren. Voor de beoordeling van de utiliteitsperspectieven van een projectvoorstel worden volgende subcriteria gebruikt: a) het belang en de omvang van het verwachte economisch of maatschappelijk valorisatiepotentieel in Vlaanderen; b) de kwaliteit van de voorgestelde strategie en de aanpak ter ondersteuning van de verdere economische of maatschappelijke benutting van onderzoeksresultaten (kennistransfer);c) de aanwezige competentie op vlak van het beheer van onderzoeksresultaten en de transfer ervan naar economische of maatschappelijke actoren; d) de meerwaarde van het project op vlak van duurzame ontwikkeling indien van toepassing. Projectvoorstellen dienen in nauw overleg met het toepassingsveld tot stand te komen en aanvragers dienen zich te omringen door een adviescommissie bestaande uit socio-economische actoren. Deze evaluatiegronden sluiten dus perfect aan met de doelstellingen rond kennismatch en kennisuitwisseling zoals beschreven in het Vlaamse regeerakkoord 2019-2024.

21.4. **Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?**

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Er is 5-jaarlijks een evaluatie van het FWO maar deze spitst zich niet toe op specifieke programma's.
De meer generieke resultaten van de laatste 5-jaarlijkse evaluatie van het FWO met name in 2018 kan u vinden in de VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek.

Een beperkt aantal conclusies uit deze evaluatie hebben wel betrekking op SB- aspiranten en SBO-projecten en de inkanteling in FWO:

- *De inkanteling is vlot verlopen* (p.142);
- *Het FWO kan een betere afbakening maken tussen het fundamenteel en het strategisch basisonderzoek en heeft hierdoor ook een beter zicht op mogelijke hiaten. Een van vastgestelde hiaten is het ontbreken van strategische doctoraatsbeurzen met een* ***maatschappelijke finaliteit****. In het toekomstige beleidsplan zal hierop worden gewerkt. De evaluatieprocedures van het vroegere IWT en van het FWO werden gealigneerd. Door deze kruisbestuiving werden er efficiëntiewinsten geboekt en werden best practices uit beide instellingen geïncorporeerd in één coherente aanpak. Voorbeelden hiervan zijn het algemeen invoeren van een interviewluik bij de aanvraag van mandaten, het invoeren van rebuttalprocedure bij projecten, invoeren van uniforme scoringsystemen (scoreroosters), feedback voor alle aanvragers, enz.*
- *De programma's kunnen beter op elkaar worden afgestemd en hiaten in het systeem kunnen worden opgevuld* .(p.62).

Gezien de beleidsvraag naar monitoring van de impact van de projecten Strategisch Basisonderzoek is er in het kader van de VBH een specifieke studieopdracht hieromtrent opgestart. Deze studie zal worden uitgevoerd door Idea Consult en de resultaten worden verwacht tegen eind augustus 2021.

Deze studie omvat volgende onderzoekstaken:

- Doorlichting van het SBO-programma en de SBO-evaluatieprocedure;
- Analyse van het SBO-projectportfolio en de match met de doelstellingen van het programma,
- Benchmarking t.o.v. andere Vlaamse initiatieven rond strategisch basisonderzoek (cluster-SBO; projecten Artificiële Intelligentie/Cybersecurity, Moonshot, duurzame chemie, …) en internationale initiatieven;
- Meerwaarde en additionaliteit van het programma.

Plaats en rol in het EWI-ecosyteem
Wat betreft het in kaart brengen van de wetenschappelijke 'output en outcome' en de socio-economische impact van voorgaande SBO-projecten dient opgemerkt te worden dat het hier SBO-projecten betreft die door het voormalige IWT werden gesteund. De SBO-projecten die sinds 2016 gesteund werden door middelen van het FWO bevinden zich nog in de onderzoeksfase.

Daarnaast monitort het FWO voortdurend de verschillende financieringsprogramma's en voert eigen evaluaties uit wanneer nodig om aanpassingen aan de programma's zo optimaal mogelijk te kunnen implementeren.

Tot slot kan ook nog worden vermeld dat de vorderingen in het FWO-beleidsplan o.b.v. de samenwerkingsovereenkomst jaarlijks worden gerapporteerd aan de bevoegde minister en het departement.

21.5. Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Gezien de 5-jaarlijkse evaluatie van het FWO zich niet toespitst op specifieke programma's, is er ook in deze evaluatie niet gekeken naar de doeltreffendheid van het SBO-programma.
De meer generieke resultaten m.b.t. doeltreffendheid van het FWO kan u vinden in de VBH-fiche FWO Fundamenteel Onderzoek.

Het FWO stelde in haar recente onderzoekersbevraging (maart/april 2021; 1141 respondenten) ook vragen die relateren aan de doeltreffendheid van het FWO en de impact van de FWO-financiering op onderzoekers en onderzoek. Zie bespreking punt 1.5 in VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek.

Toelichting bij de impact van het FWO-mandaten programma (dus ook SB-aspiranten) is terug te vinden in de VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek.

SB-aspiranten:
Bij de oproep 2020 voor predoctorale mandaten werden 200 mandaten voor een aspirantschap strategisch basisonderzoek toegekend. Op 1 oktober 2020 waren er 782 mandaathouders met een aspirantschap strategisch basisonderzoek in dienst van het FWO.
De slaagcijfers van de laatste oproep en vergelijking met eerdere jaren wordt getoond in onderstaande tabel. Het doel is om redelijke slaagkansen te bieden bij de verschillende programma's. Hierbij wordt een slaagkans van 33 procent nagestreefd.

	Oproep 2020			**Gemiddelde 2016-2020***		
	A(n)	**T(n)**	**S(%)**	**A(n)**	**T(n)**	**S(%)**
Totaal	586	200	**34**	629	200	**32**

SBO-projecten
Bij de oproep 2020 voor SBO-projecten bedroeg de totale aangevraagde SBO-financiering 153.772.763 euro (excl. overhead), waarvan 91.463.155 euro is aangevraagd voor SBO-middelen wordt voorzien voor het economisch programmadeel (SBO-E) en 62.309.608 euro voor het maatschappelijk programmadeel (SBO-M).
De machtiging voor het SBO-kanaal voor 2021 bedraagt 38.191.924 euro (inclusief 17% overhead). 2/3 van de SBO-E-middelen en 1/3 voor SBO-M. Binnen het SBO-E budget is jaarlijks 2.136.752 euro (excl. overhead) geoormerkt is voor SBO-projecten in het kader van ERA-net. Het netto

beschikbare budget (excl. overhead) bedraagt dus 19.625.028 euro voor het economische deel en 10.880.890 euro voor het maatschappelijke deel.
85 SBO-projectvoorstellen komen in aanmerking voor steun, waarvan 51 met SBO-E-finaliteit en 34 met SBO-M-finaliteit. Circa 21,4% (SBO-E) en 17,5% (SBO-M) van de totale aangevraagde subsidie wordt toegekend. In totaal kunnen 10 projecten met SBO-E en 6 projecten met SBO-M finaliteit gesteund worden.
Deze cijfers zijn representatief voor de periode sinds de inkanteling van SBO in het FWO. Dat de vraag naar SBO middelen al meerdere jaren op een rij 5 maal de beschikbare middelen overschrijdt, onderstreept de nood aan dit beleidsinstrument bij academische alsook het socio-economische toepassingsveld van waaruit de vraagstelling vertrekt.

Concrete monitoring van de output van afgesloten SBO-projecten werd uitgevoerd in 2014 (IWT SBO-outputmonitoring 2012-2014, Kirezi Kanobana, Donald Carchon (IWT).) De samenvatting van deze studie wordt hieronder weergegeven (een soortgelijke analyse zal in de analyse van Idea Consult aan bod komen).
Een outputmonitoring werd uitgevoerd op basis van een bevraging bij de gesubsidieerde onderzoekers. De studie steunt op antwoorden van 45 projecten uit het economisch programmadeel en 25 uit het maatschappelijk programmadeel. In functie van de doelstelling van het programma peilt de monitoring in de eerste plaats naar de vraag of het project resulteert in vervolgtrajecten bij het gebruikersveld (kennismatch) en/of in overdracht van kennis (kennisdeling).
In het **economisch** programmadeel heeft op het einde van het project een meerderheid van de SBO-projecten (73%) geleid tot vervolg O&O bij bedrijven in **samenwerking** met de uitvoerende kennisinstelling en heeft een ruim aantal geresulteerd in verschillende vormen van **transferovereenkomsten** met een bedrijf. Een aantal projecten (11%) heeft aanleiding gegeven tot de oprichting van een **spin-off**. Uiteraard is er een grote overlap. Wanneer verschillende vormen van transfer (licentie, materiaaltransfer, oprichting van een spin-off e.a.) samengenomen worden blijkt dat **82% van de projecten aanleiding geeft tot minstens één van de twee primaire outputs**, namelijk opvolgings-O&O-projecten bij de bedrijven of transfer, waarbij oprichting van een spin-off meegeteld wordt als een vorm van transfer.
In het **maatschappelijk** programmadeel realiseert 76% van de projecten in studieopdrachten en contractonderzoek, 60% in nieuwe maatschappelijke diensten en 56% in nieuw overheidsbeleid.
Voor een beperkt aantal projecten is informatie beschikbaar voor zowel de situatie op het einde van het project als 3 jaar na het projecteinde. In beide programmadelen is er geen beduidende stijging van het aantal projecten dat een bepaalde output realiseert maar wel van het totaal aantal outputs. Projecten die op het einde geen output realise-ren voor een gegeven indicator zullen dat na drie jaar blijkbaar evenmin doen (deze omvatten projecten die wetenschappelijk hebben gefaald), maar bij projecten die reeds outputs realiseerden, zet dit zich in stijgende lijn door.
De huidige studie heeft een aantal inherente beperkingen zoals de afwezigheid van informatie over de omvang van de outputs, maar ook het tijdsaspect, gezien SBO- projecten een (wetenschappelijk en toepassingsveld-afhankelijk) langetermijneffect beogen dat de tijdsspanne van de huidige analyse ruim overschrijdt.
De studie toont in elk geval aan dat SBO-projecten aanleiding geven tot transfer van onderzoeksresultaten naar in-dustriële of maatschappelijke actoren en deze laatste bijkomend aanzetten tot vervolgactiviteiten. In het economisch program-madeel vormt SBO een aanzet tot O&O-projecten bij bedrijven waarbij typisch samenwerkingen die reeds opgestart zijn tijdens de gesubsidieerde SBO-projectuitvoering worden verdergezet. Dit wijst op een continueren van kennisuitwisseling tussen academici en bedrijven na de subsidieperiode.

Enkele exemplarische voorbeelden
Spinoff **Aelin Therapeutics** (*https://aelintx.com/*) in Leuven representeert een investering van 27 Mio privaat kapitaal in Vlaanderen, waarvan de meerderheid uit het buitenland (Nederland,

Zwitserland en Duitsland). Aan de grondslag van deze voor de Vlaamse biotech bijzonder grote investering liggen twee SBO-projecten, waarvan de laatste reeds in 2013 afgelopen is en waarna nog verscheidene additionele investeringen van andere actoren zijn gevolgd. Tijdens het eerste SBO-project werd een toen nog zeer embryonaal idee verkend in allerlei toepassingsgebieden, terwijl in het tweede SBO-project er werd gefocust op nieuwe antimicrobiele therapeutica, wat uiteindelijk ook de focus werd van Aelin Therapeutics. De betrokken onderzoekers zeggen hierover: "*Zonder de vroege steun van het SBO kanaal was deze technologie waarschijnlijk nooit tot zijn huidige graad van ontwikkeling geraakt en zou de oprichting van Aelin Therapeutics misschien een droom gebleven zijn. De mogelijkheid om SBO-projecten op te zetten zonder gebruikerscommittee van Vlaamse bedrijven, maar met een spinoff als finaal doel, was voor ons van cruciaal belang. Ook de mogelijkheid om voor de lange termijn te kunnen gaan, zonder afgerekend te worden op tijdelijke tegenslagen, was een belangrijke factor. Tot slot moet het ook gezegd dat de expertise, visie en aanmoediging van de adviseurs die het SBO begeleiden van wezelijk belang is geweest*."

Drie grootschalige interuniversitaire SBO-projecten over **zorg aan het levenseinde**
De MELC (2006-2010), FLIECE (2011-2015) en INTEGRATE (2015-2019) SBO-projecten hebben een unieke bijdrage geleverd tot kennisopbouw over, en creëerde opportuniteiten voor benutting van die kennis in de regelgeving, zorgorganisatie en klinische praktijk van de palliatieve zorg en levenseindezorg in Vlaanderen en droeg aldus bij tot maatschappelijke innovatie.
Door de schaalgrootte van de subsidie, thematische samenhang en complementariteit van de verschillende studies binnen de gefinancierde SBO-projecten was het mogelijk om substantieel bij te dragen aan de internationale state-of-the-art m.b.t. levenseindezorg-onderzoek. Deze opeenvolgende SBO-projecten heeft het mogelijk gemaakt om het levenseindeonderzoek in Vlaanderen op een internationaal topniveau te tillen en het leidend onderzoeksconsortium wordt hiervoor internationaal algemeen erkend, ondermeer met internationaal wetenschappelijke prijzen. In volgende onderzoeksgebieden werden originele en vooraanstaande bijdragen geleverd: medische beslissingen aan het levenseinde bij volwassenen en kinderen, LEIF-artsen consultaties en kwaliteit van euthanasie, ongewenste hospitalisaties aan het levenseinde, juridische aspecten rond levenseinde, monitoring van de kwaliteit van de levenseindezorg, ontwikkelen van kwaliteitsindicatoren voor palliatieve zorg, ontwikkelen van modellen voor voorafgaande zorgplanning, integratie van palliatieve zorg in de reguliere zorg, vroegtijdige palliatieve zorg in oncologische zorgtrajecten, een Zorgleidraad Laatste Levensdagen voor geriatrische ziekenhuisafdelingen, enz.

De SBO-projecten zijn echter meer dan academische onderzoeksprojecten. Het doel is om strategische onderzoeksresultaten te genereren die uiteindelijk kunnen resulteren in verdere ontwikkelings- en implementatietrajecten bij het betrokken maatschappelijk gebruikersveld. In de projecten over levenseindezorg was er steeds een prominent valorisatieluik, waarin de onderzoeksresultaten werden omgezet tot richtlijnen, instrumenten en aanbevelingen om de palliatieve zorg in Vlaanderen te verbeteren. Zo resulteerden de SBO-projecten over levenseindezorg onder andere in richtlijnen voor artsen om onnodige ziekenhuisopnames aan het einde te vermijden, om palliatieve noden bij patiënten te (h)erkennen, in trainingsprogramma's voor huisartsen voor een betere voorafgaande zorgplanning en communicatie rond het levenseinde, instrumenten om de levenskwaliteit van bewoners in woonzorgcentra te evalueren, leidraden voor de organisatie van levenseindezorg. Deze instrumenten leidden ook tot veranderingen in de klinische praktijk. Zo werkt vandaag de dag 1/3 van de gespecialiseerde palliatieve zorgvoorzieningen in Vlaanderen vrijwillig met de ontwikkelde kwaliteitsindicatoren ter evaluatie van en verbetering van hun zorg. De *Zorgleidraad Laatste Levensdagen* ontwikkeld in een SBO-project wordt de komende jaren met de hulp van Kom op tegen Kanker uitgerold in 26 geriatrische afdelingen in Vlaanderen. De SBO-projecten over levenseinde hebben bovendien ook

een impact gehad op wetgeving en beleid, zowel in ons land als in het buitenland (Canada en Australië).

Deze voorbeelden tonen aan dat de SBO-subsidie-instrument rechtstreeks aanleiding geven tot socio-economische veranderingen. Samengevat: de uitkomst van dergelijk '*use-inspired*' basisonderzoek genereert dus werkgelegenheid, triggert binnen- en buitenlandse investeringen in Vlaanderen en geeft aanleiding tot kennis-gebaseerde beleidsinitiatieven.
Naast de academische en niet-academische impact van gesteunde projecten is uiteraard ook het vormen van onderzoekers een belangrijke meerwaarde van onderzoek gefinancierd met publieke middelen. Onderstaande paragraaf (Meulen, B. van der, G. Diercks en P. Diederen (2018). *Eieren voor het onderzoek* – Prijs, waarde en impact van wetenschap. Den Haag: Rathenau Instituut) vat dit samen:
"Veel studies naar het economische nut van publiek gefinancierd onderzoek identificeren ***afgestudeerden als de belangrijkste schakel voor de overdracht van wetenschappelijke kennis. Ze brengen niet alleen kennis van recent wetenschappelijk onderzoek, maar hebben ook competenties om complexe problemen op te lossen, onderzoek uit te voeren en ideeën te ontwikkelen****. Recentelijk zijn er meerdere studies gedaan om deze economische waarde van afgestudeerden te kwantificeren op basis van een zogeheten 'graduate premium' – het bedrag dat werkgevers bereid zijn extra aan salaris te betalen, vanwege de* ***verwachte productiviteitswinsten door deze afgestudeerden in dienst te nemen****. Het CPB heeft recentelijk een studie verricht om het graduate premium van promovendi in Nederland te bepalen door te kijken naar het inkomensverschil tussen mensen met een master- en PhD-diploma. Dit wordt vervolgens gebruikt als maatstaf voor de impact, omdat dit graduate premium de marktwaarderingen van de 'toegevoegde waarde' van de graad weerspiegelt. De uitkomst van deze studie suggereert een gemiddeld jaarlijks rendement van een PhD-opleiding gedurende de gehele loopbaan van zes procent."*

21.6. Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Gezien de 5-jaarlijkse evaluatie van het FWO zich niet toespitst op specifieke programma's, is er ook in deze evaluatie niet gekeken naar de doelmatigheid van het SBO-programma.
De meer generieke resultaten m.b.t. doelmatigheid van het FWO kan u vinden in de VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek.

Binnen dit kader verwijzen we ook naar de *ECOOM Brief 33*[6] waar er dieper ingegaan wordt op de slaagcijfers bij doctorandi in Vlaanderen.
In deze studie kijkt men naar de mate waarin het doctoraat behaald wordt binnen de zes jaar na start, kortweg de zesjaarssuccesratio's. Hierbij wordt ook een onderscheid gemaakt naar financieringstype. Doctoraatsbeurzen voor strategisch Basisonderzoek (toen nog IWT) werd hier samen met Baekeland-mandaten bekeken en behalen de hoogste zesjaarssuccesratio van de verschillende financieringstypes met name 83,2%. Dit geeft zowel een beeld van de effectiviteit als de efficiëntie van dit mandaat.

Zoals eerder gemeld werd het programma in het verleden beheerd door het voormalige IWT. In 2013 vond een impactanalyse van het (maatschappelijk) luik van het SBO-programma plaats. (*Impactanalyse SBO-programma Impactanalyse van het maatschappelijk luik van het SBO-programma; Marijn Kieft, Anke Nooijen, Geert van der Veen, Sara Vermeulen, Frank Zuijdam (Technopolis)*). De conclusie rond de doelmatigheid luidde: "Voor het bepalen van de doelmatigheid hebben we de beheerskosten in kaart gebracht (de kosten die IWT nodig heeft voor het uitvoeren van het programma). De beheerskosten bedragen – afhankelijk van welke posten er allemaal mee worden gerekend - tussen de 0,9% en 2,45%. Dit is een laag percentage als we het vergelijken met soortgelijke programma's in Nederland. De lage beheerskosten in combinatie met de gerealiseerde en voorziene effecten maken het SBO een zeer doelmatig programma." Het FWO heeft een dergelijke analyse niet op programmaniveau uitgevoerd, maar de beheerskosten van het SBO-programma zijn niet buitensporig (de totale beheerkost FWO bedraagt gemiddeld 3,5%). Wel is, door de toegenomen populariteit van het programma bij FWO, en bijkomend, door de afschaffing van een preselectiestap tijdens de evaluatie, de aanvraagmassa die ten gronde (peer review) extern en intern wordt geanalyseerd, sterk toegenomen. Dit leidt mogelijk tot een enigszins toegenomen beheerskost, maar de feedback die aanvragers aldus op hun projectvoorstellen krijgen, leidt tot een toegenomen transparantie en academische kennisborging.
Tal van pas afgestudeerde jonge onderzoekers worden op SBO-projecten aangeworven en behalen hun doctoraatsdiploma op (een deel van) het SBO-onderzoek. Het SBO-programma creëert dus bijkomende opleidingsmogelijkheden voor toepassings-georiënteerde onderzoekers, zonder overhead voor de selectie ervan.
Er dient bijkomend opgemerkt dat, zoals eerder aangegeven, de effecten van het SBO subsidie-instrument, de typische 4 jaar projectperiode ver overschrijdt als gevolg van de eerder besproken academische-industriële samenwerkingen die hieruit voortvloeien. Een SBO-project leidt hierbij tot blijvende kennisuitwisselingen en bijkomende investeringen door de industrie in academische onderzoeksactiviteiten.
Net als alle andere FWO subsidiekanalen zijn de strategische subsidies bottom-up. De wetenschappelijke en utilisatiedoelstellingen komen van het aanvragend consortium van onderzoekers en worden gedragen door het toepassingsveld. Inspanningen om de doelmatigheid van wetenschappelijke onderzoek te verhogen van de overheid hebben vaak een sturend effect, wat nefast is voor het bottom-up principe en de vraag-gedreven principe vanuit het werkveld.
Het weghalen van wettelijk hinderpalen voor transdisciplinaire projecten, typisch complexe socio-economische problemen, die creatieve interdisciplinaire oplossingen nodig hebben in nauwe onderzoekssamenwerking met niet-academische actoren, kan de socio-economische doeltreffendheid/impact van het SBO-programma verhogen.

We verwijzen hierbij ook naar de lopende studieopdracht waar de doelmatigheid van SBO eveneens aan bod zal komen.

21.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Gezien de 5-jaarlijkse evaluatie van het FWO zich niet toespitst op specifieke programma's, is er ook in de benchmarkoefening van deze evaluatie geen vergelijking gemaakt op niveau van het SBO-programma.
De meer generieke resultaten van de benchmarkoefening kan u vinden in de VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek.

Een benchmarkoefening ten opzichte van andere Vlaamse initiatieven rond strategisch basisonderzoek (cluster-SBO, projecten Artificiële Intelligentie/Cybersecurity, Moonshot, duurzame chemie, …) en internationale initiatieven is ook opgenomen in de impactstudie die Idea Consult zal uitvoeren.

21.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Uit internationale vergelijkingen (zie o.m. Werkgroep OECD High Risk High Research) komt basisonderzoek op initiatief van de onderzoekers eveneens naar voor als een piste in de richting van nieuwe inzichten en benaderingen, die weliswaar zelden voorspelbaar zijn maar tegelijk achteraf het begin blijken van onvoorziene nieuwe producten, diensten en praktijken in tal van gebieden.

21.9. Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Er is geen aanleiding voor of vraag naar een bevoegdheidsherverdeling.

21.10. Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Eén van de voorwaarden voor een SB-aspirantenmandaat is dat er (mits succesvol project en op lange termijn) een potentieel voor economische toegevoegde waarde dient te zijn voor specifieke bedrijven, voor een collectief van bedrijven of een sector, of aansluitend bij de *Vlaanderen 2025 transitiegebieden* (socio-economische voordelen). Het behalen van een doctoraat blijft echter de

primaire doelstelling. SB doctoraatsonderzoek is nog te ver van toepassingen opdat bedrijven bereid zouden zijn dit onderzoek te cofinancieren (in tegenstelling tot Baekeland mandaten)

Het programma Strategisch BasisOnderzoek (zowel aspiranten als projecten) betreft vernieuwend onderzoek dat in geval van wetenschappelijk succes een vooruitzicht biedt voor latere toepassingen (in de vorm van een nieuwe generatie van producten, processen en/of diensten). De termijn tot het exploiteren van de beoogde toepassing is vaak nog te lang om dit aan de private sector over te laten. Ook het risicogehalte is bij dergelijk onderzoek vaak nog te groot voor de private sector, in het bijzonder voor KMO's. Van de circa 1 miljoen KMO's (dit is 55% van alle werkgelegenheid) in België heeft circa 19,3 %, wetenschappelijke en technische activiteiten (FOD economie 2019). Een groot deel van de industrie en diensten in Vlaanderen heeft dus baat bij de ontwikkeling van innovatieve oplossingen, maar heeft onvoldoende middelen om het risico om deze vanaf nul te ontwikkelen te dragen.
Bovendien kent het SBO-project-programma twee mogelijke finaliteiten met name economische en maatschappelijke (SB aspirant beurzen: enkel economische finaliteit). M.b.t. de maatschappelijke finaliteit schieten de financiële middelen van maatschappelijke betrokkenen typisch te kort en zullen er geen partijen in de private sector zijn die dit kunnen of wensen op te nemen, hoewel dit voor onze maatschappij wel belangrijk is.

Tot slot is er nog het element van de onafhankelijkheid van het wetenschappelijk onderzoek. Dit blijft cruciaal voor elk wetenschappelijk onderzoek en een eventuele volledige financiering door de private sector kan dit mogelijk in gevaar brengen. SBO onderzoeksfinanciering wordt via competitie toegekend op basis van excellentie. Gezien alle Vlaamse onderzoekscentra hieraan deelnemen, dient de organisatie in handen te zijn van een 'onafhankelijke' derde.

De expertise en logistiek is niet voorhanden bij huidige economische spelers en zou ongetwijfeld leiden tot een toegenomen administratieve kost.

Al deze elementen samen maken dat subsidiëren van dit onderzoek duidelijk een taak is die toekomt aan de Vlaamse overheid.

Zie ook VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek voor generieke toelichting

21.11. Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Binnen het FWO zelf is eveneens aandacht voor administratieve vereenvoudiging en dit zowel voor binnen de werking van de eigen organisatie als voor zijn aanvragers. Ook worden de gebruikers van deze programma's meegenomen in de onderzoekersbevraging op basis van streefdoel 2 'Duidelijke en vlotte procedures' opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst 2019-2023 (Vlaamse overheid en FWO). Op deze manier wordt administratieve vereenvoudiging als constant aandachtpunt opgenomen in deze processen.

SB-programma aspiranten betrokken in de hervormingen waarvan sprake in VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek.

SBO-projecten worden op de meest "leane" manier geëvalueerd waarbij zowel de wetenschappelijke merites als de utilisatieplannen intern en extern ge-peer-reviewed worden conform de voorschriften in het SBO-besluit.

21.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Dit instrument staat zeker niet los van andere instrumenten.
Binnen FWO vullen 'ongebonden' onderzoekersgedreven ("curiosity driven") fundamenteel onderzoek en strategisch basisonderzoek use-inspired) elkaar aan. Strategisch basisonderzoek kan uit serendipiteit binnen fundamenteel onderzoek volgen, maar dit is niet noodzakelijk het geval. Infrastructuursubsidies zijn een 'enabler' voor beide onderzoekstypes.

SBO-projecten beantwoorden volledig aan het *quadruple Helix innovatiemodel*. Ze vereisen immers een actieve participatie van bedrijven (voornamelijk, maar niet exclusief binnen SBO-E) en/of maatschappij/overheid (voornamelijk, maar niet exclusief binnen SBO-M) in de adviescommissie. Bovendien maakt het SBO kanaal transdisciplinair onderzoek met onderzoeksparticipatie van bedrijven, overheid én ook burgers mogelijk, zij het dat legale obstakels rond onderzoekssubsidies dit bemoeilijken.

Binnen het beleidsdomein is er uiteraard ook een link naar het beleidsveld Innovatie en Economie. Uit dit onderzoek komen immers innovaties voort en het toepassen hiervan kan mogelijks op langere termijn commercieel opgepikt worden of gewoon zonder winstoogmerk toegepast worden ten voordele van onze maatschappij in het algemeen. SBO onderzoek met een economische finaliteit leidt typisch tot vervolgonderzoek en dus O&O subsidieaanvragen bij VLAIO, en dit zowel door bestaande bedrijven of spin-offs die uit SBO onderzoek resulteren. Vaak wordt hierbij de bestaande samenwerking bestendigd onder de vorm van contractonderzoek door de wetenschappelijke instellingen (wetenschappelijke en technologische dienstverlening). Dit bijkomend onderzoek en bijhorende middelen schept bijkomende opportuniteiten voor onderwijs en vorming aan studenten van universiteiten en hogescholen.

De inhoud van het onderzoek kan net zoals bij fundamenteel onderzoek zo breed zijn dat er linken kunnen zijn met zowat elk ander beleidsdomein. De diffusie van de kennis rond maatschappelijke vraagstukken dat werd ontwikkeld binnen SBO gebeurt via alle beleidsdomeinen, maar in de eerste plaats via Onderwijs & Vorming, Mobiliteit en Openbare Werken, Werk & Sociale Economie, Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en tot slot Omgeving. Vertegenwoordigers uit deze beleidsdomeinen zetelen vaak in SBO adviescommissie met het oog op een snelle disseminatie van de bevindingen naar de domeinen, maar ook als begeleiding en hulp van de onderzoekers vanuit het veld.

Tot slot staat onderzoek, welk type dan ook, nooit los van de maatschappij. Op korte maar ook op lange termijn komt onderzoek de maatschappij ten goede, specifiek bij dit type onderzoek is dit relatief tastbaar bv. de oplossing van maatschappelijke problemen. Maar ook minder voor de hand

liggende ontwikkelingen, mogelijk zelfs in een geheel ander veld zijn op langere termijn mogelijk, net als bij ieder onderzoek.

21.13. Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De periodiciteit van de algemene beleidsevaluatie van FWO is bepaald in het W&I-decreet (art. 22) op een 5-jaarlijkse cyclus, steeds voor het verstrijken van de lopende samenwerkingsovereenkomst en dit wordt als geschikt beschouwd.
Een kortere periodiciteit is weinig aangewezen omdat er moet rekening gehouden worden dat socio-economische producten of diensten toch een zekere periode nodig hebben alvorens deze in de realiteit geïmplementeerd zijn. De strategische en operationele doelstellingen van FWO in de samenwerkingsovereenkomst zijn ook in deze zin opgesteld.
Zie ook VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek.

Het FWO monitort voortdurend de verschillende financieringsprogramma's en voert eigen evaluaties uit wanneer nodig om aanpassingen aan de programma's zo optimaal mogelijk te kunnen implementeren. Samen met de jaarlijkse bevraging van de panelleden en de onderzoekers die aanvragen binnen het SBO-programma, vormt dit de basis tot voortdurend bijsturen en optimaliseren van het programma.
Momenteel loopt m.b.t. het SBO-programma een specifieke studieopdracht uitgevoerd door Idea Consult. De resultaten worden verwacht tegen eind augustus 2021.

21.14. De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De effecten van een vermindering van budget van 15% voor Strategisch Basisonderzoek binnen FWO heeft zowel op korte, middellange als lange termijn impact.

Op **korte termijn** (reeds in het jaar zelf of het jaar erna) betekent dit dat er voor de jaarlijkse oproepen minder mandaten (SB aspirant: 166 i.p.v. 195 toekenningen per jaar (op kruissnelheid 116 minder toegekende mandaten)) en minder projecten (gebaseerd op de aanvraagmassa van de meest recente oproep zou de slaagkans dalen van 21,4 % naar 18,2 % in het economische luik

van de SBO-projecten en van 17,4 % naar 14,8 % in het maatschappelijke luik van de SBO-projecten) kunnen gegund worden en van start zullen gaan in Vlaanderen.

Dit betekent dat een aanzienlijk aantal onderzoekers (zie tabel onder) elders aan de slag zullen moeten en dat de ermee geassocieerde werkingsmiddelen, kleine infrastructuur en project overhead (die ten bate komt van ondersteunende infrastructuur en diensten) binnen de kennisinstellingen ook zullen dalen.

Gezien de nood aan deze financiering niet zal dalen, zal dit ook een onmiddellijk effect hebben op de slaagpercentages van deze oproepen, hoewel niet kan uitgesloten worden dat voor SBO-projecten, die een aanzienlijke investering vragen van de aanvrager tijdens de voorbereiding (in casu: de nood aan netwerken met socio-economische belanghebbenden en het uitwerken van een sluitend utilisatieplan), bij een verdere daling van de slaagkansen een niveau bereikt wordt waarbij kandidaten ontmoedigd worden en afhaken. Dit leidt dan onvermijdelijk tot een verschaling van de projectportfolio met mogelijks onderzoekslijnen (en dus socio-economische waardeketens) die prematuur afgebroken worden.
Dit maakt dat deze overheidsmiddelen ook minder efficiënt zullen worden ingezet en dit bij alle partijen. In de eerste plaats is er een efficiëntieverlies bij de onderzoekersgemeenschap actief in dit vakgebied gezien het lagere slaagpercentage (tijd die in voorbereiding wordt gestoken rendeert minder), maar ook bij het panel aangesteld door het FWO gezien het lager slaagpercentage en tot slot ook in erg beperkte mate bij het personeel van het FWO zelf én het departement EWI.
Schematisch kunnen de gevolgen van een besparing van 15% als volgt worden samengevat (per call):

	Huidige VAK of aantal mandaten*	Slaag%	Slaag% -15%	ΔVTE**	Δprojecten
SB-aspiranten	195	29,5%	25,1%	-29	NVT
SBO-projecten	35.812.245	19,9%	16,9%	-56	-2,2

*cijfers op basis van begrotingsopmaak 2021
**op kruissnelheid (i.e. na een volledige cyclus van 4 jaar voor aspiranten) kunnen er dus 116 aspiranten minder gefinancierd worden. Voor de SBO-onderzoeksprojecten kan op een analoge manier berekend worden dat er 224 minder onderzoekers gesteund kunnen worden.

Een vermindering van 15% van het budget voor strategisch onderzoek, heeft, ook gezien om omvang van dit instrumentarium, een nadelige impact op het bereiken van de 3% norm.

Op **middellange termijn** (na 4-5j) betekent dit uiteraard ook een vermindering van behaalde onderzoeksresultaten. Voor SB-aspiranten en SBO-projecten betekent dit heel concreet dat er minder doctoraten (-30 per jaar voor de mandaten alleen, niet rekening houdend met de onderzoekers aangesteld op de SBO-projecten waarvan het overgrote deel doctoraatstudent is) zullen afgeleverd worden en onderzoeksresultaten zullen zijn. Er zal indirect ook een spill-over zijn op parallelle academische activiteiten gezien kleine infrastructuur die met SBO-middelen wordt aangekocht, andere toekomstige projecten en dienstverlening faciliteert en typisch ook gedeeld wordt tussen onderzoeksgroepen.

Op **lange termijn** zal Vlaanderen hierdoor ook potentieel economische én maatschappelijke meerwaarde mislopen. Ook de vermindering van hooggekwalificeerd gedoctoreerd personeel dat klaar is om het bedrijfsleven in te duiken, zal een negatief effect hebben op de arbeidsmarkt en bij de bedrijven die in de huidige “war on talent” -die naar de toekomst toe enkel zal toenemen- op zoek zijn naar mensen die opgeleid zijn om complexe problemen op te lossen, innovatief

onderzoek uit te voeren en ideeën te ontwikkelen tot concrete verwezenlijkingen. Dit vermindert de concurrentiële positie van Vlaanderen op de wereldmarkt.

Met tal van grote maatschappelijke uitdagingen voor de deur zijn bovengenoemde korte, middellange en lange termijn gevolgen allerminst aangewezen.

21.15. Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
FWO Onderzoeksinfrastructuur

//

Titel van het beleidsinstrument: Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Onderzoeksinfrastructuur

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

///

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;

- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[33]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
35. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
36. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

22. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

22.1. Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen (hierna FWO) wordt gevat door het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (hierna W&I-decreet).
In dit W&I-decreet en ook begrotingstechnisch wordt de toelage van de Vlaamse Overheid aan FWO voor het geven van financiële steun aan onderzoekers en onderzoeksprojecten opgesplitst in 4 onderdelen nl.:

- Fundamenteel onderzoek (FO)
- Strategische basisonderzoek (SB-aspiranten en SBO-projecten)
- Klinisch-wetenschappelijk onderzoek of Toegepast biomedisch onderzoek (TBM)
- Onderzoeksinfrastructuur

In deze fiche wordt de focus gelegd op het luik "Onderzoeksinfrastructuur". Onder dit onderdeel van de VBH-fiche vallen:

1. het FWO programma Middelzware onderzoeksinfrastructuur,
2. het FWO programma Zware onderzoeksinfrastructuur,
3. het FWO programma Internationale onderzoeksinfrastructuur (IRI),
4. VSC: de structurele financiering van de ingezette VTE en supercomputerinfrastructuur (TIER1 en TIER2) bij de Vlaamse universiteiten.

- **Het FWO Programma Middelzware onderzoeksinfrastructuur**

Middelzware onderzoeksinfrastructuur wordt gedefinieerd als onderzoeksinfrastructuur met een totale financieringskost van tenminste 150.000 euro en ten hoogste 1.000.000 euro.

decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid en titel 6/1 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 10 november 2011
Het *intern* FWO-reglement *en informatie te vinden op FWO-website.*

- **het FWO programma Zware onderzoeksinfrastructuur,**

[33] Zie *https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl*

Zware onderzoeksinfrastructuur wordt gedefinieerd als onderzoeksinfrastructuur met een totale financieringskost van tenminste 1.000.000 euro.

decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid en titel 6/1 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 10 november 2011
Het intern FWO reglement *en informatie te vinden op FWO website.*

- **het FWO programma Internationale onderzoeksinfrastructuur (IRI),**

Het programma tot regeling van de deelname aan en/of financiering van internationale onderzoeksinfrastructuur heeft tot doel de Vlaamse deelname aan en/of de subsidiëring van internationale investeringsinitiatieven te ondersteunen die uitgevoerd worden aan grootschalige, internationale of supranationale faciliteiten waaraan de Vlaamse Overheid bijdraagt en/of waarvan het strategisch belang voor Vlaanderen kan worden aangetoond.

Legale basis: Besluit van de Vlaamse Regering tot regeling van de Vlaamse deelname aan en/of subsidiëring van internationale onderzoeksinfrastructuren van 19 januari 2018
Het intern FWO reglement en informatie te vinden op FWO website.

- **De structurele financiering van de ingezette VTE en infrastructuur bij de universiteiten m.b.t de Vlaamse supercomputer (VSC)**

De VSC is een virtueel samenwerkingsverband tussen de vijf Vlaamse universiteiten en hun associaties. Dit consortium groepeert knowhow in wetenschappelijk en technisch rekenen en huisvest infrastructuur in 4 hubs: UAntwerpen, VUB, UGent, KU Leuven.
De financiering van het VSC werd geregeld via een ad-hoc financiering van 30 mio Euro voor de periode 2018-2022 (VR 2017 2212 DOC 1405/1) voor de uitbouw van een Vlaams Tier-1 supercomputing platform, financiering die voornamelijk een infrastructuurcomponent omvat. De middelen op EB0-1EEB5GT-IS zijn recurrente middelen voor de inzet van VTE en infrastructuur op Tier-2 niveau (universiteitsniveau).

22.2. **Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?**

Antwoord (max. 1 pagina):

Hieronder worden de beleidskredieten die ter beschikking gesteld werden aan het FWO (VAK van het FWO) weergegeven sinds 2016 (in keuro).

Onderzoeksinfrastructuur	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
(Middel)zware infra	13.150		28.000		28.000	
VSC	8.656	6.571	6.381	6.381	6.381	6.542
ESFRI (sinds 2018 IRI)	4.765	12.000	32.289	11.365	10.000	10.000
Eénmalig					2.125	15.420
TOTAAL	**26.571**	**18.571**	**66.670**	**22.746**	**46.506**	**31.962**

Vòòr 2016 was de Herculesstichting verantwoordelijk voor het beleid inzake onderzoeksinfrastructuren. Dit gebeurde via de financieringslijnen VAK en VEK-kredieten voor de Vlaams overheid via het Departement EWI (in keuro).

Hercules onderzoeksinfrastructuur	**2014**	**2015**
(Middel)zware onderzoeksinfrastructuur	11.910	15.054
Bijzondere onderzoeksinfrastructuur	9.626	13.306

TOTAAL	**21.536**	**28.360**

Concreet betekent dit volgende VAK en VEK-kredieten voor onderzoeksinfrastructuren via het Departement EWI (in keuro), dus inclusief de éénmalige investeringen via bv. Hermes:

Onderzoeks-infrastructuur r	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
(Middel)zware infra	29.000		42.000		25.400		26.400	
Internationaal (sinds 2018 IRI)	12.200	3.400	9.760	12.800	38.730	2.700	34.000	15.000
VSC	3.800	6.100	8.700	36.600	6.400	6.400	6.400	6.500
TOTAAL	**45.000**	**9.500**	**60.460**	**49.400**	**70.530**	**9.100**	**66.800**	**21.500**

Bij EWI:
1 persoon voor FWO algemeen (50%)
Hierbij wordt opgemerkt dat het hier gaat over de volledige opvolging van FWO.
Er kan geen opsplitsing gemaakt worden naar de 4 onderdelen.
EWI zet bijkomend 1 VTE personeel in voor beleidsaspecten inzake onderzoeksinfrastructuur (internationale opvolging ESFRI en zijn werkgroepen, governance boards van internationale infrastructuren, interfederaal overleg, opmaak Roadmap, etc…). Specifiek voor het onderdeel FWO onderzoeksinfrastructuur gaat dit over 0,1 VTE.

Bij FWO:
Voor het aantal VTE's kan er geen specifieke opsplitsing gemaakt worden tussen de 4 fiches van het FWO. We verwijzen hier daarom naar de VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek.

22.3. **Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?**

Antwoord (max. 2 pagina's):

Investeren in onderzoeksinfrastructuren is reeds een aantal jaren een terecht hot-topic in het onderzoeksbeleid in Vlaanderen maar ook in Europa en over de hele wereld. In een degelijk onderzoeksbeleid zijn onderzoeksinfrastructuren een prioriteit (zie hieronder referenties ter staving). Ook Vlaanderen dat de ambitie uit om tot de top-5 Europese regio's te behoren, heeft de voorbije jaren onderzoeksinfrastructuren hoog op de agenda geplaatst.
De beleidsdoelstellingen zijn meer dan actueel zie ook hieronder, naast de vermeldingen in Vlaamse beleidsdocumenten, zijn er ook de recente conclusies/adviezen/besluiten van de Europese Raad, Commissie de ERAC en de OESO.

Vlaanderen:

1. Het **regeerakkoord** 2019-2024: "Nog meer dan vandaag zetten we in op excellente samenwerkingsverbanden en uitwisselingsprogramma's met de beste onderzoeksinstellingen uit Europa en de wereld. We ondersteunen de deelname van onze kennisinstellingen aan internationale programma's en participatie **aan (inter)nationale onderzoeksinfrastructuur,** en voorzien in adequate ondersteuningsinstrumenten. In samenwerking met het onderzoekslandschap (universiteiten, SOC's, Vlaamse Wetenschappelijke Instellingen,

speerpuntclusters, …) en het bedrijfsleven actualiseren we vanuit een strategisch langetermijnperspectief de Vlaamse roadmap voor onderzoeksinfrastructuur.

2. De **beleidsnota** 2014-2019 stipuleert: "Excellent wetenschappelijk onderzoek heeft meer en meer behoefte aan **(omvangrijke) onderzoeksinfrastructuur**" en "zorgen dat de Vlaamse universiteiten, de SOC's en de Vlaamse publieke kennisinstellingen over **state-of-the-art onderzoeksinfrastructuur beschikken is een strategische doelstelling** van de Vlaamse overheid". **Geavanceerde onderzoeksinfrastructuur is immers onmisbaar voor toponderzoek…"** en "Vlaanderen moet de ambitie hebben om het meest excellente onderzoek te financieren. Of het nu gaat om het aanmoedigen van internationalisering of het uitbouwen van nieuwe onderzoeksinfrastructuur. Excellentie zal steeds het uitgangspunt zijn."

3. **De beleidsbrief** 2016-2017 geeft aan dat: "ervoor zorgen dat de Vlaamse universiteiten, onderzoeksinstellingen en andere kennisinstellingen over **state-of-the-art onderzoeksinfrastructuur beschikken, al of niet ingebed in een internationaal kader, ook dit werkjaar een belangrijk aandachtspunt blijft.**",

4. Het blijvend **engagement van de Vlaamse regering om tegen het einde van de legislatuur de 3% norm** voor de gezamenlijke O&O-investeringen van overheid en ondernemingen te bereiken is een belangrijke doelstelling waar de taken van FWO aan bijdraagt.

5. **De Europese Raad** richtte in 2002 het European Strategy Forum on Research infrastructures (ESFRI) op met als opdracht **een coherent en strategisch gedreven beleid in Europa en zijn lidstaten inzake onderzoeksinfrastructuren** te ondersteunen. Sindsdien werd de opdracht aan het ESFRI-Forum meermaals uitgebreid en versterkt (in 2004 Establish Roadmap, in 2007 upgrades and update, Follow up of implementation, In 2012 introduce assessment, in 2018 long term sustainability, monitoring, KPI…)

6. **De Commissie** vermeldt in haar communicatie aan het Europees Parlement van 30.9.2020 "The work of the European Strategy Forum on Research Infrastructures (ESFRI) resulted in the development of plans for 55 European Research Infrastructures, of which 37 have already been implemented, across all fields of science, mobilising close to EUR 20 billion in investments.", "The European Commission has been working in close partnership with the Member States and the scientific communities within the European Strategy Forum on Research Infrastructures (ESFRI) **to develop new pan-European infrastructures and the effective networking of existing ones. This is one of the successes of the current European Research Area,** leading to cutting-edge structures across Europe and the world. (COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS: A new ERA for Research and Innovation Over the past 20 years, the European Research Area has seen major achievements.)

7. **De ERAC**: "The ERA has best demonstrated the **efficiency gain** of European collaboration **through investing in shared research infrastructures under the ESFRI**." (ERAC Opinion on the future of the ERA 23/01/2020)

8. **Council conclusions on the New European Research Area** (1/12/2020) "UNDERLINES the need to sustainably invest in national and European Research Infrastructures (RIs) throughout their lifecycle to enable them to contribute to excellent results in fundamental and applied sciences and deliver the comprehensive knowledge needed to address present and future challenges; ENCOURAGES Member States, Associated Countries and the Commission, by building on the white paper "Making Science Happen" of the European Strategy Forum on RIs (ESFRI), to work towards the development of a more effective and sustainable European ecosystem of RIs as a key resource of the "New ERA" and taking full advantage of its essential contribution to FAIR data sharing and

data quality control. RECALLS that providing sufficient open access to national and transnational RIs, their increased collaboration and integration across the EU, and improving the exchange of information on the existing capacities e.g. through national RIs Roadmaps and **the ESFRI process is key for excellence and inclusiveness."**

9. OESO workingpapers: 03/08/2020: Optimizing the operation and use of national research infrastructures; **08/12/2017**: Strengthening the Effectiveness and sustainability of international research infrastructures; **28/03/2019** Reference framework for assessing the scientific and socio-economic impact of research infrastructures; 12/01/2021 Mobilizing public research funding and infrastructures in times of crisis.

10. Adviezen/publicaties: VRWB, VARIO, KVAB…
Meer coördinatie onderzoeksinfrastructuren nodig | VARIO
Vlaanderen & internationale onderzoeksinfrastructuren | Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten (kvab.be)
Memorandum_voor_innovatie-2500751.pdf (tijd.be) (VRWI)

22.4. **Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?**

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Zoals vermeld in VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek, werd in 2018 een externe evaluatie van FWO als geheel, door Idea Consult uitgevoerd. De volgende evaluatie is voorzien voor 2023. Na elke evaluatie wordt een samenwerkingsovereenkomst opgesteld. In deze VBH-fiche worden enkel de passages uit die externe evaluatie die betrekking hebben op onderzoeksinfrastructuren, vermeld. Voor een volledig overzicht dienen ze samen gelezen te worden met deze uit de VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek.
Passages die betrekking hebben op onderzoeksinfrastructuren uit rapport:
*FWO-**evaluatie Idea Consult, 2018 worden hieronder geciteerd.***

- *"Het FWO heeft de **verruimde taakstelling tot een goed einde gebracht** waarbij de continuïteit van zowel de bestaande als de overgehevelde programma's verzekerd werd. Het FWO oogst hiervoor waardering bij alle betrokken stakeholders. **Binnen het FWO vinden de programma's voor zware en middelzware onderzoeksinfrastructuur van de opgeheven Herculesstichting hun plaats,** net zoals dit voor het strategisch basisonderzoek dat vanuit het IWT werd overgedragen het geval is. Hierdoor is het innovatielandschap vereenvoudigd en vervult het FWO voor de onderzoekers een **unieke loketfunctie** voor fundamenteel wetenschappelijk en strategisch basisonderzoek.*
- *Deze succesvolle integratie is in belangrijke mate te danken aan de **efficiënte operationele organisatie van het FWO** en aan het feit dat **niet geraakt werd aan de finaliteit van de overgehevelde programma's** zodat onrust vermeden werd bij de onderzoekers**. Een aandachtspunt blijft wel om** het strategisch basisonderzoek en **de programma's betreffende onderzoeksinfrastructuur voldoende en blijvend onder de aandacht te brengen omdat het fundamentele onderzoek erg dominant blijft binnen de financieringskanalen van het FWO."***

Daarenboven onderwerpt het FWO elk programma op regelmatige basis aan een interne evaluatie door feedback te vragen aan de betrokken stakeholders (aanvragers, panels, …). Sedert 2020 wordt de evaluatie van de infrastructuurprogramma's ook opgenomen in de algemene klantenbevraging die het FWO organiseert. De resultaten en remediëringsvoorstellen zullen in de

Raad Van Bestuur van 3 juni 2021 worden besproken en de nodige conclusies en aanpassingen aan deze programma's zullen worden doorgevoerd. Daarnaast loopt momenteel een interne oefening door FWO waarbij alle stakeholders worden betrokken omtrent de organisatie van de oproepen voor infrastructuur. De resultaten worden in de loop van 2021 verwacht.

Het programma Internationale onderzoeksinfrastructuur (IRI) werd na de inkanteling van de Herculesstichting grondig hertekend en in 2018 geïmplementeerd. Een nieuw reglementair kader voor het programma Internationale onderzoeksinfrastructuur fuseerde het bestaande FWO Big-Science programma en de Hercules ad-hoc financiering van ESFRI-projecten (European Strategic Forum for Research Infrastructures). Het nieuwe kader werd omgedoopt tot IRI (International Research Infrastructures); "*19 JANUARI 2018. — Besluit van de Vlaamse Regering tot regeling van de Vlaamse deelname aan en/of subsidiëring van internationale onderzoeksinfrastructuren.*" De eerste oproep vond plaats in 2018 en de financiering ging van start in januari 2019. Een tweede oproep vond plaats in 2020 met start van de financiering in 2021. Deelname aan Internationale onderzoeksinfrastructuren (meestal ESFRI) omvatten per definitie langlopende engagementen met weliswaar uitstapclausules. Ten einde de excellentie te verzekeren voorziet het IRI besluit dat alle consortia, die financiering ontvingen, om de 4 jaar opnieuw aan de oproep moeten deelnemen en de evaluatieprocedure met gunstig resultaat moeten doorlopen. IRI kan bij twijfel ook maar voor 2 jaar middelen toekennen zodat een grondige IRI-evaluatie niet na 4 jaar, maar na 2 jaar plaatsvindt.

Na deze 2 oproepen is er voldoende ervaring opgedaan om het programma verder te optimaliseren. Hiertoe zal onder begeleiding van de evaluatiecel van EWI (door een externe consultant) in 2020– 2021 -het IRI-programma worden doorgelicht. Daarnaast startte de EWI evaluatiecel ook een pilootproject voor potentieelinschatting van 2 onderzoeksinfrastructuren in oprichting en 2 reeds langlopende onderzoeksinfrastructuren. Als deze piloot succesvol wordt bevonden, zal deze mogelijks uitgebreid worden naar andere infrastructuren. De evaluatie van IRI zal waarschijnlijk aanleiding geven tot een aanpassing van het vigerende Besluit Vlaamse Regering.

Voor wat het VSC betreft wordt momenteel onder begeleiding van de HEC-raad (High-End-Computing) binnen het FWO en die valt onder de Raad van bestuur van het FWO, een analyse uitgevoerd door de Technopolis-group ter ondersteuning van de volgende financieringsronde voor de Vlaamse Supercomputer vanaf 2023. De recurrente financiering van de ingezette VTE bij de universiteiten m.b.t de Vlaamse supercomputer (VSC) valt niet onder deze analyse, deze middelen dienen voornamelijk om het hooggeschoold en ervaren personeel garanties van continuïteit van tewerkstelling te garanderen en ook gedeeltelijk voor de Tier2-infrastructuur wat onmogelijk is met een ad-hoc financiering zoals dit het geval is voor wat de "supercomputer-infrastructuur" betreft.

Tot slot kan ook nog meegegeven worden dat alle vorderingen in het FWO-beleidsplan o.b.v. de samenwerkingsovereenkomst jaarlijks worden gerapporteerd aan de bevoegde minister en het departement.

22.5. **Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?**

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen

in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Hier willen we eveneens verwijzen naar VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek waar dieper ingegaan werd op de resultaten van de externe evaluatie van het FWO als geheel uit 2018 en meer bepaald m.b.t. haar effectiviteit.

Het evaluatierapport stelt m.b.t. de effectiviteit van FWO in het algemeen het volgende:

- "FWO heeft in de periode 2012-2016/2017 sterk bijgedragen tot de realisatie van de W&I-beleidsdoelstellingen;
- FWO-gefinancierde onderzoekers publiceren breder (dus buiten hun reguliere onderzoeksveld) hun citatie-index ligt iets hoger."

De middelen voor de infrastructuur programma's werden slechts vanaf januari 2016 onder gezag van FWO gezet. De programma's middelzware en zware ondergingen heel beperkte wijzigingen gezien de tevredenheid van de onderzoekswereld en de behoefte aan continuïteit. Zie ook hieronder bij de bespreking over efficiëntie onder punt 1.6.

Voor wat betreft de financiering van de deelname aan internationale onderzoeksinfrastructuren, drong een meer fundamentele wijziging van de aanpak zich op om twee redenen. De financiering van ESFRI via de Herculesstichting gebeurde op ad-hoc basis en er bestond bij het FWO een programma "Big Science" dat eveneens voorzag in de deelname aan internationale onderzoeksinfrastructuren. Hoewel er geen overlap was tussen beide programma's en beiden andere stakeholders bedienden, drong rationalisering zich op en werden beide instrumenten gefuseerd om te komen tot een volledig nieuw reglementair kader dat van start ging in 2018 met een eerste oproep (financiering vanaf 2019). Overgangsfinanciering tot en met 2018 werd geregeld via 2 besluiten van de Vlaamse regering.

Een effectiviteitsmeting van de individuele hierboven beschreven programma's gebeurde omwille van de vrij recente ontwikkelingen nog niet. In 2020 werd beslist over de nood tot evaluatie van het IRI-programma waar een effectiviteitsmeting deel van zal uitmaken. De resultaten van deze evaluatie zullen begin 2022 kenbaar zijn.

22.6. Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

In bovengenoemde externe FWO-evaluatie uit 2018 werd eveneens gekeken naar de efficiëntie van het FWO in haar geheel (zie voor meer info in de VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek).

Specifiek voor wat de inkanteling van de onderzoeksinfrastructuurprogramma's betreft zijn volgende citaten uit de externe FWO-evaluatie relevant:

"De **operationele werking** van het FWO is **sterk en efficiënt**, wat door alle stakeholders wordt bevestigd en waarvoor de organisatie wordt gewaardeerd. Deze efficiënte operationele werking heeft het FWO in staat gesteld succesvol de taken die begin 2016 werden overgeheveld (academische programma's/processen van het IWT en programma's voor **zware en middelzware onderzoeksinfrastructuur** die tot dan door de Herculesstichting werden beheerd) te integreren in de reguliere werking van de organisatie.

Deze succesvolle integratie is in belangrijke mate te danken aan de **efficiënte operationele organisatie van het FWO** en aan het feit dat **niet geraakt werd aan de finaliteit van de overgehevelde programma'**s zodat onrust vermeden werd bij de onderzoekers. **Een aandachtspunt blijft wel om** het strategisch basisonderzoek en **de programma's betreffende onderzoeksinfrastructuur voldoende en blijvend onder de aandacht te brengen omdat het fundamentele onderzoek erg dominant blijft binnen de financieringskanalen van het FWO**."

Over de toekomstige aanpak stelde het evaluatierapport het volgende:

> ***-Voor de programma's middelzware en zware onderzoeksinfrastructuur:***
> *De Herculesstichting werd begin 2016 van rechtswege ontbonden, waarbij alle rechten en plichten integraal werden overgedragen aan het FWO. De focus was om de continuïteit van het Herculesmechanisme - dat gericht was op de financiering van zware en middelzware onderzoeksinfrastructuur - te garanderen (want het functioneerde degelijk) en het direct te integreren i**n de werking van het FWO (met gebruik van de FWO-IT-tools, administratieve opvolging, …).** Er werd in 2017 een nieuwe oproep gelanceerd voor de financiering van zware en middelzware onderzoeksinfrastructuur, zodat de continuïteit van dit investeringsprogramma verzekerd werd. (p.xxxxx)*

Voor VSC:

Tegelijk nam het FWO het beheer en de opvolging van de Vlaamse SuperComputer (VSC) over van de Herculesstichting in samenwerking met de vijf Vlaamse universitaire associaties. Een belangrijke stap die werd gezet in de loop van 2019, was het omvormen van de VSC-Stuurgroep naar de HEC-raad. Dit leidde tot een belangrijke verruiming van de samenstelling van dit stuurorgaan, voortaan werden immers vertegenwoordigers van de Strategische Onderzoekscentra, de Vlaamse wetenschappelijke instellingen, vertegenwoordigers uit de industrie en waarnemers uit de Vlaamse overheid, naast de universitaire partners opgenomen in dit stuurorgaan. Daarenboven werd de focus ook verbreed, waarbij naast de rekencapaciteit ook aandacht gaat naar opslag en cloud toepassingen in functie van de VSC-werking. Verder vond er een actualisatie van de Gebruikerscommissie en de Industrial Board plaats en er werd er een ruime visienota opgesteld. In 2016 werd in Leuven BrENIAC, de nieuwste supercomputer (of HPC-Tier-1-infrastructuur) van Vlaanderen ingehuldigd. Tegelijk werd de uitbouw van een nieuwe Tier-1-faciliteit uitgewerkt vanaf 2018 (extra investeringsbudget van 30 mln. EUR). Met de VSC wil men de mogelijkheden van supercomputing ook beter bekend maken en wil men de meerwaarde ervan voor bedrijven illustreren. Hierbij is het de bedoeling om de rekentijd die binnen VSC is toegekend aan bedrijven te laten toenemen. Het actuele gebruik door bedrijven bedraagt ongeveer 2% en ligt in stijgende lijn, hoewel er dus duidelijk nog progressiemogelijkheden zijn. Om de bekendheid van de VSC-mogelijkheden ruimer te verspreiden binnen de bedrijfsnetwerken, werd er binnen het FWO een liaison medewerker aangeworven en werd ook de samenwerking met VLAIO en de clusters geïntensifieerd.

Het nieuwe IRI-programma:
Het programma werd in 2018 zo opgesteld dat het conform is met de adviezen en doelstellingen van 1) ESFRI, ondermeer m.b.t. longterm sustainability (**ESFRI Scripta Vol2: Long-Term Sustainability of Research Infrastructures)**, van 2) de OESO en 3) met de aanbevelingen geformuleerd in het INROAD-project 2017-2018 (www.inroad.eu/policy-papers/) dat als doel had best practices samen te brengen teneinde de aanpak binnen de verschillende lidstaten te stroomlijnen en toch de eigenheid en autonomie van elke lidstaat of regio te behouden. In al deze adviezen en rapporten werd de nadruk gelegd op het feit dat er in elk land of regio een instrument-programma diende ontwikkeld te worden dat structurele financiering van onderzoeksinfrastructuren voorziet (mits ze voldoen aan de hoge standaarden) en dat is waar het IRI-programma voorstaat. Zoals eerder gesteld wordt het IRI-programma momenteel onderworpen aan een externe evaluatie. De resultaten zullen begin 2022 bekend zijn.

22.7. Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het FWO-evaluatierapport stelde hieromtrent het volgende: "In vergelijking met 3 zusterinstellingen in het buitenland (NWO (Nederland), SNSF (Zwitserland) en SRC (Zweden)) heeft het **FWO een kleiner budget:** het gemiddeld geschat budget dat het FWO kan uitreiken per capita onderzoeker in Vlaanderen is kleiner dan bij de zusterinstellingen (evenwel abstractie makend van andere budgetten beschikbaar voor (fundamenteel) onderzoek zoals BOF in Vlaanderen). In vergelijking met haar zusterinstellingen investeert het FWO **minder in onderzoeksinfrastructuur** (evenwel abstractie makend van andere financiële ondersteuning door de Vlaamse overheid van infrastructuur bv. via de SOC's). Het FWO zet vooral in op vrij onderzoek (**bottom-up gedreven**) en dit in tegenstelling tot de zusterinstellingen die meer met thematische georiënteerde programma's werken (top-down).

Voor wat het VSC betreft wordt zoals ook hierboven reeds vermeld momenteel onder begeleiding van de HEC-raad (High-End-Computing) die zetel heeft binnen het FWO en die valt onder de besluitvorming van de Raad Van Bestuur van het FWO, een analyse uitgevoerd door de Technopolis-group ter ondersteuning van de volgende financieringsronde voor de Vlaamse Supercomputer vanaf 2023. Een benchmark oefening met supercomputercentra in Duitsland, Zwitserland en Ierland maakt deel uit van deze analyse. De resultaten worden verwacht tegen de zomer 2021.

22.8. Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Zie ook het antwoord geformuleerd onder vraag 1.7 en de verwijzing naar de rapporten en publicaties onder 1.3.

Onderzoeksinfrastructuren van welke omvang ook, of het nu gaat over (middel)grote of heel grote unieke machines, data, platformen, gedistribueerd of op 1 site gesitueerd zijn heel belangrijk voor het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Ze vormen als het ware de sokkel nodig om state-of-the-art wetenschappelijk onderzoek te kunnen uitvoeren en dit geldt voor alle onderzoek disciplines. Soms hebben deze infrastructuren een dergelijke omvang dat ze niet door één land of regio kunnen gebouwd worden en/of in werking gehouden worden. In de feiten zorgen al deze verschillende typen van onderzoeksinfrastructuren voor een ongelooflijke versnelling in het verwerven van kennis. Het onderzoek verschuift hierdoor vaak van een eerder kwalitatieve naar een meer kwantitatieve aanpak.

Talrijke publicaties van OESO, ESFRI en EU die de behoefte aan onderzoeksinfrastructuren voor excellent wetenschappelijk onderzoek onderschrijven, zijn hier getuige van. Ze gaan samen met onderbouwde beleidsadviezen. Een aantal Europese onderzoeksprojecten zoals *InRoad Project* en *RI-PATHS (ri-paths.eu)* formuleren eerder operationele adviezen en vergelijken de aanpak internationaal. Er is zelfs een Europese masteropleiding (gefinancierd door de EU) voor (toekomstige) managers van onderzoeksinfrastructuren (RI-*TRAIN*). Naast de Europese dimensie is er natuurlijk ook de internationale dimensie. Tweejaarlijks komen beleidsmakers en managers van internationale onderzoeksinfrastructuren van over heel de wereld samen om kennis uit te wisselen m.b.t. het beleid, het management en de noden van internationale onderzoeksinfrastructuren (ICRI-International conference on Research Infrastructures).

Als land of regio is het belangrijk om zich in te schakelen in deze dynamiek. Voor bijvoorbeeld High performance computing geldt dat een land dient te beschikken over een TIER1 machine alvorens deel te kunnen nemen aan internationale TIER0 machines. Een voorwaarde om de Vlaamse ambitie waar te maken is investeren in onderzoeksinfrastructuur.

Deze tendens die de voorbije 10-15 jaar in een stroomversnelling kwam, lag ook aan de basis voor de oprichting van de Herculesstichting die zich louter toespitste op het beleid inzake onderzoeksinfrastructuren in Vlaanderen. In 2016 werd zoals eerder vermeld de Herculesstichting ingekanteld in het FWO dat op dat moment het uniek loket voor fundamenteel wetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen werd.

Met zijn huidige instrumenten de programma's (middelzware) en IRI (internationale onderzoeksinfrastructuur)en de Vlaamse supercomputer heeft Vlaanderen een complementair en goed uitgewerkt beleid terzake.

22.9. **Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?**

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Er is geen aanleiding voor of vraag naar een bevoegdheidsherverdeling.

22.10. Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Onderzoeksinfrastructuur is cruciaal voor fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Vandaar dat hier m.b.t. deze vraag verwezen wordt naar de VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek punt 1.10.

22.11. Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Binnen het FWO zelf is eveneens aandacht voor administratieve vereenvoudiging en dit zowel voor binnen de werking van de eigen organisatie als voor zijn aanvragers. Momenteel loopt voor de infrastructuurprogramma's een oefening waarbij de stakeholders nauw betrokken zijn. Op basis van deze oefening, die wordt afgerond in 2021, zullen er aantal wijzigingen en vereenvoudigingen worden doorgevoerd. Ook worden de gebruikers van deze programma's meegenomen in de onderzoekersbevraging op basis van streefdoel 2 'Duidelijke en vlotte procedures' opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst 2019-2023 (Vlaamse overheid en FWO). Op deze manier wordt administratieve vereenvoudiging als constant aandachtpunt opgenomen in deze processen.

22.12. Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

1.Onderzoeksinfrastructuren zijn (meestal) toegankelijk voor (alle) onderzoekers, dat geldt ook voor de data die ze produceren. Wat leidt tot immense mogelijkheden van hergebruik van data. Zie ook naar de publicatie van ESFRI m.b.t. de toegevoegde waarde van infrastructuren in het kader van COVID-19

Onderzoeksinfrastructuren zijn een noodzakelijke voorwaarde in vele wetenschappelijke domeinen om excellent wetenschappelijk onderzoek te kunnen voeren. Zij vormen als het ware de sokkel voor state-of-the-art onderzoek. Internationale onderzoeksinfrastructuren (ESFRI) zijn

per definitie open voor andere onderzoekers. Ze zijn verplicht volgens de ERIC-regels om access protocols te hebben. Daarnaast zijn internationale onderzoeksinfrastructuren heel vaak dataproducenten. Data die kunnen herbruikt worden in ander onderzoek. Ook hier stelt de ERIC regulation dat data "open" moeten zijn (weliswaar onder voorwaarden als dat nodig is). Ook de "Zware" onderzoeksinfrstructuren zijn toegankelijk voor onderzoekers buiten het consortium.

23. **In het Horizon Europe programma worden onderzoeksinfrastructuren ingeschakeld in oproepen van de verschillende clusters (Health, Environment…) Ook in de Green Deal call hadden onderzoeksinfrastructuren een prominente rol.** Onderzoek uitgevoerd door onderzoeksinfrastructuren gebeurt vaak ten dienste van maatschappelijke uitdagingen zoals Climate Change, Digitalisering, Gezondheidscrises zoals de COVID-19 Pandemie enz. Ook de data die zij produceren of die reeds geproduceerd werden in het verleden, worden toegankelijk gemaakt.

24. **Europese gedistribueerde infrastructuren (bv. Meettorens) zijn gelinkt met andere internationale infrastructuren zodat metingen wereldwijd kunnen vergeleken worden. (bv. ICOS koolstofmetingen)**

25. **Onderzoeksinfrastructuren hebben een beleidsimpact.**
Bv. een aantal surveys (bv. European Social *Survey*) die om de 2 jaar werden en worden uitgevoerd door Europese onderzoekers, waaronder Vlaamse onderzoeksploegen, leveren onderbouwde informatie die gebruikt wordt door experts die bepaalde regeringsdossiers begeleiden. Bv. de pensioenhervorming.

26. **Onderzoeksinfrastructuren hebben een belangrijke rol in science diplomacy. Het meest sprekende voorbeeld hier is ongetwijfeld het CERN programma , maar ook grote astronomie projecten met internationale telescopen die gemeenschappen van over de hele wereld samenbrengen horen in dit lijstje thuis.**

27. **Onderzoeksinfrastructuren hebben een economische impact**
Hoewel onderzoeksinfrastructuren als doel hebben fundamenteel wetenschappelijk onderzoek te ondersteunen, kan niet ontkend worden, dat, sommigen onder hen, afhankelijk van het domein en ook hun actieradius, een belangrijke economische impact kunnen of zullen hebben. EMBRC-Vlaanderen (European Marine Biological Ressource Centre) is betrokken bij een aantal Blauwe Economie projecten. Marinerg-i-Vlaanderen creëert directe economische return via de samenwerking met studiebureaus/constructiebedrijven/bekabelingsbedrijven voor de bouw van bvb windmolenparken op zee en drijvende zonnepanelen. Ook ondersteuning voor bvb. de inzet van drones en robotica voor maritieme toepassingen. Emphasis-Vlaanderen (phenotyping the future Crops), EUFAR voor precision farming...

28. **Enkele mooie voorbeelden:**
-De Covid data portal: Een initiatief van de internationale onderzoeksinfrastructuur ELIXIR die alle data (DNA, RNA, VIRUSmateriaal, Proteinen…) samenbrengt die van nu kunnen zijn voor COVID-19 behandelingen/vaccinatie/onderzoek
-Prof. Johan Neyts verkreeg een CAPS-IT toestel via het FWO programma Zware onderzoeksinfrastructuur. Hij is één van de COVID-Experts in Vlaanderen en maakt zich sterk de

basis te kunnen leggen voor een volgende generatie covid vaccin dat opgewassen is tegen nieuwe mutaties

-Het COVID-19 meta-population model doet beroep op VSC supercomputer. Dit meta-populatie model werd door het SIMID COVID-19 team onder leiding van professor Niel Hens en Lander Willem van de UHasselt en UAntwerpen ontwikkeld, en wordt dus gebruikt om de verspreiding van het COVID-19 virus in België in kaart te brengen en de impact van maatregelen in te schatten. Dit model is de afgelopen periode een heel belangrijk instrument geweest voor Vlaams coronabeleid.

22.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Over de periodiciteit van de evaluatie van het FWO verwijzen we naar de VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek.

Over de nood aan een periodieke evaluatie van het IRI-programma zal meer geweten zijn nadat de twee evaluaties die momenteel lopen, namelijk de interne FWO-analyse m.b.t. de onderzoeksinfrastructuur programma's en de evaluatie van het IRI-programma onder begeleiding van EWI, afgerond zijn.

22.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De voorbije en huidige Vlaamse regeringen hebben sterk geïnvesteerd in onderzoeksinfrastructuren omwille van het feit dat die absoluut nodig zijn om in het huidig onderzoekslandschap op excellentieniveau te kunnen meedraaien.

Daarenboven heeft Vlaanderen de ambitie geuit om tot de Top 5 innovatieve regio's van Europa te behoren en om de 3% norm te behalen.

Vlaanderen behaalt nog steeds de 3% norm niet en moet nog een grote inhaaloperatie bewerkstelligen om tot de TOP 5 te behoren.

De inhaaloperatie die de laatste jaren fors is doorgezet zou bij reductie van de budgetten de voorbije inspanningen teniet doen.

Een standstil zou onze concurrentie positie verlagen, laat staan een reductie van budgetten.

Daarenboven houdt deelname aan internationale onderzoeksinfrastructuren een langere termijn horizon in. Subsidiering is niet éénmalig maar is gekoppeld aan internationale samenwerkingen en langlopende engagementen (tot 20 jaar).
Indien we de toekenningen/budgetten zouden afbouwen, moeten we bestaande engagementen downsizen wat niet in overeenstemming is met de rol voor Vlaanderen en de Vlaamse onderzoeksgroepen die werd vastgelegd bij het toetreden tot de internationale infrastructuur.
In sommige infrastructuren heeft Vlaanderen een "leidersrol" (we staan in voor een component van de infrastructuur). Uitstapkosten zijn dan verschuldigd.

Toegang tot nieuwe infrastructuren wordt dan niet meer mogelijk en op internationaal vlak worden Vlaanderen en de Vlaamse onderzoekers achtergesteld.

22.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Bijzondere Onderzoeksfondsen (BOF)

Titel van het beleidsinstrument: Bijzondere onderzoeksfondsen

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[34]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
37. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
38. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

23. EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[34] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

23.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

De bijzondere onderzoeksfondsen (hierna BOF) zijn de intern bestemmingsfondsen van iedere universiteit, waarvan de middelen bestemd zijn voor de bevordering van het fundamentele wetenschappelijke onderzoek. Deze onderzoeksmiddelen die voor de financiering van hun fundamenteel onderzoek. Deze middelen worden jaarlijks vanuit de minister van wetenschap aan de 5 Vlaamse universiteiten ter beschikking gesteld o.b.v. een verdeelsleutel met name BOF-sleutel.

De basis voor de BOF wordt gelegd in het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (hierna W&I-decreet) en wordt verder gereglementeerd in het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de financiering van de BOF aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap van 21 december 2012 (hierna BOF-besluit).
Conform het BOF-besluit (art. 17) legt de Vlaamse Regering – binnen de perken van de betreffende begrotingskredieten – drie types van overheidsbijdragen vast voor de BOF:

- De basistoelage (BOF-algemeen);
- De middelen die bestemd zijn voor de financiering van tenure track-mandaten;
- De middelen die bestemd zijn voor de Methusalem-financiering.

M.b.t. de basistoelage hebben de universiteiten een grote vrijheid hoe deze middelen te besteden, wel dient 50% van basistoelage plus de minimaal verplichte eigen inbreng besteed te worden aan projecten van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek van volgende types:

1° projecten met een looptijd van vier tot zes jaar en met een jaarlijkse minimumfinanciering van 150.000 euro, die worden uitgevoerd door onderzoekseenheden waarvan de uitstekende wetenschappelijke waarde op grond van objectieve gegevens aantoonbaar is, inzonderheid op grond van publicaties of andere indicatoren van wetenschappelijke kwaliteit. De Vlaamse minister, bevoegd voor het wetenschapsbeleid, kan dat minimumbedrag optrekken;
2° projecten met een looptijd van twee tot vijf jaar en een jaarlijkse minimumfinanciering van 45.000 euro. De Vlaamse minister, bevoegd voor het wetenschapsbeleid, kan dit minimumbedrag optrekken;
3° interuniversitaire projecten.

Zodoende heeft iedere universiteit in Vlaanderen een grote vrijheid om zijn eigen onderzoeksbeleid vorm te geven.

De BOF vormt samen met de meeste financieringskanalen van het FWO de 2de geldstroom, die één van de inkomstenbronnen van de Vlaamse universiteiten vormt.

De 2de geldstroom wordt omschreven als parallelle publieke financiering voor fundamenteel onderzoek, die op competitieve basis verdeeld wordt en die (hoofdzakelijk) gefinancierd wordt door het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI).

Gezien beide instrumenten -weliswaar elk op hun manier én complementair (zie punt 1.4)- fundamenteel onderzoek financieren zijn er in onderstaande VBH-fiche BOF en in de VBH-fiche FWO Fundamenteel onderzoek gelijkaardige onderdelen terug te vinden bv. m.b.t. het belang van fundamenteel onderzoek, de systeemevaluatie van de 2de geldstroom, enz.

23.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De BOF -middelen zijn de laatste jaren substantieel toegenomen.
Enerzijds was er het afgesproken groeitraject in het kader van de academisering van het hoger onderwijs en anderzijds was er een grote (grotendeels) recurrente verhoging in 2019.

Type BOF	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021*
Algemeen	120.516	120.240	129.083	143.049	149.676	193.485	191.299	193.288
ZAP**	7.482	7.377	0	0	0	0	0	0
Tenure Track	9.265	9.136	9.176	9.315	9.427	9.548	9.610	9.710
Methusalem	20.174	18.111	18.190	18.466	18.686	18.925	19.047	19.245
SOM	**157.437**	**154.864**	**156.449**	**170.830**	**177.789**	**221.958**	**219.956**	**222.243**

In keuro
*begrotingsopmaak
**de ZAP-middelen werden vanaf 2016 toegevoegd aan de basistoelage (BOF Algemeen)

In 2019 werd beslist om gedurende de gehele legislatuur 2019-2024 de groeipaden van de universiteiten te milderen. Ook de afgesproken opstappen integratie van het hoger onderwijs vanuit EWI worden hierdoor niet toegevoegd aan het BOF.

Er zijn bij het departement 2 dossierbehandelaars die het thema fundamenteel onderzoek opvolgen. BOF is één van de dossiers die onder dit thema valt en wordt door 1 dossierbehandelaar (of 0,4 VTE) opgevolgd.

23.4 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

BOF staat -samen met een aantal andere instrumenten- in voor de financiering van excellent fundamenteel wetenschappelijk onderzoek.
De ondersteuning van dit fundamenteel wetenschappelijk onderzoek is duidelijk een belangrijke beleidsdoelstelling zoals blijkt uit heel wat beleidsdocumenten.

Het ***Vlaamse regeerakkoord 2019-2024*** (p.60) geeft aan dat men verder wenst te investeren in fundamenteel onderzoek en onze kennisinstellingen verder wil stimuleren om hun kennis te delen en in te zetten voor oplossingen die onze Vlaamse ondernemingen een concurrentiële voorsprong geven.

Ook het blijvend engagement van de Vlaamse regering om tegen het einde van de legislatuur de 3% norm voor de gezamenlijke O&O-investeringen van overheid en ondernemingen te bereiken is een belangrijke doelstelling waar de taken van FWO aan bijdraagt. (p.44)

De Vlaamse regering geeft ook heel duidelijk haar ambitie weer om door te stoten tot de top 5 van innovatieve kennisregio's in Europa, zoals aanbevolen door VARIO en gedefinieerd in de Regional Innovation Scoreboard van de EU (RIS). Deze ambitie is zelfs de centrale toetssteen van het innovatiebeleid. (p.43)

Ook de ***Beleidsnota 2019-2024*** Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie van viceminister-president Hilde Crevits (p.36) geeft aan dat uitmuntend fundamenteel onderzoek dé basis is voor radicale vernieuwing.

> *De groei en bloei van grensverleggend wetenschappelijk onderzoek vormt een succesfactor voor innovatie en ontwikkeling zowel op maatschappelijk als op economisch vlak. Het 'door nieuwsgierigheid gedreven' onderzoek legt de basis voor allerhande vormen van innovatie en is mede grondlegger van de opleiding van de kenniswerkers. Dit onderzoek zorgt voor de kennisverruiming die noodzakelijk zal zijn voor het aanpakken van de grote maatschappelijke uitdagingen en voor technologische doorbraken. Bovendien draagt dit ook bij tot de culturele ontwikkeling en de internationale uitstraling van onze regio.*
> *Vlaanderen moet de ambitie hebben om het meest excellente onderzoek te financieren. Of het nu gaat om het aanmoedigen van internationalisering of het uitbouwen van nieuwe onderzoeksinfrastructuur. Excellentie zal steeds het uitgangspunt zijn.*

Het belangrijkste uitgangspunt van de BOF is dat de middelen gebruikt dienen te worden om fundamenteel, grensverleggend onderzoek te stimuleren.
De verschillende onderdelen van de BOF hebben elk hun specifieke beleidsdoelstelling:

- ***De algemene BOF-subsidies*** voor de bevordering van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek.
- ***Het Methusalem-programma***, gestart in 2006, voorziet internationaal excellente onderzoekers van een persoonsgebonden financiering om hen minder afhankelijk te maken van externe, projectmatige financiering. Van Methusalem-onderzoekers wordt verwacht dat zij toponderzoek verrichten om hun sterke internationale reputatie te consolideren.
- ***De tenure track-financiering*** biedt sinds 2008 postdoctorale onderzoekers de mogelijkheid om in te stappen in een tenure track-systeem, waarbij een vaste benoeming volgt indien de mandaathouder voldoet aan duidelijke, vooraf bepaalde, benoemingscriteria. De bedoeling is dat de invoering van het tenure track-stelsel voor de BOF een hefboom is voor het veralgemeend gebruik van het tenure track-stelsel binnen de universiteiten.

Daarnaast heeft de Vlaamse overheid bij de wijziging van het BOF-besluit in 2019 nog een aantal meer specifieke beleidsaccenten naar voor geschoven.
In de eerste plaats is dit gebeurd door de **invoering van onderdeel C, beleidsaccenten** genaamd, **in de BOF-sleutel**. Deze BOF-sleutel staat in voor de verdeling van de middelen tussen de verschillende universiteiten en kan op deze manier ook het beleid van de universiteiten mogelijks stimuleren in een bepaalde richting.
In dit onderdeel zitten zowel een aantal nieuwe parameters zoals de citatiedistributieparameter, internationale samenwerkingsparameter, hefboomparameter en interdisciplinariteitsparameter als een aantal oude parameters die overkomen uit een ander onderdeel zoals de doctoraats- en de diversiteitsparameter.

Daarnaast is er met de besluitswijziging in 2019 ook de invoering geweest van de **interuniversitaire BOF-projecten**. De invoering van dit nieuwe type projecten heeft als doel de samenwerking tussen de vijf Vlaamse universitairen binnen de BOF-middelen te bewerkstellingen.

Al bovenstaande beleidsdoelstellingen worden op heden nog als uitermate relevant beschouwd.

23.5 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Ja, het BOF-besluit voorziet om de 5 jaar een evaluatie. De laatste **evaluatie van de BOF** vond plaats in de eerste helft van 2018. Een volgende evaluatie staat gepland voor 2023.
Omdat ongeveer in dezelfde periode ook de uitvoering van de evaluatie van het FWO plaats vond (maart-oktober 2018) en deze twee instrumenten deel uitmaken van de 2de geldstroom, is ervoor gekozen deze evaluaties aan te vullen met een **systeemevaluatie** van deze 2de geldstroom. Deze systeemevaluatie kadert in het streven van het beleid om meer en meer in te zetten op systeemevaluatie (cf. beleidsnota Werk, Economie, Wetenschap en Innovatie 2014-2019) en dit als aanvulling van individuele evaluaties maar ook met het oog op een ruimere ondersteuning van de beleidsvorming.
Daarnaast kan ook verwezen worden naar de evaluatie van **Vlaams Academisch Bibliografisch Bestand Sociale en Humane Wetenschappen (VABB-SHW)** die in de eerste helft van 2018 opgeleverd werd. Het VABB-SHW is ontstaan bij de herziening van de verdeelsleutel voor de BOF in 2008. Het W&I-decreet vormt de juridische grondslag voor het VABB-SHW en het BOF-Besluit geeft de verdere bepalingen. Hierin is eveneens opgenomen dat het VABB-SHW in 2017 en vervolgens om de vijf jaar dient te worden geëvalueerd.

Bovenstaande evaluaties werden allemaal uitgevoerd door een externe consultant.
De evaluatie van de BOF en deze van VABB-SHW werden uitgevoerd door Dialogic Innovatie en Interactie, de systeemevaluatie van de financiering van (fundamenteel) onderzoek werd uitgevoerd door Idea Consult.
De **samenvattingen** van deze evaluaties (*BOF,* *VABB-SHW* en *Systeem*) zijn beschikbaar op de website van het Departement EWI. De integrale evaluatierapporten kunnen verkregen worden op simpel verzoek aan de evaluatiecel van het Departement EWI.
Iedere evaluatie leidt tot een aantal conclusies en aanbevelingen (ten aanzien van de verschillende betrokken partijen). We geven hier slechts een aantal van de conclusies mee van deze evaluaties (die niet aan bod komen in de andere vragen). Het is uiteraard belangrijk om ieder evaluatierapport in zijn geheel te bekijken, zodoende worden alle conclusies én ook de aanbevelingen meegenomen en eveneens het kader en de onderbouwing van de conclusies zodat deze goed ingeschat worden.

Hieronder vindt u een aantal conclusies uit de evaluaties van de BOF en de systeemevaluatie, eerst bulletgewijs, daaronder de integrale tekst. De conclusies van de evaluatie van VABB-SHW worden hier niet opgenomen gezien iets minder relevant in deze oefening maar kunnen net als de andere conclusies integraal teruggevonden worden op de website:

Evaluatie van de Bijzondere Onderzoeksfondsen, Dialogic Innovatie en Interactie, 2018:

- De BOF-middelen laten, samen met de Industriële Onderzoeksfondsen (IOF) en een gedeelte van de werkingstoelagen, de universiteiten toe om een eigen onderzoeksbeleid uit te bouwen en eigen projecten en mandaten te financieren.
- De Onderzoeksraden binnen iedere universiteit functioneren over het algemeen goed.
- De jaarverslagen van de universiteiten geven een globaal inzicht in de stand van zaken t.a.v. de doelstellingen uit het (onderzoeks)beleidsplan maar er wordt niet in alle gevallen

specifiek ingegaan op de inzet van de BOF-subsidies en het ontbreekt aan een uniforme rapportering m.b.t. de besteding van de BOF-middelen.

- De meningen ten aanzien van de BOF-sleutel lopen uiteen, maar de meeste respondenten zijn wel van mening dat het structurele luik (Luik A) nu te veel gewicht krijgt (nl. 60%).
- Een (mogelijk) negatief effect van de BOF-sleutel is 'goal replacement' als de parameters 'doorsijpelen' in het interne beleid van de universiteiten.
- Het Vlaams onderzoeksbeleid is geholpen met de BOF doordat de BOF-subsidies (excellent) onderzoek en onderzoekers ondersteunen en daarmee een bijdrage leveren aan de Vlaamse kennissamenleving. De BOF vervullen een nuttige en zelfstandige positie in het Vlaams onderzoeksbeleid. De BOF-subsidies zijn, naast de middelen van het FWO (voor de fundamentele programma's), een heel belangrijk financieringskanaal voor fundamenteel onderzoek aan universiteiten.
- Indien gekozen wordt voor het invoeren van een basisfinanciering -om de concurrentie tussen onderzoekers en universiteiten te verminderen- lijkt een financiering op instellings-, of faculteits- of vakgroepniveau het meest voor de hand liggend en dit bij voorkeur gekaderd binnen de eerste geldstroom.
- Het valt op dat elke universiteit haar eigen ambities en activiteiten benoemt, maar dat een paragraaf ontbreekt waarin gemeenschappelijke ambities en activiteiten worden getoond.

<u>Systeemevaluatie van de financiering van (fundamenteel) onderzoek, Idea Consult, 2018</u>:

- Gebrek aan een uniform, algemeen gehanteerd begrippenkader
- Modulair systeem voor de financiering van niet-gericht fundamenteel onderzoek
- Complementariteit van de BOF- en FWO-financiering voor fundamenteel onderzoek
- Toegenomen O&O-investeringen van de Vlaamse overheid maar deze mag niet overschat worden
- Groeiende hefboom op onderzoeksfinanciering voor fundamenteel onderzoek
- Ruimte voor progressie op het vlak van samenwerking
- Nood aan een coherent KPI-systeem voor onderzoeksfinanciering

<u>BOF (letterlijk uit Evaluatie van de Bijzondere Onderzoeksfondsen, Dialogic Innovatie en Interactie, 2018, p.9-13)</u>

Beleid universiteiten inzake BOF

- *De BOF-middelen laten, samen met de Industriële Onderzoeksfondsen (IOF) en een gedeelte van de werkingstoelagen, de universiteiten toe om een eigen onderzoeksbeleid uit te bouwen en eigen projecten en mandaten te financieren. Deze vrijheid wordt door de universiteiten benut om de BOF-middelen zodanig in te zetten dat het past bij hun onderzoeksplan (en daarmee ook hun missie en eigen identiteit). Universiteiten zetten de BOF-middelen met name in voor het ondersteunen van de academische loopbanen van onderzoekers in verschillende stadia van hun carrière, het aantrekken van excellente onderzoekers, het oprichten en ondersteunen van interdisciplinaire onderzoekscentra, -clusters en –instituten, het leggen van een basis voor het werven van externe middelen (hefboomfunctie) en het bieden van een minimale onderzoekscapaciteit en –ondersteuning.*
- *Binnen elke universiteit staat de Onderzoeksraad (OZR) in voor het beleid inzake BOF. De OZR's adviseren universiteitsbesturen over de inzet van de middelen binnen het kader van het onderzoeksbeleidsplan. Op basis van deze evaluatie stellen we vast dat de OZR's over het algemeen goed functioneren en dat de aanbevelingen van de vorige evaluatiecommissie (Commissie Reneman, 2010) ter verbetering van de interne procedures zijn overgenomen (bijvoorbeeld evenwichtige samenstelling OZR, versterken beleid rondom wetenschappelijke integriteit, interne reglementen t.a.v. 'conflict of interest', gebruik externe reviews).*
- *…*
- *…*

Rapportering en verantwoording

- *We stellen vast dat de jaarverslagen van de universiteiten globaal inzicht geven in de stand van zaken t.a.v. de doelstellingen uit het (onderzoeks)beleidsplan. Er wordt niet in alle gevallen specifiek ingegaan op de inzet van de BOF-subsidies en het ontbreekt aan een uniforme rapportering m.b.t. de besteding van de BOF-middelen. Uit de (financiële) jaarrapportages valt ook niet voor alle universiteiten eenvoudig op te maken of het*

universiteitsbestuur vanuit de eigen middelen een bedrag toekent aan zijn Bijzondere Onderzoeksfonds, zoals verplicht gesteld in het BOF-besluit van 2012[35]. Hoewel er momenteel ook geen verplichting is om deze informatie op te nemen in de jaarrekeningen, is het onzes inziens wel waardevol om hier inzicht in te geven. Daarbij is het ook noodzakelijk om art. 19 in het BOF-besluit 2012 te verduidelijken waar het gaat om de verplichte eigen bijdrage. Daarnaast is het niet bij alle universiteiten duidelijk in hoeverre zij vervolgens maximaal 30% van de middelen uit hun Bijzondere Onderzoeksfonds weer transfereren naar de werkingsuitkering voor de dekking van de gewone uitgaven (op voorwaarde dat deze middelen bestemd worden voor loonkosten van ZAP-leden (aangesteld op basis van bepaalde voorwaarden) of voor de afhouding voor de werking van de diensten voor onderzoekscoördinatie).

- *…*

Resultaten & impact BOF

- *Het bepalen van de resultaten en impact van de BOF is (methodologisch) lastig, want de impact van BOF kan niet geïsoleerd worden van andere financieringsstromen en factoren die impact hebben op het onderzoeksbeleid van universiteiten. De outputindicatoren geven echter wel een indicatie van de resultaten van het onderzoeksbeleid, waarvoor de BOF in ieder geval een van de belangrijkste financieringskanalen vormen. Kijken we naar de onderzoeksoutput dan constateren we dat de universiteiten de afgelopen jaren succesvol presteren; het aantal doctoraten, peer reviewed publicaties in Web of Science en VABB-SHW, het aantal octrooien en het aantal toegekende ERC-grants stijgt over de jaren heen. Ook heeft het onderzoek van de universiteiten een positieve economische en maatschappelijke impact.*
- *De bibliometrische analyse die ECOOM op basis van de BOF-data opgenomen in FRIS heeft opgesteld, probeert inzicht te geven in de impact van BOF op de publicaties en citaties van individuele onderzoekers. Hoewel de uitkomsten van deze analyse met voorzichtigheid moeten worden geïnterpreteerd - want onderzoeksoutput kan vaak niet gekoppeld worden aan een enkel project, de duur van projecten en het verschijnen van publicaties loopt niet synchroon, onderzoekers vermengen vaak financieringsstromen in projecten en veel publicaties zijn geschreven door een combinatie van onderzoekers geassocieerd met BOF-projecten en onderzoekers niet geassocieerd met BOF-projecten – geeft de analyse een indicatie van de (positieve) impact. Op basis van publicaties uit WoS wordt vastgesteld dat onderzoekers geassocieerd met BOF-projecten die een of meerdere onderzoeksprojecten hebben uitgevoerd, gemiddeld meer publiceren dan onderzoekers die niet geassocieerd worden met BOF-projecten (ook als wordt gecorrigeerd voor onderzoeksdisciplines) en verder breder publiceren (ook buiten hun reguliere onderzoeksveld). Ook ligt de citatie-impact van BOF-gerelateerde publicaties iets hoger dan niet-BOF gerelateerde publicaties: het gaat procentueel vooral om meer 'highly cited papers' en minder 'poorly cited papers'. De analyse op basis van publicaties uit VABB-SHW laat ook zien dat de productiviteit van onderzoekers uit de SHW geassocieerd met BOF-projecten een hogere productiviteit kennen.*
- *…*

Tevredenheid stakeholders met de opzet en werking BOF

- *…*
- *De meningen ten aanzien van de BOF-sleutel lopen uiteen. Een deel van de respondenten ziet de BOF-sleutel vooral als een verdeelmechanisme van de BOF-subsidies over de universiteiten, waarbij de parameters zeer zorgvuldig zijn gekozen de afgelopen jaren. Zij zijn terughoudend t.a.v. het aanpassen van de BOF-sleutel. Een ander (groter) deel van de respondenten zou de huidige verdeelsleutel graag veranderen. Daarbij uiten de meeste van deze respondenten kritiek op de relevantie van de eerste parameter – aantal bachelor- en masterdiploma's – gezien de beperkte relatie ervan met het wetenschappelijk onderzoek als het gaat om onderzoeksoutput. Ook wordt door diverse respondenten gewezen op de nadruk die de huidige BOF-sleutel legt op kwantiteit (aantallen diploma's, doctoraten en publicaties).[36] Een ander kritiekpunt, genoemd door een beperkter aantal respondenten, is het niet normaliseren van de citaties naar discipline, waardoor de onderzoeksportfolio van universiteiten erg bepalend is voor de uitkomsten op de parameter 'aandeel in het totaal aantal citaties' (universiteiten met een volwaardige medische faculteit profiteren bovenmatig). Bovendien wordt door diverse respondenten opgemerkt dat de huidige verdeelsleutel retrospectief is. Een oplossing die door enkele respondenten wordt geopperd in dat kader, is het overstappen op een beheersovereenkomst of convenant tussen de universiteiten en de Vlaamse overheid waarin performantie-indicatoren (KPI's) worden afgesproken over een langere termijn waarop makkelijker gestuurd kan worden vanuit de universiteit. Andere respondenten wijzen tegelijkertijd op mogelijke nadelen: de vergelijkbaarheid tussen universiteiten wordt losgelaten en men is bang voor een verhoging van de rapporteringslasten. Tot slot worden de gewichten van de diverse parameters die in de berekening van de BOF-sleutel worden gebruikt,*

[35] Art. 19 BOF-besluit 2012: "Het universiteitsbestuur voegt, vanuit de middelen die ter beschikking staan van de universiteit, inclusief de gewone werkingsuitkeringen, een bedrag toe aan het Bijzondere Onderzoeksfonds, dat ten minste gelijk is aan 55% van het met toepassing van artikel 18, eerste lid, geïndexeerde bedrag van de eigen verplichte aanvullende bijdrage, die in 2012 is toegekend".

[36] Alhoewel de kwaliteitsprocessen die aan de basis liggen van publicaties (bijv. peer review) ervoor zorgen dat aantal publicaties ook gezien kan worden als een reflectie van kwaliteit.

bediscussieerd. Hoewel er geen consensus is over een ideale verdeling, zijn de meeste respondenten van mening dat het structurele luik (Luik A) nu te veel gewicht krijgt (nl. 60%).

- *…*
- *Een ander (mogelijk) negatief effect is 'goal replacement' als de parameters van de BOF-sleutel 'doorsijpelen' in het interne beleid van de universiteiten, bijvoorbeeld bij de interne allocatie van BOF-middelen of het evalueren van onderzoeksprestaties van onderzoekers (waarbij de nadruk komt te liggen op het verhogen van onderzoeksoutput). Dit verhoogt de prestatiedruk op onderzoekers. Bewijs voor deze stelling over de BOF-sleutel hebben we echter niet gevonden. Bovendien kadert de prestatiedruk binnen een bredere (internationale) ontwikkeling waarbij er de afgelopen jaren een toenemende nadruk is gelegd op (output)indicatoren, een toename van competitieve financiering en schaarste als het gaat om beschikbare ZAP-posities. Langzaam is hier wel een verschuiving zichtbaar; verschillende landen experimenteren met het opnemen van kwalitatieve impact-indicatoren bij de verdeling van onderzoeksmiddelen.*

Rol en positie BOF in ruimere (nationale en internationale) context

- *Het Vlaams onderzoeksbeleid is geholpen met de BOF doordat de BOF-subsidies (excellent) onderzoek en onderzoekers ondersteunen en daarmee een bijdrage leveren aan de Vlaamse kennissamenleving. De BOF vervullen een nuttige en zelfstandige positie in het Vlaams onderzoeksbeleid. De BOF-subsidies zijn, naast de middelen van het FWO (voor de fundamentele programma's), een heel belangrijk financieringskanaal voor fundamenteel onderzoek aan universiteiten.*
- *…*
- *Zowel in de politieke als in de wetenschappelijke wereld speelt de gedachte om een systeem van basisfinanciering voor onderzoek in te voeren. De invoering van een dergelijk financieringsmodel zou de concurrentie tussen onderzoekers en universiteiten moeten verminderen. Het invoeren van een dergelijke basisfinanciering heeft zowel voor- als nadelen. … Indien gekozen wordt voor het invoeren van een basisfinanciering lijkt een financiering op instellings-, of faculteits- of vakgroepniveau het meest voor de hand liggend. Bij voorkeur wordt een dergelijke basisfinanciering gekaderd binnen de eerste geldstroom, omdat de toelagen uit de eerste geldstroom bijdragen aan de dekking van de algemene uitgaven voor onderwijs, onderzoek en wetenschappelijke en maatschappelijke dienstverlening t.a.v. de werking van de universiteiten.*
- *…*

Toekomst

- *…*
- *Het valt op dat er in de meeste plannen niet expliciet ingegaan wordt op de rol van de BOF-middelen bij de realisatie van de vooropgestelde doelstellingen en de keuzes die gemaakt zullen worden ten aanzien van de inzet van de BOF-middelen. Ook valt op dat elke universiteit haar eigen ambities en activiteiten benoemt, maar dat een paragraaf ontbreekt waarin gemeenschappelijke ambities en activiteiten worden getoond.*

Systeemevaluatie <u>(letterlijk uit De systeemevaluatie van de financiering van (fundamenteel) onderzoek, Idea Consult, 2018, p.7-11)</u>

Gebrek aan een uniform, algemeen gehanteerd begrippenkader

*In de context van onderzoeksfinanciering worden twee **begrippenkaders** naast elkaar en soms ook door elkaar gebruikt: beleidsactoren maken doorgaans een onderscheid tussen financiering voor gericht en niet-gericht onderzoek, terwijl de Vlaamse universiteiten een onderscheid maken tussen middelen voor fundamenteel en toegepast onderzoek in lijn met de vier geldstromen die voor hun financiële resultaten worden gebruikt. Deze dubbele terminologie maakt het moeilijk om het inkomsten- en uitgavenperspectief met elkaar te vergelijken. Het gebrek aan een uniform, algemeen gehanteerd begrippenkader bemoeilijkt het debat rond onderzoeksfinanciering. Bovendien is het momenteel onduidelijk in welke mate middelen 'bestemd voor' niet-gericht fundamenteel onderzoek ook effectief besteed worden aan niet-gericht fundamenteel onderzoek. De analyses tonen bijvoorbeeld een verwatering tussen de eerste en tweede geldstroom door middelen uit de tweede geldstroom te gebruiken voor financiering van personeelskosten (vb. BOF-middelen voor ZAP met hoofdzakelijk een onderzoeksopdracht en een beperkte onderwijsopdracht zoals voorzien in het BOF-besluit 2012[37]). De 1ste geldstroom van de universiteiten is het laatste decennium nauwelijks gestegen (behalve in 2014 en dit door een verschuiving van middelen van de hogescholen naar de universiteiten ten gevolge het academiseringsproces), terwijl het academisch personeel wel substantieel toenam door externe financiering (zoals in de conclusies m.b.t. de loopbaan van onderzoekers besproken wordt).*

Een deel van de middelen van de 2de geldstroom wordt bijgevolg besteed aan onderwijsopdrachten en aan de omkadering van pre- en postdoctorale onderzoekers. De middelen uit de 2de geldstroom worden niet volledig ingezet voor fundamenteel onderzoek, wat bijdraagt tot de conceptuele verwarring.

[37] Besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap.

Modulair systeem voor de financiering van niet-gericht fundamenteel onderzoek

*Het Vlaams financieringssysteem voor van fundamenteel onderzoek is een **modulair systeem**, bestaande uit:*

- *De BOF-middelen waarbij de middelen eerst versleuteld worden en op basis van die verdeelsleutel verdeeld over de universiteiten, en elke universiteit vervolgens in functie van het eigen beleid de middelen tussen onderzoekers verdeelt (bijvoorbeeld via competitie);*
- *De FWO-middelen voor fundamenteel onderzoek, die toegekend worden op basis van een competitie tussen onderzoekers van alle Vlaamse universiteiten, onderzoekers van strategische onderzoekscentra (SOC's) die verbonden zijn aan een Vlaamse onthaalinstelling en onderzoekers van Vlaamse wetenschappelijke instellingen.*

Volgens de stakeholders heeft dit systeem bijgedragen tot sterkere prestaties van Vlaanderen en zijn kenniscentra in internationale rangschikkingen (Thomson-Reuters, RIS-scorecard, publicatie en citatie-onderzoek,…) en ook tot het aantrekken van meer middelen uit EU-onderzoeksprojecten (Horizon 2020, ERC, JPI's,…).

Complementariteit van de BOF- en FWO-financiering voor fundamenteel onderzoek

*De BOF- en de FWO-middelen voor financiering van fundamenteel onderzoek zijn **complementair**. De specificiteit van de BOF-middelen ten aanzien van deze FWO-middelen ligt in volgende elementen (zie ook BOF-evaluatie 2018):*

- *Ze geven de universiteiten de autonomie en de verantwoordelijkheid om een eigen strategisch onderzoeksbeleid uit te werken en te voeren;*
- *Ze maken het mogelijk onderzoek en onderzoekers te financieren in lijn met de speerpunten van de universiteit, en zo voor langere termijn onderzoekscapaciteit op te bouwen;*
- *Ze geven jonge onderzoekers meer mogelijkheden om referenties op te bouwen, en zo ook vaardigheden op te bouwen die zij later kunnen inzetten voor het werven van externe middelen op competitieve basis, ook al biedt het FWO jonge onderzoekers de kans om referenties op te bouwen, zeker nu er in de kanalen een onderscheid is gemaakt tussen junior en senior onderzoekers;*
- *Ze kunnen binnen universiteiten ingezet worden om interdisciplinair en blue sky-onderzoek te financieren, waarvoor er binnen de financieringskanalen van het FWO beperkte ruimte is.*

Toegenomen O&O-investeringen van de Vlaamse overheid

*De Vlaamse overheid heeft de **O&O&I-middelen** de voorbije 10 jaar opgetrokken met 740 miljoen euro of 40% tot 2,5 miljard euro, waarbij er vooral de laatste 3 jaar een inhaaloperatie is geweest. Experten wijzen erop dat deze stijging niet overschat mag worden, aangezien:*

- *Gecorrigeerd voor inflatie deze groei in reële termen substantieel lager is;*
- *De publieke bestedingen in O&O de beoogde 1%-norm nog niet bereikt hebben;*
- *Het aantal doctoraten in de periode 2008-2016 toegenomen is met 60%, wat Vlaanderen enkel dichter bij het Europees gemiddelde heeft gebracht. Deze toename kan ook leiden tot een vicieuze cirkel, want meer PhD's impliceert ook meer potentiële aanvragers van onderzoeksfinanciering, wat op zijn beurt dan weer de slaagkansen onder druk kan zetten. Om die druk op de (slaagkansen voor het bekomen van) competitieve financiering te verlichten, is bijkomende (basis)financiering nodig, die weer ruimte creëert om nieuwe PhD's te financieren aangezien Vlaanderen zeker niet in het EU-koppeloton zit van PhD's in verhouding tot de bevolking.*

In de financiering van het fundamenteel onderzoek is de huidige verhouding tussen het FWO en de BOF 60/40.

Groeiende hefboom op onderzoeksfinanciering voor fundamenteel onderzoek

*De **hefboom** van de 2de geldstroom (fundamenteel onderzoek) op de 3de en de 4de geldstroom (toegepast en contractonderzoek) groeit, met als resultaat dat de universiteiten meer private middelen werven.*

Ruimte voor progressie op het vlak van samenwerking

***Samenwerking** tussen onderzoeksgroepen van eenzelfde of verschillende universiteiten vormt de basis van interdisciplinair onderzoek en voor nieuwe doorbraken. Deze samenwerking is ook vereist om vanuit wetenschappelijke hoek mee te werken aan oplossingen voor grote uitdagingen.*

Op dit vlak zien we positieve evoluties:

- *Er is ruime consensus in de onderzoeksgemeenschap dat het nieuwe EOS-programma[38] een goede stap was, die niet enkel de samenwerking met de Franstalige universiteiten mogelijk maakte, maar ook tussen Vlaamse universiteiten onderling (in 60% van de aanvragen was er ook Vlaams-Vlaamse samenwerking);*
- *Het voorzien van 10% van het projectbudget voor samenwerking met buitenlandse universiteiten in de nieuwe oproepen voor onderzoeksprojecten van het FWO[39]. Dit vraagt ook om een differentiatie in budgetten tussen samenwerkingsprojecten (groter budget) en stand-alone-projecten (kleiner budget). Op het moment van deze evaluatie moesten de verschillende budgettrappen nog beslist en uitgewerkt worden. Voor projecten waar meerdere partners bij betrokken zijn, kan wel al een hoger budget aangevraagd worden aangezien de budgetvorken bepaald worden op het niveau van elke partner en niet op het niveau van het hele project.*

Anderzijds bleek uit de BOF-evaluatie 2018 dat er in de onderzoeksbeleidsplannen van de universiteiten weinig of geen aandacht is voor universiteitsoverschrijdende samenwerking en gemeenschappelijke activiteiten. Hoewel dat niet de primauteit is van de BOF-financiering en het ook niet betekent dat er geen samenwerking is, kunnen de universiteiten dergelijke elementen in de toekomst wel meer inbedden in hun intern onderzoeksbeleid.

Nood aan een coherent KPI-systeem voor onderzoeksfinanciering

Enerzijds bestaat bij de overheid een toenemende behoefte aan gepaste KPI's om de resultaten van onderzoeksfinanciering te monitoren en te evalueren, maar anderzijds moeten we vaststellen dat er nog geen coherent systeem in voege is:

- *Het Departement EWI heeft het FRIS-onderzoeksportaal ontwikkeld en zet het onder meer in als bron van inspiratie voor rapportering, voor analyses en statistieken over publiek gefinancierd onderzoek in Vlaanderen, om de beleidsvorming te verbeteren en om beter in te zetten op trends;*
- *Onderzoekers gefinancierd door het FWO rapporteren periodiek over de voortgang en resultaten van hun onderzoek, maar het FWO verwerkt deze gegevens tot dusver nog niet tot strategische informatie (zie FWO-evaluatie 2018);*
- *Uit de BOF-evaluatie 2018 blijkt dat de kwaliteit van de interne informatiesystemen van de universiteiten nog niet optimaal is om de nodige informatie over de inzet van BOF-middelen te verzamelen en te rapporteren;*
- *ECOOM ontwikkelt op zijn beurt weer indicatoren rond Onderzoek & Ontwikkeling (O&O) en innovatie voor de Vlaamse overheid;*
- *Tot slot wordt er in de afsprakenkaders tussen de Vlaamse overheid en de O&O-actoren en/of ten aanzien van financieringsinstrumenten (FWO, IOF, SOC's, …) gewerkt met een verschillend KPI-kader, zonder overkoepelende structuur.*

Aandachtspunt is dat de keuze van de KPI's een grote impact kan hebben op het gedrag van de onderzoekers en van de O&O-actoren, zowel gewenst (zoals wetenschappelijke excellentie of economische valorisatie) als niet gewenst (risicomijdend gedrag of het niet openstaan voor samenwerking).

23.6 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

[38] EOS is de opvolger van het federale programma 'Interuniversitaire AttractiePolen' (IUAP), dat erop gericht was om netwerken tussen Vlaanderen en Wallonië te versterken.

[39] De nieuwe oproep zal gelanceerd worden in de tweede helft van december 2018.

Hoofdstuk 4 van de evaluatie van de BOF uit 2018 gaat dieper in op de resultaten en de impact van de BOF. Er werd zowel gekeken naar de effecten van de BOF-middelen voor zowel universiteiten als individuele onderzoekers, de tevredenheid van de diverse stakeholders met de opzet en werking van de BOF en de mate waarin er opvolging is gegeven aan de aanbevelingen van de vorige evaluatie.

Hieronder vindt u een aantal conclusies m.b.t. de effectiviteit uit de evaluaties van de BOF en de systeemevaluatie, eerst bulletgewijs, daaronder de integrale tekst. De conclusies van de evaluatie van VABB-SHW worden hier niet opgenomen gezien iets minder relevant in deze oefening maar kunnen net als de andere conclusies integraal teruggevonden worden op de website. Hierbij is het ook belangrijk de kanttekening m.b.t. de onmogelijkheid om andere financieringsstromen en factoren die impact hebben op het onderzoeksbeleid van universiteiten te isoleren, in het achterhoofd te houden.

Evaluatie van de Bijzondere Onderzoeksfondsen, Dialogic Innovatie en Interactie, 2018:

- BOF-gefinancierde onderzoekers publiceren breder (dus buiten hun reguliere onderzoeksveld) hun citatie-index ligt iets hoger.
- Wat betreft de wetenschappelijke onderzoeksoutput presteren de Vlaamse universiteiten succesvol; het aantal doctoraten, peer reviewed publicaties in Web of Science en VABB-SHW, aantal octrooien en het aantal toegekende ERC-grants stijgt over de jaren heen.
- Vlaanderen heeft een relatief hoge publicatieactiviteit, net als de Scandinavische landen en Nederland, met een zichtbare stijging in het aantal publicaties.
- Vlaanderen goed scoort m.b.t. de citatie-impact ten opzichte van de andere referentielanden en duidelijk boven de wereldstandaard. Vlaanderen bevindt zich samen met het VK, Zweden, Denemarken, België en Nederland in de topgroep op dit vlak.
- De Vlaamse universiteiten dragen bij tot het aantrekken van internationale studenten en onderzoekers, internationale O&O-investeringen, nationale en internationale samenwerking, gezondheidsvoordelen (o.a. door gezondheidsgerelateerd onderzoek), etc.
- De Vlaamse universiteiten hebben een positief effect in termen van sociale impact bv. wat betreft het vergroten van de sensitiviteit voor culturele diversiteit, de sociale mobiliteit en maatschappelijk engagement.

BOF (letterlijk uit Evaluatie van de Bijzondere Onderzoeksfondsen, Dialogic Innovatie en Interactie, 2018, p.53-55)

Het bepalen van de resultaten en impact van de BOF-subsidies is (methodologisch) lastig, want de impact van de BOF-subsidies kan niet geïsoleerd worden van andere financieringsstromen en factoren die impact hebben op het onderzoeksbeleid van universiteiten. Dit maakt het moeilijk om bijvoorbeeld de gegevens van de bibliometrische analyse te interpreteren. Bovendien omvat de evaluatie geen (online) bevraging van alle betrokkenen (incl. een controlegroep van niet-BOF onderzoekers). Dat neemt echter niet weg dat de interviews en andere bronnen waardevolle inzichten hebben opgeleverd over de impact. We bespreken deze hieronder.

Voor universiteiten

Het is lastig om de effectiviteit van de BOF-middelen goed te meten, aangezien de onderzoeksoutput van de universiteiten niet enkel te relateren is aan de inzet van de BOF-middelen. De outputindicatoren geven echter wel een indicatie van de resultaten van het onderzoeksbeleid, waarvoor de BOF in ieder geval een van de belangrijkste financieringskanalen vormen. Kijken we naar de onderzoeksoutput van de universiteiten dan constateren we dat de universiteiten de afgelopen jaren succesvol presteren; het aantal doctoraten, peer reviewed publicaties in Web of Science en VABB-SHW, aantal octrooien en het aantal toegekende ERC-grants stijgt over de jaren heen (zie Tabel 8).[40]

[40] Evaluatie van de Bijzondere Onderzoeksfondsen (BOF) van de Vlaamse universiteiten 2018 – gemeenschappelijk deel ex-postevaluatie.

Tabel 1. Evolutie onderzoeksoutput Vlaamse universiteiten[41]

Parameters	*2012*	*2013*	*2014*	*2015*	*2016*
Aantal doctoraten	*1670*	*1678*	*1724*	*1986*	*1956*
Aantal publicaties WoS	*15.291*	*16.012*	*17.034*	*17.507*	*N/A*
Aantal publicaties VABB-SHW	*3.611*	*3.965*	*4.190*	*3.596*	*N/A*
Aantal ERC's	*18*	*17*	*15*	*22*	*28*
Aantal octrooi-aanvragen	*125*	*123*	*119*	*142*	*51*
Aantal octrooitoekenningen[42]	*105*	*114*	*129*	*152*	*169*

Bron: VLIR-personeelsstatistieken, Vlaams Indicatorenboek 2017, BOF-validatiegegevens, IOF-validatiegegevens, administratie Departement EWI

Een deel van de stijging van het aantal publicaties in WoS komt door een betere tijdschriftendekking van WoS. Om hiervoor te kunnen controleren, wordt in het Vlaams Indicatorenboek ook gekeken naar het Vlaamse aandeel in vergelijking met 11 referentielanden, waarbij gekeken wordt naar het aantal publicaties per 10.000 inwoners (om te corrigeren voor de omvang van een land). Uit onderstaande tabel valt op te maken dat Vlaanderen een relatief hoge publicatieactiviteit laat zien, net als de Scandinavische landen en Nederland. Bovendien is er een stijging zichtbaar in het aantal publicaties.

Tabel 2. Aantal publicaties per 10.000 inwoners, alle vakgebieden, enkel tijdschriftliteratuur

	VL	*BE*	*DNK*	*FIN*	*FRA*	*DEU*	*IRL*	*ITA*	*NLD*	*PRC*	*ESP*	*SWE*	*GBR*
2012	*22,59*	*18,63*	*27,00*	*21,32*	*11,01*	*12,78*	*17,13*	*10,40*	*22,59*	*1,39*	*12,10*	*25,06*	*17,61*
2013	*23,19*	*18,95*	*27,89*	*21,72*	*11,10*	*12,74*	*17,07*	*10,78*	*22,78*	*1,61*	*12,16*	*25,87*	*17,63*
2014	*24,77*	*20,16*	*31,82*	*23,99*	*11,47*	*13,51*	*18,15*	*11,29*	*24,30*	*1,90*	*12,95*	*27,77*	*18,53*
2015	*25,32*	*20,72*	*33,04*	*24,59*	*11,57*	*13,60*	*18,06*	*11,51*	*24,40*	*2,10*	*13,09*	*28,31*	*18,77*

Bron: Vlaams indicatorenboek 2017

Citaties weerspiegelen de acceptatie en erkenning van gepubliceerde onderzoeksresultaten door de wetenschappelijke gemeenschap en worden doorgaans beschouwd als een goede proxy van de impact van onderzoek. Onderstaande tabel geeft inzicht in de gemiddelde geobserveerde citatiefrequentie (MOCR) en de gemiddelde verwachte citatiefrequentie (MECR).[43]

Uit de tabel valt op te maken dat Vlaanderen goed scoort ten opzichte van de andere referentielanden. Hierbij moet wel een belangrijke kanttekening worden geplaatst: er kunnen grote verschillen tussen de citatiepraktijken in de verschillende wetenschapsgebieden en deelgebieden optreden, die door afwijkende nationale publicatieprofielen ook de nationale gemiddelde citatiefrequentie in alle vakgebieden samen kunnen beïnvloeden.

De groei van de citatie-impact van Vlaanderen ligt echter ook boven de wereldstandaard. Vlaanderen bevindt zich samen met het VK, Zweden, Denemarken, België en Nederland in de topgroep van de referentielanden als het gaat om MOCR en MECR.

Tabel 3. Evolutie van de gemiddelde geobserveerde (MOCR) en verwachte (MECR) citatiefrequentie

	Indicator	*VL*	*BE*	*DNK*	*FIN*	*FRA*	*DEU*	*IRL*	*ITA*	*NLD*	*PRC*	*ESP*	*SW*
2009	*MOCR*	*7,25*	*7,22*	*8,27*	*6,52*	*6,23*	*6,87*	*6,70*	*6,15*	*7,97*	*4,34*	*5,55*	*7,*
	MECR	*5,95*	*5,98*	*6,46*	*5,90*	*5,77*	*6,13*	*5,87*	*5,70*	*6,69*	*4,19*	*5,20*	*6,*
2010	*MOCR*	*8,17*	*7,83*	*8,75*	*7,70*	*6,82*	*7,44*	*7,04*	*6,58*	*8,69*	*4,75*	*6,16*	*8,*
	MECR	*6,30*	*6,28*	*6,89*	*6,25*	*6,20*	*6,54*	*6,04*	*5,93*	*7,13*	*4,51*	*5,61*	*6,*
2011	*MOCR*	*7,95*	*7,75*	*8,64*	*7,26*	*6,74*	*7,36*	*7,17*	*6,50*	*8,46*	*5,02*	*6,14*	*7,*
	MECR	*6,36*	*6,36*	*6,78*	*6,13*	*6,20*	*6,51*	*6,04*	*5,91*	*7,05*	*4,71*	*5,64*	*6,*
2012	*MOCR*	*8,57*	*7,95*	*9,17*	*8,01*	*7,00*	*7,35*	*7,45*	*6,94*	*8,87*	*5,47*	*6,43*	*7,*
	MECR	*6,49*	*6,43*	*6,97*	*6,27*	*6,37*	*6,68*	*6,21*	*6,03*	*7,18*	*4,97*	*5,75*	*6,*
2013	*MOCR*	*8,20*	*8,24*	*9,19*	*7,50*	*7,28*	*7,75*	*8,05*	*7,00*	*8,83*	*5,74*	*6,53*	*8,*
	MECR	*6,57*	*6,57*	*7,18*	*6,44*	*6,55*	*6,81*	*6,34*	*6,05*	*7,23*	*5,19*	*5,88*	*6,*

Bron: Vlaams indicatorenboek 2017

Maatschappelijke impact

Naast kwantitatieve outputindicatoren als indicatie van wetenschappelijke impact, wordt internationaal ook steeds vaker gekeken naar economische en maatschappelijke impact (zie ook hoofdstuk 6). Eind vorig jaar heeft Biggar Economics[44] de economische en maatschappelijke impact van de Vlaamse universiteiten in 2016 in kaart gebracht. In de studie wordt de totale bruto toegevoegde waarde van de Vlaamse universiteiten gezamenlijk geschat op 12,0 miljard euro en het aantal banen dat zij creëren op 121.800 in geheel Europa. De inschatting van de onderzoekers is dat ongeveer 82% van de bruto toegevoegde waarde en 75% van het aantal banen binnen Vlaanderen wordt gerealiseerd, wat neer komt op 9,8 miljard euro bijdrage aan de Vlaamse economie en de creatie van 91.800 banen. Dit zou erop neerkomen dat 1 euro gegenereerd

met de directe operationele werking van de universiteiten, in totaal 6 euro oplevert voor de Vlaamse economie en dat iedere werknemer aan een universiteit in totaal bijna 3 banen in Vlaanderen creëert.[45]

Naast onderwijs en onderzoek leveren de universiteiten ook een bijdrage op het gebied van het aantrekken van internationale O&O-investeringen, nationale en internationale samenwerking, gezondheidsvoordelen (o.a. door gezondheidsgerelateerd onderzoek) etc. Ook is er een positief effect in termen van sociale impact. Zo beargumenteren de onderzoekers dat de Vlaamse universiteiten erin slagen om studenten en onderzoekers van over de hele wereld aan te trekken, wat een positief effect heeft op de sensitiviteit voor culturele diversiteit. Ook faciliteren universiteiten o.a. sociale mobiliteit en maatschappelijk engagement.[46]

Voor individuele onderzoekers

De door ECOOM opgestelde bibliometrische analyse probeert tevens inzicht te geven in de impact van BOF op de publicaties en citaties van individuele onderzoekers. Hiervoor is gekeken naar de onderzoeksoutput en citatie-impact van onderzoekers met BOF-projecten gelieerd aan een Vlaamse universiteit, gebaseerd op publicaties uit Web of Science (WoS) (zie Bijlage 10) en naar een analyse op basis van VABB-SHW publicaties (zie Bijlage 11). De groep onderzoekers zonder BOF-financiering is daarbij gebruikt als controlegroep[47]*.*

Het verzamelen van de data is gebeurd op basis van drie bronnen: het FRIS-dataportaal, de ECOOM-publicatiedatabank en de VABB-SHW databank. Alle referenties naar publicaties geschreven door minimaal één onderzoeker gelinkt aan een BOF-project werden uit FRIS gefilterd voor de periode 2008-2015. Deze lijst werd vervolgens gematcht met de ECOOM-publicatiedatabank (bestaande uit het verwerkte en opgeschoonde 'Clarative Analytics Web of Science Core Collection) en met de VABB-SHW databank. Op basis van de aldus bekomen lijsten van publicaties werden vervolgens bibliometrische analyses uitgevoerd, met name voor WoS en voor VABB-SHW (cf. infra). De uitkomsten van deze analyses moeten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd, want onderzoeksoutput kan vaak niet gekoppeld worden aan een enkel project, de duur van projecten en het verschijnen van publicaties lopen niet synchroon, onderzoekers vermengen vaak financieringsstromen in projecten en veel publicaties zijn geschreven door een combinatie van onderzoekers die geassocieerd worden met BOF-projecten en onderzoekers die niet geassocieerd worden met BOF-projecten. Toch geven beide analyses een indicatie van de impact.

De analyse op basis van publicaties uit WoS laat zien dat:

- *Onderzoekers geassocieerd met BOF-projecten, publiceren gemiddeld meer dan onderzoekers die niet worden geassocieerd met BOF-projecten (ook als wordt gecorrigeerd voor onderzoeksdisciplines) en zij publiceren breder (ook buiten hun reguliere onderzoeksveld);*
- *De citatie-impact van BOF-gerelateerde publicaties ligt iets hoger dan niet-BOF gerelateerde publicaties: het gaat procentueel vooral om meer 'highly cited papers' en minder 'poorly cited papers'.*

Belangrijk is dat bovenstaande observaties stabiel zijn over de tijd, terwijl in beide groepen (onderzoekers die wel en niet geassocieerd worden met BOF-projecten) de publicatie-output is gestegen. Dit wijst op validiteit en betrouwbaarheid. Opvallend is wel dat de groep van onderzoekers die niet wordt geassocieerd met BOF-projecten een groter aandeel heeft aan publicaties met een internationale co-auteur. ECOOM geeft aan hier geen duidelijke reden voor te zien. Een mogelijke

---

[41] De beschikbare databronnen kennen geen recentere cijfers, o.a. door de tijdframes die worden gehanteerd voor de berekening van de verschillende parameters. Zie ook voetnoot 43.

[42] Het aantal toekenningen in een jaar staat los van het aantal aanvragen in dat jaar door het tijdsverloop tussen de aanvraag en de publicatie van octrooien.

[43] In het indicatorenboek is gekozen voor een citatievenster van 3 jaar, beginnend met het jaar van publicatie. De citatiefrequentie in Tabel 10 heeft betrekking op het jaar van publicatie. Aldus worden bijvoorbeeld voor publicaties die in de jaargang 2011 van de WoS opgenomen zijn, alle citaties gedurende de periode 2011-2013 geteld. Dankzij dit citatievenster kunnen alle tussen 2004 en 2013 gepubliceerde en in de WoS geïndexeerde documenten in aanmerking genomen worden voor de citatieanalyse. Omdat beide citatiegemiddelden voor het wereldtotaal op het volledige gegevensbestand gebaseerd zijn, geldt voor het wereldtotaal de identiteit MOCR = MECR.

[44] Biggar Economics (2017). The Economic Contribution of the Flemish Universities, december 2017. De economische bijdragen in het rapport hebben betrekking op het jaar 2016.

[45] De bruto toegevoegde waarde (gross value added, GVA) is een maatstaf voor de waarde die een organisatie, bedrijf of sector toevoegt aan de economie. In het geval van de universiteiten is dit berekend door de niet-personeelsuitgaven (vooral vertegenwoordigd door de uitgaven aan goederen en diensten) af te trekken van de totale inkomsten van de universiteiten.

[46] Biggar Economics (2017). The Economic Contribution of the Flemish Universities, december 2017.

[47] Het gaat hier dus om een vergelijking van de onderzoeksoutput van onderzoekers verbonden aan BOF-projecten en onderzoekers zonder BOF-projecten. Ook de BOF-onderzoekers kunnen daarbij andere financiering ontvangen, zoals bijvoorbeeld vanuit FWO of ERC. Dit maakt het niet mogelijk om uitspraken te kunnen doen over andere typen projecten/mandaten.

verklaring is volgens ECOOM dat deze groep ook 'visiting scholars' omvat die hun eigen thuisadres opgeven of (mede) publiceren met collega's uit het thuisland. ECOOM geeft aan dat dit nader onderzoek vergt dat buiten de scope van de gevraagde analyse valt.

De analyse op basis van publicaties uit VABB-SHW laat zien dat:

- *De productiviteit van onderzoekers in de sociale wetenschappen geassocieerd met BOF-projecten, gemiddeld hoger ligt dan de productiviteit van onderzoekers die niet worden geassocieerd met BOF-projecten[48]. Dit geldt voor alle sub-disciplines binnen de sociale wetenschappen.*
- *Ook voor de humane wetenschappen geldt dat de productiviteit van onderzoekers geassocieerd met BOF-projecten hoger ligt dan onderzoekers die niet worden geassocieerd met BOF-projecten Ook dit beeld geldt voor alle sub-disciplines binnen de humane wetenschappen.*

De geïnterviewde onderzoekers geven ook aan dat het ontvangen van BOF-financiering voor hen een groot verschil heeft gemaakt. De BOF-middelen stellen hen bijvoorbeeld in staat om hun onderzoek(sgroep) uit te bouwen. Diverse onderzoekers stellen dat de BOF-middelen "helpen om op gang te komen" en vervolgens een hefboomwerking hebben in het binnenhalen van andere externe middelen (zowel nationaal als internationaal).

Het belang van BOF voor onderzoekers, betekent ook een nadeel voor de groep onderzoekers die geen BOF-middelen ontvangen. Er is een relatief grote groep onderzoekers die geen BOF-middelen ontvangt, want de interne competitie is – gezien de beperkte middelen – hevig en daarmee de slaagkans laag. Deze groep profiteert niet van de hefboomwerking van de BOF, waarmee het voor sommige onderzoekers lastiger is om externe middelen te verwerven en hun onderzoek (en daarmee hun onderzoekscarrière) uit te bouwen.

Naast dit meer generiek aantonen van de doeltreffendheid uit de 5-jaarlijkse evaluatie, geven we hier ook concrete resultaten/doeltreffendheid van de BOF weer:

Op basis van de *VLIR personeelsstatistieken* geven we hierbij het aantal onderzoekers mee dat gefinancierd worden vanuit de BOF.
Er werden op 1 feb 2020 zo'n 1925 onderzoekers (goed voor 1867,77 VTE) op doctoraal niveau gefinancierd vanuit de BOF in de Vlaamse universiteiten. Hiervan hadden er 1782 onderzoekers een BOF-mandaat.
Daarnaast waren er 345 onderzoekers (goed voor 140,30 VTE) op postdoctoraal mandaat gefinancierd uit de BOF.

Specifiek wat betreft het type tenure track waren er 526 onderzoekers (of 498,95 VTE) aan de Vlaamse universiteiten op 1 februari 2020. We zien dit aantal de laatste 10 jaar zeer fors stijgen met name een vertienvoudiging. Wat erop wijst dat de specifieke BOF-middelen voor Tenure Track in 2008 ook zorgt voor een veralgemeend gebruik van het tenure track-stelsel binnen de universiteiten.

O.b.v. de jaarverslagen van de universiteiten geven we dan weer mee dat 34 toponderzoekers langdurige persoonsgebonden financiering mee kregen uit de Methusalemfinanciering zodat zij minder afhankelijk zijn van externe, projectmatige financiering.

Ook met betrekking tot de beleidsaccenten in de BOF-sleutel zien we goede resultaten.
Voor de nieuwe parameters nl. citatiedistributieparameter, internationale samenwerkingsparameter, hefboomparameter en interdisciplinariteitsparameter is het nog te vroeg om evoluties te bekijken maar de reeds langere tijd ingevoerde doctoraats- en diversiteitsparameter tonen duidelijk aan dat de universiteiten hier nog steeds op inzetten.

Tot slot geven we hier nog de resultaten mee van de invoering van de **interuniversitaire BOF-projecten in 2019**. De invoering van dit nieuwe type projecten heeft als doel de samenwerking tussen de vijf Vlaamse universitairen binnen de BOF-middelen te bewerkstellingen. Uit de eerste oproep zijn 15

[48] Omdat de publicatieoutput scheef verdeeld is (een relatief kleine groep auteurs heeft veel publicaties, terwijl de grote meerderheid er slechts enkele heeft), zijn de auteurs verdeeld in tien decielen. In alle decielen, met uitzondering van de decielen 9 en 10, zijn onderzoekers met BOF-financiering productiever.

projecten geselecteerd en gefinancierd via de BOF die op 1 januari 2021 van start gingen. Binnen deze projecten werken minstens 3 promotoren van minimum 2 verschillende universiteiten samen. Deze bijkomende oproep heeft de samenwerking met de BOF-middelen hierdoor duidelijk vergroot.

23.7 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

In bovengenoemde evaluatie van BOF uit 2018 werd eveneens gekeken naar de efficiëntie.
Uit deze evaluatie blijkt m.b.t. de efficiëntie dat:

- verschillende universiteiten aandacht hebben voor efficiëntie bv. door dit expliciet op te nemen in hun strategische onderzoeksdoelstellingen.
- Deze continue alertheid ten aanzien van de effectiviteit en efficiëntie van de interne procedures is ook een aanbeveling in deze evaluatie. Men raadt aan te bekijken waar verdere vereenvoudiging mogelijk is door de administratieve vereisten te beperken en een te grote diversiteit aan calls (en formulieren) te voorkomen, onnodige extra interne competitie te vermijden.

Wanneer gekeken wordt naar efficiëntie is het ook belangrijk het hefboomeffect van de middelen mee te nemen. Dit hefboomeffect van de 2de naar de 3de en de 4de geldstroom komt o.a. aan bod in de systeemevaluatie. (zie ook punt 1.12).

Dit wordt ook ondersteunt door de studie "The Economic Contribution of the Flemish Universities " van BiGGAR Economics uit 2017 uitgevoerd in opdracht van de VLIR. Een belangrijke conclusie hier is dat iedere euro gegeven aan de Vlaamse universiteiten, omgezet worden in 6 euro aan totale winst voor de Vlaamse economie.

Specifiek wat betreft de iBOF-projecten kunnen we ervan uitgaan dat samenwerking de efficiëntie ten goede zal komen.

23.8 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Binnen de evaluatie van de BOF in 2018 werd een beknopte internationale benchmark voorzien.
Er werd gekozen voor de financieringssystemen van Noorwegen, Nederland en Frankrijk. Hieronder geven de belangrijkste punten bulletgewijs mee.

Evaluatie van de Bijzondere Onderzoeksfondsen, Dialogic Innovatie en Interactie, 2018:

- Het BOF-instrument is internationaal een uniek financieringsinstrument omdat de BOF een positie innemen tussen algemene werkingsmiddelen voor universiteiten en competitieve middelen (verstrekt door nationale onderzoeksfondsen).
- Het bibliometrisch luik van de BOF-sleutel is deels gebaseerd op het Noorse Model gezien beide systemen gebruik maken van bibliometrie voor de allocatie van middelen. Het verschil is dat in Noorwegen de bibliometrie niet resulteert in een apart onderzoeksbudget voor de financiering van fundamenteel onderzoek zoals de BOF.
- Het BOF-instrument is internationaal een uniek financieringsinstrument omdat de BOF een positie innemen tussen algemene werkingsmiddelen voor universiteiten en competitieve middelen (verstrekt door nationale onderzoeksfondsen).
- Als het gaat om criteria die gehanteerd worden bij de toekenning van middelen voor projectvoorstellen zien we dat er internationaal steeds meer gebruik wordt gemaakt van alternatieve methoden voor het bepalen van de kwaliteit van het cv van onderzoekers.
- Verschillende landen experimenteren met het opnemen van beoordelingen van de maatschappelijke impact in hun financieringsallocatieformules (bijv. de UK, Frankrijk en Australië).

BOF (letterlijk uit Evaluatie van de Bijzondere Onderzoeksfondsen, Dialogic Innovatie en Interactie, 2018, p.77-79)

Tabel 14. Internationale vergelijking

	Vlaanderen	Nederland	Noorwegen	Frankrijk
Apart budget onderzoek	Ja	Nee	Nee	Nee
Type financierings-model	Kwantitatieve formule, incl. bibliometrie	Kwantitatieve indicatoren excl. bibliometrie	Kwantitatieve formule, incl. bibliometrie	Informed peer review
Verdeling onderzoeksmiddelen op organisatieniveau	BOF-sleutel + onderzoeksdeel in eerste geldstroom (bestaande uit een sokkel en een variabel deel)	Onderzoekscomponent in eerste geldstroom (52%) (lumpsum)	Noorse Publicatie Indicator (NVI) (2002) onderdeel van onderzoeks-component uit Rijksbijdrage.	HCERES standard (2008)
Gebruikte indicatoren	**BOF-sleutel:** Structureel luik (60%): - Diplomaparameter - Doctoraatsparameter - Diversiteitsparameter Bibliometrisch luik (40%): - WoS-publicaties - VABB-SHW-publicaties - Citaties **Onderzoeksdeel 1ste geldstroom:** - Onderzoekssokkel (aantal doctoraatsdiploma's en aantal publicaties) - Variabel deel op basis van (delen van) de BOF-sleutel	Het **onderzoeksdeel** van de Rijksbijdrage is gebaseerd op: 1. Sokkel vastgesteld bij ministeriële regeling (op basis van historische gronden) 2. Aantal diploma's naar rato van de som van de aantallen bekostigde graden per opleiding 3. Aantal promoties	Rijksbijdrage 1. Basisfinanciering (70%) 2. Een educatieve component (24%) 3. Een onderzoekscomponent (6%) op basis van onderzoeksprestaties: o Wetenschappelijke publicaties (NVI): publicatietype en publicatiekanaal (2%) o Aantal promovendi o (Competitieve) financiering door Noorse Onderzoeksraad en regionale onderzoeksfondsen o Financiering van EU-programma's	- Wetenschappelijke output en kwaliteit - Academische reputatie en aantrekkingskracht - Interactie met de sociale, economische en culturele omgeving - Functioneren van de interne organisatie - Mate waarin onderwijs wordt betrokken bij het onderzoek - De strategie- en onderzoeksplannen voor de volgende periode Dit mondt uit in kwalitatieve beschrijvingen (excellent, uitmuntend etc.)
Aandeel van het onderzoeksbudget gebaseerd op prestaties	De BOF bedragen ongeveer 8% tot 10% van de totaalinkomsten van universiteiten waarvan 40% op basis van bibliometrie	Onderzoekscomponent eerste geldstroom is 52% waarvan 40% variabel.	Ca. 30% van de institutionele financiering wordt competitief verdeeld, 6% van die 30% bestaat uit een onderzoekscomponent (van die 6% wordt 2% verdeeld op basis van bibliometrie - NVI)	Onbekend
Verantwoordelijke instantie	Departement EWI voor BOF Departement O&V voor de werkingsmiddelen	Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap	Ministerie van Onderwijs en Onderzoek	HCERES - Ministerie van Hoger Onderwijs en Onderzoek

Hieronder worden de belangrijkste verschillen en overeenkomsten samengevat en worden een aantal trends omschreven.

- ***Apart budget en vrijheid in besteding middelen.*** *Het BOF-instrument is internationaal een uniek financieringsinstrument omdat de BOF een positie innemen tussen algemene werkingsmiddelen voor universiteiten en competitieve middelen (verstrekt door nationale onderzoeksfondsen). Zo wordt bijvoorbeeld het fundamentele onderzoek aan Nederlandse universiteiten rechtstreeks gefinancierd uit de eerste geldstroom (gemiddeld 52% van de eerste geldstroom is bedoeld voor onderzoek) en ontvangen universiteiten op instellingsniveau geen additionele middelen. In Vlaanderen is de berekening van de eerste geldstroom gebaseerd op onderwijsparameters (55%) en*

onderzoeksparameters (45%). De BOF bieden de Vlaamse universiteiten een apart onderzoeksbudget dat de universiteiten naar eigen inzicht inzetten voor fundamenteel onderzoek onder meer op voorwaarde dat zij een strategisch onderzoeksplan opstellen. Een groot deel van de middelen uit de eerste geldstroom wordt in Nederland gebruikt als matching voor projecten met bedrijfsleven/EU. Recent is er steeds meer kritiek op deze matching omdat het een beperking legt op de middelen voor vrij/niet-gericht onderzoek.[49]

- ***Werken met bibliometrie.*** *Het bibliometrisch luik van de BOF-sleutel is deels gebaseerd op het Noorse Model (de Noorse Publicatie Indicator). Beide systemen maken namelijk (voor een deel) gebruik van bibliometrie voor de allocatie van middelen. Het verschil is dat in Noorwegen de bibliometrie niet resulteert in een apart onderzoeksbudget voor de financiering van fundamenteel onderzoek zoals de BOF. De Noorse Rijksbijdrage aan universiteiten bestaat uit een educatieve component waarin de middelen worden verdeeld op basis van gerapporteerde prestaties van studenten (bijvoorbeeld behaalde cijfers) en een onderzoekscomponent. De onderzoekscomponent wordt verdeeld op basis van prestatiecriteria gerelateerd aan onderzoeksactiviteiten namelijk: het aantal promovendi, financiering vanuit nationale en regionale onderzoeksfondsen, financiering van EU-programma's en de Noorse Publicatie Indicator. De Noorse Publicatie Indicator is een systeem voor het documenteren van Noorse wetenschappelijke publicaties met als doel het meten van publicatieactiviteiten en de verdeling van onderzoeksgelden op basis van onderzoeksoutput. De publicaties worden gewogen op basis van het publicatietype en op basis van de kwaliteit van het publicatiekanaal (level 1 / level 2). Ongeveer 2% van de totale onderzoeksgelden in Noorwegen wordt gebaseerd op de Publicatie Indicator. De Noorse Publicatie Indicator is vergelijkbaar met het bibliometrisch luik van de BOF-sleutel. Er zijn meerdere varianten op het Noorse Model in uitvoering in Europa. Recent heeft de Noorse overheid besloten om de publicatie-indicator voor alle met overheidsmiddelen gefinancierde onderzoeksinstellingen te gebruiken. In Nederland is de onderzoekscomponent uit de eerste geldstroom voor een deel afhankelijk kwantitatieve indicatoren (o.a. aantal promovendi) maar bibliometrie maakt hier geen deel van uit.*

- ***Peer-review-evaluaties.*** *In Frankrijk hanteert men een systeem van peer review uitgevoerd door HCERES. De belangrijkste uitkomst van het evaluatiesysteem is de toekenning van financiering aan de onderzoeksteams en organisaties door het ministerie van Hoger Onderwijs en Onderzoek. Deze financiering is echter indirect; alle nieuwe onderzoekseenheden moeten eerst door HCERES geëvalueerd worden voordat de overheid financiering toekent. Daarnaast dienen de evaluaties om onderzoekseenheden te helpen om gebieden voor verbetering te identificeren en om informatie te verstrekken aan o.a. PhD-studenten, externe onderzoekers en het bredere publiek. Ook in Nederland en Noorwegen vinden op regelmatige basis onderzoeksevaluaties plaats. In Nederland worden de evaluaties door de universiteiten zelf georganiseerd en op nationaal niveau gecoördineerd door het Standaard Evaluatie Protocol (SEP) waar wetenschappelijke kwaliteit één van de indicatoren is. Dit op peer review gebaseerde beoordelingssysteem voor onderzoek is eind 1980 ingevoerd, maar wordt niet gekoppeld aan universitaire financiering. In 2015 is besloten om de onderzoeksoutput-criteria te wijzigen en het publicatieniveau niet langer als beoordelingscriterium op te nemen vanwege zorgen over de nadelige effecten van publicatiedruk. Volgens het BOF-besluit 2012 moeten Vlaamse universiteiten voorzien in systemen van interne kwaliteitszorg op het vlak van (o.m.) onderzoek.*

- ***Van kwantiteit naar kwaliteit.*** *Als het gaat om criteria die gehanteerd worden bij de toekenning van middelen voor projectvoorstellen zien we dat er internationaal steeds meer gebruik wordt gemaakt van alternatieve methoden voor het bepalen van de kwaliteit van het cv van onderzoekers. Waar in het verleden de publicatielijst veelal centraal stond, vraagt het ERC nu bijvoorbeeld slechts een twee pagina's tellend cv op waarin de belangrijkste onderzoeken van de betreffende onderzoeker centraal staan.*

- ***Aandacht voor de maatschappelijke impact van onderzoek.*** *Verschillende landen experimenteren met het opnemen van beoordelingen van de maatschappelijke impact in hun financieringsallocatieformules (bijv. de UK, Frankrijk en Australië). Zo is één van de criteria die HCERES (de organisatie verantwoordelijk voor de evaluatie van alle Franse onderzoeksteams en onderzoekcentra) gebruikt in hun peer review evaluaties 'openheid voor maatschappelijke uitdagingen'. In Frankrijk wordt dit criterium door middel van peer review beoordeeld met evaluatieve beschrijvingen zoals excellent en uitmuntend. De aandacht voor maatschappelijke relevantie van onderzoek zie je ook terug in het*

[49] *Uitkomsten feitenonderzoek matchingbehoefte op (Europese) onderzoeksubsidies*. EY in opdracht van VSNU, OCW en EZ (2014)

nieuwe 'Standaard Evaluatie Protocol 2015-2021 (SEP)' dat in Nederland wordt gebruikt voor de evaluatie van universiteiten (en instituten van de KNAW en NWO), waarin o.a. gekeken wordt naar maatschappelijke relevantie.[50] *Universiteiten moeten in hun zelfevaluaties gebruikmaken van narratieven van drie tot vijf pagina's lang om het belang van de onderzoeksresultaten en bijdragen aan de maatschappij aan te tonen. Deze tekst wordt ondersteund door outputindicatoren bestaande uit de volgende drie categorieën: (1) onderzoeksproducten voor de maatschappij (bijv. rapporten voor beleidsvorming, artikelen in vakbladen voor niet-academische lezers, instrumenten, software of datasets, lezingen), (2) gebruik van onderzoeksproducten door maatschappelijke partijen (bijv. patenten of licenties, gebruik van onderzoeksfaciliteiten, projecten in samenwerking met maatschappelijke partijen) en (3) blijken van erkenning uit de maatschappij (bijv. publieke prijzen, financiering voor valorisatie, aantal benoemingen/zittingen betaald door maatschappelijke partijen, lidmaatschap van adviesorganen van maatschappelijke adviesorganisaties). Een evaluatiecommissie beoordeelt uiteindelijk hoe een onderzoekseenheid scoort op het criterium 'maatschappelijke relevantie'.*

Naast deze benchmark willen we ook melden dat er momenteel een OESO-studie loopt waar Vlaanderen aan deelneemt met name "Review Resources Higher Education". Binnen deze studie is er ook een onderdeel toegespitst op de financiering van de universiteiten. Hierin worden de BOF-middelen als instrument meegenomen.
Volgende landen zullen ook deelnemen aan deze studie nl. Finland, Denemarken, Ierland, Israël, Portugal. Ieder land heeft wel zijn eigen Terms of References opgesteld voor deze studie waardoor er andere beleidsvragen en accenten aan bod zullen komen in de verschillende landenstudies. Dit neemt eveneens niet weg dat er ook vergelijkingen mogelijk zullen zijn tussen de aparte landen-studies. Het Vlaamse rapport wordt verwacht in september 2021, de andere landenrapporten volgen later in 2021 of in 2022.

23.9 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Niet enkel de Vlaamse beleidsmakers zijn overtuigd van het belang van excellent wetenschappelijk onderzoek als essentiële basis voor een kenniseconomie en vernieuwing. Ook internationaal en in de wetenschappelijke wereld zelf is deze zienswijze al een hele tijd algemeen aanvaard.

In het rapport "Investeren in kennisgrensverleggend onderzoek is investeren in de toekomst" wordt gesteld dat het kennisgrensverleggend onderzoek, gedreven door de vorser, absoluut noodzakelijk is voor de welvaart en welzijn van een maatschappij, en dat om vier onweerlegbare redenen: 1) als basis voor de vorming van onze toekomstige intelligentsia en kenniswerkers, 2) als eerste cruciale schakel in de innovatieketen, 3) als kennisverruiming die nodig is voor de grote maatschappelijke uitdagingen en 4) als bijdrage tot de culturele verheffing van een land of regio. Internationaal is het een verworven gegeven dat landen en regio's die ervoor opteren om excellent kennisgrensverleggend onderzoek voluit te ondersteunen zich in een goede positie plaatsen voor economische groei, een niet onbelangrijk gegeven in deze economische crisistijd. Een groeiende welvaart én het welzijn van alle burgers

[50] Standaard Evaluatie Protocol 2015-2021 – Protocol voor onderzoeksbeoordelingen in Nederland, gewijzigde versie 2016

*zijn daar onmiddellijk aan gekoppeld. (*ONDERZOEKER-GEDREVEN WETENSCHAP ANALYSE VAN DE SITUATIE IN VLAANDEREN, KVAB Standpunten 59, 2018, p.34-35)

"Een toppositie in onderzoek, innovatie en ondernemen, als probleemoplossend vermogen van een regio, dient enerzijds bij te dragen aan lange termijn economische groei en competitiviteit; anderzijds aan een betere aanpassing aan veranderde globale waardenketens, een hogere schokbestendigheid tegen toekomstige disrupties zoals klimaatverandering, gezondheidscrisissen, droogtecrisissen… (p. 34)

VARIO zet de sterktes en troeven van het Vlaams O&O&I-landschap in de verf, mede mogelijk gemaakt door de volgehouden (financiële) inspanningen van de opeenvolgende Vlaamse Regeringen. Onze sterktes moeten absoluut behouden blijven en daarom nauwgezet worden gemonitord, we verwijzen naar de hoge private en publieke investeringen in O&O, de **wetenschappelijke excellentie van onze kennisinstellingen**, onze innovatieve kmo's die veel samenwerkingsverbanden aangaan…" (p. 34) (VARIO-ADVIES 14 'NAAR DE TOP VAN KENNIS- EN INNOVATIEREGIO'S IN 2030' – JULI 2020)

Hier kan ook gekeken worden naar de lopende OESO-studie "Review Resources Higher Education" waaraan Vlaanderen deelneemt en waarvan het rapport in september 2021 verwacht wordt.

23.10 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Er is geen aanleiding voor of vraag naar een bevoegdheidsherverdeling.

23.11 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het is duidelijk dat het voorzien van voldoende financieren voor excellent onderzoek aan de Vlaamse universiteiten via de BOF-middelen een opdracht is van de Vlaamse overheid.
De vrijheid die de BOF-middelen de Vlaamse universiteiten geven om een eigen onderzoeksbeleid vorm te geven, kunnen onmogelijk gegeven worden door financiering uit de private sector.
Enerzijds gezien het langetermijnkarakter van fundamenteel onderzoek en het gegeven dat dit onderzoek nog te ver verwijderd is van commercieel interessante toepassingen. Voor de private sector moet wetenschappelijk onderzoek op korte of middellange termijn immers economisch nuttig zijn.
Anderzijds ook door breedte van onderzoek dat met BOF-middelen gefinancierd wordt. "Onderzoeker-gedreven excellent onderzoek" is immers vaak hét uitgangspunt van deze financiering van fundamenteel onderzoek.
De onderzoeker kan zowel steunen op een gedrevenheid die voortkomt uit zijn onbevangen nieuwsgierigheid als gestuwd worden door zijn innerlijke drang om relevante problemen uit de

samenleving te doorgronden en op te lossen. Zelfs een combinatie van de beide kan de onderzoeker sturen.
Hierdoor komt men tot een veelheid en breedte van fundamenteel onderzoek die erg belangrijk is.
Bibliometrisch onderzoek heeft immers aangetoond dat onverwachte en radicaal vernieuwende inzichten en doorbraken die erg nuttig zijn voor de maatschappij soms ontstaan uit een geheel andere discipline.
In de publicatie "*Onderzoeker-gedreven wetenschap*. Analyse van de situatie in Vlaanderen, KVAB Standpunt 59" uit 2018 zijn er heel wat voorbeelden opgenomen van nieuwsgierigheidsgedreven onderzoek met een belangrijke maatschappelijke impact. Het is duidelijk dat de lijst met voorbeelden lang is en deze zich over nagenoeg alle disciplines uitspreid.
Tot slot bieden de BOF-middelen ook heel wat vrijheid wat betreft de besteding. Zo moet slechts 50% van deze middelen besteed worden aan specifieke types projecten. Daarnaast is er de mogelijkheid om deze middelen te gebruiken voor opvangmandaten, aanschaf apparatuur, basisfinanciering, internationale mobiliteit, etc. Deze geboden flexibiliteit wordt ook gebruikt door de universiteiten. Private financiering zal nooit dergelijke flexibiliteit en vrijheid kunnen bieden aan de Vlaamse universiteiten. Deze worden hierdoor ook voor waardoor deze

Voor het verkrijgen van voldoende onderzoeker-gedreven én excellent onderzoek waarin op lange termijn kan gewerkt worden en de onderzoeker en universiteit voldoende vrijheid krijgt, moet de overheid deze taak op zich nemen.

23.12 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De beheerskosten bij het Departement EWI zijn bijzonder klein gezien de erg beperkte personeelsinzet voor de opvolging van de BOF (0,4VTE).
Daarnaast zijn er bij de BOF-besluitwijziging in 2019 afspraken gemaakt over de aanlevering aan FRIS. Een geautomatiseerde en gedetailleerde aanlevering aan FRIS zal leiden tot een eenvoudigere en betere monitoring en rapportering.

Ook binnen de Vlaamse universiteiten zelf is er voortdurend aandacht voor administratieve vereenvoudiging en dit zowel voor binnen hun eigen de werking als specifiek naar hun onderzoekers toe (bv. voor projectoproepen).

23.13 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Gezien de BOF-middelen elementair zijn voor de ontwikkeling van het eigen onderzoeksbeleid aan de Vlaamse universiteiten en gestemd zijn voor de financiering van fundamenteel onderzoek kan het belang voor de rest van het beleidsdomein en bij uitbreiding de andere beleidsdomeinen en de samenleving, niet onderschat worden.

Zoals reeds gesteld legt fundamenteel onderzoek dé basis voor allerhande vormen van innovatie. Daarnaast is dit onderzoek ook mede de grondlegger van de opleiding van de kenniswerkers en goed opgeleide kenniswerkers zijn dan weer essentieel voor onze kennismaatschappij. (zie ook vraag 1.3, 1.8 en 1.10). Zowel binnen Vlaanderen als internationaal bestaat daarover een grote consensus.

In 2019 concludeerde de European Research Council (ERC) in zijn rapport *Qualitative Evaluation of completed Projects funded by the European Research Council 2019* dat zijn programma's voor bottom-up fundamenteel onderzoek voor de meest excellente onderzoekers in de EU resulteren in grensverleggende wetenschappelijke doorbraken. (p. 14) Daardoor worden ongeziene toepassingen op langere termijn mogelijk. Uit internationale vergelijkingen (zie o.m. Werkgroep OECD High Risk High Research) komt basisonderzoek op initiatief van de onderzoekers eveneens naar voor als een piste in de richting van nieuwe inzichten en benaderingen, die weliswaar zelden voorspelbaar zijn maar tegelijk achteraf het begin blijken van onvoorziene nieuwe producten, diensten en praktijken in tal van gebieden.

In 2020 lanceerde Frontiers, een uitgeversplatform voor Open Access en Open Science, de resultaten van een wereldwijde enquête met meer dan 25.000 respondenten: *The Academic Response to Covid-19*. Daaruit bleek onder meer dat meer dan 40 procent van de onderzoekers kort na de uitbraak van de pandemie al betrokken waren bij de medische zorg betreffende en het onderzoek naar COVID-19. (p. 4) Een dergelijke snelle paraatheid is ondenkbaar als de wetenschapsbasis niet permanent op een behoorlijk niveau blijft.
Bovendien was de pandemie voorzien door meerdere wetenschappers en zijn zij ook nu in staat de impact in te schatten, van het strikt medische terrein tot het bredere sociaaleconomische en maatschappelijke en ook met betrekking tot de klimaatproblematiek. (p. 6 e.v.) Er wordt echter uitdrukkelijk gewaarschuwd voor de dreiging en de gevolgen van het niet behoorlijk opdrijven en zelfs terugschroeven van onderzoeksfinanciering. Nu is het daarvoor allerminst het gepaste ogenblik. (p.48)

In *Heldere keuzes en stabiele, substantiële financiering om excellente wetenschap in Nederland structureel te versterken*, een memorandum aangeboden op 29 oktober 2020 aan de Nederlandse Minister van OCW, stelde een kerngroep van industriëlen dat excellente wetenschap, zowel fundamenteel als strategisch, niet alleen grote waarde voor de samenleving en het Nederlands verdienvermogen heeft, maar ook een sterke aantrekkingskracht uitoefent op internationaal toptalent voor de wetenschap én het bedrijfsleven. Hoewel het memo pleit voor keuzes op basis van excellentie, is een 'brede hoogvlakte' onontbeerlijk om genoeg opportuniteiten te bieden voor de topsectoren van morgen. (p.6)

De KNAW pleitte aan de vooravond van de coronacrisis ronduit voor een evenwichtige financiering en dus ook voldoende ruimte voor vrij onderzoek, onder meer te financieren door NWO. (*Evenwicht in het wetenschapssysteem — KNAW*)

Binnen het beleidsdomein van Economie, Werk en Innovatie is het dus overduidelijk dat de BOF-middelen, net als de FWO-middelen een onmiskenbare voedingsbodem zijn voor de andere domeinen. Zonder fundamenteel onderzoek zijn er geen innovaties op lange termijn wat het economisch en innovatiebeleid in gevaar brengt.

Ook voor het beleidsveld Werk is de link snel gelegd gezien het belang van hooggeschoold personeel op de arbeidsmarkt niet te onderschatten valt.

Ook buiten het beleidsdomein is de impact van fundamenteel onderzoek (op termijn) onmiskenbaar.
Voor het beleidsdomein Onderwijs & Vorming is deze link erg direct en duidelijk gezien de financiering van de universiteiten. Het verminderen van de BOF-middelen zou de nu reeds té hoge druk op de eerste geldstroom nog vergroten. Maar ook met de andere beleidsdomeinen is er een link een meerwaarde.
Voor ieder beleidsdomein en beleidsveld is er fundamenteel onderzoek lopende dat op termijn zijn vruchten zal afwerpen.

Ook hier zijn er relevante elementen uit de systeemevaluatie uit 2018. Deze geeft in de eerste plaats een analyse van het Vlaams systeem voor onderzoeksfinanciering met de focus op de financiering van niet-gericht fundamenteel onderzoek binnen het bredere systeem van onderzoeksfinanciering. De financiering vanuit de BOF is hierin een belangrijke pijler.
Men stelt dat er enige complementariteit is tussen de BOF en FWO-financiering met name in volgende elementen: (Systeemevaluatie, p.34):

*De BOF-middelen geven de universiteiten de **autonomie** en de verantwoordelijkheid om een eigen strategisch onderzoeksbeleid te voeren en te bepalen hoe ze de BOF-middelen inzetten voor fundamenteel onderzoek. De FWO-financiering wordt rechtstreeks aan onderzoekers toegekend, waardoor het gefinancierde onderzoek niet noodzakelijk binnen de strategische visie van de universiteit past.*

*De BOF-middelen maken het mogelijk onderzoek en onderzoekers te financieren in lijn met de speerpunten van de universiteit, en zo voor opbouw van **langere termijn onderzoekscapaciteit**. De FWO-financiering gebeurt voorstel per voorstel, waardoor dergelijk langetermijnperspectief ontbreekt.*

*De BOF-middelen geven **jonge onderzoekers** meer mogelijkheden om referenties op te bouwen, en zo ook vaardigheden op te bouwen die zij later kunnen inzetten voor het werven van externe middelen op competitieve basis. Ook het FWO biedt jonge onderzoekers de kans om referenties op te bouwen, zeker nu er in de kanalen een onderscheid is gemaakt tussen junior en senior onderzoekers. Bij het aanvragen van FWO-financiering worden jonge onderzoekers wel grotendeels beoordeeld op hun bewezen prestaties als indicator van hun excellentie[51].*

*De BOF-middelen kunnen binnen de universiteiten ingezet worden om **interdisciplinair en radicaal vernieuwend fundamenteel onderzoek (i.e. blue sky-onderzoek)** te financieren. Hoewel het onzeker is of er praktische toepassingen uit voortkomen, leidt dit type niet-gericht onderzoek volgens de geïnterviewde experten tot de grootste innovaties. De evaluatie van het FWO (2018) toont dat er binnen de financieringskanalen van het FWO beperkte ruimte en budget is voor nieuwe accenten binnen de FWO-kanalen voor onderzoeksfinanciering, zoals interdisciplinair en grensverleggend (blue sky) onderzoek.*

Samen met de BOF-middelen vormt FWO de 2de geldstroom. Vanuit de universiteiten bekeken vormt deze 2de geldstroom zo'n 12 tot 17% van hun inkomsten (afhankelijk van de universiteit). (p. 39)

Bovendien wordt in deze systeemevaluatie ook aangegeven dat er een hefboomwerking is van de 2de geldstroom (FWO en BOF) naar de 3de en 4de geldstroom (toegepast en contractonderzoek) en dat deze ook groeit. (conclusie 5)

[51] Onder nieuwe procedures voor aspirant- en postdocmandaten wordt 60% van de beoordeling bepaald door het profiel van de kandidaat en 40% door het ingediende project. Voor projecten (junior en senior) wordt 25% van de score bepaald door de samenstelling van het onderzoeksteam en 75% door het project in kwestie.

23.14 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De periodiciteit van de evaluatie is bepaald in het BOF-Besluit op een 5-jaarlijkse cyclus en dit wordt als geschikt beschouwd.
Een kortere periodiciteit is weinig aangewezen omdat er moet rekening gehouden worden dat bepaalde elementen toch een zekere periode nodig hebben alvorens deze in de realiteit impact hebben.
Ook wijzigingen in de regelgeving hebben tijd nodig om volledig geïmplementeerd te worden en daarna geëvalueerd. Bv. iBOF-oproep ingevoerd in besluitswijziging in 2019. De eerste projecten van de eerste oproep zijn pas gestart op 1 jan. 2021 na een eerste oproep gelanceerd in 2020, de nieuwe BOF-sleutel zal pas volledig in werking treden vanaf 2024 met de invoering van de interdisciplinariteitsparameter en ook de aanpassingen m.b.t. de aanlevering aan FRIS zullen pas volledig geïmplementeerd zijn begin 2022.

Voor de evaluatie van de BOF (en VABB_SHW) wordt de evaluatiepraktijk van de evaluatiecel van het departement EWI gebruikt. Deze praktijk omvat over het algemeen een combinatie van verschillende methodes (bv. benchmark, internationaal expertenpanel, bibliometrische analyse, deskstudie, interviews, bevraging, ...).
Naar de toekomst toe zal er nog meer ingezet worden op systeemevaluaties. Specifiek voor de BOF is er ook meer nood aan specifieke opdeling naar de verschillende onderdelen. In de volgende evaluatie zal er bv. meer in de diepte ingegaan worden op het Methusalem-programma zoals aangekondigd werd in de beleidsnota 2019-2024 Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie.

23.15 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De effecten van een vermindering van budget van 15% voor de BOF heeft zowel op korte, middellange als lange termijn grote impact.

Op **korte termijn** (reeds in het jaar zelf of het jaar erna) betekent dit dat er heel wat minder mandaten en projecten kunnen gegund worden en van start zullen gaan in Vlaanderen.
Er waren op zijn 1 feb 2020 zo'n 1925 onderzoekers (goed voor 1867,77 VTE) op doctoraal niveau gefinancierd vanuit de BOF in de Vlaamse universiteiten (zie ook punt 1.5). Een vermindering van 15% betekent op korte termijn (1j.) een vermindering van een kleine 60-tal doctorale onderzoekers minder. Wanneer deze vermindering zich doorzet zal dit oplopen tot een vermindering van wel 300 onderzoekers op doctoraal niveau aan de Vlaamse universiteiten.
Ook op postdoctoraal niveau zal dit gevolgen hebben met een vermindering van ongeveer 10 mandaten per jaar.

Gezien de nood aan deze financiering niet zal dalen, zal dit ook een onmiddellijk effect hebben op de slaagpercentages van de BOF-oproepen. Concreet betekent dit ook dat onderzoekers met een excellent track record en onderzoeksplan onderzoeksmiddelen zullen mislopen.

Ook wat betreft het tenure track mandaat zal een vermindering onmiddellijk gevolgen hebben voor de tewerkstelling van een aantal onderzoekers.

Voor de Methusalem-financiering betekent dit dat er minder Methusalem-projecten zullen kunnen worden gefinancierd. Er zullen minder nieuwe projecten kunnen worden gegund en in sommige universiteiten zal men op zoek moeten naar andere middelen om de reeds aangegane engagementen voor de Methusalem-projecten (deze projecten lopen 7j) te kunnen garanderen. Hierdoor zal de afhankelijkheid van externe, projectmatige financiering ook voor toponderzoekers weer stijgen, wat een drukverhoging teweeg zal brengen en dit zowel op de onderzoekers zelf als op de andere financieringskanalen o.a. bij het FWO.

Ook het in 2019 opgezette interuniversitaire iBOF-programma dat de samenwerking tussen de universiteiten binnen de BOF-middelen bevorderd zou getroffen kunnen worden door een besparing van 15% van de BOF-middelen. Dit maakt dat er bij een volgende oproep 2 tot 3 projecten minder kunnen gefinancierd worden, dus 12-13 i.p.v. 15 of een vermindering van 6 projecten wanneer deze besparing zich voortzet.

Dit maakt dat deze overheidsmiddelen ook minder efficiënt zullen worden ingezet en dit bij alle partijen. In de eerste plaats is er een efficiëntieverlies bij de onderzoekersgemeenschap in zijn totaliteit zelf gezien het lagere slaagpercentage, maar daarnaast ook bij de beoordelingspanels aangesteld door de universiteiten.

Het gebrek aan BOF-middelen voor onderzoekers in Vlaanderen dat ontstaat door een substantiële vermindering zal ook invloed hebben op de andere kanalen o.a. FWO. Onderzoekers zullen andere financieringsmiddelen zoeken waardoor de druk zal vergroten op de kanalen van het FWO met een negatief effect op de reeds onder druk staande slaagpercentages in deze kanalen.
Daarnaast zal een vermindering aan BOF-middelen ook leiden naar een groter verlies aan onderzoekstalent voor Vlaanderen doordat onderzoekers die binnen de academische wereld wensen te blijven opereren maar er door de verkleining van het budget niet meer in slagen in Vlaanderen onderzoeksmiddelen te vergaren naar het buitenland uitwijken. Op heden spreken we in Vlaanderen eerder van brain circulation en is er een evenwicht tussen brain gain en brain drain, een substantieel budgetvermindering zou dit evenwicht in het gedrang kunnen brengen.
Wanneer de BOF-middelen met 15% zou gaan dalen, is het bereiken van de 3% norm niet mogelijk. Dit zal vrij snel duidelijk worden in Europese vergelijkingen.

Op **middellange termijn (na 4-5j)** betekent dit uiteraard ook een vermindering van behaalde doctoraten, wetenschappelijk publicaties, wetenschappelijke samenwerkingen en allerhande onderzoeksresultaten.
De vermindering van middelen zal bovendien ook groter zijn dan 15% daar er een hefboomeffect speelt bij van de middelen in de 2de geldstroom naar de 3de en 4de geldstroom.

Een structurele vermindering van de slaagpercentages (zowel bij BOF als bij FWO) zorgt naast een vermindering aan efficiëntie ook voor een demotivatie bij de onderzoekers op middellange termijn. Hoewel de zoektocht naar financiering en het hierbij horende schrijven van onderzoeksvoorstellen een onvermijdelijk onderdeel uitmaakt van het werkpakket van onderzoekers moet er wel een zeker evenwicht bewaard worden tussen effectief uitvoeren van

onderzoek en deze zoektocht naar financiering. Nóg lagere slaagpercentages zullen deze reeds moeilijke balans verstoren wat leidt tot een demotivatie van onderzoekers.

Een vermindering van de BOF-middelen zou ook een negatieve invloed kunnen hebben op de samenwerking tussen de universiteiten. Enerzijds direct door de vermindering van iBOF-projecten maar anderzijds ook indirect door de grote concurrentiedruk tussen de onderzoekers en universiteiten wat de samenwerking niet zal bevorderen.

Naast het niet halen van de 3%-norm en vermoedelijk het afzakken naar de buik van het peloton van Europa op dit vlak, zal een substantiële daling i.p.v. de nodige stijging ook de ambitie om te gaan behoren tot -TOP 5 regio's op middellange termijn in gevaar brengen. In het licht daarvan kan Vlaanderen een brain drain verwachten waarbij excellente kenniswerkers er zullen voor kiezen om naar topregio's af te zakken waar wel voldoende financiering voorhanden is.

De impact op **langere termijn** is mogelijks het grootst en situeert zich op verschillende vlakken.
Er is de vermindering van hooggekwalificeerd gedoctoreerd personeel wat een negatief effect zal hebben op de arbeidsmarkt en bij de bedrijven die in de huidige "war on talent" die naar de toekomst toe enkel zal toenemen op zoek zijn naar deze mensen.
Daarnaast is het verkleinen van onze basis aan fundamenteel onderzoek op lange termijn mogelijk problematisch. Hierdoor lopen we potentieel toekomstige innovaties en doorbraken mis of zullen we deze pas later kennen.

Met tal van grote maatschappelijke uitdagingen voor de deur zijn bovengenoemde korte, middellange en lange termijn gevolgen allerminst aangewezen.

23.16 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI

Beleidsdoorlichtingsfiche Omkadering Jonge Onderzoekers (OJO)

//

Titel van het beleidsinstrument: Omkadering Jonge Onderzoekers

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[52]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

39. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
40. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

24.EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[52] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

24.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

"Belangrijke elementen in het onderzoeksbeleid (zowel in Vlaanderen als in andere regio's en landen) zijn het investeren in en het ontwikkelen van voldoende menselijk kapitaal ten behoeve van het wetenschappelijk onderzoek. Hoewel het Vlaams onderzoeksbeleid aandacht besteedt aan deze elementen – en dit ook vanuit de vaststelling op Europees niveau dat dergelijke investeringen noodzakelijk zijn voor de welvaart en het welzijn in heel Europa – werd vastgesteld dat er in Vlaanderen ook nog een gebrek was aan een degelijke omkadering voor jonge onderzoekers. Dit leidde tot het opstellen van een Vlaams actieplan voor onderzoekers[53] en het opzetten van het OJO-programma (2011).

De decretale verankering van OJO werd voorzien in artikel 63/4 van het decreet betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (hierna: W&I-decreet) van 30 april 2009[54]. Dit artikel stelt dat de Vlaamse overheid jaarlijks subsidies verleent aan de universiteiten die partner zijn bij een associatie voor de omkadering van *jonge onderzoekers*. In 2011 startte de Vlaamse Regering met een nieuw programma ter ondersteuning van de loopbaanontwikkeling van jonge onderzoekers, dat eerst op ad-hoc-basis werd gefinancierd. Het programma werd in 2013 in uitvoering van het W&I-decreet vastgelegd in het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de omkadering van jonge onderzoekers ('OJO-Besluit') en aldus vanaf het begrotingsjaar 2013 structureel gefinancierd.[55]

De subsidie dient conform artikel 10 van het OJO-Besluit te worden ingezet voor het creëren van een kader voor en de ontwikkeling, uitvoering en versterking van activiteiten met betrekking tot de volgende doelstellingen:

1. Training van jonge onderzoekers;
2. Loopbaanontwikkeling en bevordering van loopbaanperspectieven van jonge onderzoekers;
3. Versterken van de internationale oriëntatie in de loopbaan van jonge onderzoekers;
4. Samenwerking met andere kennisinstellingen binnen Vlaanderen met betrekking tot doelstellingen vermeld in punt 1 tot en met 3.

De grootte van het subsidiebedrag wordt jaarlijks vastgelegd en verdeeld volgens een verdeelsleutel."[56]

24.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

[53] Zie o.a. Vlaamse Regering (2010), Daar zit beweging in! Een Vlaams actieplan voor onderzoekers, Brussel.

[54] Gewijzigd bij het decreet van 21 december 2012 houdende diverse bepalingen met betrekking tot de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid en bij het decreet van 25 april 2014 tot wijziging van diverse bepalingen van het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid en tot opheffing van diverse andere bepalingen. Er zijn ook nog wijzigingen aan het decreet doorgevoerd in 2016 en 2017, maar deze hadden geen impact op de bepalingen over OJO.

[55] Vlaamse Regering (2013), Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de omkadering van jonge onderzoekers, Brussel.

[56] Uit "Evaluatie van de Omkadering van Jonge Onderzoekers (OJO)", door Dialogic, projectnr2017.074, pg.5

In 2011 startte de Vlaamse Regering met een nieuw programma ter ondersteuning van de loopbaanontwikkeling van jonge onderzoekers, dat eerst op ad-hoc-basis werd gefinancierd. Het programma werd in 2013 in uitvoering van het W&I-decreet vastgelegd in het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de omkadering van jonge onderzoekers ('OJO-Besluit') en aldus vanaf het begrotingsjaar 2013 structureel gefinancierd.[57]

Overzicht van het ingezette overheidsbudget sinds de start van OJO in 2011

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
KU Leuven	1.522.080	1.542.424,89	1.549.760	1.531.400	1.488.500	1.464.700	1.450.800	1.434.200	719.106,96	1.800.925,64	1.789.480,76
UA	489.760	488.849,27	490.000	506.700	503.200	522.600	528.400	524.200	267.339,62	666.662,76	673.071,46
UGent	1.239.760	1.229.441,42	1.217.760	1.217.000	1.244.000	1.234.700	1.238.800	1.259.400	623.822,63	1.547.850,84	1.554.317,60
UHasselt	251.520	251.563,62	254.240	252.300	262.900	270.700	280.000	286.200	141.955,47	360.536,85	361.271,29
VUB	496.880	487.720,80	488.560	492.600	501.400	507.300	502.000	496.000	247.775,32	624.023,91	621.858,89
TOTAAL	**4.000.000**	**4.000.000**	**4.000.320**	**4.000.000**	**4.000.000**	**4.000.000**	**4.000.000**	**4.000.000**	**2.000.000**	**5.000.000**	**5.000.000**

Sinds 2011 worden vanuit het beleidsdomein EWI jaarlijks subsidies toegekend aan de Vlaamse universiteiten voor het programma ter omkadering van jonge onderzoekers (OJO) voor een totaalbedrag van 4 miljoen euro[58].

Deze subsidie vindt haar basis in het *Besluit van 28 juni 2013 van de Vlaamse Regering* betreffende de omkadering van jonge onderzoekers en wordt verdeeld onder de universiteiten aan de hand van de OJO-verdeelsleutel:

1°. 20 % van het bedrag wordt gelijk verdeeld over de begunstigden;

2°. 60 % van het bedrag wordt verdeeld volgens de doctoraatsparameter van de sleutel voor de verdeling van de middelen voor de Bijzondere Onderzoeksfondsen in jaar t, zoals beschreven in artikel 33 van het besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de financiering van de bijzondere onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap;

3°. 20 % van het bedrag wordt verdeeld volgens het procentuele aandeel van elke universiteit in de voltijdse eenheden van het wetenschappelijk personeel buiten de werkingsuitkeringen op postdoctoraal niveau en de doctor-assistenten, volgens de personeelsstatistieken van de Vlaamse Interuniversitaire Raad van de jaren t-5 tot en met t-2.

Dit Besluit van de Vlaamse Regering van 28 juni 2013 betreffende de omkadering van jonge onderzoekers werd gewijzigd bij het Besluit van de Vlaamse regering van 24 mei 2019. Volgende wijzigingen waren bepalend:

1. De bestedingstermijn loopt vanaf dan per kalenderjaar i.p.v. per academiejaar (artikel 7)
2. De subsidies bedragen vanaf dan minstens 5.000.000 euro per jaar i.p.v. 4.000.000 euro (artikel 3)

Voor het academiejaar 2018-2019 werd er een subsidie van 4.000.000 euro ter beschikking gesteld aan de universiteiten. Conform artikel 17/1 van het voornoemde besluit, wordt er, rekening houdend met voornoemde twee wijzigingen, als overgangsmaatregel voor het kalenderjaar 2019 een bijkomende subsidie van 2.000.000 euro ter beschikking gesteld.

[57] Uit "Evaluatie van de Omkadering van Jonge Onderzoekers (OJO)", door Dialogic, projectnr2017.074, pg 19

[58] In de aanvraagbrief naar betere omkadering voor de doctoraatscholen opgesteld door de toenmalige VLIR-voorzitter, Prof. Van Cauwenberge, dd 20 september 2011, wordt gesteld dat: "Een bedrag van om en bij de 4m€ zou volgens de meest recente VLIR-telling een investering van ongeveer 395 euro per onderzoeker (10.140 VTE's op predoc en postdoc niveau) opleveren. Zo'n subsidie verdelen onder de Vlaamse universiteiten zou een mooie impuls betekenen om een opleidingsprogramma voor predoctorale en postdoctorale onderzoekers op kruissnelheid te brengen."

Bij EWI werkt er 1 VTE op B3-niveau voor 25% van de tijd aan dit dossier. Al is dit moeilijk af te bakenen omdat dit net zoals vele andere dossiers niet op zichzelf staand is. Er is regelmatig afstemming nodig met collega dossierbehandelaars (BOF, FWO, Gender, Open Science,…) en ook op Belgisch en Europees niveau worden de ontwikkelingen opgevolgd.

Als we de inzet van personeel per universiteit en interuniversitair bekijken dan zien we in de rapportering voor 2020 hoeveel personeelsleden werden betaald voor hun bijdrage in OJO en hoeveel persoonsmaanden daar tegenover stonden. In realiteit is het aantal personen die instaan voor de omkadering van onderzoekers binnen de universiteiten wellicht veel groter maar worden die betaald van andere middelen.

universiteit	**aantal mensen / persoonsmaanden**
KU Leuven	33 personen / 223,62 persoonsmaanden
UA	3 personen / 21 persoonsmaanden
UGent	16 personen /143 persoonsmaanden
UHasselt	6 personen / 30,4 persoonsmaanden
VUB	6 personen /34,5 persoonsmaanden
interuniversitair	2 personen VLIR /24 persoonsmaanden

24.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Conform artikel 10 van het Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van diverse bepalingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 28 juni 2013 betreffende de omkadering van jonge onderzoekers (gewijzigd op 24 mei 2019) wordt de subsidie ingezet voor het creëren van een kader voor en de ontwikkeling, uitvoering en versterking van activiteiten met betrekking tot de volgende doelstellingen:

1° training van jonge onderzoekers:

a) aanbieden van een opleidingsaanbod voor doctorale onderzoekers waarin zowel interdisciplinaire verbreding en verdieping als ontwikkeling van vak- en disciplineoverschrijdende vaardigheden of generieke, overdraagbare competenties, bijvoorbeeld ondernemen, aan bod komt, met bijzondere aandacht voor dataskills en research data management, onder andere met het oog op open science;
b) organisatie van opleidingen of seminaries voor postdoctorale onderzoekers;
c) training met betrekking tot communicatie over onderzoeksactiviteiten en -resultaten met bijzondere aandacht voor de doelstellingen van het wetenschapscommunicatiebeleid;
d) training met betrekking tot valorisatie van onderzoeksactiviteiten, met specifieke aandacht voor valorisatie in sociale en humane wetenschappen;
e) training met betrekking tot pedagogische en didactische competenties;
f) training met betrekking tot gender- en diversiteitsdimensie in wetenschappelijk onderzoek;
g) training met betrekking tot wetenschappelijke integriteit;
h) training van trainers of promotoren;
i) training die ertoe kan bijdragen het welbevinden van jonge onderzoekers te verhogen;

2° loopbaanontwikkeling en bevordering van loopbaanperspectieven van jonge onderzoekers:

a) verhoging van de inzetbaarheid van houders van een doctoraatsdiploma;

b) ondersteunen en stimuleren van de intersectorale mobiliteit van doctorale en postdoctorale onderzoekers : informatieverstrekking, mobiliteit van doctorale en postdoctorale onderzoekers naar een niet-academische omgeving;
c) sensibilisering van doctorale en postdoctorale onderzoekers over bewuste carrièrekeuzes;
d) sensibilisering op de arbeidsmarkt rond inzetbaarheid van houders van een doctoraatsdiploma;
e) intersectorale samenwerking;
f) carrièrebegeleiding van doctorale en postdoctorale onderzoekers met bijzondere aandacht voor een niet-academische carrière;
g) individueel coachen van doctorale en postdoctorale onderzoekers;
h) professionalisering van de administratieve en inhoudelijke verantwoordelijken voor de omkadering van doctorale en postdoctorale onderzoekers;
i) ...;

3° versterken van de internationale oriëntatie in de loopbaan van jonge onderzoekers:
a) ondersteunen en stimuleren van de internationale mobiliteit van doctorale en postdoctorale onderzoekers : informatieverstrekking, organisatie en uitbreiding van internationale doctoraatsprogramma's en mobiliteit van doctorale en postdoctorale onderzoekers;
b) organiseren van internationale rekrutering van doctorale en postdoctorale onderzoekers;
c) organiseren van contacten met relevante internationale partners;
d) organiseren of aanbieden van trainingsonderdelen in samenwerking met internationale partners;

4° samenwerking met andere kennisinstellingen binnen Vlaanderen met betrekking tot doelstellingen, vermeld in punt 1° tot en met 3°.

Niet alleen naar aanleiding van de uitbraak van de Covid-19 pandemie maar ook uit mijn verwijzingen in punt 1.15 naar de huidige aandacht vanuit Europa voor de begeleiding van ons menselijk kapitaal merkt men de brandende actualiteit van de nood aan kwaliteitsvolle en goed uitgewerkte omkadering van onze onderzoekers om hen zo in de beste omkadering op te leiden tot succesvolle en excellente onderzoekers en hen te laten doorstromen binnen en buiten de academische wereld. Zo helpen ze Vlaanderen mee op de kaart te zetten.

24.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Ja, het beleidsinstrument heeft in 2018 voorwerp uit gemaakt van een evaluatie die werd uitgevoerd door Dialogic op vraag van het departement EWI. Het rapport is op eenvoudig verzoek te verkrijgen bij het evaluatieteam van het departement EWI.

De voornaamste conclusies waren:
Jonge onderzoekers in het Vlaams onderzoeklandschap
1. In de afgelopen twee decennia is het aantal jonge onderzoekers in Vlaanderen fors toegenomen (een verdrievoudiging van het aantal jaarlijks uitgereikte doctoraten sinds de

jaren negentig) en is de samenstelling van deze groep veranderd (meer vrouwen en meer buitenlanders). Het aantal vaste posities bij universiteiten is echter stabiel gebleven, waardoor steeds meer jonge onderzoekers meteen na het doctoreren de Vlaamse academische omgeving verlaten. Een groot aantal van hen zal zijn/haar carrière buiten de academische omgeving verder zetten. Een betere voorbereiding van deze jonge onderzoekers op een dergelijk vervolg van hun loopbaan geeft legitimiteit aan een omkaderingsprogramma als OJO (los van de vraag wie dat moet financieren).

Doelstellingen van het programma

2. OJO kent, conform het OJO-Besluit, vier doelstellingen die de universiteiten als richtlijn gebruiken voor het intern (en gezamenlijk) organiseren van activiteiten. Wij hebben echter enkele bedenkingen bij deze doelen, namelijk:
    a. De 1e doelstelling (training) biedt veel ruimte voor activiteiten ter ondersteuning van het doctoraatsonderzoek, terwijl de nadruk onzes inziens meer zou moeten liggen op het trainen van jonge onderzoekers op vaardigheden die een bijdrage kunnen leveren aan innovatie in de samenleving (dus meer focus op vak- en discipline-overschrijdende vaardigheden).
    b. De 3e doelstelling (internationale oriëntatie) is minder relevant, omdat een groot deel van de jonge onderzoekers (30%) al van buitenlandse afkomst is en dus al een internationale oriëntatie heeft. Bovendien zijn er andere programma's die al nadruk leggen op internationale oriëntatie.
    c. Intersectorale samenwerking (tussen de academische en niet-academische wereld) als onderdeel van sectorale mobiliteit zou nader uitgewerkt kunnen worden, bijvoorbeeld door aan te geven met wie samengewerkt zou moeten worden (meer dan bedrijven alleen, maar ook overheden en maatschappelijke organisaties) en dat het ook mobiliteit betreft gericht op het starten van een eigen onderneming.

Georganiseerde activiteiten

3. De universiteiten hebben sinds de structurele invoering van OJO (2013) een groot en gevarieerd aanbod van activiteiten ontwikkeld. Het merendeel van deze activiteiten had bij de meeste universiteiten betrekking op domeinspecifieke training (onderdeel doelstelling 1). Het minst aantal activiteiten had betrekking op internationale oriëntatie. Ook constateren wij dat er cf. het OJO-Besluit op een aantal vlakken samenwerking wordt opgezocht en universiteiten gezamenlijk activiteiten aanbieden (met name op het gebied van doelstelling 1: training). Met betrekking tot doelstelling 2 (loopbaanontwikkeling) en 3 (internationale oriëntatie) vindt relatief weinig samenwerking tussen de universiteiten plaats.
4. Sommige universiteiten hanteren (internationale) kaders om hun omkaderingsactiviteiten te structuren (doelen, vaardigheden, type cursussen, etc.), zoals het Vitae *Researcher Development Framework* (RDF) en het *Joint Skills Statement*. Weer andere universiteiten hebben op eigen kracht een logische structuur en samenhang van het aanbod weten te organiseren. Alle universiteiten beschikken over Doctoral Schools die een spilfunctie vervullen bij het structureren en organiseren van activiteiten.

Deelname en tevredenheid activiteiten

5. Het totaal aantal deelnemers aan de activiteiten in het academiejaar 2015-2016 bedroeg 27.468 (dit zijn geen unieke deelnemers). We stellen vast dat er in de praktijk enerzijds een groep jonge onderzoekers is die vaker deelneemt aan activiteiten en anderzijds een groep jonge onderzoekers die weinig deelneemt. De universiteiten die deelname (deels) verplicht stellen, scoren (logischerwijs) hoger op de indicatoren waarover zij aan de Vlaamse overheid jaarlijks rapporteren, namelijk 'minstens 1 opleidingsonderdeel gevolgd voor verdediging' en 'getuigschriften doctoraatsopleiding'. Overigens zijn deze indicatoren niet vastgelegd in het OJO-besluit, maar vraagt de Vlaamse overheid wel om erover te rapporteren.
6. Jonge onderzoekers zijn in de breedte tevreden over het aanbod. Dat het aanbod meegroeit met de fase waarin een jonge onderzoeker verkeert, wordt vooral als positief ervaren. Een ander aspect dat gewaardeerd wordt door de jonge onderzoekers, is dat men middels deze

activiteiten netwerken kan uitbouwen. Er worden door de jonge onderzoekers ook enkele kritische kanttekeningen geplaatst, namelijk dat het aanbod niet altijd goed aansluit bij hun noden. Zo is het aanbod (nog) sterk op doctorale onderzoekers gericht en minder op postdocs, onvoldoende gepersonaliseerd en het aanbod sluit niet altijd goed aan bij de vaardigheden die worden gevraagd vanuit de arbeidsmarkt. Ook zijn er cursussen met lange wachtlijsten.

Rapportering over het programma

7. De universiteiten voldoen aan de voorwaarden omtrent rapportage van het OJO-Besluit. Zij dienen allen een document in waarin de individuele en gezamenlijke/interuniversitaire activiteiten worden besproken. Ook lichten de universiteiten de activiteiten in relatie tot de vier doelstellingen van het OJO-Besluit toe. Daarnaast bevatten de verslagen van enkele universiteiten een paragraaf waarin zij vooruitblikken op de activiteiten gepland voor de toekomst. Tevens is er, conform het OJO-Besluit, in de documenten een financieel verslag opgenomen waarin de gemaakte kosten gespecifieerd worden.

Impact van OJO

8. De impact van OJO op *jonge onderzoekers* manifesteert zich op cognitief en op praktisch niveau. Met het *cognitief niveau* bedoelen wij dat OJO jonge onderzoekers (en hun omgeving) meer bewust maakt van het feit dat een academische loopbaan na een doctoraatsonderzoek of een postdoc geen automatisme (meer) is. Met de impact op het *praktisch niveau* bedoelen wij dat OJO op verschillende manieren ondersteuning biedt aan de loopbaan van jonge onderzoekers. OJO stimuleert ook dat jonge onderzoekers deelnemen aan OJO-activiteiten gericht op training van vak- en discipline-overschrijdende vaardigheden en specifieke vaardigheden, loopbaanontwikkeling en internationale oriëntatie. Daarnaast stimuleert OJO de begeleiders van jonge onderzoekers om hierin mee te gaan en verder dat jonge onderzoekers sneller in aanraking komen met potentiële niet-academische werkgevers.

9. De belangrijkste impact van OJO op de *universiteiten* is dat zij zowel in hun onderzoeksbeleid als in hun personeelsbeleid meer aandacht zijn gaan geven aan de ondersteuning van de (toekomstige) loopbaan van jonge onderzoekers. De meeste universiteiten besteedden al aandacht aan de omkadering van jonge onderzoekers, maar de middelen die dankzij OJO beschikbaar zijn gesteld, zorgen dat deze omkadering zowel institutioneel als beleidsmatig beter en structureel ingebed is geraakt. OJO zorgt er voor dat de interne positie van de Doctoral Schools is verstevigd en uitgebouwd. We kunnen ook stellen dat OJO zorgt dat de contacten tussen universiteiten en bedrijven toenemen. Een uitdaging is nog wel in welke mate deze impact overeind blijft, mochten OJO-middelen (hypothetisch) komen te vervallen. Pas dan zal blijken of de omkadering van jonge onderzoekers dusdanig structureel is ingebed dat universiteiten dit blijvend vormgeven, ook zonder specifieke subsidie.
10. De impact van OJO op *toekomstige werkgevers* is beperkt (in vergelijking met andere types van betrokkenen). Zij worden gesensibiliseerd over de waarde van jonge onderzoekers en hun engagement met OJO-activiteiten wordt vergroot. Meer specifiek gaat het er om dat bedrijven bijvoorbeeld aangeven aan welke kennis en vaardigheden zij nood hebben, deelnemen aan omkaderingsactiviteiten (presenteren, begeleiden, bedrijfsbezoeken) of stimuleren dat de Vlaamse overheid het belang van een voldoende groot aanbod van hooggekwalificeerd menselijk kapitaal om de kenniseconomie van Vlaanderen en ondernemerschap te ondersteunen, onderschrijft.

Uitvoerbaarheid en verbetering van de regeling

11. De OJO-regeling is gemiddeld genomen goed uitvoerbaar. Wel zijn er enkele (praktische) knelpunten waar de betrokkenen bij OJO (beleid en operationeel) aandacht voor vragen, namelijk:
    a. De OJO-subsidie moet conform het besluit binnen één jaar worden besteed door de universiteiten;
    b. De omvang van de OJO-subsidie wordt relatief laat bekend gemaakt (1 juli) door de Vlaamse overheid. Bovendien is de totale OJO-subsidie een gesloten enveloppe

waardoor het bedrag dat jaarlijks beschikbaar is per jonge onderzoeker steeds verder afneemt.

c. Het OJO-boekjaar loopt van 1 oktober van het jaar t tot en met 30 september van het jaar t+1 en volgt daarbij dus niet de kalenderjaren.

d. De jaarlijkse rapporteringsvereisten leiden – althans in verhouding tot de omvang van de OJO-subsidie – tot een relatief uitgebreid rapport met een bijbehorende aanzienlijke investering van tijd (en dus van middelen).

12. De Vlaamse wet- en regelgeving met betrekking tot het bursalenstatuut en voor FWO-mandaathouders bepaalt dat jonge onderzoekers die worden aangesteld in deze statuten niet of slechts onder welbepaalde omstandigheden activiteiten buiten het onderzoekswerk mogen opnemen. Dit maakt het bijvoorbeeld lastig om tijdens een doctoraatsonderzoek meer uitgebreid kennis te maken met een niet-academische werkomgeving, bijvoorbeeld middels een korte stage of een gezamenlijk project (typische activiteiten die onder OJO vallen).

Omvang en aanwending van de subsidie

13. De jaarlijkse OJO-subsidie voor de universiteiten samen bedraagt vier miljoen euro. Deze subsidie is de grootste financiële bron voor de omkaderingsactiviteiten. De universiteiten leveren zelf ook een eigen bijdrage, maar deze bijdrage wordt niet altijd inzichtelijk gemaakt en gerapporteerd door de universiteiten. Niet alle activiteiten worden volledig gefinancierd met OJO-middelen, maar deze middelen werken wel als een hefboom. Er zijn universiteitsmedewerkers die bijdragen aan omkaderingsactiviteiten (inclusief OJO) zonder dat deze inbreng administratief (en financieel) onder OJO wordt geschoven. Tot slot leveren de universiteiten een bijdrage *in kind*, bijvoorbeeld in de vorm van het beschikbaar stellen van faciliteiten en lesmateriaal. Doordat de totale OJO-subsidie in de betreffende periode gelijk is gebleven, is als gevolg van de toename van het aantal jonge onderzoekers de beschikbare subsidie per jonge onderzoeker gedaald. In 2011 bedroeg de subsidie per onderzoeker 350 euro en in 2017 was dit 304 euro.
14. De universiteiten besteden de middelen conform artikel 9 en 10 van het OJO-Besluit. Uit de financiële gegevens blijkt dat alle universiteiten voldoen aan de eis van artikel 12 van het besluit om minstens één kwart van de subsidie in te zetten in een samenwerkingsverband met ten minste twee andere Vlaamse universiteiten. Verder constateren wij dat de universiteiten in de afgelopen jaren een groeiend aandeel van de subsidie uitgeven aan personeelskosten, en dat gaat ten koste van uitgaven aan activiteiten.

Meerwaarde van OJO

15. De meerwaarde van OJO voor het Vlaams onderzoeksbeleid bestaat eruit dat jonge onderzoekers die de arbeidsmarkt betreden over relevante en fundamentele kennis en vaardigheden beschikken die de concurrentiepositie van de Vlaamse bedrijven kunnen verbeteren en de ontwikkeling van de kenniseconomie in het algemeen kunnen stimuleren. OJO ondersteunt het aantrekken van buitenlandse talenten, omdat het universiteiten helpt een aanvullende en aantrekkelijke ondersteuning te bieden. OJO zorgt ervoor dat universiteiten voldoende kunnen en willen investeren in de generieke vaardigheden van een groep onderzoekers waarvan op voorhand bekend is dat een groot deel na enkele jaren toch weer zal vertrekken naar een andere werkkring. Ook helpt OJO specifieke beleidsdoelstellingen onder de aandacht van universiteiten te brengen, bijvoorbeeld met betrekking tot (gender)diversiteit en ondernemerschap.
16. Er bestaan in het buitenland relatief weinig vergelijkbare programma's (geïnitieerd vanuit de overheid) wat het programma uniek maakt. De belangrijkste meerwaarde van OJO ten opzichte van andere Vlaamse instrumenten bestaat eruit dat OJO-middelen geoormerkt zijn en op basis van een beperkte universitaire competitie worden verdeeld (de doctoraatsparameter uit de BOF-sleutel speelt een rol in de verdeling). Ondanks de beperkte omvang (in vergelijking met de middelen voor FWO, BOF en IOF) creëert OJO een voelbare dynamiek (nieuwe en zichtbare activiteiten, sensibilisering van verschillende doelgroepen).

SWOT (intern, OJO als aspect van het intern onderzoeksbeleid van universiteiten)

17. De sterktes van OJO bestaan uit de agenderende functie om beleid en initiatieven gericht op jonge onderzoekers te ontwikkelen binnen en tussen universiteiten. Ook heeft OJO een sensibiliseringsfunctie voor jonge onderzoekers en hun promotoren over uitstroommogelijkheden en het belang van een brede, professionele vorming. Voorts draagt OJO bij aan een aanzienlijke uitbreiding en diversificatie van activiteiten waar jonge onderzoekers toekomstgericht uit kunnen kiezen.
18. De zwaktes van OJO bestaan uit de dalende subsidie per jonge onderzoeker als gevolg van het toenemend aantal jonge onderzoekers in combinatie met het gesloten enveloppesysteem. Ook wordt de OJO-subsidie jaarlijks toegekend waardoor langetermijnplanning moeilijk is. De OJO-activiteiten zijn meer op doctorale dan op postdoctorale onderzoekers gericht. De impact van OJO wordt onvoldoende empirisch gemonitord door de universiteiten.
19. De opportuniteiten van OJO bestaan uit het uitbouwen van de OJO-werking zowel per universiteit als gezamenlijk. Ook kan de zichtbaarheid vergroot worden, zowel naar het buitenland (meer bekendheid, internationale samenwerking) als van de impact (het vormen van veelzijdige kenniswerkers). OJO kan meer aandacht geven aan het verbeteren van het welbevinden van jonge onderzoekers.
20. De bedreigingen van OJO bestaan uit het feit dat de omvang van de OJO-subsidie afhankelijk is van politieke besluitvorming wat een risico vormt voor het onderhouden van een structureel verankerd omkaderingsaanbod. De breedte van de doelstellingen en activiteiten zet de efficiëntie van het programma onder druk. De publicatiecultuur in de academische wereld zorgt er bovendien voor dat jonge onderzoekers minder geneigd zijn deel te nemen aan activiteiten die daar niet aan bijdragen. Ook raakt de kloof tussen wetenschap en samenleving de positie van jonge onderzoekers. Zij zullen – net als andere onderzoekers – activiteiten moeten ontplooien om het bredere publiek beter te betrekken bij wetenschapsbeoefening.

SWOT (extern, OJO als beleidsinstrument in het Vlaams onderzoeksbeleid)

21. De sterktes van OJO bestaan uit het feit dat OJO-middelen geoormerkt zijn waardoor zij met zekerheid ingezet worden voor specifieke doelen. OJO helpt om universiteiten meer aandacht te laten geven aan de omkadering van jonge onderzoekers met betrekking tot trainingen, loopbaan en internationale oriëntatie. OJO helpt om specifieke doelstellingen in het WTI-beleid te realiseren. Verder is OJO in omvang relatief klein, maar werkt het wel als katalysator om universiteiten, jonge onderzoekers en hun begeleiders te sensibiliseren.
22. De zwaktes van OJO bestaan uit beperkingen die voortkomen uit vigerende wet- en regelgeving. OJO kent als relatief klein instrument relatief veel doelstellingen en dit leidt tot versnippering van een toch al een beperkt budget. OJO is als relatief klein instrument in het Vlaams onderzoeksbeleid kwetsbaar.
23. De opportuniteiten van OJO bestaan uit het nadrukkelijker betrekken van toekomstige werkgevers bij de beleidsontwikkeling omtrent de vorming van jonge onderzoekers opdat zij makkelijker doorstromen naar de niet-academische arbeidsmarkt. Dit draagt bij aan de ontwikkeling van de Vlaamse kenniseconomie. OJO kan de voorbeeldwerking van de Vlaamse overheid stimuleren en zorgen dat zij functies inricht en functieprofielen opstelt voor de aanwerving van doctoraathouders. Ook kan de huidige wet- en regelgeving aangepast worden zodat initiatieven met betrekking tot intersectorale mobiliteit gemakkelijker ontwikkeld kunnen worden.
24. Een bedreiging van OJO komt voort uit het streven van de Vlaamse Regering om de structuren en regelgeving in het Vlaams innovatielandschap te vereenvoudigen. Dat kan betekenen dat OJO-middelen samengevoegd worden met andere instrumenten. De specifieke aandacht voor de omkadering van jonge onderzoekers zou daarmee kunnen verminderen. Een andere bedreiging is onvoldoende betrokkenheid van potentiële werkgevers van jonge onderzoekers (in het bijzonder van bedrijven). Dit vergroot de kans dat de Vlaamse doelstellingen (en de activiteiten die daaruit volgen) omtrent omkadering van jonge onderzoekers onvoldoende aansluiten bij de noden van deze werkgevers.

Toekomst

25. In alle toekomstplannen van de universiteiten wordt aandacht geschonken aan de omkadering van jonge onderzoekers (doctoraatsstudenten en postdocs). Deze aandacht leidt ertoe dat universiteiten in de toekomst inzetten op bijvoorbeeld het verplicht volgen van trainingsprogramma's, het sensibiliseren van begeleiders en de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld bedrijven) over capaciteiten van doctoraathouders, het opstellen van individuele carrièreplannen voor jonge onderzoekers en het monitoren en aanpassen van de begeleiding van jonge onderzoekers. De toekomstplannen kennen geen (uitgebreide) analyses van hoe ervaringen uit de voorgaande periode met de omkadering van jonge onderzoekers verwerkt zouden moeten worden in nieuw beleid.
26. De plannen van de universiteiten met betrekking tot de omkadering van jonge onderzoekers vertonen ook overlap. Dat mag ook verwacht worden aangezien de plannen zich richten op gelijke doelgroepen en gestuurd worden door de vier doelstellingen zoals vastgelegd in het OJO-Besluit. Het valt ons op dat in het gemeenschappelijk toekomstplan dat de universiteiten gezamenlijk hebben opgesteld elke universiteit haar eigen ambities en activiteiten benoemt, maar dat een paragraaf ontbreekt waarin gemeenschappelijke ambities en activiteiten worden getoond.
27. De gemeenschappelijke ex-antezelfevaluatie die de universiteiten met betrekking tot OJO hebben opgesteld, maakt duidelijk dat de universiteiten zich met OJO blijvend willen inschakelen in het Vlaams onderzoeksbeleid. Zo bevestigen de universiteiten hun engagement om de vier doelstellingen uit het OJO-Besluit (training, loopbaanontwikkeling, internationale oriëntatie en samenwerking) te realiseren. Het uitrollen van voldoende activiteiten voor de gehele doelgroep wordt echter een steeds grotere uitdaging, omdat de OJO-subsidie in de afgelopen jaren gelijk is gebleven, terwijl het aantal jonge onderzoekers is toegenomen.

24.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

In het evaluatieverslag[59] van 2018 werden aanbevelingen genoteerd: zowel aan de universiteiten als aan de Vlaamse overheid:
Aanbevelingen aan de universiteiten

1. Investeer in nog meer en betere samenwerking tussen universiteiten door een gemeenschappelijke visie op de omkadering van jonge onderzoekers op te stellen (bv. over welke generieke competenties elke onderzoeker zou moeten beschikken), door nog meer op centraal niveau omkaderingsactiviteiten te ontwikkelen en beschikbaar te maken voor alle jonge onderzoekers (doctorale en postdoctorale onderzoekers) in Vlaanderen (in plaats van een activiteit van één of enkele universiteiten op te schalen naar heel Vlaanderen). Neem deze ambitie op in het gemeenschappelijk toekomstplan.

[59] Uit de "Evaluatie van de Omkadering van Jonge Onderzoekers (OJO)", door Dialogic, projectnr2017.074, pg.15-17

2. Voer een interne stresstest uit, om beter voorbereid te zijn op mogelijke aanpassingen van OJO. In een dergelijke test wordt de stabiliteit van de omkadering van jonge onderzoekers binnen een universiteit getest wanneer het systeem zwaarder belast wordt dan gebruikelijk. Wat zou er met de omkadering voor jonge onderzoekers binnen universiteiten gebeuren indien de Vlaamse overheid zou beslissen de subsidie te beëindigen of het geoormerkte karakter van deze subsidie te schrappen (en het bv. bij de algemene werkingsmiddelen of BOF te voegen)? OJO is internationaal weliswaar uniek, maar vergelijkbare programma's elders staan onder druk of zijn zelfs geschrapt (op basis van het argument dat universiteiten deze omkadering na enkele jaren geheel zelf kunnen organiseren en financieren).
3. Ontwikkel op basis van deze test scenario's hoe om te gaan met eventuele veranderingen in de opzet en financiering van OJO, waaronder bijvoorbeeld een aanpassing van het totale subsidiebedrag, een andere verdeelsleutel, andere doelstellingen of de nood om meer externe middelen te verwerven voor dit programma.
4. Investeer blijvend in de betrokkenheid van toekomstige werkgevers van jonge onderzoekers om hen enerzijds te sensibiliseren over de meerwaarde van deze groep en anderzijds hun inbreng te gebruiken bij de OJO-activiteiten, ook wat betreft het stimuleren van ondernemerschap.
5. Ontwikkel een gemeenschappelijke aanpak die de impact van OJO op jonge onderzoekers beter (ook cijfermatig) inzichtelijk maakt, bv. de werkloosheidspercentages van doctoraathouders, de duur van het doctoraatstraject of de tijd tussen het afronden van het doctoraatsonderzoek en de eerste nieuwe baan. Een beter inzicht in deze impact biedt wellicht de nodige argumenten om de OJO-subsidie te behouden. Deze aanpak impliceert bijvoorbeeld ook het monitoren en opvolgen van de loopbaan van doctoraathouders die de universiteit inmiddels verlaten hebben (bv. middels een ECOOM-studie).
6. Maak de eigen bijdrage die de universiteit levert aan OJO beter inzichtelijk in de rapporteringen.

Aanbevelingen aan de Vlaamse overheid

1. Bestendig het OJO-programma, maar overweeg mogelijke aanpassingen van de doelstellingen door bijvoorbeeld nog meer nadruk te leggen op vak- en discipline-overschrijdende vaardigheden, de doelstelling omtrent training aan te scherpen naar training van vak- en discipline-overschrijdende vaardigheden om straks buiten de universiteit te kunnen bijdragen aan het versterken van de innovatiekracht van de Vlaamse samenleving, de doelstelling over internationale oriëntatie te schrappen (dit is al een aspect van loopbaanontwikkeling) en meer aandacht te vragen voor intersectorale mobiliteit en ondernemerschap.
2. Zorg dat de middelen voor OJO minimaal op het niveau blijven van de afgelopen jaren (vier miljoen euro). Bij voorkeur wordt de subsidie gecorrigeerd voor de inflatie en – bij gelijkblijvende doelstellingen - het toegenomen aantal jonge onderzoekers. Houd deze middelen geoormerkt, zodat zij ook daadwerkelijk voor de omkadering worden ingezet. Maak de toekenning van de middelen aan de universiteiten, eventueel op termijn, voor een deel afhankelijk van de kwaliteit van de toekomstplannen van de universiteiten omtrent de omkadering van jonge onderzoekers (dat betekent dat de doctoraatsparameter in de BOF-sleutel of andere elementen, bv. het aandeel wetenschappelijk personeel, minder zwaar gaan wegen).[60]
3. Behoud de autonomie van de universiteiten in dit dossier voor wat betreft de invulling van de activiteiten, maar stimuleer wel dat universiteiten bijvoorbeeld meer aandacht geven

[60] In Finland is dit principe – dat een deel van de tweede geldstroom toegekend wordt op basis van de strategische plannen van universiteiten – ingevoerd (zie http://minedu.fi/en/steering-financing-and-agreements). OJO biedt – als relatief klein instrument – de mogelijkheid om deze werkwijze ook in Vlaanderen toe te passen.

aan de omkadering van postdoctorale onderzoekers, dat bottom-up initiatieven vooral door jonge onderzoekers worden ingediend (en minder door hun begeleiders) en dat gelet wordt op het welbevinden van jonge onderzoekers.

4. Uniformiseer de verplichte rapportages die de universiteiten jaarlijks moeten opleveren en zorg dat de werklast voor het opstellen van deze rapportages beperkt blijft. Leg in deze rapportages de nadruk op het verzamelen van informatie over tevredenheid en impact en over de besteding van de subsidie aan de verschillende doelstellingen van het programma.
5. Maak de wet- en regelgeving rondom OJO wat gebruiksvriendelijker voor de universiteit en voor jonge onderzoekers. Voor universiteiten door de subsidie op basis van kalenderjaren toe te kennen, toe te laten dat delen van de subsidie naar volgende werkingsjaren overgeheveld kunnen worden, en de rapporteringen over de aanwending van de subsidie te vereenvoudigen (zie de eerdere aanbeveling). Voor jonge onderzoekers door de eisen omtrent de besteding van tijd en middelen voor onderzoek minder strikt te maken, zodat intersectorale uitwisseling tijdens een doctoraatstraject of postdoc makkelijker wordt.
6. Geef de omkadering van jonge onderzoekers en het belang van deze onderzoekers voor de Vlaamse kenniseconomie een duidelijke plek in de (toekomstige) relevante beleidsnota's. Kennistransfer is immers niet alleen afhankelijk van gemeenschappelijke projecten, publicaties, patenten en presentatie, maar ook van personeelsmobiliteit tussen sectoren. Neem hierin ook de visie van werkgevers mee.
7. Ga na in welke mate andere instrumenten in het onderzoeksbeleid (FWO, IOF, BOF, etc.) voldoende afgestemd zijn op OJO (en andersom) en let daarbij vooral op of deze instrumenten ook aandacht vragen voor de ontwikkeling van de loopbaan van de jonge onderzoeker.
8. Geef als overheid zelf het voorbeeld door jonge onderzoekers te werven (zonder voorkeursbehandeling) en door deel te nemen aan OJO-activiteiten (voor zover dat nu nog niet gebeurt).

Een aantal van deze zaken zijn ondertussen al aangepakt:
Bv; bij de universiteiten werd rond

- punt 4 gewerkt aan het aanbieden van de mogelijkheid om (gratis) vacatures voor PhD kandidaten en postdocs, graduates met werkervaring geaffilieerd aan UGent, KU Leuven, VUB, UAntwerpen en UHasselt, te posten op een speciaal daarvoor ontworpen jobplatform [*https://phd-talents-be.jobteaser.com/nl/company_account/sign_in*] op JobTeaser.
- Punt 5 samengezeten met ECOOM UGent om te zien of betere afstemming kan gebeuren.
- …

Bij de Vlaamse overheid werd rond

- Punt 2 gezorgd voor een budgetverhoging van 1miljoen euro voor OJO.
- Punt 4 samen met de universiteiten een nieuw uniform evaluatierapport uitgewerkt. Dat na het eerste jaar werd geëvalueerd en lichtjes aangepast.
- Punt 5 omgeschakeld van school- naar kalenderjaren.
- …

24.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over

doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Opportuniteiten opgelijst in het evaluatieverslag[61] :

Vanuit intern perspectief (OJO als aspect van het intern onderzoeksbeleid van de universiteiten)

- Uitbouwen van de OJO-werking zowel per universiteit als gezamenlijk.
- **Vergroten van de zichtbaarheid**, zowel naar het buitenland (meer bekendheid, internationale samenwerking) als naar de impact (vormen van veelzijdige kenniswerkers).
- OJO kan als interne hefboom dienen om **samen te werken met andere** interne initiatieven die raken of complementair zijn aan de omkadering van jonge onderzoekers.
- Verder **verbeteren van het welbevinden** van jonge onderzoekers.

Vanuit extern perspectief (OJO als beleidsinstrument in het Vlaams onderzoeksbeleid)

- OJO biedt opportuniteiten om toekomstige werkgevers nadrukkelijker te betrekken bij de beleidsontwikkeling omtrent de vorming van jonge onderzoekers opdat deze gemakkelijker doorstromen naar de niet-academische arbeidsmarkt. Dit draagt bij aan de ontwikkeling van de Vlaamse kenniseconomie.
- OJO kan de voorbeeldwerking van de Vlaamse overheid stimuleren en zorgen dat zij functies inricht en functieprofielen opstelt voor de aanwerving van doctoraathouders.
- Aanpassen van huidige wet- en regelgeving zodat initiatieven met betrekking tot intersectorale mobiliteit gemakkelijker ontwikkeld kunnen worden.

24.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Er bestaan in het buitenland relatief weinig vergelijkbare programma's (geïnitieerd vanuit de overheid) wat het programma uniek maakt. De belangrijkste meerwaarde van OJO ten opzichte van andere Vlaamse instrumenten bestaat eruit dat OJO-middelen geoormerkt zijn en op basis van een beperkte universitaire competitie worden verdeeld (de doctoraatsparameter uit de BOF-sleutel speelt een rol in de verdeling). Ondanks de beperkte omvang (in vergelijking met de middelen voor FWO, BOF en IOF) creëert OJO een voelbare dynamiek (nieuwe en zichtbare activiteiten, sensibilisering van verschillende doelgroepen).[62]

[61] Uit de "Evaluatie van de Omkadering van Jonge Onderzoekers (OJO)", door Dialogic, projectnr2017.074,pg. 62

[62] Uit de "Evaluatie van de Omkadering van Jonge Onderzoekers (OJO)", door Dialogic, projectnr2017.074, pg 27-28

Op basis van de gesprekken en de bevindingen van het expertenpanel komt men in het evaluatierapport van 2018 tot de conclusie dat OJO vrij uniek is. Er bestaan in het buitenland relatief weinig vergelijkbare programma's (geïnitieerd vanuit de overheid), hoewel het expertenpanel er wel op wijst dat vrijwel alle universiteiten in Europa tegenwoordig duidelijke strategische doelstellingen (en budgetten) hebben inzake het ondersteunen van de loopbaan van jonge onderzoekers, ook buiten de universiteit. Vertegenwoordigers van Vlaamse universiteiten worden regelmatig uitgenodigd in het buitenland om OJO te komen toelichten.
In de meeste Europese landen kunnen de universiteiten zelf beslissen in welke mate zij budgetten beschikbaar stellen voor het trainen van (post)doctorale onderzoekers. Er is dan geen sprake van overheidsbeleid en er worden dan ook geen aparte subsidies voor beschikbaar gesteld (zoals in Vlaanderen). We beschrijven hieronder de situatie in enkele Europese landen (op basis van een interne analyse van de VLIR-werkgroep Doctoral Schools en enkele eigen aanvullingen):

- **Duitsland**: Veel Duitse deelstaten verlenen een beperkte subsidie aan universiteiten met het oog op het trainen van doctoraatsstudenten;
- **Zwitserland**: Tot en met 2017 was er een federaal budget beschikbaar voor het opzetten van doctoraatsprogramma's en het geven van trainingen aan doctoraatstudenten. Vanaf 2020 moeten universiteiten dit geheel zelf bekostigen. In het **Verenigd Koninkrijk** moeten de universiteiten dit voortaan ook zelf bekostigen. Sommige universiteiten hebben daarom het inschrijfgeld verhoogd. De meeste universiteiten hebben echter het aanbod beperkt.
- In **Ierland** bestaat het *National Framework for Doctoral Education*. Dit raamwerk omvat een aantal uitgangspunten waaraan de Ierse universiteiten en overheden zich verbinden. Een aantal uitgangspunten heeft direct betrekking op een bredere scholing en inzetbaarheid van doctoraatsstudenten.[63]

Daarnaast bestaan er talloze (inter)universitaire initiatieven die zich richten op het stimuleren van specialistische en generieke vaardigheden van doctoraatsstudenten. Het **Verenigd Koninkrijk** kent de 'Research Council Doctoral Training Grants' (zowel intra- als interuniversitair)[64]. Het **Nederlandse** NWO-I organiseert activiteiten voor jonge onderzoekers (inclusief postdocs), onder meer rondom presenteren en loopbaanplanning.[65] Universiteiten in de vijf **Noord-Europese landen** (Denemarken, Finland, Noorwegen, IJsland en Zweden) bieden gezamenlijke trainingen aan in het domein van gezondheidswetenschappen.[66]
Tot slot is het volgens ons nuttig om de activiteiten van enkele internationale en overkoepelende organisaties te vermelden die internationale samenwerking op het vlak van de omkadering van jonge onderzoekers ondersteunen, zoals de European University Association (EUA). Het EUA organiseert activiteiten die direct gericht zijn op het ondersteunen van de loopbaan van jonge onderzoekers, bijvoorbeeld middels conferenties en prijzen. Ook kent het EUA een *Council for Doctoral Education* dat gericht is op het verbeteren van opleidingen van doctoraatsstudenten.[67]
Een andere relevante organisatie is VITAE. Dit is een internationaal netwerk dat zich richt op het stimuleren van de professionele ontwikkeling van onderzoekers. VITAE kent vier doelstellingen, namelijk het stimuleren van beleidsontwikkeling voor loopbaanondersteuning, het bevorderen van een goed aanbod van trainingen voor onderzoekers, onderzoekers uitrusten met vaardigheden om hun loopbaan vorm te geven en het verzamelen van bewijs over het belang van dit type van ondersteuning.[68]

[63] hea.ie/assets/uploads/2017/04/national_framework_for_doctoral_education_0.pdf
[64] https://www.ukri.org/funding/information-for-award-holders/grant-terms-and-conditions/
[65] www.nwo-i.nl/personeelsinformatie/werk-en-carriere/trainingsaanbod-oio/
[66] https://www.nordochealth.net/about
[67] Zie http://www.eua.be/ en http://www.eua-cde.org/.
[68] Zie https://www.vitae.ac.uk/about-us.

24.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

In Vlaanderen maken we hiervoor gebruik van de databanken en *analyses* die er op gedaan worden door *ECOOM UGent*;

ECOOM UGent beschikt inmiddels over een aantal voor OJO-relevante databronnen:

- Surveydata:
  - SJR3 (Survey of Junior Researchers 3)
  - SSR2 (Survey of Senior Researchers 2)
  - O&O enquête (Survey naar perceptie werkgevers over doctoraathouders)
- Administratieve data: *HRRF* (Human Resources in Research Flanders) waarvan binnenkort ook een HRRF++ versie zal opgemaakt worden waarbij ook de link wordt gelegd met het rijksregister, de kruispuntdatabank, …
- Diepte-Interviews

Daarnaast maken ze -zoals ze zelf op hun website aangeven- ook gebruik van bestaande surveys: "Voor sommige monitoringsdoeleinden wordt gebruik gemaakt van beschikbare internationale datasets, zoals de *European Union Labour Force Survey* (EC) of de *Career of Doctorate Holders Survey* (OESO)."

Het aantal andere relevante databronnen, buiten ECOOM, is vrij beperkt:

- Alumniwerking universiteiten/doctoral schools
- EUA-CDE thematische peer group "Career Development and Tracking in Doctoral Education"
- Surveys afgenomen bij afgestudeerde doctorandi in het Franstalige landsdeel: Zie: *http://www.observatoire.frs-fnrs.be/publications.html*
- ook in de UK is weinig data beschikbaar over doctorandi: zie link naar het artikel van het Research on Research Institute (RoRI): *https://rori.figshare.com/articles/21st_Century_PhDs_Why_we_need_better_methods_of_tracking_doctoral_access_experiences_and_outcomes/9917813*

Recent werd ECOOM UGent uitgenodigd door de VLIR Werkgroep Doctoral Schools om te kijken in hoeverre de resultaten/data die worden aangereikt door ECOOM UGent volstaan om de impact van de inzet van de OJO-middelen te meten;

Uit de toelichting van ECOOM UGent en gesprekken nadien bleek dat ECOOM UGent al heel wat interessante data verzamelde over dit onderwerp (o.a. onderzoeksomgeving, welzijn, carrièrepaden van doctoraathouders, carrièreperspectieven, internationale onderzoekers, …), maar dat er nog een aantal zaken zoals bv. relevantie van de doctoraatsopleiding voor skills, tevredenheid van werkgevers over skills, de tijd tussen het afleggen van het doctoraat en het vinden van een gepaste job, … ontbraken.

Bijgevolg zullen de universiteiten bij de volgende evaluatie die gepland staat in 2013 voor een aantal zaken nog geen antwoord kunnen geven op een aantal vragen omdat er (nog) geen nulmeting gebeurde. Maar de eerste stappen zijn alvast gezet.

Momenteel bekijkt de VLIR Werkgroep Doctoral Schools hoe verder kan worden afgesproken met

- ECOOM UGent rond de mogelijkheden om de VLIR Werkgroep Doctoral Schools de toekomstige vragenlijsten te laten inkijken en suggesties te laten doen voor bijkomende vragen.
- De verantwoordelijken voor de alumniwerking binnen hun universiteiten om eventueel via hun bevragingen ook aan de nodige info te geraken;

24.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De omkadering van jonge onderzoekers begeeft zich ook in het vaarwater van

- het departement onderwijs: zij zijn bevoegd voor de voorwaarden om een doctoraat te behalen/uit te reiken; de onderwijscomponent; taalrichtlijnen; …)
- het departement Werk en Sociale Economie: zij zijn bevoegd over zaken rond tewerkstelling van buitenlandse onderzoekers, kunnen mee helpen bij het aanpassen van huidige wet- en regelgeving zodat initiatieven met betrekking tot intersectorale mobiliteit gemakkelijker ontwikkeld kunnen worden; …
- de federale overheid meerbepaald de Dienst Vreemdelingenzaken en Buitenlandse Zaken.

24.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De activiteiten die via de subsidie worden bekostigd, bevinden zich op verschillende domeinen: onderzoek, coaching, vorming loopbaanbegeleiding, internationale oriëntatie, ….. de coördinatie, planning, strategie, organisatie, … gebeurt door de doctoral schools;
De onafhankelijkheid van de (toekomstige) onderzoekers en het wetenschappelijk onderzoek blijft cruciaal; Een eventuele volledige financiering door de private sector kan dit mogelijk in gevaar brengen.

De financiering van de omkadering van jonge onderzoekers is duidelijk een taak van de Vlaamse overheid.

24.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Er werden al aanzienlijke inspanningen gedaan om de administratie zo eenvoudig mogelijk te houden. Zo wordt sinds de rapportering 2018-2019 gebruik gemaakt van een sjabloon om de jaarlijkse rapportering te verzorgen.
Vanuit de universiteiten is verdere digitalisering moeilijk omdat het om human resources gaat en in sommige gevallen 1-op-1 gesprekken/coaching nodig zijn. Anderzijds is n.a.v. het uitbreken van de COVID-pandemie ook gebleken dat een aantal trainingen mits de nodige aanpassingen en (eenmalige) aankopen van infrastructuur ook vlot online kunnen verlopen. Elke activiteit wordt ook geëvalueerd en op basis daarvan waar nodig aangepast naar een volgende keer toe.

24.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Vanuit intern perspectief (OJO als aspect van het intern onderzoeksbeleid van de universiteiten) heeft OJO volgende sterktes:

- OJO heeft een agenderende functie om beleid en initiatieven gericht op jonge onderzoekers te ontwikkelen binnen en tussen universiteiten.
- OJO heeft een sensibiliseringsfunctie voor jonge onderzoekers en hun promotoren over uitstroommogelijkheden en het belang van een brede, professionele vorming.
- OJO draagt bij aan een breed aanbod van activiteiten waaruit jonge onderzoekers kunnen kiezen.
- OJO biedt de mogelijkheid voor jonge onderzoekers en promotoren om zelf initiatieven te organiseren.
- OJO bevordert de samenwerking tussen universiteiten en leidt tot opschaling van activiteiten en tot wederzijds leren.

Vanuit extern perspectief (OJO als beleidsinstrument in het Vlaams onderzoeksbeleid) worden in de evaluatie [69]aan OJO onderstaande sterkte toebedeeld:

- OJO-middelen zijn geoormerkt waardoor zij met zekerheid ingezet worden voor de specifieke OJO-doelen.
- OJO helpt om universiteiten meer aandacht te laten geven aan de omkadering van jonge onderzoekers met betrekking tot trainingen, loopbaan en internationale oriëntatie.
- OJO helpt om specifieke doelstellingen in het WTI-beleid te realiseren, bv. de doorstroming van hoogopgeleide kenniswerkers naar industriële en dienstensectoren (mobiliteit, valorisatie).
- OJO is naar omvang relatief klein, maar werkt wel als katalysator.

[69] Uit de "Evaluatie van de Omkadering van Jonge Onderzoekers (OJO)", door Dialogic, projectnr2017.074, pg 59 ev

24.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

"Conform artikel 17 van het OJO-Besluit dienen de maatregelen van begunstigden met betrekking tot de omkadering van jonge onderzoekers te worden doorgelicht, met oog voor de effectiviteit en efficiëntie van de besteding van de middelen hiervoor, de meerwaarde ervan en de bijdrage die ze leveren aan het onderzoeksbeleid."
OJO werd daarom een eerste keer geëvalueerd in 2018.
"De evaluatie omvatte daarmee de volgende elementen:

- Analyse en boordeling van (de maatregelen met betrekking tot) OJO als onderdeel van het onderzoeksbeleid van de universiteiten en dit onder meer met het oog op het evalueren van de meerwaarde en de bijdrage ervan tot dit onderzoeksbeleid;
- Analyse en beoordeling van (de maatregelen met betrekking tot) OJO als onderdeel van het Vlaams onderzoeksbeleid en de maatregelen die werden genomen met betrekking tot de loopbaan van onderzoekers;
- Analyse en beoordeling van OJO op basis van een vergelijking van OJO en de maatregelen die hierbij werden genomen in een ruimere internationale context;
- Analyse en beoordeling van de regelgeving met betrekking tot OJO in termen van praktisch gebruik (bv. wat betreft verantwoording door de universiteiten) en (mogelijke) vereenvoudiging;
- Analyse en beoordeling van de toekomstplannen van de universiteiten wat betreft verdere uitwerking, ontwikkeling en (eventuele) bijsturing van OJO en dit zowel op het niveau van de universiteiten zelf als op het niveau van het beleid (Vlaamse overheid);
- Conclusies en aanbevelingen voor de optimale inzet van OJO en dit zowel wat betreft de regelgevingsaspecten als wat betreft de beleidsmatige aspecten.

Belangrijk hierbij is dat de evaluatie in 2018 zowel een *intern* als *extern* perspectief hanteerde. Dat wil zeggen dat gekeken werd naar OJO als onderdeel van het onderzoeksbeleid van universiteiten (intern perspectief) en als instrument in het Vlaams onderzoeksbeleid (extern perspectief).

Voor de uitvoering van de evaluatie in 2018 werd gebruik gemaakt van een mix van methoden:

- *Deskstudie:* op basis van bestaande bronnen kon een deel van de onderzoeksvragen (deels) beantwoord worden;[70]
- *Interviews:* de inzichten die we afleiden uit de analyse van de beschikbare documenten en gegevens zijn aangevuld en verrijkt op basis van een serie interviews met stakeholders (o.a. universitaire bestuurders en beleidsmedewerkers, de Vlaamse overheid en jonge onderzoekers) (zie Bijlage 2. Overzicht geïnterviewden);
- *Internationaal panel van experten:* op 24 en 25 april 2018 heeft er een panelbezoek plaatsgevonden in Brussel, waarbij internationale experten[71] diverse stakeholders hebben

[70] Bronnen betreffen onder andere het W&I-decreet van 30 april 2009 (incl. wijzigingen), het OJO-Besluit 2013, het BOF-besluit 2012 en de beleidsplannen van de universiteiten betreffende OJO en de jaarlijkse verantwoording ter zake. Ook zijn beleidsnota's en -brieven van de Vlaamse Regering bestudeerd.

[71] Het panel bestond uit: David Bogle (Professor of Chemical Engineering, University College London, voorzitter van het panel), Alexander Hasgall (Voorzitter van de EUA Council for Doctoral Education, European University Association) en Janet Metcalfe (Directeur van VITAE, VK). De samenstelling van het expertenpanel is gebeurd op basis van suggesties van zowel de universiteiten, de stuurgroep voor de evaluatie als de consultant. De uiteindelijke samenstelling van het panel werd conform de evaluatiepraktijk van het Departement EWI gevalideerd door de stuurgroep. Het Departement EWI heeft de panelleden uitgenodigd om deel te nemen aan

bevraagd. Dit heeft geresulteerd in een expertenrapport (zie Bijlage 5. Rapport expertenpanel). Dit rapport is door ons goed bestudeerd en bevindingen, conclusies en aanbevelingen van de experten zijn in dit hoofdrapport waar relevant verwerkt;

- *SWOT-Analyse:* tot slot is de informatie uit de verschillende bronnen samengevat in een zogenaamde SWOT. Het in kaart brengen van de sterktes, zwaktes, opportuniteiten en bedreigingen en vervolgens het confronteren met elkaar, is een eerste stap naar conclusies en aanbevelingen."[72]

De evaluatie in 2018 was de eerste. De volgende staat gepland in 2023. Een eerste evaluatie is voor alle partijen steeds een zeer waardevol feedbackmoment. Door de grondige aanpak en het interviewen van (vertegenwoordigers van) alle betrokken partijen kregen we een goed beeld van de sterkte – en groeipunten van OJO. Uit de inzet van de Doctoral Schools en bijgevolg ook uit de jaarlijkse OJO-rapporteringen blijkt dat werk wordt gemaakt van suggesties die door Dialogic gedaan werden.
Sommige zaken vergen echter tijd en worden niet met een vingerknip geregeld.
Een vijfjaarlijkse evaluatie op dergelijke grondige wijze lijkt ons dan ook ideaal.

24.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

In de "Evaluatie van de Omkadering van Jonge Onderzoekers (OJO)", door Dialogic, projectnr2017.074, staat op pagina 75 als 1 van de aanbevelingen naar de overheid toe:
"**Zorg dat de middelen voor OJO minimaal op het niveau blijven van de afgelopen jaren (vier miljoen euro). Bij voorkeur wordt de subsidie gecorrigeerd voor de inflatie en – bij gelijkblijvende doelstellingen - het toegenomen aantal jonge onderzoekers.** Houd deze middelen geoormerkt, zodat zij ook daadwerkelijk voor de omkadering worden ingezet. Maak de toekenning van de middelen aan de universiteiten, eventueel op termijn, voor een deel afhankelijk van de kwaliteit van de toekomstplannen van de universiteiten omtrent de omkadering van jonge onderzoekers (dat betekent dat de doctoraatsparameter in de BOF-sleutel of andere elementen, bv. het aandeel wetenschappelijk personeel, minder zwaar gaan wegen).[73]"
Een besparingsvariant van 15% zou betekenen dat we terug naar af zijn en lijkt ons dan ook niet aangewezen. Dit zou immers leiden tot minder personeel om de onderzoekers te omkaderen,

de evaluatie en met hen afspraken gemaakt omtrent de praktische uitvoering van hun opdracht. Het programma evenals de opdracht van het panel werden ook gevalideerd door de stuurgroep (zie Bijlage 4. Taken panel & programma site-visit).

[72] De in punt 1.13 aangehaalde fragmenten komen uit de "Evaluatie van de Omkadering van Jonge Onderzoekers (OJO)", door Dialogic, projectnr2017.074, pg 21-22

[73] In Finland is dit principe – dat een deel van de tweede geldstroom toegekend wordt op basis van de strategische plannen van universiteiten – ingevoerd (zie http://minedu.fi/en/steering-financing-and-agreements). OJO biedt – als relatief klein instrument – de mogelijkheid om deze werkwijze ook in Vlaanderen toe te passen.

de kwaliteit van de doctoraatsopleiding zou er onder leiden, slaagpercentages zouden dalen waardoor het aantal doctoraten zou dalen… Dit zou ook zijn weerslag kennen in de economische groei van Vlaanderen want om die te versterken en ons te wapenen tegen de uitdagingen naar de toekomst toe zijn degelijk onderzoek en dus goed opgeleide onderzoekers nodig.

In diezelfde evaluatie geeft Dialogic op pagina 72 aan dat:

- De meerwaarde van OJO voor het Vlaams onderzoeksbeleid bestaat eruit dat jonge onderzoekers die de arbeidsmarkt betreden over relevante en fundamentele kennis en vaardigheden beschikken die de concurrentiepositie van de Vlaamse bedrijven kunnen verbeteren en de ontwikkeling van de kenniseconomie in het algemeen kunnen stimuleren. OJO ondersteunt het aantrekken van buitenlandse talenten, omdat het universiteiten helpt een aanvullende en aantrekkelijke ondersteuning te bieden. OJO zorgt ervoor dat universiteiten voldoende kunnen en willen investeren in de generieke vaardigheden van een groep onderzoekers waarvan op voorhand bekend is dat een groot deel na enkele jaren toch weer zal vertrekken naar een andere werkkring. Ook helpt OJO specifieke beleidsdoelstellingen onder de aandacht van universiteiten te brengen, bijvoorbeeld met betrekking tot (gender)diversiteit en ondernemerschap.
- Er bestaan in het buitenland relatief weinig vergelijkbare programma's (geïnitieerd vanuit de overheid) wat het programma uniek maakt. De belangrijkste meerwaarde van OJO ten opzichte van andere Vlaamse instrumenten bestaat eruit dat OJO-middelen geoormerkt zijn en op basis van een beperkte universitaire competitie worden verdeeld (de doctoraatsparameter uit de BOF-sleutel speelt een rol in de verdeling). Ondanks de beperkte omvang (in vergelijking met de middelen voor FWO, BOF en IOF) creëert OJO een voelbare dynamiek (nieuwe en zichtbare activiteiten, sensibilisering van verschillende doelgroepen).

Al zijn er -zoals ook in het evaluatierapport[74] aangeven- wel nog opportuniteiten. Zo vertonen de toekomstplannen van de Vlaamse universiteiten met betrekking tot de omkadering van jonge onderzoekers enige overlap. Dat mag ook verwacht worden aangezien de plannen zich richten op gelijke doelgroepen en gestuurd worden door de vier doelstellingen zoals vastgelegd in het OJO-Besluit.

De overlap tussen universiteiten concentreert zich op:

- De activiteiten die Doctoral Schools ontplooien (trainingen, loopbaanondersteuning) om jonge onderzoekers te ondersteunen;
- De ambitie om niet-academische werkgevers te betrekken bij deze activiteiten;
- Het bewust maken van begeleiders over hun rol in de loopbaanbegeleiding van jonge onderzoekers (en in het verlengde daarvan competentie-ontwikkeling);
- Het professionaliseren van de loopbaanbegeleiding van (jonge) onderzoekers door de begeleiding onderdeel te maken van het algemene HR-beleid, maar ook bijvoorbeeld door de oprichting van carrièrecentra en de invoering van individuele loopbaanplannen.

Vanwege de overlap zou verwacht mogen worden dat er voldoende opportuniteiten zijn voor samenwerking tussen universiteiten bij de omkadering van jonge onderzoekers. Het feit dat de universiteiten een gemeenschappelijke ex-antezelfevaluatie hebben opgesteld is daar al een voorbeeld van. Het valt echter op dat in dit plan elke universiteit haar eigen ambities en activiteiten benoemt, maar dat een paragraaf ontbreekt waarin gemeenschappelijke ambities en activiteiten worden getoond (ondanks dat er al gemeenschappelijke activiteiten zijn, zoals FLAMES). …

[74] Uit de "Evaluatie van de Omkadering van Jonge Onderzoekers (OJO)", door Dialogic, projectnr2017.074, pg 66 ev

De gemeenschappelijke ex-antezelfevaluatie zou volgens ons aan kracht kunnen winnen met een gemeenschappelijke visie op de omkadering van de jonge onderzoekers en een aanvullende paragraaf waarin de universiteiten samen expliciet invulling geven aan de vierde OJO-doelstelling, namelijk het bevorderen van samenwerking tussen kennisinstellingen: Wat kunnen zij samen doen (en hoe dat vorm te geven)? Hoe vermijden zij (onnodige) overlap?

Er worden ondertussen stappen in die richting gezet, maar dit blijft een punt dat op de VLIR WG DS (VLIR werkgroep Doctoral Schools) regelmatig door EWI onder de aandacht wordt gebracht.

24.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Binnen Europa is werk gemaakt van een nieuwe Europese Onderzoeksruimte (ERA) die op 2021 ingegaan is en inzet rond 4 strategische doelstellingen met daarin alles samen een veertiental acties. Heel veel aandacht gaat hierbij naar onderzoekers meer bepaald naar excellentie, 'ERA4You' een nieuw initiatief om mobiliteit van onderzoekers te vergroten, een toolbox die tegen 2024 zal opgericht worden om onderzoekers te ondersteunen in hun carrière, …
Ook de Europese Raadswerkgroep Onderzoek momenteel o.l.v. het Portugese voorzitterschap zet verder op in: Ze leggen momenteel de laatste hand aan de "**Draft Council Conclusions on Deepening the European Research Area: Providing researchers with attractive and sustainable careers and working conditions and making brain circulation a reality (ST 7882/21)".**
Verder wordt binnen Euraxess naast mobiliteit ook steeds meer ingezet op begeleiding van de onderzoekers in hun verdere loopbaan zowel binnen als buiten de academische wereld.

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Plantentuin Meise

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
///

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[75]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
41. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
42. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

25 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[75] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

25.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Plantentuin Meise is één van de grootste en belangrijkste botanische tuinen ter wereld, dit zowel in zijn fysieke oppervlakte, grootteorde van collecties, inspanningen voor het behoud van biodiversiteit, als internationaal wetenschappelijke positionering. Plantentuin Meise vervult de drie hoofdtaken van een botanische tuin: het beheren van levende en natuurhistorische botanische collecties, wetenschappelijk onderzoek en publieksgerichte werking en educatie. Het historisch domein heeft bovendien een grote natuur- en erfgoedwaarde en verwelkomt onderzoekers, studenten en bezoekers van over de hele wereld. Het herbarium is het 15de grootste wereldwijd (op een totaal van 3.324 herbaria). Met 18.000 verschillende soorten planten heeft Plantentuin Meise één van de grootste en meest diverse levende collecties ter wereld. Plantentuin Meise is wereldwijd als één van de eerste tuinen erkend als Advanced Conservation Practitioner door Botanic Gardens Conservation International.

Zowel de historische tuinen als de moderne botanische tuinen stellen planten centraal en brengen collecties, onderzoek en educatie in brede zin samen. Het blijft essentieel dat botanische tuinen zich toespitsen op de studie van planten. Plantenblindheid, de neiging om de flora om ons heen niet te zien en dus te weinig naar waarde te schatten, heeft belangrijke gevolgen, niet enkel voor onze leefomgeving en biodiversiteit, maar ook voor het menselijk welzijn.

Planten vormen essentiële onderdelen van ecosystemen en leveren belangrijke ecosysteemgoederen en -diensten. Planten liggen aan de basis van bodemvorming en spelen tegelijk een belangrijke rol in de regulatie van erosie. Ze leveren voedsel, farmaceutische producten, duurzame bouwmaterialen, textiel en energie. Ze zuiveren water en via houtopslag zijn ze ook belangrijk in het mediëren van de klimaatverandering. Planten zijn tegelijk een bron van plezier en ontspanning. Plantendiversiteit is belangrijk om deze ecosysteemgoederen- en diensten te waarborgen. Deze diversiteit staat echter onder een toenemende druk door habitatverlies door onder meer verstedelijking en landbouw, en door overexploitatie, vervuiling, verspreiding van invasieve soorten en klimaatverandering. Deze onrustbarende veranderingen in wereldwijde biodiversiteit en ecosystemen brengen belangrijke maatschappelijke uitdagingen met zich mee.

Om de wereldwijde biodiversiteitscrisis aan te pakken is grensoverschrijdende samenwerking nodig. De voorbije decennia werden op internationaal vlak belangrijke verdragen afgesloten, die zowel de biodiversiteit in zijn geheel (bijvoorbeeld Verdrag over Biologische Diversiteit en CITES-verdrag over de wereldwijde handel in bedreigde wilde planten- en diersoorten) als planten in het bijzonder willen beschermen en beter in kaart brengen (bijvoorbeeld Global Strategy for Plant Conservation). Deze internationale conventies benadrukken de dringende noodzaak voor het in kaart brengen van de globale biodiversiteit. Voor een globale en duurzame ontwikkeling en het behoud van biodiversiteit is een grondige en gedetailleerde kennis van de biodiversiteit noodzakelijk. Onze kennis van de biodiversiteit is nog steeds te beperkt. Onder de planten bijvoorbeeld hebben meer dan 30.000 soorten een potentieel als cultuurgewas. Toch wordt wereldwijd 95 % van onze voedselbehoefte gedekt door slechts een 30-tal soorten.

Plantentuinen wereldwijd dragen, samen met veel andere actoren, actief bij tot de realisatie van de doelstellingen opgenomen in bovenvermelde verdragen. Ook Plantentuin Meise speelt hierin dus een actieve rol via zijn drievoudige opdracht: (1) het bewaren, ontwikkelen en valoriseren van de wetenschappelijke collecties voor onderzoek, natuurbehoud en de samenleving, (2) het documenteren en begrijpen van plantendiversiteit en het gebruik ervan, en (3) het delen van kennis over planten met het brede publiek.

25.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Plantentuin Meise beschikt over een basisdotatie van de Vlaamse overheid, aangevuld met eigen middelen verworven via bijkomende opdrachten binnen de VO (interne stromen), externe projecten, wetenschappelijke dienstverlening, verhuur, ticketing, verkoop tuinwinkel,... Daarnaast heeft de Vlaamse regering zich geëngageerd om 100 miljoen euro vrij te maken voor de realisatie van het masterplan voor de Plantentuin. In deze en de vorige legislatuur werd hiervoor telkens 5 miljoen euro per jaar, zogenaamde FFEU middelen, vrijgemaakt.

De basisdotatie werd verminderd in functie van de personeelsbesparingen toegepast tussen 2015 en 2024. In 2020 was er een opstap van 1.500K euro in het kader van extra middelen voor onderzoek en ontwikkeling. Deze middelen worden ingezet voor 1) het versterken van samenwerking met de Vlaamse universiteiten op vlak van excellent collectie-gebaseerd biodiversiteits- en conservatieonderzoek, door middel van Plantentuin Meise–FWO mandaten, waarbij pre- of postdoctorale mandaten voor jonge beloftevolle onderzoekers worden gefinancierd via het FWO; 2) ex-situ bewaring van 75% van de in België bedreigde plantensoorten; 3) wetenschapscommunicatie; en 4) het onderhoud van de bestaande gebouwen en installaties. Naast de indexatie van de personeelsmiddelen is er ook een stijging van de personeelskosten van de statutaire ambtenaren door de forse stijging van de bijdrage aan de pool der parastatalen.

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
10.776	10.576	10.538	10.628	10.992	11.120	12.622

Tabel. 1 - Evolutie van de basisdotatie (in K euro) - personeels- en werkingsmiddelen.

De aanwending van de FFEU middelen gebeurt in functie van de realisatie van de werken. In samenwerken met het Facilitair Bedrijf wordt elk jaar een inschatting gemaakt van de benodigde middelen voor de uitvoering van de studies en de werken van dat jaar.

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0	58	1.501	2.104	1.643	8.040	4.835

Tabel 2 - Evolutie van de FFEU middelen (in K euro).

Via projectoproepen binnen de Vlaamse overheid ontvangt de Plantentuin ook extra middelen via interne stromen voor het uitvoeren van het beleid. Het betreft onder andere aanvragen bij VLAIO, FWO, Toerisme Vlaanderen, EWI (citizen science projecten) en het Departement Omgeving (klimaatprojecten). De middelen uit interne stromen variëren in de tijd, maar zitten globaal genomen in stijgende lijn.

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0	770	300	1.826	813	1.534	2.732

Tabel 3 - Inkomsten interne stromen Vlaamse overheid (VLAIO, Departement Omgeving,...) (in K euro); voor 2020 zijn de klimaatprojecten gefinancierd via het Departement Omgeving hier ingeschreven.

De eigen inkomsten uit ticketing, verhuur, expertises, externe projecten,.. zitten duidelijk in stijgende lijn. In 2020 was er een terugval ten gevolge van COVID-19. De Plantentuin werd twee maanden gesloten en de inkomsten uit verhuur en MICE (meetings, incentives, conferences en events) vielen volledig weg. Het is de bedoeling om de komende jaren de eigen inkomsten verder te laten stijgen, maar dit veronderstelt dat het masterplan verder wordt uitgevoerd. Ook de realisatie van een voldoende grote parking (onderwerp van discussie en lange vergunningsprocedure) en de aanleg van de sneltram Willebroek-Brussel zijn hierbij cruciaal.

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1.289	1.264	1.545	2.174	2.653	2.723	2.485

Tabel 4 - Evolutie eigen inkomsten (ticketing, verhuur, Belspo projecten, Europese projecten, expertises, verminderde bedrijfsvoorheffing...) (in K euro).

In de Plantentuin werken drie categorieën van betaalde medewerkers: (1) medewerkers van de Vlaamse overheid betaald op de dotatie, (2) medewerkers van de Vlaamse overheid betaald op eigen middelen, en (3) medewerkers van de Franse gemeenschap. Het totaal aantal medewerkers tussen 2014 en 2020 bleef min of meer stabiel en schommelde tussen de 180 en 190. Hierachter schuilen echter grote verschuivingen. Tussen 2014 en 2019 is het aantal medewerkers dat betaald wordt op de dotatie gedaald van 128 naar 112. Het aantal medewerkers betaald op de eigen middelen is gestegen van 25 naar 51. Het aantal medewerkers betaald door de Franse gemeenschap bleef stabiel op c. 30 medewerkers (1.970 KEUR).

25.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Als wetenschappelijke instelling draagt Plantentuin Meise in eerste instantie bij aan de beleidsdoelstellingen van het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie, maar de activiteiten van de Plantentuin sluiten ook aan bij de doelstellingen van de Vlaamse overheid binnen toerisme, milieubescherming, educatie en ontwikkelingssamenwerking. Artikelen 4 tot 7 van het oprichtingsdecreet van Agentschap Plantentuin Meise beschrijven formeel de opdrachten en taken van het Agentschap. Hieronder is weergegeven hoe deze taken bijdragen aan de beleidsdoelstellingen van de Vlaamse overheid.

Wetenschap – Plantentuin Meise situeert zich op Vlaams niveau binnen het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI). De beleidsnota 2019-2024 van minister Crevits bevestigt de drievoudige opdracht van de Plantentuin: "Agentschap Plantentuin Meise is naast een trekpleister voor het grote publiek en een educatief centrum voor o.a. scholieren, ook een internationale, wetenschappelijke onderzoeksinstelling die vooral de tropische en Europese plantkunde centraal stelt". De minister wil blijven inzetten op het toegankelijk maken van de natuurhistorische collecties, onder meer via de verdere digitalisatie van de collecties: "Het project voor de digitale ontsluiting van botanische diversiteitsdata is een speerpuntinitiatief. Via een nieuw online platform worden in het kader van dit project in totaal 2,6 miljoen collectiestukken, behorend tot het Afrikaans en Belgisch Herbarium, digitaal beschikbaar gemaakt". De expertise die binnen het digitalisatieproject wordt opgebouwd, zal gevalideerd worden binnen de Europese onderzoeksinfrastructuur DiSSCo, waarin de Plantentuin ambieert een leidende rol te spelen binnen België en Europa. Daarnaast voorziet de minister ook de nodige renovatiebudgetten: "We leveren de nodige financiële ondersteuningen voor de uitvoering van het masterplan van het agentschap dat de totale renovatie van de gebouwen in de Plantentuin beoogt".

Deze investeringen passen in het ruimer beleid van de Vlaamse regering om te investeren in een excellente kennisbasis waarbij investeringen in een state-of-the-art onderzoeksinfrastructuur een belangrijk element vormen. Ook inhoudelijk dragen de geplande activiteiten van Plantentuin Meise bij tot de doelstellingen van de beleidsnota. Via het onderzoek verricht binnen de Plantentuin wordt de fundamentele kennis over planten verdiept en wordt deze ten dienste gesteld van andere, meer toegepaste, onderzoeksdisciplines, onder andere via een versterkte samenwerking met de Vlaamse universiteiten via de FWO-Plantentuin Meise onderzoeksbeurzen en gerichte projectaanvragen op internationaal, Europees (Horizon 2020, LIFE, European Research Infrastructures), nationaal (BRAIN-be) en Vlaams (FWO) niveau. Via formele en non-formele

educatie over alle aspecten van plantkunde – van biodiversiteit tot biotechnologie – wekken we de interesse bij jongeren voor wetenschap en techniek en dragen we zo bij tot de STEM-doelstellingen. Via burgerwetenschap willen we tevens bijdragen aan een groter maatschappelijk draagvlak voor wetenschappelijk onderzoek. Ten slotte zal het aanleveren van de onderzoeksdata aan het FRIS Onderzoeksportaal, en het verder ontsluiten van de verschillende collecties van de Plantentuin bijdragen tot een open data- en open access-beleid dat kadert in het EOSC-initiatief van de Europese Commissie en het Vlaams beleidsplan Open Science met daaraan gekoppeld de 'Flemish Open Science Board', FOSB.

Binnen een Vlaamse context wil de Plantentuin ook de typische elementen van de Vlaamse horticultuur (vb. knolbegonia's, potazalea's…) aan bod laten komen in tijdelijke en permanente plantendisplays. Er zal met het Instituut voor Landbouw, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) bekeken worden waar bestaande samenwerkingen kunnen worden versterkt en eventuele nieuwe gecreëerd.

Toerisme – De beleidsnota toerisme (2019-2024) van minister Demir zet verder in op het uitbouwen van een kwalitatief netwerk van tuinen: "Toerisme Vlaanderen concentreert zijn inspanningen in de eerste plaats op erfgoed dat zich inschrijft in één van de drie 'verhalenbundels' waarvoor in de voorbije beleidsperiode reeds een Vlaanderenbreed samenhangend narratief ontwikkeld werd. Dit zijn: a) Een Vlaams kastelen- en tuinennetwerk; b) Een netwerk van religieuze erfgoedsites; c) Vlaamse meesters in hun historische context". De verdere uitvoering van het masterplan voor de Plantentuin en het hefboomproject Plantentuin 2.0 passen in deze doelstelling. De Plantentuin zal ook actief meewerken aan de internationale promotie van het Vlaams kastelen- en tuinennetwerk die gepland is vanaf 2022. Plantentuin Meise is een belangrijke autonome attractie (in 2019 een recordaantal bezoekers van 183.381), maar wil ook de toegangspoort worden voor de Groene Gordel en omgeving met zijn talrijke tuinen en kastelen. De Plantentuin zal eveneens zijn MICE-activiteiten (Meetings, Incentives, Conferences, Events) verder professionaliseren zodat we deel kunnen uitmaken van het netwerk 'Special Meeting Venues' (venues in erfgoedlocaties), eveneens één van de speerpunten van het toerismebeleid van deze legislatuur. Verder onderschrijft de Plantentuin de doelstelling van de minister om voor allen toegankelijk te zijn. We verlagen daarom actief zowel fysische als financiële drempels voor specifieke doelgroepen. Voor de toeristische ontwikkeling werkt de Plantentuin nauw samen met Toerisme Vlaanderen.

Educatie – De Plantentuin speelt een rol in verschillende geledingen van het onderwijsveld, gaande van algemene wereldoriëntatie in het lager onderwijs over tuinbouwopleidingen en opleidingen houtbewerking in het secundair tot praktijkbezoeken binnen het kader van universitaire opleidingen in biologie of geografie. Deze rol zal verder uitgebouwd worden. De Plantentuin is de ideale locatie om leerlingen van zowel lager als secundair onderwijs met belangrijke ideeën als biodiversiteit, evolutie en klimaatwijzigingen in contact te brengen. De internationale context van het onderzoek en de collecties van de Plantentuin zullen bijdragen aan een beter en concreter begrip van termen als globalisatie, duurzame ontwikkeling, biodiversiteit en evolutie. Medewerkers van de Plantentuin staan ook in voor het doceren van een aantal vakken die aan onderwijsinstellingen niet meer voldoende kritische massa hebben. Op academisch niveau doceren onderzoekers van de Plantentuin bijvoorbeeld 'Plantensystematiek', 'Botanische diversiteit' en 'Beheer van biodiversiteit' aan verschillende Vlaamse/Belgische universiteiten. Deze vakken worden gegeven binnen een formele leeromgeving, met accreditatie voor de studenten. De Plantentuin plant in de toekomst gelijkaardige lespakketten te ontwikkelen voor een hogere opleiding in horticultuur.

Omgeving – Een aantal activiteiten uitgevoerd in Plantentuin Meise kaderen ook in het beleidsdomein Omgeving van de Vlaamse overheid. Er worden meer bepaald belangrijke bijdragen geleverd tot de volgende operationele doelstellingen van de beleidsnota 2019-2024 'Omgeving' van minister Demir: (1) specifieke aandacht voor groen in de Vlaamse rand; (2) versterken van de kennis voor een doeltreffend beheer van invasieve uitheemse soorten; (3) onderzoeken van natuur in de stad om de leefbaarheid te vergroten; en (4) kennis om het biodiversiteitsbeleid en -beheer te optimaliseren. Het onderzoek van Plantentuin Meise is hierbij complementair aan dat van het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek (INBO), waarbij de Plantentuin zich specifiek richt op

fundamenteel collectiegebaseerd onderzoek met een focus op bedreigde, uitheemse en invasieve soorten.

Ontwikkelingssamenwerking – De opdrachten en taken van Plantentuin Meise sluiten eveneens aan bij het beleidsdomein 'Internationaal Vlaanderen' van de Vlaamse Gemeenschap. Omwille van historische redenen ligt de focus van het wetenschappelijk onderzoek op Afrika en speelt de Plantentuin in die regio een actieve rol in de ondersteuning van initiatieven en studies die bijdragen tot de realisatie van de doelstellingen van de 'Global Strategy for Plant Conservation', een programma van het VN-Verdrag inzake Biologische Diversiteit. Zo werken we aan de inventarisatie van alle paddenstoelen in Afrika ten zuiden van de Sahara, ontwikkelen en publiceren we de flora van Centraal Afrika (Burundi, D.R. Congo, Rwanda) en onderzoeken we het gebruik van kiezelwieren voor de monitoring van waterkwaliteit in een aantal Afrikaanse landen, waaronder de Democratische Republiek Congo en Zuid-Afrika. De beleidsnota 2019-2024 'Buitenlands beleid en ontwikkelingssamenwerking' van minister Jambon richt zich geografisch op Noord-, Oost- en Zuidelijk Afrika. Thematisch sluit de nota aan op de 2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling van de Verenigde Naties. Er is onder andere een focus op landbouw en voedselzekerheid, een thema waar het in de Plantentuin verricht onderzoek op eetbare paddenstoelen en wilde verwanten van bananen, bonen en koffie actief aan bijdraagt.

25.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Plantentuin Meise heeft nog geen onderwerp uitgemaakt van een formele externe evaluatie. Intern is wel een systeem opgezet van checks and balances. Hierbij spelen zowel de raad van bestuur, het directiecomité, als de wetenschappelijke raad met vertegenwoordiging van verschillende Belgische universiteiten en internationale wetenschappelijke instellingen een rol. Een kwalitatieve, uitgebreide planning en rapportering wordt kwantitatief samengevat in zes bedrijfsindicatoren, die een goed beeld geven over de groei, effectiviteit en efficiëntie van Plantentuin Meise doorheen de tijd.

Elke bedrijfsindicator is opgebouwd uit een aantal meetbare kerncijfers in dezelfde meeteenheid (dagen, personen, aantallen…). De bedrijfsindicatoren staan grotendeels los van concrete en tijdsgebonden realisaties; zij blijven bijgevolg hun objectieve waarde behouden en zijn perfect vergelijkbaar over de jaren. Voor elke indicator wordt een streefwaarde vastgelegd of een vooropgestelde trend gedefinieerd.

De indicatoren zijn:

1. **Wetenschappelijke output:** Deze indicator meet vooral het wetenschappelijke onderzoek van Plantentuin Meise en de mate waarin dit internationaal bekendgemaakt wordt.
2. **Betrokkenheid publiek:** Deze indicator is een graadmeter voor het succes waarmee Plantentuin Meise de verschillende geledingen van het publiek bereikt.
3. **Gebruik collecties:** Deze indicator meet vooral de wetenschappelijke dienstverlening van Plantentuin Meise. Het is de opdracht van de Plantentuin om de collecties te ontwikkelen, te bewaren en ze te ontsluiten en toegankelijk te maken voor de gebruikers.
4. **Valorisatie expertises:** Deze indicator is een graadmeter voor de mate waarin expertise van de Plantentuin bruikbaar gemaakt wordt voor socio-economische belanghebbenden. De indicator omvat zowel economische valorisatie (met de focus op commercialisering, bijvoorbeeld door samenwerking met de privé-sector) als maatschappelijke valorisatie (waar kennisdeling een antwoord kan bieden op maatschappelijke vraagstukken). Economische valorisatie wordt ook gemonitord door bedrijfsindicator 6: inkomsten. Maatschappelijke valorisatie wordt ook

gemonitord door bedrijfsindicator 2: gerealiseerde betrokkenheid van het publiek. Valorisatie van collecties wordt gemonitord in de bedrijfsindicator 3: gebruik van de collecties.

5. **Duurzaamheid:** Totale CO_2-uitstoot (in # ton CO_2) van alle installaties van de Plantentuin. Deze indicator geeft aan in hoeverre Plantentuin Meise in staat is om zijn technische installaties op een duurzame manier om te vormen en integrale milieuzorg door te voeren in zijn organisatie.
6. **Inkomsten:** Deze indicator geeft aan in hoeverre Plantentuin Meise erin slaagt om geldstromen aan te boren. Hoe hoger de inkomsten uit externe bronnen, hoe beter de Plantentuin derden heeft kunnen overtuigen om van zijn diensten gebruik te maken. En hoe hoger de inkomsten, hoe beter Plantentuin Meise zich van zijn huidige en nieuwe taken kan kwijten.

De evolutie van elk van deze indicatoren is positief.

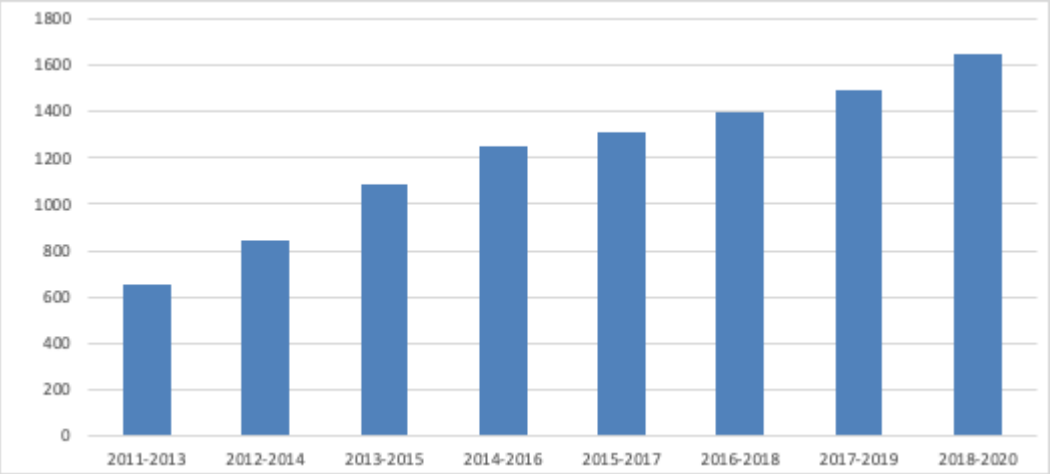

Grafiek 1 - Evolutie bedrijfsindicator 1 - wetenschappelijke output

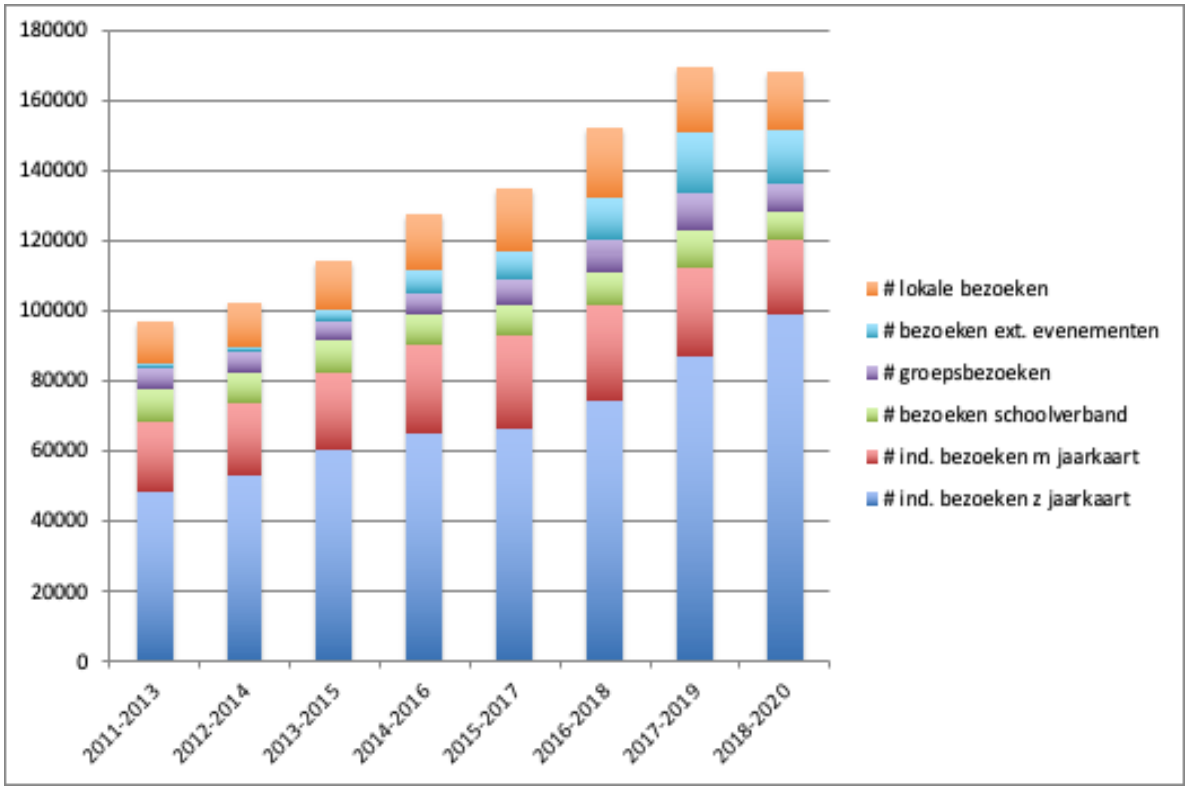

Grafiek 2 - Evolutie van bedrijfsindicator 2 - betrokkenheid publiek

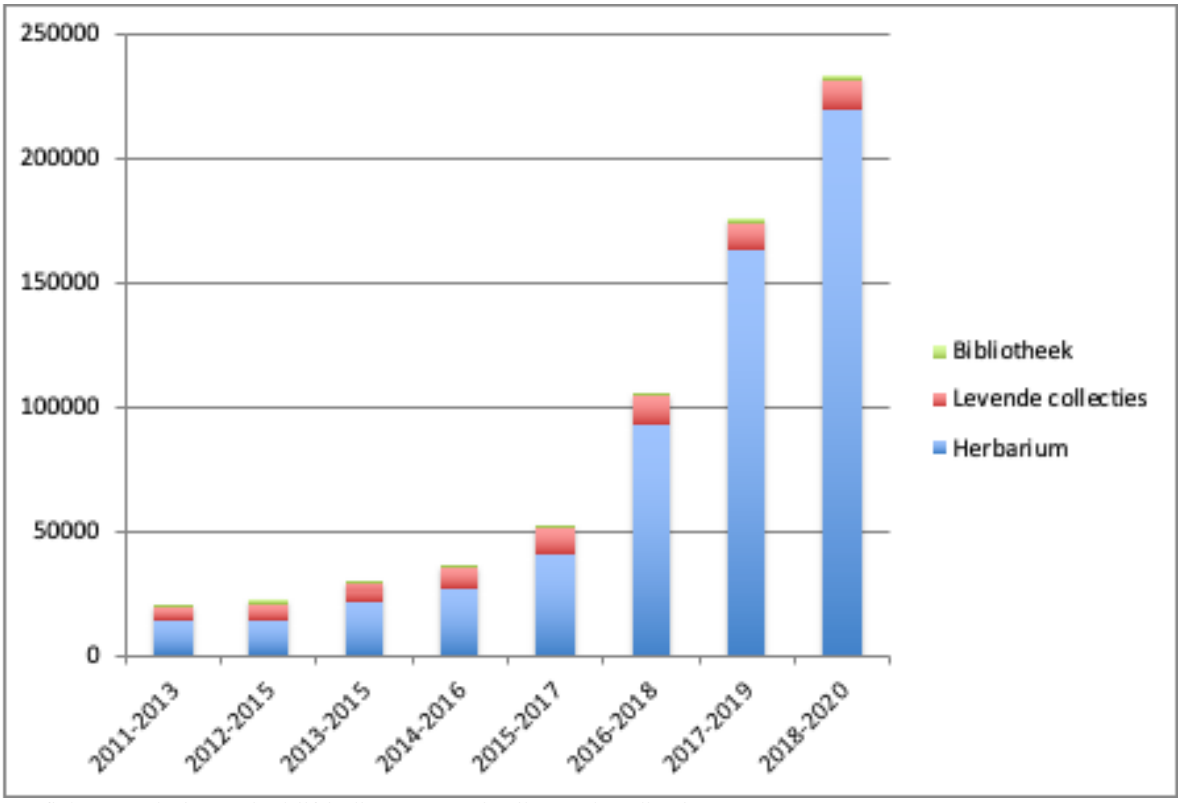

Grafiek 3 - Evolutie van bedrijfsindicator 3 - gebruik van de collecties

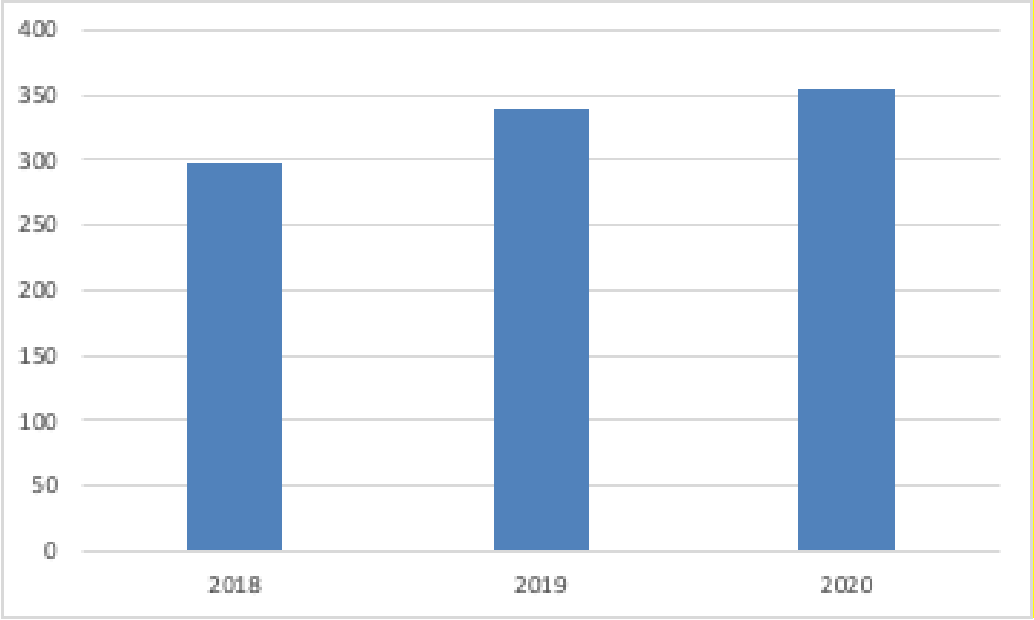

Grafiek 4 - Evolutie van bedrijfsindicator 4 - valorisatie expertises

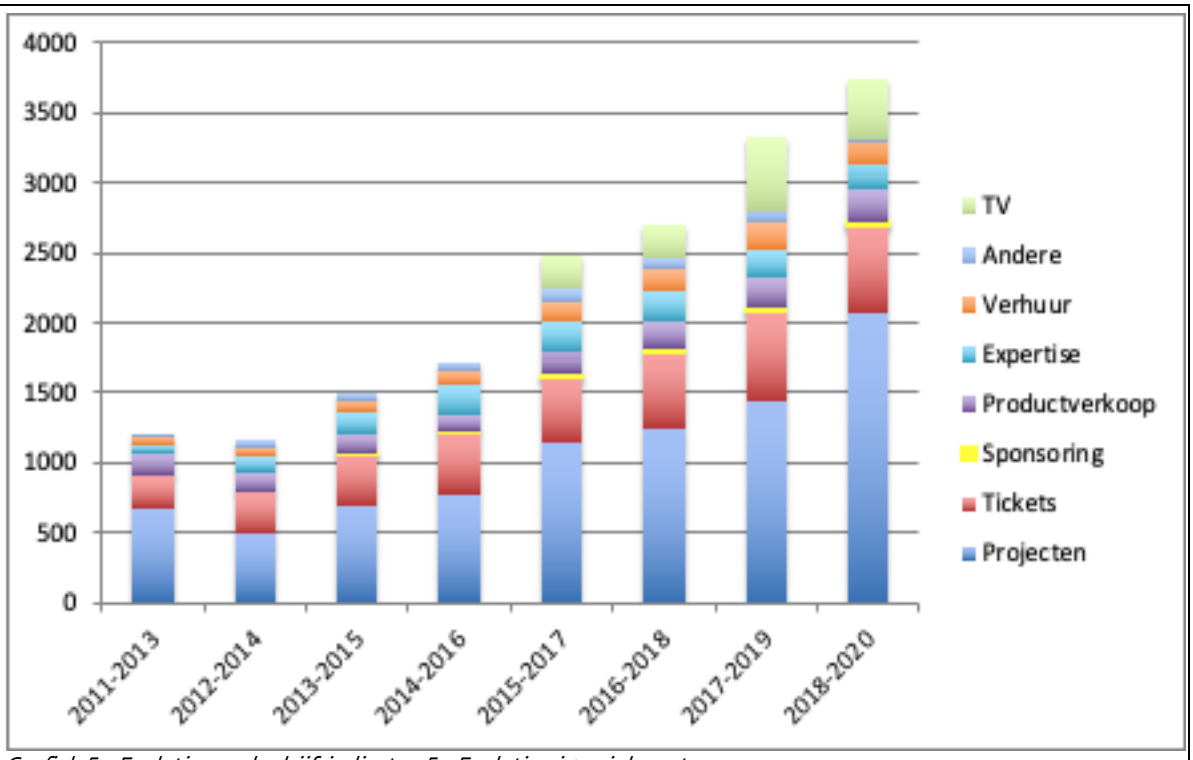

Grafiek 5 - Evolutie van bedrijfsindicator 5 - Evolutie eigen inkomsten

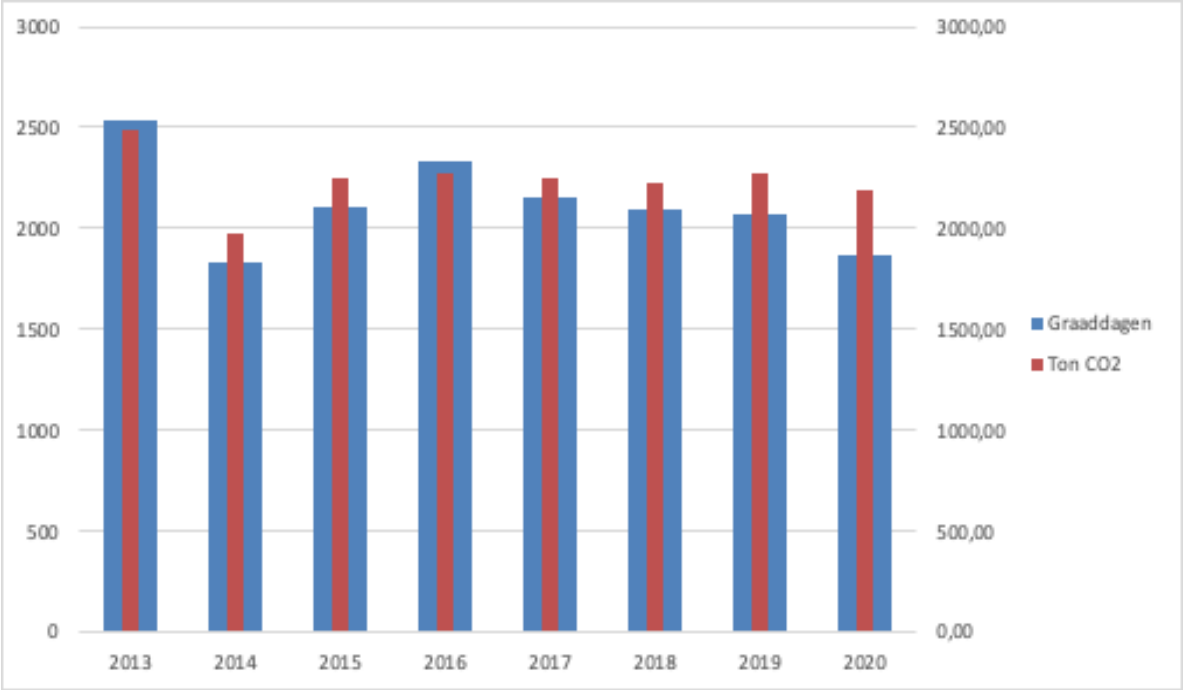

Grafiek 6 - Evolutie van bedrijfsindicator 6 - Evolutie ton CO_2

Klik hier voor de volledige rapportering 2020: *Rapportering ondernemingsplan_2020_v_2021_03_15.pdf*

25.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

State-of-the-art onderzoeksinfrastructuur
De rijke **wetenschappelijke collecties** van Plantentuin Meise, waaronder de levende plantencollecties, zadenbank, herbariumcollecties, bibliotheek en botanische archieven vormen een onderzoeksinfrastructuur van internationaal belang waarin Vlaanderen, conform de doelstellingen, excelleert. De investeringen van de laatste jaren, onder andere door de digitalisatie van de collecties, hebben Plantentuin Meise immers op Europees en internationaal niveau in een sterke positie gebracht, wat ook resulteert in de deelname aan meerdere Europese projecten en een prominente aanwezigheid in meerdere internationale collectiegerelateerde organisaties.

De **herbariumcollectie** van Plantentuin Meise herbergt om en bij 4 miljoen collectiestukken, en is hiermee het vijftiende grootste herbarium wereldwijd. Deze unieke bron, verzameld tijdens eeuwen van veldonderzoek, biedt een permanente record van de wereldwijde biodiversiteit van planten, algen en paddenstoelen. Het herbarium vormt een historische gegevensbron voor biodiversiteitsonderzoek, en stelt onderzoekers in staat om geografische en temporele veranderingen in soorten en gemeenschappen te traceren, en om die patronen te correleren aan milieuveranderingen. De collectie is ook belangrijk in andere onderzoeksgebieden, onder meer op het gebied van voedselzekerheid, gezondheid en de bio-economie. De Plantentuin beheert deze onvervangbare collectie met de grootste zorg om zo een degelijke langetermijnbewaring en toekomstig gebruik te waarborgen. Daarnaast zet de Plantentuin volop in op de digitale ontsluiting van de collectie om de gegevens gemakkelijk vindbaar, toegankelijk, interoperabel en herbruikbaar (FAIR) te maken, en zo wetenschappelijk gebruik te maximaliseren. Op die manier vormt de Plantentuin, in samenwerking met Europese partners, de collecties om tot een geïntegreerde kennisbank, waardoor nieuw en innovatief onderzoek mogelijk wordt. De Plantentuin neemt binnen Europa een leidende positie in op het vlak van digitalisatie. Door in te zetten op biodiversiteitsinformatica profileren we ons als een excellentiecentrum voor collectie-gebaseerde data science. Door de ontwikkeling en gebruik van nieuwe digitalisatieinfrastructuur in samenwerking met private partners, en toepassing van artificiële intelligentie in samenwerking met universiteiten, verhogen we de efficiëntie van het digitalisatieproces. In dit hele proces activeren we ook de burger door middel van citizen science projecten (www.doedat.be) en crowdsourcing. De effectiviteit van deze initiatieven vertaalt zich in een toenemend wetenschappelijk gebruik van de collectie, een groeiende betrokkenheid van de burger, en een stijgend aantal extern-gefinancierde projecten (zie evolutie van de bedrijfsindicatoren onder 1.4). De algemene stijgende trend van het gebruik van de collecties wordt met volgend voorbeeld geïllustreerd: het aantal geraadpleegde herbariumcollecties steeg van 2.226 naar 267.759 in amper vijf jaar tijd.

De **bibliotheek** van Plantentuin Meise huisvest ongeveer 200.000 boeken en tijdschriften, en is een van de meest vooraanstaande in Europa op het vlak van plantkunde. Ze fungeert als erfgoedbibliotheek bij uitstek voor historische botanische publicaties. Zowel de historische werken als de moderne literatuur zijn van essentieel belang voor wetenschappelijk onderzoek in en buiten de Plantentuin. Daarnaast wordt een rijke collectie van originele botanische illustraties en een uniek archief met een grote erfgoedwaarde beheerd. Naast het fysieke beheer van deze

unieke collecties zet de Plantentuin ook volop in op digitalisatie van historische werken. Dit gebeurt onder meer in het kader van Europese projecten om de internationale zichtbaarheid en wetenschappelijk en cultureel gebruik te verhogen.

Plantentuin Meise beheert één van de grootste **levende plantencollecties** van de wereld, ze omvatten 36.602 individuele accessies behorende tot 20.551 verschillende taxa. Voor het publiek zijn zij de meest zichtbare veruitwendiging van het werk van Plantentuin Meise. Het doorgedreven wetenschappelijk beheer en de continue opvolging van deze collecties maakt ze tot een wetenschappelijk en horticultureel instrument van wereldformaat. Gedocumenteerde levende planten zijn een onuitputtelijke bron van onderzoeksmateriaal en data voor zowel fundamentele als toegepaste onderzoeksvragen en projecten. De levende collecties vormen ook een essentieel onderdeel van de ex-situ conservatie strategie van het internationaal netwerk van botanische tuinen en arboreta (BGCI).

De buitencollecties van Plantentuin Meise herbergen een grote diversiteit aan kruidachtige en houtachtige planten, van éénjarigen over bolgewassen, vaste planten, struiken, heesters tot grote bomen. Met meer dan 7.000 verschillende taxa zijn ze in tal van aantrekkelijke tuinen en collecties over het domein verspreid. De buitencollecties herbergen eveneens één van de belangrijkste dendrologische collecties van het land: alle genera van winterharde houtige planten zijn er aanwezig. Tal van bomen, waarvan vele uniek in onze regio, zijn omwille van hun individuele omvang verspreid aangeplant over het domein.

De collecties onder glas herbergen in verschillende kassencomplexen meer dan 9.000 verschillende taxa die nood hebben aan een warmer klimaat. Het Plantenpaleis omvat 13 grote publiekskassen die educatief zijn ingevuld en uitgewerkt. Naast de publiekskassen zijn er meer dan 40 kleinere onderzoekskassen waarin zeer diverse en waardevolle collecties zijn ondergebracht. Deze kassen worden momenteel (2019-2022) vervangen door een nieuw serrecomplex, de Groene Ark.

De **zadenbank** van Plantentuin Meise is uniek in België. Hoewel het behoud van plantensoorten in hun natuurlijke biotoop de voorkeur geniet, is een zadenbank een laatste reddingsboei om bedreigde planten voor uitsterven te behoeden. Zaden zijn klein: in een droge en gekoelde ruimte van enkele kubieke meters kunnen duizenden soorten tegelijk bewaard worden. Bovendien kunnen ze tientallen, tot zelfs honderden jaren hun kiemkracht bewaren als ze voor het invriezen goed gedroogd worden.

De langetermijn zadenbank van de Plantentuin bevat vooral zeldzame en bedreigde bloemplanten uit België, bedreigde plantensoorten van de koperflora uit Katanga (Democratische Republiek Congo) en zaden van wilde verwanten van belangrijke voedselgewassen, zoals bonen en bananen.

De oorsprong van de zaden is zeer verschillend. Het inzamelen in de natuur en het bewaren op lange termijn van zaden van zeldzame Belgische planten zijn een belangrijke bijdrage tot het behoud van de Belgische en Europese plantensoorten. De bewaring van zaden van wilde bonen en bananen is bedoeld om genetisch diversiteit ter beschikking te kunnen stellen aan de internationale wetenschappelijke wereld.

Uiteraard bewaart de Plantentuin ook de zaden van de eigen collectie levende planten. Het gaat dan om een kortere bewaartermijn, met als doel soorten te vermeerderen. De zaden fungeren ook als back-up voor de eigen plantencollectie en worden uitgewisseld met andere plantentuinen en wetenschappelijke instellingen overal ter wereld. Jaarlijks bezorgt de Plantentuin een zadenlijst aan een netwerk van 600 correspondenten, wat resulteert in de uitwisseling van ongeveer 2.000 accessies per jaar.
De zadenbank is verder actief in verschillende netwerken van experten in conservatie van zaden en op zaden gebaseerd habitatherstel:

- European Native Seed Conservation Network (http://ensconet.maich.gr/)
- Ecological Restoration Alliance of Botanic Gardens (https://www.erabg.org/)
- International Network for Seed-based Restoration (https://ser-insr.org/)

Biodiversiteits- en conservatie onderzoek in functie van internationale agenda

Plantentuin Meise draagt bij tot de implementatie van een aantal nationale, Europese en mondiale strategieën en verdragen, inclusief een significant aantal van de 15 strategische en 85 operationele

doelstellingen van de Belgische Strategie Biodiversiteit 2020, op hun beurt gelinkt aan de Europese 2030 Strategie voor Biodiversiteit en de Aichi Doelstellingen van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit (zie 1.3).

Strategische Doelstelling 7 van de Belgische Strategie Biodiversiteit 2020 roept op om de wetenschappelijke kennis over biodiversiteit en ecosysteemdiensten te verbeteren en te communiceren. Operationele Doelstellingen 7.1 ("Compileren en synthetiseren van bestaande gegevens en informatie en deze kennis verspreiden naar een breder publiek toe") en 7.2 ("Promoten en aanmoedigen van onderzoek dat bijdraagt tot de kennis van en het inzicht in de Belgische biodiversiteit, ecosysteemdiensten en hun waarden") geven een kader voor onderzoeksactiviteiten van de Plantentuin. Van 2011 tot 2019 werden jaarlijks gemiddeld 140 nieuwe soorten van wieren, schimmels, (korst)mossen en planten beschreven, zowel in België als daarbuiten. Nieuwe kennis rond plantenbiodiversiteit wordt verspreid via wetenschappelijke publicaties (gemiddeld 160 publicaties per jaar), op internationale wetenschappelijke congressen, via persberichten, website en sociale media. De activiteiten rond de Belgische flora, inclusief het voorbereiden van de publicatie van een update van de Flora van België, dragen rechtstreeks bij tot Strategische Doelstelling 1, het identificeren en opvolgen van de belangrijkste componenten van biodiversiteit in België. De samenwerking met partners in Afrika en Azië draagt bij tot Strategische Doelstelling 11, die een voortgezette en effectieve internationale samenwerking voor het beschermen van de biodiversiteit nastreeft.

De activiteiten van de zadenbank, die momenteel 1.285 accessies van bedreigde Belgische plantensoorten bevat, beantwoorden aan Operationele Doelstelling 3.5 ("Een geïntegreerde strategie goedkeuren voor het ex situ behoud van biodiversiteit samen met maatregelen voor de implementatie ervan").

Plantentuin Meise draagt via services ook bij aan de werking van andere regionale en nationale instellingen, bijvoorbeeld door de analyse van waterkwaliteit op basis van compositie van kiezelwieren voor de Vlaamse Milieumaatschappij of met het identificeren van paddenstoelen voor het Federaal Agentschap voor Voedselveiligheid.

Kwaliteitsvolle toeristische attractie met educatieve missie

Plantentuin Meise trekt jaarlijks een toenemend aantal bezoekers (zie grafiek 2 onder 1.4). Ook de bezoekerstevredenheid steeg de afgelopen jaren. De gemiddelde waardering op Google Reviews steeg van 4 naar 4,5. In 2019 werd in opdracht van Toerisme Vlaanderen gedurende het hele jaar een tevredenheidsenquête bij de bezoekers afgenomen bij in totaal 972 respondenten. De Net Promotor Score (NPS) die de Plantentuin behaalde was 57. Hiermee behaalt deze toeristische attractie een 'excellent' qua bezoekerstevredenheid. Ook op vlak van gezinsvriendelijke bestemming werd een excellente NPS-score van 55 behaald. De verdere investeringen in de toeristische infrastructuur in het kader van het hefboomproject van Toerisme Vlaanderen 'Plantentuin 2.0' moet de Plantentuin ook internationaal op de kaart zetten als toeristische bestemming en één van de sterattracties van de Vlaamse Rand. Uit buitenlandse voorbeelden blijkt dat een attractieve botanische tuin leidt tot een verlengde verblijfsduur in het land. De uitbouw en promotie van een kwalitatief netwerk van tuinen en kastelen in combinatie met het sterke aanbod van onze culturele steden zal Vlaanderen zonder twijfel aantrekkelijker maken als toeristische bestemming.

Naast de toeristische missie heeft Plantentuin Meise ook een educatieve missie. De workshops die worden ontwikkeld zijn steeds rechtstreeks geënt op de eindtermen van het onderwijs. Een excursie van de lagere school of secundaire school naar de Plantentuin is niet zomaar een uitstap maar is letterlijk leren buiten de klas met de nodige aandacht voor de combinatie van de wetenschappelijke vakinhoud: biologie, aardrijkskunde, STEM. Technische opleidingen zijn welkom in het HOUTlab, het enige museum waar je de wetenschappelijke achtergrond van hout kan ontdekken. Daarnaast ontvangt de Plantentuin leerlingen uit het bijzonder onderwijs om in de Culinaire Tuin ervaringsgericht te leren. De bachelor en masteropleidingen biologie, lerarenopleiding, tuin- en landschapsarchitectuur, architectuur, … van de Vlaamse universiteiten en hogescholen sturen elk jaar hun studenten voor excursies, bachelorproeven, masterthesissen

en stages. Het aantal schoolbezoeken zat tot 2019 dan ook in stijgende lijn. Na de Covid-19 crisis zal deze stijgende lijn zich zonder twijfel verderzetten.

Naast de formele educatie is er ook de informele educatie. Via informatiepanelen, workshops en tentoonstellingen worden de bezoekers geïnformeerd over het belang van planten in ons dagelijks leven. Uit buitenlands onderzoek blijkt dat een bezoek aan een botanische tuin bijdraagt aan een groter milieubewustzijn.

Internationale uitstraling en ontwikkelingssamenwerking

Plantentuin Meise wordt internationaal erkend als een belangrijke botanische tuin. De erkenning als 'advanced conservation practitioner' door Botanic Gardens Conservation International is daar slechts één voorbeeld van. Plantentuin Meise speelt in het bijzonder een belangrijke rol in de studie van de Afrikaanse plantendiversiteit. Door middel van de publicatie van verschillende referentiewerken over Afrikaanse planten (flora's), wetenschappelijk onderzoek en extern gefinancierde projecten proberen onderzoekers samen met de Afrikaanse collega's de Afrikaanse diversiteit in kaart te brengen en te beschermen. Zo is de Plantentuin actief betrokken in de bescherming van het Virunga Nationaal Park, het Man and Biosphere Reserve van Yangambi, het arboretum van Kisangani,... Plantentuin Meise ondersteunt ook de zusterinstellingen in de Democratische Republiek Congo door kennis en data te delen. De expertise van de Plantentuin over boslandbouw en koffiecultuur wordt daarbij actief ingezet om boslandbouwprojecten te realiseren in kwetsbare gebieden.

25.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Plantentuin Meise heeft zijn opdracht de afgelopen 50 jaren stelselmatig uitgebreid, zonder wezenlijke groei in het aantal personeelsleden. De organisatie heeft gedurende de jaren zowel haar collecties, haar wetenschappelijk werk als publiekswerking verder versterkt en tegelijk ook steeds meer eigen inkomsten gegenereerd. De eigen inkomsten fungeerden als groeimotor voor de diverse activiteiten, maar zijn uiteraard steeds ondersteund door een significante basisdotatie vanuit de organiserende overheid.

Het aantal personeelsleden op de dotatie (inclusief de personeelsleden die werken op de site, maar betaald worden door de Franse gemeenschap) was sinds 1966 enkel rond 1995 lager dan nu.

Tegelijk heeft de Plantentuin zijn efficiëntie verhoogd door een uitgebreide vrijwilligerswerking op te zetten. In 2020 waren de vrijwilligers goed voor 15,4 voltijdse equivalenten.

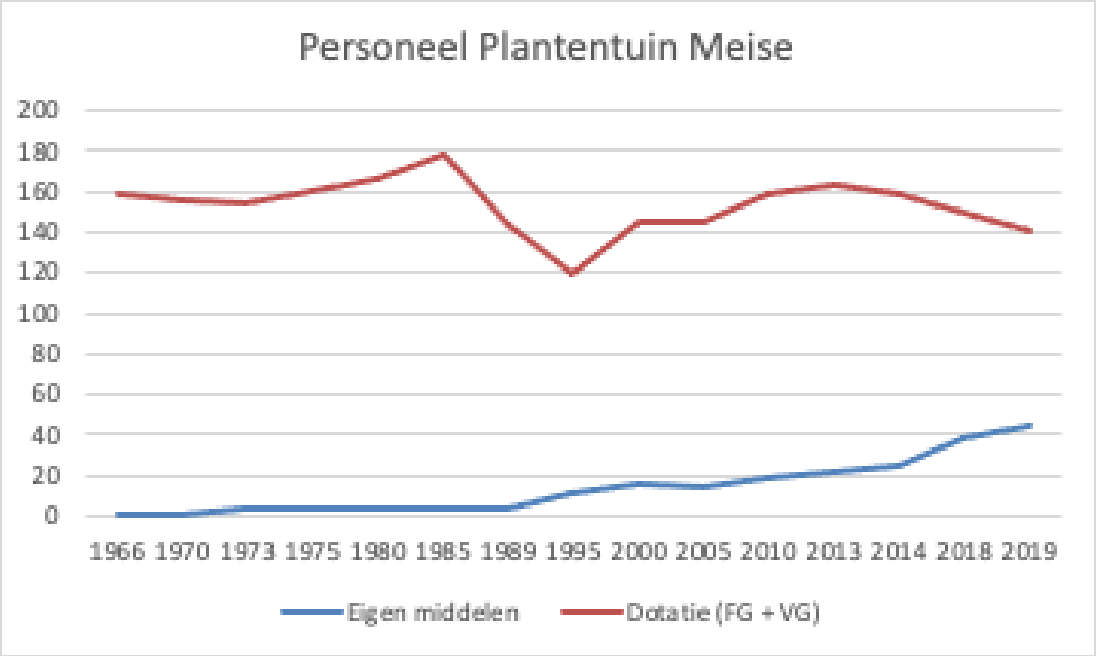

Grafiek 7 - Evolutie van het personeel van Plantentuin Meise betaald op de eigen middelen en op de dotatie. Sinds 2014 worden ongeveer 30 personeelsleden betaald door de Franse Gemeenschap. Om de vergelijking mogelijk te maken zijn deze meegenomen in bovenstaande figuur onder dotatie.

De evolutie van de bedrijfsindicatoren (zie onder 1.4) tonen aan dat sinds 2014 de output sterk is gestegen met een gelijk blijvend aantal personeelsleden. Ook als we de vergelijking maken met andere botanische tuinen blijkt dat de Plantentuin zijn opdracht bijzonder efficiënt uitvoert (zie 1.7).

25.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Wereldwijd bestaan er meer dan 2.500 botanische tuinen. Slechts een beperkt aantal combineren publiekswerking met de wetenschappelijke uitbouw van de levende collecties en doorgedreven onderzoek op de natuurhistorische collecties. In het kader van de Vlaams Brede Heroverweging leek het nuttig Plantentuin Meise te benchmarken met andere Europese botanische tuinen met dezelfde pijlers, nl. onderzoek, beheer van wetenschappelijke collecties en publiekswerking: Royal Botanic Garden Edinburgh, Royal Botanic Gardens Kew, Jardin botanique de la ville de Genève en Botanischer Garten Berlin. Al deze instellingen krijgen een dotatie van de overheid (nationaal, regionaal, of stedelijk). Deze benchmark is gebaseerd op de publieke jaarverslagen 2019 van de betreffende instellingen, aangevuld met contacten ter plaatse. Gegeven de korte tijdspanne waarin deze oefening werd gerealiseerd, moet benadrukt worden dat het hier een eerste oefening betreft, die verdere verdieping en verfijning vraagt. Zo is het wenselijk te benchmarken over een langere periode, personeelsaantallen om te zetten in VTE, trends in kaart te brengen,... Toch kunnen een aantal conclusies worden getrokken.

Aantal tuiniers
Het aantal tuiniers per ha in Plantentuin Meise ligt beduidend lager dan bij de collega's. Plantentuin Meise beschikt over 0,39 tuiniers/ha terwijl de Europese zusterinstituten tot 4 keer meer tuiniers per ha hebben voor het onderhoud. Ook het aantal verschillende soorten planten waar een tuinier gemiddeld moet voor instaan ligt in Plantentuin Meise vele malen hoger dan in andere tuinen: 571 planten per tuinier in Meise, 115 planten per tuinier in Edinburgh. Dit wijst erop dat Plantentuin Meise zijn werking al in grote mate heeft geoptimaliseerd en er geen marge meer is voor bijkomende besparingen.

Aantal bibliotheekmedewerkers
Hetzelfde geldt voor de bibliotheekmedewerkers. Zowel in absolute aantallen als in aantal bibliotheekmedewerkers per collectie scoort de Plantentuin erg laag. Verdere besparingen zijn hier geen optie, of de collectie moet worden opgegeven.

Aantal herbariummedewerkers
Het aantal herbariumtechnici zit op vergelijkbaar niveau als de andere tuinen. Voor het aantal collecties per herbariumtechnicus behalen we zelfs een tweede plaats.

Digitalisatiegraad
Dankzij de inspanningen van de Vlaamse regering is Plantentuin Meise koploper in de digitalisatie van zijn herbariumcollecties.

Publicaties per onderzoeker
Plantentuin Meise excelleert eveneens in het aantal publicaties per onderzoeker. Ook als alleen de A1 publicaties (= publicaties in top internationale tijdschriften) worden beschouwd, scoort Plantentuin Meise erg goed. Het aantal nieuw beschreven taxa per onderzoeker ligt erg hoog.

Aantal bezoekers
Ondanks de mooie groei de voorbije jaren, hinkt Plantentuin Meise nog achterop wat het aantal bezoekers per jaar betreft. De slechte ontsluiting met het openbaar vervoer en het beperkt aantal parkeerplaatsen maken een verdere groei op korte termijn moeilijk. De aanleg van de sneltram tussen Willebroek en Brussel en een parking tussen de Nieuwelaan en de A12 zouden daarin verandering moeten brengen. Uit de buitenlandse voorbeelden blijkt dat Plantentuin Meise zijn bezoekersaantal op termijn kan laten stijgen tot 350.000 per jaar.

2019	Meise	Edinburgh	Kew	Genève	Berlijn
totaal aantal personeelsleden	154 (NL) 30 (FR)	280	1115	119	213
aantal taxa (= verschillende soorten levende planten	20.551	13.500	22.000	12.000	18.689
totale oppervlakte	92 ha	116 ha (4 tuinen)	120 ha	28 ha	43 ha
aantal tuiniers	36	117	80	34	70
aantal tuiniers/ha	0,39	1,01	0,67	1,21	1,63
aantal taxa / tuinier	571	115	275	353	267
internationale erkenning BGCI	Advanced conservation practitioner	Advanced conservation practitioner	/	Advanced conservation practitioner	/

aantal herbariumspecimens	4 miljoen	3 miljoen	8,5 miljoen	6 miljoen	3,9 miljoen
digitalisatiegraad herbarium percentage gedigitaliseerd	3.1 miljoen (78%)	0,9 miljoen (30%)	1,6 miljoen (18%)	4,3 miljoen (71%)	0,6 miljoen (15%)
aantal herbariumtechnici	15	13	23	18	8
aantal herbariumspecimens / technicus	267K	213K	370K	333K	388K
aantal werken bibliotheek	200.000	75.000	300.000	120.000	366.000
aantal personeelsleden bibliotheek	4	10	23	11	9
aantal werken / personeelslid	50.000	7.500	13.000	11.000	40.000
aantal onderzoekers	43	63	255	12	42
nieuwe taxa beschreven 2019	153	46	102	6	58
gemiddeld aantal taxa / onderzoekers	3.6	0,7	0,4	0,5	1,4
aantal publicaties (excl. presentaties)	186	170	412	85	132
gemiddeld aantal publicaties per wetenschapper	4.3	2,7	1,6	7,1	3,1
aantal A1 publicaties (volgens WoS)	99	113	387	19	73
gemiddeld aantal A1 publicaties per wetenschapper	2.3	1,8	1,5	1,6	1,7
aantal bezoekers	183.381	1.062.000 (4 tuinen)	2.587.317 (2 tuinen)	630.000	430.000

Tabel 5: Vergelijking van Plantentuin Meise met andere, vergelijkbare Europese botanische tuinen voor het jaar 2019.

25.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Er is wetenschappelijke consensus (zie referenties hieronder) over de meerwaarde van botanische tuinen op het vlak van plantenonderzoek, planten conservatie en milieueducatie. De mate waarin botanische tuinen een rol spelen op elk van deze drie domeinen, verschilt sterk van tuin tot tuin. Een beperkt aantal botanische tuinen, waaronder Plantentuin Meise, speelt een vooraanstaande rol op elk van deze drie domeinen. De managementervaring leert dat het een belangrijke troef is om deze drie aspecten onder één dak te hebben en ze parallel te ontwikkelen. De wetenschappelijke collecties dragen op die manier niet enkel bij aan de bewaring van de plantendiversiteit, ze zijn onmiddellijk ook een bron voor wetenschappelijk onderzoek en worden ingezet voor de educatieve en toeristische opdrachten van de Plantentuin.

Er zijn een beperkt aantal studies publiek gemaakt die de economische (meer)waarde van botanische tuinen inschatten. Het opzet van deze studies verschilt onderling erg sterk en het is moeilijk om ze met elkaar te vergelijken. Oxford Economics bracht in 2016 de economische meerwaarde van Royal Botanic Gardens Kew (UK) in kaart. Met anderhalf miljoen betalende bezoekers per jaar is het een van de meest succesvolle botanische tuinen ter wereld. De totale economische waarde (nationaal en internationaal) werd geraamd op 190 miljoen pond per jaar voor een operationele kost van 54 miljoen pond. De baten/kosten verhouding bedraagt 3,5. In 2018 voerde Deloitte een gelijkaardige studie uit voor The Royal Botanic Gardens & Domain Trust in Australië. Deze drie botanische tuinen samen ontvingen in 2016-2017 5,8 miljoen bezoekers. In tegenstelling tot Kew, zijn de tuinen gratis toegankelijk. De economische waarde wordt geraamd op 140 miljoen Australische dollar per jaar terwijl de maatschappelijke en culturele waarde wordt geraamd op 186 miljoen australische dollar per jaar. De economische waarde omvat zowel de positieve impact op het toerisme als de wetenschappelijke waarde van de collecties en het gebruik ervan. DTZ bracht in 2009 de economische impact van Royal Botanic Garden Edinburgh (RBGE) in kaart. Deze Plantentuin valt onder Schots bestuur en is qua grootte van collecties en aantal personeelsleden vergelijkbaar met Plantentuin Meise. Het aantal (gratis) bezoekers bedroeg in 2009 ruim 433.000. De totale impact (het aandeel in het BBP dat aan de activiteiten van RBGE kan worden toegerekend) wordt in de studie geraamd op 23 miljoen pond per jaar. In 2008/2009 stond hier een subsidiëring van 18,4 miljoen pond tegenover.

De drie geciteerde impactstudies wijzen naast de wetenschappelijke en educatieve meerwaarde op de toeristische meerwaarde die een botanische tuin kan creëren. Zowel in Edinburgh als in Sydney behoort de botanische tuin tot de belangrijkste toeristische attracties. Het aantal bezoekers van Plantentuin Meise, ondanks de sterke stijging de afgelopen 10 jaar, is momenteel een stuk lager dan andere botanische tuinen met een gelijkaardige grootte en ligging. Het toeristische en economisch potentieel van Plantentuin Meise is dan ook nog lang niet bereikt. Na de volledige uitvoering van het masterplan (streefdatum 2026) moet de Plantentuin in staat zijn het aantal bezoekers verder te laten stijgen tot 350.000 bezoekers per jaar en wordt het aldus een belangrijke toeristische hefboom voor de Vlaamse Rand rond Brussel. De uitvoering van het masterplan zorgt verder voor een stijgende verhouding van de economische baten van de tuin versus de kosten. 350.000 bezoekers wordt ook in een toeristische studie van ZKA Consultants & Planners als haalbaar genoemd.

Referenties:

Rol Plantentuinen algemeen:

- *The role of botanical gardens in scientific research, conservation, and citizen science: https://doi.org/10.1016/j.pld.2018.07.006*

- *Biological and cultural diversity in the context of botanic garden conservation strategies: https://doi.org/10.1111/j.1469-8137.2009.02800.x*
- *Botanic gardens science for conservation and global change: https://doi.org/10.1016/j.tplants.2009.08.008*
- *Strengthening the scientific contribution of botanic gardens to the second phase of the Global Strategy for Plant Conservation: https://doi.org/10.1111/j.1095-8339.2011.01156.x*
- *The role of botanic gardens in the twenty-first century: https://doi.org/10.1079/PAVSNNR201611023*
- *Botanical gardens as valuable resources in plant science: https://doi.org/10.1007/s10531-019-01926-1*
- *Botanic gardens can positively influence visitors' environmental attitudes: https://doi.org/10.1007/s10531-015-0879-7*

Rol zadenbanken en plantenconservatie:

- *The contribution of botanic gardens to ex situ conservation through seed banking: https://doi.org/10.1016/j.pld.2017.11.005*
- *Ex situ conservation of plant diversity in the world's botanic gardens: https://doi.org/10.1038/s41477-017-0019-3*
- *Botanic Gardens Are Important Contributors to Crop Wild Relative Preservation: https://doi.org/10.2135/cropsci2019.06.0358*

Economische waarde:

Kew:
https://www.oxfordeconomics.com/my-oxford/projects/330449
Royal Botanic Gardens and Domain Trust:
https://www.australianbotanicgarden.com.au/getattachment/Stories/2018/More-than-just-parks-and-gardens/Deloitte_Royal-Botanic-Gardens-Economic-Contribution-Study.pdf.aspx?lang=en-AU
Edinburgh:
https://drive.google.com/file/d/1lsCabObW7iXVNq8W9rjRO-whFaBn6S0Y/view?usp=sharing
Natuurhistorische collecties:
Assessing the Value of Natural History Collections and Addressing Issues Regarding Long-Term Growth and Care: *https://doi.org/10.1093/biosci/biu166*
Mann, D. (1997). The economics of botanical collections. In: Nudds, J. R. and C. W. Pettitt, (Eds.). The value and valuation of natural science collections. The Geological Society, Manchester, United Kingdom.

25.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Een botanische tuin met de drieledige opdracht: collectiebeheer, wetenschappelijk onderzoek en publiekswerking, speelt op nationaal en internationaal niveau mee. Plantentuin Meise is daarom uniek in België. Verdere decentralisatie naar een lager bestuursniveau dan de Vlaamse overheid heeft dan ook geen meerwaarde.

Het samenwerkingsakkoord tussen de gemeenschappen van 17 mei 2013 voorziet in een unieke samenwerking van de verschillende overheden in de werking van Agentschap Plantentuin Meise.

Het wetenschappelijk patrimonium dat op het moment van de overdracht (1 januari 2014) in het bezit was van de Plantentuin blijft federaal, maar wordt in bruikleen gegeven aan de Vlaamse gemeenschap. Nieuwe collecties kunnen federaal of Vlaams zijn naargelang de oorsprong van de collecties en de wensen van de eventuele schenker. De federale overheid waakt over het goede beheer van haar patrimonium via de algemeen directeurs van de twee federale wetenschappelijke instellingen 'pool natuur', namelijk het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Agentschap Plantentuin Meise rapporteert jaarlijks over de evolutie van het wetenschappelijk patrimonium. Wijzigingen in het patrimonium (vb. afbouw van bepaalde collecties ten voordele van andere collecties) moeten steeds goedgekeurd worden door de wetenschappelijke raad ex officio uitgebreid met de hogervermelde algemeen directeurs.

De Vlaamse gemeenschap is eigenaar en beheert het domein en alle bijhorende gebouwen.
De personeelsleden van de Franse taalrol werden overgedragen aan de Franse gemeenschap, maar blijven tewerkgesteld op de site van de Plantentuin. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen wetenschappelijke personeelsleden (niv. B, A of SW) en niet wetenschappelijke personeelsleden (niv. C en D). Deze laatste zitten in een uitdovend kader. De vrijgekomen middelen van dit uitdovend kader worden door de Franse gemeenschap gebruikt om extra wetenschappelijk personeel aan te werven en tewerk te stellen in de Plantentuin.

In Nederland werd beslist om alle musea met natuurhistorische collecties samen te voegen tot één instelling: Naturalis. Vooral voor het collectiebeheer zijn hier argumenten voor, maar ook op onderzoeksvlak en organisatiebeheersing kan dit leiden tot belangrijke synergieën. Voor België zou dit betekenen dat het Koninklijk Museum voor Midden Afrika, het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen en Plantentuin Meise zouden worden samengevoegd tot één instelling. De eerste twee zijn echter nog steeds federale instellingen (alhoewel onderzoek een regionale bevoegdheid is), terwijl de Plantentuin een Vlaamse instelling is. Hoewel theoretisch interessant, lijkt een versmelting van de drie instellingen op korte of middellange termijn weinig realistisch en dreigt het ook te zorgen voor een verlamming van de betrokken instellingen door de politieke commotie die errond zou ontstaan.

25.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Wereldwijd zijn de meeste botanische tuinen in handen van lokale, regionale of nationale overheden of zijn ze voor hun werking in grote mate afhankelijk van overheidsdotaties. Het feit dat ze via hun onderzoek, collecties en educatieprogramma's bijdragen aan internationale doelstellingen in het kader van meerdere conventies en verdragen vormt hiervoor de verklaring. De verwevenheid tussen onderzoek, collecties en publiekswerking is zo sterk dat het niet wenselijk is om deze drie taken uit elkaar te halen. De puur commerciële activiteiten zouden ondergebracht kunnen worden in een aparte VZW, maar de winsten zouden nog altijd ten goede moeten komen aan het onderzoek en de verdere uitbouw van de collecties. De meerwaarde van een complexere structuur lijkt dan ook eerder beperkt op voorwaarde dat het Vlaams personeelsstatuut in de toekomst meer flexibiliteit toelaat op het niveau van de organisatie.

De collecties van de Plantentuin vormen belangrijke gegevensbronnen voor wetenschappelijk onderzoek en conservatie, educatie en bewustwording van het grote publiek. Om het gebruik van deze collecties te maximaliseren is het belangrijk dat ze zowel fysiek als digitaal openbaar toegankelijk zijn, conform het samenwerkingsakkoord tussen de gemeenschappen, vermeld onder 1.9. De Internationale code voor nomenclatuur (ICN) bepaalt bovendien dat bij het beschrijven van een nieuwe soort type specimens gedeponeerd moeten worden in publiek toegankelijke collecties. De functie van collecties als open data repositories kan op lange termijn best gewaarborgd

worden door een overheidsinstelling, eerder dan door een private instelling. Wereldwijd vallen belangrijke natuurwetenschappelijke collecties dan ook onder de bevoegdheid van overheidsinstanties. Toonaangevende voorbeelden zijn de Royal Botanic Gardens Kew, The Smithsonian Institution (Washington), The Natural History Museum (London), Muséum National d'Histoire Naturelle (Parijs), Naturalis (Leiden), en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika en Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen in eigen land.

25.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Administratieve vereenvoudiging is een minder relevant thema voor Agentschap Plantentuin Meise. De Plantentuin zorgt als toeristisch aantrekkingspunt en wetenschappelijke instelling immers niet voor administratie naar burgers of klanten toe. De Plantentuin probeert de drempels voor bezoekers (zowel toeristische, educatieve als wetenschappelijke bezoekers die de collectie raadplegen of gebruiken) net zo laag mogelijk te houden. Daarnaast is Plantentuin Meise een instelling die qua grootte en structuur doet denken aan een middelgroot familiebedrijf en op die manier ook administratieve slagkracht heeft.

De instelling Plantentuin Meise heeft een vrij eenvoudige structuur. Haar diverse opdrachten (onderzoek, collectiebeheer, publiekswerking) leiden niet tot een complexe organisatie. De productgerichte teams worden via korte lijnen op dagdagelijkse basis aangestuurd door team- en afdelingshoofden. De administrateur-generaal, de 5 afdelingshoofden en de directeur van de Franse Gemeenschap vormen samen het directiecomité. Deze lichte structuur zorgt voor een wendbare organisatie die snel kan schakelen. Beslissingen worden snel genomen en knopen worden vlot ontward. Waar nodig zijn procedures uitgewerkt. Deze zijn gefocust op een aantal kernprocessen en op afspraken die noodzakelijk zijn voor de goede werking van de organisatie. Er zijn weinig procedures 'om de procedure' en waar ze er nog zijn, worden ze afgebouwd.
Dit zorgt ervoor dat Plantentuin Meise intern een grote slagkracht en wendbaarheid aan de dag kan leggen.

Plantentuin Meise probeert ook voor haar bezoekers de administratie zo eenvoudig mogelijk te maken. Een heldere prijszetting, diverse manieren om tickets te kopen, een nieuw onthaalgebouw met zowel automatische ticketing machines als een door mensen bemande kassa, maken dat bezoekers zich welkom gaan voelen op de site.
Plantentuin Meise beantwoordt vlot vragen van geïnteresseerde burgers, vaak voor de identificatie van bepaalde plantensoorten. Bibliotheek, herbarium en collecties zijn op afspraak toegankelijk. De beheerders staan met raad en daad klaar om de onderzoekers, studenten, stagiaires, ed. te helpen. Geïnteresseerde wetenschappers van buitenaf kunnen een wetenschappelijk project uitvoeren binnen Plantentuin Meise, in samenwerking met een wetenschapper van het huis. Zij verwerven dan het statuut van Onbezoldigd Wetenschappelijk Medewerker. Hierdoor krijgen zij een vlotte toegang tot de faciliteiten, documenten en collecties, nodig voor hun onderzoek. Voor buitenlandse gasten voorziet Plantentuin ook de mogelijkheid tot overnachting in de Vlaamse Hoeve.

25.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Nakomen van nationale en internationale akkoorden

Plantentuin Meise draagt bij aan de door België aangegane mondiale verbintenissen zoals het CITES-verdrag over de wereldwijde handel in bedreigde wilde planten- en diersoorten, en het verdrag inzake Biologische Diversiteit (CBD), en dit via de realisatie van de Aichi Biodiversiteitsdoelstellingen. De Aichi biodiversiteitsdoelstellingen handelen bijvoorbeeld over bewustwording van de waarde van biodiversiteit (doelstelling 1), de bescherming van bedreigde soorten (doelstelling 12) en het behoud en gebruik van socio-economisch belangrijke soorten (doelstelling 13).

Plantentuin Meise zorgt mee voor het het uitvoeren van de objectieven uit de Global Strategy for Plant Conservation, via onder andere Doelstelling 1 rond begrijpen en documenteren van globale plantendiversiteit en Doelstelling 2 rond in-situ en ex-situ behoud van deze diversiteit.

De Plantentuin draagt hiermee ook rechtstreeks bij aan meerdere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) van de Verenigde Naties, zoals SDG 15 waar Target 15.5 specifiek oproept tot acties om het verlies van biodiversiteit en het uitsterven van bedreigde soorten te stoppen. Ook helpt Plantentuin Meise mee aan de belangrijke SDG2 rond voedselzekerheid waar Target 2.5 focust op het in stand houden van de genetische diversiteit van zaden en gewassen, inclusief die van wilde verwanten.

Op Europees niveau dragen de activiteiten van de Plantentuin bij aan de 2030 Strategie voor Biodiversiteit. Die strategie roept onder meer expliciet op tot instandhouding van beschermde soorten, en tot het ombuigen van de achteruitgang van de genetische diversiteit en het stopzetten van het oprukken van invasieve uitheemse soorten. De strategie focust zowel op Europa als op ontwikkelingslanden en probeert haar doel te bereiken via wetenschappelijk onderzoek en door een inclusievere betrekking van de maatschappij.

Op nationaal niveau beantwoorden de activiteiten van de Plantentuin aan de Belgische Strategie Biodiversiteit 2020 die de stopzetting van het verlies aan biodiversiteit nastreeft. De Plantentuin versterkt eveneens de nationale bijdrage aan het tegengaan van het mondiale verlies. De voor 2022 geplande nieuwe Flora van België, gepubliceerd door de Plantentuin, zal bijvoorbeeld direct bijdragen aan Doelstelling 1 rond de identificatie en opvolging van de belangrijkste componenten van biodiversiteit in België. Zowel het wetenschappelijk onderzoek als de Publiekswerking van de Plantentuin dragen rechtstreeks bij tot Doelstelling 7 ("Wetenschappelijke kennis over biodiversiteit en ecosysteemdiensten verbeteren en communiceren") en Doelstelling 8 ("De gemeenschap erbij betrekken via communicatie, onderwijs, bewustmaking en opleiding").

Plantentuin Meise beheert internationaal erkende wetenschappelijke collecties die van fundamenteel belang zijn voor de conservatie van bedreigde soorten en ecosystemen, voor het in kaart brengen van de wereldwijde biodiversiteit waaronder ook voedselgewassen en hun wilde verwanten, en om veranderingen in ecosystemen te traceren en te correleren met milieuveranderingen. Het deskundig beheer en de publieke ontsluiting van collecties draagt dan ook direct bij aan de realisatie van de biodiversiteits- en duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. Plantentuin Meise speelt een leidende rol in Internationale en Europese netwerken om deze levende en natuurwetenschappelijke collecties gemeenschappelijk te beheren en digitaal te ontsluiten, o.a. in het kader van de onderzoeksinfrastructuur Distributed System of Scientific Collections (DiSSCo) en Botanic Gardens Conservation International (BGCI). Deze internationale initiatieven zullen ertoe leiden dat de rol van collecties in grensverleggend wetenschappelijk onderzoek en de bescherming van de biodiversiteit aanzienlijk zal verbeteren.

Hefboom voor toerisme in Vlaanderen
Plantentuin Meise, als toeristische sterattractie van de Groene Gordel en als onderdeel van een netwerk van tuinen en kastelen, is en zal in de toekomst in toenemende mate een hefboom zijn om het internationaal toerisme in de ganse regio te bevorderen en te promoten.

Milieueducatie
Uit wetenschappelijke studies blijkt dat een bezoek aan plantentuinen bijdraagt aan een groter bewustzijn van het belang van natuur en natuurbescherming.

Internationale uitstraling
Plantentuin Meise heeft nu reeds een internationale uitstraling door zijn wetenschappelijk onderzoek en zijn wetenschappelijke collecties. Wanneer Plantentuin Meise - na uitvoering van het masterplan - volledig in zijn glorie zal zijn hersteld, zal het een uithangbord zijn voor Vlaanderen.

25.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De jaarlijkse evaluatie aan de hand van goed gedefinieerde bedrijfsindicatoren heeft zijn nut bewezen om de efficiëntie van de organisatie te verhogen. Het is ook een effectieve tool gebleken om de wensen van de Wetenschappelijke Raad en de Raad van Bestuur om te zetten in effectief beleid en daaraan gekoppelde resultaten.

Om een breder zicht te krijgen op de efficiëntie van de organisatie in een internationale context lijkt een regelmatige (bijvoorbeeld om de 5 of 7 jaar) externe doorlichting van de organisatie op zijn plaats.

25.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Een besparing van 15% op het budget van Plantentuin Meise zou een grote impact hebben op de werking van de Plantentuin. De besparingen op het personeel van de Vlaamse overheid van 2014 tot 2024 (-15%) konden tot nog toe opgevangen worden door een stijging van de eigen middelen. Op die manier kon het personeelsaantal stabiel blijven. Dit is ook essentieel omdat een minimum aantal personeelsleden nodig is om 92 ha met 50 gebouwen te bewaken en te onderhouden. Ook voor onderzoek en collectiebeheer is een minimaal aantal personeelsleden essentieel om voldoende slagkracht te behouden en de internationale positie te kunnen behouden. Uit de

internationale benchmarking (zie hoger) blijkt dat we voor heel wat diensten nu al over veel minder personeel beschikken dan andere botanische tuinen. Indien de besparingen toch zouden worden doorgevoerd kunnen drie varianten worden bedacht: (1) een variant waarbij alle taken van de Plantentuin worden behouden en er lineair wordt bespaard op de verschillende diensten; (2) een variant waarbij bepaalde taken worden afgestoten; (3) een variant waarbij de opgelegde besparingen worden gecompenseerd door meer eigen inkomsten. In elk van de drie varianten blijft het essentieel dat de realisatie van het masterplan van 100 miljoen euro worden uitgevoerd zoals vooropgesteld. De uitvoering veronderstelt 50 miljoen euro in de volgende legislatuur (zie 1.15).

Variant 1: lineaire besparing
Het meest eenvoudige scenario ("business as usual"), dus zonder bijkomende acties, zal zonder twijfel leiden tot een significante reductie van outputs. Bovendien kan die 15% niet lineair worden toegepast op alle onderdelen van de organisatie. Heel wat equipes werken nu reeds op minimale bezetting (interne veiligheidsdienst, technische equipe, schoonmaak, bibliotheek, ondersteunende dienst, zadenbank...) en outsourcing is voor deze taken financieel niet interessant. De besparing zou dus vooral moeten gebeuren in de onderzoeks- en collectiedepartementen. Besparingen in publiekswerking zouden immers automatisch leiden tot minder eigen inkomsten en dus nog grotere negatieve impact hebben op het geheel van de organisatie. Wegens het wegvallen van schaalvoordelen en verlies van kritische massa zal deze reductie dan ook proportioneel hoger zijn dan de reductie van het beschikbare budget. Een budgetvermindering van 15% zou zo kunnen leiden tot 25% minder outputs (25% minder publicaties, 25 % minder nieuwe plantensoorten beschreven). Voor activiteiten die gefocust zijn op beheer en bewaring (bijv. herbarium, levende collecties, bibliotheek) zal dit leiden tot een verlies van collecties, gezien het huidige budget voornamelijk besteed wordt aan onderhoud.

Een opgelegde 15% besparing zou vergaande gevolgen hebben voor het beheer van de bewaarcollecties (herbarium en bibliotheek), met een ernstige bedreiging voor de conservatie van deze collecties tot gevolg. De gevolgen van onderinvestering in gebouwbeheer en personeelsbesparingen in het verleden zijn vandaag nog steeds zichtbaar. Door de slechte staat van de herbarium- en bibliotheekgebouwen, is continue en tijdrovende monitoring, onderhoud en remediëring nodig om de collecties te beschermen van onder andere waterschade en vraat door insecten. Aangetaste collecties dienen voortdurend gerestaureerd te worden. Voor het optimaal bewaren van de collecties is het van belang dat de klimaatcondities (temperatuur en luchtvochtigheid) goed gecontroleerd worden. De uitvoering van het masterplan, en in het bijzonder de renovatie van de herbarium- en bibliotheekgebouwen, is dus van essentieel belang voor een efficiënt beheer van de bewaarcollecties voor de toekomst. Uitstel van deze renovaties en personeelsbesparingen zal ongetwijfeld leiden tot een verval en verlies van collecties. Dit zou op haar beurt impact hebben op de lopende digitalisatie en internationale uitstraling van de collecties, en zou onze leidende positie in Europese en Vlaamse projecten hypothekeren met een vermindering van externe fondsen tot gevolg. Verlies van collecties zou ten slotte ook een belangrijke impact hebben op het wetenschappelijk onderzoek binnen en buiten de Plantentuin.

Een 15% besparing zou ook een impact hebben op de levende collecties. Plantentuin Meise heeft een minimale tuiniersbezetting in vergelijking met internationale zusterinstellingen. Door een doorgedreven oefening in efficiëntie en een groeiende vrijwilligerswerking, slaagde Plantentuin Meise er de afgelopen jaren toch nog in om haar levende collecties te laten groeien in kwaliteit én kwantiteit. Deze oefening heeft ondertussen haar grenzen bereikt. Het wetenschappelijk, conservatiegericht en publieksgericht potentieel van de plantencollecties wordt nu reeds onderbenut door deze structurele onderbezetting. Verdere besparingen zullen leiden tot het bewust preventief afstoten of elimineren van delen van de levende collectie of het onherroepelijk accidenteel verliezen van delen van de levende collecties.

De besparingen zouden zich ook laten voelen op het natuur- en publieksgericht beheer van het domein. Plantentuin Meise omvat een domein van 92 ha, dat wegens haar grote historische, natuurlijke en culturele waarde sinds 1967 beschermd is als cultuurhistorisch landschap. Het huidige beheer van dit domein is erop gericht om de bestaande cultuurhistorische waarden te behouden en tegelijkertijd de natuurlijke en publiek-recreatieve waarden te verhogen. Dit vraagt

een zeer doordacht en vaak arbeidsintensief beheer op maat. Het domein wordt nu reeds zo efficiënt mogelijk beheerd. De doorgedreven efficiëntie zit in de combinatie van uitbestedingen voor bepaalde arbeidsintensieve maar betrekkelijk eenvoudige handelingen (bijv. manuele en mechanische onkruidbestrijding, ruimen van herfstbladeren, scheren van hagen) en eigen uitvoering voor de specialistische taken als grasland- en bomenbeheer. Een bijkomende besparing op middelen en/of personeel zal leiden tot een verdere, mogelijks definitieve achteruitgang van het zeer waardevol landschap. Dat heeft verregaande implicaties voor zowel het historische, culturele, natuurlijke als recreatieve potentieel en karakter van de gehele omgeving. In de praktijk kan dit leiden tot onder meer verlies en achteruitgang van de biodiversiteit, ongewenste verruiging van de graslanden en publiek ontoegankelijke bosgebieden wegens gebrekkig bomenbeheer (cf. veiligheid).

De huidige personeelsbezetting van de zadenbank is minimaal. Verdere besparing op personeel en/of middelen zal ons dwingen om bepaalde deelactiviteiten af te stoten of stop te zetten. Dit zal maken dat we nationale en internationale afspraken en verdragen niet meer kunnen nakomen (zie 1.12).

Wanneer een lineaire besparing toch zou worden opgelegd, dan zijn er een aantal randvoorwaarden die de oefening enigszins zouden verzachten:

1. vrije keuze om te besparen op personeelsmiddelen of werkingsmiddelen: op die manier kan het outsourcen en insourcen van taken verder worden geoptimaliseerd.
2. herstructureren via collectief ontslag, niet via niet vervanging na pensionering: in het verleden werden personeelsbesparingen steeds doorgevoerd via niet vervanging van personeelsleden die op pensioen vertrokken. Deze methode is niet langer haalbaar. Indien er effectief nog personeel moet afvloeien, dan moet dit gebeuren via collectief ontslag waarbij de Vlaamse regering zorgt voor flankerende en begeleidende maatregelen. Op die manier kan daadkrachtiger worden ingegrepen. Ook collectief ontslag zal echter geen wondermiddel zijn. Zoals reeds hoger aangegeven draaien heel wat diensten nu al op een minimale bezetting en is verder snoeien geen optie.
3. meer flexibele verloning: de verloning van de Vlaamse overheid is niet aangepast aan de noden van een toeristische attractie. Zeker indien de Plantentuin de horeca zou insourcen (wat in heel wat buitenlandse botanische tuinen een bron van inkomsten is voor de werking), is een aangepast statuut nodig.

Variant 2: afstoten van bepaalde taken

De Vlaamse regering zou kunnen beslissen dat bepaalde taken niet langer moeten worden uitgevoerd door Plantentuin Meise. Dit is een oefening die reeds werd uitgevoerd tijdens het kerntakendebat van 2015 en hier is geen laaghangend fruit meer. Zoals hierboven aangehaald, ligt de sterkte van Plantentuin Meise in de sterke verwevenheid tussen wetenschappelijke collecties, onderzoek en publiekswerking. Het zou een optie kunnen zijn om bijvoorbeeld de bibliotheek af te stoten, maar dan stelt zich de vraag waar deze naartoe moet. De bibliotheekcollecties zijn grotendeels federaal, maar in permanente bruikleen gegeven aan de Vlaamse overheid. Hetzelfde geldt voor de andere collecties. Een andere optie zou kunnen zijn om het aantal onderzoekers van de Vlaamse overheid te reduceren. Dit zou echter leiden tot een onevenwicht tussen het aantal onderzoekers van de Vlaamse overheid en van de Franse gemeenschap (waar het aantal onderzoekers de komende jaren licht zal stijgen als gevolg van het samenwerkingsakkoord) wat eveneens niet wenselijk is.

Variant 3: compenseren door meer eigen inkomsten

Een derde variant bestaat erin om de opgelegde besparing (partieel) op te vangen door het aantrekken van bijkomende externe financiering. Dit is het scenario dat sinds 2014 wordt toegepast om de personeelsbesparingen te compenseren. Deze bijkomende financiering zou kunnen verkregen worden door:

(1) Verhoging van de kostprijs van bestaande producten en services. Een besparing van 15% op dotatie zou theoretisch kunnen opgevangen worden met een sterke stijging van de toegangsprijs, ofwel van 9 euro naar 23 euro (wat ongetwijfeld zou leiden tot een daling van het bezoekersaantal). Gezien de elasticiteit van de vraag zal een prijsstijging van producten en services dus niet steeds leiden tot hogere inkomsten.

(2) Aantrekken van extra bezoekers. Het afgelopen decennium heeft de Plantentuin het aantal bezoekers verdubbeld. Een verdere stijging van het aantal bezoekers behoort zeker tot de mogelijkheden, maar is op korte termijn niet mogelijk door het gebrek aan parking en het ontbreken van een goede ontsluiting met het openbaar vervoer. Voor beide problemen wordt aan een oplossing gewerkt: parking tussen Nieuwelaan en A12 en aanleg sneltram Willebroek-Brussel, maar de dossiers vorderen moeizaam omwille van de vele belanghebbenden. Extra bezoekers betekent echter ook meer uitgaven, zowel voor personeel als onderhoud.
(3) Opnemen van nieuwe, winstgevende taken. Plantentuin Meise zou nieuwe, winstgevende taken op zich kunnen nemen. De horeca uitbating binnen het domein is hiervan een voorbeeld. Momenteel werd deze in concessie gegeven. Er is een studie gepland om na te gaan of het insourcen van deze taak geen extra financiering kan betekenen voor de ganse organisatie. Dit impliceert wel wijzigingen in het Vlaams Personeels Statuut om meer flexibel te kunnen verlonen.
(4) Verschuiving van fundamenteel naar meer toegepast onderzoek. De voorbije jaar zette de Plantentuin zich in om het fundamenteel onderzoek beter te linken met de toepassingen ervan. Het zou een optie kunnen zijn om een nog sterke shift te maken naar toegepast onderzoek zodat alternatieve financieringskanalen beschikbaar komen. Hiermee zou de Plantentuin rechtstreeks in competitie treden met andere onderzoeksinstellingen zoals ILVO, VIB en VITO. Dit lijkt ons niet de juiste richting. Het inzetten op meer samenwerking met deze instellingen is zeker wenselijk en mogelijk, maar het lijkt ons beter dat elkeen hierin zijn specifieke expertise bewaakt.
(5) Tot slot zou ook een verhoogde deelname van sponsors en reclame-inkomsten kunnen geëvalueerd worden, maar ook hier kan dit leiden tot ongewenste neveneffecten zoals overvloedige product placement van de sponsors. Bovendien is er ook personeelsinzet nodig om sponsors aan te trekken en te behouden.

25.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In 2009 werd een masterplan voor de Plantentuin uitgetekend in samenwerking met het Team Vlaams Bouwmeester. In 2014 werd de kost van het masterplan opnieuw berekend door het Facilitair Bedrijf. De totale kost werd geraamd op 100 miljoen euro met een recurrente onderhoudskost voor de gebouwen en installaties van 4.160K euro.

Momenteel zijn fase 1 en fase 2 van het masterplan volop in uitvoering. Volgens de huidige planning zullen de werken tegen eind 2024 zijn afgerond. Fase 3 omvat de renovatie van de gebouwen waar zich de burelen, onderzoekslaboratoria en de bewaarcollecties bevinden. In 2022 wordt de studie hiervan aangevat. De toestand van deze gebouwen is momenteel bijzonder zorgwekkend. De elektriciteit is over de ganse lijn afgekeurd, de meeste technische installaties (waaronder verluchting) zijn al jaren buiten gebruik, betonrot vormt een steeds groter probleem, er zijn stabiliteitsproblemen, de collecties worden bewaard in slechte omstandigheden (te warm en te vochtig), de isolatie is ondermaats… Het is dan ook uitermate belangrijk dat er in 2025 **50 miljoen euro** wordt vrijgemaakt om de **derde fase** van het **masterplan** onverwijld uit te kunnen voeren. Deze investeringen passen ook in de klimaatplannen van de Vlaamse overheid om de overheidsgebouwen energiezuinig te maken.

De raming van de jaarlijkse onderhoudskosten van de gebouwen en de installaties van 4.160K euro geeft aan dat verdere besparingen op de basisdotatie terug dreigen te zorgen voor onvoldoende budgetten om het patrimonium in stand te houden. De verwachte stijging van de eigen inkomsten uit ticketing en verhuur na de volledige uitvoering van het masterplan (hopelijk tegen 2026) zullen sowieso moeten aangewend worden voor het onderhoud van gebouwen, wegen en tuinen omdat de huidige dotatie voor de volledige werking van de Plantentuin (in 2020: 4.695K euro) niet volstaat.

De Vlaamse regering staat voor een duidelijke keuze: ofwel worden de investeringen in de Plantentuin verdergezet waarbij de Plantentuin verder uitgroeit tot een tuin met internationale uitstraling als onderzoeksinstelling en toeristische bestemming. Ofwel wordt er bespaard en wordt het investeringsplan vertraagd met de zekerheid dat op korte termijn collecties verloren zullen gaan door de slechte staat van de gebouwen en installaties. In het slechtste, maar zeker niet onwaarschijnlijke scenario, worden de gebouwen waarin zich het herbarium en de bibliotheek bevinden gesloten door de arbeidsinspectie wegens niet conform de wet- en regelgeving. Ook calamiteiten (brand, groot waterlek) worden steeds waarschijnlijker en kunnen tot aanzienlijke (imago)schade leiden.

Vlaamse Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

Titel van het beleidsinstrument: Vlaams Instituut voor de Zee

26 VALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

26.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Dit instrument geeft uitvoering aan Artikel 56/1, § 4 van het Decreet betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid van 30 april 2009 ("W&I Decreet 2009"): "*De Vlaamse Regering stelt binnen de beschikbare begrotingskredieten een jaarlijkse subsidie ter beschikking van het Vlaams Instituut voor de Zee.*"

In bredere zin zorgt het beleidsinstrument voor de basisfinanciering van deze Vlaamse instelling, die daarnaast nog over andere bronnen van financiering kan beschikken:

- een subsidie van de Provincie West-Vlaanderen;
- competitief verworven middelen uit andere bronnen van O&I financiering (FWO, VLAIO, federale en Europese programma's, …);
- in beperkte mate (binnen de grenzen toegelaten door Europese staatssteunregels) contractonderzoek.

Door de (sinds de oprichting van deze instelling in 1999 jaarlijkse) toegekende financiering onder dit instrument is het VLIZ als organisatie uitgegroeid tot een middelgrote onderzoeksinstelling in Vlaanderen met een multidisciplinaire aanpak gericht op marien en estuarien onderzoek, en met een belangrijke ondersteunende functie ten aanzien van alle mariene onderzoekers in andere instellingen in Vlaanderen (en daarbuiten). Het eigen onderzoek, de dienstverlening en de meerwaardecreatie die hiervan het gevolg zijn worden gestuurd door de algemene opdracht van de instelling en de strategische doelstellingen die in vijfjaarlijkse convenanten met de Vlaamse overheid worden bepaald. De algemene opdracht is omschreven in hogergenoemd decreet:

§ 1. De Vlaamse Regering is ertoe gemachtigd om deel te nemen in de vereniging zonder winstoogmerk Vlaams Instituut voor de Zee, opgericht bij de notariële akte van 2 april 1999.

De missie van het Vlaams Instituut voor de Zee is het versterken van de mariene kennisopbouw en de excellentie van het marien onderzoek in Vlaanderen.

Het Vlaams Instituut voor de Zee heeft de volgende doelstellingen:
1° innovatief en multidisciplinair marien onderzoek initiëren, ondersteunen, bevorderen en uitvoeren;
2° de nationale en internationale uitstraling van het Vlaams marien onderzoek bevorderen;
3° fungeren als nationaal en internationaal aanspreekpunt op het gebied van het marien onderzoek;
4° de oceaangeletterdheid in Vlaanderen en de visibiliteit van het marien onderzoek bij het grote publiek bevorderen;
5° wetenschappelijke data, informatie, kennis en inzichten op maat aanreiken aan de Vlaamse mariene onderzoeksgemeenschap, de maritieme bedrijven en de beleidsverantwoordelijken op het vlak van mariene aangelegenheden;
6° grote mariene onderzoeksinfrastructuur, inclusief onderzoeksvaartuigen, een marien station en het Vlaams marien datacentrum, inzetten en beheren.

De Vlaamse Regering is gemachtigd bijkomende regels te bepalen voor de terbeschikkingstelling van grote mariene onderzoeksinfrastructuur, inclusief onderzoeksvaartuigen, aan derden.

§ 2. Het Vlaams Instituut voor de Zee en de Vlaamse Regering sluiten een meerjarig convenant waarin ten minste de volgende elementen zijn opgenomen:
1° de modaliteiten waaronder de Vlaamse Regering de subsidies verleent;
2° de strategische en operationele doelstellingen van de instelling;
3° de regels voor de meting en de opvolging ervan;
4° de betalingsregeling voor de jaarlijkse subsidie van het Vlaamse Gewest of de Vlaamse Gemeenschap;
5° de financiële bepalingen over de aanwending van de subsidies en de reservevorming;
6° een rapporteringsmechanisme en een mechanisme dat bestemd is voor de opvolging van de werking;
7° de maatregelen in geval van niet-naleving van het convenant;
8° de gevallen waarin en de wijze waarop het convenant tijdens de looptijd ervan kan worden gewijzigd;
9° de duur en de opzeggings- en verlengingsmogelijkheden van het convenant.

§ 3. De statuten van het Vlaams Instituut voor de Zee waarborgen dat de raad van bestuur ervan ten minste bestaat uit een meerderheid van vertegenwoordigers van de Vlaamse Regering.

26.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

In de begroting 2021 is een bedrag van 7.108.000 euro voorzien dat is samengesteld uit:
- (a) jaarlijkse toelage werking instelling 4.738.000 euro;
- (b) bijdrage (beheer DAB Vloot) onderzoeksschip Simon Stevin 380.000 euro;
- (c) kosten engagementen Vlaamse overheid voor ondersteunde (/mee gehuisveste) internationale organisaties: 1.080.000 euro;
- (d) jaarlijkse investeringstoelage: 910.000 euro.

Het bedrag van (a) is de afgelopen jaren sterk gestegen; het bedroeg 1.655.000 in 2014. Structurele opstappen werden gerealiseerd in 2017 en 2019.

Het bedrag van (b) was niet veel hoger in 2014 (398 kEUR), is niet gewijzigd sinds 2016 en wordt afgestemd met het beleidsdomein MOW (DAB Vloot) ifv de reële en geplande kosten van de inzet van dit onderzoeksschip binnen een eigen afsprakenkader.

Het bedrag van (c) is quasi ongewijzigd sinds 2014 (toen 1.095 kEUR; 1.080 kEUR sinds 2017).

Het bedrag van (d) is ongewijzigd sinds 2017, de voorgaande jaren was het 180 keuro hoger, maar toen werd, toen vastgesteld werd dat de de facto uitgaven eerder werkingsuitgaven waren, er een herschikking gedaan naar bedrag (a).

Het eventueel herbalanceren van deze componenten, vb. verhoging structurele investeringstoelage (vraag VLIZ tot verhoging) zal worden bekeken in het kader van de voorbereiding van de nieuwe convenant.

Naast de financiering met dit instrument heeft de instelling in 2017, 2019 en 2020 investeringsimpulsen ontvangen met ad hoc éénmalige investeringssubsidies. Deze lieten de instelling toe om: (2017) een Marine Robotics Centre, (2019) een Ocean Innovation Space en (2020) finalisatie fase 1 uitbouw Marien Station Oostende te realiseren.

De aan gang zijnde herhuisvesting van VLIZ naar de InnovOcean Campus (samen met Oostendse vestiging van het ILVO) wordt in hoofdzaak niet via de instelling gefinancierd (de principiële beslissingen van de VR in 2016 en de aanbesteding in 2019 regelen dit apart), enkel de in 2022 te dragen verhuiskosten en onderhoudskosten voor de opstart van deze huisvesting zullen in overleg met de instelling

Bij het Departement EWI is in het JOP 2021 de VTE inschatting van dit instrument een onderdeel van een bredere actielijn 'Marien onderzoek en Blue Growth' (0.5 VTE; JOP fiche 038), waarin een breed gamma van werkzaamheden gerelateerd aan dit instrument worden gepland. De dossierhouder schat zijn inzet voor het hier specifiek behandelde instrument op 0.1 VTE.

26.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Binnen het beleidskader van het hogergeciteerde W&I Decreet 2009 is de actuele beleidsdoelstelling de uitvoering van de Beleidsnota 2019-2024 van de bevoegde minister, waarin is opgenomen:
Onder de hoofding: "*Top fundamenteel onderzoek in specifieke domeinen*
Inhoudelijk structuurelement 'domeinspecifiek fundamenteel wetenschappelijk onderzoek'":

Eerste subhoofding: *"Marien onderzoek en het VLIZ*
In het domein van de mariene wetenschappen zetten we sterk in op de ondersteuning door het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ vzw) aan de mariene onderzoekers in Vlaanderen. In het belang van de kennisvalorisatie die nodig is voor de maritieme economie, stimuleren we het

partnerschap met de speerpuntcluster De Blauwe Cluster. In 2021 wordt VLIZ geëvalueerd ter voorbereiding van een nieuwe convenant."

De beleidsdoelstellingen zijn concreet en actueel.

Het domein-specifiek fundamenteel wetenschappelijk onderzoek werd tot de inwerkingtreding van het convenant 2017-2021 voornamelijk uitgevoerd in andere instellingen waarvoor VLIZ diensten aanbood. In die huidige convenant kreeg VLIZ expliciet een eigen onderzoeksmandaat en de opdracht om ook kennis te ontwikkelen ter ondersteuning van de blauwe economie. VLIZ had de capaciteit ontwikkeld om daarvoor een onmiddellijke institutionele en kennisbasis te vormen. De oriëntatie naar meer toegepast en maatschappelijke en economisch gericht onderzoek, bouwt dus verder op de eerder ontwikkelde infrastructuren en competenties van de instelling. De instelling zorgt in toenemende mate voor ondersteuning van allerhande samenwerkingsverbanden met deze optiek, en vormt daarmee een significante gewestelijke competentiepool voor de speerpuntcluster De Blauwe Cluster, en blijft het ook voor het gehele mariene en maritieme onderzoekslandschap in bredere zin (universiteiten, Vlaamse onderzoeksinstellingen, …).

Er bestaat een spanning tussen de nood aan sterk gefocuste wetenschappelijke excellentie (grensverleggende kennis opbouwen en hierin omgaan met disciplinaire 'hyperspecialisatie') en een brede toepassingsgerichte aanpak van bestaande en nieuwverworven kennis waarbij de modernste technologische hulpmiddelen worden ingeschakeld. Vlaamse instellingen tonen reeds in diverse domeinen dat men deze spanning op een zeer productieve manier kan aanwenden, en op de schaal van het mariene onderzoek is deze potentie en ingesteldheid ook aanwezig bij VLIZ, dat ook al samenwerking ontwikkelt met Vlaamse SOCs om de technologische mogelijkheden, in het verlengde van haar onderzoeksmandaat en 'knowledge brokerage' functie voor de blauwe economie, en met een brede visie op kruisbestuiving tussen diverse disciplines.
Wat de nood aan een centrum – zoals VLIZ dat is – voor de multidisciplinaire aanpak inzake marien onderzoek in het Vlaamse mariene en maritieme onderzoekslandschap betreft citeren we uit het voorwoord van de VLIZ directeur in Pirlet, H., Mees, J., Dauwe, S., Janssen, C., Lescrauwaet, A.K., Mertens, T., Verreet, G., 2018. Indicatorrapport Marien Onderzoek en Innovatie 2018. Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ), Oostende, België, 47 pp.:

"Gaat het om een artificiële verzameling van mariene onderzoeksgroepen of vormen ze een geïntegreerd onderzoeks- en innovatielandschap?
De 114 mariene onderzoeksgroepen in Vlaanderen en België zijn actief in niet minder dan 19 verschillende onderzoeksdisciplines, gaande van grote blokken zoals de biologische en aardwetenschappen tot disciplines als burgerlijke ingenieurskunde en geschiedenis en archeologie. Als coördinatieplatform voor het marien onderzoek, speelt het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) een centrale rol om samenwerking over disciplines heen te faciliteren. Het zou natuurlijk een brug te ver zijn om te stellen dat elk van die groepen met elkaar zou kunnen samenwerken maar het is wel zo dat multidisciplinariteit ingebakken zit in het marien onderzoek. Dit is enerzijds te wijten aan de intrinsieke samenhang van het mariene systeem. Zo vereist de inplanting van een aquacultuurproject op zee naast een biologische invalshoek ook oceanografische (stromingen en golven), geologische (zeebodem en ondergrond), fysicochemische (temperatuur en samenstelling van het zeewater), ingenieurskundige (belastingen en verankering van de constructie) tot zelfs juridische (maritiem recht) kennis en informatie. Daarnaast is de multidisciplinaire samenwerking in de mariene onderzoeksgemeenschap ook het gevolg van een praktische noodzaak. Zeegaand onderzoek is kostelijk en brengt de nodige uitdagingen met zich mee, zowel technologisch als op het vlak van veiligheid en gezondheid. Er zijn bijgevolg weinig onderzoeksschepen die meerdaagse tochten aanvatten met slechts één enkele onderzoeksgroep aan boord. Eenzelfde sedimentstaal van de

zeebodem is immers niet enkel nuttig voor een geoloog om de korrelgrootte te bepalen, maar kan eveneens informatie verschaffen aan de bioloog over de aanwezige benthische organismen, aan de ingenieur over geotechnische parameters of aan de biochemicus en microbioloog over biochemische processen die zich afspelen in het poriënwater. Marien onderzoek is de facto een multidisciplinaire aangelegenheid en de samenwerking binnen dit landschap blijkt ook uit de cijfers van gemeenschappelijke publicaties en gezamenlijke projecten van onderzoeksgroepen over de verschillende disciplines heen."

Marien onderzoek en mariene beleidsuitdagingen zijn mondiaal. Vlaamse actoren voelen zich, in een quadruple helix denkkader, aangesproken door de agenda van de VN Decade Oceaanwetenschappen voor Duurzame Ontwikkeling 2021-2030. Een internationaal georiënteerde recente brochure samen uitgebracht door het Departement EWI, VLIZ en De Blauwe Cluster signaleert onze sterktes en interessevelden in dit verband: *https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/41244*

26.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Een jaarlijkse meting van het doelbereik van VLIZ gebeurt aan de hand van key performance indicators (KPIs). De uitbetaling van de werkings- en investeringstoelage aan VLIZ is, in het convenant, deels afhankelijk gesteld van het bereiken van de afgesproken doelen. Na de recurrente verhoging van de toegewezen middelen werd in 2019 door de Vlaamse regering en VLIZ een addendum aan de convenant gemaakt waarmee het aantal KPIs op dertien kwam en de performantie verwachting werd aangepast aan het verhoogde middelenniveau.
VLIZ heeft de afgelopen vijf jaren alle KPIs behaald.

De keuze van KPIs en het ambitieniveau zal worden herbekeken in de opmaak van de convenant 2022-2026. Generieke beleidsdoelen (vb. het Vlaamse 'open science' beleid) zullen ook meegenomen worden in deze oefening.

Zoals voorgeschreven in hogergenoemd W&I Decreet 2009 sluiten VLIZ en de Vlaamse overheid vijfjaarlijks een convenant, waarvan de uitvoering afgesloten wordt met een grondige evaluatie als voorbereiding van het volgende convenant.

VLIZ is voorwerp van zulke evaluatie in de periode januari – juni 2021 in voorbereiding van de opstelling en goedkeuring van het convenant 2022-2026.

Het plan van aanpak en de managementssamenvatting van de vorige evaluatie (2016) staan online op de EWI website. De link naar de managementssamenvatting is hier:
https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/evaluatie_vliz_2016_managementsamenvatting.pdf

EVALUATIE 2016

De managementssamenvatting van de evaluatie 2016 bespreekt:

- de achtergrond, doelen en aanpak van de evaluatie, met een ex post en een ex ante luik;
- de doelstellingen, inrichting en activiteiten van het VLIZ;
- de strategische prioriteiten in de periode 2010-2015, met o.a. de bouw en ingebruikname (2012) van het onderzoeksschip Simon Stevin;
- de evolutie in werking en governance, met de professionalisering ervan;
- financiële verantwoording, waarin ook gewezen wordt op de sterke groei van de beschikbare middelen en hun effect;
- rol en positie van het VLIZ, met o.a. de uitspraak "*Het VLIZ wordt door interviewrespondenten, naar onze mening terecht, gezien als een belangrijke speler in mariene en maritieme wetenschappen, zowel nationaal als internationaal. Het instituut wordt als 'hub' gezien voor de Vlaamse onderzoeksgemeenschap en heeft de potentie om zijn positie te versterken*.";
- de resultaten van het VLIZ, o.a. een bespreking van de KPIs;
- de wetenschappelijke impact van het VLIZ;
- de beleidsimpact van het VLIZ;
- de maatschappelijke en economische impact;
- de SWOT analyse;
- een set aanbevelingen voor de Vlaamse overheid (samengevat in 5 punten), die werden meegenomen in de opstelling van de convenant 2017-2021;
- een set aanbevelingen voor het VLIZ (samengevat in 7 punten), waarvan de uitwerking ook voorwerp uitmaakt van de evaluatie in 2021.

EVALUATIE 2021

De lopende evaluatie van de VLIZ convenant 2017-2021. Deze evaluatie zal nog meer dan de vorige een 'ex ante' luik bevatten, waarin o.a. de zelfevaluatie van VLIZ (met een 'strategisch plan' ex ante gedeelte) getoetst wordt. De consultancy die de evaluatie, begeleid door een stuurgroep, uitvoert zal ook "*een systeemblik voor deze evaluatie hanteren, [in een] perspectief van een transformatief innovatiesysteem gericht op het versnellen van maatschappelijke transities richting duurzaamheid. Dit transformatief innovatiesysteem wordt vormgegeven door de dynamische interactie en co-creatie tussen en binnen de verschillende bouwstenen in de multiple helix zoals geïllustreerd in ons evaluatiekader (figuur 1 - cf. ook het EWI quadruple helix model - EWI Speurgids 2020, p25).1 Ons evaluatiekader is als het ware een weerspiegeling van de positie van het VLIZ binnen een quadruple helix systeemperspectief waarin de belangrijkste actoren rondom het VLIZ worden samengebracht, zoals in onderstaande figuur is weergegeven*." (bron: IDEA Consult, Specifieke opdracht in het kader van de evaluatie van VLIZ Offerte-addendum 7 december 2020)

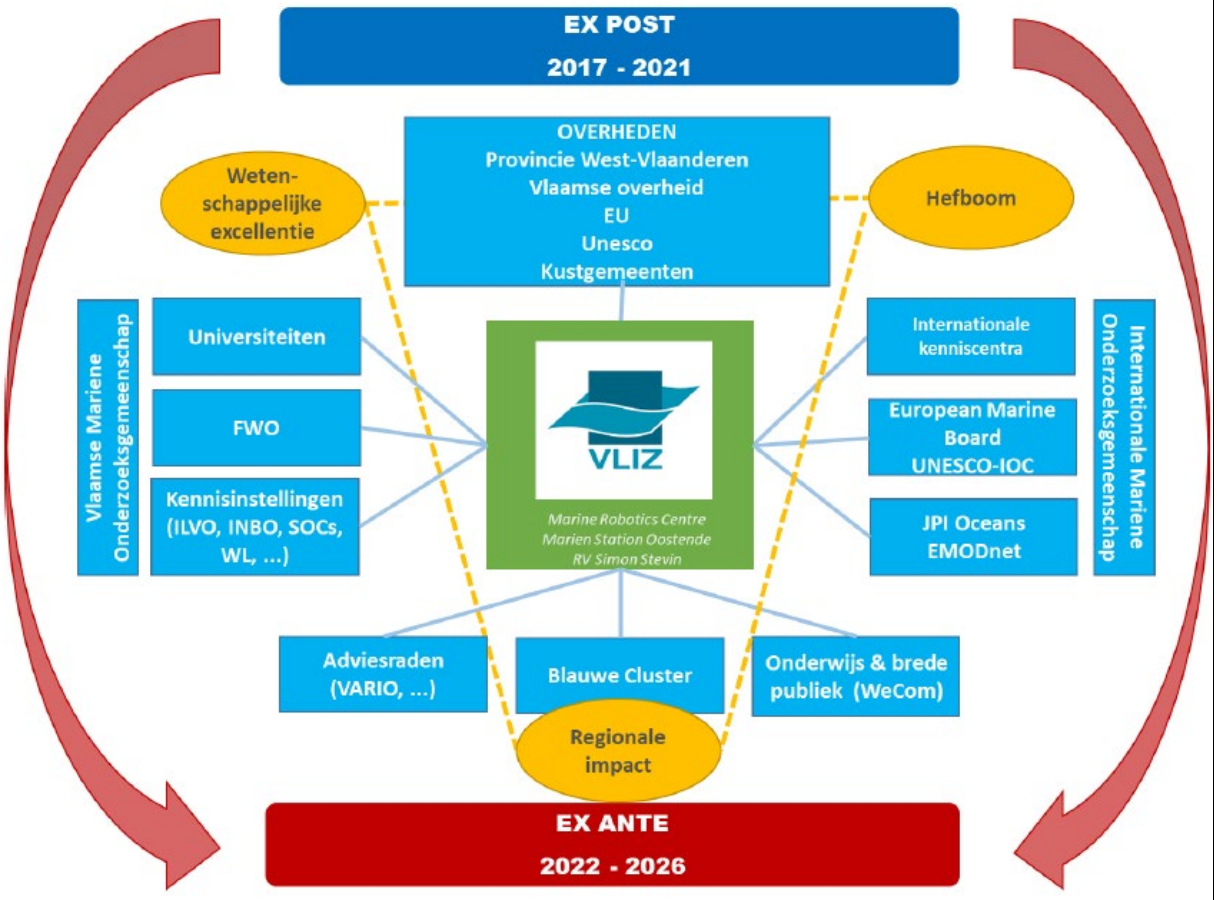

In de lopende evaluatie zal in de eerste week van mei 2021 een internationaal expertenpanel bijdragen aan de evaluatie. De evaluatieopdracht wordt afgerond tegen eind juni 2021.

26.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De beschikbare informatie wijst er op dat het beleid werkt en dat de bijkomende opdrachten uit de convenant 2017 (zij het dat er nog enkele 'groeipijnen' zijn) nog verdere versterking van de effectiviteit bewerkstelligt. Ook voor deze vraag zal de lopende evaluatie van VLIZ nog bijkomende elementen aanreiken.

De hoger geciteerde beleidsdoelen van het W&I Decreet 2009 en de Beleidsnota 2019-2024, zijn geformuleerd op het niveau van prestaties/resultaten.

De output resultaten van VLIZ worden behandeld in de 'ex post' zelfevaluatie voor de lopende evaluatie (document van januari 2021). Daarin worden de volgende onderwerpen met numerieke informatie (indicatoren) behandeld:

- De inzet van de VLIZ middelen (personeel, financieel, onderzoeksinfrastructuren)
- De impact op wetenschappelijk onderzoek:
    - Steun aan nationale en internationale mariene wetenschappen, en hun relatie met het werk van VLIZ – de rol van de internationaal genetwerkte infrastructuren (ESFRIs LifeWatch, EMBRC, ICOS) hierin
    - De evolutie in de output van mariene wetenschappen in België en Vlaanderen, evolutie van eigen VLIZ output;
    - Kennistransfer door professionalisering van studenten, medewerkers, samenwerkingsverbanden;
    - Kennisvalorisatie via infrastructuur en bibliotheek;
    - Ondersteuning van mariene educatie en training;
    - Versterking van netwerking door evenementen;
    - Databeheer.
- Impact op de maatschappij:
    - Media en communicatie omtrent wetenschappen en eigen VLIZ werking;
    - Beleidsondersteuning;
    - Ondersteuning van schools onderwijs (onderwijspakketten);
    - Brede publieksevenementen;
    - Acties voor de blauwe economie, samenwerkingsprojecten.

Op het niveau van beleidseffecten in bredere zin kunnen we op die basis, en tegen die achtergrond, kijken naar enkele algemenere beleidsdoelen die relevant zijn voor de instelling:

1. Excellentie – Excellentie en internationale competitiviteit van het marien onderzoek in België/Vlaanderen in het algemeen, doeltreffendheid van beleid hier bekeken als kwaliteit van de wetenschappelijke output van het systeem waarvoor VLIZ een aantal zeer belangrijke rollen opneemt;
2. Netwerkeffect voor Vlaanderen – Creatie van samenwerking die krachten en kennis bundelt voor nieuwe kenniscreatie en voor kennisvalorisatie;
3. Meerwaardecreatie en bijdrage aan grote maatschappelijke uitdagingen – Mogelijkheid om op basis van de resultaten van VLIZ maatschappelijke meerwaardecreatie door andere actoren.

T.a.v. 1. : Uit een internationale doorlichting van het wereldwijde mariene onderzoek ('Global Ocean Science Report II, 2020', waarvoor vanuit België data werden aangeleverd) blijkt, bij een vergelijking van data van 40 landen (*) dat slechts vier landen een '*average relative citation score* (ARC)' hebben die beter (hoger) is dan België (hieronder gemarkeerde landen). Dit geeft aan dat het mariene onderzoek in België – waarvan het merendeel aan Vlaamse instellingen wordt gedaan, en waarvoor VLIZ een belangrijke eigen en/of ondersteunende rol heeft – van een uitstekende kwaliteit is.

(*)Zie GOSR II 2020, data van Figuur ES.12. Vergeleken landen: Argentina (AR), Australia (AU), Austria (AT), Belgium (BE), Brazil (BR), Canada (CA), Chile (CL), China (CN), China Hong Kong SAR (HK), Czechia (CZ), Denmark (DK), Egypt (EG), Finland (FI), France (FR), Germany (DE), Greece (GR), India (IN), Iran (Islamic Republic of) (IR), Ireland (IE), Israel (IL), Italy (IT), Japan (JP), Malaysia (MY), Mexico (MX), Netherlands (NL), New Zealand (NZ), Norway (NO), Poland (PL), Portugal (PT), Republic of Korea (KR), Russian Federation (RU), Singapore (SG), South Africa
(ZA), Spain (ES), Sweden (SE), Switzerland (CH), Thailand (TH), Turkey (TR), United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland (GB), United States of America (US)

T.a.v. 2.: Tot 2017 was VLIZ in belangrijke mate een 'netwerkondersteunende' instelling die onder meer infrastructuur, data, … ter beschikking stelde van onderzoekers in andere instellingen. Het Compendium voor Kust & Zee (*www.compendiumkustenzee.be*) geeft in het luik 'Marien Onderzoek' een inventarisatie van de 100+ mariene onderzoeksgroepen in België cq. Vlaanderen waarvoor VLIZ ten dienste staat. Het Compendium document 'Indicatorrapport' bevat een beschrijving van het mariene onderzoekslandschap, het relatieve aandeel van diverse disciplines, de specifieke financieringsbronnen en de gerealiseerde output, de internationale samenwerking, en ook een start van een verkenning van de aard en grootte van mariene en maritieme innovatie in Vlaanderen (een soort 'nulmeting' die nuttig is om de impact van bvb. het clusterbeleid in de blauwe economie te toetsen).

Het mandaat in de convenant 2017-2021 voegde daar 'eigen onderzoek' en 'kennisondersteuning ontwikkeling blauwe economie' aan toe. De KPI '10bis' die in 2019 werd ingevoerd stelde een minimumdoel ter zake: "*het aantal geïnitieerde en lopende onderzoeks- en innovatie-initiatieven in het kader van de blauwe economie waarin het VLIZ een actieve deelname opneemt bedraagt 4 per jaar*". In het jaarverslag 2020 werd gemeld dat er 36 dergelijke items bereikt werden. VLIZ heeft dus sneller een groot netwerkeffect bereikt dan verwacht en afgesproken met de Vlaamse overheid, en de effecten daarvan (bvb. het succes van de projecten van de speerpuntcluster 'Blauwe Cluster') zal in de nabije toekomst meer zichtbaar worden dan vandaag.

T.a.v. 3: VLIZ heeft in het verleden met deze middelen bijgedragen aan directe maatschappelijke valorisatie van kennis en informatie (informeren burgers, lespakketten voor onderwijs, ...) en heeft in de nieuwe convenant duidelijke bijkomende valorisatietaken opgenomen. Er is een departement Valorisatie & Innovatie opgericht om valorisatie richting beleid en blauwe economie te versterken. Dit zijn recente ontwikkelingen in volle bloei waarvan verwacht wordt dat ze gaandeweg meer vruchten zullen afwerpen.

In de optiek dat VLIZ hierbij vaak in een 'quadruple helix' model opereert wordt verwacht dat deze hefbomen effectief tot impactcreatie zullen leiden.

26.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Ook deze vraag maakt momenteel het voorwerp uit van de aan gang zijnde evaluatie.
Er is weinig vergelijkende informatie over efficiëntie van mariene onderzoeksinstellingen.
Enkele algemene vaststellingen:

- VLIZ is voldoende overzichtelijk om nog per departement te kunnen toetsen wat de effecten zijn van de op een bepaald werkgebied ingezette middelen. De strategische planning en de jaarlijkse werkprogramma's van de instelling bevatten informatie over de toewijzing van de middelen aan de diverse departementen, afdelingen, en taakstellingen.

Bijsturing van de inzet van de middelen naar hoger rendement / grotere efficiëntie is dus mogelijk binnen het beheer van de instelling.

- Waar bij de vorige vraag naar de effectiviteit kon verwezen worden naar het brede gamma aan output van de instelling t.a.v. diverse beleidsdoelen, kan op het vlak van de doelmatigheid gesteld worden dat de interne synergiën binnen de instelling VLIZ wellicht ook een efficiëntievoordeel opleveren: de diverse competenties van de medewerkers versterken elkaar en zijn daardoor samen efficiënter dan alleen (ttz. VLIZ in vergelijking met entiteiten die elk een kleinere scope hebben).

26.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

VLIZ Evaluatie 2016
De benchmarking van VLIZ in de evaluatie van 2016 stelde vast dat het VLIZ tot dan (zonder eigen onderzoeksmandaat) eerder een *sui generis* organisatie was: *"Op basis van de internationale benchmark stellen we vast dat soortgelijke organisaties als het VLIZ zeldzaam zijn. Dit komt met name doordat het VLIZ zelf geen onderzoek uitvoert, maar enkel een faciliterende rol op zich neemt. Zo besteden instituten als GEOMAR en NIOZ een groot deel van hun tijd aan het zelf uitvoeren van (fundamenteel) onderzoek op het gebied van kustzeeën en open oceanen. Het NIOZ haalt daarbij ook relatief veel externe middelen uit Europese projecten. Veel instituten hebben tevens minimaal een onderzoeksschip in eigen beheer (in tegenstelling tot het VLIZ, dat hiervoor samenwerkt met DAB Vloot). Hierbij valt ons op dat de bekeken instituten onderzoekstijd op het schip tegen betaling aanbieden. Dit in tegenstelling tot het VLIZ, waarbij onderzoekers gratis gebruik kunnen maken van het schip. Het niet hoeven betalen van scheepstijd (en het niet hoeven ramen van de kosten in projectvoorstellen) zorgt ervoor dat de waarde van de scheepstijd door onderzoekers niet altijd gekend is. Dit leidt onder andere tot onderwaardering en daarmee ook onderbenutting van de scheepstijd door de onderzoekers."* (*https://ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/evaluatie_vliz_2016_managementsamenvatting.pdf* pagina 3)

Beleidsmatig werd uit deze benchmark lessen getrokken inzake de inzet van het onderzoeksschip Simon Stevin (waarvan een deel van de werkingskosten gedragen wordt door DAB Vloot onder haar regulier dotatie en een deel door VLIZ onder dit instrument). Er werd beslist om de vaartijd van het schip in de nabije toekomst wel nog 'gratis' aan mogelijke gebruikers toe te kennen, maar dit binnen het kader van een Besluit van de Vlaamse Regering dat deze toekenning beschouwt als een subsidie in natura. (BVR 4 september 2020). De uitvoering van dit aparte besluit zal toelaten om de 'waarde' van deze inzet maximaal te valoriseren voor excellent onderzoek en kerntaken van dit soort infrastructuur.

VLIZ Evaluatie 2021. Momenteel wordt VLIZ in de aan gang zijnde evaluatie gebenchmarkt met enkele vergelijkbare buitenlandse instellingen: het Koninklijk Nederlands Instituut voor Zeeonderzoek (NIOZ; NL), National Oceanography Centre (NOC; UK), Marine Institute (Ierland).

Een internationaal panel van experten (uit Nederland, Canada, Verenigd Koninkrijk en Namibië/UK) zal ook advies uitbrengen vanuit professionele ervaring met het managen van marien onderzoek.

26.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

In bredere zin zijn er wetenschappelijke studies (ESFRI Forum, OESO, …) over de belankgrijke rol van 'onderzoeksinfrastructuur' (een belangrijke component van de VLIZ werking, cf. deelname aan internationaal gecoördineerde initiatieven zoals ESFRIs LifeWatch, ICOS, EMBRC) in de competitiviteit van wetenschappelijk onderzoek, en dus de bredere Vlaamse beleidsdoelstellingen om een 'top 5' regio te worden in Europa.

VLIZ erkent in haar ex post evaluatie 2021 het referentiekader van het Regionale Innovatie Scorebord (RIS) als dimensies waarbinnen het een rol kan opnemen; een bijkomende referentie wordt gevormd door het advies van VARIO inzake EEN KWALITEITSVOLLE SET INDICATOREN VOOR WETENSCHAP EN INNOVATIE, juli 2020 die de wetenschappelijke inzichten over het gehele R&I beleid (waarvan dit instrument een onderdeel is) vertalen naar relevante beleidsindicatoren.
https://www.vario.be/sites/default/files/documents/2020_JULI_VARIO_ADVIES_NR_13_INDICATORENSET%20VOOR%20W%20EN%20I.pdf

De belangrijkste lessen over de werking van de instelling worden opgedaan bij de periodieke evaluatie (zie vragen 4-7 hiervoor).

De eigen managementservaring geeft aan dat de uitvoering van het beleidsinstrument zorgt voor een goede afstemming tussen het Vlaamse beleid en de werking van de instelling. Deze afstemming gebeurt tussen betrokken ambtenaren van het beleidsdomein EWI, de vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid in het Bestuursorgaan en de instelling. Betrokkenen ontvangen voldoende informatie van de instelling om hun rollen met kennis van zaken te vervullen. Essentieel is dus dat het financieel instrument (de jaarlijkse toelage) is ingebed in een bredere beleidspraktijk (geformaliseerd in een vijfjaarlijks hernieuwbare convenant).

Qua managementspraktijk heeft VLIZ haar werking afgestemd op de principes van het Charter Good Governance. In het '*Good Governance Charter*' wordt gesteld dat VLIZ streeft naar *"een doordacht systeem van goed bestuur, gebaseerd op een ondubbelzinnige en transparante verdeling van bevoegdheden en verantwoordelijkheden en een evenwichtig geheel van processen van rekenschap en verantwoording daarover. Vanuit haar bijzondere missie en belangeloze doelstelling als vzw heeft VLIZ daarbij steeds gestreefd naar de optimalisering van het maatschappelijk belang dat zij moet dienen, in het algemeen, en van al de bijzondere belanghebbenden die zij daarin moet betrekken, in het bijzonder*."

http://vliz.be/sites/vliz.be/files/public/VLIZ%20Charter%20Deugdelijk%20Bestuur_22dec2017.pdf
pagina 4

26.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Zowel de federale overheid als de Vlaamse overheid hebben instrumenten om marien onderzoek uit te voeren of te laten uitvoeren.

De federale wetgeving waarbij het federale marien onderzoek aansluiten zijn o.a. de Wet Marien Milieu 1999 ("*Op nationaal niveau beschermt de Wet Marien Milieu het mariene milieu van de Belgische Noordzee. De wet voorziet in een mariene ruimtelijke planning in de zeegebieden die onder de rechtsbevoegdheid van België vallen. De wet vormt het juridische kader om de natuur in onze Noordzee te behouden, herstellen en ontwikkelen. Daarnaast behoedt ze de Belgische Noordzee voor mariene verontreiniging. Een aantal bepalingen zijn ook van toepassing buiten het Belgische deel van de Noordzee, bijvoorbeeld op Belgische schepen in het buitenland*.")

De territoriale bevoegdheid van het Vlaamse Gewest is, zeewaarts, beperkt tot aan de 'basislijn', dit wil zeggen de zeewaartse grens van de kustgemeenten, en de lijn vanwaar ook de mariene territoriale delimitaties gebeuren (12-mijlszone = territoriale zee). De Bijzondere Wet van 8/8/1980 kent de gewesten wel bevoegdheden toe inzake mobiliteit en infrastructuur op zee, en visserij is ook een gewestelijke bevoegdheid.

Binnen de federale overheid is Belspo en de federale onderzoekinstelling Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (en daarbinnen de Operationele Directie Natuur) verantwoordelijk voor marien onderzoek. De Belgische overheid heeft sinds de jaren 1970 vele impulsen gegeven aan marien onderzoek in België. De meest relevante recente ontwikkeling is de vervanging van het onderzoeksschip Belgica (in de vaart sinds 1983) door een nieuw, groter schip met dezelfde naam, later in 2021. Deze grote federale investering zal ook de geografische actieradius van marien onderzoek met eigen Belgische infrastructuur vergroten. KBIN OD Natuur heeft diverse opdrachten om de toestand van het mariene milieu en de mogelijke impact van menselijke activiteiten hierop te onderzoeken en te monitoren, veelal in een EU en multilateraal kader (vb. OSPAR Verdrag).

De overwegingen en motieven om in 1999 op Vlaams niveau een instelling, met een in een aantal opzichten vergelijkbare opdracht aan die van KBIN OD Natuur, op te richten werden in herinnering gebracht bij de viering van 20 jaar VLIZ: "*Met dit instituut beoogde men in Vlaanderen een duidelijk identificeerbaar aanspreekpunt te creëren. De zichtbaarheid van het zeewetenschappelijk onderzoek naar de regionale en de internationale gemeenschap stond voorop*". (*http://www.vliz.be/nl/event/2019-academische-zitting-20-jaar-vliz*). De hoge vlucht van VLIZ in die eerste twintig jaar geven aan dat de bestaande federale instellingen niet aan alle noden van Vlaamse belanghebbenden (universiteiten, actoren van de Provincie West-Vlaanderen, …) inzake ondersteuning met mariene kennis en infrastructuren (datasystemen, …) kon voldoen. De strategie om bij VLIZ ook een aantal internationale en relevante partnerorganisaties te huisvesten gaf VLIZ al snel vele aanknopingspunten om de Vlaamse mariene wetenschappen bijkomende internationale verbindingen te bezorgen, iets wat niet zou gebeurd zijn zonder actieve inspanningen van VLIZ.

Er zijn diverse vormen van samenwerking ontstaan tussen de federale en de gewestelijke diensten betrokken bij het mariene onderzoek. Zo is het motief om te zorgen voor de optimale inzet van de grote onderzoeksinfrastructuren (schepen: federaal: rv Belgica; gewestelijk: rv Simon Stevin) een gedeelde zorg van de federale en gewestelijke diensten. Hier wordt door de betrokken instellingen en diensten gewerkt.

In bredere zin zijn er geen dwingende kaders om de doelmatigheid en doeltreffendheid van de som van de ingezette middelen (federaal + Vlaams) te toetsen.

De vaststelling dat beide niveaus met eigen doelstellingen de totale mariene wetenschapsproductie in België bevorderen en een hoge mate van complementariteit hebben zal, bij een meer gedetailleerd onderzoek, wellicht kunnen bijgesteld worden met vaststellingen dat in deelgebieden verdere optimalisatie mogelijk is.

Wat lagere niveaus betreft kunnen we een sterke betrokkenheid detecteren van de betrokken provincie (West-Vlaanderen) en van lokale overheden (Stad Oostende, andere kustgemeenten) inzake de aanwezigheid van een kennisinstelling zoals VLIZ in hun gebied, en de voordelen die er voor maatschappelijke en economische belangen mee gepaard gaan. Gelet op de spreiding van de aandacht van VLIZ over belanghebbenden met elk een ander profiel inzake aanwezigheid over diverse niveaus (burgers: vnl. kust en geïnteresseerden zoals toeristen, jongeren in opleiding; bedrijven: blauwe economie, verspreid over heel Vlaanderen; onderzoek: instellingen verspreid over heel Vlaanderen en daarbuiten) doet ons besluiten dat VLIZ institutioneel op het juiste niveau is gesitueerd.

Er zijn geen sterke argumenten om te stellen dat wijzigingen in de bevoegdheidsherverdeling naar het federale niveau, of omgekeerd, meer beleidscoherentie zou garanderen in het O&I beleid t.a.v. marien en maritiem onderzoek.

Er zijn ook geen argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen verder te decentraliseren naar een lager niveau.

26.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Deze taak (het structureel financieren van een instelling rond ondersteuning van marien onderzoek en alle afgeleide activiteiten) werd door de Vlaamse overheid opgenomen in 1999, met de optiek dat dit op een effectieve en efficiënte wijze deze materie kan ondersteunen. De periodieke evaluaties van het VLIZ over de afgelopen twintig jaar hebben aangetoond dat dit inderdaad het geval is.

VLIZ, als een 'vereniging zonder winstoogmerk', vervult een brugfunctie naar het gehele onderzoekslandschap, en met de Vlaamse overheid als belangrijkste financier. Het instrument steunt dus een 'non-profit' instelling die bijdraagt aan het bereiken van beleidsdoelstellingen. VLIZ beheert, in opdracht van de Vlaamse overheid, een aantal investeringen in onderzoekinfrastructuren die door het geheel van het Vlaamse mariene onderzoekslandschap kunnen worden gebruikt.

Het is duidelijk dat allerlei vormen van fundamenteel onderzoek niet of onvoldoende vanuit de private sector zullen gefinancierd worden gezien dit een langetermijnkarakter heeft en mogelijk nog te ver verwijderd is van commercieel interessante toepassingen. Voor de private sector moet wetenschappelijk onderzoek op korte of middellange termijn economisch nuttig zijn. VLIZ heeft een '*knowledge broker*' functie t.a.v. de blauwe economie: ze zorgt ervoor dat expertise nodig voor valorisatie door bedrijven kan ingeschakeld worden. Deze '*knowledge broker*' functie, en de waardecreatie die ze mee helpt realiseren, is momenteel nog niet gekwantificeerd.

Voor het verkrijgen van voldoende onderzoeker-gedreven én excellent onderzoek waarin op lange termijn kan gewerkt worden en de onderzoeker voldoende vrijheid krijgt, moet de overheid deze taak op zich nemen.

26.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het instrument op zich is administratief eenvoudig (jaarlijkse uitvoering van de begroting; in dit geval via MB, opvolging uitvoering convenant en uitbetaling), binnen de bredere beleidspraktijk die in andere antwoorden is geschetst.

Een verdere vereenvoudiging, indien al mogelijk, lijkt op het eerste zicht weinig bijkomend nut te dienen.

26.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In de evaluatie 2021 wordt bijzondere aandacht besteed aan de systeemeffecten van de werking van VLIZ, vooral in een 'ex ante' perspectief.

VLIZ speelt een rol in diverse 'systemen' en in relatie tot diverse bevoegdheden van de Vlaamse overheid.

In de convenant 2017-2021 werd de rol van VLIZ voor systemen zoals 'wetenschapscommunicatie naar het brede publiek', 'ondersteuning natuurwetenschappelijk onderwijs', 'aanbieden van onderzoeksinfrastructuren voor mariene onderzoeksgroepen', 'verspreiden van beleidsrelevante kennis over de zee en het Scheldeëstuarium', verbreed met een onderzoeksmandaat en een ondersteunende rol naar de economische actoren in de blauwe economie (in systemen van

voedselvoorziening, energievoorziening, recreatie, toerisme, …). De evaluatie van 2021 zal verdere informatie verschaffen over deze systemische impact mogelijkheden van de instelling.

De evaluatie van 2016, en in het bijzonder de toenmalige ex-post zelfevaluatie van VLIZ, gaf aan dat VLIZ ook op lokaal niveau (Oostende, Prov West-Vlaanderen, waar het één van de specifieke kennisinstellingen is) een belangrijke economische impact genereert.

26.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Het instrument (financiering van VLIZ, jaarlijks aangepast en elke vijf jaar grondig doorgelicht in de cyclus van convenanthernieuwing) heeft de gepast evaluatiemethodologie en -periodiciteit.

26.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Deze vraag is momenteel ook aan de orde in de aan gang zijnde evaluatie van VLIZ.

Voor een meer weloverwogen antwoord op deze vraag is het dus wachten op de resultaten van de evaluatie.

VLIZ is een vzw die maar in zeer beperkte mate werkingsmiddelen mag overdragen naar het budget van een volgend jaar. Er is dus m.a.w. geen reservekapitaal.

Een eerste benaderend antwoord op deze vraag zou kunnen zijn dat, gelet op de sterke groei van de toegewezen middelen in de huidige convenantperiode 2017-2021, de instelling door 15% besparing een aanzienlijk deel van haar recent gestarte activiteiten zou moeten afbouwen. Dit zou bvb. kunnen betekenen dat VLIZ bepaalde delen van haar (pas tijdens deze convenantperiode gestarte) onderzoeksstrategie niet verder kan uitvoeren, en dat een deel van het personeel uit dienst zou moeten treden. Deze onderzoeksactiviteiten zijn relevant voor de kennisvalorisatie doelstellingen van de instelling en de rol t.a.v. de blauwe economie. Gelet op de beschikbare institutionele capaciteit gedragen door de 85% van de middelen is het waarschijnlijk dat een 15% besparing een meer dan 15% impact heeft op de wetenschappelijke output van de instelling, waardoor de efficiëntie van de 85% middelen ook negatief wordt

beïnvloed. Een lagere toelage zal dus uiteraard de omvang van de resultaten van de instelling beïnvloeden.

26.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In een periode van 20 jaar heeft de Vlaamse overheid stap voor stap met het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ vzw) een nieuwe kennisinstelling opgebouwd die de bewondering van vele buitenlandse experten opwekt, en die een unieke rol in het onderzoekslandschap van onze regio opneemt. Deze kennisinstelling heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de mariene wetenschappen in Vlaanderen, Europa en daarbuiten, o.a. door in vele samenwerkingsverbanden actief deel te nemen, steeds met het oog op valorisatie van kennis, heel vaak in relatie tot actuele maatschappelijke uitdagingen. De VLIZ werking heeft toegelaten dat de mariene wetenschappen aan de Vlaamse universiteiten en andere kennisinstellingen floreren. Ze heeft een kapitale rol gespeeld in de totstandkoming van De Blauwe Cluster als nieuwe speerpuntcluster, die heel snel een hoge vlucht aan het nemen is. In het maatschappelijke en economische weefsel van de Provincie West-Vlaanderen en de Stad Oostende is VLIZ een ankerpunt geworden voor een lokaal 'ecosysteem' van actoren, waardoor deze havenstad ook een attractiepool wordt voor nieuwe, kennisgebaseerde, economische activiteiten. Deze 'spill-over' effecten van het hier bekeken beleidsinstrument zullen in de komende jaren nog zichtbaarder worden. In juni 2021 zal de Vlaamse overheid kennis nemen van de onafhankelijke evaluatie van VLIZ om de Vlaamse regering toe te laten voor het eind van het jaar een nieuwe convenant voor de periode 2022-2026 af te sluiten. Nieuwe accenten in de taakstelling van VLIZ kunnen daarin meegenomen worden. De debriefing van het internationale expertenpanel van de VLIZ evaluatie 2021 (op 18 mei 2021) gaf duidelijke mogelijkheden aan hoe de huidige VLIZ potentie tot impactcreatie nog verder tot uitdrukking kan worden gebracht.

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche voor het
« onderzoeksluik van het Vlaamse AI-plan »

//

Titel van het beleidsinstrument: Vlaams AI-plan

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

///

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[76]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

27 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

[76] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

27.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

De algemene doelstelling van het AI-plan is Vlaanderen klaar te stomen voor succesvol gebruik van AI, waarvan vraaggedreven strategisch basisonderzoek over AI een onderdeel vormt. Van het onderzoeksluik wordt verwacht dat het internationaal gezien van wereldniveau is en tevens leidt tot een succesvolle kennisabsorptie en technologie-uptake door Vlaamse bedrijven.

Op basis van discussies met klankbordwerkgroepen of rondetafels met vertegenwoordigers uit de industrie werden/worden bedrijfsnoden bepaald die verschillende sectoren omspannen. Tevens hebben de leiders van de tien deelnemende onderzoeksinstellingen wetenschappelijke uitdagingen gedefinieerd op basis van eigen inzichten op de internationale "state of the art". De combinatie van algemenere wetenschappelijke uitdagingen met concrete noden van het bedrijfsleven vindt zijn uitwerking in de definitie van zogenaamde "first of a kind" "proofs of technology" die verder aangepast worden met behulp van reële data aan reële omstandigheden tot "proofs of concepts" voor de Vlaamse industrie (en overheid).
Deze moeten vervolgens leiden tot een verdere ontwikkeling van de onderliggende technologieën tot volwaardige producten door bedrijven (deze ontwikkelingsstap valt buiten het bestek van het onderzoeksluik – zie de andere fiche over het implementatieluik).

De concrete invulling en uitwerking van de uitdagingen, de focusdomeinen, praktijktoepassingen, demonstratoren, enz. wordt vastgelegd in het werkplan. Dit werkplan wordt jaarlijks (lichtjes) aangepast na de (eveneens) jaarlijkse doorlichting van het plan en de voortgang door een internationale adviesraad (zie ook verder). Het werkplan is ingedeeld volgens de vier wetenschappelijke uitdagingen, en vervolgens in werkpakketten en deeltaken, waarbij er zorgvuldig over gewaakt wordt dat de demonstratoren en proofs of concepts als horizontale, verbindende elementen fungeren over de wetenschappelijke activiteiten per uitdaging.
De vier wetenschappelijke uitdagingen zijn:

- Ondersteunen bij complexe beslissingen (AI-gedreven datawetenschap)
- Informatie extraheren en verwerken in het apparaat zelf (= "aan de rand" of "AI on the edge")
- Autonoom interageren met andere besluitvormende entiteiten (multi-actor collaborative AI)
- Naadloos communiceren en samenwerken met mensen ("human" AI)

De focusdomeinen zijn: (i) gezondheid; (2) industrie4.0; (3) overheid en (4) burgers. Na vijf jaar dient het werkplan te worden herzien (meer dan een lichte jaarlijkse aanpassing), zoals hoger beschreven.

Naast de puur wetenschappelijke en ontwikkelingsactiviteiten worden ook interne disseminatie- en communicatieactiviteiten opgezet (bv. onderzoeksdagen, een eigen website) zodat alle betrokken individuen elkaar kunnen leren kennen, wordt een interne doctoraatschool (of op z'n minst soortgelijke activiteiten) georganiseerd, wordt ook PR-gewijs het onderzoeksluik (internationaal) in de kijker gezet (als een vorm van science diplomacy – momenteel vooral met Nederland) enz. Dit gebeurt vooral door de programmadirectrice, maar uiteraard doet zij van tijd tot tijd beroep op individuele onderzoekers.

Kort samengevat, dit beleidsinstrument is een thematisch onderzoeksprogramma met een specifiek werkprogramma (met eigen indicatoren en één kritische prestatie-indicator – zie verder),

een directrice/coördinatrice (tewerkgesteld door een van de deelnemende instellingen) en een interne werkgroep, de onderzoekswerkgroep, die het goede verloop van het programma verzekert. Daarenboven licht een internationale adviesraad het werkprogramma en resultaten jaarlijks door (zie verder). Voor het departement EWI wordt tevens een jaarverslag opgesteld waarbij de inspanningen/prestaties gekoppeld worden aan (het budget van) de tien deelnemende onderzoeksinstellingen.

27.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Constant 12 miljoen euro per jaar (voorlopig niet geïndexeerd, wat wel gevraagd wordt door de onderzoekers) vanaf 1 juli 2019. In 2019 werd uiteraard maar 6 miljoen ingezet.

Binnen EWI wordt gemiddeld 0,2 vte ingezet ter ondersteuning (met piek- en dalmomenten). De EWI-personeelsinzet wordt niet verhaald op het budget van het programma.

27.3 Welke concrete beleidsdoelstelling dient het beleidsinstrument/de instelling? Is deze beleidsdoelstelling nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

[Quaternota aan de VR Vlaams beleidsplan voor Artificiële Intelligentie VR 2019 2203 DOC.0318/1 Quater p.7-8)]

Het top-technologie AI-onderzoeksprogramma heeft een specifieke en gerichte ambitie. Het investeert in bestaande sterktes in Vlaanderen en zal internationaal worden onderkend voor zijn resultaten en demonstratoren. Van groot belang is het realiseren van een competitief voordeel in geselecteerde AI-disciplines, wat zal leiden tot een duurzaam leiderschap in de 4de industriële revolutie. De top-onderzoeksactiviteiten:

(1) hebben een focus op het leveren van een internationaal erkende bijdrage tot de state-of-the-art in AI-onderzoek, vertrekkend van erkende sterkte in technische expertise en academisch leiderschap;

(2) maken 'first-of-a-kind' demonstratoren en introducties van technologische oplossingen mogelijk, gebaseerd op de resultaten van het onderzoeksprogramma, door het opzetten van samenwerkingsprojecten met de Vlaamse industriële en andere actoren die kunnen worden opgepakt met steun van de instrumenten in het implementatieluik van het AI-programma;

(3) verzekeren Vlaanderens internationaal leiderschap en aantrekkingskracht voor toekomstige investering in geselecteerde AI en daaraan verbonden digitale technologiedisciplines en hun toepassingen;

(4) bezorgen de Vlaamse industriepartners een duurzaam voordeel in deze domeinen.

Deze doelstellingen blijven actueel.

Binnen dit kader heeft de onderzoekswerkgroep een eigen set van indicatoren opgesteld (zonder vooropgesteld doel) en één kritische performantie-indicator waarvoor wel een concreet doel geformuleerd werd. Deze werden bekrachtigd door de AI-stuurgroep op 30/09/2020. Alle indicatoren worden jaarlijks opgevolgd.

De doelstelling is de volgende: Het aantal unieke actoren (bedrijven, zorginstellingen, overheidsinstellingen) dat bereikt wordt vanuit het onderzoeksprogramma dient met 50% toe te nemen over een periode van 4 jaar (n= 390). Daartoe wordt onderzocht of voor AI gerelateerde projecten die bij VLAIO of eventuele andere kanalen gesteund worden een verband kan aangetoond worden met het onderzoeksprogramma, en zo ja, over welke actoren dit gaat. Een nulmeting wees uit dat er eind 2019 volgens deze berekeningswijze 260 unieke actoren bereikt worden.

27.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Het onderzoeksprogramma wordt jaarlijks op twee manieren doorgelicht. Men kan debatteren of de werkwijze als intern dan wel extern kan bestempeld worden. Een evaluatie die op elk vlak onafhankelijk is heeft nog niet plaatsgevonden (omdat het programma pas in juli 2019 gestart is).

27.4.1 Als onderdeel van de voorbereiding van het administratieve dossier voor de jaarlijkse aanvraag voor uitbetaling van het voorschot voor het komende werkjaar wordt een doorlichting door de leden van de internationale adviesraad georganiseerd. Deze doorlichting heeft al tweemaal plaats gevonden (2019, 2020). De buitenlandse experten werden voorgedragen door de onderzoekswerkgroep, waarbij FWO de kandidaten doorgelicht heeft en een (niet-bindend) advies verleend heeft. De kandidaten dienen een sterk profiel in academisch onderzoek te hebben of een ruime ervaring in de industrie (en liefst een combinatie). Vanaf de 2020-doorlichting ondertekenen de experten een verklaring dat er geen risico op belangenvermenging bestaat.

De praktische organisatie (uitnodiging, voorbereidend gesprek, verloop, vergoeding buitenlandse experten, …) wordt verzorgd door de programmadirectrice (imec) met logistieke ondersteuning van imec. Een overeenkomst tussen EWI en imec stipuleert hoe het programmamanagement dient te worden ingevuld.

Bij de eigenlijke doorlichting door de experten zijn ook vertegenwoordigers van de overheid (EWI, VLAIO) aanwezig. De experten zijn weliswaar zeer lovend (*"In our view, the initiative serves as an inspiring example for other European regions*.") maar stellen ook wel kritische en scherpe vragen. Na afloop stellen ze een advies op dat ook een aantal concrete suggesties voor aanpassingen en aandachtspunten bevat. Het advies vormt dus zowel een terugblik als een vooruitblik.

Op vraag van EWI selecteert de onderzoekswerkgroep de in haar ogen meest belangrijke punten en formuleert kort hoe in het komende werkjaar die punten zullen worden aangepakt (in het werkplan). Zowel het IAB-advies als de repliek van de onderzoekswerkgroep (met eventueel aangepast werkplan) worden voorgelegd ter goedkeuring aan de AI-stuurgroep. Dit alles (m.i.v. een begroting voor het komende werkjaar) wordt opgenomen in het dossier voor de Vlaamse Regering om het jaarlijkse

budget te reserveren en een voorschot van 80% uit te betalen aan de individuele instellingen op basis van de ingediende begroting.

27.4.2 Als onderdeel van het jaarlijks uitbetalingsproces van het saldo van het afgelopen werkjaar stelt de programmadirectrice, samen met de onderzoekswerkgroep, een activiteitenverslag op. Dit is gestructureerd volgens het werkplan en de ingezette personeelsinzet per deelnemende instelling. Tevens wordt gerapporteerd per instelling over de stand van de verschillende indicatoren, een lijst samengesteld van de verschenen internationale publicaties en de use cases, en het financieel verslag opgesteld. Deze documenten worden gevalideerd door de AI-stuurgroep en vormen de bijlages voor het uitbetalingsdossier. De EWI-dossierbehandelaar analyseert de documenten, stelt desgevallend vragen voor verduidelijking en wijst, in voorkomend geval, op aandachtspunten. Op basis van deze informatie wordt het openstaande saldo, al dan niet gedeeltelijk, individueel uitbetaald aan de deelnemende instellingen.

Kortom, zelfs zonder een externe evaluatie (die vooral op de impact zal ingaan) wordt het onderzoeksprogramma jaarlijks ter dege doorgelicht en opgevolgd.

27.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Het is lastig om in de context van onderzoek en innovatie de doeltreffendheid van maatregelen ondubbelzinnig te bepalen vanwege de moeilijkheid om effecten toe te kennen (attributieprobleem) aan individuele maatregelen of geïsoleerde interventies, zeker in de beginperiode, en te bepalen of sprake is van echte causaliteit (of eerder co-causaliteit of dan wel correlatie).

Na consultatie van EWI en verdere voorbereiding door de programmadirectrice en onderzoekswerkgroep heeft de AI-stuurgroep een set van 28 indicatoren (en werkwijze om deze in te vullen) aangenomen die jaarlijks de doeltreffendheid van het onderzoeksprogramma moeten weergeven. 16 zijn outputindicatoren en 12 resultaatsindicatoren. Zoals hoger vermeld werd één kritische performantie-indicator gedefinieerd. Voor de meeste indicatoren werd nulmeting uitgevoerd om een referentie te hebben om de evolutie over de tijd te kunnen vaststellen.
Er werden geen impactindicatoren opgesteld omdat deze eerder passen in een doorgedreven evaluatie-oefening (die momenteel niet voorzien is – zie verder) dan in een jaarlijkse monitoringsproces.

Een eerste stand van zaken werd gegeven eind 2020 (de nulmeting weerspiegelt de situatie eind 2019). Voor alle indicatoren werd een vooruitgang tussen 10% en 50% vastgesteld.

De waarde voor de kritische performantie-indicator bedraagt 296 (t.o.v. 260 in 2019).

Voor een aantal indicatoren (aantal toppublicaties, aantal patenten, aantal afgelegde doctoraten, …) kan het toch nog altijd jonge onderzoeksprogramma onmogelijk de enige determinerende factor zijn, maar speelt het onderzoeksprogramma veeleer een versterkende rol. Voor andere, zoals de toename van het aantal doctoraatstudenten, mag een directer verband aangenomen worden. Net om de algemene context mee in rekening te brengen wordt voor bepaalde indicatoren ook een variant berekend die breder gaat dan hetgeen aan het onderzoeksprogramma kan worden gekoppeld. Zo wordt bv. het aantal publicaties geteld met steunvermelding van het programma (= eigenlijke indicator) en het tevens het aantal publicaties met naamsvermelding van een van de hoofdonderzoekers (= bredere indicator). Idem voor afgelegde doctoraten.
Een document met alle details is beschikbaar.

In de huidige stand van zaken mag gesteld worden dat een eerste positief effect al merkbaar is, en dat het de verwachting is dat dit effect zich zal versterken en beter toewijsbaar zal worden aan het programma aangezien op een steeds bredere kennisbasis zal kunnen worden gekapitaliseerd en het onderzoek breder gekend zal worden dan momenteel het geval is. Tevens zal het onderzoeksprogramma meer en meer een leidende/voortrekkende/centripetale rol in het Vlaamse AI-ecosysteem spelen, wat eveneens het effect zal versterken.

Vandaar dat het AI-onderzoeksprogramma als effectief mag beschouwd worden.

27.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Het instrument wordt als doelmatig beschouwd omdat een thematische benadering voor een sterkere convergentie en focus zorgt dankzij een uitgeschreven en gedetailleerd werkplan dat onderzoekers van verschillende instellingen laat samenwerken aan dezelfde doelstellingen waarbij de expertise complementair ingezet wordt. Op deze manier wordt niet alleen een sterkere impact verwezenlijkt maar gebeurt dit ook op een kortere termijn dan indien individuele onderzoekers op een losse en vrijwillige basis met elkaar zouden samenwerken en waarbij de financiële ondersteuning van de onderzoekers gelijk blijft. Aangezien de onderzoekers te werk gesteld worden bij hun gastinstelling die de subsidie ontvangt, worden dezelfde barema's enz. toegepast voor onderzoekers actief binnen of buiten het onderzoeksprogramma. Tevens worden de VLAIO-regels toegepast voor kosten rond werkingsmiddelen, indirecte kosten enz. zodat ook voor deze aspecten er geen verschil bestaat tussen deelnemers actief binnen en buiten het programma. In theorie zou kunnen onderzocht worden of deelnemers aan het onderzoeks-programma productiever zijn (en dus meer waar leveren voor hun geld), maar dit impliceert dat onderzoekers meerdere jaren continu en alleen op het AI-onderzoeksprogramma tewerkgesteld worden, wat zelfs voor doctoraatstudenten niet altijd geldt zodat deze theoretische mogelijkheid in de praktijk niet werkbaar blijkt.

Het kostenverschil, en dus de efficiëntievraag, spitst zich daardoor toe op de toegevoegde waarde van de het programmabeheer en aanverwante ondersteunende/flankerende activiteiten.

De zogenaamde "ring leaders" en "challenge managers" waken erover dat de uitgevoerde activiteiten verlopen volgens het vooropgesteld werkplan (waarbij toch flexibiliteit aan de dag gelegd wordt om op opportuniteiten in te spelen – bv. enkele activiteiten werden meer op covid-19 gericht, wat uiteraard oorspronkelijk niet voorzien was). Ook de hoger beschreven opvolgingsstructuren en -mechanismen dragen bij tot het verhogen van de doelmatigheid. De programmadirectrice speelt hierbij een cruciale rol omdat zij het volledige programma overziet en dus acties kan ondernemen om de doelmatigheid hoog te houden.
Zij beheert het programma vanuit de filosofie van "one programme" om aan te geven dat alle onderdelen en medewerkers verband houden met elkaar en elkaar versterken, wat uiteraard de doelmatigheid ten goede komt. Onderzoekers geven dit trouwens zelf spontaan aan -cf. *https://kanaalz.knack.be/business-communities/z-into-ai-ai-in-society-10-12-20/video-normal-1675737.html vanaf minuut 3:50*).
En nu het programma een vlotte start genomen heeft worden nog meer "horizontale" activiteiten gepland die de interne samenhang nog meer zullen versterken, en op deze wijze ook de efficiëntie. Zo zorgt de programmadirectrice er o.a. voor dat centraal een attractieve website over het onderzoeksprogramma bestaat, dat er allerlei disseminatiemateriaal verzameld wordt enz. Dit soort "flankerende" activiteiten komen meestal in de verdrukking (of gebeuren soms helemaal niet) wanneer onderzoekers op een niet gecoördineerde wijze in los verband samenwerken.

Tevens moet verwezen worden naar onderzoekers die een vast contract met een volledige tewerkstellingsgraad hebben (typisch de zogenaamde "ZAPpers") en daardoor niet uit het programma kunnen worden betaald, maar toch ook betrokken zijn bij het programma (bv. als ring leader en/of "principal investigator") als begeleider van hun (jongere) onderzoekers. Dit verhoogt de efficiëntiegraad van het programma ("meer waar voor minder kosten"). De "waarde" van de inzet van deze gratis "pro memorie" medewerkers wordt evenwel niet gerapporteerd in het financiële jaarverslag. Wel is het zo dat over het algemeen meer persoonsmaanden gerapporteerd en ingediend worden dan er gebudgetteerd waren (en dus vergoed kunnen worden), wat duidelijk maakt dat er eigenlijk meer "waar" geleverd worden voor het voorziene geld.

Het instrument (= gecoördineerd onderzoeksprogramma) levert inhoudelijk zeker een meerwaarde, zodat de efficiëntievraag dan neerkomt op de kost van de programmadirectrice, de ring leaders en de challenge managers voor zover die op het programma aangerekend worden. Hun kosten bedragen ongeveer 345.000€/jaar, wat neerkomt op 2,875% van het totale subsidiebedrag. Daarenboven wordt ook nog via een apart budget 81.000 € aangewend voor disseminatie, allerlei events en communicatie in het algemeen. Alles samen vertegenwoordigt dit 3,526%. Voor Horizon 2020-projecten mag de managementkost tussen de 5% en 5,5% uitmaken van het totale projectbudget. FWO rekent met een maximale overhead van 17% voor SBO-oproepen en 6% voor onderzoeksprojecten.

Uit bovenstaande blijkt duidelijk dat het AI-onderzoeksluik op een zeer efficiënte wijze werkt.

27.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Er zijn meerdere mogelijkheden om het AI-onderzoeksprogramma te vergelijken met soortgelijke instrumenten in het buitenland, waarbij verschillende invalshoeken mogelijk zijn. Belangrijkste zijn:

- Het instrument as such, waarbij vooral gekeken wordt naar de structuur, type activiteiten en administratieve overhead en financiering die niet naar de onderzoeksactiviteiten zelf gaat.
  Het STEVIN-programma (taal- en spraaktechnologie voor het Nederlands, gezamenlijk Vlaams-Nederlands gefinancierd) vormt een interessant vergelijkingspunt omdat dit ook een combinatie was van basisonderzoek, toegepaste demonstratieprojecten, outreach, enz. Het STEVIN-programma besteedde **6,6%** aan het programmamanagement. [eindevaluatie STEVIN, juli 2010, p.10]. De onafhankelijke evaluator beoordeelde dit *percentage als normaal voor een programma van die omvang (een kleine 12 miljoen euro) en aard*.
  Wat betekent dat het AI-onderzoeksprogramma met 2,875% op dit vlak uitstekend scoort (hoewel een meer gedetailleerde vergelijking van de verrekende kosten wellicht nog wat nuancering zal aanbrengen).
- De inhoud, waarbij gekeken wordt naar hoe succesvol AI-programma's in andere regio's en landen georganiseerd worden, waarbij ook deelaspecten kunnen worden uitgelicht. Ondertussen hebben vele landen een AI-plannen en -beleid opgesteld, waarvan vele op lange termijn (bv. met 2030 als horizon). Door het recente karakter van de meeste van die plannen hebben zich voorlopig nog geen echte "best practices" van andere overheden gemanifesteerd die in de praktijk hun waarde al bewezen hebben. Een doorgedreven analyse van vergelijkbare AI-onderzoeksprogramma's (en onderdelen ervan) is tot nu toe nog niet gebeurd, en dient onderdeel te vormen van een vijfjaarlijkse doorlichting door een externe, onafhankelijke partij (zie verder).

Tot slot mogen een tweetal uitspraken aangehaald worden tijdens de Belgische AI-week in een sessie met AI-initiatieven uit andere regio's en landen:

- Het Nederlandse lid van de internationale adviesraad: het Vlaamse plan is een voorbeeld voor andere landen en regio's.
- De verantwoordelijke voor DigitalWallonia.AI: het Waalse plan heeft het Vlaamse plan als voorbeeld genomen

Het lijkt er dus op dat het onderzoeksprogramma als een best practice kan bestempeld worden.

27.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Er zijn geen wetenschappelijke studies over het AI-onderzoeksprogramma. Uiteraard bestaat wetenschappelijke literatuur over thematische onderzoeksprogramma's in het algemeen, maar het zou nu te ver leiden om die studies over onderzoeksprogramma's te zoeken die vergelijkbaar

of relevant zijn met het AI-onderzoeksprogramma. Deze vraag kan eveneens opgenomen worden in het kader van een (vijfjaarlijkse) externe evaluatie.

27.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Decentralisatie naar een lager niveau is zinloos aangezien op een lager niveau geen budget van een gelijkaardige grootorde kan worden ingezet. Decentralisatie zou daarenboven de sterkte van dit instrument, met name de centrale coördinatie van de onderzoeksactiviteiten en dus de doelmatigheid (zie hoger), te niet doen.

Aangezien de competenties voor onderzoek en innovatie grotendeels bij de regio's ligt en dit programma uitdrukkelijk de brug wil slaan tussen onderzoek en innovatie zit het AI-onderzoeksprogramma op het juiste niveau (zowel wettelijk als in de praktijk).

Maar:

- Het federale niveau heeft theoretisch nog altijd de wettelijke mogelijkheid om initiatieven te nemen binnen het wetenschapsdomein, zelfs tegen de wil in van de deelstaten, als die het belang van de regio's en gemeenschappen overstijgen (en die verder gaan dan de "reguliere" federale wetenschapsbevoegdheden). In de praktijk gebeurt dit vooral op vlak van zware onderzoeksinfrastructuur gebeurt (bv. High Performance Computing) en in samenspraak met de regio's of gemeenschappen. Mocht er op federaal niveau financiering beschikbaar komen heeft BelSpo de bevoegdheid om AI-onderzoek te financieren (bv. via het Brainsprogramma), los van hetgeen in de deelstaten gebeurt.
- Op vlak van telecommunicatie (waar digitalisering toe gerekend wordt, en zodoende ook AI) ligt de bevoegdheid traditioneel (?) bij het federale niveau (wellicht historisch gegroeid vanuit de definitie van technologiestandaarden e.d.). Dit volgt uit de federale bevoegdheid over de goederen- en dienstenmarkt. De FOD Economie dient de mededinging en innovatie te stimuleren (o.a. IPR). Digitalisering en de ontwikkeling en aanwending van AI door kmo's wordt daartoe gerekend.
- Net zoals digitalisering is AI een transversaal thema dat alle geledingen van de maatschappij, en dus ook de overheid, aanbelangt. Daarvoor werden intraBelgisch een aantal overlegstructuren opgericht:
    - een federale "Digital Taskforce" opgericht werd (onder de vleugels van de FOD BuZa) die verschillende beleidsdomeinen en deelstaten omvat;
    - AI4Belgium dat vooral een netwerk- of ecosysteemorganisatie is met actoren uit gans België, weliswaar met zeer actieve ondersteuningen betrokkenheid vanwege de federale overheid (FOD BOSA). DE FOD BOSA roept haar coördinerende en strategische opdracht en rol binnen de federale overheid in, i.h.b. rond de digitalisering van de overheid, om haar aspiraties van "leidend ministerie" in deze materie te onderbouwen;
    - de al lang bestaande IEC-CEI (FOD Economie) die de federale staat en regio's verenigt rond economische dossiers– intraBelgisch geldt de afspraak dat alle specifieke AI-gerelateerde zaken behandeld worden binnen de IEC-AI/CEI-IA.

- Aangezien op het federale niveau een staatssecretaris voor digitalisering actief is en AI voor ook enkele andere federale ministers relevant is gebeurt het al eens dat het federale niveau het initiatief neemt zonder betrokkenheid van de deelstaten. Vooral AI4Belgium gedraagt zich zeer proactief en werpt zich op als spreekbuis van de AI-gemeenschap in België naar de (internationale) buitenwereld waarbij regelmatig de scheiding tussen een politieke/administratieve functie (officiële vertegenwoordigingen en standpunten) en een ecosysteem/gemeenschapsfunctie (belangenverdediging van AI-spelers en inhoudelijke werking) vergeten wordt. Een standpunt van AI4Belgium wordt te veel uitgedragen als een standpunt van België over AI, met als argument dat actoren uit de regio's (in geografische zin) betrokken werden - hoewel de regio's (in de zin van deelstaten) niet gekend werden/worden en meestal enkel het federale niveau politiek betrokken is.
- Het moet ook vermeld worden dat de trekker van AI4Belgium een zeer actieve rol gespeeld heeft bij het opstellen van de Waalse AI-strategie en dat het Brussels Gewest wegens haar beperkte bestaffing blij is met de activiteiten die AI4Belgium opzet.

Een formeel intraBelgisch samenwerkingsakkoord waarbij ieders bevoegdheid en autonomie gerespecteerd worden en waarbij de werking van AI4Belgium gedeeltelijk aangestuurd/gevalideerd wordt vanuit de IEC lijkt de goede weg voorwaarts om de samenwerking te verbeteren. Vanuit de Belgische regio's werd aangedrongen om een dergelijk akkoord op te stellen en tegelijkertijd de politieke/administratieve aansturing van AI4Belgium duidelijk uit te tekenen als onderdeel van de Belgische AI-strategie in wording.

27.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het stimuleren van onderzoek is een typische taak van de overheid vanuit de redenering dat de markt/private sector dit niet of onvoldoende zal opnemen omdat de baten te gemakkelijk naar concurrenten kunnen overvloeien en het onderzoek onvoldoende (snel) binnen het eigen bedrijf kan worden gevaloriseerd (knowledge spill-over dat marktfalen veroorzaakt).
Vooral in Vlaanderen met vele kmo's is de capaciteit om binnen een bedrijf aan basisonderzoek evenmin erg uitgebreid. Wellicht daardoor bestaat er geen traditie van (onafhankelijke) ICT (laat staan AI)-onderzoekslabo's die gefinancierd worden door de private sector (zoals bv. wel in de UK en US bestaan). Sirris als collectief onderzoekscentrum (en een van de tien deelnemende instellingen aan het onderzoeksprogramma) komt wellicht het dichtst in de buurt.
Daarenboven is de overheid de best geplaatste partij om de deelnemende instellingen te garanderen dat dezelfde spelregels gelden voor elke deelnemer binnen de contouren van het werkplan en toe te zien op een objectieve invulling ervan.

Op termijn zou kunnen onderzocht worden of een soort "openinnovatiemodel" à la imec of een privaat-publiek onderzoekspartnerschap (in de geest van de Europese partnerschappen) zou kunnen worden opgezet, maar zelfs in het geval van imec financiert de overheid nog altijd een sokkel van basisonderzoek om bij te blijven bij de "state of the art". In een bescheidener dimensie zou kunnen gedacht worden aan een of meerdere (inter)universitaire leerstoelen rond AI gesponsord door de private sector.

27.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In overleg tussen de onderzoeksinstellingen en het departement EWI werd/wordt overeengekomen hoe de verslaggeving een evenwicht behoudt tussen voldoende detailinformatie en rapporteringsinspanning. Daarbij wordt optimaal gebruik gemaakt van (een combinatie van) specifieke en algemene softwarepakketten om informatie/rapportering slechts éénmaal in te geven en maximaal te herbruiken in verschillende formaten en combinaties, waarbij onderling overeengekomen werd dat voor de alzo geproduceerde onderdelen van rapporten de lat stilistisch en taalkundig minder hoog mag liggen en Engelstalig mag zijn.

27.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving.

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het AI-onderzoeksprogramma draagt bij aan de versterking van de kennisbasis over AI en zo ook aan de digitale transformatie in Vlaanderen . Digitale transformatie is een belangrijke doelstelling van de Vlaamse Regering en het relanceplan 'Vlaamse Veerkracht', waardoor er zo ook verbanden zijn met verschillende beleidsdomeinen.

Demonstratoren die binnen het AI-onderzoeksprogramma ontwikkeld worden zijn ook relevant voor de beleidsdomeinen WSE (VDAB use case), Omgeving (optimalisering beheer windmolenparken), Welzijn (verscheidene nu al succesvolle health use cases, o.a. rond covid-19), MOW (autonome voertuigen), KBuZa (AI voor de overheid), enz.

Het is nog te vroeg om te kunnen spreken van een systeemeffect omdat verschillende beleidsdomeinen zelf al initiatieven rond AI hebben opgezet en het huidige, eerste werkplan vooral opgesteld werd vanuit de combinatie van onderzoeksaanbod en bedrijfsnoden waarbij de overheid niet als eerste doelgroep gezien werd. Wat uiteraard niets afdoet van het intrinsieke systeembelang van het onderzoeksprogramma en de eruit voortvloeiende resultaten voor AI-toepassingen voor andere geledingen binnen de Vlaamse overheid.

27.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Zie hoger (vraag 1.4) voor de beschrijving van de jaarlijkse doorlichting, validatie van het werkplan en jaarrapportage.

Een externe evaluatie bestaat (nog) niet. Het is wel de bedoeling om vijfjaarlijks de impact van het onderzoeksprogramma grondig te laten evalueren door een externe, onafhankelijke partij. Alle strategische onderzoekscentra worden om de vijf jaar extern geëvalueerd. Binnen het

departement EWI staat de evaluatiecel in voor de begeleiding en opvolging van deze evaluaties volgens een gelijklopende methode (die ook regelmatig aangepast wordt volgens de recentste (wetenschappelijke) inzichten).

27.14 De 5% respectievelijk 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Een reductie van het budget van het onderzoeksprogramma zal een rechtstreeks en redelijk lineair effect hebben op het aantal onderzoekers en vooral de doctoraatsstudenten die een doctoraat gestart zijn binnen dit programma en zo uiteraard ook op de output en de resultaten: de onderzoeksresultaten, de toepassingen met demonstratoren (use cases met proofs of concept), de contacten met afnemers in het veld voor de transfer van de onderzoeksresultaten, etc. Immers, het budget van het AI-onderzoeksprogramma (12 miljoen €/jaar) wordt zo goed als volledig ingezet voor de betaling van onderzoekers (op zo'n 200K€ na voor zogenaamde "tape outs", dit zijn de resultaten van het ontwerpproces voor geïntegreerde schakelingen of printplaten voor eigenlijke fabricage).

5% besparen betekent 600K€/jaar minder, 15% 1,8 miljoen €/jaar minder. Het is lastig is om deze bedragen naar vte's om te rekenen gelet op de combinatie van profielen die actief zijn binnen het programma. Niet alleen startende doctoraatstudenten, maar ook technisch of ondersteunend personeel en ervaren onderzoekers uit verschillende types van organisaties, die allen een verschillende anciënniteit en verloningsstructuur hebben en wisselend (naar gelang de nood) op basis van het werkplan ingezet worden. En laat net het gecoördineerde werkplan (en de beheersstructuren errond) een zeer belangrijke troef vormen voor de effectiviteit van het programma (zie vraag 1.5). Het is daardoor weinig zinvol om het effect van een besparing van 5% of 15% lineair te berekenen op het aantal doctoraatsstudenten of onderzoekers, de inzet voor werkpakketten, de toepassingen met demonstratoren (use cases met proofs of concept), etc. Er zullen strategische keuzes moeten gemaakt worden over de toepassingsdomeinen of use cases die wegvallen en de generieke onderzoeksuitdagingen die niet meer zullen kunnen worden behandeld. Dit vergt een doorgedreven afstemming tussen de onderzoekers en bedrijven en eigenlijk een grondige herwerking van het werkplan.

Vandaar dat een simpeler alternatief erin bestaat de kaasschaafmethode toe te passen op de overheadkosten die afgeleid worden van de personeelskosten. Volgens het VLAIO-reglement mag voor elk persoonsjaar forfaitair 25K€ indirecte kosten of 'overheadkosten' aangerekend worden (daar worden ook "kleinere" kosten onder verstaan, zoals bv. computerhardware of kosten voor congresdeelname omdat deze dan niet apart hoeven te worden bewezen omwille van administratieve efficiëntieredenen). Om een besparing van 5% te realiseren dient dit bedrag met 4225€ verlaagd te worden naar 20775€ (aangezien er zo'n 140 vte persoonsjaren op het programma betaald worden). Om op deze manier 15% te besparen zou het toegelaten overheadbedrag met ongeveer de helft (12.730€) verminderd moeten worden tot 12.770€.

Als uitgegaan wordt van een over het ganse programma ruw berekend gemiddelde loonkost van ongeveer 61K€ zou het bedrag voor overhead (m.i.v. de "kleinere" kosten) in dit laatste geval (15% besparing) ongeveer 20% van de loonkost uitmaken. Voor de meeste van de deelnemende instellingen volstaat dit percentage wel om de overhead in enge zin (dus zonder kleine infrastructuurkosten) te bekostigen, maar schieten nauwelijks enkele percenten over voor reis- en verblijfskosten en "kleiner" materiaal. Wat betekent dat een reductie van 15% op de overheadkosten alleen niet haalbaar is, zodat in dit scenario ook een reductie van de personeelskosten noodzakelijk wordt. Waardoor opnieuw het hogervermelde te vermijden scenario van rechtstreekse personeelsvermindering op tafel komt.

Wat het toepassen van een 5%-krimpscenario betreft is dit evenmin wenselijk aangezien het onderzoeksprogramma de facto al in dit scenario terechtgekomen is. De financiering wordt immers niet geïndexeerd waardoor het bedrag sinds 2019 constant gebleven is. Om toch niet te moeten inboeten op het aantal onderzoekers hebben de deelnemende instellingen spontaan besloten om voor de overhead en de "kleinere" kosten 20K€ aan te rekenen i.p.v. de toegestane 25K€. Dit komt neer voor 2021 op een reductie van ongeveer 707K€, wat staat voor een krimpscenario van ongeveer 5,9%, dus al meer dan 5%.

Kortom, het AI-onderzoeksprogramma is dit jaar al onderhevig geweest aan een stille besparingsoperatie. Minder investeren in (personeelskosten voor) het AI-onderzoeksprogramma zal uiteraard leiden tot een zwakkere kennisbasis, minder innovatie, een trager traject voor adoptie van AI in Vlaanderen, een minder sterke internationale positie van Vlaanderen, enz. Gezien de ambities van Vlaanderen en de internationale context is een reductie van de investeringen in AI een bijzonder slecht signaal, zowel binnen Vlaanderen als internationaal waar elk land probeert AI-experten aan te trekken.

En net om niet achterop te geraken in dit domein is het, integendeel, zelfs nodig om het AI-onderzoeksprogramma te beschermen tegen de erosie van het budget door *vanaf 2022 de financiering ervan jaarlijks structureel te indexeren* (waarbij het maximale forfaitaire overheadbedrag eventueel wel op 20K€ kan behouden worden en nadien mee evolueren met de indexering).

27.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het AI-onderzoeksprogramma van start gegaan op 1 juli 2019. Het programma is dus nog behoorlijk "jong". Een dergelijk grootschalig programma heeft altijd enige tijd nodig om op kruissnelheid geraken en de interne "keuken" op orde te krijgen.

Eenmaal op kruissnelheid gekomen kan aandacht besteed worden aan zaken zoals:

- Beter inspelen op synergiën met andere Vlaamse instrumenten of initiatieven – bv. het programma innovatief aanbesteden, de Sociale Innovatiefabriek, the Beacon en het Vlaamse satellietkantoor van de EIT KIC Digital, eventueel ook IOF, enz.;
- Meer oog hebben voor een (intern) data sharing platform waarbij ook onderzocht wordt of de IPR centraal kan geregeld worden zodat de data voor iedereen kan beschikbaar worden gesteld (i.p.v. enkel voor 1 project of demonstrator) – op termijn ook voor onderzoekers of bedrijven buiten het programma;

- Gericht inspelen op allerlei internationale initiatieven (waarbij het onderzoeksprogramma ingezet wordt als middel bij science diplomacy om de visibiliteit en aantrekkelijkheid van Vlaanderen te versterken), zoals de VL-NL-high tech samenwerking, het bilateraal akkoord VL-Québec (het recente Québecqoise initiatief "Crique"), … ;
- Goed gebruik maken van Europese initiatieven, vooral binnen Horizon Europe, Digital Europe en het EIT, als bijkomende financieringsbron maar deze tevens proberen mee richting te geven;
- Afhankelijk van hoe succesvol Vlaanderen is in het verwerven van Europese financiering vanuit Digital Europe voor European Digital Innovation Hubs, en Testing and Experimentation Facilities, onderzoeken (ook bij de Commissie) of het haalbaar is om een Vlaams gedistribueerd AI "super-centrum" op te zetten dat kan gelden als Europees AI Lighthouse en dit idealiter inhuldigen tijdens het Belgisch voorzitterschap van de Europese Raad;
- Meer aandacht voor PR- en disseminatie-activiteiten in Vlaanderen, België, Europa en wereldwijd (complementair met maar ook als eigen aanvullend alternatief voor AI4Belgium).

Binnen de onderzoekswerkgroep en de AI-stuurgroep is men zich bewust van bovenstaande zaken, en worden al de eerste stappen gezet rond enkele van hogervermelde zaken. Op termijn zal hierdoor de effectiviteit van het onderzoeksprogramma nog verhogen evenals het systeembelang, zowel voor de Vlaamse overheid als op termijn voor de samenleving.
Nu al bezuinigen op dit programma zonder dat een externe, onafhankelijke evaluatie plaatsgevonden heeft over een vijfjarige werkingsperiode valt moeilijk te verantwoorden. Integendeel, een indexering van het budget is nodig !

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Cybersecurity

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project ‘Vlaams Brede Heroverweging’, in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*“De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)’

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij ‘beleidsdoorlichtingen’ wettelijk verankerd zijn in de *‘Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[77]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

43. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
44. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

28 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[77] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

28.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

De toenemende digitalisering heeft een invasief karakter op alle geledingen van de maatschappij. Vandaar dat de Vlaamse Regering besliste om beleidsprogramma's rond digitalisering op te zetten met Artificiële Intelligentie (AI) en Cybersecurity (CS) als speerpunten.

Naast de positieve effecten van digitalisering zijn er ook heel wat bedreigingen. Om de toenemende digitalisering veilig te houden is het belangrijk om "state of the art" kennis te verwerven en te gebruiken op het vlak van cybersecurity.

Op 22 maart 2019 keurde de Vlaamse Regering het Vlaams beleidsplan voor Cybersecurity (CS) goed. Daarin werd een Vlaamse beleidsagenda rond cybersecurity voorgesteld, bestaande uit drie complementaire delen:

- (1) Uitvoeren van top strategisch basisonderzoek;
- (2) Een centrale focus op de implementatie van CS-toepassingen in het bedrijfsleven;
- (3) Een sterk flankerend beleid waarin wordt gewerkt aan de significante opleidingsnoden gericht op de arbeidsmarkt.

Voor het eerste luik, het strategisch basisonderzoek, werd door de Vlaamse regering een budget van 8 miljoen euro op jaarbasis werd voorzien.

Vanuit de actoren werd een programma opgesteld met vier onderzoekslijnen waarbij rekening werd gehouden met de aanwezige sterktes in Vlaanderen en het toepassingsgericht onderzoek. Vervolgens werden deze onderzoekslijnen opgesplitst in onderzoeksthema's die nauw aansluiten bij dezelfde sterktes en die aanknopingspunten bieden voor vraag-gedreven implementatietrajecten met de industrie.

De onderzoekslijnen zijn:

Onderzoekslijn 1 : Software- en Applicatiebeveiliging

Voor een grote fractie van de veiligheids-incidenten is de uitbuiting van een of andere software-zwakheid een sleutelelement. Dit bevestigt de nood aan basisonderzoek over de kwaliteit van beveiligingssoftware en applicatielogica en de betrouwbare koppeling tussen beide. Er wordt ingezet op drie belangrijke uitdagingen: (1) het ondersteunen van een beveiligingsmethodiek die toepasbaar is in de volledige levenscyclus van software en applicaties; (2) het ontwikkelen van verificatietechnologie die harde garanties kan leveren voor belangrijke (beveiligings)kritische eigenschappen van software en (3) kerntechnologie die toekomstige softwareontwikkelingen inherent veiliger kan maken.

Onderzoekslijn 2: Kritische beveiligingsdiensten voor diverse platformen

Een groot aantal beveiligingsoplossingen steunt op de controle van gebruikers, op basis van hun identiteit of toegekende rechten en persmissies, en op de evaluatie of de gebruiker in kwestie de toelating heeft om functionaliteit uit te voeren, toegang te krijgen tot informatie, enz. Deze

beveiligingsfunctionaliteit wordt geleverd door kritische beveiligingsdiensten die gebaseerd zijn op authenticatie, autorisatie en audit. Dit domein evolueert zeer snel en wordt bovendien uitgebreider, aangezien het verregaand gebruik van diverse databronnen de complexiteit van deze uitdaging aanzienlijk heeft verhoogd. Deze onderzoekslijn bevat ook een multidisciplinair luik dat de nodige aandacht geeft aan policy en regelgeving.

Onderzoekslijn 3: Systeem- en infrastructuurbeveiliging

Deze onderzoekslijn bevat naast de voor de hand liggende systeem- en infrastructuurdimensie ook een activiteit die de beveiligingsbeheer en –operaties ondersteunt.

Onderzoekslijn 4: Technologische bouwblokken: hardware, cryptografie en communicatie
Beveiligingstechnologie steunt op een aantal kernbouwblokken, die in deze onderzoekslijn bestudeerd en ontwikkeld worden: veilige hardware, cryptografische algoritmen en protocollen (met inbegrip van de veilige implementatie ervan) en oplossingen voor veilige communicatie.

De coördinatie van het onderzoeksprogramma wordt beheerd door Prof. Bart Preneel (KUL Cosic) en Prof. Wouter Joosen (KUL DistriNet). Aangevuld met een centraal programmamanager (KUL). Het management en de leiders van de verschillende onderzoekslijnen zullen de synergie en kruisbestuiving tussen de verschillende onderzoekslijnen aansturen, naast de samenwerking met het programma Artificiële Intelligentie. Verder worden er valorisatieopties onderzocht, met een sterke nadruk op het stimuleren en faciliteren van Luik 2 en 3 van het CS-programma (samenwerkingsprojecten met industrie met het oog op implementatie, industrie training en outreach activiteiten).

Daarnaast wordt ook jaarlijks de *Internationale Adviesraad (IAB)* samengeroepen voor een opvolging van de aanbevelingen van de laatste IAB alsook het opmaken van een nieuw rapport met aanbevelingen.

Het globale beleidsplan rond Cybersecurity wordt opgevolgd door een stuurgroep die opgezet wordt onder leiding van het departement EWI en VlAIO met een vertegenwoordiging van de relevante stakeholders uit het bedrijfsleven en het onderzoeksveld.

28.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Voor het luik strategisch basisonderzoek van het programma Cybersecurity wordt jaarlijks een budget van 7.996.366 euro voorzien.

Het eerste werkingsjaar liep van september 2019 tot augustus 2020;
Het tweede jaar verloopt van september 2020 tot augustus 2021.

28.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Zowel artificiële intelligentie als cybersecurity behoren tot de actuele beleidsprioriteiten.

In de beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024 vinden we de beleidsplannen rond Artificiële Intelligentie en Cybersecurity terug onder de punten:

V. Transversale strategische doelstellingen

Men wil bouwen we aan een nieuw innovatiemodel waarbij de vier actoren binnen een 'quadruple helix' – kennisinstellingen, ondernemingen, overheden maar ook burgers en middenveld – samenwerken. Dit met het oog op een maximale economische en maatschappelijke impact van O&O&I. Co-creatief en transformatief zijn kenmerken van deze aanpak. Met dit nieuwe innovatiemodel willen men de noodzakelijke impuls geven om met Vlaanderen een top-vijf positie te verwerven tussen de meest toonaangevende innovatieve regio's en landen van de Europese Unie. Om dit beleid mogelijk te maken streven we naar de 3%-norm als aandeel in het BBP voor uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling van overheid en ondernemingen en dit tegen het einde van de legislatuur.

Onder punt 4, Succesvol ondernemen in de digitale samenleving, komen de beleidsplannen aan bod:

Het plan Cybersecurity bestaat uit drie delen die elkaar aanvullen: versterken van cybersecurityonderzoek in Vlaanderen, implementatie in het Vlaamse bedrijfsleven en flankerend beleid gericht op bewustmaking, opleiding en ethische omkadering.

Vlaanderen zal met de actieplannen AI en CS ook inspelen op de Europese digitale agenda. Het Digital Europe Programme (DEP) heeft als doelstelling een doorgedreven digitalisering van economie en maatschappij te realiseren. 'Artificiële intelligentie' en 'cybersecurity' vormen erg belangrijke pijlers binnen het DEP.

VIII. Beleidsveld innovatie

Bij de Kennisverspreiding aan ruimere groepen van ondernemingen en organisaties wordt aangegeven dat zowel TETRA als COOCK gericht ingezet worden voor een aantal beleidsprioriteiten zoals artificiële intelligentie, cybersecurity, arbeidsmarktuitdagingen of klimaat.

Het onderzoeksprogramma rond cybersecurity past in het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie onder:

- Beleidsveld wetenschappelijk onderzoek;
- Beleidsveld technologische innovatie.

De doelstellingen zijn dus actueel.

Cybersecurity staat in elk geval hoog op de Europese agenda. Gelet op het belang van het thema heeft Europa een strategisch plan opgesteld voor Cybersecurity. De Europese Unie gaat de **beveiliging van het internet** en andere cruciale netwerk- en informatiesystemen **versterken** met een kenniscentrum voor cyberbeveiliging om investeringen in onderzoek, technologie en industriële ontwikkeling op het gebied van cyberbeveiliging te bundelen. Het wordt gevestigd in Boekarest (Roemenië).

De EU plant grote investeringen in de digitale transitie en cybersecurity de komende jaren, onder andere via de Europese subsidieprogramma's Digital Europe, Europees defensiefonds, Horizon Europe en het Europees herstelplan. Het doel is om tot 4,5 miljard euro aan investeringen in cybersecurity komen vanuit de EU, de lidstaten en de industrie.

28.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Het onderzoeksprogramma cybersecurity is pas gestart in augustus 2019. Er werd nog geen evaluatie uitgevoerd.

28.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Het beleidsplan cybersecurity is gebaseerd op een nieuw innovatiemodel waarbij de vier actoren binnen een 'quadruple helix' – kennisinstellingen, ondernemingen, overheden maar ook burgers en middenveld –samenwerken. Dit met het oog op een maximale economische en maatschappelijke impact van O&O&I.

Het onderzoeksprogramma cybersecurity (luik 1) dat het onderwerp is van deze doorlichting is pas in augustus 2019 opgestart. Het onderzoeksprogramma kende een trage start zodat het eerste jaar niet alle middelen konden benut worden. Vanuit het management wordt verwacht dat ook in het tweede jaar niet alle middelen kunnen benut worden.

Het onderzoeksprogramma gaat over strategisch basisonderzoek gericht op economische en maatschappelijke valorisatie. Men moet dus het programma de tijd gunnen om de structuren uit te bouwen en de resultaten van het onderzoek te laten doorstromen.

In dit stadium lijkt het nog te vroeg om de doeltreffendheid of doelmatigheid van het onderzoeksprogramma te beoordelen.

28.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Zie vraag 1.5

28.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Voor het cybersecurity onderzoeksprogramma werd nog geen benchmark uitgevoerd.

28.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

De programma's Artificiële intelligentie en Cybersecurity werden vrij recent opgestart onder gestart onder een nieuw innovatiemodel.

Het onderzoeksprogramma werd door de actoren zelf bepaald. Het onderzoeksprogramma is dus vrij nieuw zodat er nog weinig wetenschappelijk onderzoek over bestaat.

De korte ervaring leert dat:

- Het blijkt dat er bij de voorbereiding van het programma onvoldoende contact is geweest met de universiteiten (als entiteit zelf), zodat niet alle cybersecurity gerelateerde onderzoeksgroepen in Vlaanderen destijds werden aangesproken bij de voorbereiding van het programma. Bijgevolg is destijds heel wat potentieel onaangeroerd gebleven. En zijn er nu misnoegde onderzoekers, zeker gelet op de onderbenutting van de middelen. Om dat in de toekomst te vermijden is het beter de universiteit centraal aan te spreken bij de voorbereiding van een programma.

28.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het programma richt zich op basisonderzoek en valt dus binnen de bevoegdheidsverdeling bij de Vlaamse overheid.

Cybersecurity is een belangrijk thema door de digitalisering van de maatschappij. Daarom staat het thema hoog op de agenda van de verschillende overheden:

- Europese Unie
- Federale overheid
- Gewesten

Het onderwerp wordt gecoördineerd door de Europese commissie via het **kenniscentrum voor industrie, technologie en onderzoek op het gebied van cyberbeveiliging**. Dat centrum gaat samenwerken met een **netwerk van nationale coördinatiecentra** in de lidstaten. Bij het Belgisch coördinatiecentrum worden ook de regio's betrokken.

28.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Strategisch basisonderzoek stimuleren met het oog op economische en maatschappelijke valorisatie is typisch een taak voor de overheid niet voor de private sector.

28.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Voor het onderzoeksprogramma (luik 1) op zich had men ook voor een SBO project kunnen kiezen. SBO betreft vernieuwend onderzoek dat in geval van wetenschappelijk succes een vooruitzicht biedt voor latere economische of maatschappelijke toepassingen.

Men heeft voor AI en CS bewust gekozen voor een nieuw innovatiemodel. Een innovatiemodel waarbij de vier actoren, kennisinstellingen, ondernemingen, overheden en middenveld samenwerken. Die samenwerking situeert zich wel eerder bij luik 2, de implementatie van CS-toepassingen in het bedrijfsleven en bij luik 3.

Om het onderzoeksprogramma te beheren door het departement moet men op 0.1 VTE rekenen.

28.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het belang van het onderzoeksprogramma kan best geïllustreerd worden aan de hand van de verwachte output en impact. Tijdens de opstart periode heeft het onderzoeksprogramma zonder indicatoren gewerkt. De definitieve indicatoren werden pas vastgelegd vanaf het tweede jaar.

Het onderzoeksprogramma gebruikt outputindicatoren en resultaatindicatoren. Verder zijn er indicatoren voor de bijdragen van het CS onderzoeksprogramma en impactindicatoren voor het volledige CS beleidsplan. De belangrijkste indicatoren voor het onderzoeksprogramma zijn de:

Onderzoeksresultaten

1. Aantal peer-reviewed publicaties
2. Menselijk kapitaal vanuit het onderzoek (doctorandi en afgelegde doctoraten)
3. Toepassingsgericht karakter van het onderzoek
    - "Proof-of-concepts" (POC's) -realisaties zijn gebaseerd op een nood die relevant is voor Vlaanderen en hebben de intentie om een competitief voordeel te genereren voor Vlaanderen: ze zijn m.a.w. potentieel versterkend voor de Vlaamse actoren.
    - Technologie-demonstratoren – dergelijke demonstratoren zijn gelijkaardig aan POC's maar zijn eerder technologie-gedreven bouwblokken. Dergelijk bouwblokken vormen mogelijk de basis voor een vervolgtraject in een POC, of rechtstreeks in een onderzoeksluik in samenwerking met industriële actoren

De bijdragen aan het overkoepelend programma CS

1. Luik 2 Implementatie
   Het onderzoek levert een sterke basis van generieke en van toepasbare kennis voor bedrijven – om verder op te nemen door bedrijven in hun aanbod, zowel voor technologievolgers als – koplopers. De onderzoeksgroepen werken mee aan bijvoorbeeld CS ICON calls en andere O&O projecten, met het doel om met de onderzoeksresultaten de bedrijven naar productontwikkeling te brengen. Andere voorbeelden zijn COOCK-projecten, Baekeland mandaten en TETRA-projecten.

2. Luik 3 Flankerend beleid
   De CS onderzoeksgroepen uit het CS programma spelen een belangrijke rol in de opleiding, de doctoraatsschool, de permanente vorming vanuit het hoger onderwijs en de competentieversterking in de arbeidsmarkt. Dit gegeven ligt aan de basis van een belangrijke bijdrage in luik 3, geleverd door de groepen uit het onderzoeksprogramma.

Bijkomende resultaten

1. Samenwerking met bedrijven

Op het vlak van hefboomwerking ligt de nadruk op het vlak van de samenwerking met bedrijven in Vlaanderen en daarbuiten. Inkomsten vanuit samenwerking met de actoren kunnen gebruikt worden om het CS onderzoek in Vlaanderen te versterken.

2. Samenwerking met bedrijven, gesteund door de overheid
   Een belangrijk resultaat van het onderzoeksprogramma is de doorstroming van het onderzoek naar de Vlaamse actoren (bedrijven, overheid, etc.) De doorstroming toont aan dat het onderzoek relevant is en dat de resultaten van het onderzoek toepasbaar zijn bij de actoren. Deze indicator bevat o.a. VLAIO O&O projecten, ICON projecten (bijvoorbeeld de thematische call voor CS ICON projecten, Baekeland en innovatiemandaten, FWO-strategisch basisonderzoek mandaten, industrie-gerelateerde Hermes projecten, ...

3. Internationale onderzoeksfinanciering complementair aan de Vlaamse steun
   Deelname aan de internationale competitieve programma's zoals het Europese Kaderprogramma verhogen de internationale zichtbaarheid van CS in Vlaanderen. Hoewel deze financiering geen directe doelstelling is van het CS programma, is het uiteraard van belang ook in de Europese context actief te blijven en voordeel te halen uit de aldaar beschikbare financiering. De rapportering zal een beschrijving geven van de projecten, en de omzet melden, verkregen uit de internationale programma's of omzet uit andere internationale organisaties of stichtingen. De financiering is toegekend aan een team waarvan één van de leden geaffilieerd is met één van de onderzoeksgroepen van het CS programma.

De indicatoren geven aan waar de mogelijke effecten van het onderzoeksprogramma in de toekomst mogen verwachten.

28.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

n.v.t. zie vraag 1.4

28.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

15% besparing lijkt in het geval van Cybersecurity haalbaar wegens de onderbenutting van de middelen.

- Het voorziene budget voor basisonderzoek werd in het eerste werkjaar maar voor 61% benut. De redenen waren o.a. de trage start van het programma en de moeilijkheid bij de

aanwerving van onderzoekers. De COVID-pandemie gaf ook aanleiding tot minder instroom van buitenlandse studenten.

- De prognose voor de toekomst voorziet in een consumptie van (vermoedelijk) 80% van het budget in jaar 2. Voor het derde jaar verwacht men een 100% benutting van de middelen.

Anderzijds is het de bedoeling om in oktober 2022 een update te voorzien van het programmaboek. Hierin worden potentieel bijkomende strategische initiatieven voorgesteld. In die context wordt er uiteraard ook naar nieuw partners gekeken waardoor het budget van 8 mln wel volledig kan benut worden.

28.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

n.v.t.

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Instituut voor Tropische Geneeskunde

---

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project ‘Vlaams Brede Heroverweging’, in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

“De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)’

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij ‘beleidsdoorlichtingen’ wettelijk verankerd zijn in de *‘Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[78]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

45. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
46. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

---

[78] Zie *https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl*

29 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

29.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Het Instituut voor Tropische Geneeskunde is een instelling voor postinitieel onderwijs. Twee opdrachten: onderwijs en academisch onderzoek.

De modaliteiten van de **subsidiering van post-initiële instellingen inzake wetenschappelijk onderzoek staat beschreven in het Wetenschaps-en Innovatiedecreet**: art. 61 tot en met art. 63: art. 61: binnen de perken van de begrotingskredieten kan een subsidie ter beschikking gesteld worden **voor de uitbouw en bevestiging van de instelling als wetenschappelijk excellentiecentrum met internationale erkenning in het respectievelijk vakgebied.**

Aan de instelling wordt er jaarlijks een werkingssubsidie voor academisch onderzoek toegekend vanuit het departement EWI. Hiervoor wordt er jaarlijks een krediet ingeschreven in de uitgavenbegroting van het departement EWI. De modaliteiten, de grootte van die subsidie staan toekenningsvoorwaarden, de strategische doelstellingen van de instelling enz … zijn vermeld in een convenant.

Het lopend convenant met als looptijd van 2020 tot en met 2024 voorzag in 2020 een basisbedrag 2.946.000 euro en dat vanaf 2021 tot en met 2024 wordt verhoogd tot een jaarlijks basisbedrag van 3.946.000 euro.

29.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De jaarlijkse werkingssubsidie is als volgt geëvolueerd de voorbije jaren:

- Convenant 2013 – 2019: een basisbedrag van ongeveer 2.030.000 euro.
- Lopende Convenant 2020 – 2024: een basisbedrag van ongeveer 2.946.000 euro, vanaf 2021 ongeveer 3.946.000 euro.

Bovenvermelde bedragen in het convenant zijn onderhevig aan indexeringen. Concreet werden de voorgaande jaren in het kader van het lopend convenant volgende subsidiebedragen toegekend:

- 2014: 2.032.100 euro
- 2015: 1.990.000 euro
- 2016: 1.990.000 euro
- 2017: 2.021.000 euro + 846.000 euro voor uitbouw Outbreak Research Team;
- 2018: 2.894.000 euro;
- 2019: 2.946.000 euro;
- 2020: 2.977.000 euro + eenmalige investeringssubsidie van 1 miljoen euro voor een insectarium infrastructuur;
- 2021: 3.992.000 euro.

Budgettaire inschrijving van de werkingssubsidie voor de instelling in de initiële begroting 2021: EBO-1EEB2GS-IS (basisallocatie 1EE145; ESR 4150) van de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2021

Er wordt ongeveer 0,1 VTE besteedt aan dit dossier: subsidiebesluiten opstellen, jaarverslag nakijken, financieringsvragen en infrastructuurvragen bekijken en adviseren, enz. Bij de eindevaluatie aan het eind van het convenant wordt 0.2 VTE ingezet door de dossierbehandelaar, aangevuld met het evaluatieteam, en collega's in de evaluatiestuurgroep.

29.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het ITG wordt gevat door het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (W&I-decreet). Volgens het decreet (art. 61) komt het ITG als instelling voor postinitieel onderwijs in aanmerking voor een jaarlijkse subsidie van de Vlaamse regering voor de uitvoering van wetenschappelijk onderzoek. De subsidie wordt geregeld via een meerjarig convenant, waarin de wederzijdse rechten en plichten opgenomen zijn (cf. art. 62 van het W&I-decreet).

Conform het W&I-decreet werden opeenvolgende convenanten afgesloten met het ITG en voor het eerst in 2008.

De focus van de activiteiten van het instituut is drieledig; de statuten (art. 3) stellen drie doelen voorop:

1. het verrichten en bevorderen van wetenschappelijk onderzoek;
2. professioneel en academisch onderwijs alsook wetenschappelijke;
3. maatschappelijke dienstverlening op het gebied van tropische ziekten en de mondiale gezondheidszorg, met bijzondere aandacht voor laag- en middeninkomenslanden.

Deze drie mandaten worden gefinancierd via diverse overeenkomsten met Vlaamse en federale overheidsinstanties:

1. Onderwijs – de onderwijsopdracht van het ITG maakt deel uit van de beheersovereenkomst tussen het ITG en het Departement Onderwijs en Vorming van de Vlaamse overheid binnen de reglementeringen uit de Codex Hoger Onderwijs[79]. De beheersovereenkomst stelt dat het ITG ernaar streeft om 40% van de werkingsmiddelen verschaft door het Departement Onderwijs en Vorming te besteden aan het verstrekken van postinitieel onderwijs[80].
2. Onderzoek – De onderzoeksactiviteiten worden deels gefinancierd via de beheersovereenkomst met het Department Onderwijs en Vorming; volgens de beheersovereenkomst moet het ITG immers ernaar streven om 40% van de middelen te besteden aan het verrichten van wetenschappelijk onderzoek. Via het convenant met het Departement EWI verkreeg het ITG aanvullende middelen voor de financiering van wetenschappelijk onderzoek binnen het Instituut.
3. Dienstverlening – De overeenkomsten met federale en Vlaamse overheden bieden ook een financiering voor ontwikkelingssamenwerking, medische dienstverlening en

[79] De Codex Hoger Onderwijs betreft de codificatie van 11 oktober 2013 van de decretale bepalingen betreffende het hoger onderwijs.

[80] Postinitieel onderwijs betreft opleidingen die leiden tot een diploma van master en waarvoor de inschrijving primair openstaat voor personen die reeds in het bezit zijn van een graad van master (bron: Codex Hoger Onderwijs)

wetenschappelijke dienstverlening. De belangrijkste overeenkomsten voor deze kernopdracht van het Instituut zijn de volgende:

- *Ontwikkelingssamenwerking*. De voornaamste financiering komt voort uit de raamwerkovereenkomst met het Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking en Humanitaire Hulp (DGD) van de Federale Overheidsdienst (FOD) Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. In het kader van deze overeenkomst wordt ingezet op capaciteitsversterking in het Zuiden via het programma 'Switching the Poles', waarbij de regierol naar het Zuiden verschuift door Zuidpartners het heft in eigen handen te laten nemen. Binnen die filosofie[81] worden de DGD-middelen ook aangewend voor de financiering van 'sandwich PhD's' van ITG-alumni, waarbij het merendeel van het werk in het thuisland uitgevoerd wordt onder toezicht van een lokale begeleider. Voor de overige activiteiten komen ze naar het ITG.
- *Medische dienstverlening*. Via een raamovereenkomst met de Federale Overheidsdienst (FOD) Volksgezondheid, veiligheid van de voedselketen en leefmilieu, verkrijgt het ITG ook financiering voor medische dienstverlening als RIZIV referentiecentrum voor Tropische Geneeskunde, HIV revalidatiecentrum, Aids referentielaboratorium en referentielaboratoria voor WIV (Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid). Het gaat dan concreet om vergoedingen en subsidies uit het zorgstelsel voor consultaties en reisadvies.
- *Wetenschappelijke dienstverlening*. In het kader van de beheersovereenkomst met het Departement Onderwijs en Vorming van de Vlaamse overheid streeft het ITG ernaar 20% van de werkingsmiddelen in te zetten voor het verstrekken van wetenschappelijke dienstverlening op het gebied van tropische ziekten en de mondiale gezondheidszorg, met bijzondere aandacht voor laag- en middeninkomenslanden.

Het budget van EWI is enkel bestemd voor het uitvoeren van excellent onderzoek. Het ITG focust op tropische ziekten en speelt een belangrijke rol op de voorbereidheid bij opkomende ziekten door klimaatverandering, zoönoses, en door antimicrobiële resistentie en op pandemieën.

De doelstellingen gerelateerd aan de EWI financiering worden ruimschoots gehaald. ITG krijgt steeds een zeer positieve evaluatie. DE beleidsdoelstellingen zijn nog steeds actueel en relevant, en zorgen voor een belangrijke (internationale) impact voor de samenleving. Dit staat uitvoerig beschreven in de evaluatierapporten.

29.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Uit het evaluatierapport:

Zowel het W&I-decreet (art. 63) als het convenant (art. 14) voorzien in een evaluatie van de onderzoeksopdracht van het ITG o.b.v. strategische en operationele doelstellingen en indicatoren opgenomen in het convenant. Deze evaluatie dient vóór het verstrijken van het

[81] Ook de Sandwich-PhD's vertrekken vanuit de filosofie om de Zuidpartners sterker te maken, in dit geval door de expertise van de doctoraatsstudenten voornamelijk in hun thuisland te ontwikkelen (eerder dan een 'brain drain' naar het Noorden te veroorzaken).

lopende convenant te gebeuren. De laatste evaluatie werd in 2019 afgesloten en vormde de basis voor het nieuwe convenant 2020-2024.

Zowel de vorige evaluatie van het ITG als de Inspectie van Financiën van de Vlaamse overheid benadrukten dat het aangewezen is om de overeenkomst en OWV en het convenant met EWI gelijk te laten lopen en zo ook de 'evaluatielast' voor het ITG te beperkten.

Om de overeenkomsten en de bijhorende evaluatieprocessen op elkaar af te stemmen, vond in juli 2017 overleg plaats tussen het Departement EWI, het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen (AHOVOKS), dat instaat voor de evaluatie van de beheersovereenkomst met het Departement Onderwijs en Vorming, en het ITG. Dit overleg leidde enerzijds tot een verlenging van het convenant 2013-2018 met 1 jaar, waardoor we in deze evaluatie spreken over het convenant 2013-2019[82]. Daarnaast werden ook de evaluatiebepalingen in de beheersovereenkomst 2015-2019 aangepast, waardoor de evaluatie dient plaats te vinden voor 30 juni 2019 i.p.v. 30 juni 2018. Bovendien werd afgesproken dat de resultaten van de evaluatie van de onderzoeksopdracht van het ITG niet alleen gebruikt zullen worden voor het afsluiten van een (eventueel) nieuw convenant tussen de Vlaamse overheid en het ITG voor wat betreft de onderzoeksopdracht. Ze zal ook als input dienen voor het afsluiten van een nieuwe beheersovereenkomst tussen de Vlaamse Gemeenschap en het ITG voor de sturing van de algemene werking van het Instituut.

De coördinatie van deze evaluatie gebeurde door het Departement EWI. De evaluatie-opdracht werd toegewezen aan de IDEA Consult[83]. Conform de evaluatiepraktijk die het Departement EWI hanteert, werd de evaluatie van het ITG begeleid door een stuurgroep, samengesteld en voorgezeten door de evaluatiecel van het Departement EWI. De rol van de stuurgroep was zowel het bewaken van de kwaliteit als de voortgang van de evaluatie, evenals erop toe te zien dat de uitvoering van de opdracht resulteert in concrete aanbevelingen die inpasbaar zijn in de regelgeving. De dagelijkse opvolging van de uitvoering van de opdracht gebeurde door een operationele werkgroep, die enerzijds bestaat uit de dossierbehandelaar verantwoordelijk voor de evaluatie van het ITG van de evaluatiecel van het Departement EWI, afdeling Strategie en Coördinatie) en anderzijds uit de dossierbehandelaar verantwoordelijk voor de opvolging van het ITG binnen het Departement EWI (afdeling Onderzoek).

Aan de start van de vorige convenantsperiode 2013-2019 had het ITG al een aantal belangrijke transities achter de rug, zoals de omschakeling van de organisatiestructuur van vijf naar drie departementen. Die transitieperiode zette zich onverminderd voort doorheen de volledige convenantsperiode. Vooral de organisatiestructuur werd aanzienlijk gewijzigd om beter aan te sluiten bij de ambitie van het ITG om (nog) meer in te zetten op 'excellentie'. Zo kan men bijvoorbeeld stellen dat de recent opgerichte Research Office en Education Office duidelijk een leemte in de organisatie opvullen en de interne efficiëntie sterk bevorderen. Ze werden ook met een duidelijke strategische focus opgericht (cfr. rapport van het expertenpanel) en vooral de Research Office en zou moeten leiden tot een grotere hefboom naar meer externe middelen in de komende jaren. Recent werd er ook een nieuw communicatiebeleid opgestart met een duidelijke focus op het meer in de verf zetten en valoriseren van wetenschappelijke output. Wel kunnen we stellen dat de nieuw gecreëerde bestuursorganen nog onvoldoende of elkaar zijn afgestemd en dat de mogelijke interacties onvoldoende duidelijk zijn neergeschreven door het ITG.

Deze grotere focus op excellentie vertaalt zich ook in de wijze waarop de EWI subsidies binnen het ITG worden aangewend. Zo is het SOFI-programma, dat gesteund wordt met EWI middelen, er duidelijk op gericht om enkel de meeste "excellente" onderzoeksprojecten te

[82] In 2017 werd bovendien het Outbreak Research Team (ORT) opgestart (cf. infra).

[83] De evaluatieopdracht werd toegekend op basis van een aanbestedingsprocedure (getiteld "Specifieke opdrachten in het kader van de evaluatie van het Instituut voor Tropische Geneeskunde" en nader omschreven in het bestek met nummer EWI-2018-14).

ondersteunen. Zo ligt binnen de selectiecriteria bijvoorbeeld maar liefst 80% van de focus op de wetenschappelijke excellentie van de kandidaat en het project.

Vanuit die ambitie wordt de EWI-subsidie die in het kader van het convenant wordt toegekend als hefboom beschouwd om de onderzoeksactiviteiten binnen het ITG verder uit te bouwen. Daarbij werd in het onderzoeksbeleidsplan 2013-2018 uitgegaan van een verhoogd jaarlijks subsidiebedrag van € 3.400.000 in de periode 2013-2018. Van dat bedrag werd echter afgezien in het convenant; de toegekende subsidie bedroeg € 2.030.000, i.e. slechts 60% van het gevraagde bedrag, in de periode 2013-2016. Via het ORT-project werd het bedrag in 2017 uiteindelijk nog verhoogd met 846.000 euro. Toch toont een vergelijking van de beoogde en behaalde resultaten op de KPI's dat de ambitieuze doelstellingen uit het onderzoeksbeleidsplan werden gerealiseerd en op sommige vlakken zelfs overtroffen, ondanks de beperkte subsidie. Bovendien slaagde het ITG erin om in de periode 2013-2017 meer externe financiering aan te trekken, waardoor het onderzoeksbudget alsnog steeg van € 18,6 miljoen in 2013 tot 19,8 miljoen euro in 2017. Deze gerealiseerde groei geeft blijk van een **hoog rendement voor de Vlaamse overheid m.b.t. de verstrekte middelen via de onderzoekssubsidie**. Ook het expertenpanel benadrukte dat de EWI-middelen bijzonder goed benut werden tijdens de convenantsperiode. Zo was het expertenpanel vooral lovend over de CTU en de opzet van het ORT.

Het aandeel van EWI-subsidie in de totale inkomsten daalde van 21% in 2012 tot 13% in 2015. Bovendien is dit veel lager dan de middelen die men verklaart van federale instanties. Dit verklaart waarom de grootste impact ook op maatschappelijk niveau gerealiseerd werd. Dat neemt echter niet weg dat de **wetenschappelijke output en impact ook groot** is. De wetenschappelijke output, met het aantal publicaties als proxy, overstijgt ook sterk de KPI die hieromtrent werd ingesteld. Het ITG publiceert ook steeds meer in tijdschriften met hoge impactscores en hun artikels worden meer geciteerd, wat een indicator is van de kwaliteit. ITG's wetenschappelijke activiteiten zijn ook sterk internationaal gericht, wat zich weerspiegelt in het gegeven dat maar liefst 90% van de publicaties met minstens één internationale partner zijn. Dit alles is een opmerkelijke prestatie gegeven de transities die het ITG doormaakte. Daarnaast kunnen we ook stellen dat verschillende **realisaties met maatschappelijke relevant** ook duidelijk gedreven zijn door ITG's onderzoeksprestaties. Zo werden door ITG's onderzoek belangrijke innovatieve diagnostica, geneesmiddelencombinaties en vaccinatiemethodes ontwikkeld, die zelf ook door de Wereldgezondheidsorganisatie werden opgepikt. Ook het expertenpanel was onder de indruk van de geleverde prestaties en de gerealiseerde impact en stelde dat het ITG een aantal van deze realisaties expliciet onder de publieke aandacht moet brengen.

Kenmerkende troef van het ITG is de **internationale inbedding, het uitgestrekte netwerk, en de internationale reputatie**. Dit zorgt voor belangrijke opportuniteiten voor internationale samenwerkingen (die mogelijks nog onvoldoende worden benut) en laat het toe om internationaal toptalent aan te treken. Dit verhoogt ook de kwaliteit van de SOFI-calls, die door een internationaal panel beoordeeld worden.

Het ITG heeft deze evaluatieperiode dus duidelijke stappen ondernomen naar een efficiëntere organisatiestructuur en een grotere focus op wetenschappelijke excellentie en impact. De vergelijking met de internationale benchmarkinstellingen leert ons echter dat deze ook niet stilzitten en er duidelijk op vooruit gaan op het vlak van wetenschappelijke output, budget en werknemers. Bovendien zagen we **in de benchmarking dat de wetenschappelijke output van het ITG zelfs stagneerde in de afgelopen 3 jaar**. Het is dan ook belangrijk dat ITG na een consolidatiefase terug meer richt groei denkt.

Het ontwerp van het onderzoeksbeleidsplan van het ITG voor de periode 2020-2024 was op het ogenblik van de evaluatie echter nog onvoldoende uitgewerkt om het instituut duidelijk te laten groeien. Het onderzoeksbeleidsplan bevindt zich duidelijk nog in vroege fase en verschillende zaken zijn onvoldoende uitgewerkt of onduidelijk. Zo is het bijvoorbeeld niet duidelijk wat de samenhang is van het institutionele onderzoeksplan en de strategische

prioriteiten van de 3 onderzoeksdepartementen. Er lijkt ook onvoldoende afstemming te zijn over de departementen heen. Het plan gaat ook onvoldoende in op hoe het academisch opvolgingsplan gebruikt kan worden om op een strategische manier verder expertise uit te bouwen binnen bepaalde topics (dit is zeer belangrijk binnen de generatiewissel die eraan komt). Er is ook geen duidelijke strategie opgesteld die men kan volgen om meer externe financiering te bekomen. Binnen het beleidsplan wordt er ook geen duidelijk groeipad vooropgesteld en is er onvoldoende duiding over de nieuwe KPI's die men voorstelt.

Het evaluatieverslag kan gevonden worden op EWI-website.

29.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Het systeem van de jaarlijkse opvolging via jaarrapporten, waarbij een aantal kritische performatie-indicatoren (KPIs) worden gemonitord en de evaluatie aan het eind van een convenantsperiode waarbij een internationaal evaluatiepanel wordt ingezet om de werking en performatie van het instituut doorlicht en de een benchmaking met vergelijkbare instellingen wordt doorgevoerd, heeft ertoe geleid dat de performantie van ITG sedert het begin van de subsidie door EWI aanzienlijk verhoogd werd. Het heeft ertoe bijgedragen dat de internationale reputatie groeide.

Eén van de KPIs volgt het hefboomeffect van de EWI-financiering om externe budgetten te krijgen. In de vorige convenantsperiode genereerde 1 euro EWI subsidie minstens 2,33 euro externe financiering voor onderzoek. In het lopende convenant werd het hefboomeffect verder opgetrokken tot 5,67 euro oplopend tot 9 euro externe financiering. Deze externe financiering komt voornamelijk uit samenwerkingen, vooral (maar niet uitsluitend) Europees en zijn competitief verkregen. Een deel van dit EWI-externe budget komt ook van FWO-projecten. Deze indicator toont aan dat ITG een prominente plaats inneemt zowel in het Vlaamse onderzoekslandschap als Europees en internationaal. Dit wordt verder gereflecteerd in de hoeveelheid wetenschappelijke publicaties in internationale vooraanstaande tijdschriften.

Het onderzoek door ITG realiseert een significant impact voor de maatschappij op gebeid van HIV, ebola en ander infectieziekten, zowel door onderzoek en opleiding. Het werk van ITG ligt bijvoorbeeld aan de basis van recente updates van vaccinatierichtlijnen van WHO tegen hondsdolheid. De ITG kit voor detectie van slaapziekte is de internationale 'golden standard'.

Het is belangrijk om blijvend in te zetten op de ontwikkeling van top-of-the-line infrastructuur, zoals een BSL3+ lab, biobank, insectarium, clinical trials unit, …

Daarnaast is het ontwikkelen van voldoende kritische massa en expertise belangrijk om in te zetten op pandemische voorbereidheid tegen pandemieën. De vraag is niet of er nog eens een pandemie als civd-19 komt, de vraag is wanneer die komt. Met name, uitbraken van antimicrobieel resistente pathogenen wordt verwacht. De huidige pandemie is trouwens nog niet over en op dit ogenblik zijn belangrijke volgende golven niet ondenkbaar, ondanks de positieve berichten over het effect vaccinaties. Deze geven geen zekerheid over bescherming tegen de varianten die zullen blijven opduiken zolang het viruswereldwijd circuleert.

Om de impact te vergroten i.k.v. pandemische voorbereidheid kan ITG bijkomende expertise aantrekken op gebied van interventies en controle tegen infectieziekten. Dit zou passen in de uitbouw van het ecosysteem rond UA en UZA met Vaccinopolis.

ITG , maar in het algemeen ook andere onderzoeksinstellingen zouden sterker kunnen inzetten op het aantrekken van internationale postdocs die komen met een eigen beurs. Dit soort beurzen zijn internationaal en op competitieve basis en trekken dus de beste mensen aan. Dit type van postdocs werkt onafhankelijk en zeer gemotiveerd en brengt externe expertise mee.

ITG zal onder het lopende convenant sterker inzetten op translationeel onderzoek en innovatie, iets wat nogal moeilijk opgenomen werd in de filosofie van de instelling. Deze veranderende houding zal ook meer impact genereren die niet conflicterend hoeft te zijn met de filosofie om ook aan capaciteitsopbouw in het Zuiden bij te dragen, maar integendeel deze zelfs kan versterken. Samenwerking met VIB en de speerpuncluster kunnen hierbij ook een sterke meerwaarde vormen.

29.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Het vorige antwoord, beantwoordt ook deze vraag.

29.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Bij de evaluatie wordt ook een benchmarkanalyse uitgevoerd, waarbij het ITG vergeleken wordt met drie toonaangevende Europese instituten voor tropische geneeskunde die qua omvang en werking gelijkaardig zijn aan het ITG. Deze instituten zijn het London School for Tropical Medicine (LSTM), het Swiss Tropical and Public Health Institute (TPH) en het Bernhard Nocht Institute for Tropical Medicine (BNITM). In de benchmarkanalyse werd het ITG vergeleken met de drie benchmarkinstituten op vlak van visie en missie, achtergrondkenmerken, internationale ranking, financiering, organisatiestructuur en wetenschappelijke output.

De benchmarkanalyse brengt ons tot deze conclusies uit het evaluatierapport:

- Met uitzondering van het BNITM formuleren alle Europese instituten voor tropische geneeskunde in de benchmark een visie en missie. De visies en missies van de benchmarkinstituten zijn zeer gelijkaardig en richten zich allen op het verbeteren van de

volksgezondheid. Tegelijkertijd weerspiegelen de visies en missies de focus van elk instituut.

- Alle vier de instituten hebben een translationele aanpak en oefenen dezelfde drie kerntaken uit: onderzoek, medische diensten en onderwijs. Daarnaast hebben ze elk een duidelijke geografische focus en specifieke ziektes waarop ze zich richten en waarin ze zich specialiseren. Zo doet het ITG verregaand onderzoek naar zika, malaria, tuberculose, ebola, antibioticaresistentie en hiv.
- Het personeel van de drie benchmarkinstituten, de LSTM, het Swiss TPH en het BNITM, groeide sterk tussen 2011 en 2017. Het ITG is het enige instituut waarvan het personeelsaantal stagneerde.
- De jaarlijkse Scimago Institutions Ranking wijst uit dat het ITG op het vlak van onderzoek en innovatie minder sterk scoort dan de benchmarkinstituten maar meer maatschappelijke impact creëert. Van de vier Europese tropische instituten in de benchmark staat het ITG dan ook het laagst genoteerd in de wereldwijde ranking van universiteiten en kennisinstellingen.
- Zowel de LSTM, het Swiss TPH als het BNITM beschikken over een aanzienlijk hoger budget dan 6 jaar geleden. Dit is voornamelijk te danken aan de groeiende competitief verworven financiering. Het beschikbare budget van het ITG stagneerde en bleef nagenoeg gelijk.
- Het ITG is, in vergelijking met de andere benchmarkinstituten, erg afhankelijk van publieke financiering. In 2017 bestond 66% van het budget van het ITG uit overheidsfinanciering, tegenover 22% bij het Swiss TPH en 5% bij de LSTM. Het Swiss TPH en de LSTM halen hun financiering daarentegen voornamelijk uit competitief verworven inkomsten. Tevens blijft het aandeel competitief verworven inkomsten in het totale budget van die twee instituten groeien. Het gebrek aan inkomsten uit activiteiten, en de bijgevolg te grote afhankelijkheid van publieke financiering, zorgt voor een onzekere toekomst van het ITG. Het ITG zal in de komende periode dus grote inspanningen moeten leveren om meer competitieve financiering te verwerven en om zo zijn toekomst zeker te stellen.

Het ITG heeft over het algemeen een hoge wetenschappelijke output, maar scoort iets minder goed dan de LSTM en het Swiss TPH. Terwijl het onderzoekend personeel tussen 2011 en 2018 licht daalde, bleef de jaarlijkse wetenschappelijke output stabiel. Dit leidt tot de conclusie dat het ITG de laatste jaren meer productief is, met een hoger aantal publicaties per onderzoeker dan voordien. Vooral het aantal wetenschappelijke publicaties in internationale samenwerking is hoog. 86,78% van alle publicaties van het ITG werd gepubliceerd in internationale samenwerking. Op vlak van excellentieratio scoort het ITG dan weer minder goed. Meer inzetten op kwaliteit, impact en excellentie is een belangrijke uitdaging voor de toekomst.

29.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Hiervoor kan verwezen worden naar algemene studies over het belang van excellent wetenschappelijk onderzoek, het belang van top-of-the-line-onderzoeksinfrastructuur, het belang van een kritische massa aan expertise in een bepaald domein... Publieke financiering is een essentiële voorwaarde voor de uitbouw en behoud van deze factoren. De jaarlijkse opvolging door KPIs en eindevaluaties zijn een belangrijke factor om de impact van het beleid te volgen.

Ik verwijs hiervoor naar bestaande bronnen en literatuur zoals te vinden in de referentielinks van Wikipedia (*https://en.wikipedia.org/wiki/Impact_assessment)* of door gespecialiseerde instituten zoals OESO, London School of Economics, SPRU (www.sussex.ac.uk/business-school/people-and-departments/spru/about), en vele andere.

29.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Er is een belangrijke financiering voor ITG uit het federale Directoraat-Generaal voor ontwikkelingssamenwerking. Deze financiering is bedoeld om de werking met en in het zuiden te versterken. Er is geen meerwaarde om deze financiering naar Vlaanderen over te dragen.

Er zou wel een betere afstemming kunnen gebeuren tussen FOD Volksgezondheid en beleidsdomein WVG, vooral wanneer het gaat over preventieve maatregelen om voorbereid te zijn en te reageren op pandemieën. Het beleid rond one-health-antimicrobiële resistentie gebeurt nu vooral door het federale niveau. Bij mijn weten is er weinig of geen overleg met de regionale bevoegheidsdomeinen. ITG heeft belangrijke expertise hierover dat zou kunnen bijdragen aan het algemeen belang.

29.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Fundamenteel excellent wetenschappelijk onderzoek is belangrijk om nieuwe inzichten te verwerven. In het focusdomein van TG is dat op tropische ziekten. Door de klimaatverandering en door de toenemende globalisering komen deze ziekten ook steeds meer voor in de meer gematigde klimaatsgebieden. De corona-pandemie is hier helaas een perfecte illustratie van. De private sector zal zich niet bezighouden met de brede onderzoeksportfolio en -expertise van ITG en komt pas in beeld als het gaat over nieuwe producten naar de markt brengen. Er is dus een complementariteit tussen publieke en private sector, waarbij de publiek gefinancierde sector zorgt voor het aanbrengen van nieuwe inzichten die nodig zijn om de pijplijn naar nieuwe marktproducten te vullen. ITG vult een heel essentiële plaats in de waardeketen die niet door de private sector zal opgevangen worden. De expertise van ITG wordt internationaal zeer hoog aangeprezen.

29.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De beheerskosten en administratieve overhead is relatief laag gezien de grootte van de instelling, hun portfolio en de impact die ITG realiseert. Digitalisering is geen issue, er wordt online vergaderd, documenten worden digitaal gedeeld. De digiflow kan verbeterd en efficiënter gemaakt worden als alles automatisch wordt door gegeven vanaf het dossier naar IF opgestuurd word, waarbij de dossierbehandelaar wel een bericht krijgt van de volgende stap die genomen wordt. Er zijn nog een aantal vrij overbodige en vertragende stappen in de processen, maar dat is ook algemeen voor alle dossiers en niet gelinkt aan ITG.

29.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

ITG heeft een missie voor onderzoek, onderwijs, gezondheidszorg en capaciteitsopbouw. De verschillende betrokken beleidsdomeinen zijn naast EWI, WVG, OV, Buza en op het federale niveau, de FOD Volksgezondheid, en het DG Ontwikkelingssamenwerking.

ITG heeft een compleet portfolio dat toelaat een significante impact voor de maatschappij zowel hier als in het zuiden te realiseren. Hun expertise op gebied infectieziekten werd bewezen in het verleden met de doorbraken over HIV, SARS-MERS, ebola, hondsdolheid, om er maar enkele te noemen. De link met opleiding en outreach naar en samenwerking met het zuiden is hierbij zeer belangrijk. ITG draagt bij aan WHO richtlijnen voor infectieziekten en is een belangrijke troef om voorbereid te zijn op pandemieën en om die op de juiste manier aan te pakken.

29.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren volstaan.

Twee evaluatie:

- Een **jaarlijkse periodieke evaluatie**, waarbij het inhoudelijk en financieel verslag wordt goedgekeurd in het kader van de volledige uitbetaling van de subsidie;
- Een **eindevaluatie** op het einde van het convenant waarbij de voorbije jaren van het convenant worden geëvalueerd en er ook wordt vooruitgekeken naar de komende jaren waarvoor dan een nieuw convenant zal worden opgesteld. In de regel is de duurtijd van een convenant vijf kalender-of begrotingsjaren. Op te merken valt dat in het kader van samenwerking met het departement Onderwijs (post- initiële instelling) er bij het voorbije convenant: duurtijd 7 jaar: van 2013 tot en met 2019 van deze vijfjarige duurtijd werd afgeweken ten einde de vervaldag te laten samenvallen met de vervaldag van de beheersovereenkomst van onderwijs met die instelling.

29.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Uit het evaluatierapporten en nota ITG:

De financiering bij ITG is vrij 'versnipperd' en is uit verschillende bronnen samengesteld. De kernactiviteiten op het vlak van onderzoek, onderwijs en dienstverlening, worden voornamelijk gefinancierd via publieke middelen. Voor de periode 2013-2017 werd vastgesteld dat:

- De federale middelen het zwaarste doorwegen: zij vormen samen ruim 40% van het ITG-budget;
- De Vlaamse middelen vertegenwoordigen samen ongeveer 24% van het budget. Het aandeel van de EWI-financiering is evenwel beperkt: de convenantmiddelen vormden in 2017 5% van het totale ITG-budget, terwijl de financiering via de beheersovereenkomst met het Departement Onderwijs en Vorming goed is voor 19% van het totale ITG-budget.

Figuur 1 geeft een overzicht van de publieke financiering tot 2020.

Figuur 1: Groei van verschillende financieringsstromen van ITG, 1995-2020

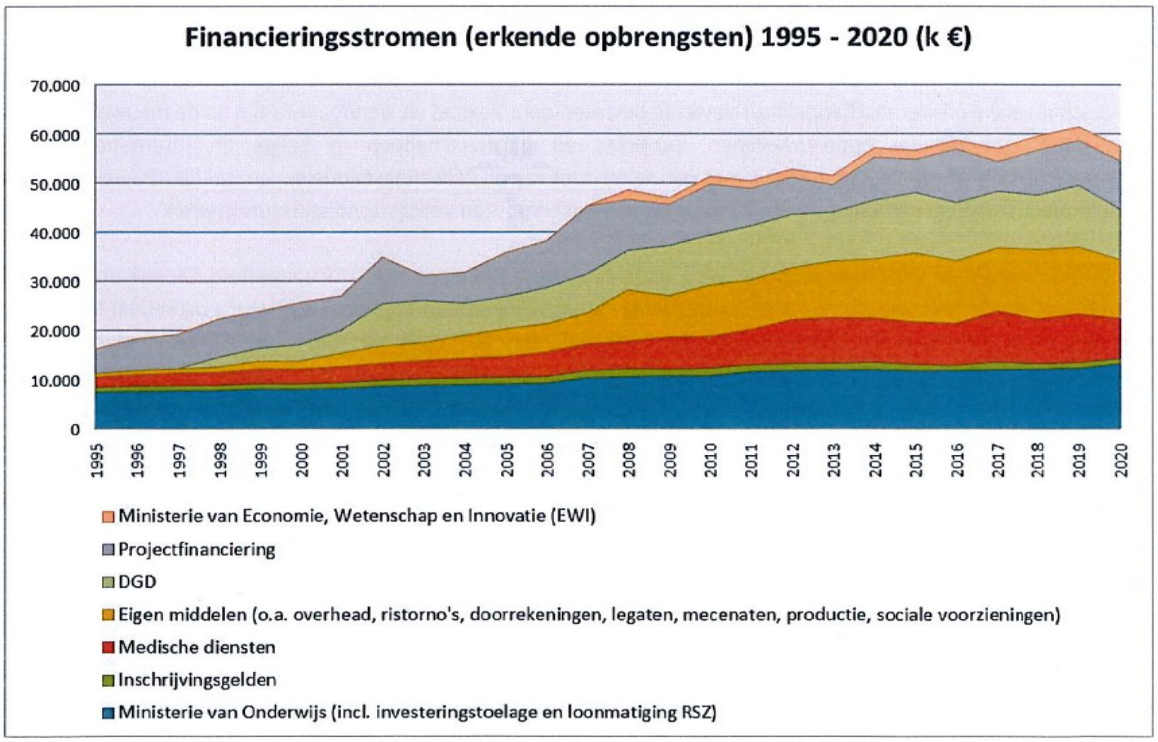

Het feit dat het ITG budget uit verschillende bronnen bestaat maakt het instituut kwetsbaar. In Vlaanderen is het budget samengesteld op basis van het W&I decreet van OV en EWI. Het aandeel van OV werd in de loop van de jaren niet verhoogd, terwijl de lonen wel verhogen. ITG volgt de Codex Hoger Onderwijs voor universiteiten in de salariëring en de managementstructuren, maar heeft echter geen toegang tot dezelfde financieringsmodaliteiten die aan universiteiten worden aangeboden, en ook geen volledige toegang tot alle FWO-subsidiekanalen. Bovendien worden de verschillende extra fondsen voor digitalisering, renovatie van gebouwen, energiesubsidies niet vanzelfsprekend gedeeld met het ITG,

aangezien het formeel geen universiteit is. Door het privaatrechtelijk statuut zijn de loonkosten bij ITG ook hoger dan voor gelijkaardige functies aan de universiteiten.

Bij besparingen zullen een aantal van de plannen die voorliggen i.k.v. het convenant 2020-2024 en om te reageren op en voorbereid te zijn voor pandemieën, niet uitgevoerd kunnen worden.

Uit de laatste evaluatie van het ITG bleek uit de benchmarkstudie dat de vergelijkbare instituten een aanzienlijke hogere financiering ontvingen, wat gereflecteerd wordt in de wetenschappelijke performantie. Hoewel ITG beter presteert met het beschikbare budget, stagneert het ten opzichte van de instellingen die een groter budget ter beschikking hebben. Het hefboomeffect op basis van de EWI subsidiëring is niet onaanzienlijk, weinig andere publieke financieringen kunnen hetzelfde realiseren.

In 2021 werd de begroting van ITG al door de regeringscommissaris afgewezen, omdat 'de beleidsambities, …, niet volstaan om het financieel evenwicht op het vlak van liquiditeit op termijn te vrijwaren'. Er werd een aangepaste begroting ingediend, waarbij het investeringsbudget gematigd werd en afgestemd met de jaarlijkse investeringssubsidie met een beoogde besparing van 1,1 mio euro in de periode 2021 tot 2025; een structurele bezuiniging en uitstel van salarisbeleid in 2021 en 2022 met een besparing van 1,5 mio euro en gehandhaafde bezuinigingen van ongeveer 750.000 euro per jaar in 2023 tot 2025, met een beoogde besparing van 2,25 mio euro.

De structurele bezuiniging bestaat uit een uitstel van het nieuwe salarisbeleid tot begin 2023, wat een besparing van 750.000 euro in 2021 en tenminste hetzelfde bedrag in 2022 zal opleveren; bezuinigingen op de operationele budgetten van 300.000 euro per jaar in 2021 tot 2025; en **onbepaalde stopzetting van drie geplande onderzoekslijnen en inkrimping van het wetenschappelijk personeel in de wetenschappelijke departementen**, wat een besparing van 450.000 euro per jaar zal opleveren. Dit laatste is direct gelinkt aan de plannen voor de uitbouw van de expertise op gebied van voorbereidheid en reageren op pandemieën, en betekent de facto een veel beperktere capaciteit in Europa en dus het missen van opportuniteiten die gecreëerd worden in dit domein.

Een verdere besparing van 15% op het EWI-budget zou concreet betekenen dat het budget met 0.6 mio euro verlaagd wordt ten opzichte van de financiering in 2020. Een dergelijke besparing zou de positie van ITG verder onder druk zetten, en zal een belangrijke bijkomende personeelsinkrimping en dus verlies aan expertise en positie in Europa betekenen. Een budget van 0.6 mio euro komt ruwweg overeen met het jaarloon voor zes postdocs of vier ZAP posities.

29.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het ITG heeft als postinitiële instelling geen volledige toegang tot de financieringskanalen van het FWO en heeft ook niet dezelfde financieringsmogelijkheden, zoals een groeipad tot subsidies en bijkomende financieringsmodaliteiten die voor universiteiten bestaan. Nochtans volgt ITG de Codex Hoger Onderwijs voor Universiteiten voor wat betreft de salariëring en de managementstructuren. Om de excellentie en onafhankelijkheid van het onderzoek te behouden en hogere ambitieuze doelstellingen te bereiken en de positie op internationaal niveau te versterken is eigenlijk een bijkomende financiering aangewezen. Zeker als reflex op de covid-19 pandemie, kan een sterkere inzet en uitbreiding van de expertise van ITG een grotere impact realiseren voor de maatschappij, die zeker ook een lange termijn meerwaarde zal hebben. Een besparing zal de huidige positie zeker niet ten goede komen.

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI

Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten

---

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[84]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

47. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
48. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

---

[84] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

30 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

30.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

De Academie is een autonoom instituut dat instaat voor de bevordering van wetenschap en kunsten en bijdraagt tot de uitstraling ervan.

De Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten (KVAB) is een koninklijk wetenschappelijk genootschap waarvan de oorsprong teruggaat tot 1772. De KVAB richt zich op het bevorderen van wetenschap, kunst en cultuur van Vlaanderen, onder meer via het formuleren van strategische standpunten en beleidsvorming, het onderhouden van bilaterale akkoorden voor internationale samenwerking en het uitreiken van prijzen. De KVAB biedt ook een forum om wetenschap, kunst en cultuur te verspreiden naar het bredere publiek. Op deze manier faciliteert en voedt zij het maatschappelijk debat en draagt ze bij aan de uitstraling van wetenschap en cultuur van de Vlaamse Gemeenschap.

De Academie levert academische reflectie op over vraagstukken die van groot belang zijn voor de samenleving.

Bij de concrete invulling van de opdracht van de Academie wordt rekening gehouden met de specifieke Vlaamse context en i.h.b. met de institutionele taakverdeling, m.n.

1°. dat de eigenlijke onderzoeksactiviteiten in Vlaanderen worden georganiseerd in de kennisinstellingen (universiteiten, hogescholen, strategische onderzoekscentra,…);

2°. dat de ondersteuning van onderzoek gebeurt door deze instellingen (o.a. door hun basisfinanciering, het BOF, het IOF en het programma van steunpunten voor beleidsrelevant onderzoek) en door het FWO;

3°. dat het FWO als opdracht heeft het stimuleren en ondersteunen van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek in alle wetenschapsgebieden aan de universiteiten van de Vlaamse Gemeenschap, met inbegrip van samenwerkingsverbanden tussen de Vlaamse universiteiten en andere onderzoeksinstellingen. Daarbij stimuleert het internationale samenwerking en bevordert het wetenschappelijke mobiliteit door onderzoekers in binnen- en buitenland alle kansen te geven om onderzoekservaring te verwerven in internationale onderzoeksgroepen en door onderzoekers uit het buitenland aan te trekken om hun onderzoekexpertise te delen met Vlaamse onderzoekers;

4°. dat het Departement een belangrijke opdracht heeft betreffende wetenschapscommunicatie gericht op het versterken van het maatschappelijk draagvlak voor wetenschap, techniek, technologie en innovatie;

5°. dat de adviesfunctie voor het wetenschaps- en innovatiebeleid toevertrouwd is aan de adviesraad VARIO.

De Academie streeft, binnen haar opdracht, naar complementariteit en samenwerking, onder meer met bovengenoemde instellingen, met erkenning van de institutionele taakverdeling.

Aan de KVAB wordt er jaarlijks een werkingssubsidie voor toegekend vanuit het departement EWI. Hiervoor wordt er jaarlijks een krediet ingeschreven in de uitgavenbegroting van het departement

EWI. De modaliteiten, de grootte van die subsidie staan toekenningsvoorwaarden, de strategische doelstellingen van de instelling enz… zijn vermeld in een convenant.

Het lopend convenant met als looptijd van 2018 tot en met 2023 voorziet in een basisbedrag van 1.225.000 euro waarvan 70%, zijnde de personeelskosten, aan de gezondheidsindex onderhevid zijn.

30.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Het lopend convenant met als looptijd van 2018 tot en met 2023 voorziet in een basisbedrag van 1.225.000 euro waarvan 70%, zijnde de personeelskosten, aan de gezondheidsindex onderhevig zijn
De evolutie is als volgt:

Vorig convenant:
2014: 1.192.000 euro
2015: 1.089.000 euro
2016: 1.089.000 euro
2017: 1.089.000 euro
Lopend convenant:
2018: 1.225.000 euro
2019: 1.240.000 euro
2020: 1.166.000 euro
2021: 1.166.000 euro
We stellen vast dat op heden, tgv de besparing in 2020 de KVAB niet op het bedrag van het convenant wordt gesteund.

Er wordt 0,1 VTE ingezet vanuit het Departement EWI voor de ondersteuning.

30.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De Academie streeft in toepassing van dit Convenant onderstaande strategische doelstellingen na. Het uitgangspunt hierbij is de verbinding tussen het versterken van de uitstraling en het bevorderen van wetenschap en kunsten. Een versterkte en overtuigende uitstraling draagt direct bij tot het bevorderen van wetenschap en kunsten, door de bredere erkenning van de grote waarde ervan.

1°. SD 1: Het profileren als vooraanstaand forum voor Vlaamse wetenschappers en kunstenaars

De uitstraling en het bevorderen van wetenschap en kunsten kan slechts op een overtuigende en geloofwaardige wijze gebeuren, indien dit gedragen wordt door een Academie met een sterke reputatie gesteund op de eigen werking en de actieve betrokkenheid van haar leden. Daarom vormt de genootschapswerking het fundament van de Academie. De Academie is een ontmoetingsplaats waar wetenschappers en kunstenaars uit de diverse disciplines met elkaars ideeën geconfronteerd worden. Zij overstijgt de fragmentatie en specialisatie van wetenschap en kunsten waardoor vernieuwing tot stand kan komen. De Academie fungeert hierbij als een autonoom genootschap dat voor zichzelf strenge en strikte regels oplegt en respecteert. De Jonge Academie streeft er specifiek naar om, als interuniversitair en interdisciplinair netwerk, jonge topwetenschappers en kunstenaars een gezicht en stem te geven.

2°. SD 2: Het voeden van het maatschappelijk debat rond belangrijke maatschappelijke uitdagingen, vanuit de verschillende disciplines.

De uitstraling van wetenschap en kunsten wordt verhoogd door een sterkere en duidelijke impact op het maatschappelijk debat. Impact versterkt het breder draagvlak voor wetenschap en kunsten in de maatschappij en geldt evenzeer als motivatie voor individuen om zich in wetenschap of kunsten te engageren. De Academie kan optreden als een reflectiekamer om belangrijke thema´s op een wetenschappelijk verantwoorde manier te onderzoeken. Op deze wijze draagt de Academie direct bij tot het bevorderen van wetenschap en kunsten en de aanpak van mogelijke beleidsmatige uitdagingen. In het bijzonder die thema's die onder de noemer "RRI" of Responsible Research and Innovation vallen, krijgen aandacht. Waar de Vlaamse Commissie voor Wetenschappelijke Integriteit (VCWI) zich focust op onderzoeksintegriteit, kan de rol als reflectiekamer zich op thema's als onderzoeksethiek en de relatie tussen wetenschap, maatschappij en innovatie toespitsen, alsook op de andere sleutelbegrippen uit het concept "RRI".

De **Jonge Academie** treedt vanuit het unieke profiel van jonge wetenschappers en kunstenaars in dialoog over actuele thema's, zoals momenteel gender, Open Science, de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties en RRI.

3°. SD 3: De Academie levert een platform voor het bevorderen van de internationale netwerking en uitstraling van Vlaanderen betreffende wetenschap en kunsten. **In de huidige maatschappelijke context is de internationalisering van wetenschap en kunsten een essentiële factor voor het waarborgen van kwaliteit en impact.**

4°. SD 4: De Academie ondersteunt de werking van de Vlaamse Commissie voor Wetenschappelijke Integriteit en van het Comité van Toezicht van de Vlaamse Commissie voor Wetenschappelijke Integriteit.

Deze doelstelling zijn niet enkel nog actueel, je zijn actueler dan ooit. In deze tijden neemt het belang van de hierboven geschetste strategische doelstellingen enkel maar toe. In het bijzonder is het belang van de **relatie tussen wetenschap, maatschappij en innovatie enkel toegenomen, ook binnen de Europese en internationale context. De KVAB heeft ook een belangrijke bijdrage geleverd aan de voorbereiding van het Open Science Beleid van de**

Vlaamse overheid. In samenwerking met de KVAB werden ook diverse "EWI-focus" momenten rond RRI en Open Science georganiseerd. De Jone Academie in het bijzonder heeft een grote interesse in de thema's Open Science en RRI (Responsible Research and Innovation), het discours van de Europese Commissie m.b.t tot de interactie tussen wetenschap, overheid en maatschappij en de impact van wetenschap en innovatie op de samenleving.

30.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Het vorige convenant tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten bestreek de periode 2013- 2017 en artikel 20 van dit convenant stelde dat de algemene werking van de KVAB voor het verstrijken van het convenant in de eerste helft van 2017 moest worden geëvalueerd. In deze context heeft het Vlaamse Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (Departement EWI) Technopolis B.V. opdracht gegeven tot een onafhankelijke evaluatie van de KVAB1.

"Overheidsopdracht "Specifieke opdrachten in het kader van de evaluatie van de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten (KVAB)", Bestek nr. EWI-2016-06. Evaluatie van de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten"

De evaluatie

Deze evaluatie besloeg de periode van het lopende convenant, tot aan de eerste helft van 2017. De jaren 2011-2012 zijn, waar mogelijk, ook meegenomen. Het evaluatierapport gaat in op zowel de wetenschappelijke als de artistieke activiteiten van de KVAB en analyseert de wijze waarop de KVAB haar opdrachten en doelstellingen heeft vervuld. Dit omvat zowel een inhoudelijke beoordeling als een financiële analyse. De evaluatie bevat ook een SWOT-analyse met aandacht voor de afstemming en synergie met andere actoren in het beleidsdomein in Vlaanderen en op Europees niveau en een beoordeling van het (ontwerp)beleidsplan 2018-2022 van de KVAB.

Voor deze evaluatie is een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve dataverzamelingsmethoden gebruikt. In de deskstudie zijn documenten bestudeerd die inzicht verschaffen in de werking en het functioneren van de KVAB. In totaal zijn er 11 'interne' en 12 'externe' interviews uitgevoerd. De interne interviews waren met personeel en met leden van de KVAB. De externe interviews waren met stakeholders uit diverse relevante geledingen. Daarnaast is de KVAB vergeleken (benchmark) met drie academies in het buitenland, namelijk de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) in Nederland, de Koninklijke Academie voor Wetenschappen in Denemarken (KDAWL) en de Royal Society Edinburgh (RSE) in Schotland. Tot slot bevatte de evaluatie ook een media- en zichtbaarheidsanalyse. Deze analyse had als doel inzicht te verkrijgen in de online zichtbaarheid van de KVAB. Op basis van een integrale analyse van alle gegevens werden alle geïdentificeerde evaluatievragen beantwoord.

Algemene conclusies van de evaluatie:

De werking en het functioneren

De KVAB heeft in de periode 2012-2017 belangrijke stappen gezet in de professionalisering van alle onderdelen van de organisatie. Ook zijn er vorderingen gemaakt op gebied van professionalisering van de communicatie. Op het gebied van personeelsbeleid zijn er voor elk van de stafleden taken en verantwoordelijkheden geformuleerd.

Capaciteit en financiële middelen

De KVAB is een financieel gezonde organisatie. Zij heeft na een aantal zware jaren de financiën op orde weten te brengen. De inkomsten waren in de afgelopen drie jaren steeds iets hoger dan de uitgaven. Met de huidige capaciteit loopt de KVAB tegen haar grenzen. Als de KVAB in de toekomst haar professionalisering voort wil zetten en betere resultaten op het gebied van communicatie en maatschappelijke impact wil behalen, dan dient zij de capaciteit uit te breiden en/of haar aantal activiteiten te verminderen .

Voor het uitbreiden van de capaciteit zijn extra middelen nodig. Het werven van externe financiering is echter erg lastig gebleken voor de KVAB in de afgelopen jaren. Dit vergt veel inspanning en er bestaat bovendien een groot risico om de (gepercipieerde) onafhankelijkheid te verliezen. Het totaal aan externe inkomsten is in de afgelopen jaren dan ook niet veel gestegen. De verwachting is dat dit ook in de toekomst niet zal gebeuren.

Rol en positie in het Vlaamse landschap

De KVAB is zeer sterk verankerd in de onderzoeksgemeenschap. De positie in het kunstenlandschap is daarentegen minder sterk. De KVAB wordt door externe stakeholders algemeen gezien als een zeer gerenommeerde organisatie. Haar onafhankelijkheid en multidisciplinariteit worden gezien als de grootste meerwaarde van de KVAB. Haar precieze rol met betrekking tot wetenschap en beleid is echter voor veel stakeholders moeilijk te omschrijven.

Meerwaarde voor het Vlaamse beleid

De KVAB heeft geen formele adviesfunctie ten aanzien van de Vlaamse overheid, maar kan wel een duidelijke meerwaarde bieden voor het Vlaams beleid. Haar onafhankelijkheid, multidisciplinariteit en langere-termijn visie worden door het merendeel van de externe stakeholders gezien als belangrijke eigenschappen. Om deze meerwaarde optimaal te benutten, is het van belang dat de KVAB zich in de toekomst nog meer met actuele onderwerpen bezighoudt en nog effectiever naar buiten treedt met haar adviezen.

De meeste stakeholders waren het erover eens dat het nuttig zou zijn voor zowel de KVAB als de Vlaamse overheid om een meer regelmatige dialoog te voeren, waarbij met zekere regelmaat een adviesvraag bij de KVAB zou kunnen worden neergelegd Hierbij liggen er mogelijkheden voor de KVAB om zich te positioneren als organisatie die op wetenschap gebaseerde adviezen uitbrengt voor de midden en lange termijn, een positie die minder goed vervuld wordt in het huidige Vlaamse advieslandschap. De KVAB zou zich moeten profileren als een 'reflectiekamer' die op midden en langere termijn standpunten kan innemen over maatschappelijke problemen en ontwikkelingen.

Stakeholders benadrukten hierbij echter dat een dergelijke adviesfunctie niet ten koste zou mogen gaan van de KVAB's onafhankelijkheid. Om overlap met de VARIO te voorkomen, lijkt het zinvol om de adviesfunctie over wetenschaps- en innovatiebeleid ('Policy for Science') bij de VARIO te houden en de KVAB daar ook geen formele rol in te geven. KVAB kan uiteraard wel één van de partners zijn die de VARIO bij een eventuele discussie betrekt.

Samenwerking met en monitoring door het Departement EWI

De samenwerking en het overleg tussen de KVAB en het Departement EWI zijn in de loop van de jaren significant verbeterd. Naast de formele interactie heeft er ook een succesvolle inhoudelijke samenwerking plaatsgevonden. De KPI's waarover de KVAB momenteel

rapporteert aan het Departement EWI geven echter geen volledig en adequaat beeld van de werkelijke resultaten. Een combinatie van niet alleen kwantitatieve maar ook kwalitatieve KPI's zou meer recht doen aan het type resultaten en impact dat de KVAB probeert te behalen.

De KVAB als vooraanstaand forum

De genootschapswerking van de KVAB werkt in de praktijk goed en biedt een adequate vorm voor discussie, brainstorm en reflectie. In de afgelopen jaren zijn duidelijke stappen gezet naar een betere genderbalans en een verjonging van het ledenbestand. Wel blijft de KVAB worstelen met het feit dat een relatief groot aantal gewone en buitenlandse leden niet actief betrokken is bij de een aantal activiteiten (bv. Standpunten en Denkersprogramma's) en vergaderingen van de KVAB.

Samenwerking en synergieën met de Jonge Academie

De Jonge Academie heeft in korte tijd een behoorlijk succes behaald in termen van activiteiten, reputatie en maatschappelijke impact. De samenwerking tussen de KVAB en de Jonge Academie is goed, maar kan in de toekomst nog verder geïntensifieerd worden.

Impact op het maatschappelijk debat

Het initiëren en voeden van het maatschappelijk debat blijkt een grote uitdaging te zijn voor de KVAB. Ook het vergroten van haar zichtbaarheid is in de praktijk moeilijk gebleken. De KVAB staat hier echter niet alleen in. Ook de benchmarkinstituten gaven aan dat deze onderwerpen bij hen een continue uitdaging zijn. Met name het betrekken van het bredere publiek blijkt ook voor de benchmarkacademies bijzonder lastig te zijn.

De communicatie en disseminatie van outputs is cruciaal voor het behalen van een maatschappelijke impact. De KVAB heeft op dit gebied al wel behoorlijke vooruitgang geboekt, onder meer door de vernieuwing van de website en de aanstelling van een communicatieverantwoordelijke. In de toekomst moet deze trend echter worden doorgezet en moet de communicatie verder worden verbeterd.

Internationalisering

De officiële vertegenwoordiging van de KVAB op Europees en internationaal niveau verloopt voornamelijk via deelname in internationale koepelorganisaties. Deze participatie is nuttig en kost relatief weinig. De rol en positie van de KVAB op internationaal niveau is echter nog steeds beperkt. Hoewel de gewone, ere- en buitenlandse leden van de KVAB persoonlijk zeer goede internationale netwerken hebben, worden deze contacten niet direct gelinkt aan de KVAB. De internationaliseringsstrategie voor de toekomst die inmiddels is ontwikkeld, kan verder bijdragen aan de internationale zichtbaarheid, reputatie en samenwerkingen van de KVAB.

Het ontwerpbeleidsplan 2018-2022

Het ontwerpbeleidsplan 2018-2022 van de KVAB is ingeschakeld in de doelstellingen van het Vlaamse Wetenschaps-, Technologie en Innovatiebeleid. Het plan maakt geen expliciete referenties aan de beleidsdoelstellingen, maar veel van de voorgestelde activiteiten zijn wel relevant voor het beleid. Deze activiteiten dragen met name bij aan de Vlaamse beleidsdoelstelling 'investeren in een excellente kennisbasis'. Hierbij is wel belangrijk op te merken dat het behalen van deze beleidsdoelstellingen van meer factoren afhankelijk zal zijn.

Wel valt het ons op dat de toekomstvisies van het plan vrij kort zijn omschreven. De nadruk, qua niveau van detail en hoeveelheid tekst, ligt op de periode 2013-2017 (terwijl deze zou moeten liggen op de periode 2018-2022). Veel van de toekomstvisies, gecategoriseerd per strategische doelstelling, beslaan een paar regels en geven aan in de toekomst de ondersteunende activiteiten voort te zetten of licht te wijzigen. Dit betekent niet dat de toekomstvisies niet goed doordacht zijn en geen goede ideeën bevatten, maar deze zijn niet altijd volledig expliciet gemaakt, wat de leesbaarheid van het document vermindert voor wie

minder bekend is met de KVAB en haar werking. Concrete voorbeelden voor acties voor het komende jaar worden hier en daar wel gegeven (met name in het stuk over internationalisering), maar het zouden er meer kunnen zijn.

Opvolgingen van de aanbevelingen van de vorige evaluatie

In de vorige evaluatie van de KVAB (uitgevoerd door Idea Consult in 2011) werden in totaal zeven brede aanbevelingen gedaan. Deze aanbevelingen gingen met name over de positionering, taakstelling en kernactiviteiten van de KVAB, de interactie met de Vlaamse overheid, (mogelijke) aanvullende financieringsbronnen, het bestuur en tot slot de communicatie. Op basis van deze conclusies kan geconcludeerd worden dat de KVAB de meeste aanbevelingen van de vorige evaluatie heeft opgevolgd.

Zo heeft zij onder andere een duidelijke professionalisering van het management en de organisatie doorgevoerd, heeft zij meer inhoudelijke interactie met de Vlaamse overheid gehad en belangrijke stappen gezet op het gebied van communicatie. De aanbeveling op het gebied van aanvullende financieringsbronnen bleek moeilijker op te volgen, gezien de beperkende factoren in het aantrekken van externe financiering.

Aanbevelingen voor de toekomst

Op basis van de algemene bevindingen en conclusies hebben we acht aanbevelingen geformuleerd voor de toekomst van de KVAB.

<u>Aanbeveling 1: Financiële middelen</u>

Met de huidige capaciteit zal het niet mogelijk zijn om de positieve vooruitgang die de KVAB in de afgelopen periode behaald heeft verder door te zetten. We raden dan ook aan dat de KVAB middelen krijgt om 1,5 additionele VTE aan te trekken. Hiermee kan met name de communicatie-expertise, ondersteuning van de Vlaamse Commissie voor Wetenschappelijke Integriteit (VCWI) en (redactionele) ondersteuning van de leden uitgebreid worden.

<u>Aanbeveling 2: Monitoring en KPI's</u>

Het hanteren van KPI's is nuttig en zinvol, mits deze bestaan uit een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve KPI's. We vinden dan ook dat verschaffing van extra financiële middelen hand in hand moet gaan met een robuust monitoringssysteem dat inzicht geeft in de behaalde resultaten van de KVAB. We stellen dan ook een aantal veranderingen in de KPI's voor. Om de werkdruk te verlichten raden wij aan dat het aantal verplichte Standpunten (huidige KPI-3) van de KVAB teruggebracht wordt tot vier of vijf per jaar. Deze KPI moet vergezeld worden door kwalitatieve indicatoren om de zichtbaarheid en impact van de Standpunten beter inzichtelijk te maken. Gezien het belang van de Denkersprogramma's (huidige KPI-2) voor het maatschappelijk debat, raden we aan dat deze worden gehandhaafd op twee per jaar. Wel moet deze KPI eveneens vergezeld worden door kwalitatieve indicatoren om de zichtbaarheid en impact van de Denkersprogramma's inzichtelijk te maken. De KPI's met betrekking tot prijzen (huidige KPI-1) en bilaterale samenwerkingen (huidige KPI-4) kan in stand gehouden worden. In navolging van eerder genoemde KPI's, dienen ook deze vergezeld worden door kwalitatieve indicatoren, om de impact van deze activiteiten beter in kaart te brengen.

<u>Aanbeveling 3: Klassen- en genootschapswerking</u>

Om de effectiviteit van de Klassen- en genootschapswerking in de toekomst te behouden, doen we een aantal aanbevelingen. Ten eerste bevelen we aan dat de KVAB proactief blijft in het stimuleren van Klassenoverstijgende activiteiten. Ten tweede bevelen we de KVAB aan om het quotum van 40 gewone leden jonger dan 66 jaar per Klasse te heroverwegen, om de in toekomst voldoende dekking te bieden aan het wetenschappelijke veld, beroep te kunnen doen op meer leden, en dynamiek met opkomende sectoren en disciplines te bevorderen. Ten derde bevelen we aan dat de KVAB een visie ontwikkelt over de rol van de kunsten in de

KVAB. Tot slot bevelen we de KVAB aan gewone, ere-, en buitenlandse leden actief te blijven stimuleren om deel te nemen aan vergaderingen en andere activiteiten.

Aanbeveling 4: Samenwerking met de Jonge Academie

Om de complementariteit en samenwerking tussen de KVAB en de Jonge Academie verder te verbeteren, bevelen we aan dat de KVAB haar goede banden met de Jonge Academie onderhoudt en nog actiever samenwerking en synergieën bevordert, bv. door meer systematisch deel te nemen aan elkaars vergaderingen, nog actiever onderwerpen te identificeren die voor beide academies relevant zijn en mechanismen te creëren die de uitwisseling van gedachten institutionaliseert. Hierbij is het van belang dat de Jonge Academie haar onafhankelijkheid ten alle tijden behoudt.

Aanbeveling 5: Positionering in het Vlaamse landschap

We bevelen de KVAB aan om zichzelf op een meer strategische manier te positioneren, rekening houdend met de al bestaande actoren in het Vlaamse advieslandschap. Het is van belang dat de KVAB actief banden met organisaties in het Vlaamse landschap aanhaalt en het initiatief neemt voor samenwerkingen waar nuttig en mogelijk.

Aanbeveling 6: De adviesfunctie van de KVAB

De KVAB zou ten alle tijden in staat moeten blijven om zelf maatschappelijke problemen en ontwikkelingen aan te snijden en ter discussie te brengen. Wel zou een meer regelmatige dialoog tussen de Vlaamse overheid en de KVAB de overheid kunnen helpen om de KVAB als bron van expertise beter te gebruiken. Anderzijds zou het de KVAB helpen om zich gerichter bezig te houden met onderwerpen die door de regering van belang worden geacht. Ook een lichte vorm van afstemming tussen de KVAB en de VARIO lijkt van toegevoegde waarde. Juist vanwege de onafhankelijkheid van de KVAB zou een duidelijk kader geschapen moeten worden voor de KVAB wat betreft beleidsadvies.

Aanbeveling 7: Communicatie en maatschappelijke impact

De zichtbaarheid en maatschappelijke impact van KVAB kunnen sterk verbeterd worden. Hierbij is het zeer belangrijk om thema's te behandelen die op de actualiteit inspelen en die aantrekkelijk zijn voor een breder publiek. Ook is het nodig dat men een heterogeen palet van activiteiten organiseert dat relevant is voor de verschillende typen stakeholders. We bevelen de KVAB aan om de professionalisering op het gebied van communicatie en disseminatie van Denkersprogramma's, Standpunten, evenementen en andere activiteiten verder door te zetten. Hiervoor is het van groot belang om een heldere communicatiestrategie te ontwikkelen, die duidelijk maakt (1) wie de KVAB wil bereiken (doelgroepen), (2) wat zij wil communiceren en (3) hoe zij dat wil doen (via welke communicatiekanalen). Het type berichten, de toon van deze berichten en de communicatiekanalen zullen per doelgroep verschillen. Tot slot is het van belang dat een actieve sociale mediastrategie wordt ontwikkeld.

Aanbeveling 8: Internationalisering

We bevelen aan dat de KVAB actief aan de slag gaat met het vergroten van de internationale zichtbaarheid en reputatie. Hierbij is het van belang dat men aandacht besteedt aan manieren waarop (1) beter gebruik kan worden gemaakt van de internationale netwerken van gewone en ereleden van de KVAB, (2) buitenlandse leden beter betrokken kunnen worden in de activiteiten van de KVAB, (3) actiever gebruik kan worden gemaakt van de locatie in Brussel (te midden van vele Europese en internationale organisaties) en dat (4) publicaties veel regelmatiger naar het Engels vertaald worden.

Met deze aanbevelingen werd terdege rekening gehouden in het huidige convenant 2018-2023

30.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De instelling treft zeker doel. Eén van de belangrijke doelstellingen van de KVAB is het publiceren van de Standpunten m.b.t tot wetenschappelijk én maatschappelijk relevante thema's. Daarnaast organiseert de KVAB de zogenaamde "Denkerscycli". We zijn ervan overtuigd dat onderstaande opsomming de relevantie en de effectiviteit van de instelling afdoende kan aantonen.

Om de twee jaar publiceert de KVAB in samenwerking met de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde en de Koninklijke Academie voor Geneeskunde van België het **Nationaal Biografisch Woordenboek**. Dit is op dit moment – voor zover ons bekend – het belangrijkste biografische repertorium in het Nederlandse taalgebied.

De KVAB biedt ook onderdak aan de **Vlaamse Commissie voor Wetenschappelijke Integriteit,** een orgaan van negen hoogleraren dat zich buigt over klachtendossiers inzake wetenschapsfraude. **Twintig Vlaamse instellingen die onderzoekers tewerkstellen, zoals de universiteiten en SOC's, erkennen de adviesbevoegdheid van de VCWI**.

In 2018 organiseerde de KVAB de denkerscycli **"Voedsel en Voeding"** getrokken door Jan Delcour en Paula Moldenaers. Twee internationale Denkers werden hiervoor ingeschakeld, Margaret Bath (EIT Food) en Tiny van Boekel (Wageningen University & Research, WUR). De grootste uitdagingen, trends en opportuniteiten voor de Vlaamse voedingsmiddelensector werden in kaart gebracht. Een tweede denkercyclus was **"Vlaanderen, België en CERN"** onder leiding van Walter Van Doninck, voormalig 8 vicevoorzitter van de Raad van CERN, emeritus professor elementaire deeltjesfysica aan de VUB en buitenlands lid van de Klasse Natuurwetenschappen. In samenwerking met de Stuurgroep werd een analyse gemaakt van de rol die CERN inneemt voor België in het algemeen, en voor Vlaanderen in het bijzonder.

In 2018 publiceerde de KVAB standpunten **"Artificiële Intelligentie", "Ggo's anno 2018"**, "A Symphony of Trees" (hierin beschrijft componist Piet Swerts, uit de Klasse Kunsten, het creatieproces achter zijn Wereldcreatie naar aanleiding van de herdenking van de Derde Slag bij Ieper), "**De mobiliteit van morgen", "De komst van de kunstmens"** en **"Deelname van Vlaanderen aan grote internationale onderzoeksinfrastructuren".** Dit laatste thema is uiteraard van groot belang voor het Departement EWI.

In 2019 werd extra ingezet op communicatie, een element waarin de KVAB de laatste jaren sterk geïnvesteerd heeft. Na de lancering van een nieuwe website en database werd actiever ingezet op sociale media en gerichte digitale communicatiecampagnes. n. Meer activiteit op sociale media is een belangrijk aspect van de vernieuwde communicatiestrategie. De KVAB en de Jonge Academie zmeer dan ooit actief op Twitter. Naast het delen van nieuws en publicaties wordt ook vaak 'live' verslag uitgebracht over activiteiten. De Academie zorgde afgelopen jaar ook voor een versterkte aanwezigheid op Facebook en LinkedIn.

In 2019 werden twee Denkerscycli afgewerkt. Voortgaand op het Standpunt over nepnieuws en desinformatie organiseerden Jaak Billiet uit de KMW en Peter Van Aelst, alumnus van de JA, een Denkerscyclus onder de titel **'Democracy and Disinformation'**, waarbij het functioneren van de democratie vanuit twee invalshoeken onderzocht werden: de **massale online verspreiding van desinformatie en de aanvaarding en verdere verspreiding door grote lagen van de bevolking**. De twee Denkers waren Anja Bechmann (Aarhus University, Denemarken) experte in digitale media en Ben O'Loughlin, van de University of London, expert internationale relaties en communicatie. Het slotsymposium, waarop beide Denkers hun bevindingen hebben gepresenteerd, vond plaats in het Vlaams Parlement. **We merken vanuit het beleid op dat deze problematiek de laatste jaren enkel nog urgenter is geworden en de KVAB hier dus zeker de vinger aan de pols had.**
Een tweede Denkerscyclus in 2019 kwam er op initiatief van de **Reflectiegroep RRI en Wetenschapsethiek** en richtte zich in het bijzonder op de publieke waarden in het innovatieproces met als Denkers Rinie van Est, themacoördinator Slimme Samenleving aan het Rathenau Instituut; Peter-Paul Verbeek, hoogleraar Wijsbegeerte aan de Universiteit van Twente en Jan Rabaey, professor Electrical Engineering aan UC Berkeley en tevens buitenlands lid van de KVAB. Zowel ethische, beleids-, als technische aspecten kwamen aan bod tijdens de verschillende debatten met talrijke stakeholders. Het slotsymposium vond in december plaats onder de titel **'Maatschappelijke waarden bij digitale innovatie: wie, wat en hoe?'**.

De in 2019 gepubliceerde Standpunten waren '**Onderzoeker-gedreven wetenschap. Analyse van de situatie in Vlaanderen', 'De strijd om de waarheid. Over nepnieuws en desinformatie in de digitale mediawereld', 'Learning Analytics in het Vlaams hoger onderwijs', 'Verantwoordelijk omgaan met digitalisering. Een oproep naar overheden en bedrijfsleven, waar ook de burger toe kan/moet bijdragen'.**
In navolging van **de Vlaamse Wetenschapsagenda** van vorig jaar werkte de KVAB in 2019 mee aan twee symposia die samen met het **FWO** en **EWI** georganiseerd werden. Het bijzonder grote aantal vragen dat door burgers ingezonden werd, vroeg immers om opvolging. Bij de analyse van de gestelde problemen vielen twee zaken op: de nood aan samenwerking tussen verschillende disciplines en de nood aan het opschroeven van een brede wetenschappelijke kennis. Begin 11 september 2019 organiseerde de KVAB dan ook een symposium over **Interdisciplinariteit** en in november een focusdag over **Wetenschapscommunicatie**. Beide kenden een grote opkomst.
De **Reflectiegroep Kunst, Wetenschap en Technologie** werd in 2018 opgericht onder het voorzitterschap van Elisabeth Monard en is samengesteld uit leden van alle klassen en de Jonge Academie, evenals enkele externe kunstenaars. Ze organiseerden reeds twee symposia, waaronder in 2019 een symposium toegespitst op **kunst en biotechnologie.**

Op 7 en 8 november organiseerde de KVAB samen met **ALLEA** (All European Academies), en het VIB (Vlaams Instituut voor Biotechnologie) een symposium met als titel '**Genome editing for crop improvement'**. Topexperten uit binnen- en buitenland wisselden van gedachten over de opportuniteiten en risico's van de nieuwste methoden van genetische wijziging van gewassen, waarvan CRISPR-Cas9 de meest bekende is. De centrale vraag was of de bestaande Europese regelgeving wel aangepast is aan de nieuwste wetenschappelijke realiteit. Feiten werden naast elkaar gelegd; juridische en economische implicaties nader bekeken.
De VCWI organiseerde in 2019 een studiedag over het belang van ombuds- en vertrouwenspersonen en was vertegenwoordigd op de **World Conference on Research Integrity** in Hong Kong.
De **Jonge Academie** organiseerde de campagne **Wetenschap = M+V+X**, waarmee aandacht gevestigd werd op het **genderonevenwicht in de hogere academische posities**: minder dan een kwart van de professoren in Vlaanderen is vandaag vrouw. En die aandacht werd gekregen: op alle universiteitscampussen hangen duizenden sprekende posters. **De campagne haalde zowat alle media, inclusief de journaals van VRT en VTM.** Samen met de **VLIR** werkte de JA ook aan een

hernieuwd charter "Gender in academia". Dat werd door alle rectoren ondertekend op een ambitieus slotevent. Ook de nieuwste editie van het tijdschrift Maja gaat over het genderthema. De gendercampagne ontging ook de Nationale Loterij niet: de Jonge Academie kreeg van hen de **Fortuna-award 'Gender matters'.**

2020 was uiteraard ook voor de KVAB een bijzonder jaar ten gevolge van de pandemie. Vandaag zet de Academie meer dan ooit in op video als communicatiemedium. Men bereikte de eerste honderd abonnees op **Youtube**. Tientallen filmpjes werden het afgelopen jaar gecreëerd: lezingen en debatten kunnen nu integraal worden herbekeken, 24 uur op 24. Naast het live publiek, volgen nog een groot aantal kijkers op een later tijdstip. Door middel van video´s en het delen van video op de andere sociale kanalen van de Academie, gaf de KVAB we onder meer de prijswinnaars van de **Onderscheidingen Wetenschapscommunicatie** een virtueel podium. Bijna een maand lang werden iedere dag wetenschapscommunicatoren in de kijker gezet. De loopbaanprijs voor wetenschapscommunicatie ging naar **Mark Van Ranst.** De Youtube video´s werden gedeeld op de kanalen van de KVAB en de Jonge Academie op Twitter, Facebook en Linkedin. Voor het eerst werd ook ingezet op de **Instagram-accoun**t van de Jonge Academie. **"The Academy goes digital"** als het ware.
Zoals eerder vermeld zag eind 2018 de **Vlaamse Wetenschapsagenda** het levenslicht, het resultaat van een grootschalige burgerbevraging. Christoffel Waelkens werkte mee aan het bundelen van de talrijke vragen voor de wetenschap en merkte op dat de **thema's waar de burger van wakker ligt** een interdisciplinaireaanpak vereisen. In het Standpunt **De Vlaamse Wetenschapsagenda en interdisciplinariteit. Leren leven met interdisciplinaire problemen en oplossingen**" pleit hij voor een interdisciplinaire wetenschappelijke agenda, waarbij weliswaar geen afbreuk wordt gedaan aan de disciplinaire sterktes.
Is er naast **fake news** ook **fake science?** Patrick Onghena onderzocht of er in de empirische menswetenschappen sprake is van een repliceerbaarheidscrisis. In het Standpunt **Repliceerbaarheid in de empirische menswetenschappen** pleit hij voor keuzes op het vlak van wetenschapsbeleid om die repliceerbaarheid te faciliteren. **In de huidige coronacrisis is vertrouwen in de wetenschap immers crucialer dan ooit**. Naar aanleiding van het eerder vermelde symposium 'Genome editing for crop improvement' werd ook het Standpunt **"Genoombewerking voor veredeling van landbouwgewassen. Toepassingen van CRISPR-Cas9 en aanverwante technieken"** gepubliceerd. Ook in onze Standpunten duikt de coronacrisis op. Tijdens de eerste lockdown schreef Mark Eyskens het Standpunt **Als een virus de mensheid gijzelt. Oorzaak en gevolgen van de coronacrisis**. Een virus dwingt ons om anders te leven. Hoe kunnen onze ethische waarden gewaarborgd zijn in het aanpakken van deze crisis? En is voor een diepgaande oplossing meer Europa nodig? Over deze vraagstukken ging Mark Eyskens in gesprek met Erika Vlieghe, Leo Neels en Koen Geens. Het panelgesprek was online te volgen en is te herbekijken via het Youtube-kanaal van de KVAB.
Ook het Denkersprogramma werd verder uitgerold met de cyclus "Natuurlijk bodemkapitaal" onder leiding van Willy Verstraete en Kris Verheyen. De focus ligt op uitdagingen en opportuniteiten voor het behoud en de versterking van ons natuurlijk bodemkapitaal in de 21ste eeuw. Sleutelorganisaties, waaronder **OVAM**, **ILVO** en het **Vlaams Planbureau voor Omgeving**, werden actief betrokken in de besprekingen. De finale conclusies werden gepresenteerd tijdens een online slotevent op 8 februari 2021. Voor de Denkerscyclus over **'Image Science'** heeft de Klasse Kunsten Tom Mitchell uitgenodigd als Denker. Er werden twee digitale lezingen georganiseerd in interactie met het brede publiek. De eerste lezing over '**Present Tense 2020: An Iconology of Time'** vond plaats eind oktober en telde meer dan 350 deelnemers. Een zeer gesmaakte lezing, die nog kan herbekeken worden op onze website. De tweede lezing gaat door op 17 februari 2021 en zal gaan over Mitchells recentste boek getiteld 'Mental Traveler: A Father, a Son, and a Journey through Schizophrenia'. Mitchell zelf zal er in gesprek gaan met Omar Kholeif over 'Madness, Cinema and the Panopticon'. De thema´s voor de denkerscycli van volgend jaar

werden vastgelegd. Het **zijn 'Responsible research for sustainable innovation in society'** en '**De taal van debat en communicatie over klimaatverandering'.**

We hebben hier enkel de meest in het oog springende verwezenlijkingen van de KVAB opgesomd. We zijn ervan overtuigd dat de KVAB hiermee de aanbevelingen van de evaluatie ter harte heeft genomen, sterk heeft samengewerkt met andere relevante actoren uit het Vlaamse beleid, zeer en zeer goed heeft ingespeeld op maatschappelijk relevante thema's.
en zeker en vast "waar voor zijn geld levert".
De doeltreffendheid van het instituut zou kunnen worden verhoogd door meer middelen ter beschikking te stellen.

30.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Om deze vraag te beantwoorden verwijzen we naar de enorme rist van relevante activiteiten van de KVAB in cfr. infra**.** We kunnen veilig concluderen dat de KVAB zeker en vast "waar voor zijn geld levert".
In het bijzonder merken we op dat deze activiteiten uiteraard in zeer grote mate het resultaat zijn van de medewerking van de Vlaamse, nationale en internationale wetenschappers, en buiten de personeelsfinanciering van de KVAB vallen.
We spreken inderdaad over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt, en de KVAB is hiervan een uitstekend voorbeeld.

30.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In de internationale benchmark bij de evaluatie oefening is de KVAB vergeleken met drie academies in het buitenland. De hiertoe geselecteerde instellingen waren:
a. De Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW);
b. De Koninklijke Academie voor Wetenschappen in Denemarken (KDAWL); c. De Royal Society Edinburgh (RSE).

De benchmark bestond uit deskstudie en een interview met een vertegenwoordiger van twee van de drie benchmarkinstituten. Doordat er belangrijke verschillen bestaan in de nationale contexten, budgetten, taakstellingen en activiteiten van de academies, kon geen directe vergelijking worden gemaakt met de KVAB. Het ambitieniveau, de keuze van strategische en operationele doelstellingen, de uitrusting en slagvaardigheid van de organisatie en de keuze van activiteiten konden echter wel worden vergeleken. Ook konden op grond van deze vergelijking lessen worden getrokken en inspiratie opgedaan voor het formuleren van aanbevelingen voor de toekomst van de KVAB.

30.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Wij zijn niet op de hoogte van enig wetenschappelijk onderzoek m.b.t de KVAB als dusdanig. We verwijzen naar de benchmark oefening naar aanleiding van de evaluatie in 2017.

30.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De KVAB zit perfect op het Vlaamse niveau.

30.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De taken van de KVAB zijn door haar aard niet door de private sector uit te voeren. Immers, het betreft hier een autonoom, neutraal instituut. De meeste landen kennen een Academie voor Wetenschappen, Kunsten, etc, en nergens worden deze taken geprivatiseerd. Bovendien betreft het hier een Koninklijk instituut waarvan de oorsprong teruggaat tot 1772, en dat wettelijk is verankerd. De KVAB wordt gevat door het decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid, dat onder meer stelt dat de Vlaamse overheid via een jaarlijkse subsidie bijdraagt aan de werking van de KVAB en dat de aanwending van en controle op deze subsidie worden vastgelegd in een convenant.

30.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De instelling heeft in wezen niet zoveel overhead / bureaucratie, en zet op heden al maximaal in op digitalisering, een proces dat verder werd versneld door de coronapandemie. De KVAB kampt in tegendeel met een personeelstekort

Het evaluatie rapport van 2017 vermeldt:

"Conclusies over de capaciteit en financiële middelen

De KVAB is een financieel gezonde organisatie. Zij heeft na een aantal zware jaren de financiën op orde weten te brengen. De inkomsten waren in de afgelopen drie jaren steeds iets hoger dan de uitgaven. Met name de Denkersprogramma's vormen een groot onderdeel van de uitgaven (beduidend meer dan de Standpunten).

Met de huidige capaciteit en personeelsbezetting loopt de KVAB tegen haar grenzen. Als de KVAB in de toekomst haar professionalisering voort wil zetten en betere resultaten op het gebied van communicatie en maatschappelijke impact wil behalen, dan dient zij de personeelscapaciteit uit te breiden en/of haar aantal activiteiten te verminderen (zie paragraaf 8.4, aanbevelingen 1 en 2).

Voor het uitbreiden van de capaciteit zijn extra middelen nodig. Het werven van externe financiering is echter erg lastig gebleken voor de KVAB in de afgelopen jaren. Dit vergt veel inspanning en er bestaat bovendien een groot risico om de (gepercipieerde) onafhankelijkheid te verliezen. Het totaal aan externe inkomsten is in de afgelopen jaren dan ook niet veel gestegen. De verwachting is dat dit ook in de toekomst niet zal gebeuren."

Ondertussen zit de KVAB met de volgende situatie:

Tot 31 augustus 2018, inclusief in 2017, bestond de staf uit 9,4 VTE, waarvan 0,7 VTE werkte voor RASAB (Royal Belgian Academies for Science and the Arts). Dit was ook de toestand beschreven in het rapport van Technopolis. De inzet voor RASAB wordt vergoed door RASAB.

Op 1 september 2018 werd een management assistant aangeworven, leidend tot 10,4 VTE
Op 1 januari 2019 werd een beleidsmedewerker aangeworven, leidend tot 11,4 VTE
Op 1 juli 2019 nam de nieuwe beleidsmedewerker ontslag en werd vervangen door een halftijdse beleidsmedewerker, wat leidde tot 10,9 VTE, dus 1,5 VTE meer dan in 2017.

Nu bestaat de staf nog steeds 10,9 VTE, waarvan nog steeds 0,7 VTE werkt voor RASAB.
Van de staf werkt 0,4 VTE uitsluitend voor de VCWI en 1,1 VTE uitsluitend voor de JA . Ook andere stafleden werken gedeeltelijk voor de Jonge academie.
We kunnen concluderen dat er zeker niet teveel overhead en bureacratie is.

30.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor

de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De Academie levert academische reflectie op over vraagstukken die van groot belang zijn voor de samenleving. Dit heeft niet enkel een systeemeffect op het beleidsdomein zelf (we geven als voorbeeld de bijdrage tot het Open Science beleid) maar ook op andere beleidsdomeinen, en op de maatschappij als geheel.

We verwijzen tevens naar de paragrafen "Meerwaarde voor het Vlaamse beleid" onder 1.4, waarbij nog dient opgemerkt te worden dat deze meerwaarde is toegenomen, daar de aanbevelingen uit de evaluatie zeer ter harte zijn genomen, zowel formeel in het nieuwe convenant, als in de geest van samenwerking tussen de KVAB en het Dep EWI." 'De KVAB heeft geen formele adviesfunctie ten aanzien van de Vlaamse overheid, maar kan wel een duidelijke meerwaarde bieden voor het Vlaams beleid. Haar onafhankelijkheid, multidisciplinariteit en langere-termijn visie worden door het merendeel van de externe stakeholders gezien als belangrijke eigenschappen'.

30.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Vanuit het beleid wordt vastgesteld dat de evaluatie van 2017 de nodige impact heeft gehad op de ontwikkeling van het huidige convenant. Zowel de methodologie als de periodiciteit wordt als afdoende beschouwd door het Departement EWI.

30.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

We merken eerst en vooral op dat de KVAB op heden niét de jaarlijkse financiering krijgt die was voorzien in het Convenant 2018-2023.

Het lopend convenant met als looptijd van 2018 tot en met 2023 voorziet in een basisbedrag van 1.225.000 euro, en op heden ontvangt de KVAB 1.166.000 euro.

De facto word de KVAB dus al jaren geconfronteerd met een besparing.

We verwijzen naar de administratieve vereenvoudigingstoets, waar bij we vaststellen dat de aanbeveling tot meer financiële middelen slecht zeer minimaal is gevolgd.
Verder besparingen zouden leiden tot afbouw van de VTE's, wat uitdrukkelijk problematisch zou zijn.
Daarnaast kunnen we meegeven dat de KVAB een groot deel van haar jaarlijkse inkomsten haalt uit de verhuur van de zalen (het Paleis der Academiën wordt hiervoor ingezet).
Echter, wegens de coronacrisis en de daarmee gepaard gaande digitalisering van meetings, zijn deze inkomsten quasi onbestaande geweest. Onze inschatting is dat ook naar de pandemie het zeer lang zal duren vooral de capaciteit weer maximaal kan worden benut.
Digitalisering van de activiteiten van de KVAB zal ook kosten met zich meebrengen.
De inschatting is dat verder besparing op de KVAB niet haalbaar is, willen we haar activiteiten niet in het gedrang brengen.

30.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Beleidsdoorlichtingsfiche KMDA-CRC

Titel van het beleidsinstrument: Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[85]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
49. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
50. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

31 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[85] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

31.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?
Gele markering: voorlopige resultaten lopende evaluatie
Antwoord (max. 2 pagina's.):

De KMDA (de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen vzw), is opgericht in 1843 en wordt sinds 1985 gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap.
De KMDA vzw is met meer dan 1,8 miljoen bezoekers per jaar een grote speler in het toeristische veld in België. De KMDA heeft zes merken onder haar hoede:

- ZOO Antwerpen;
- Planckendael: dierenpark bij Mechelen;
- De Zegge: natuurreservaat in Geel;
- Congres- en concertcentrum 'Elisabeth Center Antwerp';
- Centre for Research and Conservation (CRC)
- (Serpentarium: reptielenzoo in Blankenberge; (sinds 13 05 2021 permanent gesloten))

De missie van de KMDA is als volgt omschreven:
De KMDA streeft ernaar mensen te verwonderen in ZOO Antwerpen, een authentieke 19de-eeuwse zoo, in haar avontuurlijke ZOO Planckendael en ZOO Serpentarium Blankenberge, en in haar congres- en concertfaciliteiten van het Elisabeth Centrum Antwerpen. Mensen dichter bij de dieren en de natuur brengen en hen ook dichter bij elkaar brengen, dat is wat KMDA al meer dan 175 jaar doet onder het motto: connecting life by showing life.
CONNECTING LIFE= Wij willen mensen verbinden met de natuur en een sterkere en duurzame band kweken;
SHOWING LIFE= Wij willen deze verbinding intensifiëren door mensen, dieren en planten in een optimaal kader te presenteren.
De KMDA wil haar missie realiseren in een excellente, vernieuwende, duurzame en wetenschappelijk onderbouwde aanpak, met oog voor ons cultureel patrimonium, onze geschiedenis en tradities en ons roerend, onroerend en immaterieel erfgoed. Deze missie is op te delen naar zes specifieke missies, namelijk een wetenschappelijke missie, natuurbehoudsmissie, natuureducatieve missie in het algemeen en specifiek voor het onderwijs, monumentenzorg, cultuur en toerisme.

Het wetenschappelijk onderzoek werd pas op het einde van de jaren 1980 opgestart. In 1994 groeide het onderzoeksteam uit tot een officieel onderzoekscentrum, om systematisch wetenschappelijk onderzoek te verrichten op de eigen dierencollectie en de wetenschappelijke expertise binnen de organisatie te houden. In 2000 werd het CRC (Antwerp ZOO Centre for Research & Conservation) officieel opgericht. De wetenschappelijke afdeling van de KMDA, het CRC, richt zich op de missie van de KMDA, met bijzondere aandacht voor het verantwoord beheer van de dierencollectie. Haar maatschappelijk doel is om via onderzoeksactiviteiten bij te dragen tot een duurzaam beheer van dierenpopulaties in dierentuinen en van natuurlijke dierenpopulaties.
De missie en visie van het CRC zijn:
Uitmuntendheid en leiderschap nastreven in onderzoek naar instandhouding in dierentuinen en op het terrein, capaciteitsopbouw en opleiding, en een belangrijke speler zijn in het wetenschappelijk onderbouwde behoud van de biodiversiteit wereldwijd. LEVEN ONTDEKKEN - LEVEN BESCHERMEN - LEVEN UITLEGGEN DOOR

- WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK: Bevorderen van fundamentele kennis in de biowetenschappen;
- CONSERVATIE: een wetenschappelijke benadering gebruiken om het welzijn en het overleven van individuele dieren, populaties en soorten in dierentuinen en in de natuur veilig te stellen, en hun omgeving te beschermen;
- EDUCATIE: bijdragen aan wetenschappelijke capaciteitsopbouw en het publiek bewuster maken van natuurgeschiedenis en biodiversiteitsbehoud.

De strategische en operationele objectieven (uit het convenant tussen het Vlaams Gewest en KMDA), artikel 6:

De strategisch-wetenschappelijke doelstellingen (SD) van het KMDA-CRC zijn:

SD 1. Het verrichten, promoten en faciliteren van fundamenteel en toegepast wetenschappelijk onderzoek op dierentuinpopulaties en dierenpopulaties in het wild in een internationaal kader.

SD 2. Het streven naar geïntegreerde natuurbehoudsacties op basis van wetenschappelijk onderzoek en kaderend in de One-Plan Approach.

SD 3. Het onderwijzen, informeren en inspireren van het brede publiek, de overheid en andere belanghebbenden en het opleiden van toekomstige generaties conservatiebiologen.

Met het oog op de hierboven vermelde SD zal het KMDA-CRC de volgende OD realiseren:

Bij Strategische Doelstelling 1:

OD 1. Het ontwikkelen en implementeren van innovatieve technieken in dierentuin- en natuurbehoudsonderzoek in een vernieuwde onderzoeksinfrastructuur in de Antwerpse Zoo, Planckendael en de natuurbehoudsprojecten in de Tropen.

OD 2. Interdisciplinair werken zowel binnen het KMDA-CRC als daarbuiten en gebruik maken van onderzoeksnetwerken om nieuwe samenwerkingsverbanden te ontwikkelen en onderzoeksprojecten van externe partners aan te trekken en te faciliteren.

OD 3. De positie van het KMDA-CRC als excellentiecentrum met unieke faciliteiten binnen de wereld van dierentuinen en natuurbehoudsprojecten bestendigen en verder uitbouwen.

OD 4. Het aantrekken van hooggekwalificeerde onderzoekers om de bestaande expertise binnen het KMDA-CRC aan te vullen.

OD 5. Investeren in de opleiding van KMDA-CRC medewerkers door organisatie van en participatie in workshops, cursussen en conferenties.

Bij Strategische Doelstelling 2:

OD 6. Het beantwoorden van gerichte onderzoeksvragen inzake natuurbehoud door middel van innovatieve technieken en het creëren van synergiën om een maximale impact te generen op het behoud van bepaalde soorten.

OD 7. Het aangaan van internationale samenwerkingsverbanden voor het uitwisselen van expertise, informatie, faciliteiten en het aantrekken van externe financiering.

OD 8. Een leidende rol spelen in het ontwikkelen en beschikbaar stellen van wetenschappelijke kennis voor de ontwikkeling van natuurbehoudsactieplannen en kweekprogramma's in nauwe samenwerking met andere dierentuinen, wetenschappers, natuurbeschermingsorganisaties, overheden, lokale NGO's en andere belanghebbenden.

OD 9. Het beheren, monitoren en evalueren van kweekprogramma's en natuurbehoudsprojecten in samenwerking met andere belanghebbenden.

Bij Strategische Doelstelling 3:

OD 10. Het ontwikkelen en geven van cursussen voor dierentuinmedewerkers en studenten en het begeleiden van master- en doctoraatsprojecten in de dierkunde, conservatiebiologie en diergeneeskunde.

OD 11. Het versterken van wetenschappelijke expertise in ontwikkelingslanden voor conservatieacties, door het creëren van opleidingskansen voor studenten en conservatiebiologen.

OD 12. Actief bijdragen aan het populariseren van wetenschap, techniek en innovatie, en bewustwording creëren bij het brede publiek over het belang van instandhouding van biodiversiteit.

OD 13. Bijdragen aan het nationale en internationale beleid rond behoud van biodiversiteit door beleidsmakers te informeren over en te betrekken bij conservatieonderzoek.

31.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De overheidsfinanciering van het instituut vindt zijn oorsprong in het decreet van 30 mei 1985 betreffende de subsidiëring van de vzw. In 2019 werd KMDA opgenomen in het decreet betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid d.d. 30 04 2009. In dat decreet wordt vermeld dat er een vijfjarig convenant wordt afgesloten tussen KMDA en de Vlaamse Regering waarin de doelstellingen, taken, structuur, de financiering en de bepalingen voor de evaluatie van de wetenschappelijke opdracht van KMDA-CRC zijn vastgelegd. Voor de huidige samenwerking tussen KMDA-CRC en de Vlaamse overheid is een samenwerkingsovereenkomst voor 2017-2021 opgesteld en is het convenant in december 2016 ondertekend. Dit huidige convenant is de vierde opeenvolgende vijfjarige overeenkomst.

Een overzicht van de subsidies sinds 2014 kan in onderstaande tabel 1 worden teruggevonden:

Tabel 4: overzicht totale subsidie aan KMDA-CRC vanuit EWI

Jaar	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Vlaamse subsidie (in k euro)	910	817	821	1.178	1.189	1.206	1.146	1.158[86]

In het vorige convenant, periode 2012-2016, werd afgesproken dat er een basisbedrag van 900.000 euro (jaarlijks te vermeerderen met de gezondheidsindex) jaarlijks zou worden toegekend onder voorbehoud van goedkeuring van de begroting door het Vlaams Parlement. Door algemene besparingen in de Vlaamse begroting was dit bedrag in de laatste jaren lager dan 900k euro.
In 2016 werd KMDA-CRC geëvalueerd op haar prestaties van de aflopende convenantperiode 2012-2016. De positieve resultaten leidden ertoe dat er een nieuw convenant werd afgesloten

[86] Initiële begrotingsopmaak 2021

voor de periode 2017-2021 waarbij het budget werd opgetrokken naar een basisbedrag van 1.175k euro, jaarlijks vermeerderd met de gezondheidsindex.
De verhoging van de subsidie werd toegekend voor het versterken van de staf en het onderzoeksteam (dat de laatste jaren on hold was gezet door de budgettaire besparingen), de oprichting van een gecentraliseerde EAZA Biobank, samen met oa Royal Zoological Society of Scotland and Copenhagen Zoo, en een eenmalige update van de onderzoeksinfrastructuur zowel in de Zoo als in Planckendael, als in de buitenlandse projecten in Centraal-Afrika en Brazilië.

Binnen het Departement EWI wordt KMDA opgevolgd door 0.1 VTE

31.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

KMDA wordt als partner van het Vlaams wetenschaps- en innovatiebeleid erkend in het Decreet betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid d.d. 30 04 2009. In het decreet worden ook de financiering, convenanten, toezicht en evaluatie besproken.

Gelinkte beleidsdoelstelling uit Beleidsnota Economie, Wetenschap en Innovatie 2019-2024:

Het ondersteunen van top fundamenteel onderzoek in specifieke domeinen
(Inhoudelijk structuurelement 'domeinspecifiek fundamenteel wetenschappelijk onderzoek'):
We waarderen het onderzoek binnen de wetenschappelijke afdeling van de KMDA. Het CRC speelt een sleutelrol in het verwezenlijken van de KMDA-missie, en in het bijzonder de intentie om haar dierencollecties op een wetenschappelijk verantwoorde manier te beheren.
In 2021 lichten we de instelling door ter voorbereiding van een nieuwe overeenkomst.

De werking van KMDA sluit als onderzoeksinstelling ook sterk aan bij *het Vlaams beleid rond wetenschapscommunicatie* (2015-2020, momenteel nieuw plan 2021-2030 in opmaak) en het *Vlaamse Open Science beleid* (2020) (zie ook vraag 1.11).

31.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

KMDA werd in 2016, op het einde van de vorige convenant (2012-2016), geëvalueerd door het Departement EWI, conform de bepalingen uit het hierboven vermelde Decreet d.d. 30/4/2009 en de bepalingen uit het convenant (artikel 13).

Uit de nota VR d.d. 23 12 2016 (VR 2016 2312 DOC.1520/1):
Als resultaten van de evaluatie werden verwacht:

1. *Analyse en beoordeling van de wijze waarop KMDA-CRC haar missie, doelstellingen en opdrachten heeft vervuld in de periode 2011-2015 (zowel een wetenschappelijke als een financiële analyse).*
2. *Analyse en beoordeling van de prestaties en de resultaten die KMDA-CRC heeft behaald in de periode 2011-2015 en van de impact van KMDA-CRC (zowel wetenschappelijk, maatschappelijk, als economisch en zowel nationaal als internationaal).*
3. *Analyse en beoordeling van de rol en positie van KMDA-CRC in het onderzoekslandschap (in de ruimste zin). In het bijzonder dient de samenwerking en afstemming met andere (onderzoeks)actoren en dit zowel in Vlaanderen als daarbuiten te worden geanalyseerd en beoordeeld.*
4. *Analyse en beoordeling van de evolutie die KMDA-CRC heeft doorgemaakt t.o.v. de vorige evaluatie (2011).*
5. *Een internationale vergelijking van KMDA-CRC met vergelijkbare onderzoeksinstellingen*
6. *Analyse en beoordeling van het ontwerp van strategisch plan voor de periode 2017-2021 dat KMDA-CRC heeft opgesteld.*
7. *Conclusies en aanbevelingen voor het opstellen van een nieuw convenant (cf. ontwerp strategisch plan 2017-2021). (Bijlage 2)*

Conform de convenant diende KMDA-CRC een zelfevaluatie uit te voeren zowel ex-post (periode 2011-2015) als ex-ante (strategisch beleidsplan voor de periode 2017-2021).

Een bibliometrische studie van KMDA-CRC werd uitgevoerd door ECOOM, het expertiscentrum O&O monitoring.

De evaluatie-opdracht zelf werd uitgevoerd door Dialogic Innovatie & Interactie BV in de periode januari 2016 tot juni 2016. Conform de vereisten opgenomen in het convenant 2012-2016 heeft de evaluatie ook rekening gehouden met de beoordeling door een panel van internationale experten dat een bezoek ter plaatse heeft gebracht op 25 en 26 april 2016. Voor KMDA-CRC werden de volgende 3 experten uitgenodigd:

- *Prof. Dr. H. Hofer – Directeur en hoofd van het departement evolutionaire ecologie van het Leibniz-Institut für Zoo und Wildtierforschung in Berlijn (IZW-Berlin);*
- *Dr. M.F. Bertelsen – Dierenarts Copenhagen Zoo, gespecialiseerd in diergeneeskunde;*
- *Dr. K Pullen – CEO British and Irish Association of Zoos and Aquariums (BIAZA).*

Aan de consultant werd de opdracht gegeven om de resultaten van de bibliometrische analyse, de zelfevaluatie evenals de conclusies van het expertenpanel op een coherente manier in het eindrapport te verwerken.

De begeleiding van de doorlichting was in handen van een stuurgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van de Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport en het departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI). Het departement EWI stond in voor de coördinatie en de dagdagelijkse opvolging van de evaluatie.

Het globale eindrapport werd op 30 juni 2016 opgeleverd. Een samenvatting kan teruggevonden worden op de website van EWI, onder *beleidsevaluaties 2016.*

De belangrijkste conclusies uit het rapport waren (uit VR 2016 2312 DOC.1520/1):

- *Het CRC kent een professionaliseringsslag m.b.t. de interne werking en governance ten opzichte van de vorige periode. Aandachtspunt blijft de beperkte kritische massa en de salarissen.*
- *KMDA-CRC is de afgelopen periode steeds meer ingebed in de KMDA als geheel.*
- *De dotatie van de Vlaamse overheid aan de KMDA wordt op een juiste manier aangewend en fungeert als een hefboom voor het verwerven van extra financiering. Het aantrekken van externe financiering blijft een aandachtspunt.*
- *KMDA-CRC heeft de afgelopen periode haar doelstellingen (vastgelegd in termen van performantie-indicatoren) over het algemeen behaald.*
- *KMDA-CRC kent een unieke positie, soortgelijke onderzoeksinstellingen zijn zeldzaam.*
- *KMDA-CRC heeft in de afgelopen periode op een impactvolle manier invulling gegeven aan de wetenschappelijke missie en bijbehorende doelstellingen.*
- *KMDA-CRC heeft een positieve wetenschappelijke impact en creëert in toenemende mate ook maatschappelijke en economische meerwaarde*
- *KMDA-CRC wordt nationaal en internationaal erkend als belangrijke kennispartner.*

Algemene conclusie op basis van een SWOT-analyse

Samengevat kunnen we stellen dat KMDA-CRC een unieke positie heeft, het instituut is sterk geïntegreerd in de dierentuin en heeft eigen in-situ en ex-situ projecten waardoor een 'one-plan-approach' kan gevolgd worden. Verder kent het KMDA-CRC hoog gekwalificeerde en zeer gemotiveerde medewerkers die nationaal en internationaal worden erkend als belangrijke samenwerkingspartner. Wel is dit team op het moment verdeeld over vier locaties: Planckendael en drie locaties binnen de Zoo Antwerpen. Een zwakte is de afhankelijkheid van derden bij het aantrekken van externe projectfinanciering en de beperkte capaciteit zoals in termen van werknemers als laboratoriumfaciliteiten. Op dit moment volstaan de faciliteiten voor het huidige onderzoek, maar ze zijn (te) beperkt om het onderzoek richting de toekomst uit te kunnen bouwen (bijv. rondom genetisch onderzoek). Bovendien is er op korte termijn behoefte aan een update van de faciliteiten. Het KMDA-CRC kent wel meerdere opportuniteiten: interessant is om de internationale strategie uit te bouwen en de zichtbaarheid verder te vergroten. Daarnaast kan het KMDA-CRC inzetten op het verbeteren van de communicatie om de meerwaarde beter zichtbaar te maken voor de buitenwereld. Het aanstellen van een wetenschapscommunicatiespecialist kan hiervoor een stap in de goede richting zijn. Door het aanstellen van een medewerker van het KMDA-CRC als parttime professor kan er eenvoudiger toegang tot externe financiering verkregen worden. Niet-competitieve salarissen zorgen tot slot voor een bedreiging, in de zin dat dit leidt tot groter verloop in het personeel of het niet kunnen aantrekken van de beste werknemers.

Momenteel loopt een nieuwe evaluatie van KMDA, naar aanleiding van de aflopende convenant 2017-2021, uitgevoerd door Idea Consult ter voorbereiding op het sluiten van een nieuw convenant voor de periode 2022-2026. De conclusies en aanbevelingen van deze evaluatie zullen beschikbaar zijn op 30 juni 2021.

31.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Een van de doelstellingen van het beleid is excellent fundamenteel onderzoek ondersteunen binnen een aantal specifieke thema's waaronder die waar KMDA-CRC onderzoek in verricht (zoölogie, conservatiewetenschap, dierenwelzijn, behoud van biodiversiteit,…).
De wetenschappelijke output en outcome van KMDA-CRC worden jaarlijks opgevolgd aan de hand van een aantal afgesproken Kritische Performantie Indicatoren.
In de convenantperiode 2012-2016 waren dat 4 kwantitatieve KPI's:

- KPI1. Aantal Peer reviewed Wetenschappelijke publicaties
- KPI2: Actieve deelname aan wetenschappelijke bijeenkomsten
- KPI3: Nationale en internationale wetenschappelijke samenwerking
- KPI4: Externe financiering: De verhouding tussen de externe financiering voor wetenschappelijk onderzoek en toelage die het KMDA van het Vlaamse gewest ontvangt. De doelstelling voor dit criterium is 30% externe financiering.

De jaarlijkse toelage van EWI wordt opgehangen aan de resultaten op deze KPI's. Het CRC moet bij minstens drie KPI's voldoen aan de gestelde criteria om 100% van de financiering te kunnen ontvangen.
Wat betreft de wetenschappelijke excellentie wordt in de evaluatie 2016 het volgende vastgesteld:
We kunnen concluderen dat het CRC een groot aantal KPI's heeft behaald in de afgelopen periode en wij verwachten dat de doelwaarden ook in 2016 behaald zullen worden. De KPI die het moeilijkst te behalen is blijkt KPI 4: externe financiering. Volgens de interviewrespondenten is het vinden van externe financiering zeer lastig voor het CRC. Dit komt gedeeltelijk door de sterke competitie voor onderzoeksfinanciering, maar ook omdat het CRC in een specifieke niche opereert. Voor het verkrijgen van financiering van het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen (FWO) moet het CRC samenwerken met universitaire partners in Vlaanderen. Dit is een eis voor het indienen van projectaanvragen, omdat het CRC zelf geen academische instelling is.
Het CRC heeft een positieve wetenschappelijke impact en creëert in toenemende mate ook maatschappelijke en economische meerwaarde. Op basis van de ECOOM studie stellen we vast dat het CRC gemiddeld 12 wetenschappelijke artikelen per jaar publiceert. Daarbij stellen we vast dat de publicatieoutput is toegenomen sinds 2012: in 2013 en 2014 heeft het CRC respectievelijk 22 en 17 wetenschappelijke artikelen gepubliceerd in journals in Web of Science (WoS). Wel ligt de output (en ook de citatie-impact) iets onder het internationale gemiddelde. Daarbij moet echter opgemerkt worden dat het CRC echter ook een relatief kleine organisatie is. Dit maakt een harde vergelijking lastig. De omvang van het team wordt ook al zwakte aanzien binnen de evaluatie. Tevens dient ook opgemerkt te worden dat het CRC zich richt op toegepast onderzoek dat deels direct in dienst staat van de KMDA (vraaggestuurd). De sterke focus op toegepast onderzoek zorgt logischerwijs voor een beperktere wetenschappelijke output dan een instituut dat zich meer richt op fundamenteel onderzoek. De resultaten van de bibliometrische analyse dienen dan ook met voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.

Tegelijkertijd wordt de sterke integratie in de dierentuin, het vraaggestuurd onderzoek, als sterkte gezien van KMDA-CRC dat op die manier een zeer unieke positie bekleedt. Soortgelijke organisaties als het CRC zijn spaarzaam. De integratie in KMDA zorgt er ten eerste voor dat het CRC directe toegang heeft tot de dierentuincollecties (wat o.a. leidt tot meer vraaggestuurd onderzoek aangezien de dierverzorgers gericht vragen kunnen formuleren richting het CRC). Bovendien kan het CRC profiteren van de bredere activiteiten van de KMDA, zoals communicatieactiviteiten richting het grote publiek. Dit zorgt als het ware voor een hefboomeffect. Ook de combinatie van in-situ en ex-situ projecten binnen één organisatie is uniek.

Internationaal blijkt het CRC expert op het vlak van stamboeken en het beheren van populaties. Binnen EAZA heeft het CRC dan ook een belangrijke stem, en hebben daarmee impact op de prioritering van EAZA en dierentuinbeleid in het algemeen. De CRC-wetenschappers en andere medewerkers van de KMDA zijn bovendien nauw betrokken bij de trainingen en opleidingen voor medewerkers van collega-dierentuinen in het kader van de EAZA Academy. Het CRC heeft verder impact op het wetenschappelijk onderwijs. Dit gebeurt ten eerste door het begeleiden van doctoraatsstudenten. Het CRC heeft verder een grote rol in het geven van bachelor- en mastercursussen aan de universiteiten van Antwerpen en Utrecht (Nederland) en begeleidt ze jaarlijks enkele tientallen studenten bij hun bachelor- of masterdiploma. Binnen die dierentuingemeenschap neemt het CRC ook een leidende rol ten aanzien van nieuwe initiatieven. Een goed voorbeeld is de Biobank die het CRC met een aantal samenwerkingspartners aan het opzetten is. In deze Biobank zou genetisch materiaal van diersoorten uit heel Europa verzameld worden, ten behoeve van populatiemanagement en onderzoek. Dit biedt kansen voor nieuwe kennisuitwisseling en onderzoek.

Daarnaast heeft het CRC een gekwalificeerd en gemotiveerd team dat nationaal en internationaal erkend wordt als belangrijke samenwerkingspartner.

In de periode 2017-2020 behaalde KMDA-CRC tevens nagenoeg[87] alle KPI's (6 in totaal)[88].

We kunnen dus stellen dat met de middelen die KMDA-CRC van de Vlaamse overheid ontvangt, gelet op de beperkte capaciteit en werkzaam binnen een wetenschappelijke nichedomein, KMDA behoorlijk bijdraagt aan de beleidsdoelstelling die werd vooropgesteld.

Daarnaast speelt KMDA-CRC ook een belangrijk rol in het beleid rond wetenschapscommunicatie, gelet op haar integratie in een toeristische trekpleister. *Zo kent de KMDA educatieve panels en gidsenrondleidingen in Zoo en in Planckendael, maar wordt er ook gecommuniceerd via duidingsprogramma's op radio en TV, via internet, en in kranten en populair wetenschappelijke tijdschriften. Zo speelde het wetenschappelijk onderzoek van het CRC in 2012 een sleutelrol in het TV-één programma "Zoo of Love", en TV-serie "Zoo achter de Schermen". De publicaties van het CRC op het intranet en in de personeelskrant van de KMDA "Het Wandelend Blad" dragen bij tot informeren van het KMDA-personeel, evenals artikelen in het Zoo Magazine, nieuwsbrieven en publicaties op internet. Met deze kennis voorzien de Zoo-gidsen en de dierverzorgers de bezoekers van de dierentuinen van informatie (Evaluatie 2016).*
In oktober 2018 lanceerde KMDA het wetenschapscommunicatieplatform ZOO Science gericht op een breed doelpubliek: het grote publiek, wetenschappers, beleidsmakers, docenten en studenten, maar ook het voltallige KMDA-personeel. Het doel is te communiceren over het wetenschappelijk werk dat in beide parken van KMDA wordt verricht. Maar naast het

[87] In 2018 werd KPI 6 net niet bereikt (externe financiering)

[88] KPI1: peer reviewed publicaties; KPI2: citatie-impact; KPI3: deelname wetenschappelijke bijeenkomsten; KPI4: doctoraatsefficiëntie; KPI5: nationale en internationale samenwerking; KPI6: externe financiering

wetenschappelijk onderzoek 'sensu stricto' communiceert de Zoo Science website ook over het werk van de curatoren en hoofdverzorgers binnen de afdeling Zoölogie over onderwerpen als dierenwelzijn, het dagelijks beheer van de dierencollecties en fokprogramma's. Bijgevolg kunnen, naast het fundamenteel en toegepast onderzoek van het CRC, alle onderwerpen die specifieke expertise van het dierentuinpersoneel vereisen, gecommuniceerd worden onder dit label dat ook gebruikt wordt op sociale media en in de parken. Het biedt mensen de inhoud die ze misschien missen op de commerciële websites van de parken. Bovendien werd in 2019 een specifieke wetenschapscommunicator aangeworven binnen KMDA voor de implementatie van Zoo Science. Momenteel wordt een nieuw 5-jarig communicatieplan uitgewerkt.

Wat betreft het invullen van het Open Science beleid verwijzen we naar vraag 1.11.

31.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

KMDA slaagt erin om met de eerder beperkte financiering van de Vlaamse overheid en een beperkt team een publicatieprofiel te halen vergelijkbaar met soortgelijke internationale instellingen. De beperkte omvang van het team is eerder een zwakte van de instelling. Indien er meer subsidie beschikbaar zou zijn en er bijgevolg bijkomende wetenschappelijke profielen zouden ingezet kunnen worden, zou dit de wetenschappelijke excellentie nog meer ten goede komen.
Wat betreft het hefboomeffect: zoals reeds gezegd in vraag 1.5 is er zeker een hefboomeffect door de integratie van de onderzoeksinstelling in de KMDA, zo kan het CRC profiteren van de bredere activiteiten van de KMDA, zoals communicatieactiviteiten richting het grote publiek. Daarnaast probeert het CRC ook een financieel hefboom effect teweeg te brengen door jaarlijks 30% van de subsidie aan externe financiering binnen te halen (KPI).
Een van de conclusies uit de evaluatie in 2016 was dat *de subsidie van de Vlaamse overheid aan de KMDA op een juiste manier wordt aangewend en fungeert als een hefboom voor het verwerven van extra financiering. Het aantrekken van externe financiering blijft wel een aandachtspunt. Een van de knelpunten in het aantrekken van externe financiering is dat het CRC geen academische instelling is, wat betekent dat zij geen hoofdaanvrager kan zijn voor onderzoeksaanvragen bij bijvoorbeeld FWO. Om die reden is het CRC afhankelijk van universiteiten voor het indienen van aanvragen. Ten tweede focussen veel onderzoeksfondsen op innovatie en economische impact, terwijl de directe impact van het onderzoek van het CRC op die focusgebieden gering is (denk aan de conservatieactiviteiten). Tot slot speelt ook de beperkte capaciteit een rol: aanvraagprocedures voor met name Europese projecten zijn doorgaans zeer intensief, terwijl de slaagkans relatief laag is. Ook opereert het CRC in een zeer specifieke niche markt, wat het aantrekken van externe (internationale) financiering bemoeilijkt. Zo zien we in de internationale benchmark dat vergelijkbare instituten ook relatief weinig internationale financiering weten aan te trekken. Het aansluiten bij internationale consortia lijkt daarom het meest kansrijk*.

31.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Binnen de evaluatie 2016 werd een internationale benchmark uitgevoerd met 3 andere instituten. Uit de evaluatie 2016 leren we:

Er bestaan relatief weinig dierentuinen met een eigen onderzoeksafdeling (of andersom kennisinstellingen met directe toegang tot een dierencollectie). Ook de combinatie van in-situ en ex-situ projecten binnen één organisatie is uniek. Een internationale vergelijking is bovendien zeer lastig vanwege grote verschillen tussen instituten als het gaat om omvang (in aantal werknemers en budget), de organisatorische inrichting en het takenpakket. De benchmark is daarom ook niet bedoeld om de prestaties van instituten tegen elkaar af te zetten, maar om beter inzicht te krijgen in de verschillen (en overeenkomsten) tussen instituten. Om de vergelijking met andere instituten uit te diepen, hebben wij drie instituten gekozen om te vergelijken met het CRC. Dat zijn de volgende instituten:

- *Institute of Zoology van de Zoological Society of London (IoZ, Verenigd Koninkrijk): IoZ is de wetenschappelijke onderzoeksafdeling van de Zoological Society of London. Dit instituut is een internationaal bekend onderzoekscentrum gericht op de biologische aspecten van natuurbehoud en thema's relevant voor het behoud van diersoorten en hun habitat.*
- *Copenhagen Zoo (Denemarken): de Copenhagen Zoo kent een lange traditie van wetenschappelijk onderzoek. In de afgelopen jaren is dit toegenomen, onder meer door het opzetten van een wetenschappelijke afdeling. Wanneer we refereren naar de Copenhagen Zoo bedoelen we enkel de wetenschappelijke afdeling van de Zoo.*
- *Smithsonian Conservation Biology Institute (SCBI, Verenigde Staten): het SCBI, Verenigde Staten) werd opgezet om de natuurbehoudsprogramma's van de nationale zoo te ondersteunen met wetenschappelijk onderzoek.*

Copenhagen Zoo is het meest vergelijkbaar met KMDA-CRC qua omvang (resp 14 en 12 onderzoekers), plaats in de zoo en financiering. Qua publicaties, heeft Copenhagen een iets hogere output. De andere twee instellingen zijn veel groter (tussen de 80-100 onderzoekers) en beschikken dan ook over dito budgetten, waarbij de publicatie-output natuurlijk ook significant hoger is.

Daarnaast voert het Centrum voor O&O-monitoring (ECOOM)[89] voor elke 5-jaarlijkse evaluatie een onafhankelijke bibliometrische en technometrische studie om de wetenschappelijke prestaties van VIB over de tijd te evalueren en het te vergelijken met een 8-tal referentie-instituten. Uit deze evaluatie in 2016 bleek dat het CRC een citatie-impact heeft die in de buurt komt van het internationale gemiddelde, maar dat de meeste instituten beter presteren. Het instituut dat in termen van citatie-impact het meest op het CRC lijkt, is RZSS Edinburgh Zoo (zie ook vraag 1.5).

Uit de studie die ECOOM uitvoerde voor de huidige evaluatie (2021) werd KMDA-CRC vergeleken met 8 andere internationale instituten. Hieruit kunnen we nu voorlopig concluderen dat:

[89] https://www.ecoom.be/

The bibliometric analysis substantiates that KMDA scientists have achieved a citation impact that is close to the international standard, but below the standard set by a majority of the reference institutions. Many of those are comparable in terms of publication output, but the Copenhagen Zoo illustrates that the output can also be published in high-impact journals and can achieve a considerable citation impact.

Finally, in interpreting the bibliometric results, we should always remain fully aware of the specific nature of KMDA's scientific activities. Their character does have an impact on the nature of the publication and citation output. In addition, when analyzing publication impact, it is to be kept in mind that KMDA is mainly involved in veterinary sciences, zoology and ecology. As is well known, publication profiles in such fields also have their own, specific characteristics.

31.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

De 5-jaarlijkse evaluaties leren ons dat KMDA-CRC ondanks de beperkte omvang zeker een toegevoegde waarde heeft door haar unieke positie en integratie in de dierentuin. De door het Expertisecentrum voor O&O Monitoring (ECOOM) verrichte objectieve bibliometrische studies geven informatie over het publicatieprofiel van KMDA-CRC en over haar positie tov een aantal benchmarkinstituten (zie vorige vragen).

De eigen ervaring leert ons, vooral uit de evaluaties met panels van internationale experten, dat we KMDA-CRC moeten koesteren als een bijzonder unieke onderzoeksinstelling en als de belangrijke stem die het heeft binnen EAZA (European Association of Zoo and Aquaria). Vooral de impact die KMDA-CRC hierbij heeft op internationaal beleid binnen haar domein is indrukwekkend. Dit vertaalt zich onder meer in de oprichting van een EAZA bio-bank in 2017 (meer hierover in de conclusies van de lopende evaluatie eind juni 2021).

In een recent geaccepteerd wetenschappelijk artikel(Global trends in research output by zoos and aquariums) in het tijdschrift Conservation Biology dat de wetenschappelijke output van Zoos wereldwijd onder de loep nam, wordt KMDA genoemd als 1 van de top 15 Zoos in termen van wetenschappelijke productie tussen 1913 en 2019.

In een artikel verschenen op 30/4/2020 in het tijdschrift Journal of Zoo and Aquarium Research (JZAR) met de titel "The contributions of EAZA zoos and aquaria to peer-reviewed scientific Research, staat KMDA helemaal bovenaan de top 10 van publicerende EAZA- instituten zowel qua aantal peer reviewed publicaties in de periode 1998-2018 maar ook qua citatie-impact (op 1 na hoogste) en qua H-index (een citatie-index gedefinieerd door het aantal publicaties per organisatie met ten minste h citaties (Hirsch 2005). In vergelijking van deze studie met een vergelijkbare studie die in 2016 voor de Amerikaanse dierentuinen werd gedaan, scoort KMDA nét ietsje beter dan San Diego Zoo (met een onderzoeksinstituut met maar liefst 150 onderzoekers, wetenschappelijk medewerkers en ondersteunend personeel) die meestal toch wel als hét schoolvoorbeeld van een 'Scientific Zoo' wordt gezien.

31.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Gezien de wetenschappelijke missie van het KMDA-CRC zit de ondersteuning via convenanten met de Vlaamse overheid op het juiste bevoegdheidsniveau (wetenschap en innovatie is een regionale bevoegdheid).

31.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

KMDA-CRC wordt gedeeltelijk ook ondersteund voor haar werking door KMDA zelf, die haar inkomsten onder andere haalt uit haar toeristische en culturele activiteiten. Niettemin is een minimale basisfinanciering vanuit de overheid een absolute must om als stevig fundament te fungeren waarop een onderzoeksinstelling als KMDA-CRC, die eerder beperkt van omvang is, moeilijk externe financiering binnen kan halen en bovendien in een niche opereert, haar wetenschappelijk onderzoek verder kan bouwen. De constante in de financiering zorgt ervoor dat KMDA-CRC een langetermijn perspectief kan uitwerken en implementeren en dat ze zich kan focussen op onderzoek dat misschien niet het meest toeristisch attractieve is of het meest indrukwekkende resultaten kan opleveren. Het biedt KMDA-CRC ook de mogelijkheid om haar ex-situ projecten in het buitenland verder te zetten zonder directe return voor Vlaanderen. Financiering door private investeerders voor de onderzoeksopdrachten van KMDA-CRC is moeilijker te vinden, gelet op de weinig economische impact van het onderzoek en gelet op de vrij fundamentele focus binnen het onderzoek waar KMDA-CRC zich op richt.

31.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De instelling zelf kan nu al voor verschillende zaken gebruik maken van de ondersteuning van KMDA zelf.
Met betrekking tot de verplichtingen tot Open Science/ Open Data zal KMDA-CRC, net zoals de andere gesubsidieerde onderzoekinstellingen in Vlaanderen, gebruik kunnen maken van FRIS. FRIS (Flanders Research Information Space) is het regionale portaal over onderzoekers en hun onderzoek in Vlaanderen. De Vlaamse overheid wil met FRIS een uniek venster bieden op het onderzoek in Vlaanderen en de zichtbaarheid ervan vergroten. Het FRIS onderzoeksportaal bevat

informatie over het publiek gefinancierd wetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen. Het portaal en de FRIS-databank is voor de Vlaamse overheid een bron van inspiratie voor rapporten, analyses en statistieken voor beleidsvorming en het beter volgen van trends. De FRIS-portaalsite zal onderzoekers ook verenigen door interdisciplinair onderzoek aan te moedigen, onderzoekers te laten netwerken en het mogelijk te maken experts in bepaalde disciplines te vinden. Zie: *https://www.researchportal.be/nl* .

Aan de publiek gefinancierde onderzoeksinstellingen in Vlaanderen wordt gevraagd om in samenspraak met het Departement EWI kwalitatieve onderzoeksinformatie aan te leveren aan het FRIS-onderzoeksportaal. Verwacht wordt dat KMDA-CRC informatie verstrekt over de samenstelling, structuur en onderzoeksthema's, de onderzoekers en de onderzoeksresultaten sinds 2008. Deze informatie dient up to date gehouden te worden door 4X per jaar data aan te leveren. FRIS zal conform het Open Science beleid in Vlaanderen, optreden als toegangskanaal (discovery hub) naar het Europese Open Science Platform (EOSC).

Bovendien zal de jaarlijkse opvolging van de (kwantitatieve) KPI's van KMDA-CRC, net zoals bij de andere gesubsidieerde instellingen, in de volgende convenantperiode worden gekoppeld aan het FRIS. Op die manier kan het Departement EWI de data zelf verzamelen en hopen we een groot deel van de rapportage administratief te vereenvoudigen voor KMDA-CRC.

31.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In de evaluatie 2021 wordt naast een ex-post en een ex-ante evaluatie ook gevraagd naar een systeemevaluatie.
De resultaten van deze evaluatie zullen beschikbaar zijn eind juni 2021.

Uit de evaluatie 2016 leren we dat de rol van KMDA-CRC in de niche waarbinnen het opereert een leidende rol is die bijzonder gewaardeerd wordt door andere partner dierentuinen. *In het kader van de verdergaande internationalisering van de onderzoeksactiviteiten is het CRC actief betrokken bij verscheidene Europese en andere internationale platforms om mee vorm te geven aan het internationale beleid betreffende zoo-onderzoek en soortenbescherming. Zo speelt het CRC een actieve rol in het Europese samenwerkingsverband van dierentuinen 'EAZA'. Werknemers van het CRC vervullen verschillende belangrijke rollen binnen de organisatie: de directeur R&D van de KMDA is lid van het dagelijks bestuur van EAZA, de manager van het CRC is voorzitter van de onderzoekscommissie, en verschillende CRC-onderzoekers zijn nauw betrokken bij de EAZA Academy training en workshops. Het CRC was bovendien actief betrokken bij de totstandkoming van het wetenschappelijke tijdschrift voor de dierentuingemeenschap, het Journal of Zoo and Aquarium Research (JZAR). In dit tijdschrift kunnen artikelen gepubliceerd worden die soms wetenschappelijk gezien minder relevant zijn (door de kleine populaties in dierentuinen), maar die wel relevant zijn voor dierentuinen. Het CRC speelde verder in 2013 een belangrijke adviserende rol bij de totstandkoming van het "EU Zoos Directive Guidance and Best Practice" document dat in opdracht van de Europese Commissie werd ontwikkeld. De specifieke contributie van het CRC betreft de implementatie van de Europese Dierentuinwetgeving op het gebied van*

wetenschappelijk onderzoek en natuurbehoud. Bovendien wordt het CRC gezien als een belangrijk aanspreekpunt wanneer het gaat om stamboeken, het opstellen van guidelines voor het beheren van populaties of voor het opstellen van handleidingen of cursussen. Ook als organisator van workshops en evenementen wordt het CRC gewaardeerd. Zo organiseerde het CRC in 2014 een workshop rond moleculaire genetica in kweekprogramma's voor de internationale dierentuingemeenschap. Binnen die dierentuingemeenschap neemt het CRC ook een leidende rol ten aanzien van nieuwe initiatieven. Een goed voorbeeld is de Biobank die het CRC met een aantal samenwerkingspartners aan het opzetten is. In deze Biobank zou genetisch materiaal van diersoorten uit heel Europa verzameld worden, ten behoeve van populatiemanagement en onderzoek. Dit biedt kansen voor nieuwe kennisuitwisseling en onderzoek.

De samenwerkingsovereenkomsten die KMDA-CRC afsluit, hebben ofwel betrekking op het uitvoeren van onderzoek, of het opzetten van studentenuitwisselingen. Daarnaast bestaan er samenwerkingsverbanden voor het gebruik van faciliteiten. Zo wordt een deel van de genetische analyses buiten het KMDA uitgevoerd, en is er een overeenkomst met het Universiteit van Antwerpen om gebruik te maken van hun laboratoria. Ook zijn er veel samenwerkingen voor studentenuitwisselingen. Het unieke van het CRC is dat zij toegang heeft tot een grote dierencollectie. Studenten kunnen ook naar de in-situ projecten gestuurd worden. Voor universiteiten is dit ideaal, omdat zij steeds meer aan de internationalisering moeten doen. Zij geven aan dat het CRC een ideale partner is, omdat zij zorgen voor goede begeleiding in het buitenland.

Het onderzoek dat binnen KMDA-CRC wordt gevoerd naar dierenwelzijn kan ook van belang zijn voor het Vlaams beleid inzake dierenwelzijn (bv onderzoek naar minimumnormen voor het houden van dieren in dierentuinen).

31.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Jaarlijks worden de prestaties van KMDA-CRC door het Departement EWI beoordeeld aan de hand van de afgesproken KPI's die in de convenant zijn opgenomen. Sommige van die indicatoren worden pas gemeten na meerdere jaren of zelfs enkel op het einde van de looptijd van het convenant, om KMDA-CRC de flexibiliteit te bieden om zelf te plannen hoe ze aan de KPI kan voldoen. Na 5 jaar volgt dan vanuit het Departement EWI een grondige evaluatie van de afgelopen convenantperiode aan de hand van onder meer een deskstudie, zelf-evaluatie door KMDA-CRC, interviews, benchmarking met soortgelijke instituten en een plaatsbezoek door een panel van internationale experten. De resultaten van de evaluatie worden meegenomen naar de onderhandelingen over een nieuwe convenant. De evaluatie wordt gecoördineerd door de evaluatiecel van het Departement EWI en de uitvoering gebeurt door een externe consultant.

De zelfevaluatie bestaat uit zowel een ex-post- als een ex-antegedeelte en wordt door KMDA-CRC opgesteld op basis van een leidraad die het departement aanreikt. Het ex-antegedeelte van de zelfevaluatie behelst het opstellen van een ontwerp van beleidsplan of strategisch plan voor de periode die volgt op de looptijd van dit convenant. Dat ontwerp van beleidsplan of strategisch plan wordt mee beoordeeld in het kader van de evaluatie van KMDA-CRC

Het door de evaluatiecel voorgenomen uitgangspunt dat evaluaties dienen te evolueren en te innoveren, is in het bijzonder van toepassing op deze evaluatie van KMDA-CRC. Het

onderzoeksinstituut werd in opdracht van het departement al meerdere keren geëvalueerd. Ook voor de evaluatie van 2021 werd daarom een specifieke aanpak uitgewerkt, met nadruk op het ex -anteluik en inbreng van een systeembenadering. De evaluatie dient ook minstens terug te blikken op de evaluatie die in 2016 werd uitgevoerd. (*Plan van Aanpak, evaluatie KMDA-CRC, 2021)*

Uit ervaring blijkt dat de periodiciteit en methodologie van de jaarlijkse en 5-jaarlijkse evaluaties meer dan voldoende is.

31.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De impact van een **eenmalige besparing** van 15% op de subsidies voor het CRC in 2021 zal eerder beperkt zijn om de volgende redenen. Enerzijds, omdat KMDA-CRC toch al in "besparingsmodus" staat; door de Covid-19 beperkingen werd er minder uitgegeven het afgelopen jaar, omdat de werking noodgedwongen beperkt werd. Anderzijds kan een deel van het in 2020 en begin 2021 door Covid-19 ontstane overschot ingezet worden om eventuele voorziene besparingen op te vangen. Maar zelfs dan nog zouden toch nog een aantal activiteiten op een laag pitje moeten gehouden worden voor de rest van het jaar. Kortom, het zou neerkomen op gevolgen die vergelijkbaar zijn met de Covid-19 gerelateerde beperkingen in 2020/21. Die impact zou eerder beperkt zijn voor wat betreft de wetenschappelijke output en het behalen van de doelstellingen en KPI's.

Concreet zou een **eenmalige besparing** van 15% in 2021 betekenen dat CRC:

- in 2021 minder zal deelnemen aan internationale congressen (die waarschijnlijk de rest van dit jaar toch al virtueel zullen doorgaan);
- een tweetal vacatures niet zullen kunnen ingevuld worden dit jaar (maar er zullen géén medewerkers ontslagen moeten worden);
- een nieuw gepland doctoraatsproject niet zal opgestart worden in 2021, maar eerder pas in 2022 of nog later;
- de onderzoeksactiviteiten in de veldstations (Kameroen, Congo en Brazilië) tijdelijk verder zullen moeten afschalen;
- links en rechts de kaasschaafmethode zal moeten ingezet worden.

Voor de implementatie van het Strategisch Plan 2017-2021 zal een besparing weinig impact hebben, omdat dit plan dit jaar afloopt samen met het convenant.

Een **recurrente besparing** die ook voor de komende jaren zou doorgevoerd worden zou een meer ernstige impact hebben en de uitvoering van het nieuwe 5-jarenplan ernstig in gevaar brengen. In het concept voor de nieuwe strategie voor het CRC 2022-2026 zijn momenteel een aantal ambitieuze plannen opgenomen (waaronder een nieuw lange-termijn onderzoeksprogramma in De Zegge, inclusief een nieuw onderzoeksstation) die CRC hoopte in gang te kunnen zetten zonder daarvoor extra financiering nodig te hebben bovenop de subsidie niveau 2021. Als in de volgende periode van 5 jaar de subsidies voor onderzoek met 15% gekort zullen worden zal dat uiteraard een impact hebben op de uitvoering van deze strategie. Werkingsbudgetten zullen moeten herzien worden en anderzijds enkele geplande vacatures zullen niet ingevuld kunnen worden. Concreet komt dat er op neer dat voor de gehele werking de bestedingen moeten herbekeken worden en een aantal activiteiten beperkt moeten worden in de komende 5 jaar.

- 1 of 2 geplande doctoraten niet opstarten in de komende 5 jaar, en dan op zoek gaan naar alternatieve externe financiering,
- Een vacature voor een onderzoeksassistent voor het bonobo-onderzoek in Planckendael niet openstellen, en een extra labomedewerker voor de nieuwe biobank en daaraan gelinkte onderzoeksactiviteiten.
- De onderzoeksactiviteiten in de veldstations voor langere termijn reduceren.

In grote lijnen komt het er op neer dat KMDA-CRC zal moeten terugvallen op de werking zoals die was tijdens de periode 2011-2016. Op zich is dat nog altijd een werkbare situatie, maar het is een grote stap terug.

De grootste impact zal zijn dat we niet kunnen doorgaan met de geplande uitvoering van de plannen voor het natuurreservaat De Zegge. Op de lange termijn heeft dat bovendien gevolgen voor het adequaat beheer van het natuurreservaat op grond van wetenschappelijk onderzoek ter plaatse.

31.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Orpheus-instituut

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[90]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

51. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
52. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

32 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[90] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

32.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Het Orpheus Instituut is een instelling voor postinitieel onderwijs. Twee opdrachten: onderwijs en academisch artistiek onderzoek. Het instituut werd in 1996 opgericht. Het richt zich op het kruispunt van enerzijds artistieke prestaties en anderzijds reflectie, vraagstelling en onderzoek rond deze artistieke praktijk.

De wetenschappelijk opdracht van het instituut wordt uitgevoerd door het onderzoekscentrum 'ORCiM' (afkorting van Orpheus Research Center into Music), dat werd opgericht door het Orpheus Instituut in 2007. Orcim stelt zich tot doel kwalitatief hoogstaand artistiek onderzoek in muziek uit te voeren en te promoten. Artistiek onderzoek is onderzoek waarbij: het perspectief van de artiest bepalend is voor zowel de vraagstelling, de methode als het resultaat. M.a.w. bij artistiek onderzoek zijn de musici zelf onderzoekers. Sinds 2010 heeft het ORCiM een overkoepelende onderzoeksagenda: '*Artistic Experimentation in Music*'.

De modaliteiten van de subsidiering van post-initiële instellingen inzake wetenschappelijk onderzoek staan beschreven in het Wetenschaps-en innovatiedecreet: art. 61 tot en met art. 63: citatie uit art. 61: "*binnen de perken van de begrotingskredieten kan een subsidie ter beschikking gesteld worden* ***voor de uitbouw en bevestiging van de instelling als wetenschappelijk excellentiecentrum met internationale erkenning in het respectievelijk vakgebied***."

Aan de instelling wordt er jaarlijks een werkingssubsidie voor de uitbouw van het artistiek onderzoek toegekend. Hiervoor wordt er jaarlijks een krediet ingeschreven in de uitgavenbegroting van het departement EWI. De modaliteiten, de grootte van die subsidie, de toekenningsvoorwaarden, de strategische doelstellingen van de instelling enz… staan beschreven in een convenant, zijnde een meerjarige overeenkomst tussen de Vlaamse Overheid en de instelling. Het huidige convenant, met als looptijd van 2016 tot en met 2021, voorziet een jaarlijkse subsidie van ongeveer 550.000 euro. (onderhevig aan indexeringen, binnen de perken van het begrotingskrediet). Hierbij dient vermeld dat jaarlijkse kritische proces-indicatoren (KPI's) zijn bepaald in het convenant, waarbij de instelling financieel worden gesanctioneerd bij het niet behalen van die KPI's.

Wat artistiek onderzoek in muziek betreft (jaarlijks gesubsidieerd door het departement EWI), behoort de instelling tot de top inzake artistiek onderzoek in de wereld (excellentie). Verder dient er opgemerkt dat de staf van onderzoekers momenteel zeer internationaal is namelijk, twee derden van de onderzoekers zijn buitenlanders.

32.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De jaarlijkse werkingssubsidie is als volgt geëvolueerd (gestegen) de voorbije jaren:

- Convenant 2013 – 2016 ongeveer 300 Keuro jaarlijkse werkingssubsidie;
- Convenant 2017 – 2021 ongeveer 550 Keuro jaarlijkse werkingssubsidie.

Concreet: de laatste 5 jaar werden effectief de volgende bedragen toegekend

- 2017: 551 Keuro;
- 2018: 556 Keuro;
- 2019: 564 Keuro;
- 2020: 536 Keuro;
- 2021: 542 Keuro (initiële begroting 2021)

Volledigheidshalve moet hier ook in het kader van de acquisitie de Ton Koopman-collectie in 2020 een éénmalige projectsubsidie bijgerekend te worden die loopt over twee jaar 2020 en 2021: 488 Keuro, op jaarbasis 244 Keuro.

Deze projectsubsidie heeft betrekking op de integratie van de Ton Koopman-collectie binnen de instelling. Ton Koopman (1944) is een zeer bekende Nederlandse dirigent, die tijdens zijn leven een unieke verzamelingen heeft opgebouwd inzake manuscripten, boeken, notities enz…, hoofdzakelijk van de 17de en de 18de eeuw. Het is één van de belangrijkste verzamelingen (barokmuziek) in zijn soort in de wereld. Wat de financiering van deze Ton Koopman-collectie betreft heeft de instelling beroep gedaan op externe Belgische investeerders. In de loop van 2020 werden de stukken van die collectie (meer dan 20.000 stuks) naar Gent verhuisd, waar het instituut is gevestigd. Een oud pand: het "koetshuis" werd ter beschikking door de stad Gent voor 20 jaar ten einde deze collectie op een professionele manier te bewaren. Op te merken valt dat eind 2021 (einde van bovenvermelde projectsubsidie) de integratie van deze collectie niet zal beëindigd zijn; voor de verdere integratie en beheer zal er dan een additionele subsidie moeten toegekend worden.

Bijgevolg indien men rekening houdt met de subsidie van de Ton Koopman-collectie is de subsidie de laatste jaren meer dan verdubbeld.

Begrotingsmatig wordt de jaarlijkse werkingssubsidie aangerekend op basisallocatie: 1EE181, begrotingsartikel: EBO – 1EEB2HA-WT enerzijds en de projectsubsidie: Integratie Ton Koopman-collectie op basisallocatie: 1EC102, begrotingsartikel: EBO – 1EEB2JA-WT anderzijds van de uitgavenbegroting.

Eén dossierbehandelaar besteed hier ongeveer 10% (0,1 VTE) van zijn tijd in dit dossier: subsidiebesluiten opstellen, jaarverslag goedkeuren, meewerken aan de eindevaluatie, allerhande vragen beantwoorden van de instelling en het beleid enz…

32.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Hierbij verwijzen we naar het wetenschap-en innovatiedecreet, art. 61: zie boven: uitbouw en bevestiging van een wetenschappelijk excellentiecentum met internationale erkenning. De twee belangrijkste elementen van bovenvermelde tekst worden verder geduid:

- Internationaal: de buitenlandse onderzoekers in de meerderheid, veelvuldige buitenlandse contacten;
- Excellentie: de instelling bekleedt een toppositie in haar domein van artistiek onderzoek.

De verdere uitbouw van het Orpheus Instituut als een toonaangevende instelling inzake artistiek onderzoek met internationale erkening is zeker nog actueel gezien het bestaande art. 61 in het W. en I.-decreet.

32.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Naast de periodieke jaarlijkse evaluaties in het kader van de uitbetaling van de laatste subsidieschijf is de instelling het voorwerp geweest van twee evaluatiemomenten:

- Evaluatie eerste jaarhelft 2016 in het kader van eindevaluatie van het vorig convenant 2022 – 2016 uitgevoerd door de Nederlandse consultant: Technopolis. Deze evaluatie is beschikbaar op aanvraag bij het team evaluatie van de afdeling sturing en controle van het departement EWI.
- Evaluatie eerste jaarhelft 2021, in het kader van eindevaluatie van het vorig convenant 2017 – 2021, uitgevoerd door de Belgische consultant MusiQuE: Music Quality Enhancement?, welke nog niet afgerond is.

Vermits de evaluatie van 2021 nog niet afgerond is en de conclusies niet beschikbaar zijn, kan er met de evaluatie 2021 nog geen rekening worden gehouden.

Citatie uit het eindrapport 2016 van Technopolis: "Evaluatie van de wetenschappelijke opdracht van het Orpheus Instituut."

"*Het Orpheus Instituut is een uniek onderzoeksinstituut. Het instituut heeft het artistiek onderzoek in de muziek voor een groot deel gevormd en het speelt ook nu nog een hoofdrol speelt in het jonge domein.*

De onderzoeksfunctie van het Orpheus Instituut heeft gedurende de afgelopen convenantsperiode een indrukwekkende groei heeft doorgemaakt. De organisatiestructuur van het instituut is aanzienlijk geprofessionaliseerd. Het instituut heeft daarnaast zeer succesvol geïnvesteerd in het aantrekken van unieke externe competitieve financiering en excellente musici en onderzoekers. Dit heeft ertoe geleid dat het Orpheus Instituut een beeldbepalend instituut in het domein is en goed is gesitueerd om deze rol verder uit te breiden.

Maar ondanks deze gunstige situatie is het voortbestaan van het Orpheus Instituut niet evident. Het Orpheus Instituut ontvangt een beperkte basisfinanciering van de Vlaamse overheid. Het Departement Onderwijs geeft een subsidie van €625.000 aan basisfinanciering op jaarbasis. Deze financiering wordt met name besteed aan de werking van het instituut. Het Departement EWI geeft een subsidie van €300.000 per jaar aan het Instituut. Dit bedrag wordt gebruikt voor de aanstelling van een klein aantal permanente onderzoekers.

Deze kleine groep onderzoekers en staf slaagde erin tijdens de afgelopen convenantsperiode relatief grote bedragen aan competitieve projectfinanciering van internationale fondsen binnen te halen. Zonder uitzondering ging het om prestigieuze fondsen die het instituut en Vlaanderen internationaal op de kaart zetten.

Voor het Orpheus Instituut is nu de tijd aangebroken om zijn weg naar volwassenheid verder voort te zetten en het jonge domein van artistiek onderzoek naar muziek verder te versterken. Een grotere basisfinanciering is daarvoor onontbeerlijk. Dat zou het instituut in staat moeten stellen om meer ambitieuze research grants binnen te halen, het domein verder te versterken, verder te werken aan haar onderzoeksoutput, en Vlaanderen op de kaart te blijven zetten als een belangrijk centrum voor muziek en muziekonderzoek."

32.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Zoals reeds vermeld wordt er gewerkt met in de regel vijfjarige convenanten. In die convenanten worden strategische doelstellingen uitgewerkt en last but not least kritische procesindicatoren per werkingsjaar gedefinieerd. Indien die kritische procesindicatoren niet behaald worden, dan wordt de instelling hiervoor financieel gesanctioneerd. De laatste jaren heeft de instelling **steeds de vooropgestelde KPI's behaald.**

Verder wordt er opgemerkt dat de instelling de doelstellingen uit het W en I-decreet (als post-initiële instelling) van zich enerzijds internationaal te profileren en anderzijds excelleren ruimschoots behaald (zie 1.3.)

Tot slot wordt er geciteerd uit de evaluatie van Technopolis van 2016 inzake deze unieke onderzoeksinstelling:

"*Conclusies*

Het Orpheus Instituut is een uniek onderzoeksinstituut. Het instituut heeft het artistiek onderzoek in de muziek voor een groot deel gevormd en het speelt ook nu nog een hoofdrol speelt in het jonge domein.

De onderzoeksfunctie van het Orpheus Instituut heeft gedurende de afgelopen convenantsperiode een indrukwekkende groei heeft doorgemaakt. De organisatiestructuur van het instituut is aanzienlijk geprofessionaliseerd. Het instituut heeft daarnaast zeer succesvol geïnvesteerd in het aantrekken van unieke externe competitieve financiering en excellente musici en onderzoekers. Dit heeft ertoe geleid dat het Orpheus Instituut een beeldbepalend instituut in het domein is en goed is gesitueerd om deze rol verder uit te breiden.

Maar ondanks deze gunstige situatie is het voortbestaan van het Orpheus Instituut niet evident. Het Orpheus Instituut ontvangt een beperkte basisfinanciering van de Vlaamse overheid. Het Departement Onderwijs geeft een subsidie van €625.000 aan basisfinanciering op jaarbasis. Deze financiering wordt met name besteed aan de werking van het instituut. Het Departement EWI geeft een subsidie van €300.000 per jaar aan het Instituut. Dit bedrag wordt gebruikt voor de aanstelling van een klein aantal permanente onderzoekers.

Deze kleine groep onderzoekers en staf slaagde erin tijdens de afgelopen convenantsperiode relatief grote bedragen aan competitieve projectfinanciering van internationale fondsen binnen te halen. Zonder uitzondering ging het om prestigieuze fondsen die het instituut en Vlaanderen internationaal op de kaart zetten.

Voor het Orpheus Instituut is nu de tijd aangebroken om zijn weg naar volwassenheid verder voort te zetten en het jonge domein van artistiek onderzoek naar muziek verder te versterken. Een grotere basisfinanciering is daarvoor onontbeerlijk. Dat zou het instituut in staat moeten stellen om meer ambitieuze research grants binnen te halen, het domein verder te versterken, verder te werken aan haar onderzoeksoutput, en Vlaanderen op de kaart te blijven zetten als een belangrijk centrum voor muziek en muziekonderzoek."

32.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De instelling is wereldwijd een voorloper in de ontwikkeling van artistiek onderzoek in muziek. In het algemeen kan gesteld worden dat het instituut met eerder beperkte middelen een bijzonder grote "return on investment" genereert.

Deze 'return' behelst meerdere aspecten van efficiëntie, die hieronder worden opgesomd, met telkens enkele voorbeelden.

1/ financiële efficiëntie:

- Uit de voorbije evaluatieverslagen en jaarverslagen werd reeds duidelijk dat de instelling een indrukwekkende staat van dienst heeft opgebouwd wat betreft het aantrekken van externe financiering. In de periode 2012-2020 (voornamelijk de laatste twee convenanten) ontving het instituut in totaal **€4.073.800** van EWI. In dezelfde periode is het instituut erin geslaagd **€5.257.000** aan externe financiering aan te trekken.

2/ organisatorische efficiëntie:

- Met een minimum aan support staff worden jaarlijkse meerdere internationale seminaries en conferenties georganiseerd. Diezelfde (beperkte) staff staat tevens in voor de vele productie-aspecten van de onderzoeksoutput; (publicaties, instrumenten, workshops, etc) en voor de volledige administratie.
- Administratie, studentenbeheer, enz: sterk cloud-based en vergevorderd in digitalisering;

3/ output efficiëntie:

- Via systemen van samenwerking en netwerking slaagt het instituut er in om met relatief weinig onderzoeks-FTE's toch een aanzienlijke hoeveelheid aan onderzoeksoutput te genereren.
- Enkele voorbeelden
    - MOOC

      Een MOOC (Massive Open Online Course) is een gratis online cursus die wereldwijd beschikbaar en toegankelijk is. In 2019 maakte het Orpheus Instituut de (wereldwijd) eerste MOOC over artistiek onderzoek in muziek. De cursus is beschikbaar op het prestigieuze platform edX en werd al door meer dan 5.000 mensen gevolgd. Een 60-tal video's met 23 verschillende sprekers bieden een introductie tot de meest relevante onderzoekstools, -technieken en -methodes. Op het einde van de cursus, na het maken van de opdrachten, zal men een volledig onderzoeksvoorstel geschreven hebben;

- Verwerving van de Ton Koopman Collectie : een private collectie (Barokke bibliotheek, top-erfgoed) werd vanuit het buitenland naar Vlaanderen gehaald via private funding, met infrastructurele hulp van de Stad Gent (zie hoger);
- Indrukwekkende serie publicaties;
- Aanleg van unieke collectie instrumenten waarvan sommige als unica gebouwd worden in samenwerking met pianobouwer Chris Maene. Deze instrumenten vormen het artistiek materiaal voor experimenteel onderzoek.

4/ efficiëntie in onderwijsorganisatie:

- De instelling organiseert sinds 2004 de eerste inter-universitaire doctoraatsopleiding in artistiek onderzoek. Bovendien is dit een internationale opleiding, in samenwerking met Vlaamse en buitenlandse universiteiten. Het samenbrengen van de allerhoogste expertise wordt superefficiënt gerealiseerd via samenwerking met top-instituten;
- Jonge doctoraatskandidaten (50-tal applicaties per jaar, 90% buitenlandse kandidaten) worden via toelatingsexamens op (onder meer) digitale wijze geëxamineerd.

5/ netwerk efficiëntie:

- De instelling is wereldwijd genetwerkt. Het netwerk omvat top-instituten over verschillende continenten.

De bescheiden dimensie van het instituut laat toe om extreem wendbaar en flexibel in te spelen op nieuwe uitdagingen en om vernieuwende ideeën snel in praktijk te gieten.

32.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Vooreerst dient er vermeld te worden dat deze onderzoeksinstelling uniek in zijn soort is: volledige focus op het artistiek onderzoek. In die optiek is **een echte benchmark niet mogelijk**.

In het kader van de eindevaluatie van het convenant 2013 – 2016 werd er door de consultant Technopolis een internationale benchmark-studie uitgevoerd inzake de kritische massa. Belangrijke opmerking wat deze internationale benchmark betreft, **is dat onderstaande onderzochte onderzoeksinstellingen maar deels actief zijn in het artistiek onderzoek in muziek** (zie hoger). Op te merken valt dat de instelling op dat ogenblik maar 300 Keuro aan jaarlijkse EWI-subsidiëring kreeg.

Citatie door de consultant Technopolis:

"Het ARNE NORDHEIM CENTRUM FOR ARTISTIC RESEARCH coördineert de onderzoekscapaciteit van de Norwegian Academy of Music. Deze heeft een onderzoekscapaciteit van zeker 85 VTE, die allen op de eigen loonlijst staan. In de praktijk wordt dit volume niet altijd gehaald, omdat veel individuele stafleden liever doceren dan onderzoek doen. De turnover van het personeel is beperkt, omdat men een deel van de onderzoekers vaste contracten kan bieden. De massa aan onderzoeks-VTE's op basisfinanciering ligt ongeveer een factor 17 boven het niveau van het Orpheus Instituut. Deze massa wordt volledig in stand gehouden met een basisfinanciering door de Noorse overheid

Het ROYAL CONSERVATOIRE OF SCOTLAND heeft 12 onderzoeks-VTE's op basisfinanciering, en 22 fulltime doctoraatsstudenten op de eigen loonlijst. Daarnaast heeft men een Research & Knowledge Exchange cel (RKE cel) bestaat uit onderzoekers die zich vooral bezighouden met ondersteuning op het gebied van die . strategische allianties, en het aanvragen van beurzen. Totale omvang van deze cel is 3,8 VTE. Het volume aan onderzoeks-VTE's op basisfinanciering ligt ongeveer een factor 7,5 boven het niveau van het Orpheus Instituut. Ook deze wordt in stand gehouden met een basisfinanciering door de Schotse overheid.

De KUNSTUNIVERSITÄT GRAZ heeft 12 voltijds professors, twee voltijds senior onderzoekers die het onderzoek ondersteunen, en twaalf voltijds doctoraatsstudenten. Allen ontvangen beurzen van de Kunstuniversität Graz. Ook deze worden in stand gehouden met een basisfinanciering door de Oostenrijkse overheid Het volume aan onderzoeks-VTE's op basisfinanciering ligt ongeveer een factor 5 boven het niveau van het Orpheus Instituut. Ook deze wordt in stand gehouden met een basisfinanciering door de Oostenrijkse overheid."

32.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

De instelling is om de 5 jaar het voorwerp van een evaluatie, het jaar waarin het lopend convenant ten einde loopt. De laatste wetenschappelijke studie over die instelling dateert van 2016 en toen werd onder meer de toegevoegde meerwaarde van de instelling onderzocht.

Vooreerst wordt er opgemerkt dat de instelling wetenschappelijk actief is in een kleine niche namelijk artistiek onderzoek in muziek. Er wordt nogmaals geciteerd:

"*De wetenschappelijke meerwaarde van instellingen in meer traditionele en volwassen wetenschapsdomeinen wordt doorgaans geanalyseerd aan de hand van een bibliometrische analyse. In het geval van het Orpheus Instituut is dat niet mogelijk. Het Orpheus Instituut publiceert relatief weinig via de peer-reviewed kanalen die in meer traditionele domeinen gangbaar zijn. De publicaties die er wel zijn, worden weinig geciteerd. In Appendix C.1 op bladzijde.* ***Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.*** *worden de details uitgelegd. De benchmark in Appendix B laat zien dat dit ook in andere vooraanstaande instituten in het artistiek onderzoek in de muziek niet ongewoon is.*

Artistiek onderzoek in de muziek maakt gebruik van een zeer diverse set publicatiemethoden.

Een alternatieve, bredere analyse die gebruik maakt van academia.edu, laat ook publicaties zien die niet via peer-reviewed kanalen worden uitgezet. In Appendix C.2 op bladzijde. ***Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.*** *worden de details uitgelegd. Deze analyse laat zien dat onderzoekers van het Orpheus Instituut op academia.edu iets minder publiceren en aanzienlijk minder gevolgd worden dan hun collega's in het 'muziek-domein'. Het is niet uit te sluiten dat onder de collega's in het 'muziek-domein' veel musicologen zijn die een rijkere publicatie- en citatie-cultuur kennen.*

Ook uit de interviews, en uit het Expert Panel blijkt dat het Orpheus Instituut onmiskenbaar een wetenschappelijke meerwaarde heeft voor het onderzoeksdomein. Het heeft in grote lijnen vorm gegeven aan het domein zoals dat nu bestaat, hetgeen ook erkend wordt door de benchmarkinstituten. Ook nu is het nog één van de leidende instituten in het onderzoeksdomein. Het Expert Panel omschrijft de internationale wetenschappelijke status van het Orpheus Instituut als volgt:

"The Expert Panel was extremely impressed by the Orpheus Institute. We regard it as a stellar example of the longstanding tradition of Flemish innovation in emerging fields. Orpheus is making major contributions to the field of Artistic Research (a field it was instrumental in establishing), as well as to the cultural infrastructure of Flanders. Orpheus is a world leader in Artistic Research.""

32.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Er is geen aanleiding voor of vraag naar een bevoegdheidsherverdeling.

32.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De instelling is actief op twee domeinen: onderzoek en onderwijs. Fundamenteel onderzoek is per definitie een taak voor de overheid. De private sector kan dit onderzoek (artistiek in muziek) niet vermarkten en bijgevolg hieruit geen inkomsten genereren.

32.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Neen, administratieve last momenteel beperkt: 0,1 VTE: zie hoger.

32.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Vooreerst dient te worden vermeld dat het Orpheus Instituut een instelling is van post-initieel onderwijs. Per definitie een link met het dep. Onderwijs. Het academisch onderzoek, welke het dep. EWI subsidieert, heeft repercussies op de onderwijs-activiteit en vice-versa (kruisbestuiving).

Het artistiek onderzoek in muziek is een volwaardige wetenschappelijke discipline geworden. Ontegensprekelijk heeft deze instelling, welke een buitenbeentje is, bij de wetenschappelijke instellingen een niet te verwaarlozen culturele dimensie voor de stad Gent, Vlaanderen en België.

Belangrijk hierbij is om ook de aanschaf van de Ton Koopmancollectie van vorig jaar te vermelden, één van de belangrijkste wereld-collecties inzake muziekstukken hoofdzakelijk van de 17-en de 18-eeuw. Het is niet enkel een onuitputtelijk bron voor het artistiek onderzoek, maar het is ook een toegankelijke bibliotheek, welke door andere wetenschappelijke disciplines kan onderzocht worden: theologie, geschiedenis, grafologie enz...

32.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren volstaat.
Twee evaluatie:

- Een **jaarlijkse periodieke evaluatie**, waarbij het inhoudelijk en financieel verslag wordt goedgekeurd in het kader van de volledige uitbetaling van de subsidie: laatste voorwaardelijke schijf.
- Een **eind-evaluatie** op het einde van het convenant waarbij de voorbije jaren van het convenant worden geëvalueerd en er ook wordt vooruitgekeken naar de komende waarvoor dan een convenant wordt opgesteld. In de regel is de duurtijd van een convenant vijf kalender-of begrotingsjaren. Deze eindevaluatie wordt uitgevoerd door

een extern consultant, waarbij onder meer een site-visit wordt georganiseerd van onafhankelijk internationaal panel van experten en een benchmark van drie vergelijkbare instituten. Bij deze eindevaluatie wordt er dan ook vooruitgekeken, waarbij de conclusies worden meegenomen bij het opstellen van een toekomstig convenant.

32.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De werkingssubsidie aan de instelling is gestegen van ongeveer 300 Keuro naar ongeveer 550 Keuro. Daarnaast krijgt de instelling in 2020 en in 2021, een subsidie van 244 Keuro voor de integratie van de Ton Koopmancollectie jaarlijks (488 Keuro in het totaal) waarbij de instelling vraagt om die jaarlijkse projectsubsidie van 244 Keuro te incorporeren in haar jaarlijkse werkingssubsidie, om de verdere integratie van en het onderzoek op de Ton Koopman-collectie een structurele taak voor het instituut zal betekenen.

De instelling staat momenteel aan de top wat artistiek onderzoek betreft. Om deze toppositie te behouden is het uiteraard van belang dat de instelling een bepaalde kritische massa heeft met artistiek onderzoekers. Hiervoor dient een minimum aan structurele financiering te worden voorzien, teneinde een minimale bestaffing en onderzoekersploeg te hebben.De instelling kon de laatste jaren externe financiering verzilveren, waaronder ERC grant, fonds baillet Latour (zie hoger).

Een daling van de subsidie van 15% zou als rechtstreeks gevolg hebben dat het aantal artistieke onderzoekers zou dalen en dat staat uiteraard haaks met de permanente vraag van de instelling voor meer subsidies om een bepaalde kritische massa te hebben/te behouden en hiermede haar toppositie inzake artistiek onderzoek te kunnen handhaven. Ik verwijs hierbij ook naar de drie benchmark-instellingen, welke ettelijk malen groter zijn dan de instelling en bijgevolg zou een upsizing van de subsidie logischer zou zijn dan een downsizing. Tot slot verwijs ik ook naar de eerste aanbeveling van de eindevaluatie van 2016: vergroot de basisfinanciering van 300 Keuro naar 600 Keuro, waarbij er uiteindelijk 550 Keuro werd toegekend. Er kan dan ook **minder middelen ter beschikking gesteld worden aan de integratie van de Ton Koopmancollectie**. Zoals boven vermeld is deze collectie een quasi onuitputtelijke bron voor artistiek onderzoek en is bijgevolg zeer belangrijk voor de uitbouw van de instelling. Naast eigen onderzoek door de instelling, kan deze unieke collectie als studiemateriaal dienen voor ander wetenschappelijke disciplines: geschiedenis, grafologie, theologie enz…

32.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Beleidsdoorlichtingsfiche Alamire

//

Titel van het beleidsinstrument: ALAMIRE

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[91]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
53. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
54. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

33 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[91] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

33.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

De Alamire Foundation vzw werd in 1991 opgericht als een joint venture tussen KU Leuven (Onderzoeksgroep Musicologie) en Musica (Impulscentrum voor Muziek). Als internationaal studiecentrum stelt de Alamire Foundation zich tot doel academisch en praktijkonderzoek te stimuleren, te coördineren en uit te voeren. Daarbij concentreert zij zich specifiek op de muziek en het muziekleven in de Nederlanden van de middeleeuwen tot 1800. Bijzondere aandacht gaat uit naar het in kaart brengen en ter beschikking stellen van onbekend of onontgonnen materiaal. Met inzet van state of the art methodes, onder meer op het vlak van digitalisering en doorgedreven auralisatietechnologie, wordt dit muzikaal erfgoed geconserveerd, bestudeerd en gevaloriseerd.

De muziek, in handschrift of druk, wordt ontsloten door traditionele publicaties als inventarissen, facsimile's en kritische tekstuitgaven en via innoverende digitale databanken. De wetenschappelijke discussies en conclusies vinden hun weg naar monografieën en vaktijdschriften, waaronder het eigen Journal of the Alamire Foundation (https://www.brepolsonline.net/loi/jaf). Samenwerking en contacten met de academische en de uitvoerderswereld, erfgoedinstellingen en de culturele sector resulteren in internationale conferenties en praktijklabo's, festivals en concerten, tentoonstellingen en multimedia-applicaties. Sinds haar stichting in 1991 profileert de Alamire Foundation International Centre for the Study of Music in the Low Countries (vzw) zich als een Vlaams instituut voor het interdisciplinair onderzoek en de valorisatie van deze muziek. De centrale focus ligt op de rijke Vlaamse polyfonie, met daarnaast ook aandacht voor de traditie van het gregoriaans. Na een kwart eeuw van internationaal gelauwerd pionierswerk was de organisatie in 2018 klaar om haar werking te consolideren, verder te professionaliseren en zowel regionaal als internationaal breder uit te bouwen.

Voor de periode 1 juli 2018 tot 31 december 2023 zette de Alamire Foundation een strategisch plan met drie onderzoekslijnen uit, die elk hun eigen finaliteit hebben, maar die in al hun aspecten met elkaar verbonden zijn. De interactie tussen wetenschap en kunst, die door technologie wordt ondersteund, vormt het basisprincipe van dit traject. De totaalbenadering is erop gericht langs verschillende wegen en met inzet van diverse middelen en methodes het muzikaal erfgoed van de Lage Landen op de kaart te zetten.

(1) de omslag van materieel naar digitaal erfgoed door bronnengericht onderzoek: de bronnen die het basismateriaal vormen voor het onderzoek en de valorisatie van de Alamire Foundation, zijn wereldwijd verspreid en worden bewaard in al dan niet openbare instellingen en privé-verzamelingen. Ook hun materiele conditie of hun kwetsbaar en kostbaar karakter staan hun toegankelijkheid vaak in de weg. De Alamire Foundation rekent het tot haar opdracht om deze handschriftelijke en gedrukte bronnen digitaal samen te brengen, te bewaren, beschikbaar te stellen en onderzoeksmatig te ontginnen. Zij maakt hiervoor gebruik van het Alamire Digital Lab (ADL), een mobiele fotografische opstelling waarmee opnames in hoge resolutie worden gerealiseerd. Om zijn state of the art karakter te garanderen, wordt dit labo voortdurend verder ontwikkeld en uitgebreid. De beelden worden vervolgens geïntegreerd en ontsloten via de multidisciplinaire Integrated Database for Early Music (IDEM). De inzet van spitstechnologie zorgt voor beelden in de hoogste kwaliteit en creëert vernieuwende mogelijkheden om ze optimaal te visualiseren en de bronnen, waar nodig, digitaal te restaureren of te reconstrueren. Door het creëren van meerwaarde is het beeld niet enkel een afgeleide van het materieel object, maar krijgt het zelf de status van born-digital erfgoed;

(2) van visueel naar klinkend erfgoed door praktijkgericht onderzoek: in het verlengde van de grondige studie en de ontsluiting van de bronnen legt de Alamire Foundation er zich op toe om de muziek zoals ze in handschriften en drukken is overgeleverd, tot klinken te brengen. Hierdoor zet ze een stap verder dan het traditioneel musicologisch onderzoek en neemt ze binnen het domein van de studie van de muziek voor 1600 een unieke positie in. Het overbruggen van de kloof tussen genoteerde en klinkende muziek is echter een complex proces dat multidisciplinaire onderzoeksexpertise vergt. Om dit traject te faciliteren en te optimaliseren, wordt een tweeledig Sound Lab – met een A(nalytisch) en een I(nteractief) Lab – uitgebouwd, dat in de door de Alamire Foundation geconcipieerde Library of

Voices (LoV) in de Norbertuspoort op de site van de Abdij van Park (Leuven – Heverlee) zal worden geïntegreerd. De Library of Voices zal in september 2018 geopend worden. Ondersteund door een exhaustieve collectie vakpublicaties, kondigt dit onderzoekscentrum zich aan als de ideale omgeving om op een wetenschappelijke manier met historische bronnen aan de slag te gaan. Dankzij innovatieve technieken – waaronder interactieve, wandbrede schermen – zullen onderzoekers, musici en bezoekers kennismaken met de resultaten van het Alamire Digital Lab en de Integrated Database for Early Music.

(3) van verborgen naar toegankelijk erfgoed door valorisatiegericht onderzoek: op dezelfde abdijsite opereert de Alamire Foundation vanuit het Huis van de Polyfonie, dat zich profileert als centre of excellence en het platform bij uitstek en de uitvalsbasis voor verspreiding en maatschappelijke implementering van onderzoek en wetenschappelijke en publiekgerichte valorisatie. Alhoewel de Vlaamse polyfonisten op muzikaal vlak een even hoog niveau en een even grote impact hebben gehad als de Vlaamse primitieven op de schilderkunst, zijn zij niet in het collectief geheugen ingebed. Dit heeft in belangrijke mate te maken met het feit dat zij nauwelijks in de onderwijscurricula zijn geïntegreerd. De Alamire Foundation intensiveert tijdens de komende vijf en een half jaar haar programma om hieraan te remediëren. De open access tools die zij daarvoor inzet, zijn gerelateerd aan de intentie om via wetenschapscommunicatie een zo breed mogelijke doelgroep te bereiken, die zowel het onderwijs en de kunstopleidingen, als het aanbod voor de internationale cultuurliefhebber omvat.

Het onderzoeksplan stelt een aantal concrete realisaties voorop, die intermediaire evaluatie en eventuele interne bijsturing van het traject toelaten. Alhoewel deze wetenschappelijke deliverables in het strategisch plan telkens aan een onderzoekslijn worden gekoppeld, worden ze zoveel mogelijk met elkaar verbonden en op elkaar afgestemd.

In 2018 werd een eerste convenant afgesloten tussen Alamire Foundation en de Vlaamse overheid. In het convenant worden de bepalingen opgenomen over de financiële ondersteuning, de strategische en operationele doelstellingen, rapportering, evaluatie, KPI's, …

De te realiseren Strategische Doelstellingen (SD) van de Alamire Foundation zijn:

1. Het verrichten, promoten en faciliteren van interdisciplinair en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek in muziek en muziekcultuur in de Lage Landen met een focus op Vlaamse polyfonie;
2. Het valoriseren van onderzoeksresultaten door middel van historische uitvoeringen, publicaties, website, tentoonstellingen, contractonderzoek, dienstverlening, enz…;
3. Het onderwijzen, informeren en inspireren van het brede publiek, de Vlaamse overheid en andere belanghebbenden.

Met het oog op de hierboven vermelde SD's zal de Alamire Foundation de volgende **Operationele Doelstellingen realiseren:**

<u>Strategische doelstelling 1:</u>

OD 1. De positie van de Alamire Foundation als internationaal wetenschappelijk excellentiecentrum met unieke faciliteiten bestendigen en verder uitbouwen;

OD 2. Het opsporen, inventariseren en digitaliseren van muzikale bronnen aan de hand van innovatieve technieken in het Alamire Digital Lab (ADL) en de ontsluiting ervan via de Integrated Database for Early Music (IDEM);

OD 3. Het aantrekken van hooggekwalificeerde onderzoekers om de bestaande expertise binnen Alamire Foundation aan te vullen.

<u>Strategische doelstelling 2:</u>

OD 4. Het verder uitbouwen van het Huis van de Polyfonie en de Library of Voices als internationale gerenommeerde faciliteiten voor het uitvoeren van praktijkgericht onderzoek;

OD 5. Interdisciplinair werken zowel binnen de Alamire Foundation als daarbuiten en gebruik maken van (onderzoeks)netwerken om nieuwe samenwerkingsverbanden te ontwikkelen en zo ook de onderzoeksresultaten maximaal te valoriseren.

<u>Strategische doelstelling 3:</u>

OD 6. De ontsluiting en bekendmaking van de resultaten van het onderzoek door middel van het uitwerken van educatieve projecten en rondreizende tentoonstellingen;

OD 7. Het ontwikkelen van het concept dat zal leiden tot het uitbouwen van het Multimediaal Museum van de Meerstemmigheid als educatief centrum voor het brede publiek rond polyfone muziek uit de Lage Landen.

33.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De overheidsfinanciering van het instituut vanuit het Departement EWI via een convenant werd pas opgestart in 2018 voor de periode van juli 2018- eind 2023. In het convenant wordt gesteld dat jaarlijks onder voorbehoud van de definitieve goedkeuring door het Vlaams Parlement in de Vlaamse uitgavenbegroting een subsidie wordt ingeschreven die gelijk is aan het basisbedrag van 400.000 euro (jaarlijks vermeerderd met gezondheidsindex) voor de plichten, vermeld in het Convenant. Dat bedrag van 400.000 euro kan vanaf het begrotingsjaar 2020 jaarlijks (en cumulatief) verhoogd worden met 200.000 euro (tweehonderdduizend euro) al naargelang aan de voorwaarden voldaan is die in artikel 7 (KPI 3) worden omschreven en dit tot een maximum basisbedrag van 800.000 euro (achthonderdduizend euro).
Een overzicht van de subsidies sinds 2014 kan in onderstaande tabel 1 worden teruggevonden:

Tabel 5: overzicht totale subsidie aan Alamire vanuit EWI

Jaar	2018	2019	2020	2021
Vlaamse subsidie (in k euro)	200	406	616 (+ 142)[92]	823 (681)[93]

Binnen het Departement EWI wordt KMDA opgevolgd door 0.1 VTE

33.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Gelinkte beleidsdoelstelling uit Beleidsnota Economie, Wetenschap en Innovatie 2019-2024:

Het ondersteunen van top fundamenteel onderzoek in specifieke domeinen
(Inhoudelijk structuurelement 'domeinspecifiek fundamenteel wetenschappelijk onderzoek'):
Alamire
In 2018 werd met Alamire Foundation vzw een convenant afgesloten met betrekking tot wetenschappelijk onderzoek voor de periode 2018-2023. Als internationaal studiecentrum concentreert de Alamire Foundation zich specifiek op de muziek en het muziekleven in de Nederlanden van de middeleeuwen tot 1800. Met de inzet van innovatieve technologie wordt dit muzikaal erfgoed geconserveerd, bestudeerd en gevaloriseerd. In 2022 zullen de prestaties in deze eerste convenantperiode geëvalueerd worden.
De werking van Alamire sluit als onderzoeksinstelling ook sterk aan bij *het Vlaams beleid rond wetenschapscommunicatie* (2015-2020, momenteel nieuw plan 2021-2030 in opmaak) en het *Vlaamse Open Science beleid* (2020) (zie ook vraag 1.11).

[92] Eind 2020 werd al een voorafname van de subsidie 2021 toegekend (voor uitgaven jan 2021) zijnde 142k euro
[93] Effectieve toekenning 681 k euro. +142k euro voorafname in 2020 brengt het totale budget voor 2021 op 823 k euro.

33.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Jaarlijks worden de prestaties van Alamire in het voorgaande jaar geëvalueerd door het Departement EWI op basis van de Kritische Performantie Indicatoren geformuleerd in het Convenant.

De Instelling zal voor het eerste volgend jaar grondig geëvalueerd worden op haar prestaties in de aflopende convenantsperiode door het Departement EWI met behulp van een consultant.

Artikel 16 van het convenant stelt dat de evaluatie zal rekening houden met:

- Het overkoepelende institutionele strategisch plan;
- het behalen van de SD's, OD's en de KPI's;
- de jaarverslagen die de Alamire Foundation tijdens de duur van dit Convenant heeft bezorgd;
- het Zelfevaluatierapport dat de Alamire Foundation heeft opgesteld;
- een bibliometrische analyse;
- het oordeel van een internationaal panel van experten dat daarvoor onder andere een bezoek ter plaatse brengt;
- een benchmarking met andere vergelijkbare instellingen;
- een analyse van de impact van de activiteiten van de Alamire Foundation op vlak van wetenschap, technologie, innovatie en cultuur.

De resultaten van de evaluatie zullen beschikbaar zijn eind 2022.

33.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Een van de doelstellingen van het beleid is excellent fundamenteel onderzoek ondersteunen binnen een aantal specifieke thema's waaronder die waar Alamire onderzoek in verricht (polyfonie, muziekleer, valorisatie van onderzoek richting concerten…).

De wetenschappelijke output en outcome van Alamire worden jaarlijks opgevolgd aan de hand van een aantal afgesproken Kritische Performantie Indicatoren.

In de convenantperiode 2018-2023 zijn dat 4 grote KPI's met een aantal subKPI's:

KPI1 Wetenschappelijke excellentie en output

1.1 Publicatie peer-reviewed tijdschrift
De Alamire Foundation draagt het wetenschappelijk onderzoek over muziek en muziekcultuur in de Lage Landen uit. Ze publiceert onder haar eindredactie en coördinatie jaarlijks twee edities van een internationaal peer-reviewed tijdschrift onder de naam Journal of the Alamire Foundation. Elke editie bevat minimaal vijf artikelen. De artikelen worden in hoofdzaak in het Engels gepubliceerd en ondergebracht in drie rubrieken: papers volgens thema, free papers en papers met betrekking tot praktijkonderzoek. Elk nummer is verkrijgbaar in een papieren editie en wordt met ingang van 2019 ook online gepubliceerd als 'open access journal'. Op basis van inhoudelijke criteria kan ervoor worden geopteerd een dubbel nummer te publiceren in plaats van één editie in het voorjaar en één in het najaar.
1.2 Publicatie facsimile
De Alamire Foundation zal jaarlijks één papieren facsimile van een welgekozen origineel muziekmanuscript publiceren, dit op ware grootte van het artefact. De kwaliteit zal daarbij steeds in relatie staan met de state-of-the-art-standaarden van het Alamire Digital Lab dat elk beeld digitaliseert op minimaal 80 miljoen pixels. De ontsluiting van het digitale beeld, complementair aan de papieren facsimile-editie, gebeurt in IDEM. De Alamire Foundation neemt de eindredactie en de coördinatie op zich en zorgt voor het garanderen van een uitmuntende publicatie in de lijn van het state-of-the-art-karakter van het Alamire Digital Lab en de Integrated Database for Early Music.
1.3 Publicatie Boek
De Alamire Foundation zal jaarlijks een wetenschappelijk boek in het Nederlands en het Engels onder de naam Studie / Study publiceren in de reeks Leuven Library of Music in Facsimile. Zij neemt daarvoor de eindredactie en de coördinatie op zich. Deze peer-reviewed publicatie beschrijft op een wetenschappelijk toegankelijke manier een manuscript, een reeks composities, een componist of een verzameling van codices. Het inhoudelijke terrein bestrijkt muziek uit de middeleeuwen, renaissance en barok met aandacht voor Vlaamse polyfonie met accent op de 15de en de 16de eeuw, het gregoriaanse muzikale erfgoed uit de 10de tot de 18de eeuw en de beiaardmuziek in de Lage Landen.
1.4 Digitalisering
De Alamire Foundation krijgt de opdracht om unieke muziekbronnen die eeuwen geleden met het nodige vakmanschap in de Lage Landen zijn gemaakt en door hun fysieke toestand en/of verspreiding niet of beperkt toegankelijk zijn, terug samen te brengen door middel van hoogtechnologische middelen. Dit ter bevordering van het onderzoek en het ontsluiten van het Vlaams cultureel erfgoed. Zij zal jaarlijks met haar Alamire Digital Lab minstens 25 bronnen (in binnen- en buitenland) digitaliseren en waar nodig reconstrueren. Dit vereist een jaarlijkse uitbreiding van de digitale opslagruimte met circa 2,5 TB. Elk beeld wordt centraal bewaard als RAW-bestand, omgezet naar een TIFF-bestand en na verwerking en toevoeging van metadata, via een state-of-the-art viewer, publiek ontsloten in JPEG2000-formaat. Op basis van nauwgezette afspraken met internationale instituten, erfgoedinstellingen en privécollecties/personen wordt bepaald in welke kwaliteit en onder welke vorm (bijvoorbeeld met of zonder watermerk) de beelden online door de Alamire Foundation worden aangeboden. Ook wordt het tijdstip van online plaatsen in onderling overleg met de eigenaar van het manuscript bepaald.
1.5 Ontsluiting IDEM databank
De Alamire Foundation ontsluit de met het Alamire Digital Lab gemaakte of de door andere actoren aangeleverde beelden (bijvoorbeeld beelden van een internationale bibliotheek die in samenwerking met de Alamire Foundation de digitalisering in haar eigen werking integreert) op een digitaal gestuurd platform onder de naam Integrated Database for Early Music (IDEM). Jaarlijks zal zij minstens tien volledige muziekbronnen ontsluiten die worden voorzien van geverifieerde metadata. De beelden kunnen door iedereen worden geconsulteerd en voor toegang tot de gedetailleerde metadata is enkel een eenvoudige registratie vereist. Met een up-todate viewer kan er worden ingezoomd en kunnen handschriften met elkaar worden vergeleken. IDEM werkt op basis van internationale normen en standaarden (waaronder het International Image Interoperability Framework (IIIF)).

KPI 2: Valorisatie en praktijkonderzoek

De Alamire Foundation zal zijn projecten 'Huis van de Polyfonie' en 'Library of Voices', beide gelegen op de site van de Parkabdij in Heverlee, inzetten voor (praktijk)onderzoek.
Zij doet dit door jaarlijks:

- twee ensembles in residentie uit te nodigen voor een minimum periode van 1 week (niet noodzakelijk aansluitend);
- twee labosessies te organiseren;
- haar collectie instrumenten jaarlijks tweemaal ten dienste te stellen van onderzoek en valorisatie;
- jaarlijks intra of extra muros een overlegmoment te organiseren tussen de wetenschappelijke en de uitvoerende wereld.

Zij doet dit door driejaarlijks:

- één senior fellow uit te nodigen voor een minimum periode van 1 week;
- één wetenschappelijke conferentie intra of extra muros te organiseren.

Deze subindicatoren worden gemeten bij de eindevaluatie in 2022.

KPI 3: Externe inkomsten

De Alamire Foundation genereert gemiddeld jaarlijks minstens 75% van de verkregen EWI-subsidies aan extra inkomsten. Deze externe inkomsten worden opgehaald via:

- Lokale, regionale (oa via andere Vlaamse subsidiekanalen buiten de subsidie vermeld in onderhavige overeenkomst) federale, Europese en internationale overheden;
- giften, mecenaat, sponsoring of donaties in natura door fundraising of

schenkingen;
- specifieke samenwerkingsverbanden voor projecten en opdrachten, met inbegrip van Alamire Foundation-projecten die lopen via geassocieerde onderzoeksgroepen.

Vanaf 2020 kan tevens, indien in het voorgaande begrotingsjaar (bv 2019) aan deze KPI is voldaan, de subsidie voor het daaropvolgende begrotingsjaar (bv 2020) verhoogd worden met 200.000 euro (cumulatief tot een maximum van 800.000 euro (exclusief indexeringen)).

KPI 4: Communicatie

De Alamire Foundation ontsluit het onderzoek naar het grote publiek kaderend binnen het beleid rond wetenschapscommunicatie (zie ook artikel 10). Toekomstgericht zet zij in op:

- over de volledige looptijd van het convenant, minstens 5 (preferentieel jaarlijks)
- multimediale reportages om de wetenschappelijke resultaten en de valorisatie ervan internationaal uit te dragen. Deze is wetenschappelijk onderbouwd en heeft als doel de verworven kennis zo ruim mogelijk te verspreiden via (sociale) media en tijdens (inter)nationale activiteiten van de organisatie;
- jaarlijks het Huis van de Polyfonie en de Library of Voices elk op minstens twee momenten open te stellen voor een breed publiek; Hierbij zal de Alamire Foundation trachten om jaarlijks minstens 600 bezoekers aan te trekken.
- minstens één activiteit per jaar in het kader van onderwijs en educatie (in samenwerking met, bijvoorbeeld, de Koninklijke Bibliotheek van België) met jaarlijkse minstens 25 deelnemers.

De jaarlijkse toelage van EWI wordt opgehangen aan de resultaten op deze KPI's.
Uit het nazicht van het jaarverslag 2018 en 2019 blijkt dat alle indicatoren ruimschoots werden behaald[94]. Het jaarverslag 2020 is nog onder evaluatie, maar gelet op de COVID perikelen zal dit een atypische evaluatie worden. Hieruit kunnen we concluderen dat het beleid rond excellent wetenschappelijke onderzoeksinstelling doeltreffend is wat Alamire betreft.
De doelstellingen rond het wetenschapscommunicatiebeleid worden ingevuld door de activiteiten die voldoen aan de doelstellingen van KPI 4.
Wat betreft het invullen van het Open Science beleid verwijzen we naar vraag 1.11.

33.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Bij de start van het convenant in 2018 werkten er 2.95 VTE's bij Alamire. De subsidie van de Vlaamse overheid werd vooral aangewend om het personeelsbestand uit te breiden zodat de ambitieuze plannen van de kleine onderzoeksinstelling konden geïmplementeerd worden. Ondertussen (2020), na een eerder bescheiden totale subsidie van de Vlaamse overheid (1.2 mio euro voor 3 jaar), is de organisatie gegroeid en zijn er meer dan drie keer zoveel werknemers actief, zijnde 10.75 VTE's.
Om haar onderzoek en activiteiten te kunnen uitvoeren slaagt Alamire er jaarlijks in om een hoge return voor Vlaanderen binnen te halen aan de hand van externe financiering. Zowel op Europees vlak (ERC beurzen) als op Vlaams vlak (FWO: Hercules, Strategisch Basisonderzoek …). De doelstelling die de Vlaamse overheid vooropgesteld had om jaarlijks 75% van de financiering aan

[94] In 2019 werd de intentie om KPI1.1 te halen belangrijker gezien dan het uiteindelijke resultaat dat werd beïnvloed door een geval van overmacht.

externe middelen aan te trekken is bijzonder hoog in vergelijking met andere instellingen waar de doestelling voor die KPI doorgaans veel lager ligt. Toch slaagt Alamire, een kleine onderzoeksgroep, er jaar na jaar in om deze voor hen hoge doelstelling te halen en zelfs te overtreffen. In 2018 bedroegen de externe inkomsten 350k euro en in 2019 400k euro.
Aangezien Alamire Foundation juist ook financiering ontvangt via verschillende andere kanalen binnen de Vlaamse overheid (o.a. via FWO en Kunstendecreet 2017-2021) wordt in het artikel betreffende deze KPI duidelijk gesteld dat dubbelfinanciering ten allen tijden moet vermeden worden en dat deze subsidie enkel kan aangewend worden voor personeelskosten, werkingskosten,… die nog niet gedekt zijn door andere subsidies (bv vanuit beleidsdomeinen Jeugd, Cultuur, Media en Sport) van de Vlaamse overheid. Bij de jaarlijkse evaluatie wordt dit nauwgezet opgevolgd worden. Men kan stellen dat de subsidie die betrekking heeft op dit convenant aangewend wordt voor het wetenschappelijk onderzoek en de valorisatie van de onderzoeksresultaten en dat de subsidie die wordt uitgereikt via het Kunstendecreet zal aangewend worden voor de artistieke invulling.
Een hefboomwerking zien we ook in de praktijk door de combinatie van cultuur en wetenschap in het valoriseren van heel specifiek wetenschappelijk onderzoek naar praktijkgericht onderzoek en concerten en culturele evenementen (tentoonstellingen). Het grote publiek komt via het culturele parcours op die manier ook in contact met het hoogtechnologische (digitalisering en innovatieve auralisatietechnologieën) onderzoek van Alamire. Bovendien heeft Alamire een uitgebreid internationaal netwerk waarin ze de Vlaamse polyfonie in het buitenland met verve promoot (oa in New York (Leuven Chansonnier), via de Vlaamse Permanente Vertegenwoordiging in Italië, … Met betrekking tot dit laatste: eind 2019 ontving de Alamire Foundation een projectsubsidie van 100.000 euro voor de organisatie van een Vlaams-Italiaans cultuurprogramma in het kader van “Parma Culturele Hoofdstad van Italië”. De Alamire Foundation ontwikkelde samen met de Vlaamse Permanente Vertegenwoordiging een concert- en conferentieprogramma rond het thema “Vlaanderen en het Hof van Farnese”, met luiken in Parma, Rome en Vlaanderen. Helaas kon dit programma niet plaatsvinden in 2020 omwille van Corona en werd het doorgeschoven naar nader te bepalen data in 2021 of 2022.

33.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina’s):

Volgend jaar zal Alamire in de 5- jaarlijkse evaluatie een benchmark ondergaan uitgevoerd door de Consultant, naast een bibliometrische benchmark uitgevoerd door het Expertisecentrum voor O&O Monitoring (ECOOM). Het zal echter niet eenvoudig zijn om geschikte benchmarkinstituten te vinden daar het opzet en de onderzoeksdoelen van Alamire zeer uniek zijn in de wereld.
De resultaten van de benchmark en de evaluatie zullen beschikbaar zijn eind 2022.

33.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

De 5-jaarlijkse evaluatie met inbegrip van de bibliometrische en benchmarkstudies zal ons volgend jaar meer leren over de positie, prestaties en outcome van Alamire.

De eigen ervaring, via de evaluatie van de jaarrapporten leert ons dat Alamire een unieke onderzoeksinstelling is met een wereldwijd netwerk (oa ambassade van Italië) die momenteel de gevraagde doelstellingen ruimschoots behaald.

Er is geen direct wetenschappelijk onderzoek beschikbaar over de instelling op zich. Alamire geeft wel zelf een wetenschappelijk tijdschrift uit, uniek in de wereld, Journal of the Alamire Foundation (https://www.brepolsonline.net/loi/jaf).

33.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Gezien de wetenschappelijke missie van het Alamire en de link met KULeuven zit de ondersteuning via convenanten met de Vlaamse overheid op het juiste bevoegdheidsniveau (wetenschap en innovatie is een regionale bevoegdheid).

33.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Gelet op de aard van het eerder fundamentele onderzoek en de sector waarbinnen de valorisatie plaatsvindt, lijkt het weinig waarschijnlijk dat de private sector een onderzoeksinstituut als Alamire zou ondersteunen. Er is weinig economische impact van het soort onderzoek dat Alamire uitvoert. Door de externe fondsenwerving boort Alamire evenwel wel andere bronnen aan dan louter overheden zoals fondsen om haar activiteiten te bekostigen. Niettemin is een minimale basisfinanciering vanuit de non-profit sector/overheid een absolute must om als stevig fundament te fungeren waarop een onderzoeksinstelling als Alamire, die heel beperkt van omvang is en in een niche opereert, haar wetenschappelijk onderzoek verder kan bouwen. De constante in de financiering zorgt ervoor dat Alamire verder kan groeien en een langetermijn perspectief kan uitwerken en implementeren en dat ze zich kan focussen op onderzoek dat misschien niet het meest attractieve is of de meest indrukwekkende resultaten kan opleveren.

33.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De instelling zelf kan nu al voor verschillende zaken gebruik maken van de ondersteuning van KULeuven: Als eerstelijnspartner van de Onderzoeksgroep Musicologie beheert de Alamire Foundation onderzoeksmiddelen die via het FWO Vlaanderen en/of de KU Leuven onder het promotorschap en de verantwoordelijkheid van David Burn en/of Bart Demuyt worden aangevraagd. Deze middelen worden geheel of gedeeltelijk (in geval van een consortium) rechtstreeks aan de KU Leuven toegekend, maar staan ter beschikking van het door de Alamire Foundation gestuurde onderzoek, dankzij de toekenning van persoonlijke mandaten of projectkredieten. Evenals de Onderzoeksgroep Musicologie is ook ESAT een directe partner, waarmee wordt samengewerkt in (Europese) dossiers, zoals de ERC Consolidator Grant SONORA – The Spatial Dynamics of Room Acoustics (totaal meerjarig bedrag: €2.000.000,-). Middelen van dit project zijn bij de opstart van de Alamire Sound Labs in de Library of Voices aangewend voor personeel, werking en occasioneel in de Library of Voices gebruikte audio-apparatuur.

De instelling zelf verder administratief laten afslanken lijkt weinig haalbaar gelet op de beperkte omvang.

Met betrekking tot de verplichtingen tot Open Science/ Open Data zal Alamire, net zoals de andere gesubsidieerde onderzoekinstellingen in Vlaanderen, gebruik kunnen maken van FRIS. FRIS (Flanders Research Information Space) is het regionale portaal over onderzoekers en hun onderzoek in Vlaanderen. De Vlaamse overheid wil met FRIS een uniek venster bieden op het onderzoek in Vlaanderen en de zichtbaarheid ervan vergroten. Het FRIS onderzoeksportaal bevat informatie over het publiek gefinancierd wetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen. Het portaal en de FRIS-databank is voor de Vlaamse overheid een bron van inspiratie voor rapporten, analyses en statistieken voor beleidsvorming en het beter volgen van trends. De FRIS-portaalsite zal onderzoekers ook verenigen door interdisciplinair onderzoek aan te moedigen, onderzoekers te laten netwerken en het mogelijk te maken experts in bepaalde disciplines te vinden. Zie: *https://www.researchportal.be/nl* .

Aan de publiek gefinancierde onderzoeksinstellingen in Vlaanderen wordt gevraagd om in samenspraak met het Departement EWI kwalitatieve onderzoeksinformatie aan te leveren aan het FRIS-onderzoeksportaal. Alamire dient informatie te verstrekken over de samenstelling, structuur en onderzoeksthema's, de onderzoekers en de onderzoeksresultaten sinds 2008. Deze informatie dient up to date gehouden te worden door 4X per jaar data aan te leveren. FRIS zal conform het Open Science beleid in Vlaanderen, optreden als toegangskanaal (discovery hub) naar het Europese Open Science Platform (EOSC).

Bovendien zal de jaarlijkse opvolging van de (kwantitatieve) KPI's van Alamire, net zoals bij de andere gesubsidieerde instellingen, in de volgende convenantperiode waar mogelijk worden gekoppeld aan het FRIS. Op die manier kan het Departement EWI de data zelf verzamelen en hopen we een groot deel van de rapportage administratief te vereenvoudigen voor Alamire.

33.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In de evaluatie 2022 zal er ook een systeembenadering worden toegepast waarbij zal gekeken worden wat de rol is van Alamire in haar eigen ecosysteem en wat de rol is van dat ecosysteem op Alamire zelf. De resultaten van deze evaluatie zullen beschikbaar zijn eind 2022.
Het zal echter niet evident worden aangezien Alamire een zeer unieke speler is in de wereld. Wat we nu al kunnen stellen is dat de Alamire opereert op het snijvlak tussen de wetenschappelijke en culturele wereld en dat de wisselwerking tussen beide zorgt voor hefbomen in beide richtingen.

De Alamire Foundation is als Studiecentrum van Muziek in de Lage Landen een onontbeerlijke partner voor het excellent wetenschappelijk onderzoek van muzikaal erfgoed met focus op de rijke Franco-Vlaamse polyfonie uit de 15de 16de eeuw en het gregoriaans uit de Lage Landen. De organisatie onderscheidt zich vanwege haar beleidsoverschrijdende, interdisciplinaire en innovatieve aanpak, van bron tot klinkende uitvoering:

- identificeren (opsporen, waarderen) van muzikaal erfgoed uit de Lage Landen in Vlaanderen en in het buitenland;
- digitaliseren: met het mobiele Alamire Digital Lab en state-of-the-art methodes in functie van wetenschappelijk onderzoek en duurzame ontsluiting;
- onderzoeken: interdisciplinaire kennisopbouw (in samenwerking) met excellente onderzoekers en onderzoeksinstellingen in Vlaanderen en het buitenland, gebruikmakend van innovatieve technieken (bijv. praktijkonderzoek met akoestische modellen van historische ruimtes in het Alamire Sound Lab/Library of Voices), inzet van historisch geïnformeerde uitvoeringspraktijkmodellen, innovatieve mediatechnieken of artificiële intelligentie;
- ontsluiten: via de gelaagde Integrated Database for Early Music voor onderzoekers en uitvoerders; door wetenschappelijke monografieën of vaktijdschriften zoals het eigen open access Journal of the Alamire Foundation of peer reviewed uitgaven in de reeks Leuven Library of Music in Facsimile;
- valoriseren: tijdens concerten van topkwaliteit met zowel jong talent als internationaal gerenommeerde musici; op colloquia in Vlaanderen en internationaal; met reizende tentoonstellingen en valorisatie van muzikaal erfgoed voor het brede publiek via multimedia-applicaties in museale context (KBR Museum, …).

Het belang van de organisatie ligt in de diverse onderdelen van haar werking met binnen elk luik een focus op excellentie, innovatie en (internationaal) partnerschap. Op die wijze draagt ze bij tot de verschillende beleidsdoelstellingen. Daarbij slaat de organisatie bruggen tussen het Vlaamse erfgoed van eeuwen geleden en het publiek van vandaag, tussen de academische en de praktijkwereld en stimuleert ze de interactie tussen kunst/erfgoed en wetenschap ondersteund door technologie. De Alamire Foundation werkt onmiskenbaar beleidsoverschrijdend in de domeinen cultureel erfgoed (bron), cultuur en technologie (diverse vormen van valorisatie).

Diverse maatschappelijke meerwaarden worden gecreëerd

- door de tewerkstelling van medewerkers, onderzoekers en betrokken partners (academische en niet academische partners/leveranciers);
- door bij te dragen aan het ontwikkelen van de samenleving (kennisopbouw, fundamenteel onderzoek, Vlaanderen als kennisregio),

- door bij te dragen aan het algemeen welzijn (muziek verbindt, creëert welbehagen, bevordert sociale cohesie).

En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?
Het beleid en de beleidsondersteuning van EWI is een noodzakelijke voorwaarde voor de structurele werking van de Alamire Foundation zoals deze is vastgelegd in het Convenant en het Strategisch Plan 2018-2023. Het uitgestippelde groeipad met strategische en operationele doelstellingen kan enkel worden gerealiseerd met steun van de Vlaamse Overheid.

33.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Jaarlijks worden de prestaties van Alamire door het Departement EWI beoordeeld aan de hand van de afgesproken KPI's die in de convenant zijn opgenomen. Sommige van die indicatoren worden pas gemeten na meerdere jaren of zelfs enkel op het einde van de looptijd van het convenant, om Alamire de flexibiliteit te bieden om zelf te plannen hoe ze aan de KPI kan voldoen. Na 5 jaar volgt dan vanuit het Departement EWI een grondige evaluatie van de afgelopen convenantperiode aan de hand van onder meer een deskstudie, zelf-evaluatie door Alamire, interviews, benchmarking met soortgelijke instituten en een plaatsbezoek door een panel van internationale experten. De resultaten van de evaluatie worden meegenomen naar de onderhandelingen over een nieuwe convenant. De evaluatie wordt gecoördineerd door de evaluatiecel van het Departement EWI en de uitvoering gebeurt door een externe consultant.
De zelfevaluatie bestaat uit zowel een ex-post- als een ex-antegedeelte en zal door Alamire worden opgesteld op basis van een leidraad die het departement aanreikt. Het ex-antegedeelte van de zelfevaluatie behelst het opstellen van een ontwerp van beleidsplan of strategisch plan voor de periode die volgt op de looptijd van het huidige convenant. Dat ontwerp van beleidsplan of strategisch plan zal mee beoordeeld worden in het kader van de evaluatie van Alamire.

Uit ervaring blijkt dat de periodiciteit en methodologie van de jaarlijkse en 5-jaarlijkse evaluaties meer dan voldoende is.

33.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Een recurrente besparing van 15% heeft een substantiële impact op de werking van de Alamire Foundation. Deze kan enkel worden gerealiseerd door in eerste instantie te schrappen in de middelen van personeel. Daarbij is een grondigere herstructurering wellicht aan de orde waarbij gezocht wordt naar een nieuw evenwicht en het optimaliseren van de inzet van aanwezige (of af te stoten) kennis en vaardigheden (functies) voor de realisatie van de strategische en operationele doelstellingen.

Daarnaast heeft de recurrente besparing een negatieve impact op de werkingsmiddelen, een verlies dat moet/kan opgevangen worden door diverse maatregelen:

- kostenbesparingen (analyse van de recurrente kosten en optimalisaties waar mogelijk). De mogelijke winsten zijn hier relatief beperkt omdat dit valt onder het goed huisvaderschap van de organisatie;
- zoeken naar alternatieve financiering (projectmiddelen, samenwerkingen, …). Hiervoor is tijd een bepalende factor en er kunnen geen garanties op voorhand worden gegeven, derhalve zijn de winsten hier moeilijk lang op voorhand te begroten;
- bijkomende inkomsten (verkoop/adviesverlening). Zolang deze passen binnen de doelstellingen van de organisatie;

Bovenstaande maatregelen mogen in geen geval een kwaliteitsverlies tot gevolg hebben.

33.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Vlerick Business School

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

///

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[95]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

55. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
56. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

34 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[95] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

34.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

De Vlerick Business School is een instelling voor postinitieel onderwijs. Twee opdrachten: onderwijs en academisch onderzoek inzake bedrijfseconomie.

De modaliteiten van de **subsidiering van post-initiële instellingen inzake wetenschappelijk onderzoek staat beschreven in het Wetenschaps-en Innovatiedecreet**: art. 61 tot en met art. 63: art. 61: binnen de perken van de begrotingskredieten kan een subsidie ter beschikking gesteld worden **voor de uitbouw en bevestiging van de instelling als wetenschappelijk excellentiecentrum met internationale erkenning in het respectievelijk vakgebied.**

Aan de instelling wordt er jaarlijks een werkingssubsidie voor academisch onderzoek toegekend vanuit het departement EWI. Hiervoor wordt er jaarlijks een krediet ingeschreven in de uitgavenbegroting van het departement EWI. De modaliteiten, de grootte van die subsidie staan toekenningsvoorwaarden, de strategische doelstellingen van de instelling enz… zijn vermeld in een convenant.

Het lopend convenant met als looptijd van 2020 tot en met 2024 voorziet in 2020 een basisbedrag 489.000 euro en dat vanaf 2021 tot en met 2024 wordt verhoogd tot een jaarlijks basisbedrag van 739.000 euro.

34.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De jaarlijkse werkingssubsidie is als volgt geëvolueerd de voorbije jaren, vanaf 2021 een opstap van ongeveer 50%:

- Convenant 2013 – 2019: een basisbedrag van ongeveer 500 Keuro; gelet op het feit dat alle KPI's meestal niet werden bereikt, werd een deel van de laatste voorwaardelijke schijf van 15% niet uitbetaald in uitvoering van het convenant;
- Lopende Convenant 2020 – 2024: een basisbedrag van 489 Keuro in 2020, vanaf 2021 een basisbedrag van 739 Keuro.

Bovenvermelde bedragen in het convenant zijn onderhevig aan indexeringen. Concreet werden de voorgaande jaren in het kader van het lopend convenant volgende subsidiebedragen toegekend:

- 2017: 500 Keuro (uitbetaald 462.500 euro, laatste schijf niet volledig uitbetaald);
- 2018: 507 Keuro (uitbetaald 468.975 euro, laatste schijf niet volledig uitbetaald);
- 2019: 513 Keuro (uitbetaald 493.762 euro, laatste schijf niet volledig uitbetaald);
- 2020: 487 Keuro (laatste voorwaardelijke schijf nog niet uitbetaald, voorwaarden dienen gecontroleerd te worden);
- 2021: 742 Keuro (initiële begroting 2021, laatste voorwaardelijke schijf nog niet uitbetaald).

Budgettaire inschrijving van de werkingssubsidie voor de instelling in de initiële begroting 2021:
begrotingsartikel: EBO - 1EEB2KA – WT, basisallocatie: 1EE182: VAK 742 Keuro: subsidie werd toegekend bij MB van 1 februari 2021.

Eén dossierbehandelaar besteedt hier ongeveer 10% (0,1 VTE) van zijn tijd in dit dossier: subsidiebesluiten opstellen, jaarverslag goedkeuren, meewerken aan de eindevaluatie enz…

34.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De verdere uitbouw van het Vlerick Business School als een excellente business school is zeker nog actueel. De economische waarde wordt in onze maatschappij geschapen in performante bedrijven, die kunnen concurreren op de internationale markt. Belangrijk hierbij is de vorming van kaderleden en bedrijfsleiders werkzaam in die bedrijven. Ten einde aan de top te blijven inzake deze vorming, dienen deze business-schools zo excellent mogelijk onderzoek uit te voeren.

Hierbij citeer ik ook uit het wetenschap-en innovatiedecreet, art. 61: zie boven: *"uitbouw en bevestiging van een **wetenschappelijke** excellentiecentum met **internationale** erkenning"*.

De twee belangrijkste elementen van boververmelde tekst worden verder geduid:

- **Internationaal**: enkele voorbeelden van actuele internationale samenwerkingsverbanden: EU H2020 project: Added Value of Storage in Distribution Systems, EU H2020 project: Market Enabling interface to Unlock Flexibility Solutions for cost-effective Management of smarter Distributions Grids;
- **Excellentie**: ten einde die excellentie permanent op te volgen werd in het lopend convenant 2020 – 2024 een specifieke KPI 2 gedefinieerd: "Aandeel hoog-geciteerde publicaties van de instelling, m.a.w. het aantal keer dat een publicatie wordt geciteerd in andere publicaties, toont aan hoe excellent die publicatie is."

De verdere uitbouw van de Vlerick Business School als instelling met excellent onderzoek met internationale erkenning is zeker nog actueel, gezien het bestaande art. 61 in het W. en I. decreet (zie boven).

34.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Ja, de laatste 5 jaar was de instelling het voorwerp van een externe evaluatie, van het Nederlandse onderzoeksbureau: Dialogic Evaluatie van de subsidiëring van Vlerick Business School voor de ondersteuning van wetenschappelijk onderzoek, in het kader van de eindevaluatie van het vorig convenant.

Op pagina 79 tot en met 87 van de evaluatie staan de conclusies vermeld, onderverdeeld in volgende rubrieken:

- Evolutie van de organisatie;
- Intern onderzoeksbeleid;
- Kwaliteitsbewaking;
- Personeel;
- Financiële verantwoording;
- Rapportering;
- Gerealiseerde output (KPI's);
- Wetenschappelijke en Maatschappelijk meerwaarde;
- Samenwerking;
- Internationale positie;
- SWOT;
- Ontwerp van strategisch onderzoeksplan 2020 - 2024

Twee rubrieken worden geciteerd uit het evaluatie:

"*Wetenschappelijke en maatschappelijke meerwaarde*

- *In de afgelopen jaren heeft Vlerick verder geïnvesteerd in de kwaliteit van het academisch onderzoek door het uitbreiden van het aantal doctoraatsstudenten. Veel van deze doctoraten worden mede mogelijk gemaakt door de jaarlijkse EWI-subsidie. Om het aantal doctoraten te vergroten, heeft Vlerick in 2018 in samenwerking met haar peteruniversiteiten (Universiteit Gent en KU Leuven) het doctoraat in Business Administration (DBA) programma opgezet. Het is nog te vroeg om conclusies aan dit programma te verbinden.*

- *Een andere indicator van de kwaliteit van het academisch onderzoek is de stroom van wetenschappelijke publicaties. Voor wat betreft publicaties blijkt uit de analyse van ECOOM dat Vlerick-onderzoekers in tijdschriften publiceren die niet alleen beter scoren dan het gemiddelde in hun vakgebied, maar ook een grotere impact hebben. De Vlerick-publicaties worden echter minder vaak geciteerd dan verwacht zou mogen worden op basis van de tijdschriften waarin deze publicaties verschijnen.*

- *Andere voorbeelden van wetenschappelijke impact betreffen de doorstroom van promovendi die hun doctoraat behalen onder begeleiding van Vlerick naar academische posities binnen en buiten Vlerick. Professoren zijn ook actief in allerlei externe wetenschappelijke netwerken en fora, hetzij als lid van wetenschappelijke commissies en jury's, als host voor research fellows en wetenschappelijke conferenties, als reviewer bij wetenschappelijke tijdschriften, als presentator op wetenschappelijke conferenties of als lid in internationale wetenschappelijke netwerken.*

- *Voorbeelden van maatschappelijke impact zijn partnerschappen met grote Vlaamse bedrijven. Vlerick organiseert regelmatig activiteiten (onderwijs, bootcamps, presentaties, seminaries, enz.) waar uiteenlopende doelgroepen aan deelnemen. Vlerick doet in toenemende mate aan*

wetenschapscommunicatie. Hiertoe behoren optredens en bijdragen in de uiteenlopende Vlaamse media (tv, radio, social media, tijdschriften en kranten).

- *De toegevoegde waarde van het wetenschappelijk onderzoek door Vlerick komt ook tot uitdrukking in:*
    - *De bijdrage ervan aan de internationale reputatie van Vlerick en de hulp die het aldus biedt om getalenteerde onderzoekers te werven op de internationaal competitieve arbeidsmarkt.*
    - *De bijdragen van de inzichten uit eigen wetenschappelijk onderzoek aan de kwaliteit van het postinitieel onderwijs.*
    - *Een betere positie in internationale rankings en het verwerven van internationale accreditaties.*
    - *Het binden van een jonge onderzoeksstaf (vooral doctoraatsstudenten) en het feit dat Vlerick een steeds betere basis heeft om bijvoorbeeld fondsen te verwerven bij het FWO of in het kader van Horizon2020 (H2020).*

SWOT

- *De sterktes van Vlerick richten zich onder meer op de autonome positie van de School die gepaard gaat met een goede relatie met de peteruniversiteiten. Verder slaat de School een goede brug tussen de theorie en de praktijk, onder andere door de goede banden met het bedrijfsleven en de kwaliteit van de onderzoekers.*
- *De zwaktes van Vlerick betreffen vooral de beperkte schaal van de school en dat in combinatie met een (voor het onderzoek) relatief complexe organisatie en het relatief groot aantal inhoudelijke domeinen. Verder blijft internationalisering achter bij vergelijkbare business scholen en blijft de omzet sterk afhankelijk van onderwijs en contractonderzoek en dat kan een hypotheek leggen op de aandacht voor academisch onderzoek.*
- *De School kent voldoende opportuniteiten en die liggen op het vlak van het werven van (internationale) staf en studenten vanwege het interessante onderzoeksportfolio, het uitgebreide netwerk van bedrijven, het DBA-programma en de ruimte voor multidisciplinair onderzoek. Ook kan de relatie met de omgeving, zoals met de peteruniversiteiten en de Vlaamse overheid verdiept worden.*
- *Bedreigingen voor Vlerick hebben onder meer te maken met de steeds grotere inspanning die nodig is om onderzoeksfinanciering te verwerven, het beperkt aantal grote Vlaamse bedrijven dat een partnerschap kan/wil aangaan met de School en het uiteenlopende gamma aan verschillende onderzoeksthema's in relatie tot de omvang van de School."*

Deze evaluatie is beschikbaar bij de cel evaluatie van de afdeling Strategie en Coördinatie van het departement Economie, Wetenschap en Innovatie.

34.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Zoals reeds vermeld wordt er gewerkt met in de regel vijfjarige convenanten. In die convenanten worden strategische, operationele doelstellingen uitgewerkt en last but not least kritische procesindicatoren per werkingsjaar. Indien die kritische procesindicatoren niet behaald worden, dan wordt de instelling hiervoor financieel gesanctioneerd. De instelling heeft in de voorbije jaren niet altijd de KPI's behaald, waarvoor ze telkenmale financieel werd gesanctioneerd.

Wat de KPI's van het lopend convenant 2020 – 2024 betreft zijn de kencijfers van 2020 nog niet bekend. Wat de streefcijfers van het vorig convenant 2013 – 2019 betreft, wordt onderstaand de resultaten weergegeven. Op te merken dat gedurende die periode **het basisbedrag** van de werkingssubsidie **niet steeg:** ongeveer 500 Keuro per jaar (zie hoger) :

KPI 1: internationale publicaties: hierbij werd er een onderscheid gemaakt tussen 3 typen van publicaties, **een groeitraject** werd in de kencijfers voorzien, waarbij het voor de instelling niet mogelijk is gebleken om de streefcijfers te halen, hierbij dient vermeld dat het steeds moeilijker wordt om in top-journals te publiceren: dit werd door de instelling verschillende keren aangehaald en bevestigd door de andere Vlaamse business-school: Antwerp Management School;
KPI 2: nieuwe doctoraatsstudenten: de streefcijfers werden ruimschoots bereikt ondanks **een groeitraject**;
KPI 3: internationale mobiliteit en (inter)nationale samenwerking: eveneens **stijgende streefcijfers** waarbij de streefcijfers niet altijd werden gehaald
KPI 4: internationale onderzoeksfinanciering, de streefcijfers werden ruimschoots bereikt

Uit het voorgaande wordt er opgemerkt dat de behaalde KPI's in die voorgaande jaren over het **algemeen stijgend** waren **bij een constante EWI-subsidiëring**. Verder wordt er ook opgemerkt dat EWI-subsidiëring van ongeveer 500 Keuro maar een fractie vertegenwoordigdt (7%) van de totale omzet van de onderzoeksafdeling. Tot slot dient er ook opgemerkt dat de EWI-subsidie slechts 1% vertegenwoordigt van het totale jaarbudget van de instelling.

Volledigheidshalve wordt de 50% opstap naar 742 Keuro subsidie van dit jaar (zie hoger) vermeld. Wat de effecten in 2021 betreft, kan er uiteraard nog niets worden medegedeeld.

34.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten

van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Twee belangrijke domeinen wordt bestudeerd, wat de instelling betreft, als business-school: zijnde uiteraard het wetenschappelijke maar ook het maatschappelijke, waar contacten met het bedrijfsleven centraal staat.

Er wordt geciteerd uit de evaluatie van de consultant Dialogic (zie hoger):

"Wetenschappelijke impact

- *Promovendi die hun doctoraat behalen onder begeleiding van Vlerick groeien door naar academische posities binnen en buiten Vlerick. Van de 24 promovendi waarover Vlerick gegevens heeft, stromen er negen door naar een hoogleraarschap aan een andere business school of universiteit, vijf stromen door naar een functie als onderzoeker of consultant in een bedrijf, twee stromen door naar een hoogleraarschap aan een nationale onderzoeksinstelling en acht stromen door naar een postdoc-positie (waarvan vijf aan Vlerick of een Vlaamse universiteit).*
- *Medewerkers van Vlerick publiceren wetenschappelijke artikels in internationale wetenschappelijke tijdschriften en genereren daarmee wetenschappelijke impact (zie het volgende kader).*
- *Medewerkers van Vlerick zijn actief in allerlei externe wetenschappelijke netwerken en fora, hetzij als lid van wetenschappelijke commissies en jury's, als host voor research fellows en wetenschappelijke conferenties, als reviewer bij wetenschappelijke tijdschriften, als presentator op wetenschappelijke conferenties of als lid in internationale wetenschappelijke netwerken (bijv. GEM, GUESS, IMSS, Great place to work, …). Ook ontvangen Vlerick-medewerkers regelmatig prijzen voor doctoraten, papers en presentaties.*

Wetenschappelijke publicaties

Het publicatieprofiel van de school in de periode 2008-2017 wordt gekenmerkt door schommelingen in het aantal jaarlijkse publicaties, maar is stabieler wat de thematische categorieën betreft. In deze periode publiceerde Vlerick 452 wetenschappelijke artikelen in tijdschriften. Dit is een gemiddelde van 45,2 publicaties per jaar. Vlerick is vooral actief in de categorieën 'Management', 'Business', 'Operations Research & Management Science' en 'Engineering, Industrial'. Het aantal publicaties in de categorieën 'Management' en 'Operations Research & Management Science' groeit gestaag, terwijl de activiteit in 'Business' en 'Engineering, Industrial' afneemt. In de laatste twee jaar werd bijna 70% van de output gerealiseerd in samenwerking met een internationale partner. Het Verenigd Koninkrijk blijkt de belangrijkste partner (40% van alle internationale publicaties), gevolgd door Nederland (29%) en de Verenigde Staten (19%). De ratio van citaten tot publicaties is ongeveer 3,3. Vlerick-onderzoekers publiceren in tijdschriften die niet alleen beter scoren dan het gemiddelde in hun vakgebied, maar die ook een grotere impact hebben. Hun publicaties in deze tijdschriften ontvangen echter niet zoveel citaten als verwacht. Op het vlak van benchmarking halen Cranfield School of Management (CSM), European School of Management and Technology (ESMT) en Rotterdam School of Management (RSM) allemaal een hogere relatieve citatiescore dan Vlerick en hebben ze een hoger dan gemiddeld aandeel van veel geciteerde artikelen.

Bron: ECOOM (2019), Bibliometric Study Vlerick Business School, Leuven.

Maatschappelijke impact

- *Vlerick heeft partnerschappen afgesloten met (Vlaamse) bedrijven. Deze partnerschappen leiden tot een structurele samenwerking, bijvoorbeeld middels leerstoelen die (gedeeltelijk) door het bedrijfsleven worden gefinancierd. Deze partnerschappen leiden ook tot een wisselwerking tussen Vlerick en partnerbedrijven waardoor zij onderzoek(sprogramma's) nog beter kan afstemmen op de noden van bedrijven (wat de impact vergroot). De samenwerking biedt ook de opportuniteit om resultaten van academisch onderzoek te valoriseren voor bedrijven (dat geschiedt ook via contractonderzoek, los van de partnerschappen). De partnerschappen worden ook ingezet om de focussectoren en -domeinen inhoudelijk verder te ontwikkelen. Uit de gesprekken blijkt dat het voor Vlerick een steeds grotere uitdaging wordt om bedrijven middels deze partnerschappen aan zich te binden. Een reden is dat bedrijven steeds het nut en de noodzaak en de daarmee gemoeide kosten van deze langetermijnverbintenissen in vraag stellen.*
- *Vlerick weet relatief grote Vlaamse bedrijven aan zich te binden middels de partnerschappen. In enkele gesprekken wordt getwijfeld of kmo's voldoende aangesloten zijn bij de activiteiten van Vlerick Overigens heeft Vlerick wel aandacht voor kmo's, zowel in haar onderwijs, onderzoekscentra als in de projecten.*
- *Over de impact van Vlerick op het beleid bestaat een wisselend beeld. We hebben eerder in dit rapport geconstateerd dat de contacten met de Vlaamse overheid eerder administratief en procedureel zijn in plaats van inhoudelijk (zie paragraaf 3.6). Er zijn wel uitzonderingen, zoals contacten met de overheid binnen verschillende domeinen (bijv. health). Tijdens de site-visit van het expertenpanel gaf Vlerick ook aan dat de School van nature meer gericht is op het bedrijfsleven dan op de overheid en dat er nog gewerkt kan worden aan het vergroten van de impact op het beleid.*
- *Vlerick organiseert regelmatig activiteiten (onderwijs, bootcamps, presentaties, seminaries, …) waarin uiteenlopende doelgroepen uit het bedrijfsleven participeren en waarlangs resultaten van academisch onderzoek gedeeld worden met een breder publiek. Deze gelegenheden bieden ook de mogelijkheid om netwerken uit te bouwen en input te krijgen voor nieuw onderzoek, bijvoorbeeld omdat deelnemende bedrijven specifieke kennisvragen hebben.*
- *Vlerick doet in toenemende mate aan wetenschapscommunicatie, ofwel het verspreiden van wetenschappelijke kennis naar het bredere Vlaamse publiek. Hiertoe behoren optredens en bijdragen in de uiteenlopende Vlaamse media (TV, radio, social media, tijdschriften en kranten)."*

34.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Begin 2019 is de instelling geëvalueerd geweest door de Nederlandse consultant DIALOGIC (zie hoger) in het kader van de eindevaluatie van het convenant 2013 – 2019. Bij deze evaluatie werd ook de internationale positie van de instelling toegelicht. Volgende passage 4.4. Internationale positie van Vlerick wordt hier geciteerd

"*Internationale positie van Vlerick*

In deze paragraaf kijken we naar de internationale positie van Vlerick. Een eerste snelle blik leert dat bijvoorbeeld in de veelgebruikte familie van Financial Times rankings de positie van Vlerick overwegend stagneert of licht terugloopt tussen 2014 en 2018.[96] [97] Niettemin concludeert het expertenpanel in haar rapport dat "as far as VBS' position in the rankings is concerned, we consider this impressive for a small business school." Deze rankings zijn echter algemene beoordelingen die niet enkel gebaseerd zijn op het uitgevoerde onderzoek. Wel is het zo dat een goede prestatie op onderzoeksgebied veelal wordt meegenomen in dergelijke beoordelingen en vergelijkingen van business schools.

Zoals eerder aangegeven heeft, Vlerick de ambitie om door uitvoering van (meer) excellent onderzoek haar reputatie als Europese topbusiness-school te handhaven en verder uit te bouwen. Een excellente trackrecord op onderzoeksgebied versterkt niet alleen de eigen onderwijsprogramma's, maar helpt ook om internationale reputatie te verwerven, om goed te kunnen scoren op internationale rankings, om internationale staf aan te kunnen trekken en toegang te verkrijgen tot de internationale academische gemeenschap. Drie van de vier KPI's zoals besproken in paragraaf 4.1.2 hebben dan ook een internationale component: goede score wat betreft publicaties in internationale toptijdschriften (KPI1), internationale samenwerking in onderzoek en mobiliteit van onderzoekers (KPI3) en tenslotte het aantrekken van internationale onderzoeksfinanciering (KPI4). Zoals besproken in paragraaf 4.1 scoort Vlerick op het merendeel van de KPI's naar behoren, maar zijn er niettemin verbetermogelijkheden.

Uit de interviews komt wat betreft de internationale positie van Vlerick het volgende beeld naar voren:

- *Voldoende doctoraatsstudenten en voldoende A*-publicaties zijn essentieel voor de internationale rankings en daarmee ook de reputatie van de School. Een positie buiten de top-100 leidt tot een geringere aantrekkingskracht voor studenten en bedrijven. Geïnterviewden van Vlerick zelf geven aan dat Vlerick thuishoort in de top-20 van Europese business schools.*
- *Geïnterviewden geven aan dat sinds 2000 met de lancering van de eerste Engelstalige programma's sprake is van een grote evolutie. De internationale naam en faam van Vlerick is aanzienlijk gegroeid en ook intern is sprake van veel sterkere internationale oriëntatie.*
- *Het grootste knelpunt dat wordt geconstateerd (ook door diverse Vlerick-stafleden) is dat Vlerick weliswaar over een aantal internationale samenwerkingsverbanden beschikt, maar dat deze vooral gelinkt zijn aan de internationale samenwerkingen en netwerken van individuen. Er is naar eigen zeggen nog ruimte voor groei door samen met andere goede universiteiten projecten in te dienen. Echter, het indienen van vooral Europese projecten en*

[96] In paragraaf 4.3 en 4.4 hebben we al aandacht besteed aan de positie van en samenwerking met het Vlaamse (onderzoeks)landschap.

[97] Bijvoorbeeld de volgende Financial Times rankings; Full-Time global MBA (100 in 2014, 99 in 2017), Executive Part-Time MBA (82 in 2014, 81 in 2018), Masters in General Management (36 in 2014, 41 in 2018), Masters in Financial Management (24 in 2014, 26 in 2018), Open Executive Education (36 in 2014, 40 in 2018), Customised Executive Education (38 in 2014, 44 in 2018), Executive Education (34 in 2014, 38 in 2018).

zeker in de hoedanigheid van projectleider vergt een enorme inspanning die gezien de beperkte middelen lang niet altijd kan worden gerealiseerd. Hier wreekt zich ook de bescheiden schaal van School.[98] Dit maakt het ook weer lastiger om internationale staf aan te trekken en internationale onderzoekssamenwerking aan te gaan.

- *Waar Vlerick zich wel nadrukkelijk onderscheidt, ook in internationaal perspectief, is de uitgebreide samenwerking met zowel nationaal als internationaal opererende ondernemingen. Ook het expertenpanel roemt in haar rapport het grote portfolio van toegepast onderzoek en de sterke banden met de bedrijfswereld en geeft aan dat dit onvoldoende tot uiting komt in de zelfevaluatie die Vlerick heeft opgesteld.*

Om het functioneren van Vlerick nader te kunnen duiden, hebben we Vlerick met een drietal andere buitenlandse managementscholen vergeleken. De referentiescholen zijn Rotterdam School of Management (RSM, Nederland), European School of Management and Technology Berlin (ESMT, Duitsland) en Cranfield School of Management (CSM, Verenigd Koninkrijk). Met het oog op de vergelijking is bij de selectie van deze scholen gelet op:

- *Aanwezigheid research/onderzoeksprofiel,*
- *Vergelijkbare omvang met Vlerick,*
- *Vergelijkbare onderzoeksdomeinen als Vlerick.*

Daarnaast is gelet op de (beleids)context, bijvoorbeeld dat het Europese en vergelijkbare landen betreft. De vergelijkbaarheid van deze instituten wordt geïllustreerd aan de hand van enkele indicatoren (zie Tabel 6), waarbij is getracht om enkel gegevens van de relevante organisatieonderdelen op te nemen. Waar mogelijk is gebruik gemaakt van materiaal dat de scholen zelf beschikbaar stellen, zoals brochures, jaarverslagen en websites. Er is gebruik gemaakt van internationale rankings van de Financial Times wanneer het om onderzoeksgerelateerde rankings gaat én het duidelijk is op welke wijze de indicator geconstrueerd is.

Tabel 6. Internationale vergelijking op basis van selectie van indicatoren

School (oprichting)	Studentenaantal	European business school ranking	Jaarlijks budget (€M)	Aantal professoren	Aandeel internationale professoren[99]	Onderzoeksranking 2017[100]
Vlerick (1953)	405 (2018)	22 (2018)	36,9 (2017)	46 (2018)	31% (2018)	83
RSM (1966)	9.292 (2018, incl. bachelor-studenten)	9 (2018)	66,5 (2016)	166 (2018)	55% (2019)	24
ESMT (2002)	367 (2018)	24 (2018)	31,4 (2017)	37 (2018)	77% (2019)	49
CSM (1967)	Onbekend	17 (2018)	Onbekend	67 (2019)	46% (2019)	91

In vergelijking met de drie andere managementscholen heeft Vlerick een gemiddelde omvang. Het budget is aanmerkelijk minder dan de middelen van RSM maar vergelijkbaar met dat van ESMT. Ook op de ranking van European business schools ligt Vlerick dichtbij ESMT. Opvallend hierbij is de geringe omvang van de academische staf van ESMT. Van CSM zijn geen cijfers beschikbaar (ondanks navraag).

[98] Dit wordt ook geconstateerd in interne documenten van Vlerick.

[99] Bron: Global MBA Rankings 2019, Financial Times.

[100] Het genoemde getal representeert de ranking gebaseerd op het aantal artikelen gepubliceerd door een fulltime faculteitsmedewerker in 50 geselecteerde tijdschriften tussen januari 2014 en oktober 2016. Bron: Global MBA Rankings 2019, Financial Times.

Een van de strategische pilaren van Vlerick is verdere internationalisering. Een indicator daarvan is het aantal buitenlandse academische medewerkers. Tabel 6 toont dat Vlerick naar verhouding weinig internationaal personeel aantrekt (24%). Hierin is weinig veranderd sinds de vorige evaluatie toen dit percentage op 25% lag. Ter vergelijking: bij RSM (tevens opgenomen in de benchmark uitgevoerd tijdens de vorige evaluatie) lag in 2012 het aandeel internationale staf op 37%. Inmiddels is dit aandeel aanzienlijk gegroeid naar 55%. ESMT (77%) en CSM (46%) hebben ook een groter aandeel aan buitenlandse professoren.

Op het gebied van onderzoek scoort Vlerick minder goed dan RSM en ESMT gemeten naar het aantal artikelen gepubliceerd door een fulltime faculteitsmedewerker in 50 geselecteerde tijdschriften en dit tussen januari 2014 en oktober 2016. Opvallend is dat CSM op de overall ranking van Europese business schools beter scoort (plaats 17) terwijl het aanmerkelijk minder scoort op de onderzoeksranking.[101] Tabel 7 hieronder toont de uitkomsten van de bibliometrische studie uitgevoerd door ECOOM.[102] De basis voor de bibliometrische analyse is de periode 2008-2015. Een interactieve opschoning of verfijning van de data, zoals met Vlerick wel is gebeurd, is met de referentie-instituten zelf niet mogelijk (vanwege praktische redenen). De publicatie-informatie van Vlerick kan daarom niet direct worden vergeleken met de referentie-instituten. Men kan echter wel aannemen dat de relatieve kengetallen en CSS-score, vergeleken kunnen worden met de scores van Vlerick."

34.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Ja, de evaluatiestudie van Dialogic in de eerste jaarhelft van 2019 (zie boven):

Citatie:

"Toegevoegde waarde onderzoeksactiviteiten Vlerick

Tot slot staan we in deze paragraaf stil bij de vraag welke toegevoegde waarde de onderzoeksactiviteiten hebben voor Vlerick zelf. Het is immers niet evident dat een business school die zich richt op postinitieel onderwijs een sterk luik van wetenschappelijk onderzoek zou moeten ontwikkelen naast meer reguliere activiteiten als het geven van onderwijs en het verrichten van contractonderzoek.

Vlerick komt echter voort uit de wetenschappelijke wereld (zie onder meer paragraaf 2.1) en heeft tot de dag van vandaag nauwe banden met haar beide peteruniversiteiten. Het is dus niet verwonderlijk dat wetenschappelijk onderzoek tot één van de taken behoort. Wel stelt het expertenpanel vast dat de spreiding over drie campussen (Leuven, Gent en Brussel), onder meer veroorzaakt door deze constructie, interactie en uitwisseling tussen verschillende onderzoekers belemmert.

Wetenschappelijk onderzoek is niet alleen historisch ingebed in de School. Er zijn ook meer actuele redenen om wetenschappelijk onderzoek te verrichten, namelijk:

[101] NB. De onderzoeksranking is een internationale ranking. De overall business ranking heeft enkel betrekking op Europese business schools.

[102] ECOOM (2019). Bibliometric Study. Vlerick Business School.

- *Wetenschappelijk onderzoek draagt bij aan de internationale reputatie van Vlerick en helpt om getalenteerde onderzoekers te werven op de internationaal competitieve arbeidsmarkt. Het draagt ook bij aan het creëren van een academische werksfeer binnen de School.*
- *Inzichten uit eigen wetenschappelijk onderzoek dragen bij aan de kwaliteit van het postinitieel onderwijs. Bovendien blijft via dit onderzoek toegang tot de (internationale) wetenschappelijke gemeenschap gegarandeerd. Dat helpt Vlerick ook om de laatste inzichten mee te nemen in het onderwijs en het contractonderzoek.*
- *Voor een betere positie in internationale rankings en voor het verwerven van internationale accreditaties ontkomt Vlerick er niet aan om te investeren in wetenschappelijk onderzoek. Het is vaak één van de criteria die meegenomen worden in deze beoordelingen.*
- *Het blijvend investeren in en verrichten van wetenschappelijk onderzoek zorgt dat Vlerick een jonge onderzoeksstaf (vooral doctoraatsstudenten) aan zich weet te binden en zorgt ook dat Vlerick een steeds betere basis heeft om bijvoorbeeld fondsen te verwerven bij bijvoorbeeld het FWO of Horizon2020.*

Zeker wanneer Vlerick haar onderzoeksactiviteiten weet te concentreren op een beperkt(er) aantal sectoren en domeinen kan daar een schaal ontstaan waardoor Vlerick in die domeinen het verschil kan maken ten opzichte van andere business scholen. Vooral ten aanzien van dit punt kunnen er volgens het expertenpanel nog wel enkele keuzes worden gemaakt, want het aantal 'centres for excellence' (n=14) is nog steeds erg groot (afgezet tegen het aantal medewerkers en de onderzoeksbudgetten)."

34.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Er is geen aanleiding voor of vraag naar een bevoegdheidsherverdeling.

34.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De instelling is actief op twee domeinen: onderzoek en onderwijs. Fundamenteel onderzoek is per definitie een taak voor de overheid.

34.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Neen, de administratieve last is reeds beperkt: 0,1 VTE (zie hoger).

34.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Vooreerst dient te worden vermeld dat de Vlerick Business School een instelling is van post-initieel onderwijs. Per definitie een link met het dep. Onderwijs. Het academisch onderzoek, welke het dep. EWI subsidieert, heeft repercussies op de onderwijs-activiteit en vice-versa (kruisbestuiving). Op te merken valt dat het verstrekt onderwijs zeer praktisch is.

Het ultieme doel van de business-schools is van het bedrijfsleven te steunen, welke momenteel in volle mutatie is. Omgekeerd kan het bedrijfsleven de business-schools ondersteunen door sponsoring, door gerichte vragen stellen, door de business-schools te betrekken bij belangrijke uitdagingen (digitalisatie), waar de business-school samen met het bedrijfsleven een oplossing probeert uit te dokteren.

34.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren volstaat.
Twee evaluaties:

- Een **jaarlijkse periodieke evaluatie**, waarbij het inhoudelijk en financieel verslag wordt goedgekeurd in het kader van de volledige uitbetaling van de subsidie;
- Een **eindevaluatie** op het einde van het convenant waarbij de voorbije jaren van het convenant worden geëvalueerd en er ook wordt vooruitgekeken naar de komende jaren waarvoor dan een nieuw convenant zal worden opgesteld. In de regel is de duurtijd van een convenant vijf kalender-of begrotingsjaren. Op te merken valt dat in het kader van samenwerking met het departement Onderwijs (post- initiële instelling) er bij het voorbije convenant: duurtijd 7 jaar: van 2013 tot en met 2019 van deze vijfjarige duurtijd werd afgeweken

ten einde de vervaldag te laten samenvallen met de vervaldag van de beheersovereenkomst van onderwijs met die instelling.

34.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Op te merken valt dat de instelling in het kader van het lopend convenant 2020 – 2024 een belangrijke opstap heeft gekregen in 2021 van 50% : basisbedrag van **489 Keuro in 2020** naar een basisbedrag van **739 Keuro voor 2021 tot en met 2024** + mogelijke indexatie.

Vermits de opstap van 250 Keuro volledig werd aangewend voor de financiering van nieuwe doctoraten zou een daling van 111,3 Keuro (berekening 742 Keuro * 0,15 = 111,3 Keuro) als gevolg hebben dat het aantal doctoraten op jaarbasis met 1 à 2 doctoraten zou dalen. Namelijk de kost van een doctoraat op jaarbasis bedraagt 75 Keuro. Volgens het expertenpanel (zie laatste externe evaluatie Dialogic 2019) is het extra aanwerven van doctoraatsstudenten: *"een slimme manier om het academisch klimaat binnen de School te stimuleren, om buitenlandse professoren te binden (zij beschikken graag over voldoende doctoraatsstudenten) en om het huidig academisch personeel in staat te stellen om meer eigen onderzoek en publicaties te realiseren*".

Op te merken valt dat in het lopend convenant van de andere Vlaamse business school, zijnde Antwerp Management School **er ook een opstap in het lopend convenant is voorzien**. Vanuit billijkheidsoverwegingen zou men bij een eventuele besparing bij de Vlerick Business School ook een gelijkaardige besparing moeten voorzien bij de Antwerp Management School.

34.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Antwerp Management School

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
///

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[103]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
57. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
58. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

35 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[103] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

35.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

De Antwerp Management School is **een instelling voor postinitieel onderwijs**. Twee opdrachten: onderwijs en academisch onderzoek inzake bedrijfseconomie.

De modaliteiten van de **subsidiering van post-initiële instellingen inzake wetenschappelijk onderzoek staat beschreven in het Wetenschaps-en Innovatiedecreet**: art. 61 tot en met art. 63: art. 61: binnen de perken van de begrotingskredieten kan een subsidie ter beschikking gesteld worden **voor de uitbouw en bevestiging van de instelling als wetenschappelijk excellentiecentrum met internationale erkenning in het respectievelijk vakgebied.**

Aan de instelling wordt er jaarlijks een werkingssubsidie voor academisch onderzoek toegekend vanuit het departement EWI. Hiervoor wordt er jaarlijks een krediet ingeschreven in de uitgavenbegroting van het departement EWI. De modaliteiten, de grootte van die subsidie staan toekenningsvoorwaarden, de strategische doelstellingen van de instelling enz… zijn vermeld in een convenant. Oorspronkelijk werd er een convenant voor 6 jaar opgesteld tot eind 2022, welke met een eerste addendum werd verlengd tot eind 2024. Dit lopend convenant met als nieuwe looptijd van 2017 tot en met 2024 voorziet in een basisbedrag van 320.000 euro in 2017, welke vanaf 2018 wordt verhoogd met een jaarlijkse opstap van 12.000 euro op het bedrag van het vorig jaar.
Bijgevolg zal in 2024 een basisbedrag van 404 Keuro worden bereikt.

35.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De jaarlijkse werkingssubsidie is als volgt geëvolueerd (stijgende lijn) de voorbije jaren:

- Convenant 2012 – 2016: een basisbedrag van ongeveer 260 Keuro jaarlijks;
- Lopende Convenant 2017 – 2024: 2017: een basisbedrag 320 Keuro, vanaf 2018 een jaarlijkse opstap van 12 Keuro op het basisbedrag van vorig jaar.

Bovenvermelde bedragen in het convenant zijn onderhevig aan indexeringen. Concreet werden de voorgaande jaren in het kader van het lopend convenant volgende subsidiebedragen toegekend:

- 2017: 320 Keuro;
- 2018: 336 Keuro;
- 2019: 353 Keuro;
- 2020: 358 Keuro;
- 2021: 374 Keuro (initiële begroting 2021).

Begrotingsmatig wordt de jaarlijkse werkingssubsidie aangerekend op basisallocatie 1EE160, begrotingsartikel EBO – 1EEB2KA-WT van de uitgavenbegroting.

Eén dossierbehandelaar besteedt hier ongeveer 10% (0,1 VTE) van zijn tijd in dit dossier: subsidiebesluiten opstellen, jaarverslag goedkeuren, meewerken aan de eindevaluatie, allerhande vragen beantwoorden van het beleid en de instelling enz…

35.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De verdere uitbouw van de Antwerp Management School als een excellente business school is zeker nog actueel. De economische waarde wordt in onze maatschappij geschapen in performante bedrijven die kunnen concurreren op de internationale markt. Belangrijk hierbij is de vorming van kaderleden en bedrijfsleiders van die bedrijven, onder meer in business schools. Ten einde aan de top te blijven inzake know how, dienen deze business schools, onder meer, zo excellent mogelijk academisch onderzoek uit te voeren.

Hierbij citeer ik ook uit het wetenschap-en innovatiedecreet, art. 61: zie boven: *"uitbouw en bevestiging van een wetenschappelijke **excellentie**centum met **internationale** erkenning"*. De twee belangrijkste elementen van boververmelde passage worden verder geduid:

- **Internationaal**: meerdere onderzoeksprojecten waarin wordt samengewerkt met buitenlandse instellingen; Voorbeelden van lopende projecten in 2020 zijn "My Talents for Diversity", een onderzoeksproject voor Inclusion Europe, en de Interreg projecten "SPEED", "Stronger Combined" en "TRIPOD", waarbij steeds wordt samengewerkt met Europese partners in de grensregio's van Vlaanderen; op te merken valt dat voor bepaalde projecten het Nederlands de voertaal is: ESF-projecten, projecten Vlaamse Overheid, wat een rem is op deze internationale dimensie;
- **Excellentie**: het aantal jaarlijkse WOS-journals, waarbij de streefcijfers van deze KPI steeds wordt gehaald; bijvoorbeeld: in 2020 het viervoudige van deze KPI.

De verdere uitbouw van de Antwerp Management School als instelling met excellent onderzoek met internationale erkenning is zeker nog actueel, gezien het bestaande art. 61 in het W. en I. decreet (zie boven).

35.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Naast de periodieke jaarlijkse evaluaties in het kader van de uitbetaling van de laatste subsidieschijf is de instelling het voorwerp geweest van één externe evaluatie door de Belgische consultant "IDEA consult" eerste helft 2016.

Hierbij wordt de globale conclusie, welke positief was, geciteerd (pag. 63) uit het eindrapport van bovenvermelde consultant:

"8.1. Globale conclusie

Aan de start van de convenantperiode had AMS een uitgesproken groeitraject voor ogen m.b.t. de onderzoeksactiviteiten binnen de business school. De vooropgestelde doelstelling was om de onderzoekssubsidie te gebruiken als hefboom om een onderzoeksdivisie uit te bouwen. Daarbij werd in het strategisch onderzoeksplan 2012-2016 uitgegaan van een gradueel groeiend subsidiebedrag tot een bedrag van 500.000 euro in 2016. Van die groeiende subsidie werd echter afgezien in het convenant. Toch toont een vergelijking van de beoogde en behaalde resultaten op de KPI's dat het initiële verwachte groeitraject werd gerealiseerd en zelfs overtroffen, ondanks de stabiele subsidie. Bovendien slaagde AMS erin om in de periode 2012-2016 steeds meer externe financiering aan te trekken, waardoor het aandeel van onderzoekssubsidie in de totale inkomsten daalde van 21% in 2012 tot 13% in 2015. Op het niveau van AMS maakten onderzoeksmiddelen in 2015 18% van alle inkomsten uit, i.e. een stijging met 5 procentpunten tegenover 2012. Deze gerealiseerde groei geeft blijk van een hoog rendement voor de Vlaamse overheid m.b.t. de verstrekte middelen via de onderzoekssubsidie.

Een kenmerkende troef van het onderzoek binnen AMS betreft het gevonden evenwicht tussen een academische en praktijkgerichte insteek. Het samenbrengen van diverse partners creëert synergieën die geen van de afzonderlijke partners individueel zou kunnen bereiken. Bovendien genereert de interactie tussen de academische wereld en het bedrijfsleven valorisatiekanalen die anders onbenut zouden blijven. Het inzetten op beide pistes draagt bijgevolg niet alleen toe tot waardevolle kenniscreatie, maar ook tot bredere verspreiding van de onderzoeksoutput. Het internationale expertenpanel identificeerde deze troef als een uniek verkoopspunt voor AMS.

Een andere sleutelfactor in het groeitraject betreft de aangegane partnerschappen met bedrijfspartners. Hoewel het in het huidig economisch klimaat niet evident is om onderzoekmiddelen aan te trekken bij private organisaties, slaagde AMS erin om 22 bedrijfspartners te engageren om in de business school te investeren op 5 jaar tijd, goed voor een derde van het huidige onderzoeksbudget. Dat neemt echter niet weg dat deze markt in beweging is; bedrijven vragen steeds meer rendement voor de middelen die ze investeren. Dat maakt et verlengen van de bestaande partnerschappen een belangrijke uitdaging naar de toekomst toe. Het algemeen aanvoelen is wel dat er nog groeimarge is naar bedrijfspartners toe. Het aanwerven van een partnermanager zou moeten toelaten om het potentieel in deze markt te exploiteren en de ervaren groei op dit vlak door te zetten.

Hoewel er in het ontwerp van het strategisch onderzoeksplan voor de periode 2017-2021 niet expliciet werd op ingegaan, is er momenteel een integratie-operatie bezig van lichte structuren in AMS. Sinds januari 2016 is Flanders Inshape (FIS) immers ingekanteld in AMS, en ook de geplande integratie van het Vlaams Instituut voor Mobiliteit (VIM) wordt geïntegreerd in AMS. Hierdoor wordt overgeschakeld van een centrale naar een decentrale werking, aangezien AMS actief is in Antwerpen, terwijl FIS en VIM respectievelijk Kortrijk en Diepenbeek als uitvalsbasis hebben.

Dit zal aanzienlijke gevolgen hebben voor de organisatiestructuur van AMS. Tijdens de eerste convenantperiode werden de onderzoeksactiviteiten quasi van nul opgestart; voorheen gebeurde het onderzoek versnipperd en was er geen gedeelde visie rond onderzoek. Dat veranderde met het autonoom worden van AMS in 2008. Sindsdien werd er een onderzoeksdivisie uitgebouwd, maar anno 2016 is de schaal nog steeds beperkt. De groei is grotendeels tot stand gekomen dankzij de ondernemende attitude van de onderzoeksequipe en het engagement het maximum te halen uit de beperkte middelen. Dit zorgde ervoor dat er een bepaalde dynamiek heerst binnen AMS, gekenmerkt door een gedeelde overtuiging om de onderzoeksstrategie in de praktijk te brengen. Het wordt een uitdaging om de ingekantelde lichte structuren op eenzelfde manier in te schakelen en de bedrijfsculturen te laten overeenstemmen. Een integratiemanager kan hierbij helpen.

Bovendien leende de beperkte schaal van AMS zich er tijdens het groeiproces om via informele contacten af te stemmen. Het regelmatig veranderende overlegmodel geeft aan dat het nog zoeken is naar een werkbare structuur. Naarmate de schaal toeneemt, wordt een goed functionerend communicatie- en overlegmodel echter cruciaal. Met de groei stijgt ook de nood aan ondersteunende functies, waarop het ontwerp van het strategisch onderzoeksplan 2017-2021 inspeelt via de uitbouw van een Shared Service Service. Deze functies kunnen echter niet gefinancierd worden via externe financiering verkregen via kennispartners of gewonnen onderzoeksprojecten. Deze investering, die ook door de experten cruciaal geacht wordt, rechtvaardigt bijgevolg de vraag naar bijkomende overheidssteun om een volgende stap te kunnen zetten in het groeiproces en enige rol van betekenis te kunnen spelen in het internationale landschap van de business schools."

Deze evaluatie is beschikbaar bij de cel evaluatie van de afdeling Sturing en Controle van het departement Economie, Wetenschap en Innovatie.

35.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Zoals reeds vermeld wordt er gewerkt met in de regel vijfjarige convenanten. In die convenanten worden onder meer strategische, operationele doelstellingen ook uitgewerkt en last but not least kritische procesindicatoren per werkingsjaar. Indien die kritische procesindicatoren niet behaald worden dan wordt de instelling hiervoor financieel gesanctioneerd.

De kritische procesindicatoren worden steeds bereikt, meer zelf ze worden, wat bepaalde deel-KPI's betreft, ruimschoots overtroffen in de voorbije jaren:

-2017: alle KPI's werden behaald waarbij bepaalde KPI's een veelvoud zijn van de streefcijfers: bijvoorbeeld 1.2. gastonderzoekers verwezenlijkt 33, streefcijfer 5;
-2018: alle KPI's werden behaald waarbij bepaalde KPI's een veelvoud zijn van de streefcijfers: bijvoorbeeld 3.2. niet WOS-publicaties verwezenlijkt 111, streefcijfer 33;
-2019: alle KPI's werden behaald waarbij bepaalde KPI's een veelvoud zijn van de streefcijfers: bijvoorbeeld 1.3. startende PHD's verwezenlijkt 22, streefcijfer 10;
-2020: alle KPI's werden behaald waarbij bepaalde KPI's een veelvoud zijn van de streefcijfers: bijvoorbeeld 3.1. WOS-publicaties verwezenlijkt 71, streefcijfer 20;

35.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Er wordt hierbij vooreerst geciteerd uit de evaluatie 2016 (zie hoger) van IDEA consult, inzake de impact op het onderzoek en de maatschappelijke impact meer in het bijzonder op het bedrijfsleven

"Impact op het vlak van onderzoek

De impact voor de onderzoekswereld gebeurt voornamelijk via meerdere kanalen, zoals publicaties, doctoraten, presentaties (bijvoorbeeld tijdens conferenties), key note speeches, netwerkevents, etc. Onderzoek kan op die manier ook tot vervolgonderzoek leiden binnen AMS of andere instellingen aangezien het andere onderzoekers kan inspireren. Een bibliometrische analyse van de AMS-publicaties is daarom aangewezen om waardevolle informatie te verkrijgen over de impact die uitgaat van artikels, boeken, etc.

In het kader van deze evaluatie werd een bibliometrische analyse uitgevoerd door Professor Mike Thelwall van de University of Wolverhampton. Hij analyseerde de impact van zowel AMS-publicaties aan de hand van online gegevens; het rapport is integraal opgenomen als bijlage 5 van deze studie. In deze analyse ligt de focus op artikels in internationale tijdschriften (ISI-indexed), artikels in andere tijdschriften, en monografieën die werden gepubliceerd in de periode 2010-2015. Hoewel het enige tijd vergt voor publicaties om opgepikt en geciteerd te worden, werd ervoor geopteerd om 2015 toch al mee te nemen in de analyse om de periode zo dichter te laten aansluiten bij de periode van het convenant (2012-2016). Vanuit dat opzicht is het best opvallend dat de bibliometrische analyse gelijkaardige resultaten oplevert voor de publicaties uit 2015 (in vergelijking met die uit de voorgaande jaren).

De bibliometrische analyse leidde tot een aantal belangrijke vaststellingen:

- *In de geobserveerde periode zijn er jaarlijks enkele AMS-publicaties met een hoge academische impact, i.e. ze laten meer citaties optekenen optekenen dan het globaal gemiddelde voor publicaties in 'business & economics' in Web of Science. Aangezien deze publicaties uit verschillende competentiecentra komen, kan worden aangenomen dat de onderzoeksthema's vernieuwend zijn en een internationaal erkende bijdrage leveren aan de respectievelijke vakgebieden.*
- *De twee documenten met de hoogste relatieve impact zijn allebei literatuurstudies.*
- *De analyse identificeerde drie onderzoekstopics die aanzienlijk meer impact hadden, nl. 'vehicle routing', 'sustainable careers' and 'COBIT5'.*
- *Ook de meerwaarde op het vlak van onderwijs werd door de analyse bevestigd: drie AMS-publicaties werden opgenomen in online academische syllabi.*
- *Eén AMS-publicatie werd vermeld op Wikipedia, wat als indicatie van kennistransfer naar het brede publiek kan worden beschouwd.*

In het rapport wordt bovendien opgemerkt dat de reële impact van de onderzoeksoutput nog hoger kan zijn aangezien het onmogelijk is om de impact van boeken en rapporten en tijdschriftartikels te benchmarken. Bovendien hebben de publicaties ook offline impact en wordt niet alle impact gemeten of gepubliceerd. De boven vermelde resultaten geven bijgevolg een indicatie van de

impact die uitgaat van de publicaties, maar het geeft geen indicatie van de totale impact van AMS-publicaties.

Maatschappelijke impact

*De onderzoeksactiviteiten hebben ook een maatschappelijke impact, en dit op meerdere niveaus. Als business school is de impact op het **bedrijfsleven** cruciaal. Vanuit de werking van de competentiecentra hebben de onderzoeksactiviteiten daar een rechtstreekse impact op. Via de onderzoeksprojecten wordt immers een academisch gestoeld antwoord geformuleerd op praktische vragen waarmee bedrijven geconfronteerd worden. Bovendien openen de samenwerkingsverbanden de netwerken van de partners, zodat onderzoeksresultaten een breed publiek in de bedrijfswereld kunnen bereiken. Een gelijkaardig effect komt tot stand wanneer studenten de leerstof uit de AMS-opleidingen in de praktijk toepassen binnen hun bedrijf. Die leerstof bevat immers ook onderzoeksmodellen en -resultaten zodat de kennis rechtstreeks naar ervaren bedrijfsleiders gebracht wordt. In het kader van hun masterproef kunnen de MBA's bijvoorbeeld complexe uitdagingen in hun bedrijf analyseren en (trachten) oplossen op basis van de onderzoeksresultaten van AMS. Zo vloeit de inzet van overheidsmiddelen (voor het verrichten van onderzoek) ook terug naar het bedrijfsleven.*

De functie van studenten en alumni in hun bedrijf kan een indicatie geven van het publiek uit de bedrijfswereld dat wordt bereikt, en bijgevolg ook de potentiële impact op dit niveau. De afgelopen jaren heeft AMS fors geïnvesteerd in het verzamelen van de contactgegevens van de alumni (er waren bijvoorbeeld geen emailadressen gekend). Dergelijke gegevens laten toe om de alumni in contact te brengen met de competentiecentra en de onderzoekers. Wanneer zij kunnen inschatten welke expertise aanwezig is en welke vragen in aanmerking komen voor onderzoeksprojecten, kunnen de alumni immers belangrijke kanalen zijn om bijkomende financiële middelen aan te trekken. Aangezien er nu reeds alumni zijn die partnerschappen aangaan met AMS, is dat een piste die ook in de toekomst interessante opportuniteiten kan bieden.

*De onderzoeksoutput van AMS heeft ook een impact op het **beleid op verschillende niveaus** (lokaal, provinciaal, regionaal, nationaal, internationaal). Een duidelijk voorbeeld betreft de deelname aan handelsmissies met vertegenwoordigers van Stad Antwerpen, de provincie, de haven en Universiteit Antwerpen. Dergelijke missies blijken bijzonder succesvol om tot overeenkomsten te komen met internationale partners. Ze verhogen bovendien de visibiliteit en geloofwaardigheid van AMS door met al deze actoren als één geheel naar buiten te komen.*

Onderzoekstopics van competentiecentra zoals leiderschap, werk, duurzaamheid, ICT, businessmodellen en waardecreatie, zijn net als toepassingsgebieden zoals de creatieve industrie, familiebedrijven, internationalisering en de logistieke sector ook beleidsdomeinen van lokale en hogere overheden. AMS formuleert concrete aanbevelingen om actief te kunnen bijdragen aan het debat rond deze thema's, bijvoorbeeld via ESF-projecten, white papers, etc. Dat verklaart ook waarom onderzoekers van AMS op regelmatige basis advies verlenen aan diverse stakeholders, zoals de Nationale Bank, het Agentschap Innovatie en Ondernemen (AIO) en sociale partners. Hier lopen de onderzoekers echter tegen hun grenzen aan; binnen AMS is men er niet op georganiseerd om zonder vergoeding in kortetermijnprojecten te stappen. Momenteel wordt het overgelaten aan de individuele onderzoekers om te beslissen op welke vragen ze wel of niet ingaan. Gezien het algemene gevoel dat de expertise steeds meer erkend worden, dient te worden nagegaan hoe er vanuit AMS met dergelijke vragen zal worden omgegaan.

Daarnaast bleek ook uit de interviews dat onderzoek niet enkel als KPI wordt beschouwd om omzet te generen. Het gaat verder dan een puur commerciële insteek en wil ook maatschappelijke bijdragen leveren. Dat wordt bijvoorbeeld geïllustreerd door een onderzoeksproject rond inclusief beleid niet automatisch in een competentiecentrum onder te brengen, maar het te laten uitvoeren door mensen met een mentale beperking en hen aan te stellen als onderzoekers om mee te werken aan het project gedurende 1,5 jaar. AMS wou bewijzen dat dergelijke projecten

ook mogelijk zijn vanuit een business school. Andere pistes die tijdens de interviews naar voor kwamen en aansluiten bij de idee om de daad bij het woord te voegen, betreffen het aanbieden van trajecten voor de non-profitsector (die vaak niet over de middelen beschikken om opleidingen te volgen aan AMS), en participeren in startups die een groeiproces doormaken i.p.v. ze vanop een afstand te bestuderen. Wanneer ze gecoacht worden richting groei kan de investering terugverdiend worden door de aanwezige kennis in de praktijk te brengen. Het zou bovendien bijdragen tot de economische impact van de onderzoeksactiviteiten van AMS.

Deze acties illustreren dat AMS reeds belangrijke stappen zet om maatschappelijke meerwaarde te creëren. Dat neemt echter niet weg dat bijkomende initiatieven genomen kunnen worden om zwaarder te wegen op het publiek debat rond de topics van de competentiecentra. In het Zelfevaluatierapport AMS 2011-2015 wordt gesteld dat "de uitbreiding van louter specifieke impact (vb. publicatie in gespecialiseerd HR managzine) naar een meer maatschappijbrede invalshoek (vb. opiniestuk in De Standaard; aanwezigheid in algemene media) een van de uitdagingen voor de volgende jaren is". Om hieraan tegemoet te komen, wordt onderzoekers gestimuleerd om blogs te schrijven, hun ervaring te delen via sociale media en opiniestukken te schrijven in kranten en magazines. Al deze activiteiten komen echter bovenop het reguliere takenpakket van onderwijs- en onderzoekstaken, waardoor niet alle onderzoekers er tijd voor kunnen vrijmaken om de maatschappelijke impact van hun onderzoeksactiviteiten te verhogen. De afgelopen jaren was er ook een stijgende vraag naar bijdragen van onderzoekers op evenementen en naar presentaties voor managementteams. De marketingafdeling van AMS heeft zich daarom toegelegd op het uitwerken van een structuur om AMS faculty publiekelijk in te zetten. Dat maakt niet alleen de onderzoeksoutput meer zichtbaar, maar toont ook duidelijk de link met AMS.

- *Ook naar het **brede publiek** toe worden inspanningen geleverd om de bekendheid te verhogen. De nieuwsbrieven van de competentiecentra zijn bijvoorbeeld belangrijke on-of offline bijdragen gericht op de partners van het competentiecentrum, alumni, een specifiek doelgroep (vb HR-managers) of het brede publiek. Daarnaast is er ook een mediaplan voor events die vanuit AMS georganiseerd worden. Dat omvat bijvoorbeeld het versturen van persartikels, voorzien van inhoudsartikels, promoten van het event via sociale media (zoals Twitter en LinkedIn), het inschakelen van de alumni om de doelgroep te bereiken, etc. Om de impact te maximaliseren worden onderzoekers ook gescreend op hun kwaliteiten om voor een bedrijfspubliek te staan; zij moeten de inhoud zodanig kunnen brengen dat de bedrijfswereld onmiddellijk de meerwaarde ziet.*

*Doorheen de evaluatie was het echter opvallend dat de **bekendheid** van AMS vooralsnog beperkt is. Zo zijn externen vaak verbaasd zijn over de plaats die AMS inneemt, bijvoorbeeld in internationale samenwerkingsverbanden of internationale rankings (cf. paragraaf 4.2). Om deze situatie recht te zetten, investeert AMS momenteel in content marketing. Daarmee werd gewacht tot er voldoende onderzoeksoutput was om mee naar buiten te komen. Daarbij wordt er bewust voor gekozen om in te zetten op de topics van de competentiecentra en daarin erkend te worden als expert ter zake. Ondanks deze beperking toont de analyse in bijlage 5 dat de virtuele aanwezigheid van AMS (in termen van aantal websites die de business school vermelden) vergelijkbaar is die met die van de benchmarkinstellingen."*

Verder een vergelijkende tabel inzake de nieuwe onderzoeks-en bedrijfsprojecten en de jaarlijkse EWI-subsidie:

Jaar	Nieuwe onderzoeks- en bedrijfsprojecten in €	% groei t.o.v. voorgaand jaar	Jaarlijkse EWI-subsidie
2016	1.363.493,00		260.000
2017	2.053.527,52	+ 51 %	320.000
2018	1.983.395,96	- 3%	336.000
2019	2.290.834,84	+16%	353.000

2020	3.190.939,82	+ 39 %	358.000

Zoals men hierboven kan zien is er significante stijging van de nieuwe onderzoeks-en bedrijfsprojecten de laatste 5 jaar. Als men de jaarlijkse stijging van de EWI-subsidies relateert met deze nieuwe onderzoeks-en bedrijfsprojecten dan stelt men vast **dat die nominale stijging van die onderzoeksafdeling een veelvoud is van de nominale stijging van de EWI-subsidies**.

Tot slot wordt er opgemerkt dat één van de aanbevelingen naar aanleiding van de eindevaluatie van het convenant 5 jaar geleden (zie boven) was om meer te focussen, gezien de beperkte schaal van de instelling. In dit kader werden de 10 competentiecentra afgebouwd tot drie speerpuntclusters en worden de onderzoeksactiviteiten en de onderwijsactiviteiten permanent beter op mekaar gealigneerd.

35.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Begin 2019 is de instelling geëvalueerd geweest door de Belgische consultant IDEA in het kader van de eindevaluatie van het convenant 2012 – 2016. Bij deze evaluatie werd ook de internationale positie van de instelling toegelicht. In punt 4.2.2. (pag.38 tot en met 42) wordt de instelling vergeleken met andere business schools.

Citatie:

"4.2.2. AMS vergeleken met andere business schools

- *De Solvay Business School in Brussel scoort in alle rankings vergelijkbaar met AMS. Ze hebben ongeveer eenzelfde aandeel van internationale medewerkers en zijn vooral afhankelijk van de private markt voor hun financiering (cfr. AMS). Terwijl AMS er echter voor koos om een autonome business school te worden, integreerde SBS in hetzelfde jaar (2008) in de ULB. Ondanks de sterke gelijkenissen bieden de verschillen genoeg ruimte voor leereffecten.*
- *TIAS for business and society – Tilburg university haalt ook vergelijkbare scores als AMS en beschikt over een vergelijkbaar budget. Net zoals AMS heeft TIAS geen centrale ligging en is de regionale inbedding dus van belang. Deze business school vormt op deze manier een ideale referentie.*
- *EMLyon Business School is significant groter dan AMS. Deze instelling is dus een ambitieuze benchmark. Toch wordt deze business school ook met vergelijkbare uitdagingen en opportuniteiten geconfronteerd, zoals de regionale ligging en een partnerschap met de universiteit.*

*We vergelijken AMS met deze drie benchmarkinstellingen op het vlak van **financiering, onderzoeksprofiel, wetenschappelijke output, maatschappelijke en economische impact en internationale reputatie.***

Financiering

Het onderzoeksbudget van AMS is sterk vergelijkbaar met dat van TIAS. Beiden besteedden in 2015 ongeveer 2 miljoen euro aan onderzoek. Hun financiële bronnen verschillen echter. AMS haalt 13%

van haar onderzoeksmiddelen uit onderzoekssubsidies, terwijl TIAS al haar middelen haalt uit private financiering[104]. Het onderzoeksbudget van TIAS is evenredig verdeeld over projectfinanciering door gevaloriseerd onderzoek (1/3de), leerstoelsponsoring (1/3de) en sponsoring van partners via een partnerbijdrage (1/3de). De niet-gesubsidieerde inkomsten van AMS zijn voor 40% contractonderzoek en 60% onderzoeksprojecten.

EMLyon is net zoals TIAS volledig zelfbedruipend, maar beschikt over een substantieel hoger onderzoeksbudget dan AMS en TIAS[105]. EMLyon haalt meer dan 90% van haar totale financiering uit eigen activiteiten. Dit impliceert onder andere executive education, fondsenwerving en schenkingen. Het resterende deel haalt ze uit steun van Kamers van koophandel, industrie en fiscale voordelen. Iets meer dan 30% van dit totale budget wordt besteed aan onderzoek. AMS haalt ook een aanzienlijk deel van haar totale inkomsten uit opleidingen, B2B projecten en partnerships, maar 11% bestaat uit subsidies. AMS besteedt met 18% van haar totale inkomsten een kleiner deel van haar totale budget aan onderzoek.

SBS koos ervoor om geen budgettaire details vrij te geven.

Tabel 7: overzicht budget

	AMS	EMLYON	TIAS	SBS-EM
Jaarlijks budget (totaal)	€ 11.288.000	€ 70.000.000	n.b.	n.b.
Jaarlijks budget voor onderzoek	€ 1.966.000	€ 23.333.333	€ 2.000.000	n.b.

Onderzoeksprofiel

Het aantal onderzoeksmedewerkers bij AMS is eerder beperkt. Het personeelsbestand (afgebakend als personen effectief op de loonlijst van AMS) bleef in de periode tussen 1 januari en 31 december 2015 stabiel, met 54,5 VTE's op 31 december. Hiervan zijn er 14,5 VTE's die focussen op 'faculty and research'. Dit is iets meer dan de helft van het aantal VTE's bij TIAS, terwijl beide scholen over een vergelijkbaar onderzoeksbudget beschikken. Onderstaande tabel geeft ook de cijfers voor de andere business schools weer.

Tabel 8: Wetenschappelijk personeel en onderzoekscentra

	# Scientific Centres	# Research staff (VTE)	# staff/centre	# Chairs	# Ph. D. Programmes	% of staff with PhD[106]
AMS	10	14	1,4	11	1	86%
EMLYON	7	110	10,0	5	1	99%
TIAS	7	27	3,9	20	3	100%
SBS-EM	7	56	8,0	8	2	98%

In vergelijking met de andere instellingen heeft AMS een hoog aantal competentiecentra. De terminologie verschilt van instelling tot instelling, maar ze omvatten in grote lijnen dezelfde structuren. TIAS hanteert de term Labs, de benaming die ook AMS voor ogen heeft voor een aantal competenciecentra in het ontwerp van het strategisch onderzoeksplan voor 2017-2021. EMLyon en SBS spreken over onderzoekscentra. Ondanks de verschillende omvang van de onderzochte business

[104] Interview met professor Bounen, Vice-Decaan TIAS en Head of Research
[105] Interview met Philippe Monin, Directeur de la recherche / VP Research – EMLYON Business School
[106] European Business School Rankings 2015 Financial Times

schools, hebben ze elk 7 onderzoekscentra. De thematische invulling van de onderzoekscentra in een grote instelling zoals EMLyon is wel breder dan in de kleinere business schools.

Het gemiddeld aantal VTE onderzoeksmedewerkers per competentiecentrum ligt bij AMS laag in vergelijking met de andere onderzoeksinstellingen. Dit mag niet verbazen, gezien het hoog aantal competentiecentra in verhouding met het personeel. Terwijl er bij AMS gemiddeld 1,4 VTE onderzoeksmedewerkers per competentiecentrum aan de slag zijn, is dit bij TIAS 3,9, bij SBS 8 en bij EMLyon zelfs 10. Hierbij dient te worden opgemerkt dat bij EMLyon niet alle onderzoekers ook effectief gebonden zijn aan een competentiecentrum. Indien dit wel het geval was, zou het aantal VTE per competentiecentrum dus nog hoger liggen.

Het aantal leerstoelen varieert sterk bij de onderzochte instellingen. TIAS heeft bijna dubbel zoveel leerstoelen als AMS. AMS heeft op haar beurt echter dubbel zoveel leerstoelen als EMLyon. Deze verschillen zijn vooral te verklaren door een ander financieringsmodel, zoals reeds besproken in de voorgaande paragraaf. De vergelijking met SBS is eenduidiger en resulteert in een vergelijkbaar aantal leerstoelen.

Wetenschappelijke output

AMS overtrof ieder jaar het vooropgestelde aantal publicaties volgens de KPI's. Met 34 ISI geïndexeerde publicaties in 2015 heeft AMS een hoge internationale wetenschappelijke output in vergelijking met EMLyon. Deze Franse business school had met 48 publicaties in absolute aantallen wel een hogere output. In verhouding tot het onderzoeksbudget of personeel zien we echter een ander beeld. EMLyon had 0,4 internationale publicaties per VTE onderzoeksmedewerker, terwijl dit bij AMS 2,3 was[107]*.*

De aanwezigheid van AMS op het internet is volgens de analyse van de webimpact (cf. bijlage 5 paragraaf 5.4) iets lager dan bij de andere geselecteerde business schools. AMS haalt ongeveer het Europees gemiddelde en presteert sterk vergelijkbaar met EMLyon. TIAS wordt enerzijds vaker vermeld op verschillende websites, maar anderzijds wordt er vaker gelinkt naar de website van AMS. Hun zichtbaarheid op het web is dus ook van een vergelijkbaar niveau. SBS scoort wel op beide vlakken (licht) hoger dan AMS. Onderstaande figuren geven de webimpact weer op basis van het aantal vermeldingen van de business school op andere websites en het aantal vermeldingen van de URL van de business school.

Figuur 2: aantal websites die de naam van de betreffende business school vermelden

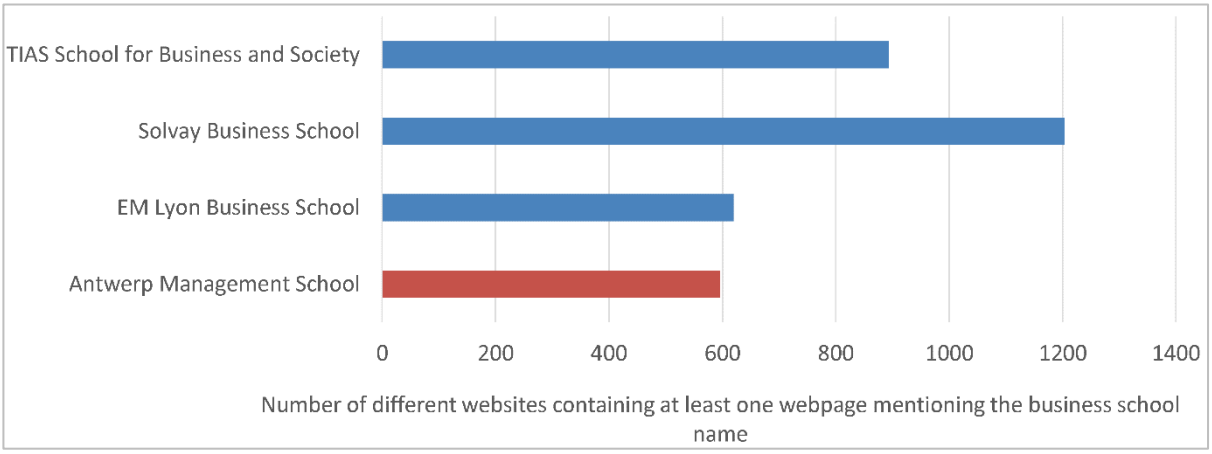

Bron: Web Citation and Impact Report for Antwerp Management School by Thelwall (2016)

[107] De cijfers voor 2015 waren nog niet bekend voor TIAS op het moment van de evaluatie. SBS verstrekte geen informatie m.b.t. het aantal behaalde publicaties. Door de sterke verankering met de Vrije Universiteit Brussel, kunnen de publicaties ook niet online worden teruggevonden.

Figuur 3: aantal websites die de URL van de betreffende business school vermelden

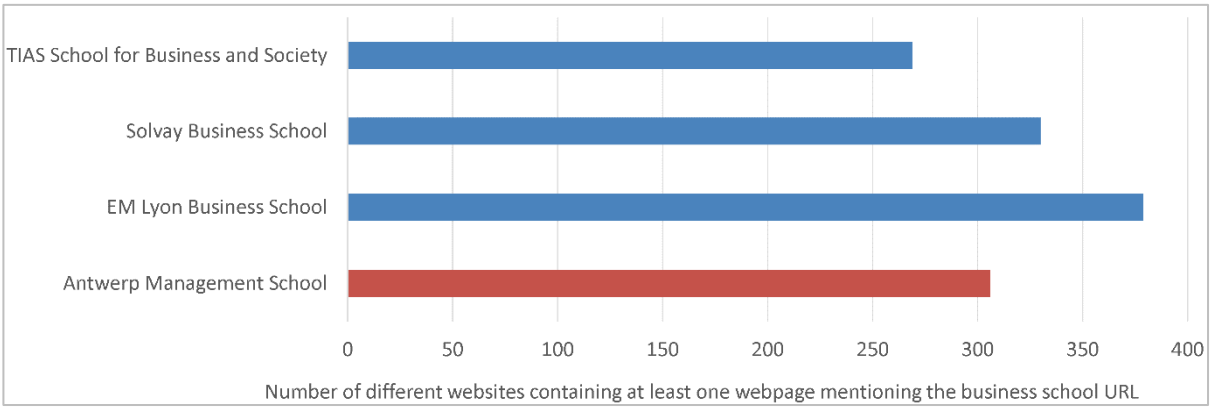

Bron: Web Citation and Impact Report for Antwerp Management School by Thelwall (2016)

Economische en maatschappelijke impact

Business schools kunnen een grote economische en maatschappelijke impact uitoefenen door het opleiden van studenten en managers. Onderstaande tabel geeft het aantal studenten in het schooljaar 2015-2016 weer van de benchmarkscholen. AMS heeft hetzelfde aantal studenten als TIAS. SBS heeft met 3000 leerlingen een groter bereik, EMLyon zit met 6500 leerlingen in een andere categorie.

Van de 2400 leerlingen van AMS volgen er 234 een master voor afgestuurden en 140 een executive master. De overige opleidingen zijn Company Specific Programs, die op maat van bedrijven worden gemaakt. Deze bereikten ongeveer een 2000 deelnemers. De verhoudingen tussen de verschillende types van opleidingen zijn vergelijkbaar.

Tabel 9: Anciënniteit van de school en aantal studenten

	AMS	*EMLYON*	*TIAS*	*SBS-EM*
Foundational Year School	*1959*	*1872*	*1986*	*1951*
Foundation of Research Dep.	*2008*	*1998*	*1996*	*2010*
Studenten (2015)	*2400*	*6500*	*2400*	*3000*
Alumni	*21.728*	*25.000*	*15.000*	*20.000*

De impact van de school stopt niet na de opleiding. Alle geselecteerde business schools zetten actief in op hun alumninetwerk. Met meer dan 21.000 alumni is het netwerk van AMS relatief uitgebreid. Het zit op een vergelijkbaar niveau als SBS, een school die nochtans al enkele jaren langer bestaat en een hoger studentenaantal heeft. AMS heeft ook meer alumni dan TIAS, hoewel de verklaring hier waarschijnlijk ligt in de recentere oprichtingsdatum van deze school. EMLyon heeft een hoger aantal alumni, maar niet aanzienlijk meer in vergelijking met het hogere aantal studenten. De opmerking moet wel worden gemaakt dat iedereen wordt opgenomen in deze alumni community, ook deelnemers aan kortere open opleidingen. Dit is echter ook het geval voor de andere business schools.

Voor een aantal scholen geeft de Financial Times ook een indicatie van het gemiddelde loon van de alumni na 3 jaar. Voor AMS bedraagt dit $50.120. Alumni van SBS halen met $55.428 gemiddeld een hoger loon. De alumni van EMLyon verdienen gemiddeld het meest met $93.356. Voor TIAS zijn er geen cijfers beschikbaar.

Internationale reputatie

AMS zet actief in op internationale samenwerking, maar de focus ligt toch vooral op de Belgische (en Vlaamse) markt. Dit blijkt ook uit de webimpact analyse, die aantoonde dat de online zichtbaarheid

van AMS zich hoofdzakelijk beperkt tot België. In alle projecten wordt er wel samengewerkt met zowel Europese als niet-Europese (China, USA) partners. Dit vertaalt zich ook in termen van internationaal personeel. Met 42% internationale faculty heeft AMS een vergelijkbaar aandeel als TIAS (40%), SBS (41%) en EMLyon (46%). Het aantal partnerschappen geeft ook een indicatie van de internationale reputatie, maar deze indicator houdt geen rekening met de intensiteit en de kwaliteit van de samenwerking. AMS heeft momenteel 11 memoranda van overeenstemming met internationale kennisinstellingen, terwijl TIAS er 4 heeft. Dit omvat echter maar een fractie van het aantal effectieve samenwerkingen."

35.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Hiervoor wordt er geciteerd uit de externe studie uitgevoerd door IDEA meer specifiek 6.1. sterke punten:

Citatie uit de evaluatie:

- *Een troef die de onderzoeksactiviteiten van AMS uniek maakt is de succesvolle combinatie van een **wetenschappelijk en praktijkgerichte insteek**. Vragen uit de bedrijfswereld worden beantwoord gebruik makend van de aanwezige academische expertise. Dat zit ook vervat in de missie en visie van AMS. De onderzoeksactiviteiten zijn er niet alleen op gericht om kwaliteitsvol wetenschappelijk onderzoek te verrichten, maar ze dienen ook een impact te hebben op de werking van organisaties. Hoewel het niet altijd evident is om het evenwicht te vinden tussen beide dimensies, is het net die dubbele vertaalslag van de onderzoeksoutput die de relevantie en waarde van de onderzoeksactiviteiten illustreert. De behaalde publicaties in wetenschappelijke en professionele tijdschriften tonen net als de aangetrokken externe financiering via bedrijfspartners aan dat het tweesporenbeleid rendeert. Ook de hoge instroom in het Exective PhD-programma geeft aan dat er vraag is naar een combinatie van theoretische en bedrijfsrelevante aspecten. Het expertenpanel noemt het gevonden evenwicht tussen de academische en praktijkgerichte insteek zelfs een uniek verkoopspunt dat sterker gepromoot moet worden, ook op internationaal niveau.*

35.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Er is geen aanleiding voor of vraag naar een bevoegdheidsherverdeling.

35.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De instelling is actief op twee domeinen: onderzoek en onderwijs. Fundamenteel onderzoek is per definitie een taak voor de overheid. De private sector kan dit onderzoek niet vermarkten en bijgevolg hieruit geen inkomsten genereren.

35.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Neen, de administratieve last is reeds beperkt: 0,1 VTE: zie hoger.

35.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Vooreerst dient te worden vermeld dat Antwerp Management School een instelling is van post-initieel onderwijs. Per definitie een link met het dep. Onderwijs. Het academisch onderzoek, welke het dep. EWI subsidieert, heeft repercussies op de onderwijs-activiteit en vice-versa (kruisbestuiving). Op te merken valt dat het verstrekt onderwijs zeer praktisch is.

Het ultieme doel van de business-schools is van het bedrijfsleven te steunen**, welke momenteel in volle mutatie is door de digitalisatie**. Omgekeerd kan het bedrijfsleven de business-schools ondersteunen door sponsoring, door gerichte vragen stellen aan de business-schools, door de business-schools te betrekken bij belangrijke uitdagingen (digitalisatie), waar de business-school samen met het bedrijfsleven een oplossing proberen uit te dokteren.

35.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren volstaat.
Twee evaluatie:

- Een **jaarlijkse periodieke evaluatie**, waarbij het inhoudelijk en financieel verslag wordt goedgekeurd in het kader van de volledige uitbetaling van de jaarsubsidie;
- Een **eindevaluatie** op het einde van het convenant waarbij de voorbije jaren van het convenant worden geëvalueerd en er ook wordt vooruitgekeken naar de komende jaren, waarvoor dan een nieuw convenant wordt opgesteld. Oorspronkelijk werd en een convenant opgesteld met duurtijd 2017 tot en met 2022. Op te merken valt dat in het kader van samenwerking met het departement Onderwijs (post- initiële instelling) er van de oorspronkelijke duurtijd werd afgeweken ten einde de vervaldag te laten samenvallen met de beheersovereeenkomst van onderwijs met de instelling, welke loopt tot eind 2024. Dit is de reden (zie boven), waarom het convenant welke oorspronkelijk een duurtijd had tot eind 2022, werd verlengd tot eind 2024.

35.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De werkingssubsidie aan de instelling is gestegen van ongeveer 260 Keuro in het vorig convenant 2012 - 2016 naar een toekomstige geplande 404 Keuro in 2024 in het convenant 2017 - 2024. In 2021 werd aan de instelling (initiële begroting 2021) een subsidie van 374 Keuro toegekend.

Dank zij deze EWI-subsidie heeft de instelling een sterke groei gekend inzake de uitbouw van de onderzoeksafdeling (zie hoger).

Een daling van de subsidie van 15% (berekening: 374 Keuro X 0,85 = 317,9 Keuro) zou als rechtstreeks gevolg hebben dat de EWI-subsidie zou terugvallen tot op het niveau van 2017: subsidie 2017: 320 Keuro.

Deze daling zou een negatieve impact hebben op drie domeinen:

- het ondersteunen van onderzoekers, in het uitvoeren van onderzoek en het schrijven van nieuwe projectvoorstellen (vb. methodologisch, administratief);
- het ondersteunen van bepaalde onderzoekers om nieuwe projectvoorstellen uit te schrijven, het (ruim) behalen van de steeds stijgende KPI's op het vlak van onderzoeksfinanciering, getuigt van het rendement van de subsidie en de incrementele verhogingen;
- cofinanciering van Europese onderzoeksprojecten: zonder de subsidie van de Vlaamse overheid zou de instelling niet in staat zijn om bepaalde onderzoeksprojecten uit te voeren, vanwege de benodigde cofinanciering.

Op te merken valt dat in het lopend convenant van de andere Vlaamse business school, zijnde Vlerick Business School **er ook een opstap in het lopend convenant is voorzien**. Vanuit billijkheidsoverwegingen zou men bij een besparing bij de Antwerp Management School ook een besparing moeten voorzien bij de Vlerick Business School.

35.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[108]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

59. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
60. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

36 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[108] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

36.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Het Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring (ECOOM) is een virtueel samenwerkingsverband tussen universiteiten en heeft geen rechtspersoonlijkheid op zich. De operationele aansturing van ECOOM gebeurt door een dagelijks bestuur, waarin de verschillende universiteiten door middel van promotoren vertegenwoordigd zijn. De promotoren worden gecoördineerd door een promotor-coördinator. Deze promotor-coördinator, die is verbonden aan de KU Leuven,vormt de verbindende schakel tussen het Expertisecentrum en de Vlaamse overheid en tussen de universiteiten onderling. De voortgang van de werkzaamheden wordt opgevolgd door het Beheerscomité, waarin vertegenwoordigers van het beleidsdomein en het WTI-domein vertegenwoordigd zijn. Het Beheerscomité stuurt het ECOOM aan en legt verantwoording af aan de minister bevoegd voor wetenschaps- en innovatiebeleid.

De decretale basis voor (ECOOM) werd in 2014 verankerd in het Wetenschap- en Innovatiedecreet.

De thema's die ECOOM behandelt, zijn opgenomen en geëxpliciteerd in het convenant dat vijfjaarlijks met ECOOM afgesloten wordt na een externe evaluatie. Er wordt samen met een convenant een meerjarenplan opgemaakt voor vijf jaar en de planning/werking per jaar wordt jaarlijks opgenomen in een jaarplan (vooraf) en jaarverslag (nadien).

De opdrachten uit het convenant 2019-2023 met het Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring zijn de volgende:

1. een performant systeem van O&O- en innovatie-indicatoren ontwikkelen en onderhouden dat de Vlaamse overheid moet voorzien van geactualiseerde en relevante statistische data over de O&O- en en innovatieperformantie van Vlaanderen. Het ontwikkelt ook een portefeuille van relevante wetenschappelijke onderzoeksactiviteiten ter ondersteuning van die opdracht;
2. parameters berekenen in het kader van de decretale en tijdelijke financieringskanalen van het wetenschaps- en innovatiebeleid en van specifieke onderzoeksgerelateerde werkingstoelagen aan hogeronderwijsinstellingen;
3. in statistische gegevens voorzien over O&O en innovatie in het kader van internationale afspraken met supranationale organisaties;
4. monitoring van academische human resources in Vlaanderen;
5. implementatie database performantie in de kunsten (afbouwend) en meten wetenschappellijke impact ;
6. beheer van de classificatielijsten rond onderzoek;
7. als strategische partner optreden voor Flanders Research Information Space (FRIS) door gegevens over onderzoek en innovatie aan FRIS ter beschikking te stellen, het afsprakenkader voor monitoring en rapportering van de kennisinstellingen aan FRIS mee vorm te geven en de kwaliteit van de FRIS-data te bewaken door eenduidige afspraken te maken rond semantiek en classificaties.

Medio 2019 werd ECOOM belast met 2 twee bijkomende taken via een addendum aan het convenant:
Er werd beslist dat de gehanteerde outputparameters voor de verdeling van onderzoeksmiddelen, in de toekomst ook parameters te laten ontwikkelen die meer aandacht besteden aan andere

elementen zoals interdisciplinariteit en impact. ECOOM is door zijn positie en expertise op deze domeinen immers een bevoorrechte partner om dit verder in detail uit te werken.

Een tweede bijkomende taak is de uitvoering van techno-economische impactanalyses. Hiermee werd al een eerste aanzet gegeven om de expertise van ECOOM op het vlak van innovatie-onderzoek te koppelen met de expertise van STORE (Steunpunt Economie en Ondernemen) in het bestuderen van bedrijfsprestaties en marktimpact in het algemeen.

Via een addendum 2 bij de beheersovereenkomst met ECOOM werd begin 2021 beslist om de expertise van STORE te integreren binnen de werking van ECOOM en het onderzoeksprogramma "Store - inkanteling in ECOOM - Onderzoeksplan 2021 en Onderzoeksprogramma vanaf 2022" uit te voeren.

Aan het einde van de looptijd van de convenant met ECOOM volgt een evaluatie met het oog op de onderhandelingen voor een nieuwe convenant met een nieuw meerjarenplan vanaf 2024.

36.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Het convenant 2014-2018 bepaalde dat ECOOM jaarlijks een subsidie kreeg van 2.240.000 euro van het departement EWI naast een cofinanciering van 25.000 euro vanuit het departement OND. Door besparingen binnen de Vlaamse overheid werd op beide subsidies een besparing van 5% toegepast en kreeg ECOOM tussen 2014 en 2018 jaarlijks 2.128.000 vanuit het departement EWI en 22.500 euro co-financiering vanuit het departement OND. In 2017 werd er ook éénmalig 120.000 euro toegekend aan ECOOM voor het ontwerp en de ontwikkeling van een geïntegreerd data-deelplatform voor ECOOM en zijn gebruikers, voor een digitale ontsluiting van de datareeksen en informatie.

In 2019 startte het nieuw convenant waarbij bepaald werd dat ECOOM vanuit het departement EWI en subsidie van 2.253.000 euro kreeg voor het opgenomen takenpakket vanuit het departement EWI en vanuit het departement OND 23.750 euro. Het eerste addendum verhoogde de jaarlijkse subsidie met 755.000 euro tot 3.008.000 euro voor de uitvoering van de bijkomende taken. Voor 2020 werd er een besparing doorgevoerd van 128.0000 euro op de subsidie naar ECOOM vanuit het departement EWI zodat die voor dat jaar 2.880.000 euro ontvingen en 23.750 euro vanuit het departement OND.

Bij de integratie van STORE bij Ecoom werd in de begroting 2021 het bedrag van de subsidie aan STORE (470.000 euro) toegevoegd aan de subsidie aan Ecoom. Hierbij valt op te merken dat bij de opstart van Store de subsidie 500.000 bedroeg maar in 2020 6% werd bespaard.

Op die manier krijgt ECOOM vanuit het departement voor 2021 in het totaal na de integratie 3.350.000 euro subsidie.

Vanuit het departement EWI wordt er 0,7 VTE ingezet voor de opvolging van de activiteiten van ECOOM .(cfr Jaarnondernemingsplan van het departement EWI).

36.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In de beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024 wordt bij de overkoepelende doelstellingen bijzondere aandacht besteed aan "een beleid gedreven door feiten en cijfers". Hierbij wordt gesteld dat ECOOM een cruciale rol speelt voor bij het tot stand komen en aanreiken van deze beleidsinformatie.

ECOOM is een belangrijke partner ter ondersteuning van het Vlaams onderzoeks- en innovatiebeleid. Zo voorziet ECOOM de Vlaamse overheid in relevante statistische data om het Vlaams innovatie -en wetenschapsbeleid internationaal te benchmarken. ECOOM voorziet ook in statistische gegevens voorzien over O&O en innovatie in het kader van internationale afspraken met supranationale organisaties zoals OESO/Eurostat en zorgt voor ondersteund beleidsadvies op het vlak van innovatie, ondernemerschap, menselijk potentieel, octrooien,… Met wetenschappelijk onderbouwd cijfermateriaal moet het de overheid toelaten om de juiste beslissingen te kunnen nemen om Vlaanderen op de kaart te blijven zetten als een innovatieve regio. Dus dit is meer dan ooit een actuele beleidsdoelstelling.

36.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Deze evaluatie van ECOOM werd uitgevoerd in 2018 (voor de periode 2014-2018) door Dialogic en de managementsamenvatting is hier terug te vinden :
https://www.ewi.vlaanderen.be/sites/default/files/evaluatie_ECOOM_2018_managementsamenvatting.pdf
Het evaluatieverslag is op te vragen bij het departement EWI.

Het evaluatierapport toont aan dat ECOOM zijn taken, op een efficiënte wijze heeft uitgevoerd en producten en diensten van hoge kwaliteit adequaat en op tijd heeft opleverd. De wetenschappelijke performantie van ECOOM is uitstekend, zowel in termen van kwantiteit als in termen van kwaliteit. Onderzoekers van ECOOM nemen een vooraanstaande positie in, in hun respectievelijke onderzoeksveld. De kennis en ervaring van meerdere onderzoekers van ECOOM wordt internationaal hoog aangeslagen, niet alleen in wetenschappelijke maar ook in beleidsmatige kringen (Eurostat, OESO). De evaluatie van ECOOM benadrukt de hoge kwaliteit van het onderzoek en de sterke internationale wetenschappelijke positie van het expertisecentrum.

Deze evaluatie van het Store luik (voor de periode 2016-2020) werd uitgevoerd in 2019 door Idea Consult en de managementsamenvatting is hier terug te vinden
https://www.ewi.vlaanderen.be/sites/default/files/evaluatie_2019_steunpunt_economie_en_ondernemen_managementsamenvatting.pdf
Het evaluatieverslag is op te vragen bij het departement EWI.

Gegeven de resultaten van de evaluatie werd een slagkrachtigere beleidsondersteuning op het vlak van economie en innovatie nagestreefd door de integratie van de expertise van STORE binnen ECOOM. Deze integratie moet de samenwerking intensiveren, de diversiteit in onderzoekscapaciteit en methodologieën bevorderen, een sterke band leggen tussen economie en innovatie, en de coördinatiekosten drukken vanaf 2021.

36.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Er is bij de beleidsmakers grote tevredenheid over de activiteiten en dienstverlening van ECOOM. De output van ECOOM is voor beleidsmakers zeer belangrijk om te weten hoe Vlaanderen ervoor staat, wat betreft wetenschap, innovatie , onderzoek en ontwikkeling of economie. De beschikbaarheid van deze informatie geeft de Vlaamse overheid de mogelijkheid om een zeer gericht en slagvaardig O&O&I-beleid en het beleid gericht op ondernemerschap en economie (luik STORE) te voeren.
Impact meten van of het gevoerde beleid effectief is , is een belangrijk aspect. ECOOM heeft in het verleden al studies gemaakt mbt de impact van specifieke beleidsmaatregelen ter ondersteuning van het W&I beleid en dergelijke.
Een van de bijkomende taken die aan ECOOM gevraagd werd is het meten van maatschappelijke impact van het onderzoek en daar is men momenteel zelf mee bezig.
ECOOM wordt ook nog betrokken in oefeningen die de impact van steunmaatregelen of belangrijke beleidsbeslissingen moet meten op het algemeen economisch weefsel of de maatschappij en zoekt ook naar impactindicatoren, die naast de input- of outputindicatoren waar ECOOM al een belangrijke rol in speelt, kunnen bestaan.

36.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

In de beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024 wordt bij de overkoepelende doelstellingen bijzondere aandacht besteed aan "een beleid gedreven door feiten en cijfers". Hierbij wordt gesteld dat ECOOM een cruciale rol speelt voor het ontsluiten van relevante beleidsdata, methodes, en indicatoren in het wetenschaps- en innovatiebeleid. ECOOM heeft door de jaren heen een onmisbare expertise en know-how opgebouwd dat de Vlaamse overheid dit zelf niet goedkoper kan uitbouwen op korte termijn als alternatief. ECOOM wordt immers ook gefinancierd door externe middelen buiten het beleidsdomein EWI om (doctoraatbeurzen en dergelijk) en soms door eigen geldmiddelen van de universiteiten zelf.

ECOOM levert waardevolle gegevens en inzichten voor het uittekenen van het beleid. De kostprijs (of de subsidie die ECOOM krijgt) is vastgelegd voor de periode van het convenant. De meeste taken zijn recurrente taken maar het convenant laat ook toe om bijkomende taken of opdrachten aan ECOOM toe te kennen wanneer er nieuwe beleidsaccenten willen gelegd worden op basis van een beleid gedreven door feiten en cijfers.

Daarnaast werd het beleidsonderzoek via de steunpunten geëvalueerd en geactualiseerd in functie van de nieuwe beleidsklemtonen. In de BBT 2021 wordt hier verder invulling aan gegeven door te stellen dat voor een slagkrachtiger beleidsondersteuning het Steunpunt Ondernemen en Regionale Economie (STORE) wordt geïntegreerd in de werking van het Expertisecentrum ECOOM.

Deze integratie moet de samenwerking intensiveren, de diversiteit in onderzoekscapaciteit en methodologieën bevorderen, een sterke band leggen tussen economie en innovatie, en de coördinatiekosten drukken. Dus hier liggen er mogelijk nog opportuniteiten om de goede werking nog verder te finetunen.

36.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Als onderdeel van de evaluatiemethodologie van het departement EWI wordt gebruik gemaakt van een internationale benchmark van de instelling. In de evaluatie van ECOOM uit 2018 werd er gebruik gemaakt van internationale benchmark van drie instituten die vergelijkbare activiteiten uitvoeren. De aanpak van drie expertisecentra actief in drie verschillende landen (Centre for Science and Technology Studies (CWTS) uit Nederland, Observatoire des Sciences et Techniques (OST) uit Canada en Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) uit Noorwegen) werd vergeleken met deze van ECOOM. Deze benchmark geeft inzicht in de werking, het gebruik en impact van vergelijkbare instrumenten.

Bij evaluatie van het Store luik voor de integratie in ECOOM werd er ook een benchmarking gebruikt van beleidsrelevant onderzoek in buurlanden, via twee specifieke beleidsgerichte onderzoekscentra op basis van specifieke documentanalyse en telefonische interviews: Enterprise Research Centre (ERC, UK) en de Conférence Permanente du Développement Territorial (CPDT, Wallonië).

Bij elke evaluatie wordt de lijst van mogelijke benchmarks door de cel evaluatie van het departement EWI zorgvuldig bestudeerd en gekozen.

36.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Zowel uit de evaluatie van ECOOM als uit contacten met het werkveld blijkt de expertise van ECOOM voor het WTI-domein groot. Belangrijke onderzoekresultaten of wetenschappelijke resultaten zijn ook gebruikt of werden als referentiemateriaal opgepikt voor verder onderzoek of scoorden als 'trending' onderzoek. De impact van het wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd door ECOOM werd ook door een team van internationale experten tijdens de evaluatie bevestigd.

ECOOM zetelt ook in internationale werkgroepen als inhoudelijk vertegenwoordigers voor beleidsindicatoren vanuit hun expertise. Er wordt ook soms vanuit de Europese Commissie beroep gedaan om deel te nemen aan 'steering committees' of worden zij geregeld gecontacteerd om hun expertise ter beschikking te stellen voor specifieke topics.

Ook uit de evaluatie van STORE blijkt de wetenschappelijke degelijkheid van het onderzoek

36.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Vlaanderen benchmarkt zich ook meer en mee met andere regio's en dit is ook expliciet in het regeerakkoord opgenomen dat Vlaanderen. Vlaanderen heeft voor zijn WTI-beleid nood aan indicatoren op regionaal niveau wat door ECOOM uitgevoerd wordt in opdracht van het beleid. Methodologisch is er wel nauw overleg met de federale overheid qua methodologie om kwalitatieve statistieken aan het beleid, Statistiek Vlaanderen, Eurostat of OESO aan te leveren. Deze elementen pleiten ervoor dat de bevoegdheid voor het verkrijgen van de regionale data zich momenteel op het juiste niveau situeren.

36.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het grote voordeel van ECOOM is dat het een interuniversitair consortium is en voor bepaalde opdrachten (zoals het verdelen van toekomstige onderzoeksmiddelen voor onderzoekinstellingen) dan ook inhoudelijk goed geplaatst is. Bovendien draagt dit ook bij tot het draagvlak van beslissingen wanneer die in overleg en consensus onderling genomen worden zoals wanneer spin-offs, octrooien, publicaties, citaties al dan niet meegenomen mogen worden in de berekening van de onderzoeksmiddelen.
De koppeling van het beleidsgericht onderzoek en het wetenschappelijk onderzoek bij de universiteiten is ook een voordeel voor het beleid. Anders dan bij een private onderneming, kan deze informatie dan ook voor twee doelen gebruikt worden. Het valt ook te verwachten dat het duale doel bij een private onderneming niet verdergezet zal worden.

36.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De integratie van Store in ECOOM had als opzet de samenwerking intensiveren, de diversiteit in onderzoekscapaciteit en methodologieën bevorderen, een sterke band leggen tussen economie en innovatie, en de coördinatiekosten drukken. Administratieve vereenvoudiging is zeker een aspect dat bij deze integratie ook voor ogen gehouden is en verder bekeken kan worden.

Bij de verwerking en ontsluiting van de cijfers, zijn er al heel wat inspanningen geleverd om de resultaten op een elektronische dataplatform te publiceren (tijdsreeksen, downloadbare bestanden). Deze informatie is dan ook beschikbaar voor andere eindgebruiker, onderzoekers of het grote publiek.

36.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Binnen het beleidsdomein is het belang van ECOOM vrij groot. Er wordt samengewerkt met andere actoren binnen het beleidsdomein zoals VLAIO, het departement EWI, of de VARIO voor beleidsgericht onderzoek of het berekenen van cijfermateriaal. Om kwalitatieve beleidsinformatie te krijgen is de bijdrage en plaats van ECOOM in het werkveld essentieel. Als Vlaanderen zich wil meten als innovatieve kennisregio is de band van ECOOM met andere actoren buiten het beleidsdomein EWI ook essentieel. Zo hangt innovatie of onderzoek samen met het menselijke potentieel hiervoor en is de link met onderwijsinstellingen (onderzoekers, doctorandi), VLIR, VLHORA, of het departement onderwijs (STEM- domeinen) ,… ook heel belangrijk. En als het gaat om economie, ondernemerschap, de arbeidsmarkt, toont dat ook heel wat andere beleidsdomeinen linken hebben. De samenwerking tussen al deze instanties uit de samenleving is essentieel om kwalitatieve beleidsindicatoren voor WTI te kunnen aanleveren. Enkel op die

manier kan Vlaanderen haar plaats krijgen in de top 5 regio's zoals in het Vlaams Regeerakkoord bepaald.

Binnen het W&I systeem is ECOOM ook van belang bij de evaluaties van de instellingen waarmee een convenant werd afgesloten. Het luik STORE zorgt ook voor het aanleveren van data voor de werking van de speerpuntclusters.

36.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De evaluatiemethodologie wordt in het convenant opgenomen. De volgende evaluatie wordt door het Departement georganiseerd in de eerste helft van 2023 en moet afgerond zijn op 30 juni 2023.

Het Departement zal voor de evaluatie de gepaste evaluatieorganen aanstellen die over de expertise beschikken om de activiteiten, de resultaten en het potentieel van ECOOM vakkundig te beoordelen. Daarbij zullen de algemene en specifieke procedures gevolgd worden die het Departement uitgewerkt heeft. Meer informatie over de evaluatieprocedures is opgenomen in het evaluatiekader van het Departement.

36.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Ten opzichte van de vastgelegde bedragen uit het convenant is er al een besparing van ongeveer 5% toegepast op de subsidie die ECOOM voor 2020 en 2021 van het departement EWI kreeg.
Het valt te verwachten dat deze besparing ook voor 2022 en 2023 aangehouden wordt. Ook in het verleden werd er al bespaard (zie vorige convenantsperiode) op de subsidie die ECOOM effectief kreeg, ten opzichte van de voorziene subsidie uit het convenant. ECOOM stelde zich steeds op als

een loyale partner omdat ze ook hun verantwoordelijkheid wil nemen als er tijdelijk wat minder budgettaire ruimte zou zijn.

Als er nog 10% bijkomend bespaard moet worden zal dit zeker een invloed hebben op de werking van ECOOM, en zal er ofwel op het wetenschappelijk onderzoek en/of op de recurrente zaken bespaard moeten worden. Dit zal ongetwijfeld betekenen dat er minder doctoraatsbeurzen toegekend worden of dat geschoven moet worden in de beleidsvragen van de overheid. Dit kan ook betekenen dat ze moeten besparen op hun dataverzamelingen voor internationale organisaties in opdracht van het departement. Dit kan effect hebben op de kwaliteit en of de responsgraad van de cijfers en de beleidsinfo.

De hefboomwerking of de koppeling van beleidsonderzoek en wetenschappelijk onderzoek dreigt op die manier te verdwijnen. Dat bleek uit de vorige evaluatie juist een belangrijke troef voor ECOOM en dreigt de visibiliteit en de impact van ECOOM te verlagen. Bovendien krijgen we signalen uit het werkveld dat het een bedreiging zou kunnen zijn voor de expertise van ECOOM. Onzekerheid over contracten of werkzekerheid bij zo'n substantiële besparing, kan er voor zorgen dat mensen andere oorden op zoeken en de opgebouwde expertise verdwijnt.
Wat op korte termijn een besparing zou zijn, kan op langere termijn een aanzienlijke meerkost zijn om dezelfde kwalitatieve informatie opnieuw op te bouwen.

36.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Beleidsdoorlichtingsfiche UNU-CRIS

//

Titel van het beleidsinstrument: United Nations University Institute on Comparative Regional Integration Studies

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[109]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

61. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
62. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

[109] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

37 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

37.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?
Gele markering: voorlopige resultaten of info uit lopende evaluatie
Antwoord (max. 2 pagina's.):

In 1973 hebben de Verenigde Naties (VN) de United Nations University (UNU) opgericht. UNU is een wereldwijd netwerk van 14 instituten en programma's, gespecialiseerd in onderzoek en capaciteitsopbouw met als doel de universele doelstellingen van de VN te ondersteunen. Het UNU-hoofdkantoor is gevestigd in Tokio, Japan.

In 2001 werd een afdeling van UNU opgericht in België, Brugge: het United Nations University Institute on Comparative Regional Integration Studies – UNU-CRIS. De Vlaamse overheid verstrekt sinds 2001 een subsidie aan de Universiteit van de Verenigde Naties voor UNU-CRIS.
UNU-CRIS focust in haar onderzoek op de processen rond globale samenwerking en regionale interacties en de implicaties van die interacties. UNU-CRIS fungeert als bron voor de Verenigde Naties en werkt samen met instituten en initiatieven wereldwijd die zich richten op integratie en het verlenen van openbare goederen.

Naar aanleiding van een externe evaluatie uitgevoerd door IDEA consult in opdracht van departement EWI in 2014 werden enkele aanbevelingen geïdentificeerd, die in 2016 leiden tot de inkanteling van UNU-CRIS binnen een samenwerking met de VUB en UGent.

Dit resulteerde in een samenwerkingsovereenkomst tussen UNU-CRIS, VUB/UGent en de Vlaamse Overheid die van start ging op 1 oktober 2016 en afloopt 31 december 2021 (Beslissing VRPV2016/40 -punt 0023, Documenten VR 2016 3009 DOC.1042) verder genoemd MoU.

Een strategisch Plan 2017-2021 werd opgemaakt eind 2017 waarin ook 4 Kritische Performantie Indicatoren (KPI's) met verschillende subindicatoren werden opgenomen (in bijlage aan het Strategisch Plan) die de performantie van de instelling moeten meten en die relevant zijn voor de Vlaamse overheid en de verstrekte subsidie.

Uit het strategisch plan:

Vision
UNU-CRIS seeks to develop into a true 'center of academic excellence' in addressing the seminal challenges of regional governance and integration and the search for new and stable patterns of global governance. The Institute aspires to be internationally recognized for the quality and impact of its research. It aims to produce a pool of relevant research from universities worldwide including with its primary regional partner universities, UGent and VUB.
Mission
UNU-CRIS focuses on new patterns of regional and global cooperation and governance. Through its research activities it will connect scholarly knowledge with policy-making, aiming to contribute to the creation and maintenance of peace and stability.

The Institute will generate policy-relevant knowledge about new forms of governance and cooperation on the regional and global level, about patterns of collective action and decision-making, benefitting from the experience of European integration and the role of the EU as a regional actor in the global community.

UNU-CRIS focuses on issues of imminent concern to the United Nations, such as the 2030 Development Agenda and the challenges arising from new and evolving peace, security, economic and environmental developments regionally and globally. On these issues, the Institute will develop solutions based on research on new patterns of collective action and regional governance.
The Institute endeavors to pair academic excellence with policyrelevant research in these domains.

***The strategic objectives** of UNU-CRIS during 2017-2021 can be summarized as follows:*
- *Explore patterns of public goods provision and management at the regional and global level;*
- *Assess how regional integration agendas impact on policymaking, in the context of European integration and beyond;*
- *Analyze the role of regionalization processes for the attainment of the SDGs;*
- *Provide policy support focused on peace and stability to public institutions at various levels of governance;*
- *Explore possibilities for new patterns of collective action, decision-making and stable governance on the regional and global level;*
- *Establish UNU-CRIS as a sustainably-financed Institute.*

Strategy
UNU-CRIS, will proceed on four fronts:
- *Thorough policy-relevant **research programs** and related projects concerning new patterns of regional and global collaboration and governance;*
- ***Training and capacity-building** of policy-makers and policyshapers through teaching and training programs;*
- ***Networking** within the partnership, at 'Brussels-level' and within the UN and UNU;*
- ***Communication and outreach** to civil society and public awareness building through open lectures and debates, and through the use of electronic and social media.*

On the collaboration with the partner universities:
The recently launched cooperative agreement between UGent, VUB and UNU-CRIS will bring distinct benefits for all three partners. Working in collaboration will expand the strategic research bases in themes that are of a mutual interest to all, including collective action and decision-making in terms of the provision of global, regional and local public goods, and major challenges of global public policy in the early 21st century – such as the longstanding and competitive tensions in the relationship between global and regional governance. As a result, all three partners to the agreement are determined to ensure the success of this new enterprise. For UGent and VUB an association with the UN brand will also enhance their access to, and potential effect on, international academic and policy-making circles. In collaboration with academics from its two partner universities, UNU-CRIS aspires to use the unique vantage point it enjoys as a member of the United Nations system and its geographical situation close to the main institutions of the EU, while maintaining an uncompromising commitment to independent and high-quality academic analysis.

37.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Bij de start van de financiering van UNU-CRIS in 2001 door de Vlaamse overheid werd 1 miljoen euro door UNU-CRIS vooropgesteld als het minimum bedrag om de werking van UNU-CRIS te

verzekeren. Vóór 2016 werd dit bedrag als subsidie van de Vlaamse overheid verstrekt aan UNU-CRIS.
Bij de opmaak van het Memorandum of Understanding in 2016 werd gesteld dat het universitaire partnerschap jaarlijks 182.500 euro voorziet voor ondersteuning van het onderzoek in UNU-CRIS. Deze middelen kunnen aangewend wordend door de UNU-CRIS directeur en worden zowel in kind als in cash voorzien. De partners voorzien ook 2 mandaten (en daaraan gekoppelde contracten) voor hoogleraars om te werken op de thema's van UNU-CRIS en gedurende een periode van 4 jaar ook jaarlijks 2 mandaten voor PhD studenten. Het partnerschap zorgt daarnaast voor mandaten voor promotoren (ZAP) die deze PhD studenten zullen begeleiden. Tenslotte voorzien ze ook logistieke faciliteiten voor de UNU-CRIS onderzoekers op hun respectievelijke campussen

De Vlaamse overheid voorziet jaarlijks onder voorbehoud van de definitieve goedkeuring door het Vlaams Parlement in de Vlaamse uitgavenbegroting een subsidie die gelijk is aan het basisbedrag van 666.000 euro (jaarlijks vermeerderd met gezondheidsindex) voor de werking van UNU-CRIS. Vanaf dat moment (2016) werd het door UNU gevraagde bedrag van 1.000.000 euro opgebouwd uit in cash en in kind bijdragen van de universiteiten en van de Vlaamse overheid.

Niettegenstaande het budget van 666.000 euro UNU-CRIS wel in staat stelde om haar activiteiten te continueren, was dit niet voldoende om eigen academisch personeel aan te werven (zoals vóór 2016 wel mogelijk was). Noch gaf het de directeur de mogelijkheid om nieuwe interne onderzoeksprogramma's op te zetten of gezamenlijke onderzoeksinitiatieven op te zetten met de partners UGent en VUB. De situatie van UNU-CRIS verschilde sterk van andere UNU-instituten, die over voldoende basis financiering beschikten om senior academisch personeel aan te werven die onderzoeksprogramma's kunnen opzetten in het domein van hun instituut. Deze senior onderzoekers worden ook ingezet om externe financiering binnen te halen en zo het hefboomeffect van de eigen middelen te vergroten.
Het bedrag van 666.000 euro werd uiteindelijk in 2020, op vraag van UNU en naar aanleiding van bovenstaande argumenten, via een addendum aan de MoU (goedgekeurd door de VR d.d. 11 12 2020) verhoogd naar 1.000.000 euro voor de jaren 2020 en 2021.
Een overzicht van de subsidies sinds 2014 kan in onderstaande tabel 1 worden teruggevonden:

Tabel 10: overzicht totale subsidie aan UNU-CRIS vanuit EWI

Jaar	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Vlaamse subsidie (in k euro)	1.057	768[110]	268[111]	666	649,35[112]	666	1.000	1.000[113]

In de nieuwe richtlijnen voor de oprichting van een nieuwe zetel van UNU, werd voorgeschreven dat een werkbaar budget minimaal 2 miljoen euro zou moeten bedragen voor elke nieuwe zetel.

Binnen het Departement EWI wordt KMDA opgevolgd door 0.1 VTE

37.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

[110] Besparingen: 80% van voorzien bedrag 960.000
[111] overgangsjaar: eerste 4 maanden lonen betaald door UNU-CRIS zelf
[112] 25% van het saldo werd niet uitbetaald omwille van het niet halen van KPI 3 (KPI: IMPACT, subindicator: 'Attract external research funding through open and competitive funding channels').
[113] Initiële Begrotingsopmaak 2021

Gelinkte beleidsdoelstelling uit Beleidsnota Economie, Wetenschap en Innovatie 2019-2024:

Het ondersteunen van top fundamenteel onderzoek in specifieke domeinen (Inhoudelijk structuurelement 'domeinspecifiek fundamenteel wetenschappelijk onderzoek'):
UNU-CRIS
We steunen het wetenschappelijk onderzoek rond regionale integratie via de United Nations University Institute on Comparative Regional Integration Studies (UNU-CRIS). Eind 2016 werd een Memorandum of Understanding afgesloten tussen Vlaamse overheid, de United Nations University, VUB en UGent betreffende de ondersteuning van UNU-CRIS. We wensen dit unieke onderzoekscentrum van de VN in onze regio te verankeren.
De werking van UNU-CRIS sluit als onderzoeksinstelling ook sterk aan bij *het Vlaams beleid rond wetenschapscommunicatie* (2015-2020, momenteel nieuw plan 2021-2030 in opmaak) en het *Vlaamse Open Science beleid* (2020) (zie ook vraag 1.11).

UNU-CRIS IS natuurlijk een van de 14 UNU Instituten en dient in die hoedanigheid zich ook in te schakelen in de strategie en het beleid van UNU en met uitbreiding de VN.

37.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Jaarlijks worden de prestaties van UNU-CRIS in het voorgaande jaar geëvalueerd door het Departement EWI op basis van de Kritische Performantie Indicatoren geformuleerd in het Strategisch Plan.
Momenteel loopt een nieuwe 5-jaarlijkse evaluatie van UNU-CRIS, naar aanleiding van de aflopende MoU en ter voorbereiding op het sluiten van een nieuw MoU voor de periode 2022-2026. De evaluatie wordt uitgevoerd door Technopolis Group. De conclusies en aanbevelingen van deze evaluatie zullen beschikbaar zijn eind september 2021.
Als resultaten van de evaluatie van UNU-CRIS worden minstens (conform art. 20 van het MoU) onderstaande elementen verwacht:
Ex-postperspectief: een analyse en beoordeling van de werking en de wijze waarop UNU-CRIS sinds 2016 in het kader van dit MoU en sinds de vorige evaluatie in 2014 (en indien relevant zelfs verder terugblikkend) haar missie, opdracht en strategische doelstellingen – binnen een evoluerende beleidscontext – tot op vandaag heeft gerealiseerd.
En een **ex-anteperspectief**: een analyse en beoordeling van de toekomstplannen van UNU-CRIS.
Verdere details kunnen teruggevonden worden in het Plan Van Aanpak, op de website van *EWI, beleidsevaluaties 2021*.

In 2014 vond een laatste grondige evaluatie plaats van het instituut ter voorbereiding van een nieuwe MoU. De evaluatie werd uitgevoerd door Idea Consult. Uit de aanbevelingen van deze evaluatie volgde onder andere de inkanteling van UNU-CRIS in het partnerschap UGent en VUB in 2016.

Een aantal van de belangrijkste conclusies uit de evaluatie van 2014 waren:

Positionering

- De "meervoudige identiteit" van UNU-CRIS is een uitdaging. Op basis van haar activiteiten, is UNU-CRIS zowel een onderzoeks- als een opleidingsinstituut met de missie om onderzoek (en activiteiten op het gebied van capaciteitsopbouw) uit te voeren en dit in functie van beleidsvoorbereiding en -advisering aan de VN (denktank voor het beleid). Hoewel we het belang van het behouden van deze drie rollen begrijpen, is het zeker ook zo dat met de huidige beschikbare middelen niet alle drie ambities met dezelfde intensiteit kunnen worden nagestreefd. Het vorige evaluatierapport vermeldde dezelfde uitdaging.

- UNU-CRIS werkt in een complexe institutionele context.

Onderzoeksactiviteiten en -resultaten

- Het aantal wetenschappelijke publicaties is hoger dan de EWI-streefwaarden.

- De geassocieerde onderzoekers leveren een belangrijke bijdrage aan de gepubliceerde onderzoeksresultaten van het instituut.
- De academische artikels en open access publicaties hebben een beperkte visibiliteit, terwijl de boeken een veel grotere visibiliteit hebben.
- Er is een (stabiele) groep van onderzoekers/gebruikers (10 à 15 per dag in 2013) van de RIKS-databank
- De belangrijkste onderzoekers van UNU-CRIS hebben een zichtbare publicatie-impact in de periode 2005-2013, verder versterkt door een aantal zeer prominente geassocieerde onderzoekers.
- UNU-CRIS neemt actief deel in internationale netwerken en samenwerkingsprojecten, zowel op Europees als op een breder internationaal niveau.

Onderwijs en capaciteitsopbouw

- Beperkt succes in de uitvoering van de UNU-strategie. De veranderende UNU-prioriteiten legden een aanzienlijke druk op de middelen die in het domein van capaciteitsopbouw en onderwijs konden worden ingezet. De inspanningen van UNU-CRIS om zich in lijn met de UNU-strategie te ontwikkelen tot een volwaardige universiteit met een eigen academisch programma hebben slechts een beperkt succes gehad.
- UNU-CRIS (co-)organiseert en participeert in een stabiel en aanvaardbaar aantal evenementen op het gebied van capaciteitsopbouw, alsook in opleidingen in lijn met UNU-prioriteiten.
- De capaciteitsopbouw in Vlaanderen is eerder beperkt. Er is regelmatig samenwerking met Vlaamse universiteiten (Vrije Universiteit Brussel, Universiteit Gent, Katholieke Universiteit Leuven), maar dit gebeurt projectmatig en is sterk afhankelijk van persoonlijke netwerken. Er zijn geen lopende structurele partnerschappen zoals het geval is met de Universiteit Maastricht. Omwille van verzoeken daartoe vanwege de Vlaamse universiteiten, onderzoekt UNU-CRIS momenteel nieuwe opties om de samenwerking te versterken.
- UNU-CRIS is steeds succesvoller in het aantrekken van studenten en gastonderzoekers om tijdelijk binnen de onderzoeksprogramma's te werken.
- UNU-CRIS verkent nieuwe activiteiten inzake capaciteitsopbouw.

Beleids- en maatschappelijke impact

- UNU-CRIS is een gevestigde waarde geworden op het internationale toneel, en dit vooral via rechtstreekse interactieve bijeenkomsten en presentaties voor overheidsinstanties.
- Het vaststellen van feitelijke beleidsimpact is moeilijk, zo niet onmogelijk, zeker in het geval van UNU-CRIS.
- Voormalige onderzoekers blijven geïnformeerd over en betrokken bij UNU-CRIS.

- UNU en haar instituten doen inspanningen om hun integratie in het bredere VN-systeem te versterken,
- Sinds 2009 zijn er weinig tot geen directe beleidsinteracties geweest tussen UNU-CRIS en de Vlaamse administratie, wat ook een beperkte tot geen beleidsimpact impliceert.
- Versterkte lokale verankering en inspanningen om maatschappelijke meerwaarde te creëren.

Financieel beleid

- De externe financiering is veel groter dan de doelstelling van 25%, maar de nieuwe UNU-Rector legt de lat hoger terwijl er geen garanties zijn voor een soortgelijk succes in Horizon 2020.
- Het ontbreken van een (duidelijk) juridisch statuut belemmert UNU-CRIS in haar pogingen om (meer) externe financiering aan te trekken.
- Het ontbreekt UNU-CRIS aan kritische massa om haar ambities te realiseren. Ondanks haar beperkte omvang, heeft UNU-CRIS ambitieuze doelstellingen op veel verschillende gebieden. Maar veel geïnterviewden, alsook het expertenpanel, verklaarden dat UNU-CRIS de kritische massa niet heeft om én academisch onderzoek van topkwaliteit te genereren én tegelijk ook beleidsadvies van hoge kwaliteit te formuleren. UNU-CRIS is te klein om zo ambitieus te zijn, of te ambitieus voor haar grootte.

Communicatiebeleid

- De website en nieuwsbrief zijn nuttige instrumenten, maar onvoldoende om doelgroepen actief te betrekken bij het instituut.
- Sterkere communicatie, maar een goed ontwikkelde strategie ontbreekt nog..

Human resources beleid

- UNU-CRIS lijkt groter dan het is met een mix van veel verschillende personeelscategorieën. In totaal staan er 13 medewerkers op de loonlijst van UNU-CRIS. Dit is hetzelfde aantal als in het vorige evaluatierapport staat vermeld. Maar UNU-CRIS lijkt veel groter als gevolg van het grote aantal gastonderzoekers, stagiaires en trainees, ongeveer 13,7 VTE's in totaal, wat resulteert in een verdubbeling van de omvang van UNU-CRIS.
- De onderzoekers appreciëren de dynamische context bij UNU-CRIS. UNU-CRIS is een professioneel en goed geleide organisatie, met een ondernemende cultuur en een uitstekende administratieve staf. De onderzoekers appreciëren vooral de meer dynamische aard van de organisatie, in vergelijking met een universiteit.

Een managementsamenvatting van de evaluatie is beschikbaar op de website van het Departement EWI onder *Beleidsevaluaties, 2014*.

Eind 2019 werd UNU-CRIS ook onderworpen aan een interne evaluatie uitgevoerd door UN waarbij het management en administratieve diensten onder de loep werden genomen in de periode 2016-2019.

Een van de belangrijkste conclusies toen was dat de core funding (666k euro) onvoldoende was voor het goed functioneren van UNU-CRIS en om te voldoen aan de verwachtingen die UNU Raad stelt voor haar instellingen, zijnde het hebben van een hoog-kwalitatief gefocust onderzoeksprogramma dat kan bijdragen tot de denktankfunctie van de Universiteit (zie ook vraag 1.2).

37.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Een van de doelstellingen van het beleid is excellent fundamenteel onderzoek ondersteunen binnen een aantal specifieke thema's waaronder dat waar UNU-CRIS onderzoek in verricht (regionale integratie, public goods…)
De wetenschappelijke output en outcome van UNU-CRIS worden jaarlijks opgevolgd aan de hand van een aantal afgesproken Kritische Performantie Indicatoren.
In het strategisch plan 2017-2021 horende bij de huidige MoU (en verduidelijkt in het addendum goedgekeurd door de VR op 11 12 2021) worden er 4 grote KPI's opgenomen met een aantal subKPI's en een aantal deliverables.

KPI 1: RESEARCH OUTPUT

1.1: Number of publications in refereed journals: Academic publications: Based on the synergies created with its two partner universities and its associate fellows, UNU-CRIS will publish at least 10 publications per year in high-quality journals. At least 5 of these academic publications will be of UNU-CRIS staff .

1.2: Number of monographs or contributions to refereed books or edited volumes: UNU-CRIS also aspires to publish, in collaboration with the Partnership, at least per year 5 monographs with internationally renowned publishing houses or deliver contributions to refereed books or edited volumes.

1.3: Number of academic presentations: It is expected from researchers and staff of UNU-CRIS that they participate at international conferences and present the academic work at UNU-CRIS through presentations (selected with a selections committee) or through lectures on invitation. Together at least 15 presentations or lectures each year in Flanders or abroad are expected. At least 3 out of 15 will be presented in Flanders.

1.4: Number of Sessions on grant acquisition: To ensure UNU-CRIS successful participation in research calls and thus ensuring the increase in external funds, at least 2 focussed sessions will be organised (either online or in person) for UNU-CRIS staff and researchers linked to UNU-CRIS on research grant acquisition.

1.5: Major international conference: By the end of the MoU at least two major international conferences will be organised or co-organised by UNU-CRIS (either online or in person). At least one of the conferences will be held in Flanders and at least 100 participants will participate at the event. On the conference the scientific research of UNU-CRIS must be presented.

KPI 2: CAPACITY BUILDING

2.1: Joint partnership research seminars and colloquia: To enhance the cooperation in the partnership at least 20 colloquia or research seminars will be organised (either online or in person) yearly between researchers of the partnership and UNU-CRIS

2.2: Online simulation game: By the end of the MoU UNU-CRIS will have developed an online simulation game aimed at graduate or post-graduate level education, focussing on a topic such

as the refugee and migration crisis, crisis management in conflict-affected regions or on the mitigation of environmental degradation.

2.3: Number of summer schools: In total UNU-CRIS will have organised 3 summer schools by the end of the MoU (either online or in person)

2.4: Number of visiting scholars: Annually 2 well-known international academics will be hosted as visiting scholars at UNU-CRIS with a substantial (more than 1 week) visiting period and with a close scientific cooperation between the visiting researcher and UNU-CRIS of at least 3 months around the time of visit. Due to COVID-crises the live visit can be replaced by a similar close collaboration and series of meetings through online channels during at least 1 week.

2.5: Number of students conducting an internship at UNU-CRIS: UNU-CRIS will offer students the opportunity to conduct an internship at UNU-CRIS and to contribute towards the research activities of the Institute. At least 20 students per year are expected to conduct such an internship. This number will be measured each year as the average result of the year of evaluation and the two previous years. Due to COVID-crises the internship can be done online.

KPI 3: IMPACT

3.1 External funding: To match the contributions by the Flemish Government, UNU-CRIS aspires to attract external funding. The key performance indicator will be to obtain in external funding at least 25% of the core funding from the Flemish Government each year. The external funding must be obtained through competitive financing channels. Research funding obtained from UGent or VUB under the terms of art. 4 of the Memorandum of Understanding will not be considered for the calculation of this indicator, even if it is based on competitive financing channels. The budgets of externally financed projects with a duration that exceeds the reporting year will be included in the calculation on a pro rata basis, i.e. on the basis of the number of months in the reporting year as a proportion of the total number of project months. The funding which is eligible for this KPI may be research funding or funding in the framework of policy projects, advice or research-related capacity building given by UNU-CRIS staff.

3.2 UNU-related presentations: Annually at least 5 presentations will be given (online or in person) by UNU-CRIS staff members, or other forms of engagement will be undertaken, for stakeholders including policy think tanks and civil society organizations

3.3. Participation in policy expert groups and policy advisory committees: To increase the impact of UNU-CRIS, UNU-CRIS staff will by the end of the MoU have participated as a member in at least 5 policy expert groups and 3 policy advisory committees. The groups will have had at least one meeting on which they discussed a topic related to the work done at UNU-CRIS.

3.4 Policy briefs: At least two major announcements to be made annually on the value, relevance and impact of the work of UNU / UNU-CRIS to audiences in the form of policy briefs on the UNU-CRIS webpage. The outcome will be measured by the number of downloads.

3.5 Working papers: Publication of at least ten UNU-CRIS working papers per year, focusing on topics that are relevant to the Institute's program areas (online or as a paper).

KPI 4: COMMUNICATION

4.1 Local schools: UNU-CRIS strives to present their work and the work of UNU at least 2 times a year on a local school (level secondary education) (online or in person).

4.2 Public lectures: At least ten lectures or research seminars to be delivered per year focusing on the work of the United Nations and on challenges to regional or global governance and stability, accessible to the wider public (online or in person)

4.3 Local or international media: outcomes of UNU-CRIS research and activities are to be communicated at least five times per year in local or international media

4.4 Young Persons UN Meeting: by the end of the MoU UNU-CRIS will have organised a debate in the Flemish Parliament in which approximately 200 students will participate; the debate will focus on the topics that are relevant for the work of UNU-CRIS

Deliverables
D1. Best thesis Award: A best thesis award to be offered annually for a thesis on topics related to the research program of UNU-CRIS.
D2. RIKS Database: Development of the RIKS database, providing indicators of regional integration and organization, to be made available online; this indicator will be measured at the end of the MoU
D3. Dialogue with the Flemish Government: UNU-CRIS will organise at least one meeting/year (online or in person) with the Department of Economy, Science and Innovation (EWI) and other interested Flemish parties, at which the UNU-CRIS annual report is presented and the strategy and opportunities for the future are discussed.
D.4 Newsletter: A bi-monthly newsletter is published
D.5 Website: webpage to be actively maintained and kept up-to-date at all times
D.6 Improvement of visibility and accessibility of UNU-CRIS premises: Continuous work
D.7 Gender balance for (research) activities: UNU-CRIS will take into account the need for gender parity when recruiting new staff/interns and will strive to achieve gender parity on panels and events it organises. UNU-CRIS aims to have a gender balance of at least 40% and will keep track of this for every (research) activity organized.
D.8 New functions filled by women: By 2021, UNU-CRIS will endeavour to ensure that at least 45% of new roles are filled by women

De jaarlijkse toelage van EWI wordt opgehangen aan de resultaten op deze KPI's.
Uit het nazicht van het jaarverslag 2017 bleek dat niet alle indicatoren werden gehaald. In 2018 verbeterden de prestaties en was er slechts één subindicator die niet werd gehaald (KPI3.1 Het aantrekken van externe financieiring). Bij de evaluatie van het jaarrapport 2019 bleek evenwel dat alle indicatoren werden behaald. Het jaarverslag 2020 is nog onder evaluatie, maar gelet op de COVID perikelen zal dit een atypische evaluatie worden. Hieruit kunnen we concluderen dat UNU-CRIS gegroeid is en de laatste jaren performeert op het gewenste niveau. Het beleid rond excellent wetenschappelijke onderzoek binnen UNU-CRIS kan dus doeltreffend worden genoemd.

De doelstellingen rond het wetenschapscommunicatiebeleid worden ingevuld door de activiteiten die voldoen aan de doelstellingen van KPI 4.

Wat betreft het invullen van het Open Science beleid verwijzen we naar vraag 1.11.

37.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Bij de start van de financiering van UNU-CRIS door de Vlaamse overheid werd 1 miljoen euro door UNU vooropgesteld als het minimum bedrag om de werking van UNU-CRIS te verzekeren. Voor 2016 werd dit bedrag als subsidie van de Vlaamse overheid verstrekt aan UNU-CRIS. Vanaf 2017,

het eerste volle werkjaar onder het afgesloten MoU, werd dit bedrag opgebouwd uit de bijdragen van de universiteiten en van de Vlaamse overheid (subsidie verminderd tot 666.000 euro).

Het budget van 666.000 euro stelt UNU-CRIS wel in staat om haar activiteiten te continueren maar is niet voldoende om eigen academisch personeel aan te werven (zoals voor 2016 wel mogelijk was). Noch geeft het de directeur de mogelijkheid om nieuwe interne onderzoeksprogramma's op te zetten of nieuwe gezamenlijke onderzoeksinitiatieven op te zetten met de partners UGent en VUB. De directeur heeft maw momenteel te weinig marge om een budget te beheren voor het academische werk van de instelling.

Uit een recente externe evaluatie van UNU-CRIS uitgevoerd op vraag van UNU blijkt dat het merendeel van de middelen van de overheid in de periode voor 2020 gespendeerd wordt aan beheer van de organisatie en overhead. De financiering wordt aangewend voor de loonkost van een directeur, voor de kosten van personeel dat via de partner universiteiten werd aangeworven, en voor de algemene operationele kosten van de organisatie. Slechts +/- 30.000 euro blijft over elk jaar voor het opzetten van nieuwe onderzoeksactiviteiten.

De situatie van UNU-CRIS verschilde sterk van andere UNU-instituten, die over voldoende basis financiering beschikten om senior academisch personeel aan te werven die onderzoeksprogramma's kunnen opzetten in het domein van hun instituut. Deze senior onderzoekers worden ook ingezet om externe financiering binnen te halen en zo het hefboomeffect van de eigen middelen te vergroten.

In de nieuwe richtlijnen voor de oprichting van een nieuwe zetel van UNU, werd voorgeschreven dat een werkbaar budget minimaal 2 miljoen euro zou moeten bedragen voor elke nieuwe zetel. Onder de huidige omstandigheden en met de huidige basisfinanciering kan UNU-CRIS moeilijk aan de verwachtingen van UNU Council voldoen om een hoogkwalitatief onderzoeksprogramma op te zetten dat kan bijdragen tot de denktank functie van UNU.
Daarom werd de subsidie in 2020 verhoogt naar minimaal 1.000.000 euro basisfinanciering, zoals in 2014, om op die manier het eigen academisch personeel te versterken wat op zijn beurt een kettingreactie moet in gang zetten met het verhogen van de externe middelen voor het onderzoeksinstituut als resultaat. Daar de middelen recent werden verhoogd, en gelet op de verstorende impact van de Coronacrisis is het effect van de verhoging nog niet op alle vlakken zichtbaar (bv in wetenschappelijke output). Uit de voorlopige evaluatie van de evaluatie 2021 lezen we echter dat het aantrekken van 25% externe financiering in de jaren 2019 en 2020 gehaald is en waarschijnlijk voor 2021 ook zal gehaald worden.
The reduction in core funding in 2016 had an adverse effect on the Institute's ability to attract core funding, with a subsequent dip in 2017 and 2018. However, there has been a sharp rise in the amount of external funds acquired since 2018, with a substantial increase in 2020 and 2021, the latter being a provisional figure based on confirmed external funding as of March 2021.

Daarenboven dient UNU-CRIS jaarlijks de nodige externe financiering binnen te halen (KPI 3.1; 25% van de Vlaamse subsidie). De laatste jaren is UNU-CRIS daarin geslaagd wat een mooie hefboom is voor de investering van de Vlaamse overheid.

37.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In de evaluatie die dit jaar (2021) plaatsvindt zal UNU-CRIS een benchmark ondergaan uitgevoerd door de consultant Technopolis Group. UNU-CRIS zal in deze evaluatie onder andere vergeleken worden met:

- The United Nations University – Maastricht Economic and Social Research Institute on Innovation and Technology (UNU-MERIT);
- German Institute of Global and Area Studies

De resultaten van de benchmark en de evaluatie zullen beschikbaar zijn eind september 2021.

In de evaluatie 2014 werd UNU-CRIS vergeleken met 4 soortgelijke instituten:

- UNU-EHS - Institute for Environment and Human Security, Bonn (Germany)
- UNU-WIDER - World Institute for Development Economics Research, Helsinki (Finland)
- The German Institute of Global and Area Studies, Germany (GIGA)
- Center for Comparative Integration Studies, University of Aalborg, Denmark

Een van de conclusies die uit de benchmark naar voor kwam was dat (voor de periode voor 2014) het aandeel externe financiering groot was voor UNU-CRIS (mede door Europese projecten) en boven de Vlaamse doelstelling lag, maar dat dit toch nog laag was in vergelijking met de andere twee UNU-benchmarkinstituten.

Een andere conclusie was dat in de periode 2010-2014 UNU-CRIS een stijgend aantal publicaties had in tegenstelling tot de periode ervoor (2005-2009). Bij de high quality peer reviewed articles (listed in the ISI – Web of Science database) steeg het aantal in absolute termen and per miljoen euro budget. In vergelijking met GIGA lag het aantal van dergelijke publicaties wel lager maar het aantal per miljoen euro budget was stukken hoger in de periode 2010-2013. Over de periode 2005-2013, had UNU-CRIS ook een relatief hoger aantal citaties van haar publicaties dan GIGA en publiceerde het ook gemiddeld in tijdschriften met een hogere impact factor.

Bij de interne evaluatie uitgevoerd door UNU in 2019 (over de periode 2016-2019) werd UNU-CRIS ook vergeleken met andere UNU-instellingen. Daaruit bleek dat de situatie van UNU-CRIS heel erg verschilt van de andere UNU-instituten. De meer succesvolle UNU-instituten zoals UNU-WIDER in Helsinki, UNU-MERIT in Maastricht, UNUEHS in Bonn or UNU-INWEH in Hamilton, Ontario ontvangen voldoende core funding om een team van senior academisch personeel te ondersteunen dat onderzoeksprogramma's kan opzetten en implementeren in hun specifieke domein. Deze personen worden dan ook belast met het zoeken en aanvragen van externe project financiering om de core funding van hun instituut te verhogen. Bijna alle UNU instituten ontvangen jaarlijkse budgetten die een veelvoud zijn van dat van UNU-CRIS. Tenslotte is een groot punt van verschil met UNU-CRIS de complexe partnerschapstructuur met twee lokale universiteiten. De andere UNU-instituten zijn gelocaliseerd op de campus van een lokale universiteit en hebben nauwe samenwerkingsverbanden, maar geen enkele andere zit in een soortgelijk structureel complex partnerschap als dat van UNU-CRIS.

37.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

De impact van het instituut op de studie van regionalisme wordt het best geschetst in de *Oxford University Bibliography of Comparative Regionalism*, gepubliceerd op 24 maart 2021, waarin de meest invloedrijke werken over het onderwerp worden belicht. Hierbij worden verschillende bijdragen vermeld van UNU-CRIS-personeel, waaronder vier bijdragen tijdens de evaluatieperiode. In totaal zijn 17 van de 69 bibliografische verwijzingen, verwijzingen naar een (mede-)auteur die als academicus verbonden is aan UNU-CRIS. Hieruit blijkt dat UNU-CRIS een belangrijke rol heeft gespeeld bij de ontwikkeling van regionalisme en regionale studies, het kerngebied van UNU-CRIS, en blijft voortbouwen op de huidige literatuur op dit gebied.

De 5-jaarlijkse evaluatie met inbegrip van de benchmarkstudie zal ons dit jaar meer leren over de positie, prestaties en outcome van UNU-CRIS.

Op de UNU website kan meer informatie gevonden worden over en de publicaties van de 14 verschillende UNU Instituten. De toegevoegde waarde die deze instituten hebben door hun bijdrage via hun onderzoek aan de denktankfunctie van de Verenigde Naties is bijzonder groot.

De eigen ervaring, via de evaluatie van de jaarrapporten leert ons dat UNU-CRIS zeker een toegevoegde waarde heeft op policysupport vlak niet alleen op lokaal niveau (met de stad Brugge) maar ook op regionaal en zeker op internationaal niveau door haar aanwezigheid en betrokkenheid in tal van expertgroepen, raden en adviescomités.

37.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Gelet op de wetenschappelijke missie van UNU-CRIS kunnen we stellen dat ondersteuning binnen België kan gebeuren vanop het regionaal niveau alwaar de bevoegdheden van onderwijs en onderzoek zich situeren. Men zou kunnen stellen dat een internationale organisatie als UNU-CRIS ook op federaal niveau zou kunnen ondersteund worden, vanuit de bevoegdheid internationale samenwerking. Maar die piste is nog niet verder onderzocht. Tevens ontvangt UNU-CRIS vanuit het lokale bestuur in Brugge middelen om zijn functies te kunnen invullen.

37.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Gezien de wetenschappelijke missie van UNU-CRIS en de link met het policy level en om de objectiviteit van de onderzoeksresultaten te waarborgen kan de ondersteuning van dergelijke UNU instituten alleen maar vanuit nationale/regionale overheden gebeuren. Het is quasi uitgesloten dat private investeerders hier zouden in investeren. De ondersteuning vanuit de overheden zorgt ervoor dat UNU-CRIS een lange termijn strategie kan opstellen en implementeren en is broodnodig als basis waarop het zijn werking kan uitbouwen met als hefboom het binnenhalen van externe financiering.

37.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De instelling zelf kan nu al voor verschillende praktische zaken (oa infrastructuur) gebruik maken van de ondersteuning van het Europa College en de stad Brugge.

Uit de interne evaluatie uitgevoerd door UNU zelf in 2019 bleek dat de administratie adequaat functioneerde in de periode 2016-2019 maar niet helemaal in lijn is met de vereisten van het UNU Regulatory Framework. Er wordt voorgesteld om dit probleem op een kosten-efficiënte manier aan te pakken door hiervoor nauw samen te werken met UNU-MERIT.

Het totale aantal personeelsleden (zowel academisch als administratief/ondersteunend) bij UNU-CRIS was 11 (4 administratief/7 academisch) in 2016, 14 (2 administratief/12 academisch) in 2017, 22 (7 administratief/15 academisch) in 2018 en 18 (5 administratief/13 academisch) in 2019.

Het is echter belangrijk op te merken dat veel van degenen die als academisch personeel zijn opgenomen in feite PhDs zijn. In 2019 bestond het academisch personeel bijvoorbeeld uit de directeur (met een aanstelling als VN-personeelslid), een deeltijdse speciale adviseur van de directeur, twee assistent professoren, een onderzoeksfellow en acht PhD Fellows (studenten). De cijfers voor het academisch personeel cijfers omvatten niet de grotere groep stagiairs of externe geassocieerde onderzoeksfellows. Het aantal stagiairs 2016 was 9, 11 in 2017, 19 in 2018 en 16 in 2019.

Een andere conclusie was omtrent het administratief/ondersteunend personeel: Elk van hen oefent belangrijke functies uit ter ondersteuning van de academische activiteiten van UNU-CRIS. Door de hoge anciënniteit is de personeelskost vrij hoog. Het huidige personeel moet echter volstaan om een aanzienlijk groter aantal academici te ondersteunen, alsmede extern gefinancierde projecten. Een nieuwe directeur moet nagaan hoe de kosten voor administratief personeel kunnen verminderd worden door eventueel delen van de taken uit te besteden.

Met betrekking tot de verplichtingen tot Open Science/ Open Data zal UNU-CRIS, net zoals de andere gesubsidieerde onderzoekinstellingen in Vlaanderen, gebruik kunnen maken van FRIS. FRIS (Flanders Research Information Space) is het regionale portaal over onderzoekers en hun onderzoek in Vlaanderen. De Vlaamse overheid wil met FRIS een uniek venster bieden op het onderzoek in Vlaanderen en de zichtbaarheid ervan vergroten. Het FRIS onderzoeksportaal bevat informatie over het publiek gefinancierd wetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen. Het portaal en de FRIS-databank is voor de Vlaamse overheid een bron van inspiratie voor rapporten, analyses en statistieken voor beleidsvorming en het beter volgen van trends. De FRIS-portaalsite zal onderzoekers ook verenigen door interdisciplinair onderzoek aan te moedigen, onderzoekers te laten netwerken en het mogelijk te maken experts in bepaalde disciplines te vinden. Zie: *https://www.researchportal.be/nl* .

Aan de publiek gefinancierde onderzoeksinstellingen in Vlaanderen wordt gevraagd om in samenspraak met het Departement EWI kwalitatieve onderzoeksinformatie aan te leveren aan het FRIS-onderzoeksportaal. UNU-CRIS dient informatie te verstrekken over de samenstelling, structuur en onderzoeksthema's, de onderzoekers en de onderzoeksresultaten sinds 2008. Deze informatie dient up to date gehouden te worden door 4X per jaar data aan te leveren. FRIS zal conform het Open Science beleid in Vlaanderen, optreden als toegangskanaal (discovery hub) naar het Europese Open Science Platform (EOSC).

Bovendien zal de jaarlijkse opvolging van de (kwantitatieve) KPI's van UNU-CRIS, net zoals bij de andere gesubsidieerde instellingen, in de volgende convenantperiode waar mogelijk worden gekoppeld aan het FRIS. Op die manier kan het Departement EWI de data zelf verzamelen en hopen we een groot deel van de rapportage administratief te vereenvoudigen voor UNU-CRIS.

37.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In de huidige evaluatie 2021 zal er ook een systeembenadering worden toegepast waarbij zal gekeken worden wat de rol is van UNU-CRIS in haar eigen ecosysteem en wat de rol is van dat ecosysteem op UNU-CRIS zelf. De resultaten van deze evaluatie zullen beschikbaar zijn eind september 2021.
Wat we nu al kunnen zeggen is dat het uiteindelijke doel van de onderzoeksactiviteiten erin bestaat beleidsondersteuning te bieden en beleidsmakers op de verschillende besluitvormingsniveaus te informeren. UNU-CRIS heeft zich in de voorbije periode actief met dit doelpubliek beziggehouden via verschillende kanalen, hetzij direct, zoals in de vorm van beleidsnota's (policy brief) of deelname aan expertengroepen of adviescomités, hetzij indirect, via zijn uitgebreide traditionele en nieuwe communicatiekanalen.
(voorlopige resultaten evaluatie 2021)
UNU-CRIS heeft verschillende lezingen en workshops gehouden in zijn gebouwen in Brugge, om de plaatselijke bevolking de kans te geven te luisteren naar sprekers en over onderwerpen waarvoor normaliter naar de grotere steden in Vlaanderen en België zou moeten worden gereisd.
De directeurs van UNU-CRIS hebben jaarlijks overleg met de burgemeester van Brugge om de rol van het instituut in de stad te bespreken en hoe het kan bijdragen tot de doelstellingen van het huidige bestuur. Naarmate het onderzoeksprogramma van het Instituut evolueerde naar de verschillende niveaus van subnationaal bestuur, met inbegrip lokaal niveau, zijn de mogelijkheden voor onderzoek dat Brugge ten goede zou komen duidelijker geworden. Een van de resultaten was naar aanleiding van een bijeenkomst in 2019 was "The Flanders City SDG Index: A Feasibility Study", gepubliceerd in november 2020, waarin een methodologie wordt voorgesteld voor het monitoren van de voortgang van de implementatie van de SDG's door de gemeenten in Vlaanderen, en waarin een speciaal deel over Brugge is opgenomen, op maat gemaakt voor de presentatie aan de gemeenteraad, die in 2021 zal plaatsvinden.
UNU-CRIS heeft in de loop van het huidige MoU een bewuste, pro-actieve inspanning geleverd om zijn betrokkenheid op lokaal niveau te vergroten, in het besef dat het, als enige VN-agentschap in Vlaanderen, de plicht heeft om een brug te slaan tussen het werk van de Verenigde Naties, en de

UNU, en de lokale bevolking en actoren. Deze inspanning draaide rond contacten met lokale onderwijsinstellingen, met de culturele gemeenschap, met de lokale en provinciale beleidsmakers en met de privésector.

UNU-CRIS blijft verbonden met Eutopia, een Brugse denktank die onafhankelijk en kritisch wil nadenken over de toekomst van de EU, en organiseert discussies en lezingen over dit onderwerp in Brugge.

Naast het lokale niveau heeft UNU-CRIS getracht zijn impact op het Vlaamse niveau op verschillende gebieden te bevorderen. De onderzoeksprogramma's van UNU-CRIS omvatten enkele belangrijke beleidsgebieden voor Vlaanderen, op gebieden zoals migratie, handel en investeringen, de SDG's, en de studie van subnationale regio's, waarvan Vlaanderen een van de meest actieve en prominente voorbeelden is, wat betekent dat het onderzoek van UNU-CRIS een inherente beleidswaarde heeft voor Vlaanderen, zelfs in gevallen waarin het niet expliciet voor de regio wordt uitgevoerd. Een voorbeeld van dergelijk onderzoek is te vinden in twee in 2020 gepubliceerde werkdocumenten over paradiplomatie, waarin Vlaanderen zowel als voorbeeld en onderwerp van discussie met betrekking tot paradiplomatieke praktijken werd opgenomen, als ook vergelijkende visies op paradiplomatieke activiteit werden geschetst van beleidsmakers en academici. Een ander, meer direct voorbeeld is te vinden in de SDG-index voor Vlaamse steden, zoals vermeld in de paragraaf hierboven, die in 2021 zal worden voorgesteld aan de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, met het oog op verdere projecten over het onderwerp. UNU-

CRIS heeft daarnaast getracht op verschillende manieren nauwer samen te werken met anderen onderzoeksactoren in Vlaanderen. Het heeft sprekers van andere Vlaamse universiteiten uitgenodigd in UNUCRIS-evenementen, en vice versa. Met de KU Leuven zijn er talrijke gevallen van samenwerking geweest. UNU-CRIS heeft ook bij verschillende gelegenheden nauw samengewerkt met de Universiteit Antwerpen, zoals door het organiseren van onderzoeksseminars door UA-professoren, door het ontvangen van verschillende professoren als Associate Research Fellows, door UNU-CRIS-onderzoekers zitting te laten nemen in doctoraatscommissies aan de UA, en via gezamenlijke publicaties. Gezien de expertise van de UA rond subnationaal bestuur en diplomatie, en aangezien UNU-CRIS zich wil positioneren als de hubl op dit gebied, zullen er verdere mogelijkheden zijn voor nauwere samenwerking in de toekomst. Na het einde van hun structurele samenwerking bij de beëindiging van het vorige memorandum van overeenstemming, heeft UNU-CRIS een sterke relatie met het Europacollege onderhouden en regelmatig samengewerkt bij evenementen, conferenties en bij gelegenheid in hun onderwijsprogramma's, zoals de medeorganisatie van een simulatiespel in 2019.

Voorbij Vlaanderen dan, op internationaal vlak heeft het onderzoek van UNU-CRIS de meeste impact gehad tot nu toe. Onderzoekers van UNU-CRIS hebben deelgenomen aan verschillende adviserende functies, fora, evenementen en workshops voor regionale en supranationale organisaties, en zijn gastheer geweest voor verschillende evenementen met een internationale focus. UNU-CRIS-onderzoekers worden vaak uitgenodigd om hun onderzoek en expertise te presenteren in de vorm van lezingen en workshops. UNU-CRIS onderzoekers zijn betrokken geweest bij beleidsprocessen zoals 2021 Think20, de officiële engagementsgroep van de G20, die heeft deelgenomen aan twee taskforces over gezondheid en migratie; het VN-netwerk inzake migratie, in een taskforce over terugkeer en re-integratie; een ESCWA-workshop van de VN die de lidstaten kennis heeft laten maken met de samengestelde indexen en het scorebordsysteem van de ESCWA voor toezicht op en evaluatie van de prestaties van de Arabische economische integratie en een forum georganiseerd door het Center for United Nations Constitutional Research (CUNCR) dat deskundigen en vertegenwoordigers van internationale parlementaire instellingen (IPI's) bijeenbracht om te bespreken hoe deze kunnen worden verbeterd en gebruikt om de invloed van de burgers op de huidige processen van wereldwijd bestuur te vergroten.

Opvallend in de gegeven voorbeelden was de nauwere samenwerking van UNU-CRIS met andere VN-organen in het bredere VN-systeem, wat een direct gevolg was van de aanbeveling van de vorige evaluatie om meer geïntegreerd te raken in het bredere VN-systeem en de regionale organisaties. Hoewel er enkele gevallen van langdurige betrokkenheid zijn, zoals in de taskforce van het VN-netwerk inzake migratie, zijn de niet-structurele gevallen van samenwerking en regelmatiger met dezelfde agentschappen, zoals aanbevolen in de vorige evaluatie, en deze strategie zal de komende jaren worden voortgezet en verdiept, nu de onderzoeksprogramma's van het instituut scherper zijn, waardoor er gerichter kan worden samengewerkt met de relevante agentschappen. Een van de beste voorbeelden hiervan is het UNU-Simulation Game, voor het eerst georganiseerd in 2018, dat studenten samenbrengt van UNUCRIS (via de Universiteit Gent, de VUB en enkele PhD Fellows), UNU-MERIT, UNU-EHS en UNU-IAS, voor een tweedaagse simulatie van een internationale instantie. UNU-CRIS is aanwezig in de onderwijsactiviteiten van UNU-MERIT via zijn specialisatie track in "Regionale Integratie en Multi-Level Governance" binnen de bestaande Master of Science in Publiek Beleid en Menselijke Ontwikkeling, met onder meer gastcolleges van UNU-CRIS-onderzoekers. Versterking van de capaciteit van UNU-onderzoekers en benutting van het bredere netwerk en de afzonderlijke ervaringen van elk instituut is een aandachtspunt geweest bij het streven naar samenwerking tussen de instituten. Een belangrijk voorbeeld hiervan is Kaleidoscope, dat eind 2020 werd opgestart, een one-of-its-kind initiatief om de samenwerking en communicatie tussen verschillende UNU-instituten te verbeteren door middel van een reeks workshops en teamcoaching sessies over een periode van zes maanden. UNU-CRIS onderzoekers zijn hierbij betrokken.

37.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Jaarlijks worden de prestaties van UNU-CRIS door het Departement EWI beoordeeld aan de hand van de afgesproken KPI's die in het Strategische plan zijn opgenomen. Sommige van die indicatoren worden pas gemeten na meerdere jaren of zelfs enkel op het einde van de looptijd van het convenant, om UNU-CRIS de flexibiliteit te bieden om zelf te plannen hoe ze aan de KPI kan voldoen. Na 5 jaar volgt dan vanuit het Departement EWI een grondige evaluatie van de afgelopen convenantperiode aan de hand van onder meer een deskstudie, zelf-evaluatie door UNU-CRIS, interviews, benchmarking met soortgelijke instituten en een plaatsbezoek door een panel van internationale experten. De resultaten van de evaluatie worden meegenomen naar de onderhandelingen over een nieuwe MoU. De evaluatie wordt gecoördineerd door de evaluatiecel van het Departement EWI en de uitvoering gebeurt door een externe consultant.
De zelfevaluatie bestaat uit zowel een ex-post- als een ex-antegedeelte en zal door UNU-CRIS worden opgesteld op basis van een leidraad die het departement aanreikt. Het ex-antegedeelte van de zelfevaluatie behelst het opstellen van een ontwerp van beleidsplan of strategisch plan voor de periode die volgt op de looptijd van het huidige convenant. Dat ontwerp van beleidsplan of strategisch plan zal mee beoordeeld worden in het kader van de evaluatie van UNU-CRIS.

Het door de evaluatiecel voorgenomen uitgangspunt dat evaluaties dienen te evolueren en te innoveren, is in het bijzonder ook van toepassing op de lopende evaluatie van UNU-CRIS. Het onderzoeksinstituut werd in opdracht van het departement al meerdere keren geëvalueerd. In de huidige evaluatie wordt ook gevraagd naar een systeemperspectief zowel in ex-post evaluatie als

in de ex-ante evaluatie. Richting toekomstplannen wordt verwacht dat er met een systeemblik wordt gekeken naar het vinden van aansluiting van de toekomstplannen van UNU-CRIS op de beleidsdoelstellingenkaders (op verschillende niveaus), waaronder: de toekomstvisie van de VN, het Vlaamse WTI-beleid – waaronder het aspect van wetenschapscommunicatie – het Vlaamse buitenlandbeleid, ruimere beleidskaders zoals: Vizier 2030, Visie 2050, de Regional Innovation Scoreboard, EU-doelstellingen (waaronder de Green Deal), Grand Challenges, SDG's, enz.

Uit ervaring blijkt dat de periodiciteit en methodologie van de jaarlijkse en 5-jaarlijkse evaluaties meer dan voldoende is.

37.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Van 2002 tot 2014 ontving UNU-CRIS van Vlaanderen ongeveer 1 mln EUR/jaar als basisfinanciering (met besparingen in 2010 en 2011). In het (positieve) externe evaluatierapport van 2014 werd gesignaleerd dat (zelfs) dit budgetniveau niet de kritische massa waarborgt in overeenstemming met het mandaat van UNU-CRIS. Desondanks werd het budget teruggebracht tot 768.000 EUR in 2015, 268.000 EUR in 2016, and 666.000 EUR/jaar in 2017-2019. Gegeven de vaste kosten om een dergelijk instituut te doen functioneren, biedt dit laatste niveau heel weinig speelruimte om academische activiteiten (i.e. kerntaken) te ontwikkelen. Het kleine kernteam van onderzoekers heeft ten gevolge van de aanzienlijke besparingen sinds 2015 de instelling verlaten en de KPIs van die periode met verlaagde basisfinanciering duiden duidelijk op lagere output, lagere impact, minder zichtbaarheid, lagere return voor Vlaanderen, en verminderde capaciteit om externe onderzoeksgelden aan te trekken. Einde 2020 werd door de Vlaamse regering besloten om het budget voor 2020 en 2021 opnieuw op te trekken tot 1 mln EUR/jaar.

Door het feit dat de vaste kosten reeds zijn gedekt, wordt die budgetverhoging van 334.000 EUR/jaar volledig aangewend voor de vergoeding van academisch personeel. Er worden twee senior UNU research fellows aangetrokken om op die manier opnieuw een minimaal kernteam te vormen. Een deel van de verhoging wordt verder aangewend om internationale experten (visiting research fellows) aan te trekken voor kortere periodes, alsook om betaalde stageplaatsen aan te bieden (dit zijn overigens twee KPIs).

Een nieuwe besparing van 15% betekent wellicht:

- dat het contract van een van de twee senior research fellows na 1 jaar niet zou kunnen worden verlengd en dat ook dient te worden gesnoeid in geplande academische activiteiten, visiting researchers, internships, en/of communication assistant;
- dat de capaciteit om externe onderzoeksgelden aan te trekken opnieuw duidelijk vermindert (zie niet-lineaire relatie tussen basisfinanciering en externe financiering in het verleden: bij lage niveaus van basisfinanciering verdwijnt die capaciteit bijna volledig);
- dat er een terugval komt van visibiliteit, outreach naar Vlaanderen, enz
- dat UNU mogelijkerwijze de continuiteit van het instituut in vraag stelt, gezien UNU eerder reeds heeft aangegeven dat 1 mln EUR basisfinanciering als een minimumniveau wordt beschouwd om verder te kunnen opereren. De UNU-instituten in andere EU-landen opereren doorgaans met beduidend hogere (en stabielere) niveaus van financiering: bvb in Nederland (UN-MERIT), Duitsland (UN-EHS), Finland (UN-WIDER).

37.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Interuniversitair Micro-Elektronica Centrum

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[114]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

63. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
64. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

[114] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

38 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

38.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Het Interuniversitair Micro-Elektronica Centrum (IMEC) werd in 1984 opgericht met als doel wetenschappelijk excellent onderzoek te verrichten in het domein van de micro-elektronica. Het werd gradueel uitgebouwd tot het grootste Europese onderzoekscentrum op het gebied van nano-elektronica, nanotechnologie, ontwerpmethodes en technologieën voor ICT-systemen. Vanuit de competentie in de chiptechnologie bouwde imec zijn expertise uit in verschillende technologieplatformen en toepassingen in toepassingsdomeinen als slimme gezondheid, industrie, voeding, mobiliteit, steden, energie en onderwijs. Gezien het voormalig strategisch onderzoekscentrum iMinds ook actief was in die domeinen, werden de activiteiten van iMinds op 1 januari 2017 geïntegreerd binnen de werking van IMEC. Naast Vlaanderen heeft imec vestigingen in Nederland, Taiwan, de Verenigde Staten, China, India en Japan.

Imec is een van de vier erkende strategisch onderzoekscentra in Vlaanderen zoals beschreven in het W&I decreet van 30/04/2009. Een strategisch onderzoekscentrum beantwoordt aan de volgende vereisten :

- het gevoerde strategische onderzoek bouwt voort op wetenschappelijk onderzoek waarvan de wetenschappelijke excellentie in internationale vergelijkingen objectief aantoonbaar is;
- het strategisch onderzoekscentrum beschikt over een substantiële kritische massa;
- de activiteiten van het strategisch onderzoekscentrum passen in het wetenschaps- en innovatiebeleid, bepaald door de Vlaamse Regering;
- het gevoerde onderzoek bezit een belangrijk valorisatiepotentieel, zodat het onderzoekscentrum als aantrekkingspool voor nieuwe bedrijfsactiviteiten in het Vlaamse Gewest kan gelden en ondersteuning kan bieden aan bestaande bedrijfsactiviteiten.

De Vlaamse Regering stelt binnen de beschikbare begrotingskredieten een jaarlijkse toelage of subsidie ter beschikking van de strategische onderzoekscentra.

Het convenant van imec voor de periode 2017-2021 beschrijft de :

1. Strategische doelstellingen van imec:

- Het verrichten van grensverleggend strategisch onderzoek inzake nanotechnologie en digitale technologie om de bouwblokken te ontwikkelen die bijdragen tot een beter leven in een duurzame maatschappij;
- Nieuwe ontwikkelingen via partnerships of start-ups naar de markt brengen en bedrijven en universiteiten helpen om toegang te krijgen tot de nieuwe technologieën.

2. Operationele doelstellingen van imec:

- Het aangaan van wereldwijde partnerships in marktdomeinen waar nanotechnologie, digitale technologie en digitale systeemtechnologie en innovatie belangrijk zijn, om technologische oplossingen te ontwikkelen die relevant zijn voor de industrie en die de competitieve positie en uitstraling van Vlaanderen versterken;
- Het uitvoeren van interdisciplinair coöperatief vraaggedreven onderzoek (ICON);

- Het bevorderen van de samenwerking en de coördinatie tussen de Vlaamse universiteiten op het vlak van het onderzoek inzake nanotechnologie en digitale technologie;
- Het bevorderen van disseminatie van nieuwe technologieën naar universiteiten en bedrijven;
- Het uitwisselen van ideeën en informatie en samenwerking met andere industrie georiënteerde onderzoeks- en ontwikkelingscentra, zowel binnenlandse als buitenlandse;
- De uitbouw van een geïntegreerde groep imec, zijnde een geheel van rechtspersonen waarmee imec is verbonden, overeenkomstig het groepsbeleid en de groepsstrategie die binnen de imec-groep worden vastgelegd;
- Alle activiteiten die rechtstreeks of onrechtstreeks met bovenvermelde activiteiten verband houden.

Alle activiteiten van imec vertrekken vanuit dezelfde basismissie, met name het verrichten van grensverleggend strategisch onderzoek in nanotechnologie en digitale technologie om bouwblokken te ontwikkelen die bijdragen tot een beter leven in een duurzame maatschappij.

Met het oog op de vervulling van haar missie wordt imec gestuurd door de ambitie een internationaal centrum van uitmuntendheid te zijn en te blijven en bij te dragen tot de versterking van het industrieel weefsel in Vlaanderen in het bijzonder.

Voor alle activiteiten van imec blijft de valorisatie van het wetenschappelijk onderzoek steeds de achterliggende doelstelling en de bevordering van innovatieve ondernemingen een permanent streefdoel.

Door de fusie met iMinds heeft imec niet alleen kerncompetentie in de micro-elektronica maar ook in belangrijke toepassingsdomeinen. De jaarlijkse omzet groeide de jongste jaren tot 680 miljoen euro (2020). Uit de impactstudies blijkt dat door een intense samenwerking met de industrie imec jaarlijks meer dan 350 miljoen euro buitenlands kapitaal naar Vlaanderen brengt. Daarnaast draagt imec bij aan de Vlaamse economische groei door bedrijven te ondersteunen bij de ontwikkeling van innovatieve digitale toepassingen.

De groei die imec optekende gedurende 36 jaar en deze recente cijfers spreken voor zich. Imec is ongetwijfeld het “flagship” van het Vlaamse innovatiesysteem.

38.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE’s worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

In het kader van het convenant 2017-2021 ontvangt imec een jaarlijkse basisfinanciering van de Vlaamse overheid van ongeveer 110 mln euro. Dit basisbedrag is het resultaat van de som van de vroegere imec-financiering (48,5 mln. euro in 2016), de iMinds-financiering (29 mln. euro in 2016) en een opstap in het kader van het nieuwe convenant van 30 mln. EUR.

Het Neuro-Elektronisch Onderzoek Vlaanderen initiatief (NERF) is een interdisciplinair samenwerkingsverband tussen imec en VIB (beide SOC's) met de Katholieke Universiteit van Leuven als niet-gesubsidieerde partner. NERF bestudeert neuronale circuits en ontwikkelt nieuwe technologieën om circuitactiviteit te linken aan de hersenfunctie. Dit initiatief is eveneens opgenomen in het convenant.

De basisfinanciering voor de periode 2017-2021 omvat dus twee luiken:

- een jaarlijkse subsidie aan imec met als basisbedrag van 107.932.000 euro;
- een NERF-subsidie met als basisbedrag van 880.000 euro.

Voor de periode 2017-2021 werden in het totaal de volgende bedragen voorzien:

- 2017 : 108.349.000 euro
- 2018 : 109.684.000 euro
- 2019 : 111.052.000 euro
- 2020 : 111.022.000 euro
- 2021 : 111.381.000 euro

Naast de basisfinanciering van imec en imec NERF zijn er ook andere financieringen voorzien:

De cleanroom

De cleanroom van imec is het strategische fundament van de unieke positie van imec met state-of-the-art onderzoekscentrum voor nano-elektronica. In 2012 werd een plan ingediend voor de bouw van een nieuwe cleanroom. Het plan omvat een investering van 1 miljard euro (gebouw, toestellen, faciliteiten). Voor 900 miljoen euro wordt op externe financiering gerekend vanuit Europa (10%) en de bijdrages van de "core" partners (80%). Om dit plan te realiseren vroeg imec een eenmalige steun van 100 miljoen euro van de Vlaamse Overheid (10%). Hiervoor werd 50% financiering voorzien via ESR-8 middelen (kapitaalinbreng via de NV Finlab) en 50% via subsidies. In 2021 werd er vanuit Vlaanderen een nieuwe kapitaalinbreng van 40 miljoen voorzien voor een extensie van de cleanroom.

Imec.Xpand

imec is de perfecte accelerator voor systeemgeoriënteerde innovatie in de nano-elektronica, waarin hardware en software samen het verschil maken. Imec Xpand is een baanbrekend, vernieuwend initiatief om systeeminnovatie te stimuleren. Het combineert alle voordelen van venture capital, corporate venturing en tech transfer. Er wordt naar aanleiding van de oprichting van het Imec Xpand fonds een financiële investering gevraagd door het Vlaams Gewest van 30 miljoen euro, ingebracht via Fidimec NV, ter ondersteuning van zijn opdracht naar incubatie, spin-offs en de uitbouw van het Vlaams economisch weefsel via het nieuw op te richten Xpand fonds.

Digitale-transformatie-uitdagingen

Op vraag van de Vlaamse overheid, heeft imec een specifieke rol in de digitale-transformatie-uitdagingen door het coördineren en/of uitvoeren van beleidsprojecten, zoals Mobilidata (30 mln), Internet of Water Flanders (9,7 mln), i-Learn (20 mln) en City of Things (1,6 mln).

Bovendien zijn er ook ad-hoc projecten waar men bv. snel moet reageren. Zo werd in 2020 een ad-hoc project gesteund voor de ontwikkeling van een snelle covidtest (2 mln).

Voor het opvolgen van het convenant en projecten werd er door het departement EWI zowel voor iMinds als voor imec 0,1 VTE voorzien. Na de fusie werd de beschikbare menskracht voor imec op 0,2 VTE gebracht.

38.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De beleidsnota voor Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie stelt onder hoofdstuk VIII Beleidsveld innovatie dat men een duurzame groei van de strategische onderzoekscentra wil verzekeren. Maar impact blijft hoog op de agenda staan, waarbij de SOC's worden aangespoord om de verbindende rol die ze opnemen tussen het onderzoek en het Vlaamse economische en maatschappelijke weefsel te versterken. De SOC's moeten ook de bijdrage aan de internationale uitstraling van Vlaanderen ontwikkelen en vernieuwend omgaan met valorisatie van kennis.

Deze doelstellingen zijn nog steeds actueel en imec draagt daar zeker toe bij. ICT is een vrij invasieve technologie die ingrijpt op alle toepassingen en op de uitdagingen van de maatschappij. Dat impliceert dat de kennis van imec breed inzetbaar is.

Denken we maar aan de:

- participatie van imec bij de speerpuntclusters;
- imec en interSOC-initiatieven NERF en Energyville;
- de prominente rol van imec Vlaamse economische en maatschappelijke weefsel;
- de brugfunctie van imec bij de wisselwerking tussen de kennisinstellingen en Vlaamse industrie;
- excellente samenwerkingsverbanden met de beste onderzoeksinstellingen uit Europa en de wereld.

Bovendien speelt imec een specifieke rol in de digitale-transformatie-uitdagingen door het coördineren en/of uitvoeren van beleidsprojecten, zoals Mobilidata, Internet of Water Flanders, i-Learn en City of Things,…

De link tussen het Vlaams herstelplan "Vlaamse veerkracht" en de imec applicatiedomeinen zijn:

- Digitale transformatie van ondernemingen (Smart industry)
- Data-nutsbedrijf (AI-programma)
- Mobility as a service(Smart mobility)
- Smart cities: data-platform voor sensordata (Smart industry)
- Innovatief digitaal transformatieprogramma voor de media (Smart entertainment)
- Meetnet water Internet of water
- Digitaal zorg- en ondersteuningsplan en elektronisch patiëntendossier (Smart health)
- Loopbaanplatform en innovatie van opleidingsinfrastructuur (Smart education)
  Digitale transformatie overheidsdienstverlening
- Vlaanderen chiplab van de wereld (Imec-CMOS)
- Actieplan energie-efficiëntie en investeringen in hernieuwbare energie (Smart energy)
- Digitale transformatie van ondernemingen (Smart industry)

De link tussen imec en de maatschappelijke transitieprioriteiten van Vlaanderen en de Verenigde Naties zijn;

Imec onderschrijft nu al het maatschappelijk belang van de 17 SDG's zoals gedefinieerd door de Verenigde Naties. Uiteraard vallen niet alle doelstellingen van de SDG's binnen het bereik van een

instelling zoals imec. Vandaar dat de oefening werd gedaan met de relevante SDG's waar imec kan toe bijdragen. Ze komen uitvoerig aan bod in het strategisch plan van imec.

De link tussen Visie 2050 de sustainable developmen Goals en Imec smart applicaties zijn:

- Circulaire economie (Smart agrofood) — SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie
- Slim wonen en leven (Smart health) — SDG 3: Goede gezondheid en welzijn
- Industrie 4.0 (Smart industry) — SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur
- Levenslang leren (Smart education) — SDG 4: Kwaliteitsonderwijs
- Samen leven in 2050 (Smart agrofood) — SDG 2: Geen honger
- Mobiliteit (Smart cities, mobility) — SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen
- Energietransitie (Smart energy) — SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

Deze lijst is niet exhaustief maar toont aan hoe breed het actieterrein van imec is, alsook dat er over deze doelstellingen is nagedacht en dat ze zijn ingebracht in het strategisch plan voor de komende jaren (2022-2026).

Zoals uit voorgaande tabellen blijkt, is er een grote link tussen deze beleidskaders en de imec-applicatiedomeinen. Potentieel is er dus een grote bijdrage van imec tot deze beleidskaders, inclusief de SDG's en het Vlaams herstelplan 'Vlaamse veerkracht'.

38.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De strategische onderzoeksinstellingen krijgen een convenant voor de periode van vijf jaar. Volgens het w&i decreet, IV Evaluatie art 35, wordt de algemene werking voor het verstrijken van het lopende convenant geëvalueerd aan de hand van de voorgestelde strategische en operationele doelstellingen. De voorwaarden voor een nieuw convenant worden onder meer bepaald door de resultaten van de evaluatie. De methode wordt beschreven in vraag 1.13.

In het kader van het convenant 2012-2016 werd imec werd geëvalueerd in 2016. De evaluatie werd uitgevoerd door IDEA Consult. Momenteel loopt de evaluatie voor de periode 2017-2021. Ook deze evaluatie wordt uitgevoerd door IDEA Consult. Van deze evaluatie zijn de resultaten nog niet gekend.

De belangrijkste aanbevelingen voor de Vlaams overheid in 2016 waren :

- Een eerste aanbeveling voor de Vlaamse overheid betreft het reserveren van de nodige middelen ter financiering van het strategisch basisonderzoek van imec. Imec zelf pleit voor een verhoging van de jaarlijkse toelage van de Vlaamse overheid van 48 naar 70 miljoen euro. Op basis van ons evaluatiewerk geven we volgende beschouwingen mee die belangrijk kunnen zijn voor de mate waarin de Vlaamse overheid zijn jaarlijkse toelage verhoogt:
  - Met het oog op het behoud van zijn positie als globaal excellentiecentrum op lange termijn moet imec voldoende (kunnen) blijven investeren in basisonderzoek, en dus als strategisch onderzoekscentrum niet te afhankelijk te worden van korte termijn-contractonderzoek. Bijgevolg zijn voldoende middelen voor basisonderzoek van cruciaal belang, te meer daar de toelage van de Vlaamse overheid aan imec teruggevallen is tot 12% van de totale omzet. De inkomsten uit contractonderzoek met de industriebedragen bij de benchmarkinstellingen (CEA-Leti en Fraunhofer IMPS) , procentueel gezien ongeveer de helft dan bij imec (ongeveer 80% bij imec versus 40 à 50% bij de benchmarks);
  - De jaarlijkse toelage van 48 miljoen euro overheidstoelage is een deel van de middelen die de Vlaamse overheid in de periode 2012-2016 in imec geïnvesteerd heeft, aangezien ze bijkomende tussenkomsten heeft verstrekt in het imec-bouwprogramma. Zo is de Vlaamse overheid voor 100 miljoen Euro tussengekomen in de bouw van de nieuwe cleanroom;
  - Imec staat voor de uitdaging om de belangrijke infrastructuurinvesteringen van de voorbije jaren te rentabiliseren door bijkomend contractonderzoek, en kan hiervoor ook sterke kaarten op tafel leggen:
    - De omzet uit contractonderzoek is de voorbije 2 jaren reeds sterk gestegen;
    - Ondanks de consolidatie in de markt van IDM's en foundries is imec erin geslaagd om zijn ecosysteem uit te breiden en zijn waardeketen te versterken met bijkomende partners (suppliers, fablite & fabless-partners, application partners);
    - De strategische keuze om de Smart System applicaties te ontwikkelen kan een nieuwe groei-impuls aan imec geven.
  - Gezien het doel om iMinds in imec te integreren en als we de huidige overheidstoelage aan elk van deze SOC's samenvoegen, dan komen we op een totale overheidstoelage voor imec en iMinds samen van 75 miljoen euro per jaar. Sporen 2 (samenwerking met universiteiten) en 3 (innovatie en samenwerking met Vlaamse industrie) in het pleidooi van imec voor een hogere overheidstoelage in de periode 2017-2021 zijn terreinen waarop belangrijke synergieën met iMinds kunnen ontwikkeld worden.
- We stellen vast dat meerdere SOC's eigen venture-fondsen oprichten (XPAND bij imec, en ook V-bio Ventures bij VIB), om zo ervoor te zorgen dat het groeiend potentieel aan kennisvalorisatie zich ook effectief realiseert via een gepaste mix van financieringsinstrumenten.
  - Via zijn jaarlijkse toelage stelt de Vlaamse overheid middelen ter beschikking voor strategisch basisonderzoek. Wanneer dit onderzoek tot mogelijke incubatietrajecten en in een volgende fase tot start-ups leidt, is het belangrijk dat er een terugvloei is op de basisinvesteringen naar Vlaanderen. Dit kan door een deelname en inbreng te voorzien van de Vlaamse overheid in het XPAND-incubatiefonds van imec;

- Het aanpassen van het SOFI-instrument door te voorzien in een onafhankelijke beoordeling van de dossiers die door de SOC's met het oog op financiering aan SOFI worden voorgelegd, en het voorzien van rechtspersoonlijkheid aan het SOFI-fonds zodat PMV zelf kan participeren in de spin-offs;
- Het strekt tot aanbeveling om de complementariteit en synergie tussen het XPAND-fonds en het Vlaamse SOFI-fund nader te analyseren, en in het bijzonder hoe SOFI versterkend kan werken in de hele ontwikkelingscyclus van een nieuwe venture gaande van incubatie over early stage en doorgroei van een start-up.

- Actief inzetten van het Vlaams economisch instrumentarium om imecs ecosysteem verder uit te bouwen:
  - In de strategie van FIT specifieke aandacht besteden aan de aantrekkingskracht van imec voor bijkomende buitenlandse investeringen;
  - Het stimuleren van de samenwerking tussen imec en de Vlaamse industrie, via bijvoorbeeld AIO- en EFRO-projecten.
- Imec, samen met de andere SOC's, uitspelen als 'key enablers' in de modernisering van de Vlaamse industrie: dit vergt vooreerst een duidelijke koppeling van de SOC's met het nieuwe clusterbeleid. In een onderzoekswereld die steeds meer multidisciplinair wordt, is ook het bevorderen van de samenwerking tussen de SOC's een aandachtspunt. Imec fuseert wel met iMinds, maar gezien de imec-inzet op applicatiedomeinen als Internet of Health en Internet of Power openen zich nieuwe synergiemogelijkheden tussen imec-technologie en die van andere SOC's.
- Pro-actief de EU-agenda beïnvloeden en ervoor zorgen dat de middelen voor nieuwe technologietoepassingen in de onderzoeksvelden van de SOC's (key enabling technologies, nanotechnologie, digital economy,…) in relatie met de modernisering van de industrie op EU-niveau verder groeien. Ook initiatieven in cross-regionale samenwerking op EU-niveau verdienen steun, omdat op die manier nieuwe financieringsbronnen voor de SOC's kunnen ontsloten worden.
- De aanpassing van de KPI's voor imec in lijn met de strategische doelen 2017-2021 volgende de driehoek 'onderzoeksexcellentie – regionale impact – financiële hefboom', aangevuld met een set van KPI's die de synergie van de fusie imec-iMinds monitoren. In zo'n systeem wordt de volwaardige rol van imec als RTO duidelijk belicht als bruggenbouwer tussen het wetenschappelijk basisonderzoek en de marktgerichte toepassing ervan, opdat de regionale economie gesteund zou worden in haar competitiviteit en innovativiteit. Een voorstel voor aangepaste set van KPI's is in onderstaande tabel opgenomen.

De management samenvatting van de evaluatie van imec, iMinds en NERF kan u vinden op de website van EWI onder het beleidsevaluaties 2016

https://www.ewi-vlaanderen.be/onze-opdracht/strategisch-beleid/beleidsevaluaties/afgeronde-beleidsevaluaties/beleidsevaluaties-6

38.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Imec is een strategisch onderzoekcentrum met onderzoek op het gebied van nano-elektronica, nanotechnologie, ontwerpmethodes en technologieën voor ICT-systemen. De jongste jaren worden op basis van deze technologie toepassingen gebouwd voor gezondheid, industrie, voeding, mobiliteit, steden, energie en onderwijs

Met het oog op economische en maatschappelijke valorisatie streeft Vlaanderen vervullen de strategische onderzoekscentra een noodzakelijke brugfunctie tussen het fundamenteel en het toegepast onderzoek. Het vermarkten van kennis via de (mede)oprichting van spin-offs en acellerator acitviteiten vormen samen met de kennistransfer hiervan een belangrijk onderdeel.

De doeltreffendheid kan dus gemeten worden op basis van de gerealiseerde resultaten aan de hand van de 9 KPI's voor 2020.

1. Uitmuntendheid

- KPI 1: Aantal "peer reviewed" publicaties
  In publicatiejaar 2019 (dat geteld wordt voor KPI-jaar 2020) waren er in totaal 1.866 verschillende publicaties. Dit zijn uitsluitend peer reviewed publicaties (wetenschappelijke artikels, bijdragen aan wetenschappelijke boeken en bijdragen proceedings).
- KPI 2: Octrooien: aantal eerste indieningen
  In 2020 realiseerde imec 148 verschillende eerste octrooi-indieningen waarvan 13 octrooien werden overgedragen of exclusief in licentie gegeven aan een industriële partner.
- KPI 3: Aantal doctorandi
  In 2020 waren er 820 PhD-studenten actief bij imec

2. Regionale impact

- KPI 4: Aantal nieuwe spin-offs
  In 2020 werden er 5 nieuwe spin-offs gerealiseerd (Shavatar, Deltaray, BiFAST, Crowdscan, Lopos).
- KPI 5: Incubatiewerking (imec.istart)
  In de loop van 2020 werden er 27 imec.istart-contracten afgesloten. 30 imec.istarters hadden een kapitalisatie van meer dan 1 miljoen euro behaald in de looptijd van het convenant.
- KPI 6: Inkomsten uit samenwerking met ondernemingen uit de regio
  In totaal werd er 19,56 miljoen euro omzet gerealiseerd in 2020

3. Hefboomwerking

- KPI 7: Partnerships met entiteiten uit de regio
  Imec werkte in 2020 samen met 572 verschillende partners uit Vlaanderen en Brussel.
- KPI 8: Inkomsten uit internationale programma's
  In 2020 was er 35,192 miljoen euro omzet uit internationale programma's
- KPI 9: Hefboomwerking imec.icon
  Voor de berekening van de hefboom bekijken we de calls en budgetten die in 2020 werden goedgekeurd. Dat is de tweede call uit 2019 en de eerste call uit 2020. In totaal wordt in deze projecten een investering toegezegd door de bedrijven van 16.569.258 euro. Uit de

imec-dotatie zal er 9.564.859 euro geïnvesteerd worden. Dit levert een aandeel van 63,4% voor de bedrijven op.

Het icon programma is een goed voorbeeld van hoe de impact van imec toeneemt. In het imec.icon programma werden 8 oproepen georganiseerd, waarbij 58 projecten werden gesteund voor een totaal bedrag van 45 mln. euro en 78 mln. euro cofinanciering door industriële partners. In die projecten waren 178 partners betrokken waarvan 51% KMO.

Om de brugfunctie te vervullen tussen het basisonderzoek en het toegepast onderzoek werkt imec nauw samen met de universiteiten. De kerngroepen binnen imec zijn:

- UGent: IDlab Gent, IPI, WAVES, MICT;
- KU Leuven: Distrinet, COSIC, STADIUS, Itec;
- VUB: SMIT, ETRO;
- UAntwerpen: IDlab Antwerpen, Vision Lab.

Daarnaast zijn er ook samenwerkingen met geassocieerde laboratoria. Verder wordt er een projectsamenwerking voorzien voor PhD's en postdocs.

Imec heeft een belangrijke plaats verworven in het Vlaams innovatielandschap. Niet alleen de samenwerking met de universiteiten maar ook de samenwerking met de andere drie SOC's en tal van andere onderzoeksinstellingen en initiatieven in Vlaanderen, zoals de clusters en de bedrijfsnetwerken.

Imec heeft volgens UBI Global de 5de beste accelerator met imec.istart. Imec heeft tevens een actief spin-off beleid. Imec heeft sinds 1986 reeds 130 spin-offs opgericht waarvan de meeste nog actief zijn. Deze spin-off activiteit werd de jongste jaren nog versterkt door Xpand.

Op basis van de huidige positie van imec, wereldwijd en in Vlaanderen, kan men niet anders dan besluiten dat het beleid dat gevoerd werd doeltreffend was. Imec heeft in het ICT-domein Vlaanderen op de kaart gezet.

38.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Bij de start van imec lag de bijdrage van de overheid rond de 70%. Imec kende een gestage groei waardoor het aandeel van de overheidsfinanciering daalde. Vooral de jongste jaren kende imec een sterke groei. In de periode voor de fusie met iMinds (2012-2016) was daardoor het aandeel van de overheidsfinanciering gedaald tot 12% (2015). De benchmark in 2016 toonde aan dat dit het laagste percentage was vergeleken met de ander instellingen. Bovendien was de wetenschappelijke output en economische impact van imec beduidend hoger.

In het nieuwe convenant (2017-2021) werd een opstap voorzien van 30 mln. euro. Het eerste jaar van de convenant 2017 realiseerde imec een omzet van 524 mln. euro. De basistoelage van dat jaar kwam daarmee op 21 % van de totale omzet. Meer dan 70% van de omzet kwam uit de samenwerking met de industrie. Door de groei van imec was het aandeel van de toelage opnieuw gedaald tot 17% in 2020.

Uit de benchmark van 2021 volgt dat de ratio (toelage/totaal) bij de meeste organisaties heel wat hoger ligt. Daar lopen de ratio's op tot 30-40%. De bedrijfsinkomsten per medewerker liggen bij imec beduidend hoger dan bij de andere instellingen uit deze benchmark van instellingen uit onze buurlanden (Frankrijk, Duitsland en Nederland).

Uit de impactanalyse weten we dat de hefboom van de toelage groot is (zie vraag 1.8). Per miljoen geïnvesteerde euro's worden er 84 jobs gecreëerd, 21 bij imec zelf en 63 elders in de Belgische economie.

We kunnen dus besluiten dat imec als onderzoeksinstelling, dankzij de gestage groei van de inkomsten uit samenwerking met de industrie, doelmatig is voor de overheid.

38.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Als onderdeel van de evaluatie wordt een benchmarkanalyse uitgevoerd die de vergelijking maakt tussen de prestaties van imec en drie andere gelijkaardige organisaties.

Bij de evaluatie van 2016 werden volgende organisaties opgenomen in de benchmark:

- CEA Leti (Frankrijk;
- Fraunhofer IPMS - CNT (Duitsland);
- Tyndall (Ierland).

De benchmark werd uitgevoerd in 2016 maar is gebaseerd op de cijfers van 2014. Bovendien is het een benchmark voor de fusie met iMinds.

Uit deze benchmark volgt dat:

- Imec door drie instellingen als uniek ervaren wordt, wat zeker zijn cleanroominfrastructuur betreft. Een cleanroom die bovendien voorzien is van state-of-the-art lithografie-apparatuur, dankzij de intensieve samenwerking met het bedrijf ASML(Nederland).

- In termen van personeelsleden heeft imec de grootste omvang, gevolgd in dezelfde grootteorde door CEA Leti. Overeenkomstig hiermee beschikte imec ook over het grootste budget in 2014 (345 mln euro).

- Het overgrote deel (77%) van de totale bedrijfsopbrengsten van imec is afkomstig van contractonderzoek met Vlaamse of internationale industrie (naast ook nog 5% vanuit Europese programma's en andere). Geen van de benchmarkinstituten komt bij dit aandeel in de buurt. Imec heeft duidelijk minder publieke en anderzijds meer internationale bronnen dan de benchmarkinstellingen.

- Op wetenschappelijk vlak heeft imec een sterke positie tegenover CEA Leti, IPMS en Tyndall in termen van publicaties en citaties. Ook op het vlak van patenten scoort imec sterk in termen van aantal patentaanvragen en -toekenningen, zoals wordt bevestigd in de internationale vergelijking.

- De benchmarkoefening toont verder aan dat imec in haar samenwerkingen beduidend meer verschillende industriële partners bereikt dan de andere benchmarkinstituten.

- Alle instellingen zijn actief in het kader van internationale onderzoeksprojecten binnen bijvoorbeeld de Europese Kaderprogramma's voor Onderzoek en Innovatie en het ECSEL programma (micro-elektronica).

- Het spin-off beleid is vooral bij CEA Leti even actief als bij imec.

Bij de evaluatie van 2021 worden volgende organisaties opgenomen in de benchmark:

- CEA Leti (Frankrijk);
- Fraunhofer IPMS (Institute for Photonic Microsystems Duitsland);
- TNO (Nederland).

Vanuit wetenschappelijk standpunt is imec het meest verwant met Fraunhofer IPMS en CEA-Leti. De drie organisaties werken regelmatig samen en hebben de gezamenlijke ambitie om te bouwen aan een sterke Europese waardeketen voor de Next Generation Computing via de NGC alliance. TNO heeft een breed kennisportfolio en een erg multidisciplinair karakter. Na de fusie tussen imec en iMinds, die een belangrijke brug slaat tussen imecs hardware-gerichte CMOS-technologie platforms met iMinds digitale technologieplatforms, zijn imec en TNO meer gelijkend geworden in termen van disciplines.

- De analyse van de wetenschappelijke publicaties van ECOOM toont alvast aan dat het aantal publicaties en bijhorende citaties van imec over de periode 2010-2017 aanzienlijk hoger is dan van de 3 benchmarkinstituten.

De resultaten van de volledige benchmark zijn nog niet beschikbaar op dit moment, gezien de evaluatie pas in juni wordt afgesloten.

38.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Wetenschappelijk onderzoek over de toegevoegde waarde van imec is niet beschikbaar. De tweejaarlijkse impactstudie wordt al sedert 2002 uitgevoerd en geeft wel een duidelijk beeld van de toegevoegde waarde van imec. De studie was initieel georiënteerd op het economisch en wetenschappelijk aspect. De scope werd de afgelopen jaren uitgebreid met een maatschappelijke en katalytische impact meting. De meest recente verslagen zijn van 2016, 2018 en een update 2019-2020 is voorzien voor 2021.

De impactstudie van 2018 omvat:

1. Economische impact

Impact van economische activiteiten

- Kernactiviteiten imec, spin-offs en bouwinvesteringen (direct)
- Indirect (leveranciers en stroomopwaarts)
- Afgeleid: via bestedingen personeel

Impact van wetenschappelijk-technische kennistransfer

- samenwerking in O&O (afilliatieproamma, bilateraal, imec.icon)
- mobiliteit van werknemers
- opleiding en training

2. Wetenschappelijk-technologische impact

- O&O inspanningen imec versus O&O output en kennistransfer
- Economische waardering kennistransfer van enkele O&O-stromen

3. Katalytische impact

Marktrijp maken van technologische toepassingen

- Validatieprojecten, pilootlijnen en demonstratieactiviteiten
- Prototyping
- Proeftuinen

Ondernemerscapaciteit versterken

- Business training, coaching
- Toegang tot financiering
- Netwerking
- Huisvesting

4. Maatschappelijke impact

De maatschappelijke impact situeert zich bij de transitieprioriteiten zoals Industrie 4.0, energie, slim wonen en leven, en samenleven in 2050. De belangrijkste bijdragen van imec tot de transitiedomeinen zijn:

- Onderzoekbijdrage in de noodzakelijke technologische bouwblokken om de transities te realiseren (bvb. efficiënte zonnepanelen, monitoring van gezondheid)
- Connecteren van actoren en (proeftuin)projecten om meer synergiën te bewerkstelligen; opschalen van demonstratieprojecten
- Uitwerken van gezamenlijke roadmaps
- Structurele samenwerkingen opzetten/verder uitbouwen met andere strategische onderzoekscentra en speerpuntclusters
- Bijdragen aan beleidsvisievorming

- Opbouwen van ecosystemen

Enkele opmerkelijke cijfers uit de impactanalyse 2018 zijn:

Werkgelegenheid
De totale werkgelegenheid door de aanwezigheid van imec wordt geschat op 9.000. Dat is het resultaat van de spilloveractiviteiten (o.a. spin-offs en kennistransfer), kernactiviteiten (o.a. residenten, indirect en afgeleid) en natuurlijk de directe tewerkstelling bij imec van 1.924.

De hefboom op de dotatie 2018

	Uitvoering kernactiviteiten direct (imec) indirect (leveranciers) afgeleid (besteding lonen)	'spillover' activiteiten Kennistransfer spin offs	Totaal
toegevoegde waarde	296 mioEUR	397 mioEUR	693 mioEUR
toegevoegde werkgelegenheid	+4.400 jobs	+4.600 jobs	+9.000 jobs
fiscale terugvloei	167 mioEUR	217 mioEUR	384 mioEUR

Voor iedere door de overheid geïnvesteerde euro
- wordt er 6,4 EUR toegevoegde waarde gecreëerd
- vloeit er 3,5 EUR terug naar de overheid via fiscaliteit

Per miljoen geïnvesteerde euro's worden er 84 jobs gecreëerd, 21 bij imec zelf en 63 elders in de Belgische economie.

Andere belangrijke conclusies :

Met iStart is de 5de beste accelerator wereldwijd volgens UBI Global. De fusie met iMinds en de gelabelde dotaties in het convenant (ICON, istart, proeftuinen,…) versterkte de katalytische en maatschappelijke impact van imec in Vlaanderen.

Impactmeting imec 2017-2018, Finaal rapport, 16 december 2019 (IDEA Consult)

38.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Zoals toegelicht werd imec opgericht in het kader van de DIRV-actie van de eerste Vlaamse Minister-President Gaston Geens. Mede dankzij de onafgebroken steun van de Vlaamse overheid is imec de afgelopen 36 jaar uitgegroeid tot een internationaal erkend excellentiecentrum in de micro-elektronica. Imec is het flagship van het Vlaams innovatiebeleid met grote regionale impact.

De strategische onderzoekscentra hebben tot doel om een brugfunctie te vervullen tussen het basisonderzoek en de toepassingen in de industrie en maatschappij. De strategische onderzoekscentra bouwen lokaal een ecosysteem uit, waardoor ze een significant katalytisch effect hebben op het innovatiesysteem van de regio. De vier Vlaamse SOC's: imec, VITO, VIB en Flanders Make zijn de belangrijkste actoren in het innovatielandschap in Vlaanderen.

Vanuit die optiek zijn er weinig argumenten te vinden voor een bevoegdheidsherverdeling.

38.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De financiering van de Vlaamse overheid wordt vooral aangewend voor het strategisch basisonderzoek van imec (niet geoormerkte middelen voor strategisch basisonderzoek, strategisch basisonderzoek met onderzoeksgroepen van de universiteiten en strategische projecten met Vlaamse kenniscentra). Daarnaast zijn er een aantal opgelegde taken (imec.ICON, imec.istart, Living Labs, City of Things). Deze mix is blijkbaar succesvol en laat imec toe om de nodige kennis en IP te ontwikkelen in eigen beheer.

Verder laat het eco-systeem van imec toe om succesvol in te spelen op de noden van de lokale actoren en de uitdagingen van de maatschappij. Dergelijk ecosysteem opzetten ten behoeve van de eigen ambities van de regio is bij uitstek een taak voor de overheid. Vergelijkbare instellingen in andere landen, zowel in Europa als daarbuiten, zijn in regel een initiatief van de overheid. Bovendien blijkt uit de benchmarks dat qua kosten/baten imec een lage ratio heeft van steuntoelage versus de inkomsten. De impact op het innovatielandschap is duidelijk.

De private sector lijkt niet de aangewezen actor om deze taak over te nemen.

38.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In de reguliere situatie is er voor imec enkel een jaarlijkse rapporteringsplicht over de geleverde prestaties. Imec moet trouwens voor zijn raad van bestuur en de bedrijfsrevisor al documenten aanmaken. Die bestaande documenten worden ook opgevraagd. Het jaarverslag voor de Vlaamse overheid omvat wel meer inhoudelijke informatie over de lopende projecten.

Belangrijk is de tweejaarlijkse impactanalyse. Een impactanalyse is breed en vraagt een extra inspanning van imec (en de consulent). Daartegenover staat dat de analyse belangrijk is voor de

overheid en administratie. Denk maar aan de parlementaire vragen die afgelopen jaren aan bod kwamen.

Op het einde van de looptijd van het convenant volgt natuurlijk een doorgedreven evaluatie (ex-post en ex-ante). Daarbij wordt een bibliometrische analyse gemaakt, er wordt een internationaal expertencollege samengesteld, imec maakt een zelfevaluatie en stelt een strategisch plan op voor de volgende vijf jaar,…. De evaluatiecel van EWI verzorgt het volledige proces (voorbereiding, aanbesteding, evaluatie tot en met de nazorg).

Voor andere projecten waarvoor imec steun krijgt buiten het convenant moet uiteraard ook verantwoording afgelegd worden.

Vanuit de administratie werden alle gangbare procedures al bekeken zodat de overhead voor de instelling beperkt is. In regel wordt de nodige informatie enkel nog digitaal verstuurd.

38.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Imec heeft de ambitie om een wereldleider te zijn met een sterke lokale voetafdruk. Deze lokale voetafdruk wordt in belangrijke mate bepaald door de verbindende rol die imec speelt in het Vlaamse innovatiesysteem en de samenwerking met zijn multiple helixpartners, zoals de andere kenniscentra en de industrie.

Om dit systeem te beschrijven maken we gebruik van het FRIS-concept. FRIS staat hier voor 'Full Regional Innovation System'. Het FRIS-concept bestaat uit 7 innovatiebouwstenen waar het imec innovatiesysteem perfect bij aansluit:

1. Opleiding : universiteiten, hogescholen, post-initieel opleiding met imec.academy en universitaire onderzoeksgroepen;
2. Onderzoek: fundamenteel en toegepast onderzoek van imec en de core-groepen en geassocieerde laboratoria;
3. Valorisatie-actor: toepassingen valoriseren via IIAP, ICON en de smart applicatiedomeinen;
4. Ecosysteem: interactie met bedrijven en innovatie-actoren door samenwerking met bedrijven in het kader van ICON en IC-link, samenwerking met de speerpuntclusters, samenwerking met universitaire onderzoeksgroepen en hogescholen;
5. Katalysator: integratie van "enabling" technologieën en cross-over met andere sectoren door samenwerking met de andere SOC's en speerpuntclusters;
6. Incubator : broedplaats voor nieuwe toepassingen en ondernemingen voor de smart-applicatiedomeinen via imec.istart;
7. Investeringsfonds: pre-seed, seed en groei voorzien via imec.istart en imec.xpand.

Aan deze lijst zouden we de maatschappelijke valorisatie willen toevoegen waaraan imec bijdraagt: wetenschapscommunicatie, STEM, outreach en de transversale beleidsdoelstellingen zoals slimme steden, mobiliteit en logistiek, onderwijs, energie, voeding, gezondheid,…

In het strategisch plan van imec (2022-2026) staan heel wat aandachtspunten zoals de intensifiëring van de samenwerking met internationale en Vlaamse bedrijven op smart applicaties, samenwerking met Vlaamse bedrijven (bv. in de beleidsprojecten), versterking van de inter-SOC samenwerking, enz.

Imec is een belangrijke actor voor het innovatiesysteem in Vlaanderen met substantiële interactie met elke bouwblok van het FRIS-concept. De bijdrage van imec is belangrijk voor het Vlaams innovatiesysteem, terwijl de samenwerking met de innovatie-actoren in Vlaanderen de lokale voetafdruk van imec verhoogt. Deze voetafdruk zal in de toekomst zeker verhogen met de smart applicaties die voor de Vlaamse bedrijven interessante mogelijkheden bieden.

38.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De strategische onderzoeksinstellingen krijgen een convenant voor de periode van vijf jaar. Volgens het w&i decreet, IV Evaluatie art 35, wordt de algemene werking voor het verstrijken van het lopende convenant geëvalueerd aan de hand van strategische doelstellingen (SD's), operationele doelstellingen (OD's) en Key Performance Indicaters (KPI's) die in het convenant vermeld zijn, en eventueel op basis van andere vooropgestelde doelstellingen waarover gerapporteerd is. De voorwaarden voor een nieuw convenant worden onder meer bepaald door de resultaten van de evaluatie.

Methode

De evaluatie zal rekening houden met:

- het overkoepelende institutionele strategisch plan;
- het behalen van de strategische en operationele doelstellingen en KPI's;
- de jaarverslagen die imec tijdens de duur van dit convenant heeft bezorgd;
- het zelfevaluatierapport dat imec heeft opgesteld;
- de (resultaten van de) vorige evaluatie;
- het beleidsplan Wetenschapscommunicatie;
- een bibliometrische en technometrische analyse;
- het oordeel van een internationaal panel van experten dat daarvoor onder andere een bezoek ter plaatse brengt;
- een benchmarking met andere vergelijkbare Instellingen;
- een analyse van de impact van de activiteiten van imec op het Vlaamse maatschappelijke (en economische weefsel) m.b.t. wetenschap, technologie en innovatie.

- Het NERF-samenwerkingsverband en specifiek de inbreng hierin van imec wordt in deze evaluatie apart beschouwd en geëvalueerd op basis van de doelstellingen en KPI's vermeld in hoofdstuk IV van het convenant. Voor deze evaluatie binnen de institutionele evaluatie zal een specifiek internationaal panel worden geselecteerd en geconsulteerd met expertise in het NERF-domein of een soortgelijk samenwerkingsverband. Er zal naast de andere bepalingen in dit artikel ook rekening worden gehouden met de resultaten van de interne evaluatie in 2020.

- De evaluatie wordt door het Departement georganiseerd in de eerste helft van 2021 en moet afgerond zijn op 30 juni 2021.

- Het Departement zal voor de evaluatie de gepaste evaluatieorganen aanstellen die over de expertise beschikken om de activiteiten, de resultaten en het potentieel van imec vakkundig te beoordelen. Daarbij zullen de algemene en specifieke procedures gevolgd worden die het Departement uitgewerkt heeft. Meer informatie over de evaluatieprocedures is opgenomen in het evaluatiekader van het Departement.
- De zelfevaluatie bestaat uit zowel een ex-post- als een ex-antegedeelte en wordt door imec opgesteld op basis van een sjabloon/vragenlijst die het Departement aanreikt. Het ex-antegedeelte van de zelfevaluatie behelst het opstellen van een ontwerp van beleidsplan of strategisch plan voor de periode die volgt op de looptijd van dit convenant. Dat ontwerp van beleidsplan of strategisch plan zal mee beoordeeld worden in het kader van de evaluatie van imec. De volledige zelfevaluatie wordt beschouwd als een werkdocument dat input levert voor de evaluatie. Na de evaluatie kan de zelfevaluatie, voornamelijk het ex-antegedeelte, verder evolueren tot een definitief beleidsplan of strategisch plan.
- Uiterlijk zes maanden voor het einde van het convenant worden de onderhandelingen over een nieuw convenant opgestart, waarbij de resultaten van de evaluatie als vertrekbasis worden genomen.

De evaluatiecel van het departement EWI verzorgt het volledige evaluatieproces (voorbereiding, aanbesteding, evaluatie tot en met de nazorg).

De basis van de opvolging is het convenant. Het convenant laat toe elk jaar de geselecteerde criteria te toetsen op basis van de afgesproken KPI's. Momenteel worden er drie hoofdcriteria gehanteerd (vraag 1.5):

- Wetenschappelijke excellentie;
- Impact op Vlaanderen;
- Hefboomeffecten.

De opvolging voorziet tevens een impactanalyse die, conform het convenant, tweejaarlijks wordt uitgevoerd. Deze analyse wordt uitgevoerd door imec.

De huidige evaluatie en opvolging lijkt adequaat. Ook de timing vormt geen probleem.

38.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De basisfinanciering is belangrijk voor imec. Want via de basisfinanciering wordt vandaag het onderzoek gefinancierd dat overmorgen tot concrete toepassingen leidt.

Het strategisch plan van imec voor de periode 2022-2026 houdt een uitbreiding van haar activiteiten naar smart applications in waarbij de O&O-portfolio het hele spectrum omvat van fundamentele microchiptechnologie tot implementatie in slimme toepassingsdomeinen.

Centraal in de imec-strategie 2022-2026 staat de ontwikkeling van systeemdemonstratoren, om op basis van de microchip-technologie het TRL-niveau van de oplossingen te verhogen (van TRL 2-4 naar TRL 5-7) en de maturiteit van de systeemintegratie tussen silicon, hardware, software en toepassing versterken.

Deze strategie vergt omvangrijke bijkomende investeringen om een versnelling te brengen in de ontwikkeling van de systeemoplossingen. Dit vergt een opstap van de overheidstoelage met 30 mln. euro voor de periode 2022-2026. De ambitie bestaat erin om 5 tot 10 systeemdemonstratoren te ontwikkelen gedurende de komende 5 jaar met een investeringsbudget tussen de 3 tot 10 mln. euro per demonstrator.

38.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Een aandachtspunt, waar imec ook zelf de nodige aandacht voor heeft, is de geopolitieke situatie waarbij de grootmachten zoals VS, China, Korea belangrijke stappen zouden zetten om hun coretechnologie veilig te stellen.

Vlaamse overheid

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Beleidsdoorlichtingsfiche
Vlaams Instituut voor Biotechnologie

//

Titel van het beleidsinstrument: Vlaams Instituut voor Biotechnologie

---

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[115]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
65. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
66. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

---

[115] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

39 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

39.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

VIB werd in 1995 opgericht als een onafhankelijk onderzoeksinstituut gefinancierd door de Vlaamse overheid, dat vernieuwend onderzoek verricht in het domein van de levenswetenschappen, en dit onderzoek vertaalt naar producten en oplossingen met economische en maatschappelijke meerwaarde. Anno 2021 is VIB één van de vier Vlaamse strategische onderzoekscentra. Voor het realiseren van haar opdracht, heeft VIB onderzoekscentra aan elk van de vijf Vlaamse universiteiten: UGent, KU Leuven, Universiteit Antwerpen, Vrije Universiteit Brussel en de Universiteit Hasselt.
Een strategisch onderzoekscentra wordt gedefinieerd en erkend in het decreet betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid d.d. 30 04 2009.

Tussen VIB en het Vlaamse Gewest worden 5-jaarlijkse convenanten afgesloten. In die convenanten worden de modaliteiten beschreven omtrent strategische doelstellingen, financiering, evaluatie (jaarlijks en 5-jaarlijks), een set Kritische Performantie Indicatoren (KPI's om de jaarlijkse prestaties op te volgen), rapportering enz.

De missie van VIB luidt als volgt:
VIB verricht vernieuwend biomoleculair onderzoek in verschillende domeinen van de levenswetenschappen, om zo meer inzicht te verwerven in de mechanismen van het leven. De resultaten van het onderzoek van VIB vormen de basis voor nieuwe producten en oplossingen die de maatschappij ten goede komen.

De strategische doelstellingen zijn (bron convenant 2016-2021):

- *Het stimuleren van de internationale uitstraling van Vlaanderen in het domein van biotechnologie;*
- *het uitbouwen van een autonome interuniversitaire structuur die een stabiele en stimulerende omgeving creëert voor hoogkwalitatief basisonderzoek op het vlak van biotechnologie in Vlaanderen;*
- *het verrichten en/of het laten verrichten van onderzoeksactiviteiten op het vlak van biotechnologie;*
- *het actief bijdragen tot de vorming van onderzoekers in het domein van de biotechnologie;*
- *het creëren van een gestructureerde valorisatiepolitiek voor in Vlaanderen gerealiseerde onderzoeksresultaten met industriële opportuniteiten in het domein van biotechnologie;*
- *het bevorderen van samenwerking met de industrie in het domein van de biotechnologie;*
- *het bevorderen van industriële activiteit in Vlaanderen in het domein van de biotechnologie;*
- *het verrichten en/of laten verrichten van onderzoek op een duurzame, ethische en maatschappelijk verantwoorde manier en met het oog op het creëren van een duurzame toekomst;*
- *deelnemen aan de brede maatschappelijke discussie over de wetenschappelijke en technologische aspecten van de biotechnologie door het actief voeren van een objectief*

wetenschapscommunicatie met specifieke aandacht voor publieksvoorlichting, regelgeving en risico-inschatting.

Visie en Kernwaarden VIB (bron *website VIB*):
VIB's baanbrekende onderzoek naar de moleculaire mechanismen van het leven leidt tot een betere levenskwaliteit, economische groei, en duurzaam maatschappelijk welzijn.
Waarden:

- *VIB streeft uitmuntendheid na in al zijn onderzoeksdomeinen en stimuleert wetenschappers en medewerkers om creatief en ondernemend te zijn.*
- *Door in te zetten op innovatieve technologieën kan er baanbrekend onderzoek gedaan worden. Dankzij VIB's ambitieus beleid rond technologietransfer worden deze doorbraken vertaald naar waardevolle toepassingen voor de maatschappij.*
- *VIB tracht het publiek te betrekken bij hun activiteiten en met transparante communicatie het vertrouwen en wederzijds begrip op te bouwen.*

39.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Het Vlaamse Gewest heeft reeds verschillende opeenvolgende convenanten met VIB afgesloten die de ondersteuning regelen. In de convenanten staat beschreven welke de opdracht, de strategische doelstellingen zijn voor VIB in die periode, hoe de performantie van VIB zal worden opgevolgd, welke de omvang van de toelage is en hoe de uitbetaling van het saldo gekoppeld is aan het behalen van de vooropgestelde resultaten, hoe de rapportering en controle gebeurt en op welke manier de evaluatie bij het einde van de overeenkomst moet worden uitgevoerd.

In het convenant voor de periode 2012-2016 was opgenomen dat aan VIB jaarlijks, onder voorbehoud van goedkeuring door het Vlaams Parlement een budget ter beschikking kan gesteld worden van 43.794.000 euro. Het bedrag werd jaarlijks vermeerderd met de gezondheidsindex.
Naast een basissubsidie zoals hierboven vermeld, ontving VIB ook 50% van de subsidie van de Vlaamse overheid aan het NERF samenwerkingsverband. NERF (Neuro-electronics Flanders) NERF is een onderzoeksinitiatief, een samenwerking tussen imec, VIB and KU Leuven. Binnen NERF bundelen deze 3 Vlaamse expertisecentra hun kennis in verschillende onderzoeksdisciplines: nano-elektronica, biotechnologie en neurologie, om zo doorbraken te realiseren in het ontrafelen van de werking van de hersenen. In het convenant tussen de Vlaamse overheid en VIB en in het convenant tussen de Vlaamse overheid en imec werd opgenomen dat beide onderzoeksinstellingen jaarlijks 50% van de toelage voor NERF, zijnde 1.752.000 euro (jaarlijks vermeerder met gezondheidsindex) ontvangen.

Ter versterking van het regionale life science ecosysteem in Limburg werd in 2014 in het kader van het SALK-actieplan beslist om een VIB onderzoeksgroep op te starten aan de universiteit Hasselt in het expertise domein auto-immuun ziekten. De internationaal aan te trekken onderzoeksgroep zou hierbij werkzaam zijn aan het Biomedisch Onderzoeksinstituut (BIOMED) van de UHasselt, in het veld van auto-immuun ziekten. De onderzoeksgroep startte in de zomer 2015. Voor de realisatie van deze aanvullende opdracht werd een subsidie van 1.6 M€ toegekend aan VIB. De modaliteiten werden aanvankelijk vastgelegd in een addendum (dd. 17/01/14) bij het convenant 2012-2016 tussen het Vlaams Gewest en VIB en werden later opgenomen in het convenant 2017-

2021 in artikel 22. Jaarlijks, vanaf 2014 tot en met 2017, ontving VIB 400k euro voor de ondersteuning van deze nieuwe onderzoeksgroep.

Totaal overheidsbudget (in k euro) (basissubsidie VIB en NERF-subsidie en SALK-subsidie) kan teruggevonden worden in tabel 1.

Tabel 11: Totale subsidie Vlaamse overheid vanuit EWI aan VIB 2014-2021

Jaar	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Subsidie Vlaamse overheid	45.583	44.965	45.161	60.431	60.750	61.696	61.727	61.460[116]

In 2016 werden de prestaties en impact van VIB uitvoerig geëvalueerd door het Departement EWI (oa met behulp van een panel van buitenlandse experten) (zie ook vraag 1.4). Na deze positieve evaluatie werd een nieuw convenant afgesloten voor de periode 2017-2021 waarbij een verhoging van de middelen werd voorzien van +/-15 mio euro. Het basisbedrag dat in de convenant werd ingeschreven verhoogde naar 58.914.000 euro en een NERF-subsidie (deel VIB van totale subsidie NERF) die gelijk is aan het basisbedrag van 880.000 euro. Beide bedragen worden jaarlijks vermeerderd met de gezondheidsindex.
In 2020 investeerde de Vlaamse overheid mee met VIB in de aankoop van een agrobio-incubator (+500 k euro).
In 2021 werd naar aanleiding van de positieve evaluatie van de SALK-onderzoeksgroep in 2018, bijkomend 400k euro voorzien voor werkingskosten 2021. Dit conform de modaliteiten zoals vastgelegd in de convenant 2017-2021 (art 22). De middelen werden nog eind 2020 vastgelegd.

Binnen het departement EWI wordt VIB opgevolgd door 0.2 VTE.

39.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

VIB is een van de 4 Vlaamse Strategisch OnderzoeksCentra (SOC) naast IMEC, FlandersMake en VITO. De Strategische onderzoekscentra willen de brug slaan tussen strategisch basisonderzoek, de industrie en maatschappij. De Strategische OnderzoeksCentra worden erkend in het Decreet betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid d.d. 30 04 2009. In het decreet worden ook de financiering, convenanten, toezicht, evaluatie besproken.

Artikel 30: Een strategisch onderzoekscentrum beantwoordt aan de volgende vereisten :
1° het gevoerde strategische onderzoek bouwt voort op wetenschappelijk onderzoek waarvan de wetenschappelijke excellentie in internationale vergelijkingen objectief aantoonbaar is;
2° het strategisch onderzoekscentrum beschikt over een substantiële kritische massa;
3° de activiteiten van het strategisch onderzoekscentrum passen in het wetenschaps- en innovatiebeleid, bepaald door de Vlaamse Regering;
4° het gevoerde onderzoek bezit een belangrijk valorisatiepotentieel, zodat het

[116] Initiële begroting 2021

onderzoekscentrum als aantrekkingspool voor nieuwe bedrijfsactiviteiten in het Vlaamse Gewest kan gelden en ondersteuning kan bieden aan bestaande bedrijfsactiviteiten.

Gelinkte beleidsdoelstelling uit Beleidsnota Economie, Wetenschap en Innovatie 2019-2024:
Duurzame groei van de Strategische Onderzoekscentra verzekeren
We zetten de ingeslagen weg verder, maar maken ook werk van een duurzaam financieringsmodel voor onze vier strategische onderzoekscentra (VITO, Imec, VIB en Flanders' Make) om hun lange termijngroei te verzekeren, onder meer via een toegang tot het Flanders Future Techfund. We sporen hen aan om de verbindende rol die ze opnemen tussen het onderzoek en het Vlaamse economische en maatschappelijke weefsel te versterken.
We onderzoeken of intersoc-initiatieven zoals NeuroElectronics Research Flanders (NERF) en Energyville navolging verdienen. We toetsen de haalbaarheid van een intersoc-werking rond digitale-toepassingen en nieuwe productietechnieken gericht op de grote arbeidsmarktuitdagingen. We willen inzetten op onderzoek om meer mensen via technologische ondersteuning, zoals via cobots, te activeren en duurzaam een het werk te houden.
Voor de aansturing van de SOC's hanteren we relevante impactindicatoren. We gaan intensief samenwerken met de SOC's en FIT om de bijdrage van de SOC's aan de internationale uitstraling van Vlaanderen te ontwikkelen. We zetten tijdig de nodige stappen om de meerjarige convenants te evalueren en te vernieuwen.

De werking van VIB sluit als Strategische onderzoeksinstelling ook sterk aan bij *het Vlaams beleid rond wetenschapscommunicatie* (2015-2020, momenteel nieuw plan 2021-2030 in opmaak) en het *Vlaamse Open Science beleid* (2020) (zie ook vraag 1.11).

39.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

VIB werd in 2016, op het einde van de vorige convenant (2012-2016), geëvalueerd door het Departement EWI, conform de bepalingen uit het hierboven vermelde Decreet d.d. 30/4/2009 en de bepalingen uit het convenant (artikel 27).

Uit de nota aan de Vlaamse Regering d.d. 23 12 2016 (VR 2016 2312 DOC.1521/1)
Als resultaten van de evaluatie werden verwacht:
1. Analyse en beoordeling van de wijze waarop VIB haar missie, doelstellingen en opdrachten heeft vervuld in de periode 2011-2015 (zowel een inhoudelijke als een financiële analyse). In het bijzonder werd aandacht besteed aan het succes waarmee en de mate waarin VIB externe financiering weet aan te trekken, aan de samenwerking met het bedrijfsleven (tech transfer, incubatoren) en ook aan de governance van VIB.
2. Analyse en beoordeling van de prestaties en de resultaten die VIB heeft behaald in de periode 2011-2015 en van de impact van VIB (zowel wetenschappelijk, maatschappelijk, als economisch en zowel nationaal als internationaal) bekeken over de periode vanaf 2007.
3. Een internationale vergelijking van VIB met vergelijkbare onderzoeksinstellingen

4. Analyse en beoordeling van enerzijds de wijze waarop de resultaten van de vorige evaluatie 2011 al dan niet werden geïmplementeerd
5. Analyse en beoordeling van het ontwerp van strategisch plan voor de periode 2017- 2021 dat VIB heeft opgesteld.
6. Conclusies en aanbevelingen voor het opstellen van een nieuw convenant (cf. Managementsamenvatting strategisch plan 2017-2021).

Conform de convenant diende het VIB een zelfevaluatie uit te voeren zowel ex-post (periode 2011-2015) als ex-ante (strategisch beleidsplan voor de periode 2017-2021). Een bibliometrische en technometrische studie van VIB werd uitgevoerd door ECOOM, het expertiscentrum O&O monitoring.

De evaluatie-opdracht zelf werd uitgevoerd door Idea Consult NV in de periode jan 2016 tot juni 2016.

Conform de vereisten opgenomen in het convenant 2012-2016 heeft de evaluatie ook rekening gehouden met de beoordeling door een panel van internationale experten dat een bezoek ter plaatse heeft gebracht op 2 en 3 mei 2016. Voor VIB werden de volgende 5 experten uitgenodigd: Iain Mattaj (EMBL Heidelberg), Peter Rigby (Institute of Cancer Research, London), Christine Foyer (University of Leeds, Leeds), Arnoud Sonnenberg (Netherlands Cancer Institute, Amsterdam), Dale Sanders (John Innes Centre, Norwich).

Aan de consultant werd de opdracht gegeven om de resultaten van de bibliometrische analyse, de zelfevaluatie evenals de conclusies van het expertenpanel op een coherente manier in het eindrapport te verwerken.

De begeleiding van de doorlichting was in handen van een stuurgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van de Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport en het departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI). Het departement EWI stond in voor de coördinatie en de dagdagelijkse opvolging van de evaluatie. Het globale eindrapport werd op 30 juni 2016 opgeleverd.

Een samenvatting van het evaluatierapport is terug te vinden op de *website van EWI, onder beleidsevaluaties 2016*.

De voornaamste conclusies in 2016 met betrekking tot de prestaties waren:

Conclusie 1: VIB is excellent in wetenschappelijk onderzoek

VIB is een internationaal erkend excellentie-centrum met uitmuntende resultaten op het gebied van strategisch basisonderzoek. Dit blijkt onder meer uit de scores op KPI 1 tot 3. Deze uitmuntende resultaten zijn o.a. te danken aan een aantal strategische VIB-programma's zoals het kernfaciliteitenprogramma en het unieke Tech Watch Program. Het Tech Watch Program zoekt proactief naar opkomende technologieën, zodat VIB-onderzoekers hiervan als eerste gebruik kunnen maken en zo sneller tot de meest innovatieve resultaten kunnen komen. In de strategie voor 2017-2021 gaat VIB nog een stap verder (Reverse Tech Watch) door jaarlijks een oproep te lanceren naar ontwikkelaars van nieuwe technologieën met de uitnodiging hun technologieën te valideren binnen VIB.

De door VIB geïnitieerde Europese allianties EU-Life en Core for Life bieden opportuniteiten voor nog meer internationale samenwerking rond life sciences onderzoek.

Conclusie 2: VIB is excellent in technologie transfer

VIB beschikt over een zeer performant Tech Transfer Team, dat zorgt voor een commerciële valorisatie van VIB's onderzoeksresultaten. Uit de KPI-scores blijkt dat VIB in 2011-2015 76,6 miljoen euro aan inkomsten haalde uit overeenkomsten met de industrie (O&O, licenties en diensten), wat meer dan dubbel zoveel is als vooropgesteld in het convenant. VIB heeft in diezelfde periode ook 8 startups opgericht (inclusief V-Bio Ventures).

Als een reactie op het afnemende durfkapitaal voor innovaties in de incubatieperiode stelt VIB

in zijn nieuwe strategie 2 initiatieven voor, namelijk het VIB Discovery Sciences Program en de oprichting van het early-stage life sciences investeringsfonds V-Bio Ventures, naast het bestaande Proof of Concept Fund. Het VIB Discovery Sciences Program is specifiek gericht op het "de-risken" van onderzoek, voorbij het "academische" proof-of-concept. V-Bio Ventures is een private onderneming met 63 miljoen euro startkapitaal en zal voor early-stage financiering van Vlaamse start-ups (zowel VIB als niet-VIB) zorgen. Beide initiatieven worden warm onthaald door de experten en de industrie, omwille van het verwachte effect op de groei van de dynamiek in de life sciences cluster in Vlaanderen. Specifiek voor V-Bio Ventures wordt het belang van een onafhankelijke managementstructuur van dit nieuwe fonds benadrukt.

Conclusie 3: VIB heeft een grote economische en maatschappelijke impact in Vlaanderen

VIB draagt op een veelzijdige manier bij tot de ontwikkeling en groei van de Vlaamse biotechcluster. In de convenantperiode 2011-2015 werden 310 O&O samenwerkingsakkoorden, 53 specifieke licentie-akkoorden en 208 diensten-akkkoorden afgesloten.

Er werden 8 nieuwe bedrijven opgestart: Multiplicom, Q-Biologicals, AgroSavfe, Global Yeast, Confo Therapeutics, Oncorious, Orionis Biosciences and V-Bio Ventures. De VIB start-ups (VIB was betrokken bij 18 start-ups sinds zijn opstart) stellen samen zo'n 683 werknemers te werk (eind 2015).

VIB zorgde door een gestructureerde identificatieprocedure en een professionele contactname voor het aantrekken van buitenlandse investeringen in Vlaanderen. Op initiatief van VIB werd de aanpak van het "Flanders Welcome Team Life Sciences" (in samenwerking met FlandersBio, IWT en FIT) beter gecoördineerd en geprofessionaliseerd. VIB had op die manier in 2011-2015 nauwe contacten met 53 buitenlandse bedrijven die een investering in Vlaanderen overwogen. Dankzij de inspanningen van VIB besloten 6 bedrijven hun activiteiten ook effectief in Vlaanderen te vestigen (InnoSer, Kalgene, Toku-E, LindaCare, Softhale en Procellia). Ook de buitenlandse investeringen van de periode 2006-2010 werden verder opgevolgd. Deze ondernemingen stellen in totaal 429 werknemers tewerk in Vlaanderen

24 biotech bedrijven zijn ondergebracht in de eigen bio-incubator. VIB neemt ook actief deel aan het beheer en de uitbreiding van de bio-accelerator en bio-incubator in Leuven. De totale oppervlakte van bio-incubatorfaciliteiten werd uitgebreid tot 44.000 m2. De doelstelling hier lag op 32.000 m2.

Het V-Bio Ventures investeringsfonds werd opgericht (zie hierboven). Daarnaast werden vanuit VIB seedfunding 10 investeringen gedaan. Vandaag wordt 26% van de ex-VIB-werknemers tewerkgesteld in de Vlaamse industrie. Samen met FlandersBio heeft VIB "MBI Health" opgestart, een 'learning-on-the-job' programma waar ondernemers in Life Sciences en de gezondheidssector werken aan de versnelde groei van hun onderneming op een globale schaal.

In 2012 was VIB goed voor 4.788 VTE's waarvan 68% gecreëerd is via de kernactiviteiten. Door het opleiden van onderzoekers en lab technici en het in contact brengen van onderzoekers met mogelijke werkgevers, heeft VIB uiteraard een grote impact op de toekomstige tewerkstelling van deze mensen. In 2015 werkten er 1.541 personen bij VIB.

De proactieve communicatie naar de pers, onderzoekers en politici omtrent het verduidelijken van bijvoorbeeld niet onderbouwde negatieve conclusies inzake GGO's in bepaalde artikels wordt positief geëvalueerd.

VIB is heel sterk verweven met het life sciences ecosysteem. De nieuwe translationele initiatieven, VIB Discovery Team en Grand Challenges programma (zie artikel 16) beogen om de impact van VIB verder te verhogen. De maatschappelijke uitdagingen vereisen een creatieve en multidisciplinaire aanpak waarop VIB sterk wil inzetten. Het strategisch plan 2017-2021 beschrijft uitgebreid de toegevoegde waarde die VIB wil bijdragen tot de creatie en stimulatie van een kenniseconomie als: kenniscentrum, technologiecentrum, talentpool, trainingcentrum, communicatiecentrum, innovatiecentrum, translationeel centrum, ontwikkelaar van kenniseconomie, stimulator van internationale visibiliteit van de Vlaamse biotech en frontrunner in de positionering van Vlaanderen als topregio in de EU/wereld.

Conclusie 4: VIB heeft nood aan een meer gerichte communicatiestrategie en versterking van het VIB-merk
Het feit dat VIB de pers, onderzoekers en politici proactief informeert dat negatieve conclusies inzake GGO's in bepaalde artikels niet gestaafd zijn door wetenschappelijke data, wordt in deze evaluatie als een pluspunt naar voren geschoven.
Alle communicatie-acties in beschouwing genomen, concludeert de evaluatie dat VIB, ondanks de inspanningen van het communicatieteam, nood heeft aan een meer gerichte communicatiestrategie met duidelijk afgebakende doelgroep-kanaal-combinaties waarin ruimte is voor meer dialoog met de doelgroep. De zichtbaarheid van VIB zou ook verhoogd moeten worden via een sterk VIB-merk dat de internationale top-positie van VIB meer uitspeelt.

In 2016 werd, samen met de specifieke 5 jaarlijkse evaluatie van VIB en imec ook een systeemevaluatie uitgevoerd van de Strategische Onderzoeksinstellingen (SOC) in Vlaanderen onder meer met behulp van een internationaal expertenpanel.
Een samenvatting van dat rapport kan ook op *de website van EWI, onder beleidsevaluaties 2016* teruggevonden worden. Voor de conclusies verwijzen we naar vraag 1.12.

In juli 2021 werd een nieuw evaluatierapport van VIB opgeleverd door Idea Consult ter voorbereiding op het sluiten van een nieuw convenant voor de periode 2022-2026. De conclusies en aanbevelingen van deze evaluatie zullen publiek beschikbaar zijn op 31 december 2021 op de website van EWI.

We kunnen wel al uit het evaluatierapport de volgende conclusies aanhalen:

1. Tot op heden is VIB erin geslaagd om elk van de KPI-doelstellingen die geformuleerd zijn in het convenant, ruimschoots te realiseren. De sterke focus van de KPI's op wetenschappelijke excellentie en economische valorisatie van technologietransfer hebben ertoe bijgedragen dat VIB anno 2021 internationaal tot de top behoort voor beide aspecten. Intern zijn ondertussen de nodige kwaliteitsprocessen ingebouwd om deze hoge standaarden ook in de toekomst te bewaken via peer review.

2. Sterke groei van de activiteiten tijdens het huidige convenant
   In de periode 2016-2020 stegen de totale ontvangsten (inclusief de ontvangsten beheerd door de partneruniversiteiten) en uitgaven van VIB significant in vergelijking met de vorige convenantperiode. De toename in de basistoelage (+37%) vertaalde zich in een stijging van de totale ontvangsten met 36%. Vooral de inkomsten uit industrie (uit onderzoekssamenwerking, licentieovereenkomsten, incubatorwerking) en de internationale inkomsten uit competitieve onderzoeksfinanciering zoals Horizon 2020 stegen substantieel (+76%). De ontvangsten beheerd door de partneruniversiteiten stegen met 4,8%. De groei van de activiteiten heeft zich ook vertaald in een groei van het aantal VIB-medewerkers in 2016-2020 (+10,6%), en met name van het aantal medewerkers op de payroll van VIB die instaan voor de ondersteunende dienstverlening aan de VIB-onderzoeksgemeenschap en algemeen beheer (+26,6%).

3. Wetenschappelijke excellentie
   Zowel de bibliometrische als technometrische analyse van VIB's wetenschappelijk werk wijzen op een performantie van internationaal topniveau. Niet enkel is er een toenemend aantal papers – waarvan steeds meer in multidisciplinaire tijdschriften – en internationale samenwerkingen; ze hebben tegelijk een zeer hoge citatie-impact. VIB heeft de voorbije jaren ook een zichtbare en sterke technologische voetafdruk kunnen opbouwen, met de ontwikkeling van een groot en groeiend aantal octrooien. In termen van impact van de VIB-octrooien op de grenzen van de technologische ontwikkeling liggen weliswaar nog

groeimogelijkheden in vergelijking met gelijkaardige instituten. Verder wijzen ook indicatoren zoals de toppositie van VIB in internationale rankings van onderzoeksinstituten of het grote succes van VIB in het aantrekken van ERC-grants op een excellente wetenschappelijke prestatie. VIB heeft een sterke onderzoeksomgeving uitgebouwd met processen die de hoge kwaliteit van het basisonderzoek bewaken.

4. Sterke infrastructuur- en technologieprogramma's versnellen de groei van VIB als onderzoeksinstituut
   Met het VIB-kernfaciliteitenprogramma biedt VIB niet alleen toegang tot hoogwaardige geavanceerde onderzoeksinfrastructuur voor de VIB-onderzoeksgemeenschap als een essentieel onderdeel voor hun basisonderzoek, maar is VIB ook een drijvende kracht in de uitbouw van verschillende (internationale) onderzoeksinfrastructuren in Vlaanderen en Europa.
   Met VIB Tech Watch en het Technology Innovation Lab heeft VIB belangrijke instrumenten opgezet en verder uitgebouwd om vroegtijdig veelbelovende nieuwe technologieën in de levenswetenschappen te identificeren, te testen en nog beter te integreren in de onderzoeksomgeving. De vroege detectie en investeringen in baanbrekende single cell-technologieën binnen VIB, heeft VIB toegelaten om internationaal in de voorhoede van het single cell-onderzoeksveld werk te verrichten.

5. Internationaal gerenommeerd ondersteuningssysteem voor economische valorisatie van onderzoek
   VIB heeft sinds zijn oprichting een ondersteuningssysteem voor technologietransfer en ondernemerschap uitgebouwd dat tot op heden internationaal als een best practice wordt gezien door peer instituten. De invoering van het VIB Discovery Sciences-programma in 2015 – dat zich gericht inzet om wetenschappelijk onderzoek om te zetten in economische valorisatie - heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan dit succes. Ook de uitbouw van het VIB New Ventures-team, het ondersteunen van toegang tot financiering en geschikte huisvesting dragen bij aan het succes. De veelzijdige ondersteuning die geboden wordt om potentieel waardevolle valorisatieprojecten in het VIB-onderzoek te detecteren en deze te laten doorontwikkelen tot projecten met marktpotentieel, heeft ondertussen geleid tot een groeiend aantal octrooiverleningen, stijgende industriële inkomsten (o.a. uit licentieovereenkomsten) en de oprichting van verschillende start-up-bedrijven die ook aanzienlijke buitenlandse investeringen weten aan te trekken.

6. Maatschappelijke impact van het Grand Challenges-Programma vraagt nauwere opvolging
   Met het Grand Challenges-Programma (GCP) heeft VIB een waardevol instrument om zijn maatschappelijke impact te vergroten door bij te dragen tot oplossingen voor grote maatschappelijke vraagstukken vanuit het VIB-onderzoek en in samenwerking met maatschappelijke stakeholders (profit- en non-profit-organisaties, kennisinstellingen, overheid, burgers). In 2016-2020 heeft VIB verschillende projecten opgestart binnen dit programma. Het GCP heeft VIB ook toegelaten om zeer snel te ageren aan het begin van de COVID-19-crisis en VIB's expertise maximaal in te zetten voor de snelle ontwikkeling van een COVID-19-therapeuticum in samenwerking met de industrie.

7. Bijdrage tot beleidsvorming en -uitvoering mist strategische benadering en visibiliteit
   Als strategisch onderzoekscentrum draagt VIB niet enkel bij tot het versterken van Vlaanderens internationale reputatie op het gebied van (onderzoek in) biotechnologie, maar neemt het ook deel aan het publieke en maatschappelijke debat over de wetenschappelijke en technologische aspecten van biotechnologie. In 2016-2020 heeft VIB verschillende initiatieven genomen om op het Europese niveau mee te wegen op de agendazetting, o.a. via de oprichting van het Europese netwerkwerk EU-Life en mee te

zorgen voor een Europees regelgevend kader dat een stimulerende omgeving kan blijven bieden aan onderzoek in de levens- en biowetenschappen.
Op Vlaams niveau nam VIB initiatieven om bij te dragen tot het Open Science-beleid van de Vlaamse overheid en de uitbouw van Vlaamse onderzoeksinfrastructuur. Via outreachactiviteiten, fact sheets, educatieve projecten en (sociale) media communiceerden VIB-onderzoekers met beleidsmakers, onderwijs en het bredere publiek. In 2017 werd een nieuw communicatieplan ontworpen en in 2020 een nieuwe website gelanceerd. Dit heeft ervoor gezorgd dat VIB meer als één geheel naar buiten komt in communicatie en zo ook als instituut meer visibel is. Maar zowel voor wat betreft VIB's interactie met beleid als zijn communicatie is de benadering eerder ad hoc en mist het momenteel nog een coherente strategie.

8. Unieke organisatiestructuur die extra waakzaamheid vraagt voor interorganisationele samenwerking
VIB wordt gekenmerkt door een interuniversitaire organisatiestructuur, met onderzoekscentra die verspreid zitten over de vijf Vlaamse universiteiten. Dit vereist veel dialoog en interactie om de strategische en operationele coherentie van de organisatie te bewaken, en interorganisationele schotten te doorbreken. In de voorbije convenantperiode ondernam VIB verschillende acties om het samenwerkingsmodel met de universiteiten verder te optimaliseren en om de (multidisciplinaire) samenwerking en uitwisseling tussen de verschillende VIB-onderzoekscentra en de VIB-hoofdzetel te stimuleren. Deze inspanningen vertalen zich in een groeiend aantal co-publicaties tussen onderzoeksgroepen uit verschillende VIB-onderzoekscentra. De governancestructuur van de organisatie is transparant met vertegenwoordiging van alle geledingen van de VIB-onderzoeksgemeenschap. De dagelijkse leiding gebeurt door een tandem van twee gedelegeerd bestuurders, die ervaren worden als sterke en elkaar aanvullende leiders.

9. Uit de internationale vergelijking van VIB met drie benchmarkinstituten kunnen we afleiden dat VIB zich op het vlak van wetenschappelijk excellentie en citatie-impact van onderzoek kan meten met deze topinstituten. Bovendien kan VIB deze wetenschappelijke excellentie ook zeer succesvol vertalen in het aantrekken van Europese onderzoeksmiddelen uit Horizon 2020. Rekening houdend met de onderlinge verschillen in grootte van de instituten, presteert VIB hier sterk.
Voor wat betreft het economisch valoriseren van technologietransfer blinkt VIB duidelijk uit tegenover de benchmarkinstituten. Het aantal spin-offs en het aandeel aan inkomsten die gegenereerd worden uit samenwerking met de industrie ligt bij VIB substantieel hoger dan bij de benchmarkinstituten.
Verder wordt ongeveer een derde van VIB's inkomsten op competitieve basis via de partneruniversiteiten verworven (uit nationale/regionale onderzoeksfondsen). Dit aandeel is lager dan bij JIC en KI, maar substantieel hoger dan bij EMBL. Ten slotte kan VIB bogen op een basistoelage die 35% van de financiering van de organisatie uitmaakt. Dit is substantieel lager dan bij EMBL en KI, maar hoger dan bij JIC die een duidelijk andere inkomstenstructuur heeft dan VIB (meer andere publieke financiering en andere inkomsten, (veel) minder inkomsten uit EU en industrie). M.b.t. het integreren van belangrijke nieuwe technologieën in het onderzoek (computationele biologie, research-data-management) alsook het meer impactgericht verrichten van onderzoek, hebben een aantal benchmarkinstituten wel een voorsprong tegenover VIB. In dat opzicht kunnen ze een spiegel voor VIB zijn om zich op te oriënteren.
Ten slotte blijkt bij vergelijking van de wijze van monitoring en evaluatie van de benchmarkinstituten door de financierende instanties, dat vooral gebruik gemaakt wordt van (substantiële) meerjarige (peer review) evaluaties eerder dan van jaarlijks te behalen kwantitatieve KPI's.

Ook de economische impact op de biotechsector maar ook daarbuiten voor Vlaanderen is hoog (zie ook vraag 1.5).

39.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

VIB is zeker een effectief instrument in het Vlaamse biotechnologisch ecosysteem en het beleid rond het versterken van de brug tussen strategisch basisonderzoek en de industrie en maatschappij. VIB is een unieke instelling waar vele andere regio's en landen ons om benijden.

De prestaties van VIB worden jaarlijks opgevolgd aan de hand van 10 Kritische Performantie-indicatoren.

- KPI 1: het aantal publicaties in hogerangtijdschriften
- KPI 2: het aantal publicaties in toptijdschriften
  KPI 3: citatie-impact
- KPI 4: aantal doctorandi
- KPI 5 : Het aantal ingediende en gepubliceerde reguliere octrooiaanvragen.
- KPI 6: Het aantal nieuwe licentieovereenkomsten en samenwerkingsovereenkomsten met industriële partners
- KPI 7: VIB Discovery science
- KPI 8: Het aantal start-ups
- KPI 9: Internationale inkomsten
- KPI 10: Industriële inkomsten

Uit de resultaten (jaarapporten) van de afgelopen 4 jaar kunnen we nu al stellen dat VIB in de periode 2017-2020 aanzienlijk beter presteert dan de jaarlijkse doelen die gesteld werden bij de opmaak van het convenant in 2016. Sommige 5-jarige doelstellingen zijn al behaald in 2020.

Resultaten evaluatie 2021:

- *In de aflopende convenantsperiode (cijfers beschikbaar tot 2020) werden 2327 wetenschappelijke papers gepubliceerd, waarvan 1300 in absolute toptijdschriften.*
- *De citatie-impact meting geeft weer dat de publicaties van VIB 1,28 keer meer geciteerd dan de gemiddelde publicatie in de reeks tijdschriften waarin VIB-onderzoekers publiceren in de periode 2000-2017.*
- *Bovendien worden VIB-publicaties 2,33 keer meer geciteerd dan de gemiddelde publicatie in de disciplines waartoe de publicaties behoren in de periode 2000-2017. Wat erop wijst dat VIB publiceert in de hoger gerangschikte tijdschriften in de relevante disciplines.*

Uit deze [publicatie]analyse kunnen drie belangrijke vaststellingen worden getrokken: het profiel van de VIB-onderzoeksactiviteiten is stabiel over de beschouwde periode met een toenemend aantal papers in multidisciplinaire tijdschriften, de internationale samenwerking is op een gestaag groeipad en de citatiescores van VIB en zijn onderscheiden centra weerspiegelen een werkelijk

uitmuntend niveau van bibliometrische prestaties." (Bibliometrische en technometrische studie van VIB, ECOOM, 2021).

Uit technometrische analyse kunnen we aanhalen (resultaten evaluatie 2021):

- *Wanneer wordt gekeken naar de EPO-octrooiaanvragen in de belangrijkste technologiedomeinen van VIB in de periode 2010-2019 in vergelijking met NEGEN referentie-instituten[117], staat VIB op de 4de plaats wat het totale aantal octrooiaanvragen betreft, na Institut Pasteur, Max-Planck-Gesellschaft en INRAE. VIB heeft een veel hoger aantal octrooien dan de Europese onderzoeksorganisaties EMBL en JIC die het meest vergelijkbaar zijn met VIB.*

De voorbije 5 jaar behaalden in totaal 446 VIB-onderzoekers hun doctoraatsdiploma aan één van de vijf partneruniversiteiten van VIB.

*VIB investeert sterk in **hoogwaardige geavanceerde onderzoeksinfrastructuur** als een essentieel onderdeel om baanbrekend onderzoek binnen VIB en daarbuiten mogelijk te maken. VIB is de drijvende kracht achter verschillende (internationale) onderzoeksinfrastructuren in Vlaanderen, zoals ELIXIR,…*

Wat betreft de economische impact werd in 2018 een tussentijdse impactstudie uitgevoerd door Biggar Economics. De resultaten van de studie (The Economic Contribution of VIB (2013-2018) , Biggar Economics),worden als volgt samengevat:

VIB, a life sciences research institute based in Flanders, with 1,800 associated scientists from 76 countries has become a global player in biomolecular research. The purpose of this study is to identify and measure the full range of benefits that arise through VIB's work.

VIB's core activities including supporting employment, spending on supplies and capital projects make an estimated contribution of €267.5 million Gross Value Added (GVA) and 3,414 jobs in Flanders and €359.1 million GVA and 5,029 jobs globally.

Valorisation includes the creation of start-up companies, industrial research collaboration, and licensing. The total impact of VIB's valorisation is €260.5 million GVA and 3,690 jobs in Flanders and €422.5 million GVA and 6,235 jobs globally.

VIB has induced a slate of cluster development impacts. These inter-related influences include supporting industry networks, creating incubator space, attracting foreign companies, venture capital investment, and supporting a scientific labour market. It was estimated that the economic contribution of VIB's cluster development activity was €161.9 million GVA and 1,442 jobs in Flanders and €229.1 million GVA and 2,031 jobs globally.

The wider economic impacts of VIB in medical and agricultural innovation are significant, with a global reach. Its work in science communication and policy development has an important influence in underpinning the work of the institute. At a regional level, VIB has created local development benefits, including through establishing schools and bringing visitors to Flanders. It was estimated that the wider impact of VIB was €5.6 million GVA and 37 jobs in Flanders and €5.5 million GVA and 33 jobs globally.

The total annual economic contribution of VIB, based on 2018, was more than €1 billion, of which more than two-thirds was retained in the Flemish economy.

The total economic contribution of VIB is:

• €695.5 million GVA and 8,583 jobs in Flanders;

• €810.1 million GVA and 10,372 jobs in Belgium;

• €935.9 million GVA and 12,175 jobs in the EU; and

[117] EMBL (Duitsland), Nederlands Kanker Instituut (Nederland), John Innes Centre (met inbegrip van hun TTO-bureau Plantenbiowetenschappen) (Verenigd Koninkrijk), Centre for Genomic Regulation (CRG) (Spanje), The Max-Planck-Gesellschaft, The Austrian Academy of Sciences (verbonden met VIB door hun onderzoeksgroep CeMM Vienna), Institut Curie (Frankrijk), Institut Pasteur (Frankrijk) en L'Institut National de la Recherche Agronomique, Alimentaire et Environnementale (INRAE) (Frankrijk).

• €1,016.1 million GVA and 13,328 jobs globally.

In 2018, VIB received core funding of €60.8 million from the Flemish Government and so generated an economic contribution of more than €11 for every €1 in core funding.

Total public sector funding (from Flemish, Belgian and EU institutions) was €96.5 million and so VIB generated an economic contribution of more than €7 for every €1 received.

The direct GVA generated (that is direct employment costs at VIB) was €87.1 million and so VIB generated €8 for each €1 in direct employment costs.

VIB also delivers net fiscal benefits, such each of the economic impacts are associated with taxation revenues. For example, employees of VIB and of start-up and collaborating companies pay income tax and social security contributions and then pay value added and other sales taxes when spending their salaries in the economy. The economic impact in Flanders is estimated to generate taxation revenues of some €268 million per annum, considerably more than the income received by VIB from public sector sources.

Wat betreft de bijdrage van VIB bij het wetenschapscommunicatie beleid:

VIB heeft in 2017 een communicatieplan ontworpen met specifieke aandacht en acties voor verschillende doelgroepen. Ook werd een nieuwe website geïntroduceerd waar VIB wordt gepresenteerd als een geïntegreerd instituut met één en hetzelfde Imago/logo naar al zijn stakeholders om zo zijn positie als toonaangevend biowetenschappen-onderzoeksinstituut te versterken. Qua outreachactivitieten organiseert VIB zijn **eigen jaarlijkse "Biotechdag"**, waarbij deelnemers kennis kunnen maken met verschillende aspecten van het onderzoek dat aan VIB en zijn start-up-bedrijven wordt uitgevoerd. Bij dit evenement wordt ook het hele Vlaamse biotech-ecosysteem betrokken. Via verschillende activiteiten kunnen deelnemers hands-on labo-ervaring opdoen of getuigenissen horen van wetenschappers en andere experts. Tijdens de Biotechdag wordt er bijzondere aandacht besteed aan het betrekken en inspireren van jongeren (de toekomstige generatie wetenschappers). Veel activiteiten van het evenement zijn specifiek gericht op kinderen. Gemiddeld trekt de Biotechdag elk jaar 3.000 tot 4.000 bezoekers. Daarnaast **draagt VIB ook bij aan bestaande outreachevenementen** die door de Vlaamse overheid worden ondersteund, zoals de **jaarlijkse Dag van de Wetenschap**, het internationale wetenschapsfestival Pint of Science[118], Supernova, Sound of Science, enz.

VIB organiseert educatieve projecten voor zowel leerkrachten als jongeren, zoals Science on the move (Wetenschap op Stap) en science4kids (gericht op basisscholen, waarmee in de periode 2016-2020 samen meer dan 20.000 leerlingen werden bereikt), educatieve kits en protocollen voor leerkrachten.

In het kader van het Grand Challenges-Programma worden zowel outreachactiviteiten als interacties met patiënten en burgers opgezet (bv. opstellen van educatieve documentatie over primaire immuunstoornissen voor leraren, patiënten, verzorgers en anderen.)

Heel recent werd een citizen science project (2021) opgestart rond het telen van soja in Vlaanderen: *Soja in duizend tuinen*. De bedoeling is om in 1000 Vlaamse tuinen deze zomer soja te telen. Het is een onderzoeksproject van VIB, UGent, ILVO, KU Leuven én heel wat vrijwilligers. Het uiteindelijke doel? Duurzame sojateelt in Vlaanderen stimuleren door lokale bodembacteriën in kaart te brengen.

Voor de connectie met het Open Science beleid verwijzen we naar vraag 1.11.

[118] Zie https://www.pintofscience.be/. Het Pint of Science festival heeft tot doel het publiek op een toegankelijke manier - "all in the pub" - te informeren over het recentste wetenschappelijk onderzoek. Het wil een platform bieden dat mensen in staat stelt om onderzoek te bespreken met de mensen die het uitvoeren. Het wordt gerund door vrijwilligers en werd in 2012 opgericht door een gemeenschap van postdoctorale en postdoctorale onderzoekers. Het hoofdfestival vindt jaarlijks plaats gedurende drie dagen in de maand mei, gelijktijdig in cafés in België en over de hele wereld.

39.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Zie ook vraag 1.5 economische impact:

Een duidelijk hefboomeffect van de Vlaamse middelen is vast te stellen in de studie The Economic Contribution of VIB (2013-2018) , Biggar Economics:

Samenvattend: In 2018, VIB received core funding of €60.8 million from the Flemish Government and so generated an economic contribution of more than ***€11 for every €1 in core funding****.*
Total public sector funding (from Flemish, Belgian and EU institutions) was €96.5 million and so VIB generated an economic contribution of more than €7 for every €1 received.
The direct GVA generated (that is direct employment costs at VIB) was €87.1 million and so VIB generated €8 for each €1 in direct employment costs.

In 2020 bedroeg het aandeel van de Vlaamse overheid in de totale inkomsten van VIB slechts 46%.

Wat betreft het aantrekken van competitieve Europese financiering kunnen we uit de resultaten van de evaluatie 2021 vaststellen:

- *VIB diende 27 succesvolle ERC-subsidieaanvragen in. In de afgelopen vijf jaar lag het succespercentage van ERC-subsidieaanvragen bij VIB (26,4%) twee keer hoger dan het EU-gemiddelde (13%). Op dit moment worden 27 VIB-hoofdonderzoekers of meer dan 30% van de VIB-groepsleiders ondersteund met een ERC-subsidie.*
- *VIB heeft 23 succesvolle MSCA-beursaanvragen ingediend: over de afgelopen 5 jaar is het succespercentage van MSCA-beursaanvragen bij VIB (23,4%) twee keer zo hoog als het EU-gemiddelde (11,5%).*
- De huidige financiering vanuit de Vlaamse overheid voor VIB is een minimum ondersteuning. Om VIB in staat te stellen haar positie op topniveau te bestendigen en nog verder te groeien als Vlaams strategisch onderzoekscentrum, vraagt VIB een verhoging van de overheidstoelage (met 13 mio euro) voor de toekomstige convenantsperiode 2022-2026. De gevraagde verhoging past in een bredere strategische visie om blijvend wetenschappelijke excellentie en excellentie in technologie transfer in de komende convenantsperiode na te streven. Het verhoogde budget zal VIB enerzijds in staat stellen om een aantal noodzakelijke nieuwe investeringen te doen, en anderzijds om nog beter in te spelen op opportuniteiten die zich voordoen om de regionale economische impact te vergroten. De gevraagde verhoging wordt (voorlopige resultaten evaluatie 2021) ook door een panel van internationale experten en de consultant die de evaluatie uitvoert over de hele lijn als gerechtvaardigd beschouwd.

39.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

VIB is een unieke onderzoeksinstelling in Europa en wereldwijd.

Het Centrum voor O&O-monitoring (ECOOM)[119] voert voor elke 5-jaarlijkse evaluatie een onafhankelijke bibliometrische en technometrische studie om de wetenschappelijke prestaties van VIB over de tijd te evalueren en het te vergelijken met een aantal referentie-instituten. De studie uit 2021 bestrijkt de periode 2010-2019 en omvat publicaties die door Clarivate Analytics (CA) uit de Web of Science Core Collection (WoS) zijn geëxtraheerd en octrooien uit de PATSTAT-databank (najaarsversie 2020).

Echte vergelijking blijft moeilijke omwille van de verschillende wetenschappelijke onderzoekgebieden en organisatietypes binnen deze instellingen.

Uit de Bibliometrische en Technometrische studie van ECOOM, 2021:

- *In vergelijking met 8 referentie-instituten[120] en op basis van de belangrijkste citatiescores (RCR, NMCR), behaalt VIB in de periode 2010-2017 dezelfde zeer hoge bibliometrische prestaties als de referentie-instituten. Van de 3 Europese onderzoeksorganisaties die het meest direct vergelijkbaar zijn met VIB (EMBL, JIC en Karolinska Instituut), heeft EMBL iets hogere impactscores voor wat betreft de publicaties in vergelijking met VIB, terwijl JIC en Karolinska iets lagere impactscores hebben dan VIB;*
- *Wanneer wordt gekeken naar de EPO-octrooiaanvragen in de belangrijkste technologiedomeinen van VIB in de periode 2010-2019 in vergelijking met NEGEN referentie-instituten[121], staat VIB op de 4de plaats wat het totale aantal octrooiaanvragen betreft, na Institut Pasteur, Max-Planck-Gesellschaft en INRAE. VIB heeft een veel hoger aantal octrooien dan de Europese onderzoeksorganisaties EMBL en JIC die het meest vergelijkbaar zijn met VIB.*

Ook binnen elke 5-jaarlijkse evaluatie wordt een bredere benchmark uitgevoerd met 3 à 4 soortgelijke onderzoeksinstellingen wereldwijd. Daarenboven wordt VIB binnen de 5-jaarlijkse evaluatie ook beoordeeld door een panel van buitenlandse experten (meestal uit enkele van de benchmarkinstituten).

Uit het evaluatierapport 2016, uitgevoerd door Dialogic lezen we de volgende conclusies omtrent een internationale vergelijking:

Internationale vergelijking

Als onderdeel van deze evaluatie werd een benchmarkanalyse uitgevoerd die de vergelijking maakt tussen VIB en drie andere organisaties die actief zijn in het domein van de biotechnologie:

---

[119] https://www.ecoom.be/

[120] MPI Neurologie (MPIN, Duitsland), MPI Biochemie (MPIB, Duitsland), EMBL Heidelberg (EMBL, Duitsland), John Innes Centre (JIC, VK),Centre for Genomic Regulation (CRG, Spanje), Research Center for Molecular Medicine van de Oostenrijkse Academie van Wetenschappen (CeMM, Oostenrijk), Nationaal Onderzoeksinstituut voor Landbouw, Voedsel en Milieu (INRAE, Frankrijk), en Karolinska Institut (Karolinska, Zweden).

[121] EMBL (Duitsland), Nederlands Kanker Instituut (Nederland), John Innes Centre (met inbegrip van hun TTO-bureau Plantenbiowetenschappen) (Verenigd Koninkrijk), Centre for Genomic Regulation (CRG) (Spanje), The Max-Planck-Gesellschaft, The Austrian Academy of Sciences (verbonden met VIB door hun onderzoeksgroep CeMM Vienna), Institut Curie (Frankrijk), Institut Pasteur (Frankrijk) en L'Institut National de la Recherche Agronomique, Alimentaire et Environnementale (INRAE) (Frankrijk).

- *European Molecular Biology Laboratory (EMBL- Duitsland),*
- *John Innes Centre (JIC - Verenigd Koninkrijk) en*
- *Karolinska Institutet (KI - Zweden).*

Deze organisaties zijn tot op zeker niveau vergelijkbaar qua onderzoeksthema's maar toch zijn er ook belangrijke verschillen in hun missie en strategische doelstellingen. VIB en EMBL Heidelberg focussen zich op moleculaire life sciences (maar EMBL minder op plantenonderzoek dan VIB). JIC focust zich op plantenonderzoek en microbiologie terwijl Karolinska zich toelegt op biomedisch onderzoek.

De omvang van de benchmark instelling is verschillend. KI is de grootste instelling qua personeel en budget. Dit ligt in lijn van de verwachtingen gezien het groot aantal onderzoeksdepartementen. JIC is het kleinste instituut in termen van personeel en heeft zo'n 50 PI's. VIB heeft 1.455 werknemers waarvan er zo'n 520 op de payroll van VIB staan. EMBL in z'n geheel heeft ongeveer 1.620 werknemers waarvan er zo'n 900 gevestigd zijn in Heidelberg.

- *Ten opzichte van de benchmarkinstituten scoort VIB bijzonder goed op het gebied van tech transfer en kan het de vergelijking op het gebied van basisonderzoek goed doorstaan:*
  - *EMBL en JIC erkennen de excellentie van VIB m.b.t. technologie transfer. VIB heeft dan ook aanzienlijk meer patenten, samenwerkingscontracten en –verbanden en start-ups dan de benchmarkinstellingen. Een belangrijk verschil tussen VIB en de andere benchmarkinstellingen is het groter aandeel financiering afkomstig van de industrie. Dit sluit aan bij de observatie dat technologietransfer bij VIB sterk ontwikkeld is en één van de belangrijkste sterktes is van VIB. Bij VIB wordt er sterker ingezet op valorisatie van onderzoek dan in de benchmark instellingen.*
  - *EMBL en JIC erkennen de excellentie van VIB onderzoek. KI, de grootste benchmarking in termen van personeel en budget, heeft het grootste aantal absolute publicaties en aantal citaten. De cijfers van de gemiddelde citation rate (MOCR) tonen aan dat EMBL Heidelberg hierop het beste scoort. Wanneer deze gemiddelde citation rates genormaliseerd worden naar het domein waarin de artikelen gepubliceerd worden (NMCR) zijn deze cijfers beduidend lager en leunt de score van VIB dichter aan tegen de score van EMBL Heidelberg.*
- *De sterke focus op het translationeel onderzoek komt bij VIB veel meer aan bod dan bij de benchmarkinstelllingen. VIB zal zich blijven inzetten op 2 grote maatschappelijke uitdagingen: "gezondheid, gezond ouder worden en geneeskunde" en "verhogen van duurzame voedselproductie". Hierbij wil VIB via VIB Discovery Sciences, initiatieven "de-risking" om zo het "deal making potentieel" te verhogen. Bij EMBL ziet men het omgaan met Big data en de technische ontwikkeling m.b.t. "imaging and bridging between scales in imaging from atoms to organisms" als een grote uitdaging terwijl JIC de nadruk legt op een diversificatie van haar inkomsten en een verdere ontwikkeling van haar internationale strategie.*

Uit de resultaten van de evaluatie 2021 door Idea Consult:

- Idea Consult voert in 2021 een benchmarking uit met dezelfde 3 soortgelijke instituten:
- European Molecular Biology Laboratory (EMBL), Heidelberg, Duitsland;
- John Innes Centre (JIC), Norwich, Verenigd Koninkrijk; en
- Karolinska institutet (KI), Stockholm, Zweden.

Uit die benchmark volgt(Zie ook 45.4):

Qua omvang (in aantal personeelsleden) is VIB (1699 in 2019) goed te vergelijken met EMBL (1791 in 2019). JIC is kleiner (400) en KI veel groter (4549).

Qua inkomsten, stellen we vast dat de basisfinanciering van een instituut meest vergelijkbaar met VIB (EMBL) dubbel zo hoog is (120 mio euro voor EMBL tov 62 mio euro VIB in 2019). De totale inkomsten van EMBL liggen in 2019 ook hogerdan voor VIB (266 mio euro tov 178 mio euro).

Indien we dit uitsplitsen naar herkomst van de financiering stellen we vast dat het aandeel uit de industrie en uit Europese projecten in de totale inkomsten veel hoger is bij VIB (resp 14% en 11%)) dan bij EMBL (0% en 6%). Dit sluit aan bij de observatie dat technologietransfer bij VIB sterk ontwikkeld is en één van de belangrijkste sterktes is van VIB.

Bovendien stelt Idea Consult:

- *Het meest recente Scimago Institutions Ranking Report (2021) plaatst VIB bij de 3% beste onderzoeksinstituten wereldwijd (algemene ranking), de beste 7% in de onderzoeksranking, beste 2% in de innovatieranking en beste 12% voor maatschappelijke impact, op een totaal van 7.533 instituten[122]. Wanneer we ons specifiek richten op de overheidsinstituten in de Scimago Ranking (1.587 instituten), behoort VIB algemeen tot de top 2% best gerangschikte instituten wereldwijd (beste 3% voor onderzoek, beste 1% voor innovatie en beste 8% voor maatschappelijke impact).*
- *25,3% van de publicaties van VIB behoort tot de top 10 van meest geciteerde papers in het vakgebied: CWTS berekende dat op basis van de citatie-impact van VIB's publicaties in de periode 2015-2018, VIB zou gepositioneerd worden als het vijfde beste instituut in de CWTS Leiden Ranking en als het beste Europese instituut.* [123]

39.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

De economische toegevoegde waarde wordt grondig omschreven in de studie uitgevoerd door Biggar Economics, The Economic Contribution of VIB (2013-2018). Zie ook vraag 1.5 en 1.6.

De 5-jaarlijkse evaluaties en de bibliometrische en technometrische studies uitgevoerd door ECOOM in het kader van die evaluaties geven een duidelijk beeld van de wetenschappelijke toegevoegde waarde van VIB en de sterkte op vlak van octrooiaanvragen, industriële samenwerking, valorisatie van wetenschappelijke resultaten richting markt en maatschappij.

De start-ups van VIB zijn een vlaggenschip geworden van VIB's aanpak inzake technologieoverdracht en vormen een voorbeeld in Europa en daarbuiten. Het McKinsey rapport 'Biotech in Europe: Scaling Innovation' gepubliceerd in mei 2019 stelt dat de nieuwe ondernemingen van VIB ertoe hebben bijgedragen dat Vlaanderen is uitgegroeid tot een biotech-hotspot in Europa.

De eigen ervaring leert ons, vooral uit de evaluaties met panels van internationale experten, dat we fier mogen zijn op VIB en de impact die het heeft op ons Vlaams biotech ecosysteem. Vele

[122] zie https://www.scimagoir.com/compare.php?idps[]=20114

[123] Gebaseerd op berekeningen die CWTS in opdracht van VIB heeft gemaakt, aangezien de traditionele Leiden Ranking van CWTS alleen rekening houdt met universiteiten. De berekening komt overeen met de meest recente Leiden Ranking 2020 en is gebaseerd op publicaties uit de periode 2015-2018.

landen benijden een dergelijke bijzonder succesvolle unieke strategische onderzoekinstelling op het kruispunt van strategisch basisonderzoek en technologie transfer. De oprichting van VIB als interuniversitair strategisch onderzoekscentrum meer dan 20 jaar geleden kan terecht visionair worden genoemd (uit discussies met het huidige panel van internationale experten, evaluatie VIB 2021).

39.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

VIB als Strategisch Onderzoekscentrum valt perfect binnen de Vlaamse bevoegdheden van innovatie en wetenschappelijk onderzoek. Het regionaal niveau is het gepaste niveau. Van daaruit kan VIB het Vlaamse ecosysteem verder vorm geven en zich meten met soortgelijke instellingen en regio's in Europa en daarbuiten. Het is niet wenselijk om het te decentraliseren naar een lager niveau.

39.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De ondersteuning vanuit de Vlaamse overheid is maar een deel van de totale inkomsten voor VIB. In 2020 bedroeg het aandeel Subsidie Vlaamse overheid op totale inkomsten 46%. De andere inkomsten genereert VIB zelf via

- industriële samenwerkingen:

1. inkomsten uit O&O-diensten voor bedrijfsontwikkeling (onderzoeksovereenkomsten met de industrie, inkomsten uit licentieovereenkomsten en inkomsten uit dienstverlening aan externe partijen) (BD-inkomsten);
2. inkomsten uit de inbreng in natura van VIB-technologie bij de oprichting van start-up-bedrijven en de inkomsten die worden gegenereerd op het moment van uitstappen uit het aandelenkapitaal van start-up-bedrijven;
3. inkomsten uit de exploitatie van de VIB-bio-incubatorruimten

- Internationale fondsen bestaan onder meer uit EU Horizon 2020 (ERC, MSCA, IMI, Collaborative grants), EMBO (European Molecular Biology Organization), SAO (Stichting Alzheimer Onderzoek), ALS Association, HFSP (Human Frontier Science Programme), Chan Zuckerberg Initiative, Bill & Melinda Gates Foundation, en andere subsidieverstrekkende

instanties. *Tussen 2016 en 2020 kende VIB een substantiële toename van inkomsten uit internationale middelen (+69%).*

De ondersteuning vanuit de overheid is echter heel belangrijk voor VIB omdat dit een constante basis is waarop verder kan gebouwd worden. We zien dat ook bij andere soortgelijke instellingen dat een min of meer zekere vorm van basisfinanciering essentieel is. Zonder de ondersteuning door de Vlaamse overheid sinds de oprichting, zou VIB niet zijn wat het nu is: een instelling met wereldfaam en een drijvende kracht van innovatie in het biotech ecosysteem in Vlaanderen. (zie ook vraag 1.13)

39.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Met betrekking tot de verplichtingen tot Open Science/ Open Data zal VIB, net zoals de andere strategische onderzoeksinstellingen en gesubsidieerde onderzoekinstellingen in Vlaanderen, gebruik kunnen maken van FRIS. FRIS (Flanders Research Information Space) is het regionale portaal over onderzoekers en hun onderzoek in Vlaanderen. De Vlaamse overheid wil met FRIS een uniek venster bieden op het onderzoek in Vlaanderen en de zichtbaarheid ervan vergroten. Het FRIS onderzoeksportaal bevat informatie over het publiek gefinancierd wetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen. Het portaal en de FRIS-databank is voor de Vlaamse overheid een bron van inspiratie voor rapporten, analyses en statistieken voor beleidsvorming en het beter volgen van trends. De FRIS-portaalsite zal onderzoekers ook verenigen door interdisciplinair onderzoek aan te moedigen, onderzoekers te laten netwerken en het mogelijk te maken experts in bepaalde disciplines te vinden. Zie: *https://www.researchportal.be/nl* .

Aan de publiek gefinancierde onderzoeksinstellingen in Vlaanderen wordt gevraagd om in samenspraak met het Departement EWI kwalitatieve onderzoeksinformatie aan te leveren aan het FRIS-onderzoeksportaal. Verwacht wordt dat VIB informatie verstrekt over de samenstelling, structuur en onderzoeksthema's van de VIB-onderzoeksgroepen, de onderzoekers en hun verbondenheid met de VIB-onderzoeksgroepen, het publiek gefinancierde onderzoek sinds 2008 en de onderzoeksresultaten sinds 2008. Deze informatie dient up to date gehouden te worden door 4X per jaar data aan te leveren. FRIS zal conform het Open Science beleid in Vlaanderen, optreden als toegangskanaal (discovery hub) naar het Europese Open Science Platform (EOSC).

Bovendien zal de jaarlijkse opvolging van de (kwantitatieve) KPI's van VIB, net zoals bij de andere strategische onderzoeksinstellingen en gesubsidieerde instellingen, in de volgende convenantperiode worden gekoppeld aan het FRIS. Op die manier kan het Departement EWI de data zelf verzamelen en hopen we een groot deel van de rapportage administratief te vereenvoudigen voor VIB.

Wat betreft het administratief vereenvoudigen van de instelling zelf of het drukken van de overhead kosten: uit de nota VR d.d. 23 12 2016 (VR 2016 2312 DOC.1521/1)

In de vorige convenantperiode (2012-2016) waren de uitgaven voor algemene werking elk jaar groter dan de voorziene subsidie, waarbij het tekort (in 2015 meer dan 1.5mio euro) werd

opgevangen door financiële inkomsten die vanaf 2017 voor andere zaken dienen aangewend te worden. Op 5 jaar tijd groeide het aantal personeelsleden van 1200 VTE naar 1500 VTE. De gevraagde subsidie van 4.256k euro voor 2017 zal zelfs nu ook niet voldoende zijn om de onkosten te dekken.

Uit de conclusies van de recente evaluatie 2021:

De kosten voor algemeen beheer in 2020 bedroegen 7,9 miljoen euro . In vergelijking met gelijkaardige onderzoeksinstituten internationaal en gegeven de uitgebreide ondersteunende dienstverlening aan de VIB-onderzoeksgemeenschap, oordeelt het panel van experten dat VIB een slanke en kostenefficiënte administratie heeft. Bovendien zijn de VIB-onderzoekers er steeds beter in geslaagd externe fondsen aan te trekken; de overheadkosten voor deze fondsen zijn beperkt omdat zij worden gedeeld met de gastuniversiteiten, wat een extra belasting voor de VIB-administratie betekent. De kosten voor de administratie zijn de laatste jaren niet evenredig met de totale toename van de omvang van VIB gestegen. Daarom menen de internationale experten dat een gevraagde verhoging van de subsidie voor algemeen beheer eveneens gerechtvaardigd is. Het deel van de totale begroting dat voor administratie wordt uitgetrokken, zal sowieso bescheiden blijven.

39.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In 2016 werd, samen met de specifieke 5 jaarlijkse evaluatie van VIB en imec ook een systeemevaluatie uitgevoerd van de Strategische Onderzoeksinstellingen (SOC of SRC in Engels) in Vlaanderen onder meer met behulp van een internationaal expertenpanel.
De belangrijkste conclusies uit het rapport Systemic Evaluation of SRCs, 2016:

Conclusion 1: The basis for the SRCs crucial position in the Flemish innovation landscape is their international (research) excellence

The SRCs represent focus and investments in dedicated strategic areas. This seems to have paid off for Flanders as a small region needing to focus. It is expected that SRCs will perform better on the combination of the three axes of the triangle 'excellence-impact-leverage' than other research centres or programs, given their mission to transform scientific discovery into applied research and market-oriented development

Conclusion 2: The collaboration between SRCs and universities is a form of mutual interaction

The link between the SRCs and the universities is crucial and as a consequence all three (Imec, iminds, VIB) SRCs have found their ways to collaborate with universities (although differently). A well-established link with universities will contribute to research excellence.

Conclusion 3: The SRCs focus on (the valorisation of) a specific technology that is considered 'strategic' for Flanders

… The SRCs have proven to be crucial in creating economic impact. Maybe their policy was not deliberately dedicated at creating (in the case of imec) global ecosystems and value chains. However, in practice these very specialized RTOs (especially imec and VIB) have developed their

own ecosystem, almost coincidentally. They are no longer pure R&D programmes, but the SRCs increasingly look at the functioning of their ecosystems and add to the valorisation of their basic research. So officially, there are no ecosystems policies, but the prolonged and stable funding of a selected number of SRCs has resulted in powerful ecosystems in practice. SRCs are capable of looking after themselves in many respects, but they still need a subsidy from the Flemish government to deal with their fundamental core. The leverage of quite generic capabilities/knowledge into various application areas increases impact of individual SRCs. They also interact strongly with partners such as the government, the universities, funding partners, industrial partners and innovation networks

Conclusion 4: The collaboration model among the SRCs and between SRCs and universities is of crucial importance because research is becoming more and more cross-disciplinary.

One could also question whether you should leave the rather successful model of very focused RTOs that are highly successful in their respective clusters and networks and change and leave it for models in which more generic RTOs struggle. A lot of energy may be lost in coordination, and in keeping up medium of even low quality of research. Flemish SRCs are according to the expert panel at the moment better performing than multi-faceted European RTO's type TNO, Fraunhofer, DTI.

Conclusion 5: There is a need to assess periodically whether the SRCs cover Flanders' main strategic specialisation areas, if other programs cover lacking areas and if there is enough flexibility to address upcoming fields

Conclusion 6: There is a need for strategic portfolio management on a systemic STI-level.

Given the rather institutionalised Flemish R&D-landscape and funding, the instalment of a strategic portfolio management and reservation of a percentage of funds for new domains and developments is highly recommended, so that R&D-budgets are not just allocated to existing research and technological fields but are periodically reviewed and renewed on a systemic STI-level. … While SRCs strive to generate their early stage risk funding by themselves (Xpand at imec and Bioventures at VIB), attention should be given to establish sufficient venture capital to complement the ecosystem for innovation, in order to optimize regional impact of SRC-incubation activities.

Conclusion 7: The current governance model between Flemish government and SRCs is still the best approach.

Conclusion 8: KPIs can be improved (uniformity, impact, …).

Conclusion 9: Continuous support by the Flemish government is essential

SRCs recognize and appreciate the stable and substantial support by the Flemish government: this financial support is perceived as a critical success factor in the development of the SRCs. Also the fact that the SRCs have a high degree of freedom to allocate the grant (within the given frame of their strategic objectives) to the different activities in their organization is essential. Every adaptation in the subsidy should be reflected in target-setting and goals.

Conclusion 10: It is time to develop a systemic vision on the international role of the SRCs

SRCs are in their field leading research centres in Europe and even at world level. Therefore, it is highly recommended to develop a clear vision and strategy on the international role of the SRCs and at first instance at European level, given for example the EC-priorities on innovation and KETS-deployment…..On the other hand, regulations play an important role in providing framework conditions. This is especially the case for VIB, but similar issues appear in the field of ICT-applications. Because many of such regulations will be the responsibility of the European Union and/or other international bodies, policy makers should be well aware of the

impact of the regulations on the research system, and be organized to monitor and actively participate in these regulation processes.

Uit de evaluatie van 2016, uitgevoerd door Dialogic,

Clustervorming

Deloitte (2014) stelde vast dat VIB cruciaal was voor de groei van de life sciences cluster in Vlaanderen. VIB zorgde niet alleen voor een hechte samenwerking binnen de industrie en met het academische landschap, maar creëerde indirect ook kansen voor leveranciers van diensten en labo-uitrusting, investeringen in vastgoed, enz. Volgende VIB-initiatieven waren cruciaal voor de goede clusterwerking:

- *FlandersBio vzw (opgericht in 2004)*
- *De Bio-Incubatoren in Gent (vanaf 2000) en Leuven (vanaf 2004) en de Bio-Accelerator in Gent (2010)124*
- *De oprichting van een internationale school in Gent (2012) en Leuven (2013)*
- *Oprichting van het Vlaamse programma "Master in Business Innovation (MBI) Life Sciences & Health" (2011-2015)*

VIB zorgde voor kritische massa, verbond toponderzoekers van verschillende universiteiten en stimuleerde een competitieve mentaliteit waarin zowel uitmuntendheid in onderzoek als in valorisatie nagestreefd wordt. VIB gaf toponderzoekers en laboranten de kans om waardevolle ervaring op te doen die later vaak ingezet wordt in biotech en farmaceutrische bedrijven en start-ups. Tevens creëert VIB de juiste omgeving om toponderzoekers aan te trekken door vb. internationale scholen op te richten.

Door VIB's actieve zoektocht naar nieuwe opportuniteiten bouwde VIB bruggen tussen bedrijven en introduceerden ze biotech toepassingen in nieuwe, minder evidente bedrijfssectoren. VIB werkt niet alleen goed samen met de industrie, maar is ook een (informele) facilitator van samenwerking binnen de cluster. Als interuniversitair onderzoekscentrum met tech transfer faciliteiten van top-niveau leverden ze een bijdrage aan de samenwerking tussen universiteiten en industriële bedrijven in de cluster. Het aantal ondertekende akkoorden (R&D, licenties, diensten) met de industrie en de strategische onderzoekssamenwerkingen zijn hier een illustratie van.

De experten menen dat het noodzakelijk is om de incubator- en acceleratorruimte voor Life Sciences in Vlaanderen nog te verhogen opdat de bedrijven in Vlaanderen zouden blijven.

Uit de The Economic Contribution of VIB (2013-2018), Biggar Economics, 2019

Cluster Development:

VIB has induced a slate of cluster development impacts. These inter-related influences include supporting industry networks, creating incubator space, attracting foreign companies, venture capital investment, and supporting a scientific labour market. It was estimated that the economic contribution of VIB's cluster development activity was €161.9 million GVA and 1,442 jobs in Flanders and €229.1 million GVA and 2,031 jobs globally.

VIB has a catalytic role in the Flemish biotech ecosystem, stimulating the development of the cluster and ensuring that all of the critical success factors for competitiveness are in place. VIB has been the fundamental building block for Flanders' globally competitive position. Its work to develop the cluster and its wider influence have been the driving force in creating an internationally significant biotech sector which enhances the competitiveness of the country as a whole. Its success in navigating challenges and maximising impacts of a range of success

[124] Deloitte (2014) berekende dat ca. 60% van de aanwezige incubatieruimte voor Life Sciences in Vlaanderen ontwikkeld werd op initiatief van en in samenwerking met het VIB.

factors is remarkable and is likely to be attributed to long term consistent investment in the Institute, along with sustained leadership focus and strong relationships across research, commercial and government interests.

Een voorbeeld van flexibiliteit van VIB en de impact op de maatschappij:
Tijdens de eerste weken van de COVID-19-lockdown werden 3 COVID-19-projecten geïdentificeerd via een ad-hoc-selectieprocedure volgens de Grand Challenges Programme-evaluatiegrid / -selectiecriteria en met een panel van vertegenwoordigers van de raad van bestuur. Dankzij deze flexibiliteit in het selectieproces kon VIB een aanzienlijke GCP-financiering heroriënteren naar de co-financiering van drie klinische proeven, die tijdens de eerste uitbraak in België in enkele weken tijd werden geïnstalleerd en gefinancierd. Dit heeft geleid tot de snelle ontwikkeling van een COVID-19-therapeuticum op basis van lama-antilichamen, in partnerschap met UCB, dat zich momenteel in de Fase I/II van klinisch onderzoek bevindt.

39.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Jaarlijks worden de prestaties van VIB door het Departement EWI beoordeeld aan de hand van de afgesproken KPI's die in de convenant zijn opgenomen. Sommige van die indicatoren worden pas gemeten na meerdere jaren of zelfs enkel op het einde van de looptijd van het convenant, om VIB de flexibiliteit te bieden om zelf te plannen hoe ze aan de KPI kan voldoen. Halverwege de looptijd van de convenant laat VIB een impactstudie uitvoeren over de economische impact van VIB. Na 5 jaar volgt dan vanuit het Departement EWI een grondige evaluatie van de afgelopen convenantperiode aan de hand van onder meer een deskstudie, zelf-evaluatie door VIB, interviews, benchmarking met soortgelijke instituten en een plaatsbezoek door een panel van internationale experten. De resultaten van de evaluatie worden meegenomen naar de onderhandelingen over een nieuwe convenant. De evaluatie wordt gecoördineerd door de evaluatiecel van het Departement EWI en de uitvoering gebeurt door een externe consultant.

De zelfevaluatie bestaat uit zowel een ex-post- als een ex-antegedeelte en wordt door het VIB opgesteld op basis van een leidraad die het departement aanreikt. Het ex-antegedeelte van de zelfevaluatie behelst het opstellen van een ontwerp van beleidsplan of strategisch plan voor de periode die volgt op de looptijd van dit convenant. Dat ontwerp van beleidsplan of strategisch plan wordt mee beoordeeld in het kader van de evaluatie van het VIB.

Het door de evaluatiecel voorgenomen uitgangspunt dat evaluaties dienen te evolueren en te innoveren, is in het bijzonder van toepassing op deze evaluatie van VIB. Het onderzoeksinstituut werd in opdracht van het departement al meerdere keren geëvalueerd. In 2006 nam de evaluatie de periode 2001-2006 onder de loep, met het oog op een nieuwe beheersovereenkomst voor de periode 2007-2011. In 2011 volgde er een breder kijkende meta-evaluatie waarbij ingegaan werd op de periode vanaf de oprichting van VIB en verder rekening werd gehouden met de evolutie in de beleidscontext sinds een tiental jaar voor de oprichting van VIB, De vorige evaluatie in 2016 bestond uit 2 complementaire luiken, nl. een individuele evaluatie van VIB en een systeemevaluatie die inging op (3) strategische onderzoekscentra als beleidsinstrument. Ook voor de evaluatie van 2021 werd daarom een specifieke aanpak uitgewerkt, met nadruk op het exante-

luik en inbreng van een systeembenadering. De evaluatie dient ook minstens terug te blikken op de evaluatie die in 2016 werd uitgevoerd. (*Plan van Aanpak, evaluatie VIB, 2021*)

Uit ervaring blijkt dat de periodiciteit en methodologie van de jaarlijkse en 5-jaarlijkse evaluaties meer dan voldoende is.

39.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Wat zou het effect zijn voor VIB en Vlaanderen mocht er een besparing komen van 15% (op subsidie 2021).

De toelage VIB (incl NERF) 2021 na eerste begrotingsaanpassing bedraagt 61.363 K€
Een besparing van 15% vertegenwoordigt dus een daling van de VIB-dotatie met 9.204 K€

Direct effect voor dotatie VIB:

- Op de VIB dotatie staan momenteel 449 VIB werknemers begroot; een daling van de dotatie met 15% leidt tot het ontslag van 67 medewerkers.

Indirect effect voor VIB:

- Met een daling van de kern van VIB met 15% van de FTE, daalt ook de slagkracht om matching funds van internationale bronnen te realiseren die door VIB worden beheerd. Momenteel staan 376 VIB-werknemers begroot op deze matching funds. Daling van de slagkracht met 15% zal leiden tot een vermindering van de kritische massa met 57 VIB-werknemers.
- Even goed zal een dergelijke herstructurering zich laten voelen in de mogelijkheden om industriële samenwerkingen te realiseren. Het is namelijk zo dat dergelijke projecten slechts mogelijk zijn in labo's die over voldoende kritische massa beschikken, zodat de activiteiten gericht op wetenschappelijke output kan verder gaan. Een dergelijke ingreep zal ervoor zorgen dat er geen ruimte meer is en dus verwachten we een sterkere terugval in de industriële samenwerkingen (waarvan 50% gerealiseerd wordt door samenwerking met Vlaamse bedrijven). We verwachten nu al een daling in de R&D inkomsten (en bijhorende tewerkstelling) door de impact van de COVID-crisis.

Indirect effect voor de partner-universiteiten van VIB:

- Met een daling van de kern van VIB met 15% van de FTE, daalt op termijn ook de slagkracht om matching funds te realiseren die door de partner-universiteiten van VIB

worden beheerd. Momenteel staan 969 VIB-medewerkers begroot op deze matching funds. Daling van de slagkracht met 15% zal op termijn leiden tot een vermindering van de kritische massa met 145 VIB- werknemers.

Gevolgen voor VIB en Vlaanderen

- **Tewerkstelling in VIB**: een daling van de dotatie met 15% leidt tot het onmiddellijk ontslag van 67 medewerkers, en het vertrek op korte termijn van 57 VIB werknemers; dus samen een verlies van 124 VIB werknemers. Op langere termijn zal dit bij de partner-universiteiten leiden tot het niet vervangen van nog eens 145 medewerkers na afloop van hun huidige overeenkomst.
- **Output VIB**: zal navenant dalen, zowel in termen van wetenschappelijke output (publicaties), opleidingen (doctoraten), de creatie van intellectuele eigendomsrechten, translationeel onderzoek, samenwerking met industrie, creatie van start ups, …
- **Slagkracht Biotech ecosysteem in Vlaanderen**: Op basis van de economische impact studie van Biggar (2020) bedraagt de multiplicatiefactor voor de waardecreatie van VIB 11,4. Een daling van de dotatie met 9,2 M€ leidt tot een daling van de economische impact met 105 M€ per jaar, wat zich eveneens vertaald naar een geschatte daling in de tewerkstelling in de Vlaamse biotech cluster van ongeveer 1.400 werknemers.
- **Vlaanderen als topregio:** Net in deze COVID-crisis heeft het onderzoek in levenswetenschappen zijn waarde bewezen als instrument om economische relance in te zetten en de crisis te betrijden. In 2020 heeft McKinsey al gesteld dat de Benelux de mogelijkheid heeft om uit te groeien tot de dominante Life Sciences regio in post-Brexit Europa, met een enorme economische toegevoegde waarde. Het is duidelijk dat met een dergelijke ingreep Vlaanderen haar 'pole position' dreigt te verliezen.

39.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[125]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

67. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
68. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

40 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[125] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

40.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

VITO (Vlaamse instelling voor technologisch onderzoek) als Strategisch Onderzoekscentrum (SOC).

Het decreet betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid beschrijft uitvoerig het doel van de Strategische onderzoekscentra.
Specifiek voor VITO zijn dat de volgende bepalingen.

(artikel 29)
De naamloze vennootschap Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek, opgericht bij de notariële akte van 12 juni 1991, waarvan het maatschappelijk doel gericht is op het verrichten van strategisch basisonderzoek in de domeinen energie, leefmilieu, materialen en aardobservatie met het oog op het stimuleren van duurzame ontwikkeling en het versterken van het economische en maatschappelijke weefsel in Vlaanderen;

(artikel 37)
Teneinde haar maatschappelijke doel te realiseren, vermeld in artikel 29, tweede lid, 1°, heeft de VITO de volgende taken :
1° de noodzakelijke kennis en ervaring op een structurele wijze uitbouwen, onder meer door het uitvoeren van eigen onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten, al dan niet met medefinanciering door derden;
2° het uitvoeren van de door de overheid vastgestelde referentietaken, waarvan de precieze aard, de doelstelling en de wijze van vergoeding bij beheersreglement, vastgesteld bij besluit van de Vlaamse Regering, worden bepaald;
3° voor de Vlaamse overheid en publieke organisaties en instellingen buiten de Vlaamse overheid op contractuele basis beleidsgerichte onderzoeksprojecten uitvoeren, specifieke diensten verlenen en technisch-wetenschappelijke adviezen en beleidsaanbevelingen formuleren;
4° voor private organisaties of personen op contractuele basis onderzoeksprojecten uitvoeren en specifieke diensten verlenen;
5° de kennis en onderzoeksresultaten volgens de meest geëigende weg beschermen en valoriseren.

40.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Vlaamse toelagen VITO : zie onderstaande tabel

Vlaamse toelagen VITO (in duizenden €)	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021

Werking	45.378	38.242	39.094	38.009	39.266	40.060	40.805	41.401	45.208	*45.572**
Infrastructuur	2.114							8.611		
FFEU						3.000	5.300	1.500		
Heringebruikname ind. sites						2.467				
Premie ZEV							10			
Referentietaken										
DEP. EWI	8.414	8.493	8.694	8.391	8.460	8.560	8.622	8.611	8.094	*7.504**
DEP. OMGEVING	1.990	2.611	2.623	2.470	2.511	2.529	2.556	3.049	3.033	2.880
Waterklimaathub										3.000
Subsidie Health										120
TOTAAL	**57.896**	**49.346**	**50.411**	**48.870**	**50.237**	**56.616**	**57.293**	**63.172**	**56.335**	**59.076**
er voorbehoud BA										

Vanuit de Vlaamse overheid is er één dossieropvolger voor VITO, met inzet 0,2 VTE.

40.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het doel van VITO zoals omschreven in het decreet betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (en toegelicht in vraag 1.1) is nog steeds actueel.

40.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De evaluatie van VITO als SOC is doorgevoerd in 2018. De evaluatie van de referentietaken van VITO vond plaats in 2020.
De evaluatie van VITO als SOC werd gecoördineerd door de evaluatiecel van het departement EWI en werd uitgevoerd door Dialogic. Een samenvatting van het evaluatierapport is beschikbaar op *https://www.ewi-vlaanderen.be/onze-opdracht/strategisch-beleid/beleidsevaluaties/afgeronde-beleidsevaluaties/beleidsevaluaties-2018*
De evaluatie van de referentietaken van VITO werd gecoördineerd door het departement Omgeving in samenwerking met de evaluatiecel van het departement EWI en de EWI dossierbehandelaar voor VITO en werd eveneens uitgevoerd door Dialogic. De samenvatting is nog niet publiek beschikbaar.

Voornaamste conclusies van de evaluatie VITO in 2018 :
De evaluatie betrof de evaluatie van het convenant tussen VITO en het Vlaams Gewest voor de periode 2014-2018. Aangezien het vorige convenant (beheersovereenkomst genaamd) afliep in 2021 en het

daaropvolgend convenant pas op 1 januari 2014 van kracht werd, richtte de evaluatie zich op het tijdsvenster 2012-2018 (voor wat het ex-post luik betreft). De evaluatie omvatte ook een ex-ante luik, er werd vooruitgekeken naar de periode 2019-2023. Daarnaast werd ook een systeemevaluatie uitgevoerd, er werd onderzocht hoe VITO bijdraagt aan de zeven functies van technologische innovatiesystemen.

Evaluatie van de evolutie van de organisatie
De VITO-organisatie is in de afgelopen jaren verder geprofessionaliseerd. Het Directiecomité is veranderd van samenstelling en bevat relevante functies: de gedelegeerd bestuurder en directeuren voor commerciële zaken, onderzoek, financiën en HR en algemene zaken. Nieuw is dat de verschillende onderzoeksthema's onder de verantwoordelijkheid van de verschillende directieleden vallen. Het onderzoeksthema Duurzaam Landgebruik valt nog steeds rechtstreeks onder de gedelegeerd bestuurder.
De rol van de Strategische Adviesraad (SAR) is sinds 2016 verzwaard. De SAR heeft voortaan een grote impact op de strategische keuzes van VITO, bijvoorbeeld wat betreft advisering over de programmering en prioritering van onderzoek binnen de vijf thema's. Voor de raad van bestuur nemen we een vergelijkbare ontwikkeling waar.
Het aantal medewerkers is constant gebleven, maar kent tegenwoordig relatief meer buitenlandse medewerkers. Het aantal vrouwen op hogere managementposities is relatief laag. Het instituut wordt in de breedte bemenst door gemotiveerde en kwaliteitsvolle medewerkers.
VITO kent een te brede focus (vijf onderzoeksthema's) en een stapeling van taken (tegemoet komen aan de noden van lokale, regionale en internationale markten, verrichten van basisonderzoek, contractonderzoek en referentietaken, integreren van verschillende kleinere organisaties uit het Vlaams innovatielandschap en het uitbreiden van haar werkzaamheden naar piloten en demonstratoren). De spreiding van mensen en middelen (en locaties) over deze uiteenlopende thema's en taken maakt dat VITO – zeker in internationaal perspectief – een sub-kritische massa heeft om in alle thema's excellent te kunnen zijn.

Opvolging van aanbevelingen uit de vorige evaluatie : gedeeltelijk opgevolgd (details in evaluatierapport)
Financiële verantwoording
Het financiële resultaat van VITO is in alle jaren van de evaluatieperiode positief. Wel fluctueert het resultaat sterk van jaar tot jaar. VITO is er in de evaluatieperiode in geslaagd om meer externe financiering aan te trekken, voornamelijk opbrengsten uit contractonderzoek. Wel zijn er grote verschillen waargenomen tussen de verschillende onderzoeksthema's (details : zie evaluatierapport). De financiering van de Vlaamse overheid is onverminderd belangrijk gebleven en zal ook in de toekomst nodig zijn om de kennisbasis van VITO op peil te houden en om internationaal concurrerend te zijn met andere onderzoeksinstellingen. Een goede kennisbasis leidt tot externe opdrachten en externe financiering. De financiering van de Vlaamse overheid fungeert in dat opzicht als een hefboom.
Rol en positie in Vlaanderen
VITO heeft als Strategisch Onderzoekscentrum een duidelijke rol en positie in Vlaanderen, want de instelling:
- Vervult een brugfunctie tussen wetenschappelijke kennis en valorisatie. Daarbinnen verloopt samenwerking met universiteiten en het bedrijfsleven (o.a. via de speerpuntclusters) steeds beter. Of piloten en demonstratoren goed bijdragen aan deze brugfunctie is een mening die niet iedereen deelt.
- Vervult een rol als onafhankelijk expertisecentrum in de domeinen van cleantech en duurzame ontwikkeling. De subsidie voor basisonderzoek draagt eraan bij dat VITO zich blijvend kan richten op langetermijnvraagstukken. De operationele doelstelling om meer contractonderzoek te verwerven (KPI5) kan deze onafhankelijke positie aantasten. Dat geldt ook voor domeinen waar VITO met behulp van de Vlaamse overheid een kennismonopolie kan opbouwen.
- Draagt bij aan het onderbouwen van het Vlaams overheidsbeleid (zie verderop) en het verstevigen van het economisch weefsel in Vlaanderen (zie verderop).

Inkanteling van kleinere structuren
De inkanteling van het Vlaamse Kenniscentrum Water (VLAKWA) (en nu iCleantech Vlaanderen (ICTV) is een logische stap om het Vlaams innovatielandschap te vereenvoudigen maar houdt wel het risico in zich dat VITO intern verder versnippert. De inkantelingen lijken eerder gedreven vanuit een politieke agenda en toevallige opportuniteiten en minder vanuit het oogpunt van potentiële synergie.
Internationale rol en positie
VITO wordt steeds meer internationaal actief en raakt steeds meer verweven met het internationaal onderzoeks- en beleidscircuit, o.a. door meer buitenlands personeel, meer deelname aan internationale

onderzoeksprojecten, meer verwerving van internationale onderzoeksfondsen en meer contractonderzoek voor het buitenland.
VITO ontbeert nog wel een onderbouwde internationaliseringsstrategie. Vooral de ambitie om in China en het Midden-Oosten actief te worden, lijkt eerder gedreven door toevallige opportuniteiten in plaats van het resultaat te zijn van een beredeneerde keuze welke unieke VITO kennis en technologie het verschil kan maken in het buitenland. Ook bestaat de zorg dat het Vlaamse bedrijfsleven (nog) te weinig profiteert van deze internationale activiteiten en dat er niet altijd goed wordt samengewerkt met andere Vlaamse organisaties die in het buitenland actief zijn (bijv. andere SOC's).

Gerealiseerde output

In de periode 2014-2017 werden bijna alle KPI's behaald. Alleen KPI2 in 2015 (inkomsten strategisch basisonderzoek) en KPI9 in 2016 (inkomsten publiek contractonderzoek) zijn niet behaald. In beide gevallen is de afwijking ongeveer 11% lager dan de minimumwaarde.
De huidige KPI's zijn niet altijd optimaal om de werking en impact van VITO goed te meten en op te volgen (details : zie evaluatierapport).

Realisatie bijkomende opdrachten

VITO is er in geslaagd om alle bijkomende opdrachten (open data, wetenschapscommunicatiebeleid, samenwerking met kennisinstellingen en deelname aan Vlaamse Commissie voor Wetenschappelijke Integriteit) te realiseren.

Portfolio-analyse contractonderzoek & klanttevredenheid

Op basis van een portfolio-analyse van het contractonderzoek concluderen wij dat:

- Contractonderzoek toeneemt, maar dat dit nogal verschilt per onderzoeksthema. Vooral contractonderzoek binnen het onderzoeksthema Duurzame Energie neemt toe.
- Contractonderzoek wordt vooral uitgezet door grote bedrijven (en daarbinnen nemen overheidsorganisaties het grootste aandeel in).
- De inkomsten uit opdrachten voor kmo's zijn in de periode 2014 – 2016 stabiel gebleven. Het aantal kmo-opdrachten fluctueert sterk per jaar.
- De meeste opdrachtgevers bevinden zich buiten Vlaanderen, maar wel binnen de EU. Er wordt vooral gewerkt voor organisaties in de buurlanden Nederland, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk.

VITO scoort goed tot zeer goed onder de bevraagde klanten van contractonderzoek voor wat betreft algemene waardering, ondersteuning, communicatie, uitvoeringstermijn, kwaliteit en toepasbaarheid en prijs van het geleverde werk bij de uitvoering van het onderzoeksproject.

Wetenschappelijke impact

VITO realiseert wetenschappelijke impact door:

- Aanwezigheid van een gemotiveerde en kwaliteitsvolle onderzoeksstaf. Het is wel een uitdaging om talentvolle (en buitenlandse) medewerkers te werven en te behouden.
- Publicatie van hoogwaardige artikelen in internationale (top)tijdschriften. Bovendien hebben veel van deze artikelen een hoge citatie-impact (hoger dan verwacht mag worden op basis van de omvang van het instituut). Veel publicaties komen voort uit toenemende internationale samenwerking.
- Toename van wetenschappelijke samenwerkingen met vooral Vlaamse universiteiten en andere kennisinstellingen (bijv. in EnergyVille).
- Personele samenwerking en uitwisseling middels doctoraatstrajecten. Het aantal trajecten is in de afgelopen 15 jaar fors toegenomen. Er komen ook steeds meer buitenlandse doctoraatsstudenten.
- Slimme programmering van het onderzoek binnen de vijf thema's waarbij duurzame energie, chemie en materialen relatief sterk scoren en het realiseren van cross-overs (dat laatste kan nog versterkt worden).

Beleidsmatige impact (in het bijzonder referentietaken)

De referentietaken worden naar tevredenheid van de Vlaamse overheden uitgevoerd door VITO. Wel wordt VITO relatief duur gevonden.
De referentietaken zelf staan niet ter discussie, maar we stellen wel in vraag of VITO al deze taken moet blijven uitvoeren. Het gaat soms om weinig innovatieve taken die minder thuis horen bij een Strategisch Onderzoekscentrum dat conform het W&I-decreet excellentie en kennistransfer moet nastreven. Daarnaast kunnen de taken mogelijk tot ongewenste effecten leiden waarbij overheden (om begrijpelijke redenen) voorkeur geven om een taak als referentietaak te definiëren, maar dan voorbij gaan aan impact op de markt (anderen kunnen mogelijk een deeltaak ook uitvoeren). Het ontbreekt ook aan een gedeeld afwegingskader om te bepalen wat een referentietaak is.

Economische impact
VITO realiseert economische impact door:
- Het verrichten van contractonderzoek (voor bedrijven), maar de omvang van dit contractonderzoek blijft stabiel over de jaren heen. Het valoriseren van kennis blijft een uitdaging en vergt (nog) meer samenwerking met bedrijven.
- Het verwerven van octrooien (de portfolio van octrooien is verviervoudigd sinds 2003), en zeker wanneer de opgebouwde kennis openbaar wordt gesteld aan bedrijven.
- Het ondersteunen van kmo's. VITO kent een kmo-programma, maar de kmo's die VITO benaderen betreffen vooral koplopers (innovatieve bedrijven). Het is voor VITO lastig (en onnodig) om alle kmo's te kunnen bedienen. VITO heeft nog wel de neiging om de technologisch oplossing voorop te stellen in plaats van de klantvraag.
- Het creëren van spin-offs. VITO heeft er 14 gerealiseerd in de afgelopen jaren waar nu ongeveer 30 hoogopgeleide personen werken. Ook dit is een uitdaging, want het starten van een nieuw bedrijf vergt een andere attitude en vaardigheden dan het verrichten van onderzoek.
- Haar economische voetafdruk. VITO is een (regionale) werkgever die aan honderden personen een job biedt waar toeleveranciers in de omgeving van profiteren.

Systeemevaluatie : dit wordt verder toegelicht onder vraag 1.12

SWOT
Wat betreft sterktes heeft VITO zich ontwikkeld tot een professionele organisatie met een kwaliteitsvolle en gemotiveerde onderzoeksstaf. Dit resulteert in een hoge wetenschappelijke productie (artikels, octrooien, doctoraten, samenwerkingen) en een toenemende impact.
Wat betreft zwaktes kampt VITO nog met een te brede focus en takenpakket en daaraan gekoppeld onvoldoende kritische massa om binnen één of meer onderzoeksthema's wereldspeler te worden. Ook is VITO nog steeds erg technologisch gedreven en laat het zich nog te weinig sturen door de klantvraag.
Een opportuniteit voor VITO is dat cleantech en duurzame ontwikkeling op de wetenschappelijke, politieke en maatschappelijke agenda staan. Als instituut kan het daarom een belangrijke rol spelen en als springplank fungeren om deze domeinen in Vlaanderen en daarbuiten verder uit te bouwen.
Een bedreiging voor VITO is dat het er niet in slaagt nog meer focus te kiezen zodat middelen gebundeld worden. Met de nadruk op piloten en demonstratoren kiest VITO voor meer risicovolle investeringen, zeker wanneer deze onvoldoende maatschappelijke inbedding en steun krijgen.
Ontwerp van strategisch plan 2019 – 2023

In het uitgebreide ontwerp van strategisch plan komen de meeste onderwerpen aan de orde die op basis van de ontwikkelingen in de afgelopen jaren verwacht mogen worden. VITO:

- Wil een actieve rol wil spelen in het Vlaams en internationaal innovatie-ecosysteem en zichzelf uitdrukkelijk positioneren als betrouwbare partner in dit systeem.
- Blijft zich positioneren als een SOC dat een brugfunctie vervult tussen fundamenteel onderzoek en valorisatie in de domeinen van cleantech en duurzame ontwikkeling.
- Wil internationalisering in de breedte vorm geven door het openen van vestigingen of het realiseren van samenwerkingsverbanden in regio's waar VITO een significante impact kan hebben.
- Handhaaft de relatief brede focus (vijf onderzoekthema's) de komende jaren.
- Wil de interne bedrijfsvoering toesnijden op de kerntaak onderzoek en daarvoor alle ondersteunende processen en systemen aanpassen zodat de tijd voor deze kerntaak gemaximaliseerd wordt.
- Levert een financiële onderbouwing aan van haar ontwerp van strategisch plan, en dat in drie scenario's.

Ondanks de volledigheid van het ontwerp van strategisch plan concluderen wij dat het op enkele punten tekortschiet. Het plan:

- Maakt onvoldoende duidelijk welke externe ontwikkelingen VITO als Strategisch Onderzoekscentrum kunnen raken.
- Maakt onvoldoende duidelijk in welke mate piloten en demonstratoren voldoende gesteund worden door de buitenwereld en hoe voorkomen wordt dat deze kostbare instrumenten op een 'verkeerde' technologie worden ingezet.

- Maakt onvoldoende duidelijk of de gekozen onderwerpen binnen de onderzoeksthema's tegemoet komen aan de noden van de Vlaamse industrie en dus het strategisch basisonderzoek voldoende afgestemd is op langetermijnvragen van de industrie.
- Mist een goede onderbouwing waarom VITO juist in bepaalde buitenlandse regio's actief wil worden en – belangrijker nog – in welke mate internationalisering wordt afgestemd met anders SOC's die ook actief zijn in het buitenland.
- Gaat enkele keuzes uit de weg vooral ten aanzien van de inhoudelijk brede focus en veel verschillende soorten taken. Er ontbreekt een scenario met minder thema's en taken.

Het plan benoemt verder een zeer ambitieuze nieuwe missie die VITO een meer maatschappelijke (in plaats van technologische) positie geeft, maar binnen de missie ligt de nadruk wel sterk op piloten en demonstratoren. Verder maakt het plan duidelijk hoe VITO zich zal inschakelen voor het beleid (zie ook eerdere conclusies daarover) en internationale organisaties. Verder kent het plan een financiële onderbouwing voor de ambities van VITO. We vragen ons wel af in welke mate een verhoging van de basissubsidie met minimaal 30% realistisch is en in welke mate het Valorisatie Inkomsten Model (verwerven van additionele middelen middels spin-offs, licenties en technologietransfer) ook daadwerkelijk de verwachte inkomsten gaat opleveren.

40.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Het doel van het beleidsinstrument (Strategisch Onderzoekscentrum) en meer bepaald VITO als SOC is het verrichten van strategisch basisonderzoek in de domeinen energie, leefmilieu, materialen en aardobservatie met het oog op het stimuleren van duurzame ontwikkeling en het versterken van het economische en maatschappelijke weefsel in Vlaanderen.
Dit overkoepelend doel wordt vervat in een 5-jaarlijks convenant en vertaald in een aantal strategische en operationele doelstellingen (gemeten via KPIs). De 5-jaarlijkse evaluatie van de SOC (voor het aflopen van het convenant) evalueert of en hoe deze doelstellingen behaald werden, de strategie die gevolgd werd en formuleert aanbevelingen voor de opmaak van een nieuw convenant, inclusief een beoordeling en aanbevelingen met betrekking tot de SOC-strategie. Daarnaast worden er ook aanbevelingen aan de overheid bezorgd met betrekking tot de specifieke SOC, met name de verplichtingen (realiseren van de strategische en operationele doelstellingen) en de manier waarop deze gemeten kunnen worden.

Uit de laatste evaluatie blijkt dat via het SOC-beleidsinstrument het beoogde doel en de effecten (tot op zekere hoogte) bereikt worden. VITO als SOC heeft een duidelijke rol en positie in Vlaanderen :

- VITO vervult een brugfunctie tussen wetenschappelijke kennis en valorisatie. Daarbinnen verloopt samenwerking met universiteiten en het bedrijfsleven (o.a. via de speerpuntclusters) steeds beter.
- Vervult een rol als onafhankelijk expertisecentrum in de domeinen van cleantech en duurzame ontwikkeling. De subsidie voor basisonderzoek draagt eraan bij dat VITO zich blijvend kan richten op langetermijnvraagstukken.

- Draagt bij aan het onderbouwen van het Vlaams overheidsbeleid en het verstevigen van het economisch weefsel in Vlaanderen.

De financiering van de Vlaamse overheid is onverminderd belangrijk gebleven en zal ook in de toekomst nodig zijn om de kennisbasis van VITO op peil te houden en om internationaal concurrerend te zijn met andere onderzoeksinstellingen. De Vlaamse overheidsfinanciering fungeert immers als een hefboom voor de opbouw van een goede kennisbasis waardoor externe opdrachten en financiering kunnen worden aangetrokken.

Gezien een SOC een vrij grote autonomie heeft, wordt de effectiviteit van het SOC-beleidsinstrument ook mee bepaald door de strategie (korte, middenlange en langetermijn) die de SOC voert, de manier waarop ze haar strategische en operationele doelstellingen realiseert. Daarnaast heeft ook de overheid een rol in het bijsturen van een convenant (bij vernieuwing) om zo de effectiviteit van het SOC-beleidsinstrument te vergroten.
Het evaluatierapport formuleerde de volgende aanbevelingen voor respectievelijk VITO en Vlaamse overheid :

Aanbevelingen voor VITO

- Stuur aan op een nog scherpere afbakening door een heroverweging van aantal inhoudelijke domeinen (en bij voorkeur een vermindering ervan) en (bijkomende) taken. Deze overweging zou met de meest relevante betrokkenen partners moeten worden gedaan (Vlaamse overheid, clusterorganisaties), omdat een scherpere afbakening een gevoelige impact zal hebben. Neem bij deze heroverweging ook het aantal locaties mee waar VITO vestigingen heeft.
- Ga verder met het verbeteren en uniformiseren van interne bedrijfsprocessen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om de 'shared services' ten aanzien van kennistransfer, maar ook om goede administratie van klantgegevens, het afstemmen van commerciële strategieën van teams, het personeelsbeleid, etc.
- Breng de aansturing van het onderzoeksthema Duurzaam Landgebruik in lijn met de aansturing van de andere onderzoeksthema's.
- Investeer in het intern personeelsbeleid door een aantrekkelijk opleidings- en loopbaanprogramma op te zetten voor talentvolle medewerkers en de genderbalans in managementfuncties te verbeteren. Ga ook na hoe VITO – in de strijd om internationaal talent – zichzelf kan positioneren als een aantrekkelijke werkgever voor Vlaams en buitenlands talent.
- De afhankelijkheid van het onderzoeksthema Duurzaam Landgebruik van contractonderzoek (en daarbinnen van één opdrachtgever) kan worden verminderd. Ook omdat door het uitblijven van basisonderzoek de kennisfunctie onder druk komt te staan. Dit thema zou dus weer aanspraak kunnen maken op een deel van de basissubsidie.
- Zorg dat de inkanteling van VLAKWA en ICTV volledig wordt gemaakt, zodat deze organisaties volledig opgenomen worden in VITO. Een te grote autonomie van ingekantelde organisaties creëert intern en extern onduidelijkheid en maakt het realiseren van synergie lastiger. Doe dat in goed overleg met de betrokkenen.
- Ontwikkel een gedragen en ambitieuze internationaliseringsstrategie die de krijtlijnen uitzet waar VITO met zijn technologische oplossingen internationaal een verschil kan maken (en dus minder nadruk leggen op een land of regio). Neem in deze strategie ook op hoe andere Vlaamse spelers betrokken kunnen worden zodat de potentiële voordelen van internationalisering verder reiken. Dit impliceert niet dat de reeds ontplooide activiteiten stopgezet moeten worden, maar eerder ingekaderd worden in een bredere strategie.
- Ontwikkel een intern informatiesysteem om klantgegevens volledig en actueel te houden. Zet de klanttevredenheidsmetingen onder een bredere groep van klanten uit.
- Zet de koers gericht op meer samenwerking met universiteiten voort. Dit is voor de lange termijn de beste garantie dat VITO goed aangesloten blijft op fundamentele kennis die noodzakelijk is voor het overbruggen van de kloof naar de industrie en om risico's te spreiden (omdat zij bijvoorbeeld gezamenlijke investeringen in dure faciliteiten ondersteunen).
- Bespreek met de Vlaams overheid (EWI en OMG) of alle referentietaken onderdeel moeten blijven van de werkzaamheden van VITO of dat er een alternatief gevonden kan worden (bijv. aanbesteding, agentschap) of dat de huidige situatie gehandhaafd blijft.

- Vergroot de economische impact door nog beter te luisteren naar de klantvraag en daar de dienstverlening en technologische oplossingen nog beter op af te stemmen. Een aanzienlijk deel van de noodzakelijke extra financiële middelen om de nieuwe ambities waar te maken, zullen via contractonderzoek gegenereerd moeten worden. Dit vergt ook investeringen in de vaardigheden van de medewerkers (uitbreiding van vaardigheden richting ondernemerschap, innovatie, commercialisatie) en hen meer ruimte te bieden voor het realiseren van bottom-up initiatieven.
- Het ontwerp van strategisch plan kan aangescherpt worden door er (1) meer externe focus in aan te brengen (aftoetsen met de omgeving); (2) scherpere keuzes te maken wat wel en wat niet te doen; (3) internationalisering beter te onderbouwen; (4) de strategische keuze voor piloten en demonstratoren nog sterker te onderbouwen, meer aan te geven in welke domeinen deze toepasbaar zijn en na te gaan hoe de financiële risico's beperkt en de maatschappelijke inbedding geoptimaliseerd kunnen worden.

Aanbevelingen aan de Vlaamse Overheid

- Houd de basissubsidie aan VITO vanuit de Vlaamse overheid minimaal op peil.
- Stimuleer VITO om zich nog meer dan nu het geval is zich in te richten en te positioneren als een Strategisch Onderzoekscentrum. Dit behelst het uitnodigen van VITO om concrete keuzes te maken ten aanzien van haar inhoudelijke domeinen en taken. Daarnaast impliceert dit het heroverwegen van een (deel van de) referentietaken (zie volgende aanbeveling).
- Bepaal of alle referentietaken onderdeel moeten blijven van de werkzaamheden van VITO of dat er misschien een alternatief gevonden kan worden (aanbesteding, agentschap). Los van deze keuze kan nagedacht worden over het ontwikkelen van een gedeeld afwegingskader om te bepalen of een taak een referentietaak moet zijn. De overheid kan in het perspectief van deze gesprekken nagaan hoe de toekomstige en langetermijn kennisvragen van het beleid het best beantwoord kunnen worden, en dat in de context van basisfinanciering, referentietaken en contractonderzoek.
- Wees kritisch met het integreren van kleine structuren in VITO, ondanks de geringe impact op VITO en de bijdrage die deze integratie levert aan het vereenvoudigen van het innovatielandschap. Integratie mag niet leiden tot meer interne versnippering en de kennis, vaardigheden en netwerken van de te integreren organisaties moeten aansluiten bij de domeinen en taken van VITO.
- Pas de KPI's aan door (1) minder uit te gaan van een jaarlijkse cyclus met een te behalen minimumwaarde, maar door uit te gaan van een gemiddelde over de convenantperiode en (2) door meer nadruk te leggen op impactmeting (bijv. niet het aantal spin-offs maar het aantal structurele nieuwe jobs dankzij spin-offs, of niet alleen het aantal wetenschappelijke publicaties maar ook het aantal niet-wetenschappelijke publicaties).

40.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

In het antwoord op vraag 1.5 is ingegaan op de doeltreffendheid van het SOC-beleidsinstrument, en meer bepaald VITO als SOC. Die doeltreffendheid wordt regelmatig geëvalueerd (SOC evaluatie) en er worden aanbevelingen geformuleerd om die doeltreffendheid te vergroten zodat de middelen die ingezet worden efficiënt gebruikt kunnen worden om die doelen, effecten te bereiken (**hoe doeltreffender het beleid, hoe doelmatiger ook kan gewerkt worden**).

Echter, de SOC als vrij autonome instelling, is niet altijd geneigd om deze aanbevelingen op te volgen of zal dat maar tot op zekere hoogte doen. Bijgevolg zullen de overheidsmiddelen die de SOC vraagt, en de verhoging van de dotatie (standaarddiscussie bij elke nieuwe convenantonderhandeling), niet altijd resulteren in de juiste beleidseffecten.
Voor VITO betreft dit onder meer de volgende beleidsaanbevelingen : (1) scherpere afbakening en heroverweging van het aantal inhoudelijke domeinen, (2) een betere onderbouwing en keuzes van piloten, demonstratoren en betere spreiding van financiële risico's (grotere betrokkenheid van de industrie en ook vanaf het begin), (3) betere onderbouwing van de internationaliseringsstrategie.

40.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In de 2018 evaluatie van VITO werd VITO's algemene prestatie en internationaliseringsstrategie vergeleken met een aantal vergelijkbare instituten (internationale benchmark). VITO werd vergeleken met TNO uit Nederland, DTI uit Denemarken en VTT uit Finland door middel van een documentenanalyse en interviews met vertegenwoordigers uit deze instituten.

Dit waren de bevindingen :

- VITO's internationaliseringsactiviteiten en -doelen zijn uitgebreider dan TNO,VTT en DTI, VITO gaat hier grotere uitdagingen aan met hogere kosten (nl. ambities in Azië en het Midden-Oosten). TNO, VTT en DIT zien hier meer en ook kostelijke risico's, hun buitenlandse activiteiten beperken zich tot institutioneel of cultureel aangrenzende landen.
- De rol die VITO voor zichzelf ziet in de uitvoering van (internationale) demonstratoren wordt door de benchmarkinstellingen gezien als een activiteit die grote investeringen vereist en grote financiële risico's. Deze instellingen zien niet meteen een rol voor zichzelf hier, ook stellen ze vast dat bedrijven niet geneigd zijn hierin mee te gaan zodat risico's niet gedeeld kunnen worden.

De benchmarkinstituten hebben minder "expliciet benoemde" aanvullende wettelijke verplichtingen (bijdrage aan wetenschapscommunicatie, ondersteuning van kmo's), maar in de praktijk verrichten zij deze activiteiten wel.

Voor wat betreft de vergelijking van de uitgaven :

	Aantal werknemers	Steun van de overheid/percentage van het budget bestaande uit subsidie overheid
VITO	784 (2016)	ca. 30% (2012-2016)
TNO Nederland	2843 (2016)	ca. 30 % elk jaar
DTI Denemarken	1074 (2018)	30% (45 miljoen) in 2016. De ondersteuning wordt elke 3 jaar vastgesteld op basis van gedetailleerde onderzoeksvoorstellen. Er bestaat geen institutionele ondersteuning.
VTT Finland	2414 (2016)	28% (77 miljoen, 2016)

40.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

40.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het instrument SOC zit op het juiste beleidsniveau, het Vlaamse niveau. Vlaanderen kan zo rechtstreeks sturen op

- De belangrijke brugfunctie tussen wetenschappelijke kennis en valorisatie die VITO als SOC vervult;
- De uitbouw van VITO als onafhankelijk expertisecentrum in de domeinen van cleantech en duurzame ontwikkeling;
- Het onderbouwen van het Vlaams overheidsbeleid en het verstevigen van het economisch weefsel in Vlaanderen.

40.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De opbouw van Strategisch Basisonderzoek (SBO), middenlange en langetermijn wetenschappelijke expertise dient te gebeuren met publieke financiering, want dit levert niet onmiddellijk commerciële producten of diensten op, de private sector gaat hier bijgevolg niet of onvoldoende op inzetten. Er dient wel opgemerkt dat deze publieke financiering als een hefboom dient om andere externe activiteiten en financiering (zowel publieke als private financiering) aan te trekken.

40.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

40.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De 2018 evaluatie van VITO omvatte ook een systeemevaluatie, met name hoe draagt VITO (als SOC) bij aan het verder ontwikkelen van een bepaald technologisch innovatiesysteem waarbinnen het opereert.
De SOC's – en dus ook VITO – mikken op het dichten van de kloof tussen fundamenteel en toegepast onderzoek en de valorisatie van de ontwikkelde kennis. SOCs hebben drie gemeenschappelijke ambities op het vlak van excellence, impact en leverage.
Het technologisch innovatiesysteem dat gebruikt werd voor deze systeemevaluatie was het zogenaamde 'seven functions framework'. Dit model stelt dat technologische innovatiesystemen zeven functies kennen (bevorderen van ondernemerschap, ontwikkelen van kennis middels onderzoek, verspreiden van kennis, detecteren van nieuwe, kansrijke technologische innovatiedomeinen, creëren van nieuwe markten, mobiliseren van middelen voor onderzoek en valorisatie, bevorderen van acceptatie van technologische innovaties en de instituties die daaraan verbonden zijn). Er werd geanalyseerd in welke mate VITO een bijdrage levert aan het realiseren van deze functies (er dient gezegd dat VITO daarom niet bij hoeft te dragen aan al deze functies).

Conclusie :
VITO draagt bij aan de zeven functies van technologische innovatiesystemen. Deze bijdrage concentreert zich vooral op het ontwikkelen van kennis middels onderzoek, het detecteren van nieuwe en kansrijke technologische innovatiedomeinen en het mobiliseren van middelen voor onderzoek en valorisatie.
In vergelijking met de andere SOC's kent VITO een relatief brede focus (niet vanaf het begin opgebouwd rondom één thema zoals andere SOC's), minder banden met universiteiten (maar die banden nemen wel toe), minder directe banden met bedrijven (eerder via clusters) en een extra

relatie met de overheid (via de referentietaken en doordat de Vlaamse gemeenschap de enige aandeelhouder is, rechtstreeks en onrechtstreeks), meer aandacht voor hogere Technology Readiness Levels (piloten en demonstratoren) en is VITO minder wereldspeler dan imec en VIB.
VITO speelt een actieve rol in het beleidssysteem, want het instituut:

- Draagt bij aan de vereenvoudiging en rationalisatie van structuren in het Vlaams innovatielandschap (maar richt ook nieuwe organisaties op).
- Draagt bij aan het realiseren van de transitieprioriteiten uit de Visie 2050.
- Participeert in de speerpuntclusters.
- Geeft concrete input aan het beleid (o.a. via de referentietaken).
- Is actief voor lokale tot en met internationale overheden.

40.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Het convenant van een SOC bestrijkt een periode van 5 jaar. De evaluatie vindt plaats voor het aflopen van dit convenant, dus 5-jaarlijks.
De periode van vijf jaar is nodig, lijkt een minimum, om een bepaalde strategie te realiseren en ook de effecten hiervan te zien en te kunnen beoordelen.

40.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Een belangrijk element of parameter van de dotatie zijn de personeelskosten. Een besparing op personeel betekent ook dat er minder ingezet kan worden op SBO (strategisch basisonderzoek) en dat ook het hefboomeffect (door SBO meer externe activiteiten en financiering aantrekken) vermindert.
Een andere parameter is overhead (hoe efficiënt werkt de organisatie als organisatie zelf). Voor VITO is niet duidelijk hoeveel % van de overheidsdotatie aan overhead wordt besteed en wat VITO precies onder deze overhead verstaat (hoe breed wordt dit ingevuld). Dit is een aandachtspunt : transparante communicatie over de overhead zodat inzichtelijker wordt hoe een organisatie eventueel efficiënter kan werken.
Een ander aandachtspunt zijn de ad hoc subsidies die achteraf goedgekeurd worden voor bijkomende opdrachten, activiteiten van de SOC. De subsidievoorstellen in dit kader zijn eerder

ruwe schattingen van de benodigde personeelskost en overhead waardoor oversubsidie mogelijk is.
Een suggestie is om die min 15%-vraag te stellen aan de SOC bij de volgende evaluatie, als onderdeel van de ex-ante strategie : een scenario met minder overheidsbudget naast de drie andere scenario's (geen verhoging dotatie, matige verhoging, sterke verhoging).

40.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI

Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Flanders Make

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

///

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[126]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

69. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
70. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

41 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[126] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

41.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Flanders Make is het Vlaams Strategisch Onderzoekscentrum (SOC) dat de maakindustrie in Vlaanderen (zowel grote maakbedrijven als kmo's) ondersteunt met industriegedreven, precompetitief en uitmuntend onderzoek in de toepassingsdomeinen *producten* (voertuigen en machines) en *productie* (assemblage). Met zijn onderzoek wil Flanders Make de Vlaamse maakbedrijven helpen bij het realiseren van product- en procesinnovaties zodat zij (verder) richting *Industrie 4.0* kunnen evolueren en hun internationale concurrentiepositie kunnen verbeteren en versterken. Hierdoor kan de Vlaamse maakindustrie (verder) in Vlaanderen worden verankerd en kunnen ook buitenlandse maakbedrijven naar Vlaanderen worden gehaald.

Flanders Make werkt rond vier kerncompetenties gericht op product- en productie-innovatie: *Decision & Control*, *Design & Optimisation*, *Motion Products* en *Flexible Assembly*. Schematisch ziet dit er als volgt uit:

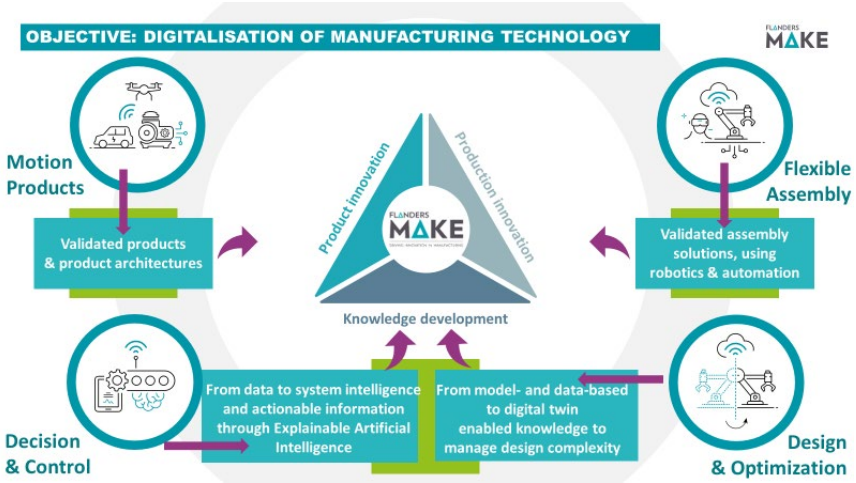

Aangestuurd en gecoördineerd vanuit een centraal bureau, bestaat Flanders Make uit vier competentieclusters die rond de vermelde kerncompetenties zijn opgebouwd. Aan elke cluster zijn een aantal Core Labo's (van de vijf Vlaamse universiteiten) verbonden evenals een voldoende significant aantal bedrijven om een goede en constante in-flow van ideeën voor industriële samenwerkingen te hebben.

De decretale basis voor Flanders Make als SOC werd in 2018 verankerd in het *decreet betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid (W&I-decreet)*, artikels 29-35.

De wederzijdse rechten en plichten in het kader van de subsidie die Flanders Make als SOC van de Vlaamse overheid ontvangt, zit vervat in vijfjarige convenanten tussen de Vlaamse overheid en Flanders Make. De opdracht, in termen van strategische en operationele doelstellingen, van Flanders Make die voortvloeit uit het lopende convenant 2018-2022, is de volgende.

- De strategische doelstelling van Flanders Make is de lange-termijnversterking van de internationale competitiviteitspositie van de Vlaamse maakindustrie door het uitvoeren van

industriegedreven, precompetitief, excellent, strategisch en toegepast onderzoek met het oog op valorisatie, in de domeinen mechatronica, productontwikkelingsmethodes en geavanceerde productietechnologieën.

- De vier strategische deeldoelstellingen zijn de volgende:
  - Hefbomen creëren en continu versterken van de wetenschappelijke basis om kritische massa en excellentie op wereldniveau te bereiken en aan te houden in industrieel relevant strategisch onderzoek;
  - Het versnellen van de technologische innovatie in de Vlaamse maakindustrie door exploitatie van de nieuwe inzichten verkregen dankzij het onderzoek in de bovengenoemde thema's, en het stimuleren van kennisdiffusie en implementatie van de onderzoeksresultaten;
  - Creëren en versterken van een open innovatieomgeving op zoek naar synergiën, wat een hechte en structurele samenwerking in onderzoek moet mogelijk maken;
  - Het verder versterken van grensoverschrijdende en internationale samenwerking in innovatie.
- De strategische (deel)doelstellingen worden uitgevoerd via de volgende operationele doelstellingen:
  - Het definiëren van roadmaps voor de verschillende competentieclusters met een horizon van 10 jaar;
  - Het uitvoeren van strategisch basisonderzoek (SBO) conform de gedefinieerde en goedgekeurde roadmaps;
  - Het uitvoeren van interdisciplinair coöperatief vraaggedreven onderzoek (ICON) binnen het kader van de uitvoering van de roadmaps en voor de valorisatie van het strategisch basisonderzoek;
  - Het definiëren, opbouwen en gebruiken van state-of-the-art infrastructuur ter ondersteuning van het onderzoek en voor gebruik van kennispartners en bedrijven;
  - Het uitbreiden van Flanders Make (met infrastructuur en onderzoeksactiviteiten) met een derde locatie *(rond Industrie 4.0-productie)* in Kortrijk. De andere twee locaties van Flanders Make bevinden zich in Leuven *(rond machinebouw)* en Lommel *(rond voertuigontwikkeling)*. Op termijn wordt een gepaste verdeling van de inzet van middelen voor product- en productietechnologie nagestreefd;
  - Het bevorderen van disseminatie van kennis en technologie naar bedrijven uit de directe en indirecte doelgroep en naar andere relevante initiatieven;
  - Het opzetten van samenwerkingen in de vorm van projecten met andere lokale en internationale initiatieven.

Aan het einde van de looptijd van het huidige convenant tussen de Vlaamse overheid en Flanders Make volgt een **evaluatie** met het oog op de onderhandelingen voor een nieuw convenant vanaf 2023.

41.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Conform (artikel 12 van) het lopende convenant 2018-2022 tussen de Vlaamse overheid en Flanders Make, ontving Flanders Make in het eerste werkingsjaar van dit convenant een basistoelage van 18.400.000 euro. Elk jaar kan Flanders Make een recurrente budgettaire opstap realiseren a rato van maximaal 6.500.000 euro, afhankelijk van het behalen van

hefboomvoorwaarden in het voorgaande werkingsjaar. Tot op heden heeft Flanders Make elk jaar (ruimschoots) voldaan aan de gestelde hefboomvoorwaarden. Rekening houdend met indexaanpassingen en andere bijstellingen is de jaarlijkse basistoelage aan Flanders Make aldus als volgt geëvolueerd: 18.400.000 euro in 2018 / 25.136.000 euro in 2019 / 31.719.000 euro in 2020 en 38.549.000 euro in 2021. Daarnaast werd, bij besluit van de Vlaamse Regering op 20 juli 2018, een eenmalige investeringstoelage van 15 miljoen euro aan Flanders Make toegekend voor de realisatie van zijn derde fysieke locatie in Kortrijk.

Vanuit het Departement EWI wordt er 0,2 VTE ingezet voor de opvolging van de activiteiten van Flanders Make en de uitvoering van het convenant (cf. jaarondernemingsplan van het Departement EWI).

41.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Als één van de vier Vlaamse Strategische Onderzoekscentra (SOC's) vervult Flanders Make een brugfunctie tussen fundamenteel en toegepast onderzoek, wat als inhoudelijk structuurelement wordt vooropgesteld in de beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024.

Met Flanders Make blijft de Vlaamse overheid de maakindustrie in Vlaanderen met topresearch ondersteunen teneinde onze maakbedrijven in staat te stellen de toenemende uitdagingen van een digitale wereldwijde economie aan te gaan. Flanders Make steunt de Vlaamse maakindustrie in haar digitale transitie naar Industrie 4.0, en speelt daarbij in op de grote markttrends zoals geconnecteerde productiesystemen en duurzame productie die de mens centraal stelt. Op die manier wil Flanders Make zowel de verankering in Vlaanderen als de internationale concurrentiepositie van de Vlaamse maakindustrie versterken.

Om competitief te kunnen blijven, moeten onze maakbedrijven hun productiesystemen kunnen transformeren door de introductie van Industrie 4.0-technologie tot slimme, kostenefficiënte en herconfigureerbare systemen met korte omsteltijden, zonder daarbij op hoge kwaliteitseisen in te boeten. Daarnaast vergt het tegengaan van de klimaatopwarming een significante reductie van de ecologische voetafdruk van producten over hun ganse levenscyclus, zowel in het productgebruik en de end-of-life, als in het energie- en materiaalgebruik tijdens de productiefase. In die wereldwijde trend naar digitalisering en duurzaamheid is Flanders Make relevanter dan ooit.

41.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Het eerste convenant tussen de Vlaamse overheid en Flanders Make liep van 12 juni 2014 tot en met 31 december 2017. In de tweede helft van 2017 werd Flanders Make geëvalueerd met het oog op een nieuw vijfjarig convenant vanaf 1 januari 2018.

De evaluatie werd uitgevoerd door het onderzoeksbureau IDEA Consult. De aanpak bestond uit zes elementen:

- In een deskstudie werd een eerste analyse gemaakt van de algemene werking van Flanders Make. Binnen de deskstudie was de zelfevaluatie van Flanders Make een belangrijke bron die gebruikt werd als input na aftoetsing aan andere bronnen. Een afzonderlijke financiële analyse van Flanders Make evenals een webometrische analyse maakten ook deel uit van de deskstudie;
- In interviews werd aan 45 betrokkenen gevraagd naar hun beeld van en ervaringen met (de activiteiten van) Flanders Make, welke economische, technologische en wetenschappelijke impact zij Flanders Make toekennen, hoe zij Flanders Make – als SOC – positioneren in de bredere (beleids)context en welke sterktes, zwaktes, opportuniteiten en bedreigingen zij Flanders Make toebedelen;
- Vervolgens werd Flanders Make vergeleken met drie gelijkaardige onderzoeksorganisaties in het buitenland (het Linz Center of Mechatronics [LCM] in Oostenrijk, het Fraunhofer Institute for Mechatronic Systems Design [Fraunhofer IEM] in Duitsland en TNO in Nederland) onder meer op het vlak van structuur en wetenschappelijke afbakening, organisatie, omvang, financiering, wetenschappelijke focus, resultaten en prestaties;
- Een internationaal expertenpanel heeft in mei 2017 een bezoek ter plaatse gebracht om de algemene werking van Flanders Make te beoordelen. Die oefening vond zijn weerslag in een apart expertenrapport;
- Bevindingen uit bovenstaande onderzoekstappen zijn vervolgens gecombineerd in een SWOT-analyse (waarbij sterktes, zwaktes, opportuniteiten en bedreigingen in kaart worden gebracht);
- In een laatste fase zijn conclusies getrokken en aanbevelingen geformuleerd op basis van de resultaten uit de voorgaande stappen.

De voornaamste conclusies van de evaluatie werden zoals gezegd gebundeld in een SWOT-analyse. Die oefening wordt hieronder samenvattend overlopen.

Sterktes

- Flanders Make is een gecoördineerd initiatief met bundeling van unieke kennis, financiële middelen en samenwerking over de hele keten van de maakindustrie;
- Sterke relatie met de technologieleiders in de Vlaamse maakindustrie;
- Groot valorisatiepotentieel;
- Sterk in wetenschappelijk onderzoek met een hoge ranking van publicaties als resultaat (voornamelijk dankzij de virtuele departementen);
- Transitie naar vier competentievelden met state-of-the-art onderzoek (na consultatie van de technologieleiders in de Vlaamse maakindustrie);
- Transitie van de organisatiestructuur: omvorming van intramuros gedeelte en virtuele departementen naar kernlabo's en partnerlabo's;
- Aanwezigheid van intramuros gedeelte als account voor samenwerking met bedrijven en het borgen van kennis;
- Flanders Make als netwerker die Vlaamse bedrijven verbindt met elkaar;
- Stroomlijning van de O&O-waardeketen van basisonderzoek, SBO-, ICON- tot B2B-onderzoek;
- Flanders Make als lerende organisatie die haar strategie en interne processen bijstelt via interactie met de industrie;
- Het projecttrechterproces als instrument om de meest waardevolle onderzoeksprojecten te selecteren.

Zwaktes

- Onduidelijke strategie en onvoldoende onderzoeksfocus in de opstartperiode;
- Complexe organisatiestructuur;

- Gebrek aan sterke branding van Flanders Make, Flanders Make komt nog teveel verdeeld naar buiten (zonder duidelijke eenheid);
- Wetenschappelijke excellentie is voornamelijk geconcentreerd in de virtuele departementen en beperkt in het intramuros gedeelte;
- Onzekerheid in de overheidsfinanciering sinds de opstart;
- Onvoldoende hefboomeffect op de overheidsdotatie (B2B- en EU-funding);
- Beperkte investeringen in infrastructuur tot nu toe;
- Kritische massa van Flanders Make in vergelijking met andere SOCs is nog beperkt;
- Sterk lokale focus van Flanders Make.

Opportuniteiten
- Flanders Make kan een leidende rol spelen binnen de maakindustrie in Vlaanderen;
- De uitrol van het Scale-Up Valorisatie programma om valorisatiepartners en technologievolgers dichter bij de werking van Flanders Make te betrekken;
- Verder uitbouwen van strategische partnerships met de bedrijven (i.h.b. technologieleiders) over het volledige onderzoekstraject van SBO- over ICON- tot B2B-projecten;
- Het optrekken van de investeringen in infrastructuur als hefboom voor multidisciplinaire samenwerking tussen verschillende actoren (de labo's en ondernemingen);
- Koppeling met beleidsontwikkelingen op verschillende niveaus: de transitie-agenda Industrie 4.0 van de Vlaamse Regering, de werking van de Thematic Smart Specialisation Platforms (TSSPs) op EU-niveau en de toenemende aandacht en middelen voor modernisering van de industrie (Horizon 2020 en 9KP in voorbereiding);
- Samenwerking met speerpuntclusters en andere strategische onderzoekscentra en met imec in het bijzonder gezien het pas afgesloten samenwerkingsakkoord;
- Aantrekken van meer middelen uit EU-onderzoeksprogramma's, breed binnen Flanders Make en ook via samenwerking met andere SOCs;
- Het kunnen aanbieden van een loopbaanperspectief en mobiliteit aan onderzoekers, van en tussen universitaire onderzoeksgroepen naar Flanders Make en bedrijven.

Bedreigingen
- Mogelijke discontinuïteit van de overheidstoelage;
- Sterke universitaire onderzoeksgroepen in de competentievelden van Flanders Make, die zich niet als labo aansluiten;
- Parallelle initiatieven in Vlaanderen zoals het nieuw opgerichte competentiecentrum voor de machinebouw en de mechatronica in Brugge;
- Te sterke focus op eigen groei als SOC i.p.v. de ontwikkeling van het volledige ecosysteem van de maakindustrie;
- Concurrentie van ambitieuze beleidsprogramma's in omliggende regio's gericht op modernisering van de industrie;
- Toenemende schaarste op de arbeidsmarkt voor sterke technologische onderzoeksprofielen ('war for talent'), gecombineerd met onvoldoende internationale naambekendheid van Flanders Make;
- Potentieel afnemend engagement/interesse van bedrijven (wegens delokalisatie, crisis, eigen O&O, IP-gevoeligheid, ...);
- Te sterke focus op korte termijn-resultaten en bestaande onderzoeksvelden, en te weinig ruimte voor vernieuwing en exploratief onderzoek.

Op 22 december 2017 werd het nieuwe convenant tussen de Vlaamse overheid en Flanders Make voor de werkingsperiode 2018-2022 door de Vlaamse Regering goedgekeurd (VR 2017 2212 DOC.1460/1TER). Het integrale evaluatierapport werd als bijlage 4 aan de nota aan de Vlaamse Regering toegevoegd. Het evaluatierapport is ook op vraag verkrijgbaar bij het Departement EWI.

41.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De (operationele) doelstellingen van Flanders Make voor de werkingsperiode 2018-2022 werden vertaald in Kritieke Prestatie-Indicatoren (KPIs) volgens 4 assen: onderzoeksexcellentie, regionale impact, hefboomwerking en synergie. Deze KPIs, zoals vastgelegd in (artikel 7 van) het convenant 2018-2022, zijn de volgende:

- KPI-groep *onderzoeksexcellentie*
  - KPI 1.1: aantal publicaties in internationale peer reviewed tijdschriften
  - KPI 1.2: aantal publicaties in internationale wetenschappelijke conferenties
  - KPI 1.3: omzet van Flanders Make uit deelname aan Europese programma's
- KPI-groep *regionale impact*
  - KPI 2.1: technologische benutting (aantal relevante implementaties in de industrie van technologieën die bij Flanders Make ontwikkeld werden)
  - KPI 2.2 (a + b): bereik in de directe doelgroep (resp. grote bedrijven [a] en kmo's [b]) (aantal unieke bedrijven uit de directe doelgroep [innovatieleiders] met actieve deelname aan projecten mee gefinancierd door Flanders Make)
  - KPI 2.3: industriële inkomsten (inkomsten uit directe samenwerking met de industrie)
  - KPI 2.4 (a + b): industrieel bereik (resp. grote bedrijven [a] en kmo's [b]) (aantal unieke bedrijven betrokken bij directe samenwerking, andere dan KPI 2.2)
- KPI-groep Hefboom
  - KPI 3.1: globale hefboom (totale omzet van Flanders Make / jaarlijkse omzet van de door het convenant gefinancierde ICON- en SBO-projecten)
  - KPI 3.2: industriële hefboom (eigen, niet-gesubsidieerde bijdrage van bedrijven in activiteiten met Flanders Make)
  - KPI 3.3: aantal strategische samenwerkingen (met lokale en internationale partners)
- KPI-groep Synergie
  - KPI 4.1: aantal cross-initiative projecten (met andere SOC's, Innovatieve Bedrijfsnetwerken [IBN's], [speerpunt]clusters, …)
  - KPI 4.2: disseminatiebereik (aantal unieke bedrijven uit de indirecte doelgroep [innovatievolgers] betrokken bij al of niet gezamenlijke workshops, adviezen, haalbaarheidsstudies, masterclasses, demonstratoren, … op basis van door Flanders Make ontwikkelde kennis)
  - KPI 4.3: aantal gemeenschappelijke publicaties (in internationale wetenschappelijke conferenties of tijdschriften waarbij minstens twee Core Labo's betrokken zijn)

Tot op heden heeft Flanders Make de voor het desbetreffende jaar vooropgestelde doelwaarden van de KPIs (ruimschoots) behaald. Vanuit de assumptie dat deze KPI-set (die voor de verschillende SOC's min of meer uniform is [voor]opgesteld) kan worden gehanteerd als maatstaf voor doeltreffendheid en doelmatigheid, dan kan Flanders Make op beide criteria gunstig worden beoordeeld. Of er mogelijkheden/opportuniteiten voor verbetering zijn, wat zich in het volgende

convenant tussen de Vlaamse overheid en Flanders Make zou kunnen vertalen in nieuwe/bijkomende KPI's en/of hogere doelwaarden, dat zal blijken uit de evaluatie van Flanders Make die in de eerste helft van 2022 zal worden uitgevoerd met het oog op de onderhandelingen voor een nieuw convenant tussen de Vlaamse overheid en Flanders Make vanaf 2023.

41.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Zie antwoord op onderzoeksvraag 1.5.

41.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In de evaluatie van Flanders Make in 2017 werd een internationale benchmark uitgevoerd met drie gelijkaardige onderzoeksorganisaties in het buitenland (het Linz Center of Mechatronics [LCM] in Oostenrijk, het Fraunhofer Institute for Mechatronic Systems Design [Fraunhofer IEM] in Duitsland en TNO in Nederland). De benchmarkanalyse toonde dat Flanders Make op het gebied van grootte, onderzoekstopics en strategische oriëntatie de vergelijking met de beschouwde benchmarkinstituten kon doorstaan. Verder toonde de analyse dat Flanders Make significant beter scoorde dan de benchmarkinstituten op het gebied van wetenschappelijke output (gemeten door publicaties) en minstens even goed op het gebied van aantal onderzoeksprojecten die (anno 2017) al werden opgezet. Ten tijde van de evaluatie (in 2017) was het nog niet mogelijk om de technologische of economische impact van Flanders Make te toetsen aan die van de benchmarkinstituten, omdat dergelijke impactdata voor Flanders Make toen nog niet beschikbaar waren. In het kader van de nieuwe evaluatie die in de eerste helft van 2022 zal worden uitgevoerd met het oog op (de onderhandelingen voor) een nieuw convenant vanaf 2023, zal een dergelijke internationale benchmarking opnieuw worden uitgevoerd, en daarbij zal ook de impact van Flanders Make op technologisch en economisch vlak kunnen worden gebenchmarkt.

41.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

De Vlaamse Strategische Onderzoekscentra (SOC's) vervullen een noodzakelijke brugfunctie tussen het fundamenteel/niet-gericht en het toegepast/gericht onderzoek. Zij spelen een cruciale rol in de economische en maatschappelijke valorisatie van onderzoek in hun domein, en dus in de transformatie van de Vlaamse economie.

Het belang van de SOC's en de sleutelrol die ze vervullen in het Vlaamse onderzoeks- en innovatielandschap is al meermaals aangetoond in diverse studies en rapporten, denk aan de doorlichtingen van het Vlaamse innovatie-instrumentarium door de expertgroepen o.l.v. prof. Soete (rapport Soete 1 in 2007 en rapport Soete 2 in 2012), het beleidskader voor competentiepolen en strategische onderzoekscentra van de (voormalige) VRWB (de huidige VARIO) in 2005, etc.

Deze en andere (beleids)kaders wezen in hun tijd al op het belang en de sleutelrol van de SOC's, en op dat vlak hebben ze nog niet aan actualiteitswaarde ingeboet. Flanders Make bestond nog niet als SOC toen de geciteerde rapporten werden opgemaakt, maar is er wel (mede) uit voortgevloeid.

Vanuit de transitie die de maakindustrie overal ter wereld (ook in Vlaanderen) moest ondergaan om de steeds toenemende globale concurrentie en digitalisering te kunnen doorstaan, was er nood aan een SOC die zich specifiek op de (Vlaamse) maakindustrie zou gaan richten. Deze inzichten maakten deel uit van het concept van de 'Fabriek van de Toekomst' (gebaseerd op de Europese visie rond de 'Factory of the Future [FoF]') waar Agoria al in 2010 aan werkte. Het concept van de Fabriek van de Toekomst werd meegenomen in het beleidskader 'Nieuw Industrieel Beleid (NIB)' van de vorige Vlaamse Regering. Het DNA van de Fabriek van de Toekomst moest doorspekt zijn met kennis en innovatie, vandaar o.a. het pleidooi van Agoria en ook Sirris om een SOC voor de maakindustrie op te richten. Dat pleidooi werd concreet opgepikt naar aanleiding van de sluiting van Ford Genk (het zoveelste bewijs van de teloorgang van het traditionele productieapparaat in Limburg en [Vlaanderen]) en tegelijk de 'trigger' voor het Strategisch Actieplan voor Limburg in het Kwadraat (SALK). Eén van de aanbevelingen in het SALK-expertrapport was de ondersteuning en versterking van de maakindustrie in Limburg (en Vlaanderen). Om hieraan concreet invulling te geven, dienden Agoria en Sirris in samenwerking met de vijf Vlaamse universiteiten en de (toenmalige) competentiepolen Flanders' DRIVE en Flanders Mechatronics Technology Centre (FMTC) eind 2013 een aanvraag in om een SOC voor de maakindustrie op te richten. Die aanvraag werd geëvalueerd conform de aanpak beschreven in het hierboven vermelde VRWB-beleidskader en werd verder (onderling onafhankelijk) geëvalueerd door VLIR, de (toenmalige) VRWI (de opvolger van de VRWB en voorloper van de huidige VARIO) en het (toenmalige) IWT (het huidige VLAIO). Op 9 mei 2014 werd de oprichting van Flanders Make door de Vlaamse Regering goedgekeurd.

Naast het lenigen van de nood aan een SOC voor de maakindustrie werd met de oprichting van Flanders Make ook tegemoetgekomen aan een aanbeveling in de rapporten Soete om de fragmentatie van het Vlaamse innovatielandschap, onder meer als gevolg van de oprichting van

lichte structuren, tegen te gaan. Flanders Make is ontstaan uit de lichte structuren Flanders' DRIVE en FMTC die aldus werden opgeheven.

Hiermee worden enkele studies en rapporten aangehaald die de oprichting en bestaansreden van Flanders Make als SOC onderbouwen. Dat Flanders Make na zijn oprichtings- en opstartfase (looptijd eerste convenant) als SOC moest worden bestendigd, bleek uit de evaluatie in 2017 en de beslissing van de Vlaamse Regering (op 22 december 2017) om een tweede convenant met Flanders make af te sluiten. De verdere bestaansreden/bestendiging van Flanders Make als sleutelspeler in het Vlaamse innovatielandschap en in de verdere digitalisering van de Vlaamse maakindustrie (Industrie 4.0) zal blijken uit de evaluatie die in de tweede helft van 2022 zal worden uitgevoerd en (daaropvolgend) de afsluiting van een derde convenant.

41.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Conform de Bijzondere Wet tot Hervorming der Instellingen (BWHI) zijn de gemeenschappen en gewesten in België bevoegd voor het wetenschappelijk onderzoek in het raam van hun respectieve bevoegdheden. Als SOC en sleutelspeler in het Vlaamse onderzoeks- en innovatielandschap (zoals o.a. verankerd in het W&I-decreet) past Flanders Make perfect in dat plaatje. De vraag stellen of Flanders Make past in het Vlaamse niveau is zoveel als de vraag stellen of wetenschappelijk onderzoek als bevoegdheid past in het Vlaamse niveau.

41.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De SOC's zijn opgericht om binnen hun vakgebied de transitie van fundamenteel onderzoek naar technisch-industriële ontwikkelingen te faciliteren. Daarmee vervullen de SOC's een brugfunctie tussen het fundamenteel en het toegepast onderzoek, en hebben zij een centrale plaats in de innovatieketen. De SOC's richten zich met name op de valorisatie van het wetenschappelijk onderzoek samen met de universiteiten en/of het uitvoeren van eigen strategisch onderzoek. SOC's spelen een belangrijke rol in de transformatie van de Vlaamse economie, onder andere door het oprichten van spin-offs en de ontwikkeling van een kennisstructuur die attractief is voor het aantrekken van buitenlandse investeringen. SOC's hebben tot doel om Vlaanderen bij de koplopers van de Europese kennismaatschappij en economische ontwikkeling te houden.

De SOC's hebben de volgende gemeenschappelijke ambities:

- Onderzoeksexcellentie: top zijn in én wetenschappelijk onderzoek én de valorisatie van dit onderzoek, gesteund op een combinatie van niet-gericht basisonderzoek en gericht onderzoek in samenwerking met bedrijven;

- Regionale economische impact: duidelijke regionale economische impact in termen van spin-offs, aantrekken van investeringen, transformatie en modernisering van de Vlaamse economie;
- Leverage on funding: katalysator zijn in het aantrekken van middelen voor onderzoek in hun vakgebied (EU-funding, funding van [internationale] bedrijven), en genereren van leverage op de subsidie die ze ontvangen van de Vlaamse overheid.

De rol van de SOC's wordt ook bevestigd door de vereisten die vanuit het W&I-decreet (artikel 30) aan de SOC's worden gesteld:

1. Het gevoerde strategische onderzoek bouwt voort op wetenschappelijk onderzoek waarvan de wetenschappelijke excellentie in internationale vergelijkingen objectief aantoonbaar is;
2. Het strategisch onderzoekscentrum beschikt over een substantiële kritische massa;
3. De activiteiten van het strategisch onderzoekscentrum passen in het wetenschaps- en innovatiebeleid, bepaald door de Vlaamse Regering;
4. Het gevoerde onderzoek bezit een belangrijk valorisatiepotentieel, zodat het onderzoekscentrum als aantrekkingspool voor nieuwe bedrijfsactiviteiten in het Vlaamse Gewest kan gelden en ondersteuning kan bieden aan bestaande bedrijfsactiviteiten.

Een dergelijke sleutelrol in het Vlaamse innovatielandschap en brugfunctie tussen fundamenteel en toegepast onderzoek, wat ook (telkens) opnieuw wordt bevestigd in de systeemevaluaties die worden uitgevoerd in het kader van de evaluaties van de SOC's met het oog op (de onderhandelingen voor) een nieuw convenant met de Vlaamse overheid, kan moeilijk aan een private speler worden toevertrouwd. Voor Flanders Make, de uitgesproken industriegerichte SOC die zijn brugfunctie ten dienste van 'alle maakbedrijven in Vlaanderen' moet vervullen, lijkt dat nog extra evident.

41.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In vergelijking met de vorige convenantperiode, de opstartperiode van Flanders Make als SOC, is de organisatiestructuur van Flanders Make verder geconsolideerd (we zeggen 'verder' want de oprichting van de SOC Flanders Make was al een consolidatie in die zin dat twee – voormalige – Lichte Structuren werden samengevoegd tot één SOC). Vandaag werkt Flanders Make zoals gezegd in evenveel clusters (waarin universitaire Core Labo's en bedrijven zijn verenigd) rond vier kerncompetenties. Dat gebeurt deels 'virtueel' en deels 'in situ' in/vanuit de co-creatiecentra (een mix van kantoorruimte en toponderzoeksinfrastructuur) van Flanders Make in Lommel (voertuigontwikkeling), Leuven (machinebouw) en (in opbouw) Kortrijk (Industrie 4.0-productie). Het geheel wordt aangestuurd/gecoördineerd door het Centraal Bureau. Als we de kosten voor het Centraal Bureau beschouwen als beheerskosten, dan vertegenwoordigden die kosten in 2020 net geen 10% (K€ 3.100 van K€ 31.719) van de toegekende basistoelage. Dat lijkt een (kritisch) minimum aan beheerskosten dat weinig/geen ruimte voor (verdere) verlaging laat. Met digitalisering (van de Vlaamse maakindustrie) als core business zet Flanders Make vanzelfsprekend ook voor zijn eigen werking continu (verder) in op digitalisering.

41.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Hiervoor wordt verwezen naar het antwoord op onderzoeksvraag 1.10. De SOC-evaluaties in het kader van de afronding van een convenant en met het oog op het afsluiten van een nieuw convenant, bevatten zoals gezegd telkens ook een systeemevaluatie. Die systeemevaluaties kunnen op vraag bij het Departement EWI worden bekomen.

41.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Conform (artikel 35) van het W&I-decreet is de evaluatiemethodologie van Flanders Make (zoals bij alle SOC's het geval is) opgenomen in (artikel 18 van) het convenant 2018-2022 tussen de Vlaamse overheid en Flanders Make. De eerstvolgende evaluatie van Flanders Make wordt door het Departement EWI georganiseerd in de eerste helft van 2022 en moet afgerond zijn op 30 juni 2022.

Het Departement EWI zal voor de evaluatie de gepaste evaluatieorganen aanstellen die over de expertise beschikken om de activiteiten, de resultaten en het potentieel van Flanders Make vakkundig te beoordelen. Daarbij zullen de algemene en specifieke procedures gevolgd worden die het Departement EWI heeft uitgewerkt. Meer informatie over de evaluatieprocedures is opgenomen in het evaluatiekader van het Departement EWI.

41.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Als ex ante zelfevaluatieoefening in het kader van de evaluatie in 2017 heeft Flanders Make een strategisch actieplan 2018-2022 opgemaakt. Om zich als een SOC te kunnen bestendigen (ook al conform de vereisten die o.a. vanuit het W&I-decreet aan de SOC's worden gesteld) en de vooropgestelde ambities te kunnen waarmaken, en ook om een sleutelrol te kunnen vervullen in de beoogde transitie van de Vlaamse industrie richting Industrie 4.0, stelde Flanders Make voor

de werkingsperiode 2018-2022 een 'referentiegroeipad' (= groei in product- en productie-innovatie met een sterkere groei in productie-innovatie) en een 'gereduceerd groeipad' (= gelijke groei in product- en productie-innovatie) voorop.

Met het referentiegroeipad stelde Flanders Make de volgende ambities voorop:

- versterking van de competitiviteit van de Vlaamse maakindustrie op (middel)lange termijn door de ondersteuning van precompetitief onderzoek gericht op zowel product- als productie-innovatie, met de nadruk op groei in productie-innovatie;
- productie-innovatie heeft een potentieel hoge impact op de groei van het (internationale) productie-aandeel van de Vlaamse maakindustrie (met Flanders Make als katalysator);
- Flanders Make kan Vlaanderen mee 'prepareren' voor de industriële transformatie 'Industrie 4.0', wat een sterkere (internationale) competitiviteitspositie van de Vlaamse maakindustrie kan genereren;
- Flanders Make kan significant bijdragen tot de ambities van Visie 2050 van de Vlaamse overheid.

Volgens het gereduceerde groeipad werden de ambities als volgt bijgesteld:

- Flanders Make werkt verder aan de realisatie van het initiële businessplan bij zijn opstart, aangevuld met funding voor valorisatie-instrumenten en samenwerking met andere Vlaamse en internationale initiatieven (competenties combineren → hefboomwerking en additionele impact op de industrie);
- er wordt geen bijzondere nadruk gelegd op groei in productie-innovatie;
- verlaagde ambities op vlak van de uitbouw van state-of-the-art infrastructuur om onderzoek en industrie te ondersteunen;
- de impact van de activiteiten van Flanders Make op de maakindustrie in Vlaanderen kan ± behouden blijven in vergelijking met andere landen en het productieaandeel van de Vlaamse maakindustrie blijft ± gelijk. Dit is echter sterk afhankelijk van de investeringsgraad in de transformatie van de (maak)industrie in de andere landen;
- Flanders Make kan slechts beperkt bijdragen tot de ambities van Visie 2050 van de Vlaamse overheid.

Flanders Make stelde voor beide groeipaden de volgende evolutie voorop op vlak van benodigde basistoelage (bedragen in miljoen euro):

	2018	2019	2020	2021	2022
Referentiegroeipad	28	37	44	52	60
Gereduceerd groeipad	27	30	34	37	40

De evaluatoren noemden met name het vooropgestelde referentiegroeipad een erg ambitieus groeiscenario. Volgens dit scenario zou Flanders Make met zijn nieuwe onderzoeksstrategie sterk inzetten op productie-innovatie. Dat zou niet ten koste mogen gaan van productinnovatie maar die focus (en groei) bleef in beide scenario's gelijk. Meer inzetten op productie-innovatie, en daaraan gekoppeld ook meer investeren in infrastructuur voor onderzoek en demonstratie (hoe dan ook essentieel voor de verdere groei van Flanders Make), zou kunnen leiden tot meer (lokale) verankering van productie en een grotere (lokale) (economische) impact van Flanders Make op lange(re) termijn. Binnen het vooropgestelde referentiegroeipad beoogde Flanders Make de uitbouw van een derde fysieke locatie in West-Vlaanderen. Die derde locatie zou precies de op productie gerichte O&O- en innovatiehub moeten gaan worden en een (ook op vlak van geografische spreiding) logische aanvulling zijn op de hubs gericht op voertuigontwikkeling in Lommel en machinebouw in Leuven.

De convenantonderhandelingen in navolging van de evaluatie hebben geresulteerd in de volgende evolutie van de basistoelage gedurende de looptijd (2018-2022) van het huidige convenant:

	2018	2019	2020	2021	2022
Maximale recurrente basistoelage	18,4	18,4	24,9	31,4	37,9
Maximale jaarlijkse resultaatsgebonden opstap		6,5	6,5	6,5	6,5
Maximale totale basistoelage	18,4	24,9	31,4	37,9	44,4

Dus in realiteit wordt in budgettaire termen (ongeveer) het gereduceerde groeipad gevolgd waarbij (1) te behalen hefboomvoorwaarden in jaar x-1 worden vooropgesteld om een (maximale) budgettaire opstap in jaar x te bekomen en (2) inzake ambitieniveau toch het referentiegroeipad wordt gevolgd want er wordt wel degelijk (ook) gemikt op productie-innovatie en de derde fysieke locatie in West-Vlaanderen wordt wel degelijk gerealiseerd (weliswaar met ook een eenmalige investeringsinjectie vanwege de Vlaamse overheid a rato van 15 miljoen euro).

Dus los van de uitkomst van de komende evaluatie en onderhandelingen voor een nieuw convenant (waar we moeilijk op kunnen vooruitlopen) kunnen we stellen dat Flanders Make in zijn huidige werkingsperiode werkt aan een referentiegroeipad met een subsidieomvang die aan een gereduceerd groeipad werd gelieerd. Dit en het gegeven dat Flanders Make hoe dan ook nog een SOC in volle groei/ontwikkeling is, doet ons besluiten dat hier geen ruimte voor (15%) besparing voorhanden is, tenzij het ambitieniveau van Flanders Make als SOC en als sleutelspeler in Industrie 4.0 in Vlaanderen drastisch wordt teruggeschroefd.

41.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

Titel van het beleidsinstrument: Industriële Onderzoeksfondsen en interfaceactiviteiten

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[127]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
71. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
72. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

42 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[127] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

42.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

EB0-1EFB2MS-IS	HOGER ONDERWIJS IOF - INTERFACEDIENSTEN	1EE126
EB0-1EFB2MS-IS	HOGER ONDERWIJS IOF - INTERFACEDIENSTEN	1EE130
EWI-dossierbehandelaar : Rita Hauchecorne VLAIO-dossierbehandelaar voor samenwerking TTO-Flanders en VLAIO Netwerk: Kristel Allewijn t.e.m. 2020, vanaf 2021 Steven Cleeren		

De beleidsmaatregelen **Industriële Onderzoeksfondsen (IOF) en de interfaceactiviteiten** zijn respectievelijk ingericht door de Vlaamse Regering met als doel de wisselwerking tussen de instellingen voor hoger onderwijs en de economische en maatschappelijke actoren in Vlaanderen te versterken. De middelen die voor beide instrumenten worden ingezet, moeten dus helpen om de academische kennis te valoriseren in maatschappelijke en/of industriële toepassingen.

De Industriële Onderzoeksfondsen zijn decretaal ingesteld als interne bestemmingsfondsen van de associaties hoger onderwijs[128] en worden aangewend voor het strategisch basisonderzoek en het toegepaste onderzoek bij de partners van de associatie (artikel 57 van het decreet betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid van 30 april 2009 inclusief wijzigingen, hierna W&I-decreet genoemd). De middelen worden dus door de associaties zelf intern toegewezen, binnen het wettelijk kader van het decreet. Er is algemeen de mogelijkheid om de middelen toe te kennen aan mandaten (eerder programmafinanciering, onbeperkte duur) of aan projecten (o.a. Proof-of-Concept, breeding, etc.).

De interfaceactiviteiten worden decretaal (zie artikel 2 van het W&I-decreet) gedefinieerd als de bevordering van de samenwerking tussen de associaties en het bedrijfsleven en de bevordering van de economische valorisatie van onderzoek dat de associatie uitvoert. Het kan onder meer gaan om octrooieren of andere vormen van bescherming van intellectuele eigendomsrechten, het oprichten van spin-offs, de ontwikkeling van netwerken met het bedrijfsleven, enz. . Deze activiteiten zijn dus ondersteunend en faciliterend aan de Industriële Onderzoeksfondsen.

De Industriële Onderzoeksfondsen en interfaceactiviteiten vinden hun wettelijke basis in het huidige W&I-decreet[129] (artikel 2 en artikel 57, §1). De bepalingen in dit decreet zijn verder uitgewerkt in het IOF- en Interfacebesluit[130]. Onderstaande tabel bevat een aantal essentiële aspecten hieruit samen. Een interfacedienst wordt gedefinieerd als de binnen de associatie voor valorisatie bevoegde dienst (zoals vermeld in artikel 101bis, 2° van het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen). In de praktijk worden het dagelijkse beheer van de via de IOF bekostigde mandaten en projecten en de werking van de IOF bij vier van de vijf associaties uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de interfacediensten; bij één associatie wordt dit gezamenlijk uitgevoerd door de interfacedienst en de dienst onderzoekscoördinatie. De interfaceactiviteiten worden in alle associaties georganiseerd door de interfacediensten.

---

128 De associaties hoger onderwijs in Vlaanderen vormen een partnerschap tussen telkens een Vlaamse universiteit en één of meerdere hogescholen. De vijf associaties zijn Associatie KU Leuven (AKUL), Associatie Universiteit Gent (AUGent), Associatie Universiteit & Hogescholen Antwerpen (AUHA), Associatie Universiteit-Hogescholen Limburg (AUHL), Universitaire Associatie Brussel (UAB).

129 Decreet betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid van 30 april 2009 (inclusief wijzigingen): *https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1018085.html*.

130 Besluit van de Vlaamse Regering van 29 mei 2009 betreffende de ondersteuning van de Industriële Onderzoeksfondsen en de interfaceactiviteiten van de associaties in de Vlaamse Gemeenschap (hierna genoemd IOF- en Interfacebesluit) (inclusief wijzigingen): *https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1018147.html*.

Overzicht bepalingen IOF- en Interfacebesluit

Industriële Onderzoeksfondsen	Interfaceactiviteiten
▶ Interne bestemmingsfondsen voor de financiering van mandaten en projecten om de entiteiten van de associaties toe te laten een portefeuille van toepassingsgerichte kennis op te bouwen. ▶ Het strategisch basisonderzoek en het toegepast wetenschappelijk onderzoek gefinancierd door IOF-middelen heeft een economische of gemengd economische-maatschappelijke finaliteit en kan behoren tot alle wetenschappelijke disciplines.	▶ De interfaceactiviteiten zijn onder meer gericht op de bescherming van intellectuele eigendom, de oprichting van spin-offs, het zoeken van partners, het opzetten van samenwerkingen (contract- en collaboratief onderzoek), etc.

BRON: Evaluatie 2018 uitgevoerd door Idea Consult.

42.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

A. Het overheidsbudget bedraagt in 2021 voor de Industriële Onderzoeksfondsen € 52.394.000

en de interfaceactiviteiten € 4.494.000 ten behoeve van de vijf Vlaamse associaties.

In verleden is het budget gestegen met in 2019 de laatste budgettaire opstap voor IOF van 18,4 miljoen euro, en interfaceactiviteiten 1,6 miljoen euro, beide een verhoging +/- 55% t.o.v. de vorige jaren.

Interfaceactiviteiten - Middelen	
Begrotingsjaar	Totaal
2021	€ 4.494.000
2020	€ 4.494.000
2019	€ 4.529.000
2018	€ 2.920.000
2017	€ 2.920.000
2016	€ 2.918.000
2015	€ 2.918.000
2014	€ 2.942.000

IOF Industriële onderzoeksfonds	
Begrotingsjaar	Totaal
2021	€ 52.394.000
2020	€ 51.855.000
2019	€ 51.709.000
2018	€ 32.896.000
2017	€ 32.550.000
2016	€ 27.138.000
2015	€ 27.019.000
2014	€ 26.706.874

BRON: Cijfers uit de ministeriële besluiten

B. Inzet vanuit de Vlaamse administratie is 0,6 VTE voor de dossierbehandelaar die het dossier beheert, coördineert en aanspreekpunt is voor het valorisatiebeleid. Daarnaast zijn er nog VTE inspanningen om de IOF-verdeelsleutel te berekenen (Vlaamse overheid: EWI-collega's en het regeringscommissariaat, extern: ECOOM, VLIR, auditor en begunstigden) en om de metadata van onderzoek, innovatie en valorisatie van de associaties te ontsluiten via het FRIS-portaal (Vlaamse overheid: EWI-collega's, extern: ECOOM en begunstigden).

BRON : JOP fiche

42.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

*De beleidsinstrumenten **Industriële Onderzoeksfondsen (IOF) en de interfaceactiviteiten** zijn respectievelijk ingericht door de Vlaamse Regering met als doel de wisselwerking tussen de instellingen voor hoger onderwijs en de economische en maatschappelijke actoren in Vlaanderen te versterken. De middelen die voor beide instrumenten worden ingezet, moeten helpen om de academische kennis te valoriseren in maatschappelijke en/of industriële toepassingen.*

*De beleidsinstrumenten **Industriële Onderzoeksfondsen (IOF) en de interfaceactiviteiten** dragen bij aan het realiseren van de volgde doelstellingen vermeld in :*

*Het **Vlaamse regeerakkoord 2019-2024***

P 7 "De Regering maakt van innovatie en digitale transformatie een speerpunt van haar beleid. "

p12 "Een andere uitdaging is de zorg voor het klimaat. Daarbij gaan we uit van ambitieuze en realistische doelstellingen. Voor de omslag naar een klimaatneutrale en duurzame samenleving is wereldwijde actie nodig. Dat kan Vlaanderen niet alleen. Door de nadruk te leggen op technologische innovatie (carbon capture, waterstof,…) kunnen onze bedrijven en kennisinstellingen veel doen, zonder onze economische groei, de concurrentiepositie van onze ondernemingen en onze maatschappelijke welvaart te fnuiken."

P12 "Bescherming van de open ruimte gaat hand in hand met een duurzame en innovatieve land- en tuinbouw als belangrijke schakel in de voedingssector en de Vlaamse industrie.

*P21 **"Vlaanderen heeft geen andere grondstoffen dan zijn hersencellen. Kennis en kunde, innovatie en ontwikkeling zijn essentieel voor welvaart en welzijn van onze gemeenschap."***

P33 "We zetten de schoolpoort open voor innovaties die in onze bedrijven ontwikkeld zijn. Daarvoor voeren we de samenwerking tussen scholen, bedrijven en kennisinstellingen op."

P43 "Om een antwoord te bieden aan de uitdagingen waarmee we geconfronteerd worden, scharen we ons achter de doelstellingen inzake economie, wetenschap en innovatie die opgenomen zijn in Vizier 2030 – Een 2030 doelstellingenkader voor Vlaanderen. We laten Vlaanderen doorstoten tot de top 5 van innovatieve kennisregio's in Europa, zoals aanbevolen door de Vlaamse Adviesraad Innoveren en Ondernemen (VARIO) en gedefinieerd in de Regional Innovation Scoreboard van de EU (RIS)."

P44 "Een belangrijke randvoorwaarde om deze doelstelling te realiseren is de beschikbaarheid van voldoende middelen. We trekken de ambitie uit vorige legislaturen door en verhogen de budgetten voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie (O&O&I) om tegen het einde van de legislatuur de 3% norm voor de gezamenlijke O&O-investeringen van overheid en ondernemingen te bereiken."

P44 "De afgelopen jaren bouwden we aan een co-creatief en transformatief O&O&I-model waarbij de vier actoren binnen de "quadruple helix" – kennisinstellingen, ondernemingen, overheden en burgers – actief samenwerken met het oog op maximale economische en maatschappelijke impact. De volgende legislatuur bouwen we hierop verder, met een beleidsaanpak die inzet op drie strategische krachtlijnen;
(I) Ruimte geven aan ondernemingen om te ondernemen, innoveren en internationaliseren;
(II) Verder investeren in gunstige omgevingsfactoren voor een sterk O&O&I-systeem;
(III) Verder investeren in de interactie tussen de actoren van het O&O&I-systeem."

P50 "Goed gekozen overheidsinvesteringen geven op korte termijn een extra boost aan de economische groei, maar verhogen vooral op langere termijn het macro-economisch potentieel van onze Vlaamse economie. Investeringen van nu zorgen voor de welvaart van de toekomst. De Vlaamse Regering heeft immers de ambitie om Vlaanderen zo snel mogelijk te laten aansluiten bij de meest welvarende, Noord-Europese landen, met een bloeiende en

innovatieve economie, een ondernemingsvriendelijk investeringsklimaat, een sterk sociaal beschermingsmodel en een optimale publieke infrastructuur."

P52 "Met deze extra middelen kan de LRM binnen het kader van de beheersovereenkomst beloftevolle start-ups en scale-ups ondersteunen in hun verdere groei, alsook participeren in innovatieve spin-offs i.s.m. de UHasselt en andere onderzoeks- en kennisinstellingen."

P56 "Vlaanderen moet de wereldreferentie zijn voor een aantal innovatieve technologieën en sectoren en moet een voortrekker zijn in het digitaal ondernemerschap."

P58 "We hebben oog voor innovatie in alle beleidsdomeinen: het volledige Vlaamse overheidsbeleid en alle Vlaamse reglementering stimuleert innovatieve oplossingen en het gebruik van nieuwe technologieën. We gaan binnen de Vlaamse Overheid voor een innovatievriendelijk regelgevingskader via experimentenwetgeving en regelluwe zones waarbinnen kan geëxperimenteerd worden met innovatieve technieken of praktijken."

P60 "We zetten verder in op fundamenteel onderzoek en stimuleren onze kennisinstellingen verder aan om hun kennis te delen en in te zetten voor oplossingen die onze Vlaamse ondernemingen een concurrentiële voorsprong geven."

P154 "Vlaanderen profileert zich binnen het Europese besluitvormingsproces als een competitieve, innovatieve, duurzame, handeldrijvende en sociale deelstaat."

P159 "De profilering van Vlaanderen als een innovatieve topregio op technisch/technologisch vlak gaat ook hand in hand met de internationale promotie van Vlaanderen als een topregio inzake cultuur, design, mode, architectuur, literatuur, sport, zorg en toerisme."

P196 "DOELSTELLINGEN 2030 : We gaan voluit voor het effectief realiseren van de afgesproken doelstellingen en voor een versnelling van investeringen, innovatie en technologische vooruitgang die de sleutel vormt om niet alleen onze bijdrage tot de Europese klimaatdoelstelling waar te maken maar ook de hefboom te leveren voor de mondiale inspanningen die nodig zijn."

P233 "Hierbij bieden we maximaal kansen voor innovatie via samenwerking tussen kennisinstellingen, publieke en private actoren om nieuwe diensten en producten te ontwikkelen die ons toelaten beter de kwaliteit van de omgeving op te volgen en te evalueren, sneller te kunnen reageren, emissies en risico's te beperken én te saneren waar nodig.

P279 "Efficiënt beleidsgericht onderzoek :

- *Voor veel mensen ziet de toekomst er onzeker uit: immigratie, pensioenen, technologische innovaties, klimaatwijziging,... We hebben nood aan een doordacht en wetenschappelijk onderbouwd beleid dat vandaag een antwoord biedt op de trends en onzekerheden van morgen.*

P294 "In samenwerking met de private sector verhogen we de inspanningen voor Onderzoek, Ontwikkeling en Innovatie zodat we de 3%-norm realiseren. Vlaanderen moet bij de innovatieleiders in Europa behoren."

*de **Beleidsnota 2019-2024** Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie van viceminister-president Hilde Crevits*

p43 "Het gebruik van nieuwe kennis stimuleren voor meer impact, 'Inhoudelijk structuurelement 'valorisatie onderzoeksresultaten'

Bij de volgende hernieuwing van de aansturingsovereenkomsten i.v.m. onderzoek met universiteiten en hogescholen, SOC's, speerpuntclusters en andere betoelaagde actoren, hanteren we impactindicatoren die over het geheel consistent zijn met de uitbouw van het Vlaamse innovatie-ecosysteem.

Vernieuwend omgaan met valorisatie van kennis

We schakelen een versnelling hoger in het toegankelijk maken van kennis van universiteiten, hogescholen, strategische onderzoekscentra en de wetenschappelijke instellingen, in het bijzonder voor kleinere bedrijven. We organiseren een dialoog tussen de bedrijfswereld en de kennisinstellingen om na te gaan hoe we een vorm van vraaggedreven ('Flipped')

'Technology Transfer' kunnen uittesten, waarbij de vraag kan vertrekken vanuit ambitieuze ondernemers, vanuit de markt en/of vanuit maatschappelijke noden."

Het IOF-besluit** bevat duidelijke bepalingen voor de besteding van de **subsidie Industriële Onderzoeksfondsen en interfaceactiviteiten

HOOFDSTUK IV. Strategisch plan

Art. 8. § 1. Om de vijf jaar stellen de associaties een strategisch plan op voor het IOF en de interfaceactiviteiten.

Het strategische plan, vermeld in het eerste lid, bevat al de volgende elementen :

1° de strategische visie van de associatie op de opbouw van toepassingsgerichte kennis, de samenwerking met het bedrijfsleven en de valorisatie van wetenschappelijk onderzoek;

2° de strategische en operationele doelstellingen die de associatie met het IOF wil bereiken;

3° de strategische en operationele doelstellingen die de associatie met de interfacedienst wil bereiken;

4° de wijze waarop het IOF past in het ruimere kader van strategisch basisonderzoek en toegepast wetenschappelijk onderzoek, met economische finaliteit, van de associatie;

5° de wijze waarop de associatie tot een optimale interfacewerking wil komen binnen de associatie en op associatieniveau;

6° de wijze waarop de associatie tot een optimale samenwerking wil komen tussen de associaties onderling en in het kader van het VLAIO Netwerk;

7° de wijze waarop de werking van de interfacedienst aansluit bij de werking van het IOF.

§ 2. Elke associatie heeft in zijn strategisch plan aandacht voor :

1° samenwerking tussen de Vlaamse instellingen, internationale en regionale samenwerking;

2° responsible research and innovation, afgekort RRI;

3° interdisciplinariteit;

4° diversiteit van het personeel.

§ 3. Het strategisch plan bevat voor de looptijd, uitgesplitst per jaar :

1° een financiële begroting;

2° een personeelsplan;

3° de gekwantificeerde doelstellingen.

Opgelegde regels voor besteding subsidie :

*Art.4 . Het strategisch basisonderzoek en het toegepast wetenschappelijk onderzoek, gefinancierd door **IOFmiddelen,** heeft een economische of gemengd economisch-maatschappelijke finaliteit. Dit onderzoek kan behoren tot alle wetenschappelijke disciplines. Ten minste **25 %** van de IOF-middelen wordt besteed aan **onderzoeksmandaten**. ….*

*Maximaal **10%** van de IOF-middelen kan besteed worden aan **octrooikosten**.*

*Ten hoogste **10 %** van de IOF-middelen kan worden aangewend ter dekking van de kosten, daaronder begrepen **werkingsuitgaven** en loonlasten, verbonden aan het **beheer** van de via het IOF bekostigde mandaten en projecten en de werking van het IOF, de IOF-raad,….*

*De **overige IOF-middelen** kunnen besteed worden aan :*

*1° de werkingsuitgaven, uitrustingskosten en loonlasten voor **onderzoeksprojecten**, met een minimale looptijd van één jaar en een projectbedrag van ten minste 25.000 euro per jaar;*

*2° **projectkostenvergoedingen ter ondersteuning van IOF-mandaten**.*

*Art.7. De **subsidie interfaceactiviteiten** van de associaties wordt aangewend voor de financiering van personeels-, werkings en overheadkosten voor de volgende mogelijke interfaceactiviteiten:*

1° bevordering van de wisselwerking tussen de associatie en het bedrijfsleven, in het bijzonder :

a) stimulering en organisatie van contacten;

b) promotie van het aanbod aan kennis van de associatie;

c) partnersearch;
d) begeleiding bij technologische advisering;
e) ondersteuning bij het opstellen van contracten (juridische en financiële assistentie);
2° bevordering van de economische valorisatie van het wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd binnen de associatie, in het bijzonder :
a) sensibiliserings- en opleidingsactiviteiten voor de valorisatie van het onderzoek;
b) actieve opsporing van valoriseerbare resultaten die ondersteuning nodig hebben bij het valorisatieproces;
c) begeleiding bij het opstellen van een valorisatieplan (inschakeling van externe consultants);
d) marktonderzoek;
e) opsporing van bedrijven voor mogelijke exploitatie;
f) bescherming van intellectuele eigendom (octrooiaanvraag en -beheer, licentie-overeenkomsten, auteursrechten);
g) het dagelijkse beheer van de via het IOF bekostigde mandaten en projecten en werking van het IOF;
h) bevordering van de oprichting van spin-offbedrijven.

42.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

In 2018 was er een vijfjaarlijkse evaluatie voor de periode 2014-2018.
IDEA consult voerder de evaluatie uit, bijgestaan door een internationaal expertenpanel.

Evaluatie – managementsamenvatting:
De samenvatting van deze evaluatie is beschikbaar op de website van het Departement EWI.
evaluatie_2018_iof_en_interface-activiteiten-managementsamenvatting.pdf (ewi-vlaanderen.be)
De integrale evaluatierapporten kunnen verkregen worden via de evaluatiecel van het Departement EWI:
https://www.ewi-vlaanderen.be/wat-doet-ewi/strategisch-beleid/beleidsevaluaties/wat-beleidsevaluatie

Voornaamste conclusies:

Evaluatie van de aansluiting bij en de rol in het ruimer beleidskader

- **De instrumenten IOF en interfaceactiviteiten sluiten bijzonder goed aan bij de beleidsdoelstelling van de valorisatie van de onderzoeksresultaten. De instrumenten slagen erin een brug te slaan tussen onderzoek en innovatie en tussen de academische wereld en de industrie.**
- **De combinatie van middelen voor mandaathouders (centraal en in de schoot van (clusters van) onderzoeksgroepen) en projecten en de ondersteuning bij de interfaceactiviteiten is uniek, ook in een internationale context (bevestigd door het internationale expertenpanel), en wordt door alle partijen als bijzonder waardevol beschouwd.**

- **De interfacediensten vormen een duidelijke katalysator voor de effectiviteit van de IOF-middelen doordat ze een duidelijk aanspreekpunt vormen voor een gerichte en gespecialiseerde ondersteuning bij het uitwerken van valorisatietrajecten.**
- **De autonomie die de associaties krijgen om de middelen in te zetten op maat van hun eigen werking en hun strategische doelen, is een belangrijk kenmerk dat ervoor zorgt dat de inspanningen efficiënt gericht zijn en dat de effectiviteit van de inzet van de middelen verhoogt.**
- **Er is geen eensgezindheid, maar de meeste associaties zien een (beperkte) rol voor de hogescholen in het benutten van de IOF-middelen en interfaceactiviteiten**. Om samenwerking een kans te geven, is het belangrijk de inbedding op associatieniveau te behouden en de processen om de hogescholen actief en in een vroege fase te betrekken verder uit te bouwen (bijv. de huidige vertegenwoordiging in de IOF-raad verder aanvullen met regelmatig overleg, informatieverstrekking, expertise ontwikkelen voor noden van hogescholen, etc.).

Evaluatie van de rapportering

- Wat de rapportering betreft, stellen we vast dat deze enerzijds vrij omvangrijk is en dus inspanningen vergt van de associaties om deze samen te stellen, maar anderzijds onvoldoende is om alle relevante aspecten op te volgen.
  - ➔ Aanbeveling opgevolgd door vanaf 2019 met gestandaardiseerde fiches te werken voor financiële rapportering, slaagpercentage en samenstelling IOF-raad.
- Voor het opvolgen van de impact, kan het FRIS-platform een interessante tool worden om op een efficiënte manier resultaatgerichte indicatoren, specifiek gerelateerd aan de IOF, te documenteren.
  - ➔ Aanbeveling opgevolgd door in het IOF-besluit een art 20/1 op te nemen over gedetailleerde FRIS rapportering, als basis voor de associaties om het FRIS-platform consistent en volledig aanvullen en het FRIS-platform steeds verder ontwikkeld wordt om meer indicatoren te kunnen opvolgen. Confidentiële gegevens zijn enkel ten behoeve voor beleidsdoeleinden en worden niet getoond op het publieke FRIS-portaal.

Evaluatie van de financiering

Parameters in de verdeelsleutel

- De huidige zes parameters in de verdeelsleutel zijn als indicatoren beperkt in hun capaciteit om valorisatie te meten en de parameters zouden beter rekening moeten houden met de finaliteit van de middelen, nl. economische en gemengd socio-economische valorisatie.
  - ➔ Aanbevelingen opgevolgd door de gewichten van de 6 parameters in de IOF-sleutel aan te passen evenals de berekeningswijze van Parameter 3 (industriële contractinkomsten) en Parameter 4 (Europese contractinkomsten) te vernieuwen; zo wordt bij P4 ook de inkomsten uit de lopende kaderprogramma in rekening gebracht.

Financieringssysteem

- **Hoewel de** associaties aanhalen dat de competitie tussen hen onderling wordt versterkt omwille van het gesloten enveloppesysteem van de subsidies, en er hierdoor potentieel gemist wordt, blijkt er toch al veel samenwerking tussen hen te zijn op vlakken waar dit relevant is (bijv. rond marktconformiteit, communicatie en visibiliteit, het gezamenlijk oprichten van spin-offs).

  ➔ *Aanbevelingen opgevolgd door voor de 3 kleinste associaties (AUHL, AUHA, UAB) een minimaal percentage van de jaarlijkse IOF-subsidie te garanderen door het percentage in het IOF-besluit vast te leggen.*

Hoogte van de financiering

- Een groeipad voor de IOF-middelen is te verantwoorden in het licht van de toenemende aandacht voor de derde opdracht van de universiteiten[131] en hogescholen (namelijk de maatschappelijke en wetenschappelijke dienstverlening), de toenemende bewustwording van het belang van valorisatie bij de onderzoekers en de stijgende vraag naar ondersteuning die de interfacediensten en IOF-mandaathouders ondervinden. De zelfevaluaties en strategische plannen van de associaties tonen aan dat er nog groeipotentieel is binnen de huidige wetenschappelijke domeinen, maar ook door het betrekken van domeinen uit de sociale en humane wetenschappen en van de expertisedomeinen van de hogescholen, door het stimuleren van de samenwerking tussen de associaties en door het uitbreiden van het aantal en het type IOF-projecten om nog beter aan de verscheiden vraag te voldoen.

  ➔ Aanbevelingen opgevolgd door budgettaire opstap. (zie hoger)

Evaluatie van de interne organisatie

- De IOF-mandaathouders spelen een belangrijke rol in het valorisatiebeleid van de associaties. Bijzonder is dat de meesten ingebed zijn bij de consortia of onderzoeksgroepen en zo aan de basis de cultuur van valorisatie aanwakkeren en de opportuniteiten identificeren en uitwerken. In een aantal associaties zijn er centrale mandaathouders die binnen de interfacediensten (individuele) onderzoekers uit bredere disciplines en interdisciplinaire samenwerking ondersteunen. Een mandaathouder dient een onderzoeksprofiel en businessdeveloperprofiel te combineren, wat ervoor zorgt dat dit schaarse en veel gevraagde profielen zijn. In enkele associaties komt er mede daardoor meer aandacht voor de loopbanen en perspectieven voor deze mandaathouders.
- Wat de IOF-projecten betreft, is er vaak diversificatie naargelang de onderzoeksfase in het valorisatie traject, wat het roadmap-denken (welke stappen volgen en wat moet daarin voorzien worden?) meer en meer ondersteunt. De associaties vullen de inhoudelijke dimensie verschillend in: terwijl er bij de grote associaties veel bottom-up-gedreven gewerkt wordt en projecten worden toegewezen via open oproepen (dus zonder thematische focus), volgen de kleinere associaties wel eerder een cluster- of speerpuntenbeleid dat vermijdt dat de middelen al te zeer versnipperd raken.
- De interfacediensten staan binnen de verschillende associaties in voor de praktische, juridische, en administratieve ondersteuning van alle valorisatieactiviteiten (ook buiten de IOF-projecten) overheen het continuüm gaande van kennistransfer tot en met technologietransfer- en samenwerkingsprojecten met partners en creatie van spin-offs. De interfacediensten zijn telkens zo georganiseerd dat één centrale dienst

de ondersteuning verzorgt. Ze zijn echter nog niet altijd zo goed afgestemd op de noden van de hogescholen.

➔ Aanbeveling door de associaties opgevolgd door, enkele extra centrale businessdevelopers aan te stellen, een loopbaanbeleid voor IOF-mandaathouders /businessdevelopers uit te werken, meer in te zetten op het ondersteunen van de valorisatie binnen de hogescholen….

Evaluatie van de samenwerkingen

- Ondanks het competitieve enveloppesysteem van de financiering zien de verschillende associaties wel de meerwaarde van samenwerking op specifieke domeinen, zoals communicatie, definitie, interpretatie en meetmethode van de parameters, etc. Samenwerking is opgezet onder de koepel van de VLIR, de Vlaamse Interuniversitaire Raad, in de vorm van werkgroepen en via Tech Transfer Offices (TTO) Flanders[132] . Algemeen concluderen we dat er relevante samenwerking is, en voldoende bewustzijn van de opportuniteiten.
- Wat betreft de samenwerking met andere actoren buiten de associaties, hebben de interfacediensten een belangrijke rol als antenne naar het verdere Vlaamse innovatielandschap en de regionale economische ecosystemen. TTO Flanders is vertegenwoordigd in het VLAIO Netwerk (vroeger Vlaams Innovatienetwerk of VIN), waardoor de associaties een rechtstreekse link hebben naar de strategische onderzoekscentra (SOC's), Team Bedrijfstrajecten (vroegere innovatiecentra), sectororganisaties als Essencia en Agoria, etc. Ook in de Vlaamse speerpuntclusters spelen de interfacediensten sinds 2016 een belangrijke rol. Interfacepersoneel of IOF-mandaathouders vertegenwoordigen er diverse onderzoeksgroepen en vormen daarin een belangrijke connectie tussen de universiteiten en de bedrijven. De clusterwerking biedt een kader om aan functionerende Vlaamse ecosystemen te werken met een volwaardige rol van kennisinstellingen (via de interfacediensten), en om aan bedrijven eenvoudiger toegang te geven tot relevante kennis.

Evaluatie van de prestaties, resultaten en impact

Prestaties

- De associaties hebben in het kader van hun autonome implementatie van de IOF-middelen en interfaceactiviteiten elk hun eigen strategische en operationele doelstellingen. Gekoppeld hieraan volgen zij hun werking op met eigen indicatoren, waardoor hier geen geaggregeerde analyse van mogelijk is. Uit de individuele analyses blijkt dat de activiteiten en resultaten wel overeenstemmen met de eigen strategie van de associaties.
- Parameters 3 tot en met 6 van de IOF-verdeelsleutel geven een indicatie van de totale valorisatieoutput (meer dan de valorisatieoutput verbonden aan de IOF) van de associaties. Deze gaan over het algemeen in stijgende lijn, maar er vallen sterke verschillen tussen de associaties te noteren. De AKUL scoort op de outputparameters hoog, omwille van zijn schaal en profiel, inclusief de sterk doorgedreven professionalisering en maturiteit in valorisatieactiviteiten. In de hefbomen worden ook patronen zichtbaar van waar elke associatie meer of minder op inzet.

---

[131] De drie opdrachten van universiteiten en hogescholen zijn in de Codex Hoger Onderwijs bepaald als 1) onderwijs, 2) onderzoek en 3) maatschappelijke en wetenschappelijke dienstverlening, zie https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1023887.html.

[132] https://ttoflanders.be/nl/

Hefbomen en efficiëntie

- **In 2014 genereerde elke euro IOF-subsidie (in alle associaties samen) 4,7 euro aan industriële contractinkomsten (jaarlijks waarde). De hefboom klom tot bijna 6 in 2016.**
- In 2014 was de hefboom met betrekking tot de contractinkomsten uit Europese kaderprogramma's gelijk aan 6,3. Het hefboomeffect is vanaf 2015 veel groter als resultaat van de toegenomen Europese budgetten in KP7 (cf. supra). De associaties konden dan ook in absolute waarde meer middelen uit het Europese Kaderprogramma aantrekken.
- Het hefboomeffect voor de octrooiaanvragen en -toekenningen steeg eveneens tussen 2014-2018. In 2018 heeft parameter 5 een hefboom van 31 per miljoen euro IOF-subsidie bereikt (berekend voor de betreffende referentieperiode).
- Per miljoen euro IOF-subsidie werden er in 2014 2,73 spin-offs opgericht (berekend voor de betreffende referentieperiode). Deze hefboom bleef gedurende de hele evaluatieperiode vrijwel constant.

Impact

- Alle partijen (associaties, geïnterviewde belanghebbenden en het expertenpanel) zijn het er over eens dat de ingezette middelen een grote impact hebben op de wijze waarop valorisatie bij de associaties wordt georganiseerd en op de valorisatie-inspanningen en output. Er is in het bijzonder sprake van een groeiende cultuur van kennisvalorisatie en een groeiend bewustzijn van het belang ervan met een toenemend langetermijndenken. Er is een groei in de IOF-parameters dankzij de ondersteuning verstrekt door IOF-mandaathouders (bijvoorbeeld bij het schrijven van Europese projectvoorstellen) en door de interfacediensten.
- Voor bedrijven hebben de belangrijkste effecten van samenwerking te maken met technologische vooruitgang (nieuwe kennis, nieuwe producten, ontwikkeling van een PoC), evenals met netwerkuitbreiding, op grotere schaal aan onderzoek doen of meer risico nemen in een project dan het bedrijf alleen zou kunnen. Ook stellen we (in een beperkte bevraging) een positieve impact vast op investeringen en op werkgelegenheid in ongeveer de helft van de gevallen (van de bedrijven in de bevraging). Wat omzet betreft, was er een positieve impact in een derde van de gevallen, en werd dit nog verwacht bij nog eens een derde van de gevallen.
- Tot slot hebben de IOF en de interfaceactiviteiten ook een impact op het Vlaams maatschappelijk en economisch weefsel. De VLIR-impactstudie (2017)[133] suggereert een belangrijke bijdrage van de associaties in het algemeen in termen van toegevoegde waarde en werkgelegenheid in Vlaanderen. Sectoren geven verder aan dat het IOF-instrument zorgt voor de verdere uitbouw van het ecosysteem en bijdraagt tot het bewerkstelligen van een lokale verankering van R&D-bedrijven. Op die manier draagt het ook verder bij aan werkgelegenheidscreatie bij Vlaamse (vestigingen van) ondernemingen.

BRON: Evaluatie 2018 uitgevoerd door Idea Consult.

133 http://www.vlir.be/media/docs/impact/VLIR%20Economic%20Impact%20Report%2011Dec17.pdf

42.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Het doel voor het inzetten van middelen voor de Industriële Onderzoeksfondsen (IOF) en de interfaceactiviteiten bij de associaties (universiteiten en hogescholen) is te helpen om de academische kennis (en praktijkgerichte kennis van de hogescholen) te valoriseren in maatschappelijke en/of industriële toepassingen.

Technologietransfer vormt de schakel tussen academisch onderzoek en bedrijfswereld. Voor het promoten van hun vindingen en het zoeken van partners is er de TTO-Flanders website: *https://ttoflanders.be/nl/*, waar de linken naar de techtransfer offices van de 5 Vlaamse associaties, de lijst van businessdevelopers en samenwerkingsopportuniteiten via hun technologieaanbod met de contactpersonen *Technologie-aanbod | TTO Flanders - Technology Transfer Offices* zijn samengebracht.

Het FRIS Onderzoeksportaal biedt u een unieke kijk op het publiek gefinancierd onderzoek in Vlaanderen.

IOF-projecten en IOF-mandaten: *Zoeken | FRIS onderzoeksportaal (researchportal.be)*

Samenwerken: *https://researchportal.be/nl/op-zoek-naar-een-vlaamse-partner-om-samen-onderzoek-te-voeren-0*

Meerdere mijlpalen kenmerken een valorisatietraject nl. het octrooieren (of andere vormen) ter bescherming van intellectuele eigendomsrechten, het oprichten van spin-offs, de ontwikkeling van netwerken met het bedrijfsleven ter bevordering van het uitvoeren van industrieel contractonderzoek en/of samenwerken in onderzoeksprojecten, waaronder de Europese Kaderprogramma's KP7 en Horizon 2020, enz….. Deze mijlpalen zijn parameters (P) van de IOF-sleutel voor de verdeling van de IOF-subsidie over de 5 associaties.

In onderstaande tabel geven de cijfers de prestaties van de 5 associaties samen (AKULeuven, AUGent, AUHAntwerpen, UABrussel, AUHLimburg) (de begunstigden van de IOF en interfaceactiviteiten subsidie) weer voor deze output indicatoren voor de voorbije periode van vijf jaar 2015-2019 (en 2010-2014), waaruit duidelijk blijkt dat er een **zeer positieve evolutie is in de cijfers, daar ze allen een toename weergeven van:**

- 12,1% stijging van de inkomsten uit deelname aan de Europese Kaderprogramma's H2020 status okt 2020 t.o.v. KP7, dat nu 714.231.905 euro bedraag;
- 17,5% stijging van de Industriële contractinkomsten van 2019 t.o.v. 2015, dat nu 177.356.202 euro bedraagt;
- 61,3% stijging van de aantal octrooi aanvragen x 0,5 en octrooi toekenningen x 1 in de periode 2015-2019 t.o.v. de periode 2010-2014, dat nu 1349,5 bedraagt.

- 56,9% stijging van de aantal opgerichte spin-offbedrijven (met eigen intellectuele eigendom als basis) in de periode 2015-2019 t.o.v. de periode 2010-2014, dat nu 113 bedraagt.

Hieruit blijkt de sterke hefboomwerking van de IOF en interfaceactiviteiten subsidie.

Tabel 1.5.1: Prestaties van de 5 associaties samen (AKULeuven, AUGent, AUHAntwerpen, UABrussel, AUHLimburg)

		2015	2019	Toename
P3	industriële contractinkomsten	150.967.957	177.356.202	**17,5%**
		KP7 (einde)	H2020 (okt2020)	
P4	Deelname Europese Kaderprogramma's	637.375.407	714.231.905	**12,1%**
		2010-2014	2015-2019	
P5	Octrooien: aantal aanvragen x 0,5 en toekenningen x 1	836,5	1349,5	**61,3%**
P6	spin-offbedrijven	72	113	**56,9%**

Onderstaande tabellen geven meer gedetailleerde cijfers per IOF-parameter en per associatie weer:

Tabel 1.5.2.: P3: industriële contractinkomsten (2015-2019)

	2015	2016	2017	2018	2019	aandeel %
AKULeuven	94.085.726 €	95.940.969 €	91.173.073 €	82.860.803 €	95.573.846 €	56
AUHLimburg	2.780.248 €	3.247.661 €	2.596.744 €	3.490.828 €	4.021.236 €	2
AUHAntwerpen	9.576.311 €	11.682.081 €	10.971.043 €	17.789.890 €	15.008.691 €	8
AUGent	36.859.214 €	40.594.912 €	44.733.714 €	45.581.768 €	50.191.718 €	27
UABrussel	7.666.458 €	10.146.330 €	10.637.965 €	16.840.533 €	12.560.711 €	7
Totalen	**150.967.957 €**	**161.611.952 €**	**160.112.539 €**	**166.563.822 €**	**177.356.202 €**	100

1° Contractonderzoek vennootschappen (incl. overhead, excl. BTW)
Contractonderzoek privésector met IWT/VLAIO-steun
2° Inkomsten uit klinische studies
3° Inkomsten uit licenties
4° Strategische Onderzoekscentra
5° Inkomsten verworven door UZ (enkel industr. contractinkomsten)

Tabel 1.5.3.: P4: Deelname Europese Kaderprogramma's (2013-2019) - berekening IOF-sleutel 2021 (combinatie KP7 en H2020)

Associatie	**AKU Leuven**	**AUHAntwerpen**	**AUGent**	**AUHLimburg**	**UABrussel**	**Totaal**
Deelnametoelage bedrag	**345.772.752 €**	**98.848.125 €**	**223.447.978 €**	**15.195.638 €**	**86.333.065 €**	**769.597.558 €**
Aandeel P4 (IOF-sleutel)	44,93%	12,84%	29,03%	1,97%	11,22%	100,00%

Referentiegegevens KP7 :
Initieel budget voorzien : 54 miljard euro
Totaal besteed bij afsluiten KP7: 44,9 miljard euro
Besteed in Vlaanderen : 1.124.960.000 euro (2,4% KP7)
Besteed aan de associaties : 637.375.407 euro (1,4% KP7) (56,7% van Vlaamse KP7 aandeel)

Referentiegegevens KP Horizon 2020 :
Initieel budget voorzien : 74.828,3 miljoen euro
Totaal besteed tot 8/10/2020 (nog niet afgesloten) : 61.555 miljoen euro
Besteed in Vlaanderen tot 8/10/2020 : 1.649,5 miljoen euro (2,6 % KP Horizon 2020)
Besteed aan de associaties tot 8/10/2020 : 714.231.905 euro (0,95 % KP Horizon 2020) (43,3% van Vlaamse KP Horizon 2020 aandeel)

Tabel 1.5.4.: P5: Octrooien brongegevens voor IOF-sleutel 2021

2015-2019	**AKU Leuven**	**AUHLimburg**	**AUHAntwerpen**	**AUGent**	**UABrussel**	**totaal**
Aantal aanvragen	**299**	**16**	**64**	**208**	**86**	**673**
% aantal aanvragen	44%	2%	10%	31%	13%	100%
Aantal toekenningen	**475**	**20**	**68**	**348**	**102**	**1013**
% aantal toekenningen	47%	2%	7%	34%	10%	100%

Tabel 1.5.6.: Evolutie P5: octrooien

2010-2014	AKU Leuven	AUHLimburg	AUHAntwerpen	AUGent	UABrussel	Totaal
Aantal aanvragen x 0,5 en toekenningen x 1	**454**	**28,5**	**31**	**253**	**70**	**836,5**
aandeel (%)	54,3	3,4	3,7	30,2	8,4	100
2015-2019	**AKU Leuven**	**AUHLimburg**	**AUHAntwerpen**	**AUGent**	**UABrussel**	**Totaal**
Aantal aanvragen x 0,5 en toekenningen x 1	**624,5**	**28**	**100**	**452**	**145**	**1349,5**
aandeel (%)	46,3	2,1	7,4	33,5	10,7	100

Tabel 1.5.7.: Evolutie P6: spin-offbedrijven

2010-2014	AKU Leuven	AUHLimburg	AUHAntwerpen	AUGent	UABrussel	Totaal
aantal	**19**	**5**	**14**	**24**	**10**	**72**
aandeel %	26,39	6,94	19,44	33,33	13,89	100,00
2015-2019	**AKU Leuven**	**AUHLimburg**	**AUHAntwerpen**	**AUGent**	**UABrussel**	**Totaal**
aantal	**35**	**7**	**12**	**43**	**16**	**113**
aandeel %	30,97	6,19	10,62	38,05	14,16	100,00

42.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

DOELMATIGHEID

Zie ook punt 1.4 : deel Hefbomen en efficiëntie

A. Specifiek IOF en interfaceactiviteiten van de 5 associaties

- Om efficiëntie te meten, worden de resultaten (berekend over de betreffende referentieperiode) tegenover de middelen (subsidies) gezet, zoals hierboven al vermeld. Hieruit blijkt dat de IOF-middelen op vlak van valorisatie-output een hefboomeffect teweegbrengen. Bovendien is deze hefboom toegenomen over de periode 2014-2018, wat de bevinding bevestigt dat valorisatie meer en meer draagvlak wint binnen de associaties en dat deze zich hier steeds scherper op organiseren.

- **In 2014 genereerde elke euro IOF-subsidie (in alle associaties samen) 4,7 euro aan industriële contractinkomsten (jaarlijks waarde). De hefboom klom tot bijna 6 in 2016.**
- In **2014** was de **hefboom** met betrekking tot **de contractinkomsten uit Europese kaderprogramma's** gelijk aan **6,3**. Het hefboomeffect is **vanaf 2015 veel groter** als resultaat van de toegenomen Europese budgetten in KP7 (cf. supra). De associaties konden dan ook in absolute waarde meer middelen uit het Europese Kaderprogramma aantrekken.

- Het hefboomeffect voor de **octrooiaanvragen en -toekenningen** steeg eveneens tussen **2014-2018**. In 2018 heeft parameter 5 een **hefboom van 31 per miljoen euro IOF-subsidie** bereikt (berekend voor de betreffende referentieperiode).
- Per **miljoen euro IOF-subsidie** werden er in **2014 2,73 spin-offs** opgericht (berekend voor de betreffende referentieperiode). Deze hefboom bleef gedurende de hele evaluatieperiode vrijwel constant.

BRON: Evaluatie 2018 uitgevoerd door Idea Consult.

B. Impact van alle Vlaamse universiteiten samen, over alle financieringsinstrumenten heen, hefboom 6 naar Vlaamse economie:

Zie studie "The Economic Contribution of the Flemish Universities[134]" van BiGGAR Economics uit 2017 uitgevoerd in opdracht van de VLIR. De conclusie hier is dat iedere euro van publieke middelen gegeven aan de Vlaamse universiteiten, omgezet worden in 6 euro aan winst voor de Vlaamse economie.

https://vlir.be/publicaties/impactstudie/

C. Brochure (2020) alle Vlaamse universiteiten samen: *"Van Idee naar Impact: samen innoveren voor een betere samenleving – Hoe de vijf Vlaamse universiteiten samen het verschil maken"*

https://vlir.be/publicaties/van-idee-naar-impact/

*De Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) publiceerde de **brochure Van idee naar impact: samen innoveren voor een betere samenleving – Hoe de vijf Vlaamse universiteiten samen het verschil maken**, een realisatie van de VLIR-werkgroep Technology Transfer Offices (TTO) en TTO Flanders. Deze bloemlezing bundelt 45 succesverhalen van universitaire innovaties die een antwoord bieden op concrete uitdagingen voor onze samenleving. Het onderzoek aan onze universiteiten genereert voortdurend nieuwe kennis, verruimt de kennisbasis en draagt zo rechtstreeks bij tot de innovatiekracht en het economisch potentieel van Vlaanderen. Onze knappe koppen zetten in op onderzoek dat de samenleving beter maakt, ze leggen de basis voor innovatieve producten en diensten die het dagelijks leven van mensen verbeteren en aangenamer maken.*

Deze publicatie presenteert voorbeelden van innovaties in zeven verschillende domeinen: Gezondheidszorg, Energie, Voeding & landbouw, Mobiliteit, Circulaire economie, Slimme steden, Cultuur & samenleving. Daarnaast toont het ook hoe onze universiteiten de krachten hebben gebundeld om de COVID-19 crisis aan te pakken. De 45 voorbeelden zijn het resultaat van projectmatige of structurele samenwerkingsverbanden tussen universiteiten en bedrijven, van onderzoek in opdracht van bedrijven en overheden of van een transfer van onderzoeksresultaten via licenties en spin-offs.

D. Brochure (2020) alle Belgische universiteiten samen: *"Telling stories of impact: How university research and innovation make a difference"*

https://vlir.be/publicaties/telling-stories-of-impact/

De VLIR en CRef (Conseil des Recteurs, de tegenhanger van VLIR in de Franstalige Gemeenschap) hebben de handen in elkaar geslagen om een brochure uit te geven die wil duidelijk maken hoe de universiteiten in België het verschil maken in onderzoek en innovatie.

---

134 *file:///C:/Users/vermanel/Downloads/Publicaties-impactstudie-rapport-VLIR-Economic-Impact-Report-11Dec17%20(1).pdf*

De brochure toont aan de hand van verschillende casestudies hoe de universiteiten het Europese onderzoeks- en innovatiebudget gebruiken om impact te creëren op alle mogelijke vlakken: jobcreatie en economische groei, welzijn, onderzoekscarrières, enz. Dit zowel op nationaal als op Europees niveau.

De **brochure wil de Belgische vertegenwoordigers in de EU verder aansporen om in de context van het Meerjarig Financieel Kader te blijven pleiten voor verdere investeringen in kennis en innovatie, als fundering voor een welvarende toekomst van Europa**.

Doelmatigheid verhogen:

Onderstaande voorstellen reiken verder dan de beleidsmaatregel en hebben betrekking tot de hele academische context en synergie met de bedrijfswereld en maatschappij :

- Verder de samenwerkingen stimuleren en interactie verhogen tussen alle actoren van de quadrupel helix, zodat er spontane kruisbestuivingen kunnen ontstaan.
- Communicatie over de onderzoeksresultaten en innovaties verhogen via o.a. publieksevenementen die breed toegankelijk zijn.
- Naast de huidige excellentie indicator van aantal "peer reviewed gepubliceerde artikels in wetenschappelijke tijdschriften" een indicator "communicatie van de resultaten naar niet-peers uit andere sectoren en quadruple helix segmenten" toevoegen. Dit laatste is essentieel om interdisciplinaire innovatie verder te stimuleren.
- In de academische en praktijkgerichte opleidingen "het leren consulteren van de patentendatabanken, nationale research databanken bv *https://researchportal.be/nl* en internationale databanken" als verplicht vak opnemen, zodat er beter kan voortgebouwd worden op bestaande kennis, die waar ook ter wereld beschikbaar is. Te meer in de context van "Open Data" die nu volop wordt voorbereid is deze vaardigheid essentieel, niet enkel voor de afgestudeerden die in het academisch onderzoek hun carrière uitbouwen, maar evenzeer voor de afgestudeerden die in de bedrijfswereld of maatschappelijke dienstverlening geconfronteerd worden met concrete problemen waar innovatieve oplossingen voor nodig zijn. Als zowel de actoren die het probleem vaststellen, als de potentiële oplossing bieders in de toekomst over de vaardigheden beschikken om enkele stappen meer naar elkaar toe kunnen zetten dan nu het geval is, ligt de weg voor meer doeltreffende innovatie open.
- Voor het beleid is het een interessante oefening om het volgende in kaart te brengen: Voor elk valorisatietraject met economische of gemengd economisch-maatschappelijke (of maatschappelijke) return, de historische puzzel te leggen van welke financieringsinstrumenten werden ingezet voor de onderzoeks-projecten die hebben bijgedragen tot de valorisatie.

42.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Evaluatie 2018

Rapport Internationaal expertenpanel, bijlage bij het evaluatierapport.
Het internationaal expertenpanel was samengesteld als volgt:

- Ms. Ariane Andres, Nestlé Research Center, Switzerland
- Mr. Tom Flanagan, University College Dublin, Ireland
- Mrs. Karen Laigaard, University of Copenhagen, Denmark
- Mrs. Hester Tak, Gunn & Twynmore, Netherlands.

Panel Report summary conclusion :
"The expert panel was impressed overall by the IOF funding model and the care taken by the Flemish government and the university associations to ensure that the IOF is impactful."

Hun antwoord op onderstaande vraag was:
From your experiences, how do you compare these instruments with other instruments or measures in the international context?
*To our knowledge**, this instrument is unique in the international context**, in its approach, the autonomy given to university associations, and the fact that it **combines funding for professional staff on one hand (IOF mandate holders and TTO personnel) and for projects on the other hand**. While we are aware of government funding schemes in several countries (such as UK, Ireland, Netherlands, Denmark) that promote university-industry collaborations and the valorisation of university research, we are not aware of any funding scheme that is structured in the same way as the IOF funding. **We find the IOF very valuable in this unique approach.***

42.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Voor zover wij weten, zijn er geen wetenschappelijke studies specifiek over de instrumenten Industriële Onderzoeksfondsen en interfaceactiviteiten. Onze (management)ervaring aangevuld met de informatie uit de vijfjaarlijkse evaluaties (zie hoger), de jaarlijkse rapportering, de publicaties over de impact van de universiteiten en de brochures met concrete realisaties verschaffen ons het inzicht dat de instrumenten Industriële Onderzoeksfondsen en interfaceactiviteiten een cruciale sleutel zijn voor het behalen van de TOP 5 positie als Europese Innovatieve regio, waarvoor VARIO adviezen heeft uitgewerkt.

Het VARIO drieluik: 1ste Advies 10: selecteert VARIO vijf Innovatieve benchmarklanden en -regio's voor Vlaanderen. 2de Advies 13: biedt een kwaliteitsvolle set van 20 kernindicatoren om onze vooruitgang op te volgen. 3de Advies 14: gaat dieper in op zeven zwakke schakels in het Vlaamse innovatiesysteem die de komende tien jaar prioritair zijn om het systeem op een hoger plan te brengen

ADVIES 10: Innovatieve benchmarklanden en -regio's voor Vlaanderen (maart 2020)
ADVIES 10: Innovatieve benchmarklanden en -regio's voor Vlaanderen | VARIO
Op vraag van minister-president Jan Jambon en minister van Economie en Innovatie Hilde Crevits (januari 2020) selecteert **VARIO vijf benchmarklanden - Zwitserland, Zweden, Finland, Denemarken en Nederland, en zeventien benchmarkregio's**. De benchmarkregio's bevinden zich in Scandinavië - 2 in Zweden, 1 in Finland, 1 in Denemarken, en in de Blauwe Banaan - 7 in Zwitserland, 4 in Duitsland, 2 in Nederland.

Alhoewel Vlaanderen zich in de Blauwe Banaan bevindt, een uitgestrekte megapolis van Wales tot in Noord-Italië, is Vlaanderen op dit moment nog 'Sterke Innovator+'. Dit is een categorie in het Regionaal Innovatie Scorebord (RIS2019) net onder de Innovatieleiders.

ADVIES 13: Een kwaliteitsvolle set indicatoren voor wetenschap en innovatie (juli 2020)
https://www.vario.be/sites/default/files/documents/2020_JULI_VARIO_ADVIES_NR_13_INDICATORENSET%20VOOR%20W%20EN%20I.pdf
Op vraag van minister-president Jan Jambon en minister van economie en innovatie Hilde Crevits stelde VARIO een set van strategische beleidsindicatoren samen, die toelaten op een objectieve en transparante manier te monitoren hoe Vlaanderen presteert op het vlak van wetenschap en innovatie, en de positie van onze regio op internationaal vlak in kaart kan brengen. De tool bestaat uit **20 kernindicatoren** die samen de **kritische succesfactoren** en daaraan gekoppelde doelstellingen zo goed mogelijk weerspiegelen. Voor een correct gebruik en interpretatie van indicatoren, geeft VARIO ook een aantal aanbevelingen mee.

VARIO ADVIES 14: Naar de top van kennis- en innovatieregio's in 2030 (juli 2020)
https://www.vario.be/nl/publicaties/advies-14-naar-de-top-van-kennis-innovatieregio%E2%80%99s-2030
Ondanks de hoge O&O-uitgaven (2,9% van het BBPR) bevindt Vlaanderen zich op een 40ste plaats in het Regionale Innovatie Scoreboard (RIS-2019). Daarmee blijft Vlaanderen in de categorie Sterke Innovator. De lat moet hoger. Om aansluiting te vinden bij de Europese innovatieleiders dient Vlaanderen de komende tien jaar te focussen op zeven zwakke schakels in het innovatiesysteem: (1) de tekorten in STEM, (2) levenslang leren, (3) ambitieus ondernemen, (4) de regionale impact van de O&O-investeringen, (**5) een geïntegreerde visie op innovatie**, (6) hightech export, **(7) een efficiënt en doeltreffend innovatiebeleid**… Met oog op de economische relance formuleert VARIO ook maatregelen voor de korte termijn.

42.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het wetenschaps- en innovatiebeleid van de universiteiten en hogescholen (onderwijs- en kennisinstellingen) in de Vlaamse gemeenschap is een bevoegdheid op het Vlaams niveau.
Er zijn geen argumenten voor een bevoegdheidsherverdeling naar federaal niveau noch om verder te decentraliseren.

42.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In België/Vlaanderen is de overheid al eeuwen lang de (co-)financierder van hoger onderwijsinstellingen (universiteiten en hogescholen), initieel enkel voor hun onderwijs- en onderzoeksopdracht en meer recent voor hun nieuwe valorisatie- en dienstverleningsopdracht. De hoger onderwijsinstellingen zijn voor hun primaire activiteiten 'non-profit' instellingen en voeren ten dienste voor de overheid en de brede maatschappij taken uit ter realisatie van de beleidsdoelstellingen onderwijs, onderzoek, dienstverlening en valorisatie.

Voor de ondersteuning van de valorisatieactiviteiten startte de Vlaamse overheid eind jaren '90 met de subsidie voor interfaceactiviteiten, zodat elke universiteit volgens hun behoefte een eigen interfacedienst kon opstarten, naar het voorbeeld van KULeuven die al in 1972, op eigen initiatief LRD hadden opgericht.

De subsidie voor Industriële Onderzoeksfondsen is door de Vlaamse overheid geïnitieerd in 2014 om onderzoek te financieren in de hogere TRL-niveaus (dat voortbouwt op fundamenteel onderzoek met resultaten in lagere TRL-niveaus) maar dat qua economische return nog veel onzekerheid heeft en dus veel risicokapitaal vraagt, waarin de privé sector nog niet kan en wil in investeren.

Voor de private sector moet wetenschappelijk onderzoek op korte of middellange termijn economische return genereren, dus 'winstgevend' zijn, wil het bedrijf kunnen overleven.

Voor het verkrijgen van voldoende onderzoekergedreven én excellent onderzoek waarin op lange termijn kan gewerkt worden en de onderzoeker voldoende innovatieve vrijheid krijgt, alsook waar duurzame structuren voor interfacedienstverlening uitgebouwd kunnen worden ter ondersteuning van de valorisatie van de resultaten van alle onderzoekers en disciplines aan de Vlaamse hoger onderwijsinstellingen, is het noodzakelijk dat de overheid de taak van financierder ter harte neemt en een voldoend groeiend budget blijft voor voorzien in de begrotingen.
Voor specifieke opdrachten in interfacedienstverlening wordt er privé expertise ingehuurd.

Samenwerking met bedrijven en private investeerders:
Er dient hier wel opgemerkt dat de interfacediensten, IOF-mandaathouders en de onderzoeksgroepen nauw samenwerken met bedrijven (zie antwoord op vraag 1.5) in de onderzoeksprojecten met hoger TRL-niveau, het vermarkten van patenten en andere intellectuele eigendom via bv licenties en het opzetten van de spin-offs. Eveneens wordt er beroep gedaan op externe risico-kapitaalverstrekkers en hebben de universiteiten onderling ook risicokapitaal en zaaifondsen opgericht met meerdere partijen bv voegere Qbic I en huidig Qbic II, Gemma-Frisius-fonds in KU Leuven (samen met KBC en BNP Paribas Fortis) ,…
LRD (KU Leuven) participeert ook in een aantal belangrijke hightech investeringsfondsen (zoals Capricorn, Vesalius, Fund+, V-Bio Ventures Fund, Smile Invest, Essenscia Innovation Fund en imec.xpand) en CD3, het Centre for Drug Design & Discovery in samenwerking met het European Investment Fund. Hierbij wordt tevens nauw samengewerkt met overheidsinitiatieven zoals PMV & LRM. Het Innovation Fund (KULeuven, UAntwerpen en UGent) het eerste Belgische investeringsfonds voor innoverende projecten in de chemie en life sciences .

42.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

- Momenteel, voorjaar 2021, voert Audit Vlaanderen een procesaudit uit voor het dossier IOF en interfaceactiviteiten; mochten uit deze procesaudit aanbevelingen ter optimalisatie voortkomen, zullen we deze ter harte nemen.
- De beheerskosten bij het Departement EWI (en VLAIO) zijn klein gezien de erg beperkte personeelsinzet voor de opvolging van IOF en interfaceactiviteiten. (zie hoger). De 6 parameters van de IOF-sleutel zijn belangrijke KPI's om de valorisatie output te meten en het innovatiebeleid te voeden. Indien we een eenvoudigere methode dan de huidige IOF-sleutel voor verdeling van de IOF-middelen zouden gebruiken, dan nog dienen de KPI's jaarlijks berekend te worden via de arbeidsintensieve werkwijze om de beleidsinformatie aan te leveren.
- Digitalisering: bij de recentste wijzigingen van het IOF-besluit in 2019 (zie art. 20/1) , werd de scope voor het aanleveren van metadata van onderzoek en innovatie aan het FRIS-portaal uitgebreid. Deze geautomatiseerde aanlevering van informatie aan het FRIS-portaal zal leiden tot kwaliteitsverhoging van de aangeleverde data en bijhorende monitoring, alsook efficiëntiewinsten door gestandaardiseerde financiële rapportering en verrijking van de beleidsinformatie, waarvan een gedeelte ook real-time publiek beschikbaar wordt voor alle geïnteresseerden. Ook voor de samenstelling van de IOF-raad is er nu een digitaal sjabloon opgesteld waarin de inhoud automatisch wordt getoetst aan de regelgeving en de controle hiervan niet langer manueel dient uitgevoerd te worden .

42.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De instrumenten Industriële Onderzoeksfondsen en interfaceactiviteiten bouwen voort op de resultaten van fundamenteel onderzoek, welke worden gefinancierd met de instrumenten zoals het Bijzonder Onderzoeksfonds (BOF) via Departement EWI, de financiering voor fundamenteel onderzoeker en strategisch basisonderzoek en infrastructuren via FWO-Vlaanderen. Daarnaast gaat het hand in hand met de financiering via VLAIO voor innovatie- en onderzoeksprojecten waarbij bedrijven betrokken zijn, zoals TETRA, COOCK, Blikopener, Speerpuntclusters,… alsook de Baekeland- en Innovatiemandaten. Daarnaast is er nog de Europese financiering via de meerjarige Kaderprogramma's waarvoor IOF-financiering als 'opstap naar' en' hefboom voor' werkt.

42.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De periodiciteit van de algemene beleidsevaluatie van IOF en interfaceactiviteiten is bepaald in het W&I-decreet (art. 59) en het IOF-besluit (art.21.§1) als een 5-jaarlijkse cyclus, steeds voor het verstrijken van de lopende strategische plannen.

De strategische en operationele doelstellingen van de associaties in de strategische plannen lopen ook over een periode van 5 jaar. Een kortere periodiciteit van evalueren is weinig aangewezen omdat doelstellingen toch een minimale periode nodig hebben alvorens deze gerealiseerd zijn en nieuwe maatregelen geïmplementeerd worden.

Voor de evaluatie van IOF en interfaceactiviteiten wordt de evaluatieprocedure van de evaluatiecel van het Departement EWI gevolgd. Voor de uitvoering wordt een consultant ingeschakeld. Bij de uitvoering van de evaluatie worden verschillende onderzoeksmethodes gebruikt bv. benchmark, internationaal expertenpanel, bibliometrische analyse, deskstudie, interviews, schriftelijke bevraging zoals een zelfevaluatie en toekomstvisie, ...).
De recentste vernieuwing in de evaluatieprocedure bij Departement EWI is de 'systeemevaluatie', waarbij meerdere beleidsinstrumenten als geheel worden geëvalueerd in functie van de beleidsdoelstelling(en).

Aanbeveling:
Tot nu toe werd er in de evaluaties weinig aandacht besteed aan het **aspect 'MENS' in de onderzoeksorganisatie**, nl. het personeelsbeleid dat wordt in gezet om de gewenste resultaten te bereiken kwam niet of nauwelijks aan bod.
Excellent personeelsbeleid vormt het fundament van een excellente onderzoeksorganisatie/regio die de ambitie van de top 5 kan bereiken.
In het kader van innovatie is implementatie van een beleid rond 'gender, diversiteit en inclusie' van cruciaal belang om duurzaam tot de 'top van innovatieve entiteiten' te kunnen bereiken.

42.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De effecten van een vermindering van budget van 15% voor IOF en interfaceactiviteiten heeft zowel op korte, middellange als lange termijn een grote impact. Alsook een terugval in het bereiken van de 3% norm, waardoor Vlaanderen in de Europese ranglijst verder wegzakt, i.p.v. het streven naar de -TOP 5 regio's van Europa, de ambitie van het regeerakkoord.

Op **korte termijn** betekent dit dat er binnen de associaties jaarlijks minder IOF-projecten kunnen toegekend worden en bepaalde valorisatie opportuniteiten niet tijdig kunnen gefinancierd worden om de laatste stap in het valorisatietraject te doorlopen. Hierdoor dreigen de instellingen inkomsten te mislopen, niet enkel via de verkoop van licenties en het opstarten van spin-offs, maar ook via de belangrijke sterke hefboom van IOF-onderzoek (hoger TRL) voor het aantrekken van externe financiering uit bv Europese Kaderprogramma's enz…
Door de extra middelen van de budgettaire opstap in 2019, hebben de associaties het aantal IOF-mandaathouders / businessdevelopers uitgebreid waardoor, naast de reeds bestaande ondersteuning van hun specifieke sterke onderzoeksconsortia, nu ook de centrale

valorisatiedienstverlening naar alle niet-consortia gerelateerde kennisdisciplines werd versterkt alsook de uitbouw van de dienstverlening naar de hogescholen toe. Een vermindering in budget voor interfaceactiviteiten en IOF zal onmiddellijk een effect hebben op verlagen van het personeelsbestand, met ontslagen tot gevolg en een beperktere ondersteuning van de onderzoekers bij hun valorisatietraject.

Op **middellange termijn** betekent dit dat de universiteiten minder wetenschappelijke samenwerkingen met andere onderzoeksgroepen en bedrijven zullen uitvoeren en daaruit ook beperktere onderzoeksresultaten realiseren, wat leidt tot minder patenten en opgerichte spin-offs voor hun instelling en dus hun inkomstenbron hypothekeert.

Op individueel niveau maakt dit dat onderzoekers en/of businessdevelopers aan de universiteiten en hogescholen met een excellent track record en innovatief onderzoeksplan en/of valorisatie record, beperkter IOF-middelen kunnen verkrijgen en ze opzoek moeten naar alternatieven. Wanneer deze middelen niet beschikbaar zijn binnen de context van de Vlaamse academische wereld, kan het zijn dat deze top onderzoekers en businessdevelopers besluiten om de Vlaamse academische wereld te verlaten en uitwijken naar andere organisaties of zelf naar het buitenland, de zogenaamde “brain drain” route kiezen.

Wanneer deze besparingen lange tijd aangehouden zouden worden wordt de impact op **langere termijn** structurele verloedering van de Vlaamse onderzoeksinfrastructuur, omdat er onvoldoende middelen zijn voor de operationele kost onderzoekers en onderzoeksprojecten. De ambitie van het regeerakkoord om Vlaanderen tot de -TOP 5 regio’s van Europa te brengen, zal dan een droom blijven die onbereikbaar blijkt…..

42.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina’s):

Bij de hogescholen zijn er nog andere instrumenten die aansluiten bij valorisatie, maar naar kmo’s en maatschappelijke actoren meer laagdrempeliger zijn dan IOF:

- Blikopener – via VLAIO
  Blikopener
  Blikopener: hogescholen, partners in innovatie | Agentschap Innoveren en Ondernemen (vlaio.be)
- PWO-subsidie voor Praktijk gericht wetenschappelijk onderzoek – via Departement Onderwijs en Vorming.

///

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

///

Titel van het beleidsinstrument: REGenerative MEDicine crossing Borders

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[135]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
73. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
74. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

43 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[135] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

43.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

RegMed XB (REGenerative MEDicine crossing Borders) is een Vlaams – Nederlands samenwerkingsverband rond regeneratieve geneeskunde. In RegMed XB werken Nederlandse en Vlaamse kennisinstellingen, universiteiten, academische ziekenhuizen, gezondheidsfondsen en bedrijven - ondersteund door regionale en nationale overheden - samen aan nieuwe oplossingen voor patiënten met diabetes, nierziekten en artrose.

De doelstellingen van het RegMed XB platform zijn vooral de uitbouw in een **publiek-private partnerschap** in Nederland en Vlaanderen om het nieuwe domein van de regeneratieve geneeskunde te ontwikkelen met een **industriële dimensie**. RegMedXB is gebaseerd op drie types activiteiten: excellent wetenschappelijk onderzoek, publiek-private samenwerking en business development en acceleratie. De ambitie is om binnen de 10 jaar een grensoverschrijdend virtueel instituut/ platform met meer dan 500 onderzoekers en een budget van 250 miljoen euro te ontwikkelen dat koploper is in regeneratieve geneeskunde in Europa, niet alleen op vlak van wetenschappelijk onderzoek, maar ook op vlak van valorisatie. RegMed XB wil het centrum worden van een goed draaiend ecosysteem dat de creatie van een nieuwe innovatieve, industriële sector katalyseert door de oprichting van startups en het bijeenbrengen van bestaande bedrijven met topwetenschappers in dit domein in een vroeg stadium van het onderzoek. Er werd vooropgesteld dat dit zal leiden naar innovatieve behandelingen voor een aantal aandoeningen, die vooral ook betaalbaar zullen zijn voor de maatschappij voor de juiste patiënten.

RegMed XB werd opgericht in Nederland als een onafhankelike legale entiteit. Vlaanderen werkt hierin mee als een volwaardige partner met vertegenwoordiging in de Supervisory Board en Scientific Board. Vlaamse actoren kunnen in de verschillende toepassingsdomeinen een essentiële bijdrage leveren, zoals op het gebied van vascularisatie van weefsels in de onderzoekslijn nierlijden en voor de ontwikkeling van biologische gewrichten in de onderzoekslijn artrose.

In een eerste fase (2017-2018) participeerde Vlaanderen in twee pioniersprojecten, met name BIO-JOINT en BIO-KIDNEY, die respectievelijk uitgevoerd worden door KU Leuven en KU Leuven-VIB. In 2018 werd in een tweede fase een extra moonshot toegevoegd voor ORBIT, een geïntegreerd weefselproductieplatform om functionele, levende weefsels/organen te ontwikkelen wat het hele veld van regeneratieve geneeskunde ten goede zal komen.

43.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

In 2017 werd 4 mio euro toegekend aan Regmed voor de uitvoering van de moonshot BioJoint en Biokidney. Vanaf 2018 werd recurrent 3 mio euro in de begroting ingeschreven voor RegMed XB participatie. In 2018 ging opnieuw 1 mio euro naar respectievelijk BioJoint en BioKidney en werd 1 mio euro toegekend voor de ontwikkeling van ORBIT. In 2019 en 2020 werden geen

budgetten toegekend aan RegMed XB. In 2021 werd opnieuw 3 mio Euro in de begroting voorzien voor de continuering van de drie lopende moonshots.

Er wordt ongeveer 0,1 VTE besteedt aan dit dossier: nota's VR opmaken, overeenkomsten opstellen en indienen, jaarverslagen nakijken, financieringsvragen en infrastructuurvragen bekijken en adviseren, enz.

43.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

RegMed XB geeft invulling aan de intenties van de Nederlandse en Vlaamse regering om sterker samen te werken op gebied van een aantal high-tech thema's. Naar aanleiding van de Vlaams-Nederlandse topontmoeting in Gent op 7 november 2016 tussen de respectievelijke minister-presidenten en een aantal leden van hun regeringen, werd door Minister Muyters en Staatssecretaris Van Dam goedkeuring gegeven aan de versterking, verbreding en verdieping van de high tech-samenwerking op zes innovatieve samenwerkingsthema's tussen wetenschappers en bedrijven. Eén van de thema's focust op levenswetenschappen en gezondheid, en in het bijzonder op de ontwikkeling en industrialisatie van regeneratieve geneeskunde (RG).

Er wordt verwacht dat RG zal bijdragen aan duurzame zorg, omdat de ontwikkelde technologieën typisch minimaal invasief zullen zijn, sneller zullen doen revalideren, orgaandonatie overbodig zullen maken of zware en dure therapieën als dialyse zullen vervangen.

Niet alleen de maatschappelijke belofte is enorm, ook het economische potentieel kan niet onderschat worden. De markt voor dergelijke oplossingen groeit snel en wordt nu al geschat op miljarden euro's. Rondom die markt ontstaan, ook in Vlaanderen, nieuwe bedrijven, die regeneratieve geneesmiddelen ontwikkelen en internationaal op de markt plaatsen. Daaraan geassocieerd worden ook innovatieve bedrijven en toeleveranciers voor onderzoekdiensten en -apparatuur, zoals bioreactoren en biosensoren, kweekmedia en klinische testen, naast productietechnologie en -diensten, en distributie aangetrokken. Op die manier wordt een ecosysteem ontwikkeld van bedrijven die banen creëren, en talent en investeringen aantrekken.

Deze beleidsdoelstellingen zijn zeer actueel en het potentieel is sterk groeiend, met duidelijk internationaal potentieel.

43.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

RegMed XB heeft nog geen externe evaluatie ondergaan. Er worden wel jaarrapporten verstrekt die toelaten om de besteding van de Vlaamse middelen en dus de vooruitgang van de moonshots te volgen. Er wordt vanaf eind 2021 een evaluatie gepland van de RegMed XB moonshots en van de impact die de Vlaamse subsidies hieraan bijbracht.

43.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

In de doelstellingen werd aangegeven dat RegMed XB in een publieke-private samenwerking streeft naar de ontwikkeling van een industriële dimensie met businessontwikkeling en -acceleratie. In Vlaanderen werd het ecosysteem echter niet verder uitgebreid dan de betrokken partners van KU Leuven en VIB. Er is zeker meer potentieel aanwezig in de andere academische instellingen en industrie. Er is ook weinig te merken van een publiek-private samenwerking in Vlaanderen: de participatie in de moonshots situeren zich in Vlaanderen voornamelijk op gebied van academisch onderzoek. Het is niet duidelijk waar de eventuele effecten tech transfer zullen gerealiseerd worden en ook niet duidelijk of er ook in Vlaanderen een economische meerwaarde gerealiseerd zal worden.

Met de ontwikkeling van ORBIT werd een eerste aanzet gegeven om het netwerk in Vlaanderen te verbreden, maar het blijft onduidelijk of er voldoende ingezet wordt op het realiseren van een maximale participatie met andere relevante academische instellingen en industrie in Vlaanderen. Daarenboven zijn de afspraken voor wat betreft tech tranfser en verdere ontwikkeling in Vlaanderen onduidelijk, te meer omdat ORBIT in Nederland een sterke weerklank vond met een significante overheidsfinanciering eraan gekoppeld.

Om de doeltreffendheid te verhogen is in eerste instantie een nauwkeurige mapping nodig om alles relevante actoren in Vlaanderen in kaart te brengen. De focusdomeinen van deze actoren zullen toelaten om een lange termijn visie en -doelstellingen te formuleren en die in een roadmap te vertalen. Op die manier kan het ecosysteem in Vlaanderen maximaal bij de doelstellingen van RegMed XB betrokken en versterkt worden. Sedert de start van de participatie in RegMed XB, voeren we in Vlaanderen eigenlijk een Nederlandse agenda uit. Het lijkt evident dat Vlaamse actoren een eigen agenda zouden moeten maken, gebaseerd op de aanwezig sterktes in Vlaanderen die complementair kunnen zijn aan die van Nederlandse actoren. Op die manier kan een eigen agenda worden gemaakt waaraan ook Nederlandse partners kunnen bijdragen om een meerwaarde te realiseren. De focus zou ook sterker op hogere TRL niveau's kunnen liggen, waarbij echt op een publiek-private samenwerking met bedrijven gerealiseerd wordt. De samenwerking met de speerpuntcluster HealthTech kan hierbij als essentiële factor worden gezien. Ook de opportuniteiten in het kader van de Vanguard Initiative (VI) pilot Smart Health kunnen zorgen voor een versterking van het ecosysteem op gebied van RegMed in Vlaanderen, zodat we als evenwaardige partner onder RegMed XB samenwerken.

Tenslotte zou aan de roadmap ook een monitoringsysteem moeten worden gekoppeld om de performantie en de gerealiseerde impact te kunnen opvolgen.

43.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De doelmatigheid van de financiering van RegMed XB projecten is beperkt, omdat het ontbreekt aan een grondige analyse van het potentieel in Vlaanderen. Er is een te beperkte groep rond KU Leuven die de regie voert op een onvoldoende transparante manier naar de rest van het ecosysteem in Vlaanderen. De samenwerking met de speerpuntcluster HealthTech en zoeken naar opportuniteiten in het kader van de VI pilot Smart Health kunnen de doelmatigheid ten goede komen. Daarnaast zal een roadmap met korte- en langetermijndoelstellingen de doelmatigheid ook ten goede komen.

43.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Er werd nog geen benchmarking uitgevoerd in het kader van de deelname aan RegMed XB. Het is wel duidelijk dat RG een internationaal groeiend domein is, met een zeer groot potentieel voor innovatie en ontwikkeling van nieuwe toepassingen in de geneeskunde, met groot potentieel voor spillovers op gebeid van diagnostiek en ontwikkeling van modelsystemen.

43.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

De ontwikkelingen van RG zijn zeer belangrijk en nemen een hoge vlucht internationaal. Inzetten op verschillende aspecten opent een enorme waaier van mogelijkheden voor innovatie, in orgaanreparatie, stamceltoepassingen, en expertise in ontwikkeling van cell-on-chip. Hierbij komt expertise uit celbiologie, weefselengineering, engineering, geneeskunde, … samen. Het leveren van diensten voor regulatie, logistiek, de productie en naar de markt brengen van RG toepassingen is een bijkomend veld waar economische activiteiten mee gerealiseerd worden. Inzetten op voldoende productiecapaciteit kan een meerwaarde betekenen zoals gebleken is naar aanleiding van de covid crisis, waarin gespecialiseerde productie van celproducten en het transport ervan voor de nodige uitdagingen hebben gezorgd.

43.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Er zijn geen argumenten om een andere bevoegdheidverdeling te bepleiten.

43.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De industrie kan sterker betrokken worden bij de financiering in het kader van RegMed XB. Dit kan door in te zetten op interactie met de speerpuntcluster HealthTech en de VI pilot Smart Health.

43.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Een Vlaamse roadmap voor RegMed Vlaanderen, in het kader van deelname aan RegMed XB, met een gekoppeld een monitoringsysteem kan bijdragen aan een vereenvoudiging. Er zal voor de financieringen verwezen kunnen worden naar de langetermijn visie en logische stappen volgens de roadmap. Het laat toe om de impact van de financiering op een objectieve manier op te volgen. Het zal een minder ad hoc karakter hebben en beter te verantwoorden en zal toelaten om maximaal de sterktes in Vlaanderen te gebruiken en zo het ecosysteem uit te bouwen en te versterken op de verschillende deeldomeinen, in plaats van nu louter een Nederlandse agenda uit te voeren. Bovendien zal een dergelijk plan gelijke kansen bieden aan alle relevante stakeholders in Vlaanderen in plaats van een gesloten club te bedienen.

43.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De moonshots BioJoint en BioKidney zijn projectfinancieringen voor partners uit KU Leuven en KU Leuven-VIB. Met ORBIT is er een (nog beperkte) interactie met bedrijven. Een sterke inzet op RG heeft veel opportuniteiten voor verschillende innovaties zowel op gebied van RG zelf, maar ook op logistiek vlak, voor de aanbieding van nieuwe diensten, voor de ontwikkeling van nieuwe medische interventies, diagnostiek,… Een samenwerking tussen celbiologen, medici, ingenieurs, academici, industrie, experts in regulatie kan het veld sterk stimuleren en er voor zorgen dat we in Vlaanderen een belangrijk expertise centrum worden. Het is belangrijk om hiervoor in te zetten op de expertise die aanwezig is in verschillende centra en die tot nog toe vrij geïsoleerd van elkaar blijven werken. De financiering voor RegMed XB bleef tot hier toe enkel beschikbaar voor een te beperkte groep op een te weinig transparante manier. Om een belangrijke systemische impact te realiseren is de ontwikkeling van een roadmap met een langetermijn visie, gekoppeld monitoringsysteem, en gebaseerd op de sterktes in Vlaanderen, zoals boven beschreven, essentieel.

43.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Tot hiertoe werd de evaluatie beperkt tot jaarrapporten om de besteding van de subsidies en hiermee bereikte resultaten te volgen. Een meer overkoepelende evaluatie van de financiering sedert 2017 wordt gepland aan het eind van 2021. Dit zal gebeuren in overleg door RegMed XB om de moonshots te evalueren, in overleg met EWI om de impact van de Vlaamse subsidiëring te analyseren.

43.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Jaarlijks staat ongeveer drie miljoen euro ingeschreven in de begroting voor RegMed XB. Een besparing van 15% komt dan overeen met ongeveer 450.000 euro. Als men ervan uitgaat dat een dergelijke besparing verdeeld kan worden over drie moonshots, dan betekent dat 150.000

euro reductie in budget per moonshot. Dit komt overeen met een ZAP of 1,5 postdoc minder per moonshot. Volgens het eindrapport van de financieringsperiode 2018-2019 ging ongeveer een gelijk deel van de subsidie naar personeel als naar werking en uitrusting.

Als er minder VTE op de moonshots werken, zullen de projecten trager verlopen; als tijdens de looptijd van een project wetenschappelijk onderzoek een onderzoeker niet langer kan aan het project werken, leidt dit ook tot verlies van expertise, eventueel tot een thesis of publicatie die niet of moeilijker kan afgewerkt worden en dus vertraging voor de betrokken onderzoeker als voor de uitvoering van het project.

43.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Er is relevante en complementaire expertise aanwezig in de andere universiteiten die zou moeten in kaart gebracht worden en waarmee in Vlaanderen in de context van RegMed XB een expertise centrum zou kunnen worden uitgebouwd als volwaardige poot RegMed VL in RegMed XB.

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

Titel van het beleidsinstrument: Onderzoeksprojecten en Ontwikkelingsprojecten

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[136]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
75. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
76. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

44 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[136] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

44.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Onderzoeksprojecten en ontwikkelingsprojecten worden ingezet om bij bedrijven de onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten verder uit te bouwen en te versterken.

Onderzoeksproject

Het accent in onderzoeksprojecten ligt op het opbouwen van nieuwe kennis die op termijn de basis vormt voor nieuwe of verbeterde producten, processen of diensten.

De subsidies voor onderzoeksprojecten ondersteunen de onderneming bij het uitvoeren van grensverleggend onderzoek, met een intrinsiek hoog risico, dat op termijn kan leiden tot een belangrijke positieve impact voor het bedrijf én voor Vlaanderen.

Concreet geeft het agentschap subsidies voor de uitvoering van individuele projecten rond een welbepaald innovatief idee. Er is geen voorkeur voor bepaalde sectoren, toepassingsdomeinen of kennisgebieden. Het accent binnen een onderzoeksproject ligt op de opbouw van nieuwe grensverleggende kennis, die nodig is om op termijn dit idee uit te werken tot nieuwe of verbeterde producten, processen of diensten of een combinatie ervan. Er zijn uitdagingen en risico's verbonden aan de opbouw van deze nieuwe kennis. Het project omvat een realistisch plan om deze uitdagingen te overwinnen en de risico's te beheersen. Binnen een onderzoeksproject kan men samenwerken met andere bedrijven of kennisinstellingen, die men hetzij als onderaannemer, hetzij als partner inschakelt. Op termijn moet de kennis die men opbouwt een duidelijk competitief voordeel opleveren en een positieve impact hebben op de verdere ontwikkeling van de onderneming, op vlak van tewerkstelling, investeringen en verankering in Vlaanderen.

De focus in een onderzoeksproject ligt steeds op kennisopbouw en hoog-risico onderzoek. Het is mogelijk om ondersteunend hieraan binnen het project ook ontwikkelingsactiviteiten te verrichten. Men spreekt dan van een gemengd project.

Voor wie: Onderneming actief in het Vlaamse Gewest
Voor wat: verwerven van nieuwe kennis en inzichten
Bedrag: 25 tot 60 % van de projectbegroting, met een minimumbegroting equivalent aan een subsidie van € 100.000

Ontwikkelingsproject

Een innovatief idee moet de basis vormen voor een nieuw of vernieuwd product, proces of dienst resulteert, en de noodzaak om nog een aantal stappen tediirlopen. Een ontwikkeling die nieuw is voor je bedrijf en nieuw voor de specifieke sector staat centraal in die te nemen stappen.

Voor het verwerven van die kennis wordt eventueel beroep gedaan op een andere onderneming of kennisinstelling, die je hetzij als onderaannemer, hetzij men als partner betrekt.

Voor wie: Onderneming actief in het Vlaamse Gewest
Voor wat: implementeren van bestaande inzichten
Bedrag: subsidie 25 tot 50 % van de projectbegroting met minimum € 25.000 en maximaal 3 miljoen euro

44.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

In 2017 werden de instrumenten hervormd. De instroom van het aantal projecten is de laatste 5 jaar bijna verdubbeld. Hiermee is ook de toegekende steun gestegen
Het aantal projecten over de periode 2016 – 2020 gestegen van 398 tot 788 projecten
Het steunbedrag is over de periode 2016 – 2020 gestegen van 152M tot 225M EUR

De voorbij 5 jaren zijn de werkingsmiddelen niet gestegen. Naar schatting worden circa 25 VTEs ingezet voor de evaluatie en opvolging van de projecten binnen het O&O programma. Hieronder een ruwe detaillering:

15 VTE adviseur/
4 VTE ondersteuning secretariaat
1 VTE ondersteuning jurist
0.5 VTE afdelingshoofd
2VTE financieel adviseur
1VTE verificatie
1VTE boekhouding

44.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het steunprogramma is een centrale pijler voor innovatiesteun binnen het beleidsdomein economie-wetenschap en innovatie

44.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's)

:

Er werd een impact studie uitgevoerd door Dirk Czarnitsky. De studie betreft innovatiesubsidies verleend aan 4.388 verschillende bedrijven gedurende de periode 2002-2016. De resultaten tonen duidelijk aan dat het toekennen van een subsidie door VLAIO een positief effect heeft op O&O-werkgelegenheid en O&O-uitgaven. De resultaten van de studie kunnen kort samengevat worden als volgt:

- De toekenning van een subsidie gaat gepaard met een stijging van het aantal O&O-werknemers bij de bedrijven. Dit weerlegt het idee dat een subsidie enkel aangewend zou worden voor uitgaven die het bedrijf sowieso zou maken.
- Ongeveer 3 extra O&O-medewerkers worden per bedrijf en per projectjaar van het subsidieproject aangeworven.
- De stijging van O&O-werknemers overstijgt het bedrag van de subsidie. De subsidie zorgt dus voor een stijging van de eigen inzet van de bedrijven.
- De stijging van O&O-personeel blijft overeind bij bedrijven ongeacht de grootte van het bedrijf.
- Wanneer de subsidie stopt, daalt de O&O-intensiteit maar het blijft nettoresultaat positief in vergelijking met de situatie voor de subsidie.
- De subsidie zorgt voor meer samenwerking met andere bedrijven. Deze toename is van kracht zolang het subsidieproject loopt. Bij het einde van de subsidie valt deze indicator terug tot hetzelfde niveau van voor de subsidie.

Deze studie is ter beschikking op de website van VLAIO : *Welk effect hebben VLAIO innovatiesubsidies op de inzet in innovatie van Vlaamse bedrijven? | Agentschap Innoveren en Ondernemen*

44.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De doeltreffendheid/additionaliteit van de steun is een evaluatiecriterium. Dit werd recent nog verstrengd. Van de steun wordt sinds 2021 een hefboom minstens een hefboom 10 verwacht in bijkomende activiteiten/investering/maatschappelijke meerwaarde.

44.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Het agentschap zet in dit steuninstrument circa 25 VTEs voor het beheer van het instrument (ruwweg 2 miljoen EUR). In eerste instantie om jaarlijks 225M EUR steun toe te kennen aan circa 788 projecten. Daarnaast wordt een portfolio van circa 2 jaar beheerd en opgevolgd wat neerkomt op een steunbudget van 400 miljoen EUR en circa 1500 projecten in opvolging.
Een beheerskost van 2 miljoen op circa 600 miljoen EUR middelen of ongeveer 0,34% overhead op dit programma.
Recente cijfers van andere buitenlandse agentschappen zijn niet gekend.

44.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

VLAIO is vertegenwoordigd bij TAFTIE. Een Europees overkoepelende organisatie voor steunverlenende agentschappen. TAFTIE organiseert vergelijkende studies.

44.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Er zijn verschillende studies van de EC waarbij de additionaliteit van de steun onderzocht wordt.
Ook de studie van Czarnitsky (zie hoger) toont de additionaliteit van de steun aan.

44.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het instrument valt binnen het beleidsdomein economie. Dit is een Vlaamse bevoegdheid.

44.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Nee, overheid speelt hier in op marktfalen.

44.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De steunprogramma's werden in 2017 vereenvoudigd en toegankelijker gemaakt. Het agentschap beschikt over bedrijfsadviseurs (30tal) die ondermeer bedrijven begeleiden bij het indienen van de projectaanvragen. Verder worden ook intermediairen gesteund (clusterorganisaties, netwerkorganisaties,…) die bedrijven begeleiden in het aanvragen van ontwikkelings of onderzoeksproject.
De beheerskost is laag.

44.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

O&O steun ondersteunt de uitbouw van het innovatie-eco-systeem. Dit moet leiden tot meer innovatie, meer economische activiteit en het op een economisch rendabele manier oplossen van maatschappelijke problemen.

44.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De instrumenten staan continu open. De bedrijven zijn hiervoor ook vragende partij

44.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Op de beheerskost kan moeilijk nog bespaard worden

Als de subsidie middelen 15% dalen zal de selectie druk substantieel verhogen. Nu is het slaagpercentage rond de 80%. Als de middelen verder dalen zal het slaagpercentage dalen. Op een bepaald moment zullen aanvragers er van uitgaan dat je meerder projecten moet indienen om een gesteund project te bekomen. Je krijgt dan een sneeuwbaleffect. De vraag is waar het omslag punt ligt. Als dit bereikt wordt is op een bepaald moment de beheerscapaciteit onvoldoende waardoor de beheerskost uiteindelijk zal moeten stijgen om een kwalititatief minimum te behouden.

44.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

/

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI

Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Clusterbeleid

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[137]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

77. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
78. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

45 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[137] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

45.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

In 2015 werd met de conceptnota 'Clusterbeleid' (VR2015 1707 DOC.0842/1TER) een start gegeven aan de vormgeving van het Vlaams clusterbeleid, vanuit de ambitie om triple helix samenwerking in innovatieve waardeketens tot stand te brengen en de samenwerking tussen ondernemingen te stimuleren. Parallel werd een uitvoeringsbesluit uitgewerkt (clusterbesluit, 4 maart 2016) voor de toekenning van de steun aan clusterorganisaties, conform de modaliteiten voor steun aan innovatieclusters.

Artikel 2 van het Clusterbesluit omschrijft de overkoepelende doelstelling van het Vlaamse clusterbeleid als volgt: "De ondersteuning van de innovatieclusters heeft als doel :

1° onbenut economisch potentieel te ontsluiten en competitiviteitsverhoging bij Vlaamse ondernemingen te realiseren via een actieve en duurzame samenwerking tussen actoren;

2° bij te dragen aan de oplossing van maatschappelijke uitdagingen met een directe economische meerwaarde voor Vlaamse ondernemingen."

De clusterwerking dient om duurzame innovatiegerichte samenwerking tussen de clusterleden tot stand te brengen, voor de realisatie van zowel individuele bedrijfsdoelstellingen als een sterkere competitiviteit van de cluster als geheel. Dit moet zich vertalen in economische meerwaarde voor de deelnemende bedrijven en de hele Vlaamse economie (groei omzet en tewerkstelling, nieuwe producten en markten, bijkomende investeringen, …).

De primaire doelgroep voor het Vlaamse clusterbeleid zijn consortia van Vlaamse ondernemingen met groei-ambities, innovatiebewust, met internationale blik en openstaand voor samenwerking met andere ondernemingen en kenniscentra. Idealiter zet een cluster ook minder- en niet-innovatiegerichte ondernemingen/kmo's aan om aansluiting te vinden en actief betrokken te worden bij de clusterwerking.

Twee types innovatieclusters binnen het Vlaams clusterbeleid

Het clusterbeleid wordt concreet vormgegeven aan de hand van twee types innovatieclusters (zie tabel 1), Speerpuntclusters en Innovatieve Bedrijfsnetwerken, die cofinanciering ontvangen voor hun werking onder een aantal algemene criteria en voorwaarden:

50% cofinanciering door leden/deelnemers in de cluster;

actieve directe betrokkenheid en sturing door een groep ondernemingen met kritische massa;

reële duurzame samenwerking staat centraal in de werking;

een realistische visie en actieplan op maat van en gedragen door de clusterleden;

de clusterorganisatie is facilitator voor de clusterleden en neemt geen centrale rol op in de projectuitvoering;

focus ligt op de stap tussen kennisopbouw en (vermarkten van) innovatie;

internationale oriëntatie.

Tabel 12: Twee types clusters

Speerpuntclusters (#=6)	Innovatieve bedrijfsnetwerken (#=20)

Jaarlijks max €500.000 voor max. 10 jaar	Jaarlijks max €150.000 voor max. 3 jaar
Aansluitend bij Vlaams strategische domeinen	Bottom-up ontstaan vanuit bedrijven in een specifiek (opkomend) domein met samenwerkingspotentieel
Ambitieus en grootschalig, met een langetermijnvisie (10 jaar)	Beperkter van schaal en ambitieniveau, met korte termijn focus (3 jaar)
Triple helix commitment in een clusterpact (met Vlaamse overheid)	Bedrijfsnetwerk in opkomende niches
Geprivilegieerde toegang tot projectmiddelen en steuninstrumenten	

Bron: Toelichting clusternota en -beleid, VLAIO

De nadruk ligt hierbij op (innovatiegerichte) samenwerking tussen clusterleden op basis waarvan beide clustertypes geacht worden bij te dragen aan de beleidsdoelstelling, weliswaar met duidelijk andere rollen, in lijn met verschillen in looptijd, middelen en omvang (Tabel 2).

Tabel 13: Verschillende rollen vanuit het Vlaamse beleidskader

Speerpuntclusters	Innovatieve bedrijfsnetwerken
Centrale actor/spil in strategisch domein, facilitator in het ecosysteem	Het uitbouwen, versterken en dynamiseren van de cluster/ecosysteem in een specifiek domein
Opzetten en genereren van relevante samenwerkingsinitiatieven	
Mandaat om programmamiddelen te beheren en extra middelen te mobiliseren	Het doen samenwerken van ondernemingen en andere actoren in de cluster

Voor de SPC's is naast de werkingssteun een geprivilegieerde toegang tot een deel van de middelen in het steuninstrumentarium voor clusteractiviteiten en projecten voorzien (binne Fonds voor Innoveren en Ondernemen.

45.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Het overheidsbudget de afgelopen jaren:

BUDGET CLUSTERWERKING

2016:
- Selectie 14 Innovatieve bedrijfsnetwerken: **4,825 mio €** financiering 3 jaar werking
- Selectie 4 speerpuntclusters: **5,765 mio €** financiering 3 jaar werking

2017:
- Selectie 1 speerpuntcluster: **1,5 mio €** financiering 3 jaar werking

2018:
- Selectie 1 speerpuntcluster: **1,489 mio €** financiering 3 jaar werking
- Selectie 6 Innovatieve bedrijfsnetwerken: **1,5 mio €** financiering 3 jaar werking

2019:
- Verlenging 4 speerpuntclusters na tussentijdse evaluatie: **4,466 mio €** financiering 2 jaar werking

2020:
- Verlening werking 2 speerpuntclusters na tussentijdse evaluatie: **2,240 mio** €

BUDGET PROJECTEN SPEERPUNTCLUSTERS en INTERCLUSTERPROJECTEN

- 2017: 81 projecten **46,7 mio €**
- 2018: 39 projecten **45,8 mio €**
- 2019: 62 projecten **79,1 mio €**
- 2020: 51 projecten **55,0 mio €**

VTE ter ondersteuning van instrument:

Inzet van 10 VTE bij VLAIO:
- Evaluatie van aanvragen in kader van selectie clusterwerking en clusterprojecten
- Opvolging van lopende acties bij clusterorganisaties
- Opvolging van rapporteringen van de clusterwerking/bijsturing
- Opvolging clusterprogramma
- Organisatie van leer- en netwerk momenten voor de clusterorganisaties

45.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In 2015 werd met de conceptnota 'Clusterbeleid' (VR2015 1707 DOC.0842/1TER) een start gegeven aan de vormgeving van het Vlaams clusterbeleid, vanuit de ambitie om triple helix samenwerking in innovatieve waardeketens tot stand te brengen en de samenwerking tussen ondernemingen te stimuleren. Parallel werd een uitvoeringsbesluit uitgewerkt (clusterbesluit, 4 maart 2016) voor de toekenning van de steun aan clusterorganisaties, conform de modaliteiten voor steun aan innovatieclusters.

Artikel 2 van het Clusterbesluit omschrijft de overkoepelende doelstelling van het beleidsinstrument "Vlaamse Clusterbeleid" als volgt: "De ondersteuning van de innovatieclusters heeft als doel :

1° onbenut economisch potentieel te ontsluiten en competitiviteitsverhoging bij Vlaamse ondernemingen te realiseren via een actieve en duurzame samenwerking tussen actoren;

2° bij te dragen aan de oplossing van maatschappelijke uitdagingen met een directe economische meerwaarde voor Vlaamse ondernemingen."

Deze beleidsdoelstelling is nog steeds actueel. Samenwerkingsinitiatieven tot stand brengen om bedrijven sneller er beter te doen groeien door innovatie en versterking van ondernemerschap heeft sinds de COVID-19 crisis er zelfs extra dimensies bijgekregen zoals bijvoorbeeld het verzekeren van toevoer van basismaterialen en het wendbaar re-organiseren van waardeketens. Clusterorganisaties blijven inzetten op het stimuleren van samenwerking met een herwerkte aanpak waar digitalisering steeds belangrijker wordt.

45.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

;;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Door het consortium IDEA / Technopolis werd in 2019 een studie uitgevoerd "Onderzoek naar clusterondersteuning in Vlaanderen".

De studie is niet publiek beschikbaar

Doel en aanpak van de evaluatie

Na 3 jaar Vlaams clusterbeleid wenst VLAIO op basis van de ervaringen en lessen tot nu toe een analyse te maken van de resultaten/effecten van het clusterbeleid, in hoeverre deze resultaten aansluiten bij de uitgangspunten en doelstellingen van dit beleid, en van de wijze waarop de clusters in de toekomst beter ondersteund kunnen worden vanuit de overheid. Op basis hiervan wil VLAIO een aantal belangrijke inzichten verwerven over onderstaande thema's en tot aanbevelingen komen over hoe het clusterbeleid in de toekomst nog meer doelmatig ingericht kan worden:

- de *werking* van de clusters en de onderlinge verhouding en positionering van de clusters in het innovatie-landschap en het ruimer netwerk van actoren actief in ondernemerschapsbevordering;
- de *resultaten/effecten* bij bedrijven, clusterorganisaties en andere stakeholders als gevolg van de cluster-werking en de steun aan innovatieclusters;
- de mate waarin de uitgangspunten en de strategische en operationele doelstellingen van het Vlaams cluster-beleid in de praktijk *aansluiten bij de noden van de bedrijven* (en andere stakeholders);
- de mate waarin het ondersteuningsmechanisme van clusters toelaat om de *vooropgestelde doelstellingen te bereiken* en de clusters uit te bouwen tot een *duurzaam ecosysteem*;
- de wijze waarop clusters ingeschakeld (kunnen) worden bij het tot stand komen van *nieuwe ecosystemen in ontluikende domeinen, transities*;
- de wijze waarop clusters ingeschakeld (kunnen) worden bij het uitwerken en de uitrol van *nieuwe top down thema's* gekoppeld aan (nieuwe) beleidsagenda's.

Deze aspecten worden apart onderzocht voor de Speerpuntclusters en de Innovatieve Bedrijfsnetwerken, gezien de grote verschillen in werking en beoogd resultaat van beide clustertypes.

De evaluatie liep van september 2019 tot mei 2020

Innovatieve bedrijfsnetwerken: belangrijkste bevindingen en conclusies

20 bottom-up samenwerkingsinitiatieven met groeiend aantal leden-bedrijven

- De werking van de IBN's heeft een duidelijke nood ingevuld van bedrijven om samenwerkingspotentieel en -dynamiek te stimuleren en te ondersteunen binnen nieuwe en opkomende domeinen, en de brug te leggen tussen ondernemingen en kennisactoren. Er werden op basis van 2 oproepen 20 IBN's geselecteerd. De meerderheid hiervan zal zijn activiteiten verderzetten na afloop van de VLAIO-cofinanciering, hetzij op eigen benen, hetzij ingekanteld in een andere organisatie.
- De IBN's betrekken in totaal bijna 1.200 ondernemingen in hun werking, en hebben in hun looptijd een duidelijke groei gerealiseerd met ongeveer 660 nieuwe leden. De overgrote meerderheid hiervan zijn KMO's, en 60% wordt gedefinieerd als kleine onderneming. Men is over het algemeen succesvol geweest in het mobiliseren van de benodigde cofinanciering, ten bedrage van in totaal €6,2 mln. Er bestaan wel grote verschillen tussen de IBN's: de kleinsten hebben rond de 30 leden met over het algemeen beperkte groei, terwijl de grootsten (ver) boven de 100 leden hebben, met sterke toename tijdens de looptijd.

Twee type organisaties met eigen insteek en focus

De groep IBN's kent een grote diversiteit, met grote verschillen in ontstaansgeschiedenis en achtergrond alsook in inhoudelijke focus en aanpak. We onderscheiden hierin twee types IBN's, die op een aantal belangrijke aspecten van elkaar verschillen (uiteraard in verschillende gradaties):

- **Zelfstandige** IBN's zijn sterk bedrijfsgedreven en -gestuurde greenfield initiatieven, gericht op brede gezamenlijke ontwikkeling en dynamiek in hun domein. De IBN is hier vaak een middel om een doorlopende of nieuwe werking te financieren, waarbij zij als organisatie sterk afhankelijk zijn van de middelen voor de clusterwerking (EUKA, Aircargo Belgium, FLAG, …).
- **'Gevestigde'** IBN's zijn ontstaan vanuit een grotere bestaande organisatie, en focussen meer op het opzetten van projectmatige samenwerkingen (met name binnen het VLAIO-instrumentarium). Ze beschouwen IBN's eerder als projectfinanciering voor kennisontwikkeling en netwerkversterking rond nieuwe thema's. Zij kunnen de clusterwerking na de cofinanciering ook makkelijker binnen de bredere organisatie inbedden en voortzetten (BIM, Innovatieve Coatings, …).

Hoge relevantie, betrokkenheid en verwachte bijdrage aan competitiviteit

- De werking van de IBN's wordt door hun leden als relevant ervaren, en bijna 80% van hen neemt actief deel aan de activiteiten van de IBN (minstens 2 keer per jaar). Ruim 60% van de IBN-leden ziet een (verwachte) bijdrage van het lidmaatschap van de IBN aan hun competitiviteit.
- De IBN-leden zijn in het bijzonder tevreden over de focus van de IBN's op het stimuleren van kennisuitwisseling, netwerking, matchmaking en samenwerking met het oog op product- en marktvernieuwing. Deze aspecten moeten volgens hen ook voor de toekomst prioritair blijven. IBN's hebben in gevarieerde mate ook aandacht voor competentieontwikkeling en internationalisering (enkelen via een partnerschap met FIT).
- De bedrijven voelen zich binnen de IBN deel van een gezamenlijke inspanning, identificeren zich duidelijk met de cluster en vinden dat ze tot een gedeelde visie komen over de strategische uitdagingen en doelstellingen van het domein. Ook zijn ze positief over de openheid en bereidheid binnen de IBN om informatie uit te wisselen, en het effect op het vermogen om te gaan met (onverwachte) externe/nieuwe ontwikkelingen.

Positieve samenwerkingsdynamiek, maar risico op verlies van opgebouwd kapitaal

- De IBN's rapporteren tot eind 2018 in totaal 194 samenwerkingsinitiatieven met minstens 3 deelnemende partijen, maar de verscheidenheid in opgezette, uitgewerkte en opgestarte samenwerkingen gaat verder dan deze KPI. De IBN's zijn goed in staat om vanuit eigen benaderingen diverse concrete samenwerkingen te definiëren en in gang te zetten tussen bedrijven onderling en met kennisinstellingen, in lijn met de noden van de leden. Het blijft wel vaak een zoektocht naar de passende financiering hiervoor, of wel bij de deelnemende partijen zelf of externe financieringskanalen, bij het ontbreken van specifieke oproepen of kanalen voor IBNs.

- Het IBN-instrument draagt dus bij aan een positieve samenwerkingsdynamiek en innovatiecapaciteit in het domein. Het opzetten van projecten waar verschillende bedrijven actief in deelnemen en financieel engagement opnemen, vergt wel veel tijd en inspanning en dus een substantieel deel van de middelen van de IBN. De resultaten van de samenwerkingsprojecten zijn ook nog niet duidelijk en de bijdrage van de IBN's aan nieuwe marktproducten/-diensten en groei van het domein is nog niet geconcretiseerd.
- Ook tussen IBN's onderling en met een aantal SPC's zijn uitwisselingen en relaties uitgebouwd, en in een aantal gevallen ook interclusterprojecten opgezet, hiertoe in staat gesteld door twee specifieke VLAIO-oproepen. In het algemeen functioneren de IBN's en SPC's echter te veel apart van elkaar, en is er een gebrek aan samenhangende dynamiek tussen beide (bv IBN's als mechanisme voor doorstroming van nieuwe ontwikkelingen).
- Het IBN-instrument heeft meerwaarde als tijdelijke impuls van de bottom-up clusterwerking in een specifiek opkomend domein. Het draagt bij aan het versterken en uitbouwen van ecosystemen en netwerken tussen de bedrijven in deze domeinen. Drie jaar is echter erg kort om een volwaardige duurzame clusterdynamiek op te bouwen. Bij het wegvallen van de basisfinanciering dreigt een domeinspecifiek forum en aanspreekpunt voor bedrijven en het opgebouwde menselijk en sociaal kapitaal verloren te gaan.

Speerpuntclusters: belangrijkste bevindingen en conclusies

- De SPC's hebben eind 2019 meer dan 1.600 lidbedrijven, met een groei van 22% sinds 2018. De ledensamenstelling is sterk sector overschrijdend, ongeveer 80% is KMO en 60% internationaal actief. Ze vertegenwoordigen ruim 220.000 VTE's en bijna €28,5 mln toegevoegde waarde, respectievelijk 12% en 15% van het Vlaams totaal.
- De werking van de SPCs evolueert, in de meeste gevallen vanuit een rol als competentiepool/lichte structuur, naar een gepaste en effectieve samenhang tussen innovatiegerichte dienstverlening en realiseren van een brede lange-termijnagenda. De strategische roadmap zorgt hierbij voor meer stroomlijning en doelgerichtheid in de O&O-inspanningen en -investeringen op het betreffende domein, gedragen door een brede vertegenwoordiging van bedrijven op dat domein, met meer focus op hogere TRL-niveau's.
- De afgelopen jaren heeft de nadruk op projectgeneratie wel een groot beslag gelegd op de werking en absorptiecapaciteit van de SPCs, waardoor er beperkte ruimte voor andere en bijkomende taken was.
- Voortbouwend op bestaande werking hebben de vier eerst gestarte SPC's een stevige organisatiestructuur uitgebouwd met duidelijke governance-mechanismes en bestuursorganen in lijn met het uitgangspunt van bedrijfsgedrevenheid. Ook de later gestarte SPC's hebben op dit vlak al de nodig basis gelegd. Iedere SPC beschikt daarbij over een aantal goed beslagen cluster- en/of innovatie-managers, die de clusterwerking animeren en mogelijke samenwerkingsprojecten verkennen en opzetten.
- Leden beoordelen de opportuniteiten voor cross-sectorale connecties en participatie in innovatiegerichte samenwerking, maar ook de algemene netwerk- en informatiesessies als zeer relevant. Ze waarderen de gezamenlijke inspanning op basis van een gedeelde visie op de uitdagingen en doelstellingen voor het domein, en voelen zich door de cluster vertegenwoordigd richting institutionele actoren (bv. Vlaamse overheid). Dit uit zich in de hoge mate waarin ze andere bedrijven zouden aanraden lid te worden van de SPC.

- De SPC's slagen er goed in om via de geoormerkte middelen verschillende types relevante samenwerking-projecten op te zetten passend in hun strategische lange termijn agenda (roadmaps). Tot eind 2019 startte men met de geoormerkte middelen 213 samenwerkingsprojecten op met bijna €202 mln projectondersteuning. Daarnaast rapporteerde men tot eind 2018 93 samenwerkingsprojecten met minstens 3 ondernemingen, en minstens €1.1 mld gegenereerde bijkomende omzet en 915 bijkomende VTE's. Bovendien heeft 30% van de leden naar eigen zeggen haar competitiviteit reeds versterkt door deelname aan de cluster, en verwacht nog eens 40% dit binnen 3 jaar.
- De SPC's werken ook onderling goed samen, onder andere via concrete interclusterprojecten in de transitie-domeinen. De Moonshot vormt een interessant nieuw kader voor samenhangende inspanning op strategische thema's. Ook met de IBN's zijn verschillende samenwerkingsinitiatieven, en in enkele gevallen integratie-processen gaande. Dit samenwerkingspotentieel verdient structurele aandacht om de samenhang in het clustersysteem te vergroten.
- Naast de geoormerkte middelen hebben de SPCs in 2017 €129 mln en in 2018 €212 mln aan bijkomende projectmiddelen gegenereerd.
- SPC's treden in zekere mate op als centrale actor in hun domein en het Vlaamse innovatiesysteem, zeker voor hun leden-bedrijven. Met kenniscentra en sectororganisaties bestaan ook intensieve relaties, maar is nog nadere uitklaring van de rolverdeling en positionering nodig voor consolidatie van de plaats van de SPC's.
- SPC's worden ook geconsulteerd door verschillende beleidsactoren binnen het strategisch domein (vb. FIT, MOW, of rond transities industrie 4.0, circulaire economie, energie,...), geformaliseerd in de clusterpacten. Onderstreept door de internationale experten zijn de clusterpacten een interessant verder te valoriseren kader om de clusterwerking in een breder kader te plaatsen, waarin men ook bijdraagt aan hogere Vlaamse strategische doelstellingen. De SPC's zijn bij uitstek toegerust om deze rol op te nemen, als triple helix partnerschappen met een sterke inhoudelijke expertise op hun domein. Dit maakt hen unieke actoren in het Vlaamse landschap, en uitstekend geplaatst om als partner van de Vlaamse overheid breder ingeschakeld te worden. De clusterpacten worden echter nog te weinig actief opgevolgd, en het betreft in de praktijk vooral ad hoc taken zonder bijkomende middelen.
- De SPC's kunnen nog verdere stappen zetten op het vlak van internationalisering. De meesten bouwen relaties uit met mature tegenhangers en andere initiatieven in Europa in hun domein, maar men kan een nog actievere rol in Europese netwerken opnemen, en van daaruit faciliteren in de internationale activiteiten van leden-bedrijven.

45.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De doelstelling om samenwerkingsinitiatieven op te initiëren wordt gerealiseerd. Dit wordt aangetoond met het grote aantal samenwerkingsprojecten opgestart door de speerpuntclusters met geoormerkte middelen uit het Fonds voor Innoveren en Ondernemen. Tijdens de laatste vier jaar werden in totaal 233 projecten opgestart.

Ook de innovatieve bedrijfsnetwerken rapporteren de opstart van meer dan 300 samenwerkingsinitiatieven met minstens 3 bedrijven.

De oproepen voor innovatieve bedrijfsnetwerken leiden tot de opstart van 20 initiatieven. Om de effectiviteit te verhogen zou selectiever omgegaan kunnen worden (zoals bij de tweede oproep) om initiatieven op te starten. De doeltreffendheid zou ook verhoogd kunnen worden door voor de Innovatieve Bedrijfsnetwerken een 'opstart financiering' toe te kennen, beperkter dan de huidige 3 jaar, om hun clusterwerking op gang te trekken. Daarnaast zou ook een beperking ingevoerd kunnen worden dat bestaande organisaties (collectieve centra, federaties, ..) niet in aanmerking komen voor steun als innovatief bedrijfsnetwerk.

Voor de speerpuntclusters wordt het effect van clusterwerking op competitiviteit van de Vlaamse bedrijven door STORE en ECOOM aangetoond.

De speerpuntclusters bepalen op basis van roadmapoefeningen de prioritaire thema's. Door in te zetten op ondersteuning van innovatieve projecten binnen deze prioriteiten is de slaagkans om effectieve implementatie bij bedrijven hoog.

45.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De financiering van Innovatieve bedrijfsnetwerken is eerder beperkt en heeft haar nut bewezen als opstartfinanciering. Door met oproepen te werken is het eveneens doelmatig. Er wordt immers vooraf vastgelegd hoeveel middelen per oproep beschikbaar gesteld worden en enkel hoogst geklasseerde initiatieven worden ondersteund.
De financiering van Speerpuntclusters kan eveneens als doelmatig beschouwd worden. Gezien de evenredige bijdrage van private middelen betreft het steeds bedrijfsgedragen initiatieven waarvan bedrijven zelf ook streven naar efficiënte inzet van middelen. VLAIO volgt ook de ledenaantallen nauw op waardoor de efficiëntie zowel vanuit de overheid als private invalshoek bewaakt wordt.

Voor de doelmatigheid van financiering van de projecten op gereserveerde middelen is de efficiëntie eveneens hoog. De speerpuntclusters begeleiden de bedrijven en kennisinstellingen bij het tot stand komen van projectaanvragen. Hierdoor verhoogt de kwaliteit van de voorstellen en aldus de efficiëntie voor de evaluatie van de projectvoorstellen. Rekening houdend met de noodzakelijke objectiviteit en onafhankelijkheid bij de beoordeling worden de medewerkers van de speerpuntclusters ook ten dele betrokken bij delen van het evaluatieproces

45.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Bij de opstart van clusterprogramma in Vlaanderen werd inspiratie gezocht in andere regio's:
Smart guides on clusters | European Cluster Collaboration Platform

Binnen EU en ook buiten EU worden vergelijkbare programma's opgezet, met vergelijkbare financiering vanuit overheden
Industrial cluster policy | Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs (europa.eu)

Het inpassen van clusterwerking in een globale economisch en innovatie beleid wordt hierbij algemeen als positief gezien.

45.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Zie VIVES briefing "Vlaanderen drijft speerpunten in economie vooruit": *briefing-201913-speerpuntclusters (kuleuven.be)*

De nieuwe Vlaamse regering zet verder in op een sterk Vlaams innovatie-ecosysteem met speerpuntclusters die de onderlinge samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en de overheid wil bevorderen. Het doel is een sterkere en meer competitieve Vlaamse economie te creëren door de meest innovatieve en meest productieve bedrijven rond innovatie te laten samenwerken en ze zo nog meer naar voor te duwen. De Vlaamse speerpuntclusters bestaan uit bedrijven die in diverse economische sectoren actief zijn, en vormen een mix van jonge en mature ondernemingen, van kleine, middelgrote en grote bedrijven. Ze vertegenwoordigen een belangrijk economisch draagvlak in Vlaanderen, zowel in termen van tewerkstelling als van toegevoegde waarde.

45.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Aangezien innovatie en ondernemerschapsstimulering Vlaamse bevoegdheden zijn zit dit instrument zeker op juiste niveau. Ook Wallonië voert een zeer actief Clusterbeleid (*Les 6 Pôles de Compétitivité de Wallonie : BioWin - GreenWin - Logistics In Wallonia - MécaTech - SkyWin - Wagralim (poles.be)*)
Vanuit de regio's wordt interregionale samenwerking mogelijk gemaakt en ondersteund.

45.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

[…]
De huidige clusterinitiatieven worden met een belangrijke cofinanciering (50%) uit de private sector ondersteund. Naast de subsidie wordt een zelfde bedrag bij private actoren opgehaald.
Voor de projectwerking wordt teruggegrepen naar de geldende steunpercentages voor innovatiesteun of economische steun.

Het marktfalen dat met de subsidie wordt aangepakt is de samenwerking tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven en kennisinstellingen. Internationaal worden door vele overheden (EU, landen, regio's) initiatieven genomen om de gekende "valley of dead" te overbruggen tussen kennisontwikkeling en innovaties (product, proces, dienst, business model, ..) bij bedrijven.
Het Clusterbeleid draagt hieraan bij door zowel vanuit de bedrijvenkant (technologie pull) als vanuit de kant van de kennisinstellingen (technologie push) projectwerking te organiseren.

45.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Sedert begin 2019 wordt de administratie volledig digitaal opgenomen. Hierbij zijn nog enkele verbeteringen in ontwikkeling.
De inhoudelijke opvolging van de clusterwerking wordt niet beschouwd als bureaucratie. De samenwerking met de overheid in de triple helix context is essentieel om de clusterinitiatieven te realiseren. Naast bedrijven en kennisinstellingen kan een overheid een noodzakelijke partner zijn in een initiatief wanneer ook regelgevende aspecten relevant zijn, vb regelluwe zones voor proeftesten van lokale energie communities

45.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Speerpuntclusters zijn actief in het domein van innovatie en ondernemerschap in triple helix constellatie (bedrijven, kennisinstellingen en overheden). De aangetoonde positieve impact hiervan op het innovatie systeem werd beschreven : *The triple helix perspective of innovation systems*

In alle beleidsdomeinen kan een clusterwerking bijdragen tot innovatieve oplossingen. Mede door de nauwe betrokkenheid van zowel de overheid als bedrijven en kennisinstellingen kan een clusterinitiatief op die manier als centrale actor fungeren in een innovatief eco-systeem

45.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Elk clusterinitiatief wordt op regelmatige tijdstippen aan een evaluatie onderworpen. Momenteel is de frequentie voor de speerpuntclusters: elke 2 jaar. Dit blijkt een geschikte frequentie van opvolging om bijsturingen tijdig te initiëren.

45.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

In grote lijnen zijn er twee opties te onderscheiden:

- Minder initiatieven starten
- Lagere financiering voor elk opgestart initiatief.

Er werd al zeer omzichtig omgegaan met oproepen voor innovatieve bedrijfsnetwerken, en recent werden geen nieuwe bottom up initiatieven opgestart.

Ook voor opstart van speerpuntclusters wordt een strenge evaluatie toegepast, met internationale experten. Hierbij wordt zeer streng gekeken naar complementariteit en additionaliteit met bestaande initiatieven. Het veld van organisaties die bedrijven ondersteunen is erg ruim, het is niet de bedoeling met het Clusterbeleid tal van overlappende initiatieven te ondersteunen. Dit blijft een aandachtspunt bij de selectie en bij de opvolging van de initiatieven.

45.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Vlaamse overheid

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: BAEKELAND- en INNOVATIEMANDATEN

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[138]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

79. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
80. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

46 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[138] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

46.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

INSTRUMENT: BAEKELAND- en INNOVATIEMANDATEN

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Met Baekeland-mandaten wil het Agentschap Innoveren & Ondernemen onderzoek ondersteunen dat een economische finaliteit heeft en - in geval van succes - een meerwaarde biedt voor het betrokken bedrijf. Dit onderzoek is tegelijk gericht op een doctoraat; het voldoet aan de gangbare criteria voor doctoraatswaardig onderzoek.
Innovatiemandaten zijn bedoeld voor postdoctorale onderzoekers die zich willen bekwamen in de valorisatie van hun onderzoeksresultaten naar de bedrijfswereld, hetzij naar een bestaand bedrijf, hetzij naar een nog op te richten bedrijf.

46.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

	2020	2019	2018	2017
Baekeland	16.20 MEUR	14.34 MEUR	8,21 MEUR	7.66MEUR
Innovatiemandaten	3,75 MEUR	4,13 MEUR	4,58 MEUR	3.81MEUR

46.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De doelstelling is om een brug te slaan tussen de academische wereld en de bedrijfswereld en drempelverlagend te werken voor onderzoekers om de stap te zetten naar de bedrijfswereld. Tijdens de uitvoering van het mandaat wordt de mobiliteit van onderzoekers tussen academische en industriële wereld aangemoedigd.

Met Baekeland- en innovatiemandaten wil het agentschap onderzoek ondersteunen dat een economische finaliteit heeft en - in geval van succes - een meerwaarde biedt voor het betrokken bedrijf. Verder zijn ook van belang de omvang en waarschijnlijkheid van de te verwachten valorisatie met aandacht voor voldoende toegevoegde economische waarde voor Vlaanderen.

46.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Interne evaluatie in 2017.

47 BAEKELAND MANDATEN: KORT OVERZICHT STUDIERESULTATEN

47.1 Baekeland mandaten

Met Baekeland-mandaten wil het agentschap onderzoek ondersteunen dat een economische finaliteit heeft en - in geval van succes - een meerwaarde biedt voor het betrokken bedrijf. Dit onderzoek is tegelijk gericht op een doctoraat; het voldoet aan de gangbare criteria voor doctoraatswaardig onderzoek. Om voor steunverlening in aanmerking te komen, moet het projectvoorstel dus een wetenschappelijke uitdaging bieden die de onderzoeker toelaat zich intellectueel te bekwamen en door te groeien tot een volwaardige onderzoeker.

Bij het Baekeland-mandaat is enerzijds een Vlaams bedrijf betrokken; dit bepaalt de strategische oriëntatie van het project en zorgt voor cofinanciering. Het bedrijf duidt een industriële promotor aan die het mandaat opvolgt. Anderzijds staat de wetenschappelijke promotor van een Vlaamse universiteit in voor de begeleiding naar en de toekenning van een doctoraat volgens de gangbare kwaliteitsnormen.

Baekeland-mandaten zijn gericht op onderzoekers die een doctoraatsproject willen uitvoeren in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven. Het Baekeland-programma staat open voor mandatarissen uit alle wetenschapsgebieden, alle nationaliteiten en leeftijden. Pas afgestudeerde onderzoekers kunnen een aanvraag indienen, maar ook mensen die al jarenlang binnen een bedrijf werken, krijgen binnen het Baekeland-programma de kans om te doctoreren, terwijl ze binnen het bedrijf aan de slag kunnen blijven.

47.2 Portfolio-analyse Baekeland mandaten t.e.m. 2017

Zowel het aantal aangevraagde, als het aantal toegekende mandaten gaat de laatste 5 jaar in stijgende lijn (37 aangevraagde mandaten in 2013 tot 75 in 2017). Ook de toegekende steun volgt deze evolutie. Het slaagpercentage varieert tussen 42 en 51% en is niet gelimiteerd door het beschikbare budget.

Het aantal projecten dat aangevraagd wordt door meerdere bedrijven samen is beperkt. Ook het aantal projecten waarbij verschillende kennisinstellingen betrokken zijn is vrij laag. Slechts een klein aantal projecten wordt vroegtijdig stopgezet door de aanvragers.

Baekeland-mandatarissen zijn vooral mannen van onder de 30 jaar die de Belgische nationaliteit hebben. Het aantal buitenlandse mandatarissen is beperkt, hoewel dit de laatste 3 jaar toch in stijgende lijn lijkt te gaan.

Het aantal verschillende bedrijven die een mandaat aanvragen en toegewezen kregen stijgt over de jaren heen. In de beginjaren van het programma, kregen vooral grote ondernemingen een mandaat toegewezen, maar de laatste jaren groeit het aantal toegewezen mandaten en de steun voor kmo's en grote ondernemingen naar elkaar toe.

Eerste resultaten geven aan dat de slaagkans voor het behalen van het doctoraat in lijn zal liggen met andere kanalen (zoals bv. de vroegere IWT SB-beurs).

47.3 Online bevraging

Er werd een online bevraging met elektronische en telefonische reminder uitgevoerd bij zowel de mandatarissen, wetenschappelijke als industriële promotoren van afgelopen Baekeland mandaten.

De motivatie van zowel mandatarissen, wetenschappelijke als industriële promotoren om te kiezen voor een Baekeland mandaat sluit goed aan bij de finaliteit van het programma, nl. hoogwaardig, risicovol doctoraatsonderzoek dat leidt tot toepassingen bij bedrijven. Daarnaast is het programma voor bedrijven ook belangrijk omwille van de relaties met de kennisinstelling en als kanaal om geschikte mensen aan te werven.

De Baekeland mandatarissen willen na hun doctoraat een carrière uitbouwen in de bedrijfswereld en voelen zich daar voldoende op voorbereid. De meerwaarde van het maken van een doctoraat in nauwe samenwerking met een bedrijf ligt volgens hen in de begeleiding door de industriële promotor die een meer toepassingsgerichte blik heeft op de resultaten, maar het stelt hen ook in staat een netwerk uit te bouwen in de bedrijfswereld en bereidt hen voor om na hun doctoraat de overstap te maken naar de bedrijfswereld.

De samenwerking tussen de 3 partijen verloopt meestal goed. Er is een goed evenwicht tussen wetenschappelijke diepgang en bedrijfsgerichtheid. Het bereiken van een win-win situatie voor alle betrokken partijen vereist wel aandacht en er moet voldoende overleg zijn tussen de partners. De partijen hebben een andere kijk op de resultaten (publiceren vs valoriseren). Praktische afspraken omtrent IP, tijdsbesteding van de mandataris,… zijn belangrijk.

In de meeste gevallen werkt een bedrijf samen met een kennisinstelling waarmee reeds samenwerking of contacten bestonden. Het mandaat leidt tot intensievere samenwerking bij al lopende onderzoeksprojecten of tot samenwerkingen in nieuwe onderzoeksdomeinen.

De doctorandus wordt meestal voorgesteld door de kennisinstelling en wordt in een vroeg stadium bij de aanvraag betrokken.

Mandatarissen vragen meer aandacht voor bijkomende opleiding gericht op de valorisatie van onderzoeksresultaten in bedrijven.

Er vindt kennistransfer plaats tussen de kennisinstelling en het bedrijf. Dit gebeurt via de mandataris zelf die na afloop van het mandaat in het bedrijf werkt, via het doctoraatsproefschrift en publicaties of via een proof-of-concept. Voor bedrijven is het belangrijkste resultaat van een Baekeland mandaat nieuwe of diepgaande kennis. Deze wordt vooral gebruikt in vervolgonderzoeksprojecten.

Bedrijven geven aan dat het Baekeland mandaat een impact heeft op tewerkstelling en investeringen in het bedrijf.

In het algemeen zijn de mandatarissen, bedrijven en professoren tevreden over het evaluatie- en opvolgingsproces.

48 INNOVATIEMANDATEN: KORT OVERZICHT STUDIERESULTATEN

48.1 Innovatiemandaten

Innovatiemandaten zijn bedoeld voor postdoctorale onderzoekers die zich willen bekwamen in de valorisatie van hun onderzoeksresultaten naar de bedrijfswereld, hetzij naar een bestaand bedrijf, hetzij naar een nog op te richten bedrijf.

De projecten die uitgevoerd worden in dit steunkanaal zijn projecten van strategisch basisonderzoek met wetenschappelijke uitdagingen waarvan de risicograad nog te hoog ligt om reeds als een O&O-project te kunnen worden uitgevoerd. Er is aldus een sterke

input vanuit de kennisinstellingen, maar met een valorisatiefinaliteit die bij de bedrijfswereld ligt.

Binnen een innovatiemandaat kan gewerkt worden naar de oprichting van een spin-off bedrijf (spin-off mandaten) of kan er samengewerkt worden met een bestaand bedrijf. In dit laatste geval kan eventueel een eerste onderzoeksfase (fase 1) nodig zijn om de toepasbaarheid van de wetenschappelijke resultaten in een meer bedrijfsgerichte context te beoordelen, om vervolgens te kunnen overgaan tot een transfer van resultaten. Deze eerste fase kan maximaal 12 maanden duren en wordt, in geval van succes, gevolgd door een tweede fase waarin een bedrijf (industriële promotor) instaat voor de verdere strategische oriëntatie van het project en de cofinanciering. Een innovatiemandaat kan ook vanaf de start ingediend worden met cofinanciering door een bedrijf m.a.w. men start onmiddellijk met fase 2. In het bijzonder wanneer het bedrijf ook eigen kennis/modellen/tools inbrengt, zal meteen met fase 2 gestart worden.

48.2 Portfolio-analyse innovatiemandaten t.e.m. 2017

Het aantal aangevraagde en toegekende innovatiemandaten is gestegen sinds de opstart van het programma (van 35 aangevraagde mandaten in 2011 naar 50 in 2017) en lijkt naar een plateau te streven. De stijging is beperkter dan voor de Baekeland mandaten. Het slaagpercentage varieert over de jaren heen, de laatste 5 jaar ligt dit tussen 41 en 69%. De toegekende steun is sinds de opstart ongeveer verdubbeld en blijft de laatste 4 jaar constant op ongeveer 4 miljoen euro.

Er zijn geen goedgekeurde projecten met meer dan 1 gesteunde bedrijfspartner en ook het aantal projecten waarin meerdere onderzoeksinstellingen samenwerken is beperkt.

De laatste jaren neemt het aantal innovatiemandaten dat aangevraagd wordt met een voortraject (IM fase 1) af (van 19 in 2015 naar 9 in 2017) en het aantal projecten dat rechstreeks in fase 2 starten toe (van 10 in 2015 naar 18 in 2017).

Voor projecten die starten met fase 1, en vervolgd worden in fase 2, moet het Hermes beslissingscomité beslissen over de steuntoekenning in elke fase. Omdat de twee fasen steunen op verschillende juridische kaders, zijn het twee overeenkomsten en twee gescheiden beslissingen. Teneinde een overgang vlot te laten verlopen zonder omslachtige procedures met een hoge overhead, wordt in de evaluatiefase voor de start van het mandaat niet enkel een advies ingewonnen bij de externe experts voor de beslissing van fase 1, maar eveneens informatie ingewonnen bij de externe experts die kan aangewend worden in de latere beslissing voor fase 2. De kandidaat verschijnt dus slechts 1 keer voor een expertencollege (voor toekenning van het mandaat). Een mandaat wordt enkel toegekend bij een positief advies over beide fasen. Het gevolg is dat fase 2 projecten die aangevraagd worden na een succesvolle fase 1 steeds worden toegekend. Voor fase 1 projecten die niet succesvol afgerond werden, wordt geen tweede fase aangevraagd. Het betreft hier ongeveer een kwart van het totaal aantal toegekende IM fase 1 projecten.

Het aantal aanvragen voor spin-off mandaten schommelt over de jaren heen, gemiddeld werden de laatste 5 jaar 19 spin-off mandaten aangevraagd en werden er gemiddeld 8 goedgekeurd. Spin-off mandaten nemen van de verschillende types innovatiemandaten het grootste aandeel in van de toegekende steun.

Innovatiemandaten worden vooral toegekend aan mandatarissen tussen 26 en 40 jaar. De meeste mandatarissen zijn mannelijk en komen uit België. In de beginjaren waren er weinig tot geen buitenlandse mandatarissen, maar dit wijzigt de laatste jaren.

Het aantal bedrijven dat een aanvraag voor een innovatiemandaat fase 2 indient en het aantal dat een mandaat toegewezen krijgt stijgt over de jaren heen. De meeste bedrijven hebben maar 1 innovatiemandaat lopende.

Er werden sinds 2014 reeds 10 bedrijven opgericht op basis van resultaten bekomen in afgelopen spin-off mandaten. Dit zijn: iFlux Sampling, Indigo Diabetes, Avroxa, Advanced Sports Equipent Testing, Elimity, Hammer, ibhop, Smartivize, Sumaqua, Pepric. Daarnaast zijn er 4 spin-off mandaten waarvan nog geen bedrijf werd opgericht, maar waarbij dit wel nog gepland is. Tenslotte zijn er 4 mandataten waarbij geen bedrijf werd opgericht. De redenen hiervoor liggen zowel in wetenschappelijk-technische resultaten die onvoldoende bleken als in valorisatieverwachtingen die niet konden ingelost worden. Er kan ook een licentie naar een bestaand bedrijf gegeven worden in plaats van een bedrijf opgericht.

Er worden meer innovatiemandaten fase 2 toegewezen aan kmo's dan aan grote bedrijven en dit vertaalt zich ook in een hogere steun voor kmo's dan voor grote bedrijven.

48.3 Online bevraging

Er werd een online bevraging met elektronische en telefonische reminder uitgevoerd bij zowel de mandatarissen, wetenschappelijke als industriële promotoren van afgelopen innovatiemandaten.

De motivatie van de partners om te kiezen voor een innovatiemandaat sluit in grote mate aan bij de finaliteit van het programma, nl. hoogwaardig, risicovol basisonderzoek dat leidt tot toepassingen bij bedrijven. Voor bedrijven is ook het aangaan en/of onderhouden van relaties met de kennisinstelling een belangrijke reden om een innovatiemandaat aan te vragen.

Bedrijven geven aan dat vooral het hoge risicogehalte en onzekerheid over toepasbaarheid van de kennis van de kennisinstelling redenen zijn om een innovatiemandaat met voortraject (fase 1) en niet onmiddellijk een innovatiemandaat fase 2 aan te vragen.

De mandatarissen willen na hun innovatiemandaat een carrière uitbouwen in de bedrijfswereld en voelen zich daar voldoende op voorbereid. De meerderheid van de respondenten werkt in de bedrijfswereld, in vele gevallen is dit hetzelfde bedrijf als in hetinnovatiemandaat. Minder dan de helft van de respondenten werkt in de academische wereld. Zij kunnen aanzien worden als ambasadeurs om de samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen op te zetten.

Er wordt vooral samengewerkt met een kennisinstelling waarmee reeds eerdere contacten of samenwerkingen waren. De mandataris wordt meestal voorgesteld door de kennisinstelling en wordt in een vroeg stadium bij de aanvraag betrokken. Meestal werkte de mandataris reeds in de onderzoeksgroep van de wetenschappelijke promotor voor het innovatiemandaat startte.

De mandatarissen geven aan de beide promotoren geïnteresseerd zijn in zowel de wetenschappelijke resultaten als de valorisatie ervan voor het bedrijf. Industriële promotoren van spin-off mandaten lijken soms minder geïnteresseerd.

Er is volgens de mandatarissen voldoende aandacht voor bijkomende opleiding gericht op de valorisatie van onderzoeksresultaten in bedrijven.

Tijdens het innovatiemandaat is er meestal een goede samenwerking tussen de betrokken partijen. Er is een goed evenwicht tussen wetenschappelijke diepgang en bedrijfsgerichtheid. Toch geeft een derde van wetenschappelijke promotoren aan dat de wetenschappelijke

waarde van een post-dotoraal project in samenwerking met een bedrijf niet gelijk is aan dat van andere post-doctorale projecten.

Het bereiken van de win-win situatie voor alle betrokken partijen vergt vooral bij de innovatiemandaten in samenwerking met bestaande bedrijven vel aandacht en overleg. De prioriteiten en verwachtingen van de academische en industriële partner zijn niet altijd dezelfde. De verdeling van de intellectuele eigendomsrechten is een aandachtspunt, naast de praktische afspraken om tot een goede samenwerking te komen.

Het innovatiemandaat leidt tot intensievere samenwerkingen tussen bedrijf en kennisinstelling of tot samenwerkingen in nieuwe onderzoeksdomeinen.

Er vindt een transfer van kennis plaats tussen de kennisinstelling en het bedrijf. Dit gebeurt voornamelijk via projectverslagen en publicaties en in sommige gevallen via de mandataris zelf die na afloop van het project in het bedrijf gaat werken.

Het belangrijkst resultaat voor bedrijven is nieuwe of meer diepgaande kennis. Deze kennis wordt vooral gebruikt in vervolgonderzoeksprojecten.

Er gaat voldoende aandacht na bijkomende opleidingen gericht op valorisatie van onderzoeksresultaten in bedrijven.

Alle partijen zijn in het algemeen tevreden over het evaluatie- en opvolgingsproces.

48.4 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

48.5 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

48.6 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

48.7 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

48.8 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

48.9 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

[…]

48.10 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

48.11 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

48.12 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

48.13 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

48.14 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI

Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Moonshot

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[139]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

81. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
82. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

49 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[139] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

49.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

De Vlaamse industrie koolstofslim tegen 2040 vertaalt zich in de ambitie om de transitie te maken naar een koolstofslimme energie-intensieve industrie die een essentiële bijdrage levert aan een koolstofslimme maatschappij. Concreet zal innovatief onderzoek binnen deze moonshot ervoor zorgen dat er technologie ontwikkeld wordt om nieuwe en betere processen uit te voeren. De moonshot ontwikkelt met deze procestechnologie nieuwe en unieke, koolstofslimme producten. Beide facetten zullen in de toekomst een significante bijdrage leveren aan het reduceren van de CO2-emissie in Vlaanderen. De moonshot is opgebouwd uit vier essentiële en nauw verbonden onderzoekstrajecten: 1) biogebaseerde chemie die leidt tot unieke hoogwaardige producten, 2) circulariteit van koolstof in materialen, 3) elektrificatie en radicale transformatie van processen, en 4) energie-innovatie. Deze vier onderzoekstrajecten worden ondersteund door en kunnen bouwen op vijf competenties ('enablers') waarvoor in Vlaanderen top-expertise aanwezig is, te weten 1) conversietechnologie, 2) scheidingstechnologie, 3) predictieve technologie, 4) energie-opslag, en 5) energie-transport.

49.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Het overheidsbudget de afgelopen jaren:

Voor de uitvoering van het programma worde een coördinerende cel gefinancierd en worden onderzoeksprojecten gefinancierd.

BUDGET Coördinerende cel Moonshot

2019: **500.000 €** voor 20 maanden werking
2020: **494.500 €** verlenging van de coördinerende cel voor 1 jaar werking

BUDGET Projecten Moonshot

2019: **18,358 mio €**
2020: **19,111 mio €**

VTE ter ondersteuning van instrument:

Inzet van 1,5 VTE bij VLAIO:

- Evaluatie van aanvragen in kader van Moonshot
- Opvolging van lopende acties en rapporteringen
- Opvolging Governance (Management board, adviesraad, werkgroepen)

49.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Op 12 december 2015 engageerden 195 landen, waaronder België, zich in Parijs om de opwarming van de aarde tegen te gaan. In het afgesproken Klimaatakkoord erkenden de 195 landen dat de klimaatverandering een dringende en mogelijk onomkeerbare bedreiging vormt voor de mensheid en de planeet, en dat dus de grootst mogelijke samenwerking tussen alle landen vereist is. De 195 landen hebben zich ertoe verbonden om de stijging van de gemiddelde temperatuur op aarde tegen 2100 'duidelijk onder' de 2 graden Celsius te houden, in vergelijking met de pre-industriële periode. Bijkomende inspanningen zullen worden gedaan om de temperatuurstijging zelfs tot 1,5 graden te beperken. Om deze wereldwijde doelstelling te realiseren, wil Vlaanderen de eigen uitstoot van broeikasgassen tegen 2030 met 35% reduceren (t.o.v. 2005). Tevens steunt de Vlaamse regering de Europese langetermijndoelstelling om de uitstoot van broeikasgassen tegen 2050 met ten minste 80% tot 95% te verminderen (t.o.v. 1990). Hiervoor zal Vlaanderen (net zoals de rest van Europa) dienen te komen tot een radicale omslag naar een klimaatvriendelijke en duurzame economie, wat een aanzienlijke trendbreuk met het verleden vereist

De **omslag naar een klimaatvriendelijke Vlaamse economie en maatschappij**, waarin nagenoeg geen broeikasgassen worden uitgestoten, is geen evidentie. Vlaanderen bekleedt inzake de uitstoot van broeikasgassen een bijzonder moeilijke positie, door zijn hoge bevolkingsdichtheid, zijn hoge export, zijn relatief hoge energieverbruik, en het gebrek aan ruimte voor de installatie van alternatieve systemen. Ook is de industrie energie-intens en sterk afhankelijk van fossiele grondstoffen. Zo bedroegen in 2016 de totale broeikasgasemissies in Vlaanderen 77,7 miljoen ton CO_2-equivalent (Mt CO_2-eq), waarvan 36% broeikasgasemissies afkomstig zijn van industriële sectoren (27,9 Mton CO_2-eq). De energie-intensieve industrieën in Vlaanderen, die onder het EU emissierechtenhandelssysteem (EU-ETS) vallen, vertegenwoordigen in hetzelfde jaar 80% (22,4 van de 27,9 Mt CO_2-eq) van deze industriële broeikasgasemissies. Op sectorniveau vertegenwoordigen de raffinage-, chemie- en ijzer- & staalsector in Vlaanderen samen in 2016 bijna 90% van de Vlaamse industriële emissies die onder het EU-ETS vallen. Ongeveer 86% van de uitstoot van industriële broeikasgassen is in 2016 afkomstig van koolstofdioxide of CO_2, waarmee dit het belangrijkste industriële broeikasgas in Vlaanderen is.

Het terugdringen van het **energieverbruik en van de CO2-**uitstoot door de energie-intensieve industrieën in Vlaanderen als een bijdrage aan de Europese en Vlaamse klimaatdoelstellingen een zeer grote uitdaging vormt. Het bereiken van dit doel zal een ingrijpende verandering vergen van de manier waarop koolstof wordt gebruikt door onze industrie en maatschappij. Het drastisch reduceren van het gebruik van koolstof is echter nagenoeg onmogelijk, gelet op de onmisbare natuur van het element koolstof in bv. de meest essentiële consumenten- en energieproducten zoals geproduceerd en gebruikt door onze industrie en maatschappij. We zullen dus op een slimmere manier dienen om te gaan met koolstof (en het gebruik er van) in onze industrie en maatschappij om zo te komen tot een 'koolstofslimme ' economie. Dit kan door de toegevoegde waarde per ton koolstof aanzienlijk te vergroten (bv. door via circulariteit de koolstof langer in omloop te houden, waardoor een zelfde koolstofatoom meermaals meerwaarde genereert), door het netto-verlies van koolstof naar de atmosfeer (onder de vorm van CO2) nagenoeg tot nul terug te brengen (o.a. door efficiëntere productieprocessen en door gebruik van afgevangen CO2 als bouwsteen voor chemicaliën en

producten), en door de nuttige gemiddelde levensduur van koolstof vastgelegd in producten te verlengen met een aanzienlijke factor (bv. verdubbelen of verviervoudigen).

De hierboven weergegeven context van **de uitdaging waarvoor Vlaanderen staat**, toont aan dat een intelligente benadering voor de omslag naar een koolstofslimme economie en maatschappij noodzakelijk is. De historische incrementele evoluties zoals te zien in emissies en energieverbruik zullen immers niet voldoende zijn om een volledige omslag naar een koolstofslimme industrie te bereiken. Dit wijst op de **noodzaak van een grote industriële transformatie transitie in de komende decennia**. Belangrijke randvoorwaarde hierbij is dat de beoogde omslag het concurrentievermogen van de Vlaamse energie-intensieve industrie niet mag aantasten, omdat sluitingen van productiecapaciteit de welvaart in Vlaanderen negatief zullen beïnvloeden.

In 2019, lanceerde de destijds Vlaamse minister voor Economie & Innovatie, Philippe Muyters, de **'Moonshot': een industrieel innovatieprogramma geënt op het inzetten op beloftevolle technologische innovaties tegen 2040 om de Vlaamse industrie koolstofcirculair en CO2-slim te maken, om zo bij te dragen aan een CO2-neutraal Vlaanderen tegen 2050**. Daarmee sluit het Vlaamse beleid aan op de klimaatdoelstellingen van Parijs (het Parijs-akkoord1) die door 195 landen, inclusief België, is ondertekend. Het Moonshot innovatieprogramma ondersteunt actoren in de wetenschap, onderzoeksinstellingen en de industrie zowel binnen de clusters als tussen de clusters onderling. Via deze cross-sectorale samenwerking worden zo gezamenlijk baanbrekende technologieën, producten, processen en bouwstenen ontwikkeld. Dergelijke projecten moeten kunnen aantonen dat ze aanzienlijk minder CO2-uitstoot, meer CO2-opvang of een betere CO2-recuperatie kunnen verwezenlijken.

Deze actualiteit van deze beleidsdoelstelling kan niet in vraag gesteld worden.

49.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Moonshot initiatief werd in 2019 opgestart.
In 2020 werd in de context van een grotere studie over klimaattransitie ook de Moonshot geëvalueerd. Een consortium gecoördineerd door Deloitte voerde de studie uit.

De studie is publiek beschikbaar: *Naar een koolstofcirculaire en CO2-arme Vlaamse industrie | Agentschap Innoveren en Ondernemen (vlaio.be)*

Op basis van literatuur en (Europese) routekaarten die geraadpleegd werden in Leverbaarheid 2, kan gesteld worden dat het Moonshot innovatieprogramma en de vier MOTs de belangrijkste thematieken bevatten inzake technologische innovatie om bij te dragen aan een transitie om de Vlaamse industrie koolstofcirculair en CO2-slim te maken. Deze ambities van het innovatieprogramma zijn daarmee ook in lijn met de Europese ambities die o.a. zijn vastgelegd in de EU Green Deal

Op basis van ministerieel besluit, heeft Catalisti, de speerpuntcluster voor chemie en kunststoffen, een regisseursrol gekregen om het Moonshot innovatieprogramma te runnen. Naast de reguliere werking binnen de raad van bestuur van Catalisti, zijn er 2 additionele organen in plaats gezet:

- De Moonshot Governance Board (MGB) als onafhankelijk orgaan om het Moonshot initiatief te monitoren en ook de bedrijfsinsteek in het programma te verzekeren.
- De Wetenschappelijke AdviesRaad (WAR) als onafhankelijk orgaan die zorgt voor de technische insteek.

In de conceptnota die aan de basis ligt van het Moonshot innovatieprogramma, en welke bekrachtigd is door destijdse Vlaamse minister voor Economie & Innovatie, Philippe Muyters, staan de hoofdsectoren van dit programma benoemd, met name chemie-, raffinage-, en staalsectoren omdat deze sectoren gezamenlijk de meest CO2-uitstoot van de Vlaamse industrie vertegenwoordigen. Op basis van leverbaarheid 2, zijn dit ook de sectoren met het grootste potentieel voor CO2-reductie binnen de Vlaamse industrie. De uitgevoerde evaluatie vertrekt vanuit deze 3 sectoren, en verifieert of de projecten toegekend in het Moonshot Innovatieprogramma deze sectoren afdekt.

De synergiën van projecten binnen het Moonshot innovatieprogramma met andere 'downstream' sectoren **is geïntegreerd** in de governance door het opnemen van vertegenwoordigers van de verschillende speerpuntclusters in de MGB.

De **betrokkenheid van de bedrijven is gematerialiseerd** in de governance, door de reguliere werking van Catalisti (en Flux50) en strategische sessies die georganiseerd werden om input van de bedrijven te krijgen gedurende de uitrol van het programma. Enerzijds is er nog steeds een spanningsveld, waar bedrijven tijdens bedrijfsinterviews aangeven dat fundamenteel onderzoek vaak als niet toepasbaar genoeg wordt beschouwd door de bedrijven. Aan de andere kant zijn bedrijven dikwijls terughoudend in hun openheid wanneer het gaat om het delen van hun inzichten wegens de competitieve aard van innovaties en bescherming van Intellectual Property (IP).

Het innovatieprogramma in zichzelf is nog jong en nog niet volledig gekend bij de bedrijven. De ware lessons learned moeten zich nog verder uitkristalliseren.

Globaal wordt geconcludeerd dat dit innovatieprogramma een duidelijke sprong voorwaarts is om op basis van dialoog met de industrie, de kennisinstellingen richting te geven en te ondersteunen inzake technologische innovaties en fundamenteel onderzoek die bijdragen aan de transitie van de Vlaamse industrie. De studie bevestigt de gemaakte thematische keuzes binnen de Moonshot. Gezien de langetermijnfocus en de nog recente opstart van het initiatief moeten de ware lessons learned nog verder uitkristalliseren. Wel wordt aanbevolen om het programma nu verder aan te scherpen:

- Het verbeteren van de overbrugging van de midden TRLs (4-6);
- Het verscherpen van de opbouw van de MOT's 'Elektrificatie en Radicale Transformaties' en 'Energie-innovatie'.
- Het transitiepotentieel van het Moonshot OnderzoeksTraject 'energie-innovatie' meer oriënteren richting toepasbaarheid van energieproductie binnen industriële toepassingen om aan de stijgende energievraag van deze te voorzien.
- Het uitwerken van een gedetailleerde routekaart per onderzoekstraject met detaildoelstellingen en focusdomeinen. Deze kaart verscherpt de ambities inzake koolstofcirculariteit en CO2-reductie

49.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Het programma werd opgestart in 2019 en focust op onderzoek voor het ontwikkelen van technologie die tegen 2040 klaar is voor industriële toepassingen. Vele beloftevolle projecten werden opgestart maar de effectiviteit zal pas blijken na enkele jaren.

49.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Goede inkoppeling met de industrie en kennisinstellingen is voorzien in de volledige governance structuur van het Moonshot initiatief. Hierdoor beogen we efficiëntie te verhogen door de bedrijven in een vroeg stadium te laten meedenken over de nodige en mogelijke kaders voor de transities voor de industrie in Vlaanderen.

49.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

mazzucato_report_2018.pdf (europa.eu) beschrijft enkele good practices, Energiewende in Duitsland. Ook in andere regio's, landen worden innitiatieven opgezet: *Denmark – Mission Innovation (mission-innovation.net)*,

49.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Lange termijn denken voor oplossen van maatschappelijke uitdagingen is recent als 'moonshot' beschreven *Moonshot door Mariana Mazzucato - Managementboek.nl*

Lessen hieruit:
- Een ruimer kader is noodzakelijk voor aanpak van ruimer maatschappelijke uitdagingen, zoals klimaat transitie
- Een eigen governance met betrokkenheid van ruime stakeholderlandschap is belangrijk voor de aanpak van maatschappelijke uitdagingen voor enerzijds gedragenheid en anderzijds realiteitswaarde van transitiepaden
- De samenhang tussen moonshot initiatieven en ander acties mag niet uit het oog verloren worden

49.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het moonshot programma wordt ingepast in Vlaamse klimaatplannen, die ingekoppeld worden op Belgische en Europese ambities.
De subsidies in dit programma gaan naar onderzoek en innovatie, die een Vlaamse bevoegdheid zijn. Hierdoor zit het subsidieprogramma voor onderzoek op het juiste beleidsniveau;

49.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

[…]
Noodzaak aan basisonderzoek pleit voor overheidsondersteuning (marktfalen).
Oplossingen voor klimaattransitie met behoud van de industriële activiteiten zal niet-rendabele investeringen vragen. Hierbij kan de overheid een rol spelen om deze versneld te introduceren

49.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Sedert begin 2019 wordt de administratie volledig digitaal opgenomen. Hierbij zijn nog enkele verbeteringen in ontwikkeling.
De inhoudelijke opvolging van de moonshot wordt niet beschouwd als bureaucratie. De samenwerking met de overheid in de triple helix context is essentieel. Naast bedrijven en kennisinstellingen kan een overheid een noodzakelijke partner zijn in een initiatief wanneer ook

regelgevende aspecten relevant zijn, vb regelluwe zones voor proeftesten van lokale energie communities

49.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het moonshot programma wordt ingepast in Vlaamse klimaatplannen, die ingekoppeld worden op Belgische en Europese ambities.
De klimaattransitie gaat verder dan het moonshot programma, met focus op de basisinsdustrie (chemie, rafinaderij, staal). Betrokkenheid van andere beleidsdomeinen (dan economie en innovatie) is dus van belang en worden opgenomen in de Governance, en via intens overleg met VEKA

49.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Initiatief recent opgestart.

49.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Het totale bedrag voorzien is 20 mio/j. Indien hier 15% op bespaard wordt gaat het over 3mio €. Dit is de finaniering van 1à2 projecten minder per jaar.

49.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI

Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Landbouw-trajecten

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE

//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**. Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'*

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[140]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-
oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
83. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
84. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

50 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

50.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

INSTRUMENT: LANDBOUWTRAJECTEN

Antwoord (max. 2 pagina's.):

[140] Zie *https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl*

De doelstelling van het instrument **Landbouw (LA) -trajecten** is om vanuit een concrete probleemstelling of vraaggedreven opportuniteit van een collectief van ondernemingen uit de primaire sector, innovatieve oplossingen aan te bieden die op relatief korte termijn toegepast kunnen worden en resulteren in zichtbare veranderingen met een duidelijke economische en/of maatschappelijke meerwaarde voor de ruime doelgroep.
Samenwerking met ondernemingen uit de toeleverings- en/of verwerkende industrie wordt aangemoedigd. Verschillende vormen van samenwerking/interactie zijn hierbij mogelijk: onderaanneming, het opzetten van een gelinkt ontwikkelingsproject met één of een beperkt aantal ondernemingen, alsook het creëren van een spillover effect naar ondernemingen in de agrovoedingsketen. De finaliteit van een LA-traject moet evenwel steeds gericht zijn op het duurzamer en competitiever maken van de land- en tuinbouwsector.
LA-trajecten worden gekenmerkt door een geïntegreerde aanpak van kennisverwerving tot kennisoverdracht en het concreet toepassen van die kennis bij de doelgroepondernemingen. Het werkplan wordt modulair samengesteld, men kiest de activiteiten in functie van de behoeften/noden. Daarbij dient gestreefd te worden naar een sterke betrokkenheid van ondernemingen/organisaties uit de doelgroep, zowel bij de voorbereiding van een projectaanvraag, als tijdens de uitvoering van het traject en de realisatie van de doelstellingen. Om de interactie met de doelgroep te stimuleren dient een functionele begeleidingsgroep opgericht te worden, die representatief is voor de uiteindelijke doelgroep.
Een projectaanvraag voor een LA-traject wordt ingediend door de kennisinstellingen (universiteiten, hogescholen, onderzoeksorganisaties of erkende praktijkcentra). De volledige projectduur bedraagt in principe 4 jaar, maar kan een looptijd hebben van minimaal 2 tot maximaal 6 jaar, met een tussentijdse evaluatie om de 2 jaar. Het subsidiepercentage bedraagt 90% van de aanvaarde projectkosten. De cofinanciering van de resterende 10% van het budget gebeurt via bijdragen van de doelgroepondernemingen.
Jaarlijks wordt een oproep gelanceerd voor de indiening van projectvoorstellen.

50.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Voor LA-trajecten wordt in 2021 een budget van 10,3 MEUR voorzien. Dit bedrag is de voorbije jaren vrij constant gebleven.
Wel werd in het kader van de blue deal maatregelen van de Vlaamse Regering een extra budget (relancemiddelen) voorzien van 6 MEUR te besteden in 2021 en 2022 (zie verder).
VTE: 1 instrumentverantwoordelijke (0.2 VTE) en ad hoc in te zetten projectadviseurs (gemiddeld 8-tal per oproep) voor de evaluatie en opvolging van de ingediende projecten.

50.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Op vraag van het beleid is samen met het Platform voor Landbouwonderzoek gekeken naar de mogelijkheden om LA-trajecten sterker in te zetten voor de maatschappelijke uitdagingen die zich stellen inzake innovatieve, milieu- en klimaatvriendelijke economische productie.
Om hieraan tegemoet te komen is een nieuw criterium 'maatschappelijke meerwaarde' toegevoegd aan het evaluatierooster.

Dit criterium omvat met name de milieu- en sociale aspecten van duurzame landbouw. De bedoeling is om projecten die in aanzienlijke mate geïnspireerd zijn door die aspecten van duurzame landbouw, en een hoog ambitieniveau hebben op dat vlak, een zekere (beleids)prioriteit te kunnen geven.

Inzet van LA-trajecten in het kader van de blue deal maatregelen van de Vlaamse regering.
De waterbeschikbaarheid per capita in Vlaanderen is één van de laagste in de OESO. De klimaatverandering en meer specifiek de droge zomers van de afgelopen jaren hebben hun sporen nagelaten. De grondwaterreserves slinken zienderogen en droogteperiodes leiden tot uitputting van regenwaterreserves en grote schommelingen in watergebruik met nefaste gevolgen voor natuur en landbouw. De landbouwsector komt in de problemen voor wat betreft het garanderen van voldoende voedselproductie voor de industriële voedingssector. Het inkomen van de landbouwers staat onder druk en is onzeker.

Naast investeringen is innovatie belangrijk om aan deze uitdagingen het hoofd te bieden. Bedoeling is op vrij korte termijn innovaties te initiëren die een antwoord bieden aan deze uitdagingen en kostenefficiënt kunnen toegepast worden op bredere schaal. Mogelijke onderzoekspistes zijn circulair watergebruik met aandacht voor de waterkwaliteit (voedselveiligheid, milieuaspecten zoals zoutintrusie), onderzoek naar droogteresistente en nieuwe klimaatrobuuste (eiwit)teelten en teelttechnieken of beheersmaatregelen die een duurzaam antwoord kunnen bieden op de klimaatverandering (zoals peilgestuurde drainage of het verhogen van het koolstofgehalte in de bodem zodat de bodem het water langer kan vasthouden). Indirect zal ook de bevoorradingszekerheid van de voedingsnijverheid gegarandeerd worden en zal de toeleveringssector van de resultaten van dit impulsprogramma kunnen genieten. Specifiek voor de nieuwe droogteresistente en/of eiwitteelten voor Vlaanderen moet er aandacht besteed worden aan zowel teelttechniek, afzetmogelijkheden en verwerkingstechnieken.

Om deze doelstellingen te realiseren wordt gebruik gemaakt van een bestaand subsidieprogramma, met name de landbouw(LA-)trajecten. Gezien de budgettaire ruimte die voorhanden is, is het slaagpercentage van het programma laag (ca. 27% voor de huidige call) en kunnen kwaliteitsvolle projecten niet altijd gesteund worden. Extra middelen voor dit programma kunnen leiden tot een belangrijke economische en maatschappelijke meerwaarde. Door de Vlaamse Regering wordt in het kader van het relanceplan 6 MEUR voorzien voor onderzoek gericht op watergebruik in de landbouwsector, te besteden in 2021 en 2022.

50.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

::Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

LA-trajecten is een call-gebaseerd programma waarbij jaarlijks een call gelanceerd wordt. Deze wordt intern geëvalueerd en indien nodig bijgestuurd (evaluatiecriteria, actoren,…).

Het evaluatierooster voor LA-trajecten was dringend aan een herziening en actualisering toe. De laatste jaren werd het steeds moeilijker om bij de selectie nog goed te kunnen differentiëren tussen projecten met gelijkwaardige scores. Daarnaast kwam van het beleid (zie hoger) de vraag om sterker in te zetten op maatschappelijke uitdagingen inzake innovatieve, milieu- en klimaatvriendelijke economische productie.

In het kader van het ondernemingsplan van VLAIO werd een oefening gestart voor de bijsturing van de evaluatiecriteria. Er werd een voorstel uitgewerkt dat voor feedback werd voorgelegd aan een aantal recurrente deskundigen, alsook aan het Beleidsdomein Landbouw & Visserij. Vervolgens werd ook het Platform voor Landbouwonderzoek geraadpleegd waarin alle betrokken stakeholders (uniefs, hogescholen, ILVO, praktijkcentra) vertegenwoordigd zijn.

De belangrijkste wijzigingen die werden doorgevoerd met ingang van de oproep 2020-2021 worden hieronder opgelijst; deze betreffen uitsluitend de criteria van de impact-as die bepalend is voor de ranking van een project:

• Het criterium 'Innovatiedoel en fit in het programma' wordt ontdubbeld om een beter onderscheid te kunnen maken tussen het vraaggedreven karakter en de focus op een veranderingstraject bij de doelgroep enerzijds, en het realiseren van de doelstellingen en de KPI's anderzijds.
• Op het criterium 'Economische impact' kan voortaan ook een 'zeer goed' bekomen worden, als het project inspeelt op een urgente problematiek (emerging risks) die in een specifieke sector tot grote economische verliezen kan leiden. Dit o.a. op vraag van de leden van het Platform voor Landbouwonderzoek.
• Er is een nieuw criterium 'Maatschappelijke meerwaarde' toegevoegd dat in deze context met name de milieu- en sociale aspecten van duurzame landbouw omvat. De bedoeling is om projecten die in aanzienlijke mate geïnspireerd zijn door aspecten van duurzame landbouw, en een hoog ambitieniveau hebben op dat vlak, een zekere (beleids)prioriteit te kunnen geven.
• 'Complementariteit' is afgezonderd als een apart criterium om te vermijden dat er een mogelijke overlap zou zijn met andere projecten die publiek gefinancierd worden (ook Europees).
• Het vroegere criterium 'Aansluiting bij beleidsprioriteiten' dat exclusief voorbehouden was voor het Beleidsdomein Landbouw & Visserij wordt geschrapt. De invulling ervan zit reeds vervat in een aantal andere criteria, en het Beleidsdomein is vanaf deze oproep volwaardig lid van de expertencolleges.
• Ten slotte zal bij het scoren van de criteria, als blijkt dat alle criteria van de impact-as 'goed' scoren, nagegaan worden of het geen goed 'plus' (tussen goed en zeer goed) of eerder een goed 'min' (tussen eerder zwak en goed) betreft, dit om een betere differentiatie bij de finale ranking mogelijk te maken.

Een aantal verduidelijkingen die tijdens deze oefening gevraagd werden rond cofinanciering, opvolging van projecten en valorisatie van de resultaten, zijn meegenomen bij de update van de handleiding en de aanvraagtemplate naar aanleiding van het openstellen van de nieuwe oproep.

50.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de

effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Een projectaanvraag voor een LA-traject wordt ingediend door kennisinstellingen (universiteiten, hogescholen, onderzoeksorganisaties of erkende praktijkcentra).

De doelgroep van de LA-trajecten zijn in eerste instantie de land- en tuinbouwondernemingen uit de primaire sector. Veel van deze ondernemingen beschikken niet over voldoende eigen middelen of de capaciteit om zelf innovatieve oplossingen te gaan initiëren en ontwikkelen. Collectieve vormen van kennisverwerving en kennisoverdracht zijn bijgevolg een belangrijk gegeven voor de primaire sector om te innoveren op bedrijfsniveau.

De beoogde innovaties moeten voldoende concreet, toepasbaar en vernieuwend zijn voor de doelgroep. Het traject dient vooruit te lopen op wat momenteel op de markt beschikbaar is of zal komen (geen 'me-too' project) en leidt eventueel tot doorbraakmogelijkheden voor de doelgroep. Er wordt een duidelijke kennis- of competentieverhoging verwacht, bij een voldoende ruime groep van ondernemingen, die reeds binnen de projectduur de aanzet vormt tot een zichtbaar veranderingstraject.

Samenwerking met ondernemingen uit de toeleverings- en/of de verwerkende industrie (agrovoedingsketen) wordt aangemoedigd. Verschillende vormen van samenwerking/interactie zijn hierbij mogelijk: onderaanneming, het opzetten van een gelinkt ontwikkelingsproject met één of een beperkt aantal ondernemingen, alsook het verder ontwikkelen van nuttige kennis/technologie die volgt uit een LA-traject. De finaliteit van een LA-traject moet evenwel steeds gericht zijn op het duurzamer en competitiever maken van de primaire land- en tuinbouwsector.

Kenmerkend voor LA-trajecten is dat het volledige traject van kennisverwerving tot kennisoverdracht en het concreet toepassen van die kennis bij de doelgroepondernemingen geïntegreerd wordt in één project. Het werkprogramma wordt modulair samengesteld in functie van de behoeften/noden. De aanvrager dient in samenspraak met de ondernemingen/organisaties uit de doelgroep de omvang en de volgorde van de afzonderlijke activiteiten te bepalen.

Het is belangrijk dat het uitvoerend projectconsortium beschikt over een goede mix van competenties en expertise om de verschillende activiteiten van kennisverwerving tot kennisgebruik af te dekken. Het verwerven van kennis speelt een belangrijke rol, maar dient steeds in functie te staan van het ingang doen vinden van de projectresultaten bij de ondernemingen uit de primaire sector. In functie van de specifieke noden kan de kennis/technologie hiervoor zelf ontwikkeld worden, dan wel kan eigen en/of elders reeds ontwikkelde kennis/technologie aangewend worden.

In de loop van het project dient de ontwikkelde kennis verspreid te worden naar de brede doelgroep. Er dient een duidelijk plan van aanpak voor een ruime verspreiding van de kennis en valorisatie van de resultaten voorgelegd te worden. Daarnaast wordt verwacht dat acties ondernomen worden die reeds tijdens de projectduur leiden tot concrete innovaties/toepassingen bij de ondernemingen. Een sterke betrokkenheid van individuele ondernemingen (als pilootondernemingen/casestudies) en sector- en beroepsorganisaties (sensibiliseren van de ondernemingen, inclusief platform- en netwerking) kan bijdragen tot het welslagen van een LA-traject. Om de interactie met de doelgroep te stimuleren dient een representatieve

begeleidingsgroep opgericht te worden. Deze moet een goede afspiegeling zijn van de brede doelgroep en dient te waken over de realisatie van de doelstellingen.

50.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Voor het opvolgen van het verloop/succes van een project moet een beperkte set van relevante indicatoren en bijhorende streefcijfers opgesteld worden. De belangrijkste succesindicatoren (KPI's) van een LA-traject zijn:
• het aantal ondernemingen waar een specifieke innovatie/verandering opgestart wordt binnen de projectduur;
• het aantal innovaties bij de doelgroepondernemingen (aantal implementaties, lanceringen, ontwikkelingen of gebruik van (ver)nieuw(d)e producten, processen of diensten);
• het aantal bedrijfsspecifieke vervolgtrajecten.

De succesindicatoren (KPI's) met bijhorende streefcijfers worden in de beslissing tot subsidietoekenning vastgelegd. Het is de bedoeling om op die manier de projectuitvoering te kunnen monitoren, met name op vlak van de concrete innovaties/veranderingen die men wil realiseren bij een voldoende ruime groep van ondernemingen.

Jaarlijks dient over de projectstatus gerapporteerd te worden (voortgangsverslag). Dit laat toe om na te gaan of het project verloopt zoals gepland. Hierbij hoort ook een prestatietabel, de status van de KPI's en leverbaarheden, en een overzicht van de collectieve en individuele acties (bereik). Een belangrijk element van de voortgangsverslaggeving is ook de rapportering over de interactie met de doelgroepondernemingen. Zo wordt een korte toelichting gevraagd over de uitgevoerde cases met ondernemingen.

Voor beleidsevaluaties zijn gegevens nodig over het effectief bereik van het project, de geleverde diensten en de bekomen resultaten in het kader van activiteiten van kennisverspreiding en –toepassing. Voor zover deze niet in het projectvoorstel zijn opgenomen (als indicatoren met streefcijfers), zullen deze gegevens bijkomend moeten geleverd worden bij de verslaggeving.

50.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In het buitenland bestaan er voor zover bekend geen gelijkaardige initiatieven.

50.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Tot op heden lijken er geen gepubliceerde wetenschappelijke studies te zijn waar LA-trajecten voorwerp van het onderzoek uitmaken.

50.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De subsidiëring van het landbouwonderzoek werd in het kader van het Lambermont-akkoord in 2001 overgeheveld naar de Gewesten. Het beheer en de opvolging van de projecten landbouwonderzoek werd opgedragen aan IWT-Vlaanderen (intussen opgegaan in VLAIO).
Op 18 februari 2005 heeft de Vlaamse regering haar goedkeuring gegeven aan het huidige wettelijk kader voor de projectmatige financiering van het "toegepast collectief onderzoek voor de land- en tuinbouwsector".
Vlaamse Codex > Zoeken > Document (vlaanderen.be)

In 2011 werd het nieuwe instrument LA-trajecten opgezet in het kader van de hervorming van het vroegere steunprogramma LandbouwOnderzoek. Als insteek voor die hervorming werden de vragen/noden van de primaire sector en de voedingsindustrie opgelijst, en is in opdracht van IWT een studie uitgevoerd naar de portfolio, de werking, resultaten en effecten van het LandbouwOnderzoek als instrument.

Op basis van de resultaten van deze studie en na overleg met de stakeholders van het Platform voor Landbouwonderzoek werd besloten om een apart financieringskanaal voor innovatie in de primaire sector aan te houden, maar te kiezen voor een vernieuwde aanpak waarbij onderzoeksactiviteiten (kennisopbouw, bundelen en vertalen van kennis) geïntegreerd worden met activiteiten gericht op kennisoverdracht en het concreet toepassen van die kennis bij de bedrijven.

50.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Zoals eerder al vermeld, zijn in eerste instantie de land- en tuinbouwondernemingen uit de primaire sector de doelgroep van het instrument LA-trajecten. Veel van deze ondernemingen beschikken niet over voldoende eigen middelen of de capaciteit om zelf innovatieve oplossingen te gaan initiëren en ontwikkelen. Collectieve vormen van kennisverwerving en kennisoverdracht zijn bijgevolg een belangrijk gegeven voor de primaire sector om te kunnen innoveren op bedrijfsniveau. Dit kan bijgevolg niet uitbesteed worden aan de private sector.

LA-trajecten worden voor 90% gefinancierd door de Vlaamse overheid. Deze steuntoekenning betreft niet-staatssteun en is voorbehouden aan Organisaties voor Onderzoek en Kennisverspreiding voor de uitvoering van niet-economische activiteiten zoals onafhankelijke onderzoeksactiviteiten en/of kennisverspreiding.
Voor de invulling van de overige 10% dient een sluitend cofinancieringsplan voorgelegd te worden waaruit het commitment van de effectieve doelgroep moet blijken.

50.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De laatste jaren werd het instrument al vergaand administratief vereenvoudigd:
- Digitalisering van het proces voor indiening en behandeling van projectaanvragen
- Vereenvoudiging van de opvolgingsverslagen.

50.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De LA-trajecten onderscheiden zich van de andere instrumenten binnen VLAIO door de mogelijkheid om het volledige traject van kennisverwerving tot het concreet toepassen van kennis te ondersteunen in één project, met een sterke nadruk op het collectief en vraaggedreven karakter, en het realiseren van concrete innovaties/veranderingen bij ondernemingen uit de land- en tuinbouwsector.
Het belangrijkste verschil met projecten binnen de programma's TETRA of COOCK is de mogelijkheid om het volledige traject van kennisverwerving tot kennisgebruik te ondersteunen.

LA-trajecten dienen geen specifieke meerwaarde te hebben voor de onderwijsopdracht van de hogescholen. Projecten die gericht zijn op het aanzetten tot innovaties in land- en tuinbouw zijn ook niet-steunbaar binnen TETRA en COOCK.
LA-trajecten onderscheiden zich van projecten binnen de bedrijfssteunregeling door de collectieve dimensie van de projecten. De projectresultaten moeten toegankelijk zijn voor -en zo breed mogelijk verspreid worden naar- zoveel mogelijk ondernemingen binnen het beoogde bedrijfssegment (open karakter). Dit in tegenstelling tot de bedrijfsprojecten waar de toegang tot de projectresultaten in principe beperkt blijft tot de deelnemende ondernemingen.

Zoals bij andere vragen reeds vermeld, is er steeds overleg met het Beleidsdomein Landbouw & Visserij wanneer mogelijke bijsturingen van het instrument LA-trajecten zich aandienen.
Daarnaast werd in 2004 het Platform voor Landbouwonderzoek opgericht dat fungeert als een klankbord en aanspreekpunt voor landbouwonderzoek in Vlaanderen. Het Platform verenigt de universiteiten (KULeuven en UGent), het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO), de hogescholen (HOGent en KHKempen), de praktijkcentra, de landbouworganisaties (Boerenbond, Algemeen Boerensyndicaat en Bioforum), het Departement Landbouw en visserij, het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie en het Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO).

Het Platform is het forum voor overleg en afspraken:
- tussen de landbouwonderzoeksinstellingen en het landbouwbeleid met het oog op het realiseren van het innovatiebeleid en het stimuleren van het ondernemerschap in de landbouw;
- tussen de landbouwonderzoeksinstellingen en de landbouwsector met het oog op een zo goed mogelijke wederzijdse kennisdoorstroming en gebruik van kennis;
- tussen de landbouwonderzoeksinstellingen onderling met het oog op een optimale onderlinge afstemming.

50.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De huidige evaluatiemethodologie voldoet, alsook de periodiciteit (jaarlijkse call).
Het evaluatierooster en de onderliggende criteria werden recent bijgestuurd (zie hoger).
Eventueel kan door een strenger toezicht op de instroom een beperkter volume aan te evalueren projecten gerealiseerd worden (indirecte besparing in evaluatietijd).

50.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De budgettaire enveloppe voor LA-trajecten is de voorbije tien jaar ongewijzigd gebleven (10,3 MEUR). Als gevolg hiervan is het slaagpercentage binnen dit instrument vrij laag (ca. 27% voor de laatste call) en kunnen kwaliteitsvolle projecten niet altijd gesteund worden. Zelfs projecten die op elk criterium van de impact-as een 'goed' scoren dienen op een reservelijst gezet te worden voor het geval er op het einde van het jaar nog beschikbare budgettaire ruimte is binnen de instrumenten van de afdeling Steun. Eind 2021 zal beslist worden of de projecten op de reservelijst (deels) gesteund kunnen worden. Extra middelen voor dit programma kunnen leiden tot een belangrijke economische en maatschappelijke meerwaarde (zie ook laatste vraag).

50.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Naast het streven naar een economische impact bij de doelgroep van de primaire sector vragen we binnen dit instrument ook aandacht te hebben voor de maatschappelijke meerwaarde van de resultaten. Bij de beoordeling van de maatschappelijke meerwaarde van een project worden met name de milieu- en sociale aspecten van duurzame landbouw in beschouwing genomen: - Milieuaspecten: circulaire economie, minder gebruik van pesticiden en meststoffen, verhoogd gebruik hernieuwbare energie, reductie van afval en voedselverlies, minder emissies en milieuhinder, klimaatmitigatie door minder broeikasgassen, klimaatadaptatie, efficiënt water(her)gebruik en biodiversiteit. - Sociale aspecten: arbeidsveiligheid, gezondheid landbouwer en consument, inkomenszekerheid, (dieren)welzijn, werkbaar werk en landschapsbeleving. Een goed project heeft een duidelijke, gemotiveerde en waar mogelijk gekwantificeerde meerwaarde ten aanzien van de milieu- of de sociale aspecten van duurzame landbouw. Indien het project in aanzienlijke mate geïnspireerd is door aspecten van duurzame landbouw, en een hoog ambitieniveau heeft op dat vlak, kan bij de beoordeling een hogere waardering bekomen worden. Belangrijk hierbij is dat onderzoek m.b.t. milieu- en/of sociale aspecten deel uitmaakt van het project, en richtinggevend is voor de gekozen implementatie van de resultaten. Het is duidelijk dat projecten met een onaanvaardbare milieu- of sociale impact, of die in strijd zijn met de huidige of toekomstige (milieu)wetgeving niet in aanmerking komen voor steun.

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdoorlichting EWI

Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Collectief Onderzoek & Ontwikkeling en Collectieve Kennisverspreiding

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[141]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
85. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
86. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

51 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

51.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

[141] Zie *https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl*

De doelstelling van het programma Collectief Onderzoek & Ontwikkeling en Collectieve Kennisverspreiding (COOCK) is het valoriseren van (basis)onderzoeksresultaten door het versnellen van de introductie van technologie en/of kennis bij een ruime groep ondernemingen. COOCK-projecten zijn steeds opgebouwd uit 2 onafhankelijk (eventueel) gesubsidieerde delen die onderling wel verbonden zijn: - Deel A is gericht op toepassingsgerichte kennisopbouw, vertaalonderzoek en kennisverspreidingsactiviteiten in functie van een zo ruim mogelijke overdracht van de onderzoeksresultaten naar ondernemingen. Enkel dit deel komt (via een resultaatsverbintenis) voor steun in aanmerking binnen het COOCK-programma. - Deel B is een bundeling van alle ondernemingsspecifieke projecten gericht op het evalueren en het toepassen door ondernemingen van de in deel A overgedragen technologie en/of kennis, waarbij minstens de inzetbaarheid en de economische haalbaarheid in een ondernemingsspecifieke context worden geëvalueerd. Ondernemingen kunnen voor deze projecten steun aanvragen binnen de reguliere steunkanalen van Agentschap Innoveren & Ondernemen (of op Europees niveau). Deel A van de COOCK-projecten wordt gesteund onder de modaliteiten van het Besluit van de Vlaamse Regering van 25 mei 2018 tot regeling van steun aan projecten voor collectief onderzoek en ontwikkeling en collectieve kennisverspreiding (BS van 10 juli 2018, blz. 55189), en staat open voor Vlaamse organisaties voor onderzoek en kennisverspreiding (verder onderzoeksorganisaties genoemd). Als projectaanvrager voeren zij projecten uit waarbij onderzoeksresultaten (nieuwe technologie/kennis) vertaald en omgezet worden in bruikbare concepten/prototypes, die inspelen op de gemeenschappelijke noden/vragen van en/of nieuwe marktopportuniteiten bieden aan een ruime groep ondernemingen. De doelgroep van COOCK-projecten zijn alle ondernemingen binnen het innovatiespectrum (trekkers, vroege gebruikers, vroege/late volgers). De focus ligt in hoofdzaak op kmo's, maar ook grote (niet O&O-intensieve) ondernemingen kunnen betrokken worden. Veel ondernemingen beschikken niet over voldoende eigen middelen of onderzoekscapaciteit en voor hen is collectieve kennisverwerving/transfer een belangrijk instrument voor innovatie. Het aanbieden van nieuwe technologie en kennis helpt Vlaamse ondernemingen, die zelf niet actief aan onderzoek doen, om te innoveren en onderzoeksresultaten te implementeren.
Een actieve betrokkenheid van de doelgroep voor, tijdens en na het project is essentieel. Daarom moet voor elk project een begeleidingsgroep samengesteld worden, met voldoende representatieve vertegenwoordigers van de doelgroep en waar nodig ook van de waardeketen. Ondernemingen worden meer en meer uitgedaagd om flexibel in te spelen op economische en maatschappelijke uitdagingen. Een COOCK-project beoogt minstens een positieve impact op vlak van economische activiteiten en de resultaten zijn te valoriseren in een zo ruim mogelijke groep van ondernemingen. Projecten kunnen daarnaast ook andere maatschappelijke doelstellingen nastreven of bijdragen tot de Vlaamse transitieprioriteiten.

51.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Budget 7 MEUR per jaar.
COOCK is een relatief nieuw instrument (˚2019).
VTE's:
*/administratieve ondersteuning COOCK projecten = circa 0.5 VTE
*/programma verantwoordelijke : ca 0.8VTE
*/ Een afschatting van de effort kan als volgt: adviseurs voor evaluatie en opvolging: evaluatie gebeurt in commissies waarin projecten gebundeld worden per kennisdomein. Per college nemen een adviseur en co-adviseur deel. Een gemiddeld college telt 4 projecten. Er worden

ca 30 projecten ingediend per call. In totaal worden dus een 8-tal colleges georganiseerd. Per call worden ca 10 projecten gesteund.

een project in evaluatie kost ca 1MM, een project in opvolging kost ca 1 MM. Een call kost dus aan evaluatietijd 30MM, aan opvolging ca 10MM.

51.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Kennistransfer tussen onderzoeksinstellingen en brede groep industriële actoren die beperkte R&D middelen hebben i.e. KMO en niet-R&D intensieve GO.
Dit is een actuele doelstelling.

51.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Nee.

51.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Door de resultaatverbintenis is de beoogde doeltreffendheid hoog.
Coock is een relatief nieuw programma. Enerzijds leren aanvragers het programma nog kennen, anderzijds is het tijdshorizon om de effectiviteit te evalueren minimaal 3 jaar. De resultaten uit de projecten uit de eerste oproep zijn nu geleidelijk aan beschikbaar , wat een evaluatie van de effectiviteit zal toelaten

51.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Gezien het jonge karakter van het programma werd de doelmatigheid nog niet onderzocht (zie ook boven).
Potentieel kunnen thematische calls helpen om gericht een gevarieerder doelpubliek af te dekken.

51.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Nee.

51.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Het is een algemeen gegeven dat kennisdoorstroom vanuit (academisch) onderzoek naar de industriële toepassingen niet evident is; COOCK stimuleert de aanvragers om enerzijds de industriële noden te capteren en vervolgens de tools/kennis aan te reiken (waarvan het industriële consortium waarschijnlijk nog niet wist dat ze al bestonden).

51.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

1/ ja.
2/nee.
3/ nee.

51.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Kennistranfer verloopt vanuit kennisinstellingen naar industrie. Private sector is dus finaal belanghebbend.

51.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Ja: automatisatie van in de eerste plaats standaardhandelingen in en vanuit het softwarebeheer programma. Hiervoor is vooral bijkomende capaciteit vereist.

51.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het Coock programma zorgt voor een intensifiëring van de samenwerking/interactie tussen onderzoeksorganisaties en ondernemingen. Hierdoor wordt het ecosysteem versterkt, wat ten goede komt aan de R&D capaciteit en de competitiviteit van Vlaamse ondernemingen.

51.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Ja; zie ook eerdere opmerking over diversifiëring via thematische calls.

51.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

*/ steun voor COOCK is nu 50% basis + 50% resultaatsverbintenis – men zou kunnen denken aan varianten met een hoger verzekerd basissteunpercentage, zonder resultaatsverbintenis (en dus ook geen mogelijkheden tot 100% steun voor het project).

51.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: TETRA

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[142]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

87. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
88. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

52 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

---

[142] Zie *https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl*

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

52.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

TETRA is een programma voor praktijkgericht onderzoek door hogescholen en geïntegreerde opleidingen in de universiteiten voor ondernemingen en non-profitorganisaties.
TETRA-projecten zijn kortlopende projecten voor praktijkgericht onderzoek. Het programma stimuleert projecten die naast een economische ook een maatschappelijke meerwaarde hebben.
De doelgroep voor de projectresultaten zijn Vlaamse ondernemingen en/of social profit organisaties. TETRA-projecten hebben tot doel om bestaande kennis over te dragen naar concrete, nuttige informatie zodat de doelgroep sneller en efficiënter kan innoveren. De projectresultaten zijn op korte termijn na afloop van het project bruikbaar voor hen.
De projecten sluiten ook aan bij de onderwijsopdracht. Het project past bij één van de opleidingen en er is een meerwaarde voor de studenten die afstuderen in deze opleidingen. Via TETRA-projecten kunnen opleidingen beter afgestemd worden op de noden van de praktijk.
Een TETRA-project kan pas ingediend worden als er een aantoonbare behoefte is bij ondernemingen en/of social profit organisaties in Vlaanderen. Zij bevestigen dit als actief lid van een gebruikersgroep en staan via een financiële bijdrage in voor de cofinanciering van 7,5% van de projectkosten.
De looptijd is 2 jaar. In het kader van een internationale samenwerking via een CORNET-project kan de looptijd 3 jaar zijn.

52.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Voor het TETRA-programma wordt in 2021 een budget van 9,6 MEUR voorzien, te verdelen over de oproep TETRA 2020-2021 (8Meur) en 2 CORNET-oproepen (1,6 Meur). Dit bedrag is de voorbije jaren vrij constant gebleven.
Wel werd in het kader van het beleidsplan Artificiële intelligentie de laatste jaren het Tetra-programma ingezet om toepassingsgerichte digitaliseringsprojecten te stimuleren. Hiervoor werd een budget van 2 Meur voorzien (zie verder).
VTE: 1 KAM en ad hoc in te zetten adviseurs (gemiddeld 15 a 20 per oproep) voor de evaluatie en opvolging van de ingediende projecten.

52.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Hogescholen-AI

In het kader van het beleidsplan Artificiële intelligentie (VR 2019 2203, DOC.0318/1QUATER) zijn in mei 2019 en februari 2020 projectoproepen 'Hogescholen-AI' opengesteld (HBC/19/23.05/DOC.032, HBC/20/16.01/DOC.009). Deze betreffen toepassingsgerichte

digitaliseringsprojecten vanuit de hogescholen met specifieke aandacht voor de implementatie van AI bij ondernemingen en nonprofitorganisaties.
De oproep wordt gesteund onder het TETRA-besluit en leunt naar doelstellingen en evaluatiecriteria sterk aan bij het TETRA-programma.
Voor een budget van 2,05 MEUR op de begroting van 2019 resp. 2,06 (+0,91) MEUR op de begroting van 2020 zijn onder deze oproepen op 21 november 2019 zes projecten en worden op 16 oktober 2020 vijf projecten positief (en twee projecten op reservelijst) beslist.
Ook de oproep gelanceerd in 2020 richt zich specifiek op digitaliseringsprojecten (voorziene budget 2 Meur.)

Focusgebied bio-economie

In het kader van een nog, eind dit jaar of begin 2021, te nemen beslissing omtrent een Vlaams beleidsplan Bio-economie wordt, mede op basis van een verdere analyse van de behoeften in het veld en de beschikbaarheid van middelen, onderzocht of binnen het bestaande instrumentarium bijkomende mogelijkheden, aanpassingen van de modaliteiten of stimuli moeten/kunnen worden ingevoerd en extra impulsen kunnen worden gegeven, bijvoorbeeld onder de vorm van specifieke oproepen binnen bestaande instrumenten.
In eerste instantie wordt binnen de laagdrempelige programma's TETRA en/of LA-trajecten gezocht naar mogelijkheden om accenten te leggen voor het ondersteunen van bio-economie, in het bijzonder voor het opzetten van projecten die inzetten op samenwerking tussen landbouw en industrie. Voor projecten op de wachtlijsten (steunbaar, maar onder de cut-off) van de genoemde programma's, zou eind juni, begin juli 2021 beslist worden over de toewijzing van een extra budget van 2,02 MEUR. Er kan rekening gehouden worden met de complementariteit in de portfolio.

52.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

::Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

- Het Tetra-programma is een call-gebaseerd programma waarbij jaarlijks een call gelanceerd wordt. Deze wordt intern geëvalueerd en indien nodig bijgestuurd (criteria, actoren,…).
- In 2018 werd door het Rekenhof een doorlichting uitgevoerd over de integratie van de academische hogeschoolopleidingen in de universiteiten. Bevindingen van dit rapport:
  Jaarlijks lanceerde het IWT (nu VLAIO) een oproep, waarbij het ongeveer 8 miljoen euro beschikbaar stelde voor projecten. In 2015 heeft het 66% van de onderzoeken toegewezen aan universiteiten, 19% aan hogescholen en 15% aan een samenwerking van universiteiten en hogescholen.
  Samenwerkingen tussen universiteiten en hogescholen vormen dus ook na de integratie een klein segment van de TETRA-opdrachten.
  De overheid verplichtte de vorming van associaties toen de hogescholen in het kader van de BAMA-hervorming in 2003 hun twee-cycli-opleidingen moesten academiseren. De academisering maakte een versterking noodzakelijk van de ondersteuning van de hogescholen op het vlak van het wetenschappelijk onderzoek. Die opdracht bleef en werd hernomen naar aanleiding van de integratie. De associaties tussen universiteiten en hogescholen moesten de onderlinge samenwerking verbeteren en het aanbod van

opleidingen rationaliseren. Een associatie moest ook de samenwerking opzetten voor het wetenschappelijk onderzoek in aanverwante onderzoeksdomeinen, om ondoelmatige versnippering van het beperkte onderzoeksbudget tegen te gaan95. De motie van aanbeveling die het Vlaams Parlement goedkeurde bij de overheveling van de academische hogeschoolopleidingen naar de universiteiten, omschrijft de opdracht van de associaties als volgt:
• de samenwerking organiseren en de banden aanhalen tussen de professionele bachelors en de geacademiseerde en academische opleidingen, met inbegrip van de overgangsmogelijkheden en de ontwikkeling van leerlijnen;
• de coördinatie van het onderzoek bevorderen, meer bepaald van de translatieketen van fundamenteel naar toegepast onderzoek en omgekeerd, en van innovatie;
logistiek coördineren in het algemeen;
• als forum de evolutie naar een geïntegreerde hogeronderwijsruimte voorbereiden. In de gesprekken met de geselecteerde hogescholen peilde het Rekenhof naar de samenwerking tussen de hogescholen en de universiteiten op het vlak van het wetenschappelijk onderzoek. De grote meerderheid van de bezochte hogescholen uitte ontevredenheid over de huidige onderzoekssamenwerking met de universiteit en de inbreng van de associatie. Samenwerking ontstaat meestal door persoonlijke contacten tussen personeelsleden. De hogescholen beschreven de omvang van de gezamenlijke onderzoeken als beperkt tot soms onbestaande. Ze zagen daarvoor de volgende oorzaken:
• Elke instelling – hogeschool of universiteit – bepaalt autonoom en zonder overleg met de associatiepartners haar speerpunten inzake wetenschappelijk onderzoek.
• De raakvlakken tussen het onderzoek van de hogescholen en de universiteiten zijn in de praktijk beperkt. Ook tijdens het academiseringsproces in de hogescholen vonden de contacten tussen de professionele bacheloropleidingen en de academische opleidingen meestal ad hoc plaats.
• Beide instellingen en onderzoeksegmenten – praktijkgericht en fundamenteel – hebben hun eigen finaliteit en markt.

De negatieve evaluatie van de hogescholen over de samenwerking met de universiteiten voor onderzoek, staat haaks op de mening en de evaluatie van de universiteiten. Zij wezen erop dat ze in het kader van de associaties initiatieven nemen om de samenwerking met de hogescholen te stimuleren en te ondersteunen. Twee voorbeelden ondersteunen dat:
• De associatie KU Leuven stelde dat ze verschillende initiatieven nam voor de samenwerking tussen de professionele en de academische opleidingen. De personeelsleden van de partnerhogescholen kunnen aan de KU Leuven het statuut van praktijkonderzoeker verwerven. In 2016 hadden achttien personeelsleden dat statuut. Praktijkonderzoekers zonder doctoraat kunnen vanaf 2016-2017 projectaanvragen indienen voor interne onderzoeksfondsen als co-promotor van C3-projectaanvragen (onderzoeksprojecten met onmiddellijke economische valorisatie). Op de campussen verloopt de samenwerking97 tussen de associatiepartners volgens de KU Leuven zowel projectmatig (PWO, IWT, TETRA) als structureel (labo's, personeel, onderwijs).
• Na de integratie nam de associatie U Gent het initiatief de structurele onderzoekssamenwerking tussen de vier partnerinstellingen voor praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek en onderzoek in de kunsten verder te stimuleren en te versterken door de associatieonderzoeksplatforms. Dergelijke platforms hebben ook tot doel het beschikbare onderzoekspotentieel te bundelen en gemeenschappelijk naar buiten toe te profileren. Een platform verenigt onderzoekers uit de academische en professionele opleidingen voor onderzoek in gemeenschappelijke thematische onderzoeksgebieden. Hogeschoolonderzoekers die behoren tot een dergelijk platform, kunnen het statuut van geaffilieerd onderzoeker in de U Gent krijgen.
Conclusies:

De voornaamste bron voor de financiering van het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek aan de hogescholen zijn de PWO-middelen van de Vlaamse overheid. Die middelen zijn na de overheveling van de academiserende opleidingen met meer dan 40% toegenomen en compenseren de daling van de inkomsten uit andere bronnen. Het TETRA-fonds, een andere mogelijkheid voor financiering door de overheid, bereikt de hogescholen maar in beperkte mate. Universiteiten en hogescholen werken ook na de integratie weinig samen voor de mededinging naar TETRA-projecten. Ze zijn eerder concurrenten dan partners in het aantrekken van onderzoek, wat een goede samenwerking kan belemmeren. Er zijn initiatieven van de associaties om samenwerking tussen de universiteiten en de hogescholen te stimuleren, maar die lijken niet te beantwoorden aan de verwachtingen van de hogescholen. Samenwerking ontstaat momenteel vooral langs bilaterale, informele contacten

-

52.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Tetra is gericht op het vertalen van bestaande kennis naar bedrijven en ondernemingen. Deze bedrijven/ondernemingen hebben meestal niet zelf de capaciteit, noch de rescources om deze kennis te vertalen naar iets bruikbaars voor hun eigen bedrijfsprocessen/dienstverlening. Het Tetra-programma kan een hefboom zijn om bedrijven alsnog op een laagdrempelige manier te laten innoveren zonder hiervoor een volledig innovatietraject te doorlopen. In de praktijk zien we succesvolle en minder succesvolle verhalen. Deels doordat onderzoek binnen het Tetra-programma, ondanks dat het vertaalonderzoek betreft, altijd een zeker risico inhoudt, anderzijds doordat sommige uitvoerders de input van de doelgroep te weinig benutten.
De doeltreffendheid zou bijgevolg kunnen verhoogd worden door bij opvolging erover te waken dat er in een intensieve interactie met de doelgroep voorzien wordt en dat rekening wordt gehouden met de input vanuit deze groep. Dit gedegen op te volgen is een snelle bijsturing van een project mogelijk.

De hervormingen in het Vlaams Hoger onderwijslandschap (1999- ondertekening Bolognaverklaring en 2003 - Structuurdecreet waarbij de Vlaamse overheid de Bolognaprincipes geïmplementeerd heeft in het Vlaamse hoger onderwijs) hebben, zoals opgenomen in het rapport van het Rekenhof geleid tot een academisering van de vroegere tweecycliopleidingen van de hogescholen. De duidelijke focus op praktijkgericht onderzoek lijkt binnen het kader van deze associaties minder belangrijk geworden. Het gevoerde onderzoek levert zeker noch wel inzichten die bruikbaar zijn voor de praktijk maar een doorgedreven interactie met bedrijven lijkt niet altijd aanwezig. Het instrument kan echter maar doel treffen als deze interactie aanwezig is. Het beleid dient dus zeker te evalueren of aanvragers/uitvoerders die gebruik maken van het instrument voldoen aan deze eis.

52.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Het evaluatieproces lijkt efficiënt, al kan altijd alles beter. Een blijvende aandacht voor de kwaliteit van potentiële projecten die ingediend worden is noodzakelijk om de beoordeling door externe experten zo vlot mogelijk te laten verlopen. Er kan overwogen worden om een evaluatieproces op te stellen met interne experten.

52.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In het buitenland bestaan er gelijkaardige initiatieven. Deze zijn uiteraard geënt op het nationale onderwijssysteem. De evaluatie verloopt min of meer gelijkaardig (inzet externe experten).

52.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Tot op heden lijken er geen gepubliceerde wetenschappelijke studies te zijn waar het Tetra-instrument voorwerp van het onderzoek uitmaakt.

52.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De staatshervorming in 1989 heeft ervoor gezorgd dat de Gemeenschappen quasi volledig bevoegd werden voor het onderwijs. Gelet op de focus van het programma lijkt het Tetra-programma dan ook op het juiste niveau te zitten.

52.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Uit recent onderzoek (bron: voka) blijkt dat de Vlaamse innovatiesteun leidt tot meer tewerkstelling en een stijging van de eigen inzet van bedrijven. Zo worden er ongeveer drie extra O&O-medewerkers per projectjaar aangeworven.
Innovatie is de sleutel voor een betere productiviteit en hoger concurrentievermogen. Laat dat nu net een groot probleem zijn in ons land. De productiviteitsgroei neemt immers al decennia af. Innovatie stimuleren is daarom van fundamenteel belang.
Vlaanderen scoort ondermaats qua hoogtechnologische export. In 2018 was die slechts goed voor zo'n 10 procent van de totale waarde van de Vlaamse uitvoer.
Dat aandeel moet dan ook omhoog. Datzelfde aandeel ligt in Nederland op 21,3 procent en in Frankrijk op 20,5 procent. Hightech-export levert grote marges op en maakt lokale productie mogelijk. Door het ondersteunen van innovatie stimuleert de overheid bedrijven die hier bewust op inzetten.

Sommige kritische stemmen opperen om deze steun af te schaffen en te vervangen door een algemene lastenverlaging zodat elk bedrijf zou profiteren. Bij een algemene lastenverlaging profiteren ook de ondernemingen die amper inzetten op innovatieve groei, productieverhoging en en hoger concurrentievermogen en creëren we dus weinig of geen hefboom. Dat kan niet de bedoeling zijn.
Om dit te kunnen bewerkstelligen is een neutrale overheid nodig om op een transparante en objectieve manier de haar toegekende middelen te besteden.

52.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De laatste jaren werd het programma al administratief vereenvoudigd:

- Digitalisering (welke nog verder doorgedreven kan worden)
- Vereenvoudiging van de opvolgingsverslagen.

Een verdere vereenvoudiging van het evaluatieproces kan tot de mogelijkheden behoren maar kan mogelijks leiden tot een minder transparant proces. Bovendien is het maximale steunbedrag 480.000 euro. Enige onderbouwing waarvoor deze middelen aangewend zullen worden mag dan ook verwacht worden.

52.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Binnen de schoot van onderzoeksinstellingen wordt veel kennis gegenereerd die niet altijd zijn weg vindt naar het bedrijfsleven niettegenstaande deze kennis een grote toegevoegde waarde kan hebben. Samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen is dan ook onontbeerlijk om deze doorstroming mogelijk te maken.
Een complex geheel van grote en kleine hindernissen maken het moeilijk om in een netwerk of samenwerking rond technologische innovatie te stappen. Hoe kleiner een bedrijf, hoe moeilijker om al deze hindernissen te overbruggen. Door de grote diversiteit aan bedrijven en kenniscentra is een juiste match tussen de behoeften van bedrijven en het aanbod van kenniscentra niet gemakkelijk. Samenwerking rond technologische innovatie vraagt ook openheid van bedrijven, kenniscentra, universiteiten en hogescholen. Het Tetra-programma is hét programma bij uitstek om een kader te scheppen om deze overdracht mogelijk te maken.

De laatste jaren zien we ook dat andere beleidsdomeinen dit programma ontdekt hebben en inzetten en voor hun specifieke doelgroep (zorg, KMO, …) deze kennisoverdracht willen faciliteren. (inzet van relancemiddelen, AI, digitalisering, innovatie in de zorg, circulair bouwen…). Deze positieve trend maakt dat Vlaio in staat is om over de beleidsgrenzen heen het innovatieve landschap beter in kaart te brengen en zijn eigen netwerk te verbreden. Dit maakt dat Vlaio zijn opdracht tot het verlenen van informatie, doorverwijzen naar juiste actoren… nog beter kan uitvoeren.

52.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De huidige evaluatiemethodologie voldoet, alsook de periodiciteit.

52.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Voor de reguliere Tetra-oproep, die jaarlijks gelanceerd wordt, wordt een budget van 8Meuro voorzien. Dit bedrag is de laatste jaren nauwelijks gewijzigd (wat an sich al een besparingsoperatie is).

Dit budget, dat initieel exclusief bestemd was voor hogescholen, is een vrij bescheiden budget tov de toegevoegde waarde van de samenwerking tussen bedrijven en onderzoeksinstellingen. Een eventuele besparing (indirect) kan gerealiseerd worden door een strenger toezicht op de instroom waardoor het volume aan te evalueren projecten beperkter wordt (besparing in evaluatietijd).

52.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Naast het streven naar een economische impact vragen we binnen dit programma ook aandacht te hebben voor de maatschappelijke impact van de resultaten. Meer en meer zien we dat bedrijven naast een economisch belang ook een maatschappelijk belang nastreven. Een trend die we alleen maar kunnen toejuichen.

Het Tetra-instrument kan bijdragen tot het bewust meten van de maatschappelijke impact van bepaalde innovaties en deze impact nog meer mee in de weegschaal leggen (bvb bij evaluatie).

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Cybersecurity

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

*"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een **grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten** en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van **efficiëntie** en **effectiviteit**.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[143]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

89. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
90. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

53 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[143] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

53.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Implementatieluik CSbeleidsagenda

De Vlaamse regering keurde op 22 maart 2019 het Beleidsplan Cybersecurity goed met als doelstelling Vlaanderen te wapenen tegen de vele uitdagingen op vlak van cyberveiligheid (VR2019 1503 DOC.0317-1 Quater). Deze beleidsagenda bestaat uit drie delen: (i) strategisch basisonderzoek; (ii) implementatieluik en (iii) flankerend beleid.

VLAIO heeft de coördinatie over het implementatieluik dat als doelstelling heeft de CS-maturiteit bij de Vlaamse bedrijven te verhogen. Om deze doelstelling te bereiken, hanteert VLAIO zijn gebruikelijk trechtermodel. Met deze aanpak worden ondernemingen via inspireren, sensibiliseren en informeren over het belang van cyberveiligheid en om verdere actie te ondernemen in functie van zijn eigen onderneming. Deze vervolgactie kan afhankelijk van de onderneming de vorm aannemen van een coachings- of begeleidingstraject, deelname aan een collectief traject het opstarten van een implementatietraject, tot het opstarten van een onderzoeks- of ontwikkelingsproject. In de praktijk is het uiteraard mogelijk dat ondernemingen niet de hele funnel doorlopen. Dergelijke aanpak laat toe om niet enkel koplopers en technologie-aanbieders maar ook de grote groep van volgers/laggards te bereiken die nog overtuigd moeten worden van de noodzaak om in cyberveiligheid te investeren De uitrol van deze acties gebeurt in overleg en na validatie van de door de Vlaamse Regering samengestelde stuugroep van stakeholders.

Naast de inzet van het regulier instrumentarium (contract ondernemerschap, kmo-portefeuille, COOCK, TETRA, ICON, …) werd in functie van de doelstelling van het implementatieluik met de CS-verbetertrajecten een nieuw instrument vormgegeven dat kmo's ondersteunt bij het inkopen van advies en begeleiding met het oog op een duurzame verbetering van de cyberveiligheid.

53.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Ter ondersteuning van het verhogen van de CS-maturiteit bij bedrijven en de ontwikkeling van innovatieve CS-technologieën, werd met de beslissing van de Vlaamse Regering (22 maart 2019) 9 MEUR voorzien op verschillende begrotingsrubrieken binnen het HERMES-fonds. Deze middelen worden voortaan recurrent op deze wijze voorzien op de begroting. Ze staan binnen het Hermesfonds uiteraard open voor kredietherschikking conform de reguliere werkwijze binnen het Hermesfonds.

Ter ondersteuning van de uitrol van dit initiatief wordt vanuit de administratie de volgende inzet voorzien : (i) 0,4 VTE bij VLAIO voor de coördinatie van het implementatieluik; (ii) Voor de uitrol en opvolging van activiteiten (inclusief evaluatie projectvoorstellen) wordt beroep gedaan op de medewerkers van de betrokken afdelingen. Voor deze personeelsinzet worden geen middelen uit de beleidsagenda gebruikt.

53.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De integratie van nieuwe digitale technologieën in ons dagelijks leven en onze economieën biedt enorme opportuniteiten maar brengt ook nieuwe risico's met zich mee. Het aantal gevallen van cybercriminaliteit stijgt exponentieel. De verschillende incidenten de voorbije jaren en maanden bevestigen dat zonder aandacht voor cyberveiligheid de digitiale transformatie en de introductie van nieuwe digitale technologieën in het gedrang komt. In deze is het ook belangrijk dat bij het ontwerp en de ontwikkeling van ICT-producten, -diensten en -processen betrokken organisaties, fabrikanten en aanbieders ertoe worden aangespoord om al in de eerste fase van ontwerp en ontwikkeling maatregelen te treffen om ervoor te zorgen dat het beveiligingsniveau van ICT-producten, -diensten en -processen zo hoog mogelijk is. Zoals vermeld in de beleidsnota van de minister van economie en innovatie 'willen we via het beleidsplan cybersecurity in Vlaanderen een weerbare digitale economie uitbouwen'

Het implementatieluik van de CS-beleidsagenda draagt bij aan de algemene doelstelling om Vlaanderen te wapenen tegen de uitdagingen op vlak van cyberveiligheid. Het implementatieluik richt zich zowel het verhogen van de CS-maturiteit als het ondersteunen van de ontwikkeling van innovatieve CS-technologieën door Vlaamse bedrijven.

Deze doelstelling kadert in de bredere ambitie van de Vlaamse Regering om onder de noemer 'Vlaanderen Digitaal Transformeren' de digitale transformatie bij zowel ondernemingen, burgers als overheid te versnellen. Deze ambitie stond al vermeld in het Regeerakkoord en werd bevestigd in het relanceplan 'Vlaamse Veerkracht'.

Cybersecurity wordt ook op Europees niveau als een cruciaal thema erkend. Binnen de bredere agenda voor de digitale ontwikkeling, kan bijv. gewezen worden op de recente EU Cybersecurity Strategy for the Digital Decade (4 december 2020)[144]. Een van de doelstellingen hierbij is de versterking van de cybersecurity binnen de ondernemingen, wat ook de centrale doelstelling is van het Vlaams beleidsplan. De Europese Commissie zet belangrijke financiële middelen in, o.a. via het European Digital Europe Programme, maar gaat uit van een gelijkwaardige inspanning van de lidstaten en regio's..

53.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

[144] https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/eus-cybersecurity-strategy-digital-decade-0

Aangezien de beleidsagenda nog maar van start gegaan is in 2019 werd er nog geen formele evaluatie uitgevoerd.

Er is wel intern bij VLAIO voor 2020 een jaarverslag gemaakt met als doel de activiteiten onder het implementatieluik te monitoren. Hierbij enkele cijfers:

- De acties rond sensibiliseren, informeren, begeleid en coachen van bedrijven hebben in het eerste werkjaar van het contract ondernemerschap al verschillende honderden bedrijven bereikt rond het thema AI via een mix van acties (webinars, thematische events, lerende netwerken, masterclasses, … Hiervoor werd in 2020 1MEUR uit de CS-beleidsagenda vrijgemaakt.
- Het team bedrijfstrajecten bij VLAIO kreeg in 2020 circa 50 vraagtrajecten van bedrijven rond cyberveiligheid
- VLAIO ondersteunde in 2020 een 10-tal bedrijven via 3 ICON-projecten (4,8 MEUR) voor onderzoeksprojecten in samenwerking met universitaire onderzoeksgroepen. Via de reguliere kanalen van VLAIO werd additioneel aan de middelen van de beleidsagenda nog steun verleend aan een beperkt aantal CS-kern projecten en 19 CS-gerelateerde projecten voor een totaal steunbedrag van circa 12MEUR.
- Er werd in 2020 4MEUR vastgelegd voor uitvoering van de CS-verbetertrajecten. De bedoeling is hiermee om circa 250 kmo's te bereiken.
- Om de ondernemingen te inspireren en kennis aan te bieden rond cyberveiligheid heeft VLAIO in 2020, in samenwerking met de stakeholders die betrokken zijn bij de AI-beleidsagenda, met https://www.digitaletoekomst.be/nl/cyber-security een webplatform gelanceerd dat ondernemingen zowel inspirerende verhalen en recente ontwikkelingen rond cyberveiligheid aanreikt als informeert over lopende projecten en ondersteuningsmogelijkheden in het kader van de cyberveiligheid. Complementair aan de opstart van dit webplatform werd ook een social media campagne gelanceerd met als doel via de andere social media kanalen van VLAIO de ondernemingen naar het dit nieuwe platform te leiden.

Er zijn van de opstart een aantal mechanismen in plaats gezet die moeten bijdragen tot een doelmatige uitvoering van de CS-beleidsagenda waarvan het implementatiedeel onder coördinatie van VLAIO deel van uitmaakt:

- De uitvoering van de beleidsagenda wordt opgevolgd door een specifieke stuurgroep waarvan de samenstelling is beslist door de Vlaamse Regering.
- Er is binnen de stuurgroep vastgelegd dat voor het implementatieluik de voornaamste kpi bestaat uit het aantal ondernemingen dat bereikt wordt. Daarnaast monitort VLAIO ook het aantal CS-projecten (en aandeel in de steun) binnen de portfolio van innovatiesteun (ruimer dan de ingezette middelen uit de CS-beleidsagenda.
- Verder is er in samenwerking met EWI een project opgestart dat als doel heeft om via een representatieve bevraging de CS-maturiteit bij de Vlaamse ondernemingen (op jaarbasis) te meten. De directe link tussen de resultaten van deze bevraging en de acties uit (het implementatieluik) van de CS-beleidsagenda zullen echter steeds moeilijk te bepalen zijn.

Ten slotte dient er op gewezen te worden dat de individuele gesteunde projecten en acties die plaatsvinden met middelen uit de CS-beleidsagenda zowel inhoudelijk als financieel opgevolgd worden door VLAIO. Voor dit initiatief worden de normale afspraken en procedures bij VLAIO gevolgd.

53.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen

in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Aangezien de beleidsagenda nog maar van start gegaan is in 2019 is het nog moeilijk om de doeltreffendheid van de maatregelen/acties te meten.

In de beginfase werd al duidelijk dat er vanuit het veld van stakeholders interesse is om op het thema Cyberveiligheid te werken. Bewijs hiervan zijn de verschillende projecten/acties rond CS die VLAIO sinds de opstart van de CS-beleidsagenda heeft goedgekeurd. De middelen van de beleidsagenda zijn zowel in 2019 als in 2020 wel degelijk besteed. De uitdaging bij deze projecten is om de specialistische kennis rond cyberveiligheid aan boord te krijgen voor de projectuitervoering.

Met de jaarlijkse bevraging (zie 1.4) volgen we de evolutie op en verwachten we een toegenomen CS-maturiteit over de jaren heen.

53.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Gezien de fase van uitvoering zijn nog onvoldoende data beschikbaar om uitspraken te doen over de doelmatigheid van dit initiatief.

53.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het thema cybeveiligheid heeft in vele Europese landen de voorbije jaren aan belang gewonnen. Ook bij de Europese Unie is er toenemende aandacht voor cyberveiligheid wat geleid heeft tot een nieuwe Cyberstrategie in 2020. Naast de NIS-richtlijn (Network and Information Security) staat het thema rond cybersecurity certificiatie hierbij hoog op de Europese agenda. Hierbij wordt ingespeeld op het, al in de eerste fase van ontwerp en ontwikkeling, maatregelen treffen om ervoor te zorgen dat het beveiligingsniveau van ICT-producten, -diensten en -processen zo hoog

mogelijk is, Cyberveiligheid is bovendien één van de grote thema's binnen het Digital Europe Programme. In die context zal er ook een Europees Cybersecurity Competence Center opgericht worden (Boekarest) en zal elke lidstaat over een Cybesecurity Coordinatie Center beschikken (CCB in België).

Alhoewel bepaalde deelinstrumenten ook elders zullen ingezet worden, is er geen overzicht van gelijkaardige programma's en in het bijzonder niet van evaluaties daarvan. Via het nieuwe Digital Europe Programme dat vanaf medio 2021 moet uitgerold worden, zou wel meer inzicht moeten verkregen worden in de aanpak en beleidsmaatregelen in andere (Europese) landen.

Voorafgaand aan de goedkeuring van de beleidsagenda werd een benchmarkstudie[145] uitgevoerd onder coördinatie van het beleidsdepartement EWI. De focus lag hierbij in mindere mate op vergelijkbare initiatieven die tot doel hebben de CS-maturiteit bij de bedrijven te verhogen en de ontwikkeling van innovatieve CS-technologieën te bevorderen. Aldus is het niet eenvoudig om een vergelijking te maken.

53.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Nog niet beschikbaar

53.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Aangezien het economisch en innovatiebeleid een volledige regionale bevoegdheid is, zit het initiatief wel degelijk op het juiste niveau. Er zijn geen argumenten om dit in vraag te stellen en of om verder te decentraliseren naar een lager niveau. Cyberveiligheid op zich heeft wel een belangrijke federale component, waarbij het Center for Cybersecurity Belgium (CCB) een centrale rol speelt. Vanuit die hoek worden ook initiatieven rond cybersecurity uitgerold, in het bijzonder op het vlak van sensibilisering, waarmee onderlinge afstemming wel nodig is en gebeurt.

[145] *https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/bestanden/departement_economie_wetenschap_en_innovatie_-_benchmark_studie_over_cybersecurity.pdf* *https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/bestanden/departement_economie_wetenschap_en_innovatie_-_benchmark_studie_over_cybersecurity.pdf*

53.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De rol van de overheid (VLAIO) is meervoudig bij de uitrol van het implementatieluik van de CS-beleidsagenda. Enerzijds neemt het de rol op van subsidiërende overheid van verschillende projecten van private en non-profit actoren om de doelstellingen te bereiken. Taken die aan de private sector kunnen uitgevoerd (bv. advies en begeleiding bij CS-verbetertrajecten) worden aan de private sector toevertouwd. Toch wegens een marktfalen is overheidssteun noodzakelijk Dit sluit aan bij de rol die VLAIO vandaag opneemt rond innovatie en ondernemerschap. Anderzijds neemt VLAIO ook een coördinerende (neutrale) rol op inzake afstemming tussen de betrokken stakeholders en de verdeling van de middelen over de verschillende reguliere VLAIO-instrumenten die ingezet worden in functie van de doelstellingen.

53.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De acties in het kader van dit initiatief volgen de algemene inspanningen vanuit VLAIO om de administratieve lasten voor ondernemingen te beperken.

53.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Dit initiatief draagt bij aan de ondersteuning van de digitale transformatie in Vlaanderen (cfr. Vlaamse digitalingsagenda). Digitale transformatie is een belangrijke doelstelling van de Vlaamse Regering, hetgeen dan ook zijn repercussies heeft op verschillende beleidsdomeinen. Specifiek voor CS wordt door VLAIO-EWI ook al samengewerkt met beleidsdomein WSE en onderwijs, maar ook met Informatie Vlaanderen zijn er wel degelijk linken.

53.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Niet van toepassing

53.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Een eventuele vermindering van de middelen met 15% zou tot gevolg hebben dat we de verdeling van de middelen over de verschillende instrumenten zullen moeten herbekijken. Een logisch gevolg hiervan zal ook zijn dat we verhoudingsgewijs minder bedrijven kunnen bereiken en ondersteunen in onze ambitie om de CS-maturiteit bij ondernemingen en de ontwikkeling van innovatie CS-technologieën in Vlaanderen te verhogen.

53.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Vlaamse overheid

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Artificiële Intelligentie

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[146]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:
91. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
92. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

54 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

[146] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

54.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Implementatieluik AI-beleidsagenda

De Vlaamse regering keurde op 22 maart 2019 het Beleidsplan Artificiële Intelligentie goed met als doelstelling Vlaanderen klaar te stomen voor een succesvolle adoptie van Artificiële intelligentie bij bedrijven en burgers (VR2019 1503 DOC.0318-1 Quater). Deze beleidsagenda bestaat uit drie delen: (i) strategisch basisonderzoek; (ii) implementatieluik en (iii) flankerend beleid.

VLAIO heeft de coördinatie over het implementatieluik dat als doelstelling heeft de adoptie van AI bij de Vlaamse bedrijven te versnellen. Om de doelstelling van brede AI-adoptie bij de bedrijven te bereiken, hanteert VLAIO zijn gebruikelijk trechtermodel. Met deze aanpak worden ondernemingen via inspireren, sensibiliseren en informeren over het potentieel van AI aangezet om verdere actie te ondernemen in functie van een eigen AI-use case. Deze vervolgactie kan, afhankelijk van de onderneming, de vorm aannemen van een coachings- of begeleidingstraject, deelname aan een collectief traject, het opstarten van een implementatietraject, tot het opstarten van een onderzoeks- of ontwikkelingsproject. In de praktijk is het uiteraard mogelijk dat ondernemingen niet de hele funnel doorlopen. Dergelijke aanpak laat toe om niet enkel koplopers en technologie-aanbieders maar ook volgers/laggards te bereiken die nog overtuigd moeten worden van het potentieel van AI. De uitrol van deze acties gebeurt in overleg en na validatie van de door de Vlaamse Regering samengestelde stuurgroep van stakeholders.

VLAIO zet hierbij in hoofdzaak zijn reguliere instrumenten in (contract ondernemerschap, TETRA, COOCK, ICON, kmo-groei, …) en schakelt alle relevante actoren van het VLAIO-netwerk in. Enkel waar nodig en relevant worden nieuwe ad-hoc initiatieven genomen.

54.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Ter ondersteuning van de AI-adoptie bij bedrijven, werd met de beslissing van de Vlaamse Regering (22 maart 2019) 15 MEUR voorzien op verschillende begrotingsrubrieken binnen het HERMES-fonds. Deze middelen worden voortaan recurrent op deze wijze voorzien op de begroting. Ze staan binnen het Hermesfonds uiteraard open voor kredietherschikking conform de reguliere werkwijze binnen het Hermesfonds.

Ter ondersteuning van de uitrol van dit initiatief wordt vanuit de administratie de volgende inzet voorzien : (i) voor de coördinatie van het implementatieluik: 0,4 VTE bij VLAIO; (ii) voor de uitrol en opvolging van activiteiten (inclusief evaluatie projectvoorstellen) wordt beroep gedaan op de medewerkers van de betrokken afdelingen. Voor deze personeelsinzet worden geen middelen uit de beleidsagenda gebruikt.

54.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De invloed van AI zal naar alle verwachtingen de komende jaren in alle sectoren en geledingen van de samenleving voelbaar worden. Burgers worden in hun dagelijks leven al (vaak onbewust) geconfronteerd met AI-technologieën. De verwachting is dat AI zal bijdragen aan oplossingen voor de klimaatuitdagingen of belangrijke vraagstukken in de gezondheidszorg. Maar ook in de maakindustrie heeft AI zijn intrede gedaan. Het implementatieluik van de AI-beleidsagenda draagt bij aan de algemene doelstelling om Vlaanderen klaar te stomen voor een succesvolle toepassing en adoptie van AI door burgers en bedrijven. Het implementatieluik draagt specifiek bij aan het versnellen van AI-adoptie bij ondernemingen in alle sectoren.

Deze doelstelling is nog zeer actueel en kadert in de bredere ambitie van de Vlaamse Regering om onder de noemer 'Vlaanderen Digitaal Transformeren' de digitale transformatie bij zowel ondernemingen, burgers als overheid te versnellen . Deze ambitie stond al vermeld in het Regeerakkoord en werd bevestigd in het relanceplan 'Vlaamse Veerkracht'. Zo staat in de beleidsnota van de minister van economie en innovatie onder andere te lezen: "Daartoe zal ik maximaal inspelen op de razendsnelle digitalisering en de opmars van nieuwe technologieën zoals artificiële intelligentie."

Op beide vlakken heeft de brede Vlaamse bedrijfswereld nog een belangrijke ontwikkelings-mogelijkheden en zijn er nog groeiende opportuniteiten voor gespecialiseerde dienstverlening en toelevering.

De Europese Commissie trekt eveneens de kaart van digitalisering met bijzondere aandacht voor artificiële intelligentie en cyberveiligheid. Dit leidt tot belangrijke initiatieven op beleidsvlak (Green Deal – twin transition) en grote inspanningen op het vlak van onderzoek en innovatie, o.m. binnen het European Digital Europe Programme. Zowel in de Europese relanceplannen, met als in het in april 2021 gepubliceerde Digitaal Kompas, komen artificiële intelligentie en cybersecurity prominent aan bod.

54.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Aangezien de beleidsagenda nog maar van start gegaan is in 2019 werd er nog geen formele evaluatie uitgevoerd.

Er is wel intern bij VLAIO voor 2020 een jaarverslag gemaakt met als doel de activiteiten onder het implementatieluik te monitoren. Hierbij enkele cijfers:

- De acties rond sensibiliseren, informeren, begeleid en coachen van bedrijven hebben in het eerste werkjaar van het contract ondernemerschap al verschillende honderden bedrijven bereikt rond het thema AI via een mix van acties (webinars, thematische events, lerende netwerken, masterclasses, … Hiervoor werd in 2020 2MEUR van de AI-beleidsagenda vrijgemaakt
- Het team bedrijfstrajecten bij VLAIO kreeg in 2020 circa 350 vraagtrajecten van bedrijven rond AI

- VLAIO ondersteunde in 2020 voor een steunbedrag van 4,8 MEUR een 10-tal bedrijven via 5 ICON-projecten voor onderzoeksprojecten in samenwerking met universitaire onderzoeksgroepen. Via de reguliere kanalen van VLAIO werd additioneel aan de middelen van de beleidsagenda 45 miljoen steun gegeven aan circa 90 AI-kernprojecten.
- VLAIO ondersteunde in 2020 voor een steunbedrag van 2,9 MEUR 7 TETRA-projecten bij de hogescholen voor AI-projecten waarmee minstens 110 bedrijven bereikt worden via deelname aan de stuurgroepen.
- VLAIO ondersteunde in 2020 via de oproep digitale transformatieprojecten 58 bedrijven (2,3 MEUR) in hun transitie naar een data-gedreven organisatie.
- Met 2,1 MEUR steun uit de AI-beleidsagenda complementair aan de EFRO-steun werden 5 provinciale digihubs opgezet waar Vlaamse kmo's ook terecht kunnenmet hun vragen over de nieuwe datagedreven digitale technologieën.
- Om de ondernemingen te inspireren en kennis aan te bieden rond AI heeft VLAIO in 2020, in samenwerking met de stakeholders die betrokken zijn bij de AI-beleidsagenda, met https://www.digitaletoekomst.be/nl/artificiele-intelligentie een webplatform gelanceerd dat ondernemingen zowel inspirerende verhalen en recente ontwikkelingen rond AI-toepassingen aanreikt als informeert over lopende projecten en ondersteuningsmogelijkheden in het kader van de AI. Complementair aan de opstart van dit webplatform werd ook een social media campagne gelanceerd met als doel via de andere social media kanalen van VLAIO de ondernemingen naar het dit nieuwe platform te leiden.

Er zijn van de opstart een aantal mechanismen in plaats gezet die moeten bijdragen tot een doelmatige uitvoering van de AI beleidsagenda waarvan het implementatiedeel onder coördinatie van VLAIO deel van uitmaakt:

- De uitvoering van de beleidsagenda wordt opgevolgd door een specifieke stuurgroep waarvan de samenstelling is beslist door de Vlaamse Regering.
- Er is binnen de stuurgroep vastgelegd dat voor het implementatieluik de voornaamste KPI bestaat uit het aantal ondernemingen dat bereikt wordt met de acties. Daarnaast monitort VLAIO ook het aantal AI-projecten (en aandeel in de steun) binnen de portfolio van innovatiesteun (ruimer dan de ingezette middelen uit de AI-beleidsagenda-Verder is er in samenwerking met EWI een project opgestart dat als doel heeft om via een representatieve bevraging de AI-adoptie en AI-maturiteit bij de Vlaamse ondernemingen (op jaarbasis) te meten. De directe link tussen de resultaten van deze bevraging en de acties uit (het implementatieluik) van de AI-beleidsagenda zullen echter steeds moeilijk te bepalen zijn.

Ten slotte dient er op gewezen te worden dat de individuele gesteunde projecten en acties die plaatsvinden met middelen uit de AI-beleidsagenda zowel inhoudelijk als financieel opgevolgd worden door VLAIO. Voor dit initiatief worden de normale afspraken en procedures bij VLAIO gevolgd en wordt de gebruikelijke opvolging uitgevoerd.

54.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Aangezien de beleidsagenda nog maar van start gegaan is in 2019 is het moeilijk om de doeltreffendheid van de maatregelen/acties nu te meten. AI is bovendien een technologie die nog in volle ontwikkeling is, waarvan we niet van kunnen verwachten dat de uptake op korte termijn

zeer snel zal toenemen. De effecten onder de vorm van een AI-adoptie bij een significant deel van de Vlaamse ondernemingen kunnen dan ook maar ten vroegste op MLT verwacht worden.

In de beginfase werd al duidelijk dat er vanuit het veld van stakeholders grote interesse is om op het thema AI te werken. Bewijs hiervan zijn de verschillende projecten/acties rond AI die VLAIO sinds de opstart van de AI-beleidsagenda heeft goedgekeurd. De middelen van de beleidsagenda zijn zowel in 2019 als in 2020 wel degelijk besteed. De grote groep van ondernemingen neemt echter nog een afwachtende houding aan. Dit is dan ook de reden waarom er met de middelen van de AI-beleidsagenda ook nog sterk ingezet wordt op het sensibiliseren en informeren van de ondernemingen over de mogelijkheden van artificiële intelligentie.

De mate waarin de ondernemingen effectief zullen overgaan tot adoptie van AI-technologieën en welke daarvan de effecten zijn, zal verder opgevolgd worden via de jaarlijkse bevraging die onder 1.4 werd beschreven.

54.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Gezien de fase van uitvoering zijn nog onvoldoende data beschikbaar om uitspraken te doen over de doelmatigheid van dit initiatief.

54.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De Europese Commissie heeft een eigen strategie gedefinieerd m.b.t. artificiële intelligentie[147]. Een van de vier centrale lijnen is 'AI Excellence: From the lab to the market', dat gelijkaardige doelstellingen heeft als het Vlaamse AI-beleidsplan. De AI-adoptie bij ondernemingen en de ontwikkeling van AI-technologieën in Europa nemen hierbij een centrale rol in. De EU heeft met zijn AI-strategie de ambitie geuit om een centrale plaats op te nemen inzake AI.

[147] *https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-approach-artificial-intelligence*

De Commissie trekt hierbij expliciet de kaart van sterke samenwerking met de landen en regio's, en vraagt dat actieplannen worden gelanceerd en belangrijke extra middelen worden vrijgemaakt rond artificiële intelligentie. De middelen die in de verschillende lidstaten/regio's worden beschikbaar gemaakt voor de uitrol van de beleidsagenda's variëren sterk. Een recent overzicht van deze samenwerking is beschikbaar in Appendix 2 'Analysis of national strategies and investments in AI' van de communicatie 'Coordinated Plan on Artificial Intelligence 2021 Review' van 24 april 2021[148]. De bijdrage van België, in het bijzonder voor de hier behandelde materies, bestaat hoofdzakelijk uit een koppeling van de bijdragen van de regio's en gemeenschappen.

De meeste initiatieven zijn ook vrij recent, en er zijn ons nog geen volledige evaluaties van deze initiatieven bekend. Binnen de EC wordt daarvoor o.a. het project AI-Watch uitgevoerd, dat op termijn meer inzicht moet bieden.

Voorafgaand aan de goedkeuring van de beleidsagenda werd ook een benchmarkstudie[149] uitgevoerd onder coördinatie van het beleidsdepartement EWI. De focus lag hierbij in minder mate in het vergelijken/ in kaart brengen van beleidsinitiatieven die er op gericht zijn de AI-adoptie bij de bedrijven te verhogen.

54.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Nog niet beschikbaar

54.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Aangezien het economisch en innovatiebeleid een volledig regionale bevoegdheid is, zit het initiatief wel degelijk op het juiste niveau. Er zijn geen argumenten om dit in vraag te stellen en of om verder te decentraliseren naar een lager niveau. Aangezien er vanuit het federale niveau wel ook initiatieven rond dit thema worden uitgerold, is onderlinge afstemming wel degelijk nodig.

---

[148] *https://ec.europa.eu/newsroom/dae/items/709091*

[149] *https://www.ewi-vlaanderen.be/sites/default/files/bestanden/departement_economie_wetenschap_en_innovatie_-_benchmark_studie_over_artificiele_intelligentie_-_webvriendelijk.pdf*

54.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De rol van de overheid (VLAIO) is meervoudig bij de uitrol van het implementatieluik van de AI-beleidsagenda. Enerzijds neemt het de rol op van subsidiërende overheid van verschillende projecten die door private en non-profit actoren worden uitgevoerd om de doelstellingen te bereiken. Dit sluit aan bij de rol die VLAIO vandaag opneemt rond innovatie en ondernemerschap. Anderzijds neemt VLAIO ook een coördinerende, neutrale rol op inzake afstemming tussen de betrokken stakeholders en de verdeling van de middelen over de verschillende reguliere VLAIO-instrumenten die ingezet worden in functie van de doelstellingen.

54.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De acties in het kader van dit initiatief volgen de algemene inspanningen vanuit VLAIO om de administratieve lasten voor ondernemingen te beperken.

54.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Dit initiatief draagt bij aan de ondersteuning van de digitale transformatie in Vlaanderen . Digitale transformatie is een belangrijke doelstelling van de Vlaamse Regering en het relanceplan 'Vlaamse Veerkracht', hetgeen dan ook zijn repercussies heeft op verschillende beleidsdomeinen. Specifiek voor AI wordt door VLAIO-EWI ook al samengewerkt met beleidsdomein WSE en onderwijs, maar ook met Informatie Vlaanderen zijn er wel degelijk linken.

54.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Er is nog geen evaluatie in uitvoering

54.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

Een eventuele vermindering van de middelen met 15% zou tot gevolg hebben dat we de verdeling van de middelen over de verschillende instrumenten zullen moeten herbekijken. Een logisch gevolg hiervan zal ook zijn dat we verhoudingsgewijs minder bedrijven kunnen bereiken en ondersteunen in onze ambitie om de AI-adoptie bij ondernemingen in Vlaanderen te versnellen.

54.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging
Beleidsdomein EWI
Team Bedrijfstrajecten vzw

//

Titel van het beleidsinstrument: Team Bedrijfstrajecten vzw

EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

54.16 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Team Bedrijfstrajecten is opgericht begin 2018 als een fusie van de voormalige vijf Vlaamse innovatiecentra (één in elke Vlaamse provincie). De vzw telt momenteel ongeveer 40 medewerkers.

Eén van de kerntaken van het Agentschap Innoveren & Ondernemen (VLAIO) is het organiseren van een universele toegangspoort voor ondernemersvragen aan de overheid en voor specifieke vragen over het overheidsinstrumentarium gericht op ondernemingen. Deze kerntaak wordt onder meer geconcretiseerd via de stroomlijning en verdere uitbouw van de front office.

Als globale strategische objectieven worden hier beoogd:

- een bredere bekendheid van het beschikbare overheidsinstrumentarium;
- een groter bereik van dat instrumentarium, met bijzondere aandacht voor kmo's;
- meer ondernemersvriendelijkheid onder de vorm van een duidelijk aanspreekpunt bij de Vlaamse overheid, het vermijden van het meermaals aanleveren van dezelfde basisbedrijfsinformatie en het respecteren van aanvaardbare doorlooptijden voor wat betreft dossierbehandeling.

Team Bedrijfstrajecten vormt i.s.m. het VLAIO Contact Center van het Agentschap de kern van deze werking en heeft daartoe, met verwijzing naar het recent aangepaste W&I decreet, als operationele doelstellingen

- in samenwerking met partners uit het VLAIO netwerk bedrijven sensibiliseren en informeren om stappen te zetten naar business transformatie;
- invullen van de kernopdracht van de front office van het Agentschap door bedrijven te begeleiden in het realiseren van hun ambitie tot business transformatie met o.a. ruime bekendmaking en ontsluiting van het beschikbare overheidsinstrumentarium van dienstverlening en steunmechanismen;
- fungeren als actieve navigator binnen het VLAIO netwerk voor het opzetten van samenwerking tussen bedrijven en met publieke en private (kennis)partners bij het realiseren van hun business case;

- realiseren van een organisatiestructuur- en cultuur die operationele excellentie en openheid tot vernieuwing en samenwerking inzet voor de realisatie van haar missie.

Elk van deze doelstellingen worden nagestreefd en gerealiseerd door inzet van volgende taken en benaderingen

- Samen en in afstemming met de bedrijfsorganisaties en andere leden van de frontoffice instaan voor activiteiten van sensibilisering en informatieverstrekking (proactieve werking).
- In opdracht van andere economische actoren kunnen ook activiteiten rond sensibilisering gedaan worden (presentaties, …)
- Front office van het Agentschap: in samenwerking en afstemming met het Contact Center van het Agentschap Innoveren & Ondernemen fungeren als het unieke aanspreekpunt binnen de Vlaamse overheid voor ondernemingen. Waar het Contact Center een informerende rol vervult naar alle ondernemingen, begeleidt Team Bedrijfstrajecten bedrijven met een ambitie tot groei en innovatie.
  Begeleiding gebeurt door het hanteren van een business case gerichte benadering
  - Analyse businesscase en begeleiding: vanuit een sterkte/zwakte analyse van de business case gericht op business transformatie, komen tot een goede mix van adviezen die leiden tot inzichten bij het bedrijf om de zwakkere onderdelen van de business case te versterken.
  - Toeleiden van bedrijven naar kennisinstellingen, speerpuntclusters, innovatieve bedrijfsnetwerken en andere ondernemingen, partners en netwerken;
  - Informeren en adviseren onder andere mbt specifieke overheidsreglementering relevant voor de business case (vb intellectuele eigendom, CE-verplichtingen, sectorspecifieke marktbarrières,…);
  - Begeleiden van bedrijven die steun/subsidies van Vlaamse of andere overheden/organisaties overwegen om hun transformatie, groei of innovatie te realiseren.

- Navigator in het VLAIO netwerk van dienstverleners
  - Bedrijven begeleiden en doorverwijzen naar de voor hen meest relevante partners in het netwerk van dienstverleners.

- Operationele excellentie en openheid tot vernieuwing
  - Uitbouwen van een organisatiestructuur die de kennis in de organisatie optimaal gebruikt en een evenwicht bewaakt tussen de uitbouw van generieke basiskennis en meer verdiepende kennis op specifieke thema's;
  - Alignering van de front office werking met de activiteiten en back office werking van het Agentschap;
  - Opbouw van een gedegen kennis van het beschikbare overheidsinstrumentarium en het aanbod vanwege de partners in het netwerk van het Agentschap;
  - Verwerven van inzicht in businessmodellen gangbaar binnen specifieke sectoren,…;
  - Een organisatie die ruimte biedt voor initiatief en creativiteit om klantennoden op nieuwe manieren in te vullen.

Bij de uitvoering van zijn taken streeft Team Bedrijfstrajecten er naar marktverstorende activiteiten te mijden.

54.17 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

De werking van Team Bedrijfstrajecten wordt geregeld door een convenant tussen het Vlaams gewest en de vzw. De werking van de vzw wordt 100% betoelaagd, waarbij op jaarbasis de beslissing over het subsidiebedrag aan de Vlaamse regering ter goedkeuring wordt voorgelegd.
Dit bedrag wordt geïndexeerd in lijn met de indexatie-afspraken die jaarlijks worden vastgelegd bij de opmaak van de begroting van de Vlaamse Overheid.
Het convenant voorziet in de mogelijkheid om aan de vzw bijkomende opdrachten toe te kennen middels het afsluiten van een addendum bij het convenant. Tot op heden zijn drie addenda afgesloten.

De indexatie samen met de vergoedingen voor de extra opdrachten verklaren de stijging van het ingezette budget over de afgelopen jaren. Het toegekende subsidiebudget bedroeg
- in 2018: 4.581.000 €
- in 2019: 4.868.000 €, inclusief een budgetverhoging van 210.000 € voor uitvoering van addendum 1, met name de integratie van het VLAIO finmix aanbod in de dienstverlening van de vzw, en aangevuld met een extra kostenvergoeding van 29.687,5 € voor de opstart van de uitvoering van de opdracht overeengekomen in een tweede addendum waarbij Team Bedrijfstrajecten een rol krijgt binnen het beleidsprogramma Artificiële Intelligentie en Cybersecurity.
- in 2020: 5.205.888 €, inclusief een budgetverhoging van 260.000 € voor uitvoering van addendum 2

Voor 2021 is een subsidie van 5.205.888 € goedgekeurd. Dit bedrag zal nog worden aangevuld met een kostenvergoeding van maximum 190.000 € voor extra werkingskosten tgv de aanwerving van twee bijkomende bedrijfsadviseurs ter uitvoering van het derde addendum op het convenant waarbij Team Bedrijfstrajecten een bijkomende opdracht is toegekend als onderdeel van het beleidsplan bio-economie.
Voor 2022 kan het budget voorlopig geraamd worden op 5.466K € (inclusief een budgetverhoging van 260.000 € voor uitvoering van addendum 3), nog te verhogen met een eventuele indexatie van de (loon)kosten.

Van uit het Agentschap Innoveren & Ondernemen wordt ongeveer 0,5 VTE personeel ingezet voor de rechtstreekse opvolging van de werking van de vzw.

54.18 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Zoals bepaald in het convenant met de vzw en ook reeds aangehaald onder vraag 1, neemt Team Bedrijfstrajecten de rol op van actief front office van Agentschap Innoveren & Ondernemen, waarbij als globale strategische objectieven worden beoogd:

- een bredere bekendheid van het beschikbare overheidsinstrumentarium;
- een groter bereik van dat instrumentarium, met bijzondere aandacht voor kmo's;

- meer ondernemersvriendelijkheid onder de vorm van een duidelijk aanspreekpunt bij de Vlaamse overheid, het vermijden van het meermaals aanleveren van dezelfde basisbedrijfsinformatie en het respecteren van aanvaardbare doorlooptijden voor wat betreft dossierbehandeling.

Deze beleidsdoelstellingen zijn nog steeds actueel. Meer dan ooit staat de Vlaamse economie voor de uitdaging om zich te transformeren om te blijven aanknopen met groei. Innovatie is daartoe essentieel en de ondersteuning door bedrijfsadviseurs is daarbij al herhaaldelijk als drempel verlagend gesteld. Evenwel werden naast deze 'reguliere' opdracht aan de vzw drie bijkomende opdrachten toegewezen (geformaliseerd via addenda op het convenant, cfr supra):

- addendum 1: integratie van dienstverlening mbt financiering die voorheen nog door VLAIO zelf werd aangeboden maar meer zinvol door de vzw kon worden opgenomen ifv transparantie tav de bedrijven
- addendum 2: medewerking aan het beleidsprogramma AI/CS, met inzet van 2 extra en themaspecifieke bedrijfsadviseurs
- addendum 3: medewerking aan het beleidsprogramma bio-economie, met inzet van 2 extra en themaspecifieke bedrijfsadviseurs

54.19 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

Antwoord (max. 3 pagina's):

Team Bedrijfstrajecten vzw werd opgericht begin 2018. Een evaluatie, noch intern noch extern, werd nog niet doorgevoerd. Het convenant met de vzw loopt van 1 januari 2018 tem 31 december 2022 en voorziet in een zelfevaluatie en een externe evaluatie onder coördinatie van het departement EWI in het laatste werkingsjaar van het convenant. Deze evaluatie wordt momenteel voorbereid en naar verwachting zal een externe consultant nog voor eind juni 2021 worden aangesteld met de opdracht om een evaluatie op te leveren in Q 1 van 2022, ter voorbereiding van de opmaak van een nieuw convenant.

54.20 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De effecten van de vzw binnen de strategische doelen van het convenant worden gemonitord met een set van KPI's op bereik en tevredenheid van de bedrijfsklanten.

- **een bredere bekendheid van het beschikbare overheidsinstrumentarium;**
  Over 3 jaar tijd realiseerde Team Bedrijfstrajecten een verhoging in bereik van 51%. In 2020 werden 2746 bedrijven individueel bereikt door de bedrijfsadviseurs. Ruim 90% van de doelgroep is daarbij een kleine onderneming. 2/3 daarvan wordt verder begeleid in een persoonlijk traject naar het realiseren van groeiambities.
  De vzw onderneemt diverse proactieve acties om nieuwe klanten te bereiken. Een eerste actie daartoe is aanwezigheid op events georganiseerd door partners in het VLAIO netwerk. Over 3 jaar tijd resulteerde dit in een inhoudelijke bijdrage aan 505 events

waar ondernemers kunnen bereikt worden. Om collega-ondernemers te inspireren werden daarnaast ondertussen meer dan 240 ondernemersverhalen uitgewerkt van bedrijven die kiezen voor innovatie. Anno 2020 was 69% van de klantenportfolio nieuwe klant wat duidelijk illustreert dat de vzw er meer dan naar behoren in slaagt om de bekendheid van het instrumentarium te vergroten.

- **een groter bereik van dat instrumentarium, met bijzondere aandacht voor kmo's;**
  Een van de dienstverleningen is het ondersteunen van steunaanvragen. Het aantal begeleide steunaanvragen steeg tussen 2018 en 2020 met 49%. Binnen het O&O instrumentarium (ontwikkelingsprojecten, onderzoeksprojecten, ICON) steeg het aantal begeleide steunaanvragen over 2018-2020 met 58%.
  Anno 2020 werd 40% van de VLAIO instroom begeleid door een bedrijfsadviseur. 50 à 55% van de nieuwe bedrijven die aankloppen voor O&O steun komen via Team Bedrijfstrajecten. Met 90% van de klanten als kleine onderneming, droeg de organisatie significant bij tot de kanteling bij VLAIO waarbij sinds 2019 meer innovatiesteun gaat naar kmo's dan naar grote bedrijven.

- **meer ondernemersvriendelijkheid onder de vorm van een duidelijk aanspreekpunt bij de Vlaamse overheid, het vermijden van het meermaals aanleveren van dezelfde basisbedrijfsinformatie en het respecteren van aanvaardbare doorlooptijden voor wat betreft dossierbehandeling.**
  De vzw vertrekt standaard van de behoefte en de ambitie van het bedrijf om haar business te transformeren. De ambitie vertaalt zich bij een bedrijf in een businesscase. In essentie komt het neer op het concreet invullen van de ambitie en plannen, zowel qua ontwikkeling, marktstrategie en financiële onderbouwing. Het proces om te komen tot een sterke businesscase met een grote kans op realisatie, is de leidraad van een begeleidingstraject waarin 4 stappen centraal staan:

  - **Analyse** van de **business case**
  - Inzetten van expertise van de **netwerk**partners ifv noden van het bedrijf
  - **Advies rond overheidscontext** en (wetgevende) marktbarrières (IE, regelgeving, fiscaliteit, vergunningen, certificaties…)
  - **Begeleiden van bedrijven naar steunmaatregelen en financieringsmix**

  Deze ondernemersvriendelijke aanpak wordt continu gemonitord op klantentevredenheid. Dit gebeurt via een NPS methodiek waarbij de klant gevraagd wordt hoe waarschijnlijk het is dat hij Team Bedrijfstrajecten zal aanbevelen aan een collega ondernemer. Dit resulteert in 3 categorieën:

  - Promotors geven 9 of 10
  - Criticasters geven minder dan 7
  - Passief tevredenen geven 7 of 8

  NPS = % promotors - % criticasters en heeft een schaal van -100 tot 100.

  De NPS meting steeg van 68 tot 78 gedurende de eerste 3 werkjaren, waardes die ver boven benchmark waarden liggen van professionele dienstenorganisaties. Naast een kwantitatieve appreciatie, koppelt de organisatie aan de NPS meting ook kwalitatieve feedback. Er is bij de klanten een sterke appreciatie voor snelle reactietijden, enorme

klantgerichtheid, een technische en business kennis die toelaat op niveau met de ondernemer te spreken en voor het opnemen van een rol als kritisch, maar constructief en neutraal klankbord.

54.21 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

De sterke stijging in aantal bereikte bedrijven en ondersteunde innovatieprojecten is al toegelicht onder 1.5. De kost per bereikte klant bedroeg in 2020 nog slechts 75% van diezelfde kost in het aanvangsjaar 2018. Door de fusie van 5 aparte vzw's naar 1 vzw werd de overhead van de organisatie in 2018 al sterk verminderd. De kost per ondersteunde klant ligt ver onder de ordegrootte van veel van de begeleide business cases en bedrijfsprojecten en zeker onder het valorisatiepotentieel van die projecten voor Vlaanderen.

Los van de wijze waarop de doeltreffendheid van Team Bedrijfstrajecten als beleidsinstrument wordt beoordeeld, kan de doelmatigheid wellicht best worden ingeschat aan de hand van de gerapporteerde KPI's over de eerste 3 werkingsjaren.

		2018		2019		2020	
KPI	Omschrijving	behaald	KPI*	behaald	KPI*	behaald	KPI*
1	Aantal bereikte bedrijven	1.817	1500	2.317	1590	2.746	1835
2	Aantal begeleide bedrijven volgens aard van de begeleiding	1.174	900	1.437	980	1.640	1180
2 i	Analyse van de business case en begeleiding	242	M**	380	M**	411	M**
2 ii	Toeleiding naar partners van het Vlaio netwerk (kennisinstellingen, speerpuntclusters, innovatieve bedrijfsnetwerken, andere Agentschappen, Sterk Ondernemen,…) en andere ondernemingen	686	M	711	M	743	M
2 iii	Informeren en adviseren onder andere m.b.t. specifieke overheidsreglementering relevant voor de business case	528	M	740	M	829	M
2 iv	Begeleiding naar steun	394	M	521	M	587	M
3	Tevredenheid van klantbedrijven op basis van de Net Promotor Score (NPS)	68	N***	77	65	78	65
4	Tevredenheid van de partners van het Vlaio netwerk over de samenwerking met Team Bedrijfstrajecten op niveau van de begeleide doorverwijzing en samenwerkingen						
4 i	Tevredenheid van structurele partners actief op Vlaams niveau	4,4	N	4,3	4	4,1	80%
4 ii	Tevredenheid van partners uit de respectievelijke lokale ecosystemen	4,1	N	4	4	4,5	80%
5	Aantal uitgewerkte cases per adviseur per jaar waarin de business case en de aangereikte toegevoegde waarde van Team Bedrijfstrajecten worden toegelicht	94/23,4 = 4	4	81/24,4 = 3,5	4	64/24,5 = 2,61 zelf uitgew.; 285 sociale media	4

* KPI bij volledige bezetting

** deze waarden worden niet als streefcijfer geformuleerd, vermits als basisuitgangspunt de noden van de klanten-bedrijven centraal staan; uiteraard wordt wel nauwgezet opgevolgd waar het zwaartepunt van de noden en de aangereikte toegevoegde waarde ligt

*** in het eerste werkjaar werd een nulmeting georganiseerd als referentiebasis voor de streefcijfers van de daarop volgende werkjaren.

Team Bedrijfstrajecten slaagde er in jaar na jaar een groter aantal bedrijven te bedienen en botst ondertussen op de limieten van de schaalbaarheid. Verdere verhoging van het bereik bij gelijke personeelsbezetting dreigt tot kwaliteitsverlies te leiden.

54.22 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Team Bedrijfstrajecten vzw is opgericht als een aparte juridische entiteit, met een werking die vrij sterk is ingekanteld binnen de werking van VLAIO waarvoor de vzw de front office werking mee versterkt. Vergelijkbare aanpakken (en vormgeving daarvan) zijn als dusdanig in het buitenland niet zomaar te vinden. Enige vergelijking of benchmarking is dan ook niet beschikbaar.
De werking van de vzw is zeer sterk gelieerd aan de wijze waarop VLAIO zelf is georganiseerd én aan het Vlaamse ecosysteem van innoveren en ondernemen en de bevordering daarvan.

54.23 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Relevant wetenschappelijk onderzoek mbt de rol en de opdracht van Team Bedrijfstrajecten lijkt niet voorhanden te zijn. Wel werden in een verder verleden enkele studies verricht door de SERV (Stichting Innovatie & arbeid) die het belang van individuele begeleiding van kmo's onderstrepen:

https://www.serv.be/sites/default/files/documenten/SERV_20160316_KennisdiffusieEnInnovatieKmo_RAP_StIA.pdf

Op basis van de eerste verkennende gesprekken, intern bij VLAIO, ter voorbereiding van de evaluatie van de werking van de vzw, is het toch wel duidelijk dat VLAIO hoe dan ook over een front office werking dient te beschikken. Beleidsmatig is er voor gekozen om daar een aparte vzw voor in te schakelen. Het blijkt in elk geval op basis van de behaalde resultaten gedurende de eerste 3 werkjaren een werkbaar model te zijn, uiteraard met zijn specifieke pro's en contra's, die bij de komende evaluatie in 2022 mogelijk in beeld zullen komen.

54.24 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Team Bedrijfstrajecten is ingebed in het Vlaams innovatie- en ondernemerschaps- ecosysteem, als front office van Agentschap Innoveren & Ondernemen en opereert dus als dusdanig op het juiste niveau. Dit sluit niet uit dat de vzw ook aandacht heeft voor eventuele instrumenten die op het federaal niveau worden ingezet ter bevordering van innovatie en ondernemerschap.

De vzw is opgericht als een fusie van de voormalige 5 Vlaamse innovatiecentra waarvan de werking zich situeerde op het provinciale territorium, en dus dicht bij de bedrijven aan wie hun werking ten goede moet komen. Binnen de nieuwe vzw is er evenwel voor geopteerd om die werking dicht

bij het veld te behouden door de bedrijfsadviseurs te laten opereren vanuit standplaatsen in de respectievelijke provincies, operationeel gebundeld in drie zones (West = West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen, Centrum = Vlaams-Brabant, Antwerpen, Oost = Limburg met uitbreiding tot aanpalende zones in Antwerpen en Vlaams-Brabant). Een nog lagere decentralisatie is niet zinvol.

54.25 Private sector/non-profit toets

Antwoord (max. 2 pagina's):

Team Bedrijfstrajecten vervult de rol van front office van VLAIO en opereert dus rechtstreeks in het verlengde van de opdracht die aan VLAIO als overheidsinstantie is toebedeeld, zo onder meer het verstrekken van subsidies aan bedrijven en actoren uit het middenveld. Wat dat laatste betreft neemt VLAIO de rol op van regisseur van het dienstenaanbod dat het van overheidswege subsidieert en staat Team Bedrijfstrajecten mee in voor een kwalitatieve doorverwijzing naar dat aanbod waaraan de eigen dienstverlening dan weer complementair is.

Het is niet ondenkbaar om ook de taakstelling van de vzw van overheidswege te gaan uitbesteden. Echter, de huidige organisatorische invulling en structurele samenwerking heeft beduidende voordelen qua integratie. Team Bedrijfstrajecten draait mee als een virtuele afdeling van VLAIO, gebruikt een gemeenschappelijke CRM, medewerkers van de vzw maken deel uit van interne verbeteringstrajecten binnen VLAIO waar die impact hebben op de dienstverlening naar de bedrijfsklanten. Een periodieke aanbesteding zou die integratiemogelijkheden sterk terugdringen en resulteren in een sub-optimale werking. 83 % van de kostenstructuur van de organisatie zijn personeelskosten voor profielen die in staat moeten zijn om de techniciteit en business kant van innovaties te begrijpen.

Ifv een goede afstemming over de werking en de dienstverlening van Team Bedrijfstrajecten en het (complementair) gesubsidieerd aanbod bij het middenveld maken Voka en Unizo deel uit van de raad van bestuur van de vzw. Dit resulteert in een goede samenwerking en betrokkenheid van deze werkgeversorganisaties in de werking van de vzw.

Hoe dan ook zal steeds minstens een minimale regierol door de overheid zelf moeten worden ingevuld waarbij dan best vooraf een doorgedreven kosten/baten analyse wordt uitgewerkt.

54.26 Administratieve vereenvoudigingstoets

Antwoord (max. 2 pagina's):

De vzw is gekenmerkt door een lichte governance structuur. Maar uiteraard leidt elke structuur tot een zekere mate van overhead qua administratieve processen. Er is dus voor het beleid steeds een trade off tussen het opzetten van een structuur sui generis en de piste om de vzw volledig in te kantelen binnen VLAIO zelf. De fusie van 5 kleinere vzw's naar 1 Vlaamse, heeft in elk geval de overhead al behoorlijk verminderd én sterk bijgedragen tot een meer uniforme werking over gans Vlaanderen.

Binnen de eerste werkingsjaren zijn er al stappen gezet om het end2end proces van begeleiding tem evaluatie van subsidieaanvragen te verbeteren binnen de strategische doelstelling "Intensifiëring van de businesscase gerichte benadering" van VLAIO. Er is daar evenwel nog verdere stroomlijning mogelijk en nodig om het groeiende bereik van klanten te blijven behappen. Stappen daartoe worden stelselmatig uitgewerkt.

54.27 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Antwoord (max. 2 pagina's):

In lijn met de strategische doelen van het convenant die sturen op een verbreding en hoger bereik van het VLAIO instrumentarium, meten we de impact van de opdracht door de evolutie van het aantal kmo's die bij het Agentschap aankloppen met innovatie- en groeiplannen. Over 3 jaar tijd realiseerde Team Bedrijfstrajecten een verhoging in bereik van 51%. In 2020 werden 2746 bedrijven individueel bereikt door de bedrijfsadviseurs. Ruim 90% van de doelgroep is daarbij een kleine onderneming. 2/3 daarvan wordt verder begeleid in een persoonlijk traject naar het realiseren van groeiambities. De organisatie draagt zo bij tot de Vlaamse ambitie om Vlaanderen deel te laten uitmaken van het Europese koppeloton van innovatieve regio's. Volgens het recentste Regionaal Innovatie Scorebord (RIS) van de Europese Commissie is Vlaanderen een "innovatieleider." Het scoort zeer sterk voor innovatieve kmo-samenwerking, alsook voor product/procesinnovaties.
https://ewi-vlaanderen.be/nieuws/vlaanderen-innovatieleider-regionaal-innovatie-scorebord

De organisatie heeft ook op een aantal manieren aangetoond dat ze flexibel kan inspelen op nieuwe beleidsvragen of veranderingen in de omgeving:

- Ondersteuning van het VLAIO Contact Center in de eerste Corona maanden
- Deelname aan werkgroep om initiatieven tot maskerproductie en onderdelen te inventariseren en te ondersteunen
- Binnen het programma AI en CS bijdragen tot uitwerken van een kmo gericht instrumentarium, uitdragen van dat aanbod en samenwerking met betrokken partners bij opzetten van initiatieven
- Voorbereiding van een implementatieluik binnen de beleidsagenda bio-economie, inventarisatie van alle beschikbare pilootinfrastructuur in het netwerk, voorbereiding van een instrument voor betere ontsluiting van pilootinstallaties

Verder knoopt de vzw ook in functie van haar kernopdracht samenwerking aan met andere overheidsagentschappen:

- Bedrijven met exportambities worden in contact gebracht met Flanders Investment & Trade
- Binnen de oproepen van Vlaanderen Circulair werden bedrijven toegeleid
- Binnen de opstart van het beleidsplan bio-economie is er samenwerking in uitbouw met het departement Landbouw & Visserij
- Bedrijfsadviseurs doen ad hoc ook toeleiding naar ESF oproepen van het departement WSE
- Het bedrijfsgericht aanbod van PIO (Programma Innovatieve Overheidsopdrachten) wordt zeer gericht aan potentieel geïnteresseerde bedrijven gesignaleerd.

54.28 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Antwoord (max. 1 pagina):

Het convenant met Team Bedrijfstrajecten voorziet zoals reeds aangehaald in een grondige externe evaluatie naar het einde van de convenantperiode toe, en voorafgaand aan een eventuele hernieuwing ervan. Maw, na 4 volledige werkingsjaren zal de werking ten gronde worden doorgelicht, inclusief ook het opzet van de vzw als beleidsinstrument binnen het Vlaams innovatie- en ondernemerschaps- ecosysteem. Een dergelijke evaluatie ten gronde vergt vrij grote inspanningen (van bestuursorganen en directie van de vzw, van VLAIO, van de onmiddellijk betrokken stakeholders) en een hogere periodiciteit is dan ook niet aangewezen.

Dit betekent geenszins dat de werking van de vzw niet zorgvuldig wordt opgevolgd:
- voorafgaand aan elk werkingsjaar moet de vzw eind mei een indicatief budget ter goedkeuring voorleggen aan de voogdijminister om vervolgens eind november een definitieve begroting én werkplan voor goedkeuring in te dienen
- over elk werkingsjaar dient in maart van het daaropvolgend jaar een omstandig jaarrapport te worden opgeleverd en ter goedkeuring worden voorgelegd aan de minister, samen met een financieel verslag gecontroleerd door een bedrijfsrevisor en goedgekeurd daar de Algemene Vergadering en de raad van bestuur van de vzw

54.29 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Antwoord (max. 3 pagina's):

1) Een budgetvermindering van 15% zal de output zonder meer gevoelig impacteren. 83% van het budget zijn personeelskosten – besparen op werkingskosten is quasi niet verder mogelijk, maw, besparen zal dwingen tot personeelsvermindering (ongeveer 6 VTE). De minimale kritische personeelsbezetting valt moeilijk te bepalen maar is wel een aandachtspunt gezien de sterk stijgende instroom. Een vermindering in personeel zal leiden tot een vermindering van de KPI streefwaarden in een klimaat waarin economische groei belangrijk is om de gevolgen van de Corona-crisis te verwerken. Rekening dient ook gehouden met gegeven dat de Vlaamse Overheid gebonden is aan het sociaal passief dat de vzw heeft opgebouwd.

2) Vermoedelijk kan een gedeeltelijke besparing (maar % inschatting allicht niet evident) worden gerealiseerd door de vzw in te kantelen in VLAIO: een deel overhead zal wegvallen/verminderen tgv samensmelting van ondersteunende diensten (geen aparte boekhouding, hrm, IT,….), geen RvB/AV en bijhorend overleg, geen 'relatiebeheer' meer nodig vanuit VLAIO. Dit kan de werkingskosten van de vzw beperkt verminderen. In essentie blijft de personeelskost uiteraard bestaan. En evengoed moet ook de kost om een eventuele inkanteling door te voeren afgewogen worden tegenover de (beperkte?) besparing en zal ook de 'koppennorm' bij VLAIO hierdoor zwaar overschreden worden.

54.30 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Verwacht wordt dat de komende evaluatie (van de eerste 4 werkingsjaren van de vzw) alle relevante aandachtspunten mbt de opdracht en de werking van de vzw in extenso in beeld zal brengen. Hierop anticiperen is voorbarig en zou bovendien leiden tot een vroegtijdige doublure van de voorziene evaluatie.

Vlaamse overheid

//

Vlaams Brede Heroverweging
Beleidsdomein EWI
Programma Innovatieve Overheidsopdrachten

//

Titel van het beleidsinstrument: Programma Innovatieve Overheidsopdrachten

55 OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA INNOVATIEVE OVERHEIDSOPDRACHTEN

Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?
Antwoord (max. 2 pagina's.):

De overheid beschikt over een enorme koopkracht. Men schat de waarde ervan in op ca. 14% van het BBP. Voor Vlaanderen, op alle niveaus samen, betekent dit ten minste 30 miljard euro per jaar. Als we deze publieke middelen op een meer strategische manier inzetten, kunnen we een zeer krachtige hefboom creëren, zowel voor economische als voor maatschappelijke uitdagingen.

Het Programma Innovatieve Overheidsopdrachten (PIO) wil de Vlaamse overheden aansporen om hun enorme koopkracht strategisch in te zetten voor innovatie en zo bij te dragen tot een meer performante overheid, tot competitieve ondernemingen en tot oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen. Het PIO richt zich tot elke organisatie uit de publieke sector in Vlaanderen die valt onder de Wet op de Overheidsopdrachten, dus niet enkel tot de Vlaamse overheid maar ook tot de lokale overheden en aanverwante organisaties.

De Vlaamse Regering hechtte in oktober 2016 haar goedkeuring aan de visienota en het plan van aanpak van het PIO (VR 2016 2810.DOC.1185.1). De eerste pilootfase van PIO liep tot eind 2019 maar werd bij beslissing van de Vlaamse Regering dd. 22 maart 2019 verlengd tot eind 2023. Een geactualiseerd *Plan van Aanpak 2020-2023* werd in de lente van 2020 aan de Vlaamse Regering voorgelegd (VR 2020 2905 MED.0159/1).

De activiteiten van PIO richten zich op volgende hoofdlijnen:

1. **Informatie en advies inzake innovatieve overheidsaankopen**

Het PIO bouwt aan een kennisplatform door alle beschikbare informatie en kennis inzake innovatieve overheidsopdrachten op het niveau van de Vlaamse overheid bijeen te brengen, verder uit te bouwen en actief ter beschikking te stellen van de overheidsorganisaties, o.a. via zijn nieuwsbrief, brochures, social media, perscommunicatie, de *PIO website*, het organiseren van infosessies, workshops en deelname aan relevante events en conferenties.

2. **Begeleiding en cofinanciering van innovatieprojecten**

Het PIO biedt begeleiding en cofinanciering aan publieke organisaties die innovatieve oplossingen (diensten, producten, systemen, …) willen laten ontwikkelen, testen en valideren. Deze intensieve begeleiding bestaat doorgaans uit twee luiken, te weten:

- (i) een grondige voorbereiding van de innovatieve aankoop middels een analyse van de behoeften van de overheid, een consultatie van de mogelijkheden van de markt en de bepaling van een aankoopstrategie; en
- (ii) een cofinancieringstraject van de innovatieve aankoop wanneer uit de resultaten van de voorbereidingsfase blijkt dat het project voldoende innovatief en relevant is. De cofinanciering vanuit het PIO bedraagt maximaal 50% van het aankoopbedrag (~ tot circa 1 miljoen euro cofinanciering).

PIO selecteert de innovatieve projecten na open oproepen voor voorstellen. In de periode 2017-2020 werden in totaal 8 oproepen georganiseerd. De huidige portfolio aan innovatieprojecten omvat meer dan 90 projecten en vormt de basis om expertise op te bouwen inzake het aankopen van innovatie, en overheidsactoren te inspireren en te sensibiliseren om overheidsopdrachten als strategisch instrument voor innovatie in te zetten.

Meer info over de projectportfolio van PIO is beschikbaar op *https://www.innovatieveoverheidsopdrachten.be/projecten*.

3. Sensibilisering voor innovatie door innovatieve overheidsopdrachten.

Om innovatie en innovatieve overheidsopdrachten als strategisch beleidsinstrument te integreren in de overige beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid wil PIO ook inzetten op gerichte informatie- en sensibiliseringsactiviteiten middels het organiseren van info- en inspiratiesessies en workshops, deelname aan events en conferenties, de PIO-nieuwsbrief, perscommunicaties en het uitbouwen van een netwerk van partners.

4. PIO internationaal op de kaart zetten.

De Europese Commissie is een stuwende kracht in het gebeuren rond innovatieve overheidsopdrachten en stelt niet alleen kennis en ervaring beschikbaar maar financiert ook heel wat innovatiegerichte aankoopprojecten. Het PIO wil de deelname van Vlaamse publieke organisaties aan Europese initiatieven stimuleren en ondersteunen, onder meer door het beschikbaar stellen van relevante informatie over Europese opportuniteiten inzake "*innovation procurement*" en deelname door het PIO aan Europese netwerken voor kennisverspreiding.

Naast de hierboven vermelde activiteiten, werken we aan de versterking van het beheer van het PIO door onder andere een draaiboek met interne processen bij te houden en een monitoringssysteem uit te bouwen.

Het PIO maakt deel uit van het overkoepelende Vlaams Plan Overheidsopdrachten (VR 2016 2901 DOC.006/2ter) dat in januari 2016 door de Vlaamse Regering werd gelanceerd en dat in de loop van 2021 zal worden geactualiseerd op initiatief van Het Facilitair Bedrijf.

Het PIO is ingebed in het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie en wordt beheerd door een team van 5 VTE onder leiding van de N-projectleider voor transversaal innovatiebeleid.

56 BUDGETTAIRE EN PERSONELE MIDDELEN

Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Het PIO beschikt over volgende budgettaire middelen:

FINANCIELE MIDDELEN

	Begroting vastleggingsmiddelen	Cofinanciering innovatieve opdrachten	Begeleiding projecten	Betalingen
2017	5.000.000	1.000.000	30.129	30.129
2018	5.000.000	2.909.921	650.303	806.031
2019	5.000.000	2.234.512	418.279	1.239.239
2020	3.700.000	4.273.556	606.588	1.354.814
2021	3.700.000	-	-	-

Toelichting

De PIO-middelen zijn ingeschreven op het Fonds Innoveren en Ondernemen. Ze worden aangewend voor de begeleiding van PIO-projecten wat betreft de voorbereiding van de innovatieve aankoop en voor de cofinanciering van de aankoop van (ontwikkeling van) innovatieve oplossingen.

De beschikbare middelen voor 2017 werden vastgelegd op basis van een (voorlopige) bestelaanvraag eind 2017, maar werden pas in de volgende jaren (tot in 2020) toegekend aan cofinanciering van PIO-projecten. De middelen voor cofinanciering van de PIO-projecten worden niet vastgelegd op moment van de selectie van de projecten, maar pas nadat het bestek voor de innovatieve opdracht is goedgekeurd of in bepaalde gevallen, nadat de opdracht is geplaatst. De saldi aan vastleggingsmiddelen die op het einde van het jaar nog beschikbaar waren werden telkens herverdeeld binnen het Fonds Innoveren en Ondernemen en ingezet voor innovatiesteun voor bedrijven.

Op kruissnelheid kan de nood aan PIO-projectmiddelen ingeschat worden op minstens 4 mio euro per jaar. We verwachten dus vanaf 2021 geen saldi in vastleggingsmiddelen meer te hebben, integendeel, voor de volgende jaren kan de nood aan vastleggingsmiddelen snel oplopen omdat de recent opgestarte PIO-projecten meer substantiële uitdagingen aanpakken en dus wellicht meer middelen voor cofinanciering zullen nodig hebben.

WERKINGSMIDDELEN

Voor de werking doet het PIO-team beroep op de middelen van het departement EWI. Dit betreft uitgaven voor verplaatsingskosten, communicatiekosten, IT, extern advies en dergelijke. Het PIO-team heeft jaarlijks ca 16.000 euro uitgegeven aan dergelijke kosten. Wanneer het PIO zoals voorzien in het nieuwe plan van aanpak bijkomend zal inzetten op de uitbouw van het kennisplatform zal het nodig zijn om externe expertise in te huren wat de nood aan werkingsmiddelen zal doen toenemen.

PERSONELE MIDDELEN

	N-projectleider	PIO-adviseurs (A2)	ondersteuning	Totaal
2017	1 VTE	1,5 VTE	0,5 VTE	3,0 VTE
2018	1 VTE	2,0 VTE 2,5 VTE vanaf sept 2018	0,5 VTE	3,5 VTE
2019	1 VTE	2,5 VTE 4,5 VTE vanaf sept 2019 *	0,5 VTE	4,0 VTE
2020	1 VTE	4,5 VTE	0,5 VTE	6,0 VTE
2021	1 VTE	4,5 VTE	0,5 VTE	6,0 VTE

*1VTE was omwille van medische redenen in 2020 en het 1ste trimester van 2021 afwezig

Toelichting
Het PIO kreeg bij de start in 2017 de mogelijkheid om via interne mobiliteit naast de N-projectleider, 2,5 VTE aan te trekken. Daarnaast voorziet het departement EWI ook nog in de algemene ondersteuning van het PIO-team (administratie, communicatie, juridische advies, …. Voor ca 0,5 VTE).

Bij de beslissing in 2019 om het PIO tot eind 2023 te verlengen werd ingestemd om 2 extra VTE in te zetten. Begin 2021 telt het PIO-team in totaal 9 mensen, die samen 6,0 VTE vertegenwoordigen. Het departement neemt de kost op zich van 3 VTE, inclusief de N-projectleider en de algemene ondersteuning van het PIO-team. Deze worden aangevuld via tijdelijke interne mobiliteit met 3 VTE gefinancierd door VLAIO.

In juni 2021 verlaten 2 leden (1,5 VTE) tijdelijk het PIO-team. Vacatures werden uitgeschreven om deze functies zo snel als mogelijk opnieuw in te vullen. Indien dit niet lukt, kan dit een risico inhouden voor de normale continuïteit van het programma.

57 BELEIDSDOELSTELLING(EN)

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het PIO geeft mee uitvoering aan het overkoepelend Vlaams Plan Overheidsopdrachten (VR 2016 2901 DOC.006/2ter). Het PIO draagt in het bijzonder bij tot het 'inzetten op duurzaam en innovatief inkopen' en 'inzetten van overheidsopdrachten als instrument bij strategische projecten'.

Zoals het *PIO plan van aanpak 2020-2023* vermeldt, wil het PIO bijdragen tot de uitvoering van de volgende strategische doelstellingen van de Vlaamse overheid:

- de werking van de overheid moderniseren en de kwaliteit en efficiëntie van publieke diensten verbeteren;
- een versterking van de groei en competitiviteit van ondernemingen, in het bijzonder bij kmo's, door een versnelde diffusie van innovaties en een vernieuwing van bestaande markten;
- de realisatie van innovaties voor specifieke uitdagingen in domeinen van maatschappelijk belang.

Om deze strategische doelstellingen te realiseren, schuift het plan van aanpak vier operationele doelstellingen naar voren (zie ook de activiteiten beschreven in het antwoord op vraag 1):

- OD1. Versterken van de portfolio van voorbeeldprojecten door meer diverse en strategische projecten aan te trekken;
- OD2. Verder uitbouwen van een kennisplatform voor innovatieve overheidsopdrachten;
- OD3. Sensibiliseren voor innovatie door innovatieve overheidsopdrachten;
- OD4. PIO internationaal op de kaart zetten.

De strategische en operationele doelstellingen van het PIO komen hierbij tegemoet aan de beleidsdoelstellingen zoals geformuleerd in het Vlaams Plan Overheidsopdrachten van 2016, het Regeerakkoord 2019-2024 van de Vlaamse Regering en de Beleidsnota van EWI 2019-2024.

In het Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2019-2024 wordt voorzien dat de rol van het beleidsdomein EWI als aanjager van innovatie en ondernemerschap binnen alle Vlaamse

beleidsdomeinen wordt verruimd. Er worden extra hefbomen voorzien om, voortbouwend op het samenwerkings- en cofinancieringsmodel van het PIO, op grotere schaal te investeren in maatschappelijk relevante innovaties met een hoge return voor Vlaanderen. Tevens vermeldt het regeerakkoord dat o.m. met de verderzetting van PIO verder gebouwd wordt aan een cultuuromslag bij de inkopers van de overheid, zodat de koopkracht van de Vlaamse overheid kan gebruikt worden om innovaties te bevorderen en de eigen dienstverlening te verbeteren. Innovatieve oplossingen overwegen, ontwikkelen en aankopen dient een evidentie te worden in alle beleidsdomeinen. Ook starters en kmo's meer kansen geven om publieke opdrachten binnen te halen en als referentie te vermelden, wordt aangestipt in het Regeerakkoord. Uiteraard dient dit met respect voor de concurrentieregels te gebeuren .

Voormelde beleidsdoelstellingen inzake het PIO uit het Vlaamse Regeerakkoord 2019-2024 werden integraal overgenomen in de Beleidsnota EWI 2019-2024.

58 EVALUATIE VAN PIO

Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.
Antwoord (max. 3 pagina's):

Het PIO kent een aantal voorlopers.

Het regeerakkoord van 2004-2009 meldde reeds de intentie om overheidsopdrachten in te zetten om het innovatiepotentieel van de industrie te versterken. Via het Milieu- en Energie Innovatieplatform werden in 2005 de eerste experimenten voor aankoop van innovatie ontwikkeld en in 2008 ging het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT) in opdracht van de Vlaamse Regering van start met een programma voor 'Innovatief Aanbesteden'. In 2015 voerde het Rekenhof een analyse uit van het programma 'Innovatief Aanbesteden'
(zie Verslag van het Rekenhof aan het Vlaams Parlement, Brussel december 2015, https://www.ccrek.be/Docs/2015_45_InnovatiefAanbesteden.pdf.)

In de loop van 2015 werd onder impuls van het Departement EWI en onder de noemer 'Overheidsopdrachten voor Innovatie' een initiatief uitgezet om meer aankopen van bestaande innovatie door en voor de Vlaamse overheid te realiseren. Het initiatief richtte zich op draagvlakverhoging, sensibilisering en mentaliteitswijziging bij alle betrokken stakeholders. Op 3 juli 2015 werd er o.m. een event in het Vlaams Parlement georganiseerd waarbij het *charter "Overheidsopdrachten voor innovatie"* werd ondertekend en waarin de ondertekenaars zich engageren om meer innovatieaankopen te realiseren, hun aankoopinstrumentarium hierop af te stemmen en hiervoor ook de nodige personele en financiële middelen te voorzien.

Het PIO heeft bij de opmaak en uitwerking van haar visienota en het plan van aanpak in 2016 voortgebouwd op de ervaringen van het Departement EWI en het IWT inzake innovatieve overheidsopdrachten en is het tevens tegemoetgekomen aan de opmerkingen en aanbevelingen van het Rekenhof zoals geformuleerd in voormeld Verslag van het Rekenhof.

In voorbereiding van de beslissing tot goedkeuring van de verlenging van de looptijd van het PIO, werd begin februari 2019 door de evaluatie-cel van de Afdeling Strategie en Coördinatie van het Departement EWI, op verzoek van de toenmalige Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport, een beknopte evaluatie opgemaakt van de stand van zaken van het PIO. Aangezien het PIO pas in 2016 van start was gegaan, was het nog te vroeg om een impactanalyse uit te voeren. Uit deze beknopte evaluatie kwam naar voren dat de in het Plan van Aanpak 2016–2019 opgenomen strategische en operationele doelstellingen alsook de overeenkomstige acties ofwel al gerealiseerd

werden dan wel dat de realisatie ervan in uitvoering was. Als belangrijkste conclusies en aandachtspunten voor het PIO, met een bijzonder aandacht voor de opportuniteiten en eventuele moeilijkheden met het oog op de verlenging van het PIO, kwamen naar voren:

- Er is veel interesse voor het PIO, zoals blijkt uit de uitgebreide projectportfolio die op korte termijn werd opgebouwd. De begeleiding door het PIO-projectteam gebeurt op een flexibele manier aangepast aan de noden van de individuele projecten.
- De initiatiefnemers van de huidige projecten zijn voornamelijk departementen en agentschappen van de Vlaamse overheid en in mindere mate lokale overheden, ziekenhuizen of publieke organisaties. Een betere bekendheid van het PIO bij deze lokale partners kan extra projecten bewerkstelligen.
- Voor de oproepen voor projectvoorstellen wordt er niet gewerkt met vaste oproepmomenten wat mogelijks enige onzekerheid zou kunnen creëren bij toekomstige aanvragers.
- De huidige personeelscapaciteit van het PIO-team is ontoereikend voor de uitvoeren van alle acties met het oog op het bereiken van de strategische en operationele doelstellingen gezien de uitgebreide projectportfolio die op korte tijd werd samengesteld.
- Met betrekking tot de kwantitatieve doelstelling voor de aanbesteding van aankoopbudgetten aan innovatie (d.i. 3%-regel), kan de vooruitgang van deze doelstelling nog niet bestudeerd worden. Pas vanaf begin 2019 zal een eerste rapportering van deze doelstelling mogelijk zijn (voor het boekjaar 2018) dankzij de toevoeging van een luik rond innovatieve overheidsopdrachten in het e-Delta contractmanagementsysteem van de Vlaamse overheid.
- De verankering van het PIO op internationaal niveau is eerder beperkt.
- Het ontbreken van gedragen innovatieagenda's op Vlaams niveau is een risico voor het PIO. Dit bemoeilijkt het structureel integreren van innovatieve overheidsopdrachten in andere beleidsdomeinen.

In het kader van de verlenging van het PIO programma, maakte het PIO in het voorjaar van 2019, ook zelf een swot-analyse van de globale aanpak en voorlopige resultaten van het PIO tot dusver. Uit deze zelfanalyse kwamen volgende conclusies naar voren:

- Het PIO is er op korte tijd in geslaagd om een zeer interessante portfolio van innovatieprojecten bij de publieke sector in Vlaanderen uit te bouwen.
- De begeleiding en financiering die het PIO aanbiedt komt tegemoet aan reële noden van Vlaamse departementen, agentschappen en lokale besturen om innovatie door te voeren.
- De belangrijke deelname van zowel kleine, jonge bedrijven als van grotere gevestigde ondernemingen aan de marktconsultaties en de offertevragen geeft aan dat ook de bedrijfswereld de opportuniteiten van innovatieve overheidsopdrachten sterk waardeert.
- Er is in de voorbije twee jaar heel wat kennis en ervaring inzake overheidsopdrachten opgebouwd. Het is belangrijk om deze expertise te consolideren en systematisch beschikbaar te maken binnen de overheid via een kennisplatform voor innovatieve overheidsopdrachten.
- Bij de opmaak en implementatie van nieuwe beleids- en transitieplannen worden overheidsopdrachten nog te weinig aangewend als strategisch instrument. Innovatieve overheidsopdrachten kunnen helpen om experimentele vernieuwingen uit te testen en stapsgewijs de gewenste transities te helpen realiseren. Ruimere bewustwording bij de beleidsmakers en transitiemanagers van het potentieel van overheidsopdrachten als innovatie-en transitie-instrument is nodig.
- De Vlaamse overheid speelt met het PIO een voortrekkersrol in Europa inzake innovatieve overheidsopdrachten, alleen is de participatie van Vlaamse overheidsorganisaties aan Europese initiatieven voor 'procurement of innovation' nog te beperkt. Extra investeringen zijn nodig om het PIO internationaal verder op de kaart te zetten en Europese middelen voor aankoop van innovatie aan te wenden.

Op 22 maart 2019 besliste de Vlaamse Regering (VR 2019 2203 DOC.0377/1BIS) op basis van de bereikte resultaten om de pilootfase van het PIO voor een periode van vier jaar en dus tot eind 2023 te verlengen. Bij de opmaak van het plan van aanpak 2020-2023 werden de resultaten en

aandachtspunten van de hierboven vermelde swot-en performantie-analyse mee verwerkt in de operationele doelstellingen. Daarnaast werd in het plan van aanpak 2020-2023 de strategie en doelstellingen van het PIO geactualiseerd rekening houdende met de ervaring uit de voorbije periode. https://innovatieveoverheidsopdrachten.be/sites/default/files/pio_planvanaanpak_2020_2023_0.pdf

Het plan van aanpak 2020-2023 voorziet in een grondige externe evaluatie van het PIO in de eerste helft van 2022. Deze evaluatie dient de effectiviteit van het programma te beoordelen én de behaalde resultaten ervan in kaart brengen zoals onder meer het bereik van de ruime doelgroep, de gecreëerde opportuniteiten voor ondernemingen, de gerealiseerde innovaties en de tevredenheid van de betrokken organisaties en stakeholders. De uitkomst van deze evaluatie zal bepalen hoe innovatieve overheidsopdrachten als structureel beleidsinstrument in de verdere toekomst geconsolideerd kan worden binnen de Vlaamse overheid. De vooropgestelde timing garandeert enerzijds dat er voldoende informatie en resultaten beschikbaar zijn om een ten gronde evaluatie uit te voeren en anderzijds dat er vervolgens voldoende tijd is om de consolidatie van het instrument door te voeren voor het einde van de verlengde pilootfase in 2023.

Ook de *Beleidsnota EWI 2019-2024* vermeldt dat de huidige aanpak van het PIO zal worden geëvalueerd, mede in het licht van een betere aansluiting op een beleidsdomeinoverstijgend innovatiebeleid om de gewenste maatschappelijke transities te helpen realiseren zoals in zorg en gezondheid, arbeid, mobiliteit, energie of vorming.

59 BEOORDELING VAN DE DOELTREFFENDHEID (EFFECTIVITEIT) VAN PIO

In hoeverre 'werkt het beleid'? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een causaliteit te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Bij de beoordeling van de doeltreffendheid moeten we onderscheid maken tussen enerzijds het Programma Innovatieve overheidsopdrachten (PIO) en anderzijds het instrument 'innovatieve overheidsopdrachten'.

Zoals hierboven vermeld, is het de ambitie van het PIO om de overheid en de publieke sector in Vlaanderen aan te sporen om overheidsopdrachten strategisch in te zetten voor innovatie. Het PIO zal geslaagd zijn in zijn opzet wanneer de overheid de aankoop van innovatie als een structureel instrument voor innovatie hanteert.

Als indicator voor het bereiken van deze doelstelling kunnen we het aandeel van innovatieve aankopen in de totale uitgaven voor overheidsopdrachten, gebruiken. Het e-delta systeem dat door het Facilitair Bedrijf samen met MOW werd ontwikkeld en dat in 2018 operationeel werd, maakt de monitoring van deze indicator in principe mogelijk. Er zijn in de praktijk echter nog teveel problemen met de kwaliteit van de beschikbare gegevens. Vooral de interpretatie van het begrip 'innovatieve overheidsopdracht' door een groot aantal verschillende data-invoerders is hier de oorzaak van.

Een andere indicator wat betreft de structurele verankering van het instrument 'innovatieve overheidsopdrachten' binnen de verschillende beleidsdomeinen, is het aantal expliciete vermeldingen van het instrument 'innovatieve overheidsopdrachten' in de beleidsdocumenten van de verschillende domeinen.

In recente initiatieven van de Vlaamse Regering zoals het 'Vlaams ruimtevaartprogramma', het impulsprogramma 'Health', het initiatief 'Slimme regio Vlaanderen' en het actieplan 'Artificiële intelligentie' wordt telkens uitdrukkelijk verwezen naar 'innovatieve overheidsopdrachten' en het PIO als vraaggedreven instrument dat voor innovatie door de overheid in de betreffende domeinen kan ingezet worden.

Het PIO streeft naar meer innovatie via overheidsopdrachten, maar innovatie is nooit een doel op zich maar draagt bij tot strategische beleidsdoelstellingen zoals:

- Een verbetering van de performantie van de overheid
- Het antwoord bieden op belangrijke maatschappelijke uitdagingen
- En een versterkte competitiviteit van ondernemingen.

In principe zijn de drie hierboven vermelde strategische doelstellingen elk even belangrijk. Maar het belang van het PIO situeert zich toch vooral ten aanzien van de verbetering van de performantie van de overheid. Voor innovatie bij de overheid is PIO één van de weinige steunmaatregelen. Terwijl voor het aanpakken van overige maatschappelijke uitdagingen en het versterken van de competitiviteit van ondernemingen er tal van andere beleidsinitiatieven en subsidie-instrumenten zijn.

De vermelde strategische doelstellingen zijn doelstellingen op langere termijn. Gelet op de gemiddelde doorlooptijd van een innovatieve overheidsopdracht, te rekenen vanaf het initiële projectidee tot en met de volledige uitvoering van de eigenlijke aankoop (van diensten voor ontwikkeling, testing, enz.), is het in 2021 nog niet mogelijk een zinvolle globale impactanalyse te doen.

Op niveau van de individuele uitgevoerde projecten kunnen we wel de effecten gaan bepalen. Dit gebeurt op continue basis via de rapportering van de overheidsorganisaties die een PIO-project hebben uitgevoerd.
Ter illustratie volgt hier een korte beschrijving van de behaalde impact van enkele gerealiseerde PIO-projecten zoals die momenteel bekend is :

1. Book a place (reserveringssysteem voor studieplekken)
Muntpunt heeft onder begeleiding van PIO een innovatief 'real time' reserveringssysteem laten ontwikkelen voor het beheer van de meer dan 200 studieplekken die ze ter beschikking stellen aan studenten.
De 50% cofinanciering door PIO bedroeg 31.037 euro.
Geregistreerde effecten dankzij deze oplossing:

- Sterke vermindering van tijdverlies voor studenten en bib beheerders; efficiënter gebruik van de beschikbare plaatsen, … geen wachtrijen meer, …
- Na beperkte aanpassing van de software wordt deze ook in andere bibliotheken aangewend o.a. in Antwerpen, Genk, ...
- Wijziging in aanpak van toekomstige aankopen bij Muntpunt: meer aandacht voor noden gebruikers, functionele analyse, interactie met de markt, …
- Positieve uitstraling voor Muntpunt als innovatieve organisatie

Meerwaarde van PIO-begeleiding:

- Risico-deling: zonder PIO-cofinanciering was het project niet haalbaar;
- Gestructureerde aanpak van voortraject en voorbereiding bestek;
- Toegang tot netwerk van kandidaat-leveranciers.

2. Optimo huisvuilwagen
Limburg.net heeft een nieuw type huisvuilwagen laten ontwikkelen voor het gelijktijdig ophalen van de diverse huisvuilfracties. De opdracht werd gefaseerd uitgevoerd en er werden 2 prototypes ontwikkeld en getest.

De 50% cofinanciering door PIO bedroeg 291.393 euro. Er werd een voortraject uitgevoerd met kostprijs: 32.861 euro.
Geregistreerde effecten dankzij deze oplossing:

- Één van de ontwikkelde types huisvuilwagen levert belangrijke efficiëntiewinsten bij de ophaling van huisvuil; er is belangstelling vanwege andere huisvuilophalers, …
- Er werd reeds een commerciële aankoop gerealiseerd van meer dan 10 huisvuilwagens door Bionerga.
- In de toekomst zal Limburg.net overheidsopdrachten voor innovatieve oplossingen anders aanpakken; men is reeds met een innovatieproject rond ondergrondse containers gestart.

Meerwaarde van de PIO-begeleiding:

- Risico-deling: zonder PIO-cofinanciering was het project niet haalbaar;
- De PIO-begeleiding leidde tot een andere aanpak van overheidsopdrachten met meer ruimte voor creativiteit van de leveranciers.

3. App voor laagtalige medewerkers (Taalstad)

Stad Antwerpen liet een innovatieve app ontwikkelen voor de begeleiding van werknemers bij taalopleiding in een werkomgeving.
De 50% cofinanciering door PIO bedroeg 68.813 euro.
Geregistreerde effecten dankzij deze oplossing:

- De ontwikkelde app is uitgerold en wordt actief gebruikt door laaggeschoolde werknemers van de stadsdiensten.
- Linguineo, het bedrijf dat de app ontwikkelde, heeft verder gewerkt met het platform en heeft een commerciële versie op de markt gebracht. Er is met Stad Antwerpen contract afgesloten over de randvoorwaarden hiervoor, ook ten aanzien van klanten met publiek karakter.

Meerwaarde van PIO-begeleiding:

- Risico-deling: de cofinanciering;
- Verdere verspreiding van de 'buying from start ups' aanpak van Digipolis Antwerpen.

Een grondige analyse van de impact van de PIO-projecten op de betrokken organisaties en bedrijven zal onderdeel uitmaken van de evaluatie van PIO in 2022.

60 BEOORDELING VAN DE DOELMATIGHEID (EFFICIËNTIE) VAN PIO

In hoeverre 'levert het beleid waar voor zijn geld'? Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.
Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Het grootste aandeel van de personeelsinzet en middelen van het PIO gaat naar het begeleiden en cofinancieren van concrete innovatieprojecten.

PIO-projecten worden geselecteerd na open oproepen gericht aan de publieke sector in Vlaanderen. In de periode 2017-2020 heeft PIO 8 oproepen georganiseerd. In totaal werden 94 projecten geselecteerd. Deze portfolio aan innovatieprojecten vormt de basis om expertise op te bouwen inzake het aankopen van innovatie en als inspiratiebron voor overheidsactoren om overheidsopdrachten als instrument voor innovatie in te zetten. Daarnaast heeft elk project zijn specifieke meerwaarde door een antwoord te bieden aan concrete operationele of strategische uitdagingen van de betreffende overheid.

Het bereik van het PIO zit goed: 30 verschillende agentschappen en departementen van de VO nemen deel. Daarnaast zijn 17 lokale besturen (en aanverwante organisaties) actief in een 30-tal projecten. Om de doelgroep te bereiken zet PIO in op een toegankelijke website en een regelmatige nieuwsbrief met toelichting van opportuniteiten en resultaten van het programma. De nieuwsbrief van PIO heeft meer dan 2100 abonnees. De website kent een stijgend aantal bezoekers, in 2020 in totaal 30.400.

Ook de bedrijfswereld neemt actief deel, zowel aan de open marktconsultaties die PIO organiseert nog voorafgaand aan de lancering van de aanbesteding, als aan de aanbestedingsprocedures zelf voor de innovatieve opdrachten die worden uitgeschreven.
We zien regelmatig aanbestedingsprocedures waarin meer dan 15 leveranciers zich kandidaat stellen. Dergelijke competitie ligt ruim boven de gemiddelde deelname aan overheidsopdrachten. Ook de diversiteit in deelnemende bedrijven is sterk. In tegenstelling tot de 'klassieke' overheidsopdrachten bereiken de PIO-aankooptrajecten meer jonge innovatieve bedrijven.
Onderstaande tabel geeft een overzicht van de stand van zaken van de PIO-projecten.

	Totaal	Oproep 1 en 2 2017	Oproep 3 2018	Oproep 4 en 5 2019	Oproep 6-8 2020
In voortraject	41	3	8	15	15
Gestopt (al dan niet na voortraject)	15	7	4	4	-
In uitvoering	26	11	6	9	-
Volledig uitgevoerd (PoC[150], MVP[151] of innovatieve oplossing)	12	9	2	1	-
Totaal	94	30	20	29	15

[150] PoC: Proof of Concept;
[151] MVP: Minimal Viable Product

Hieruit mag blijken dat het doorlopen van een volledig traject – dit is startend van een behoefte- en marktanalyse tot en met de uitvoering en oplevering - voor de meeste projecten over meerdere jaren loopt (zie toelichting PIO-aanpak in antwoord 1). De snelheid van het doorlopen van het traject varieert volgens de complexiteit van het project, maar ook de beschikbaarheid van mensen en middelen in het projectteam van de aanbestedende overheid speelt hierbij een belangrijke rol.

Een aantal projecten werden in de loop van, of kort na het voortraject gestopt. De redenen hiervoor lopen uiteen maar zijn vaak gerelateerd aan wijzigende prioriteiten van het beleid, waardoor de vereiste middelen en mensen door de betrokken overheid niet langer kunnen worden aangewend. Dit spanningsveld tussen de (wijzigende) beleidsprioriteiten enerzijds en de operationele en strategische noden van de overheidsorganisaties en publieke organisaties anderzijds, is een gegeven waarmee PIO regelmatig geconfronteerd wordt.

De meerwaarde van de PIO-aanpak situeert zich enerzijds in de intensieve begeleiding van de betrokken overheidsorganisatie bij het voortraject van de innovatieve overheidsopdracht en anderzijds in de cofinanciering van de uitvoering ervan. De doelmatigheid van inzet van middelen moet vanuit dit tweeledig perspectief worden beoordeeld (meerwaarde van de oplossing én meerwaarde van de PIO-begeleiding).

Naast de begeleiding en cofinanciering van concrete innovatieprojecten, zet het PIO ook in op het verschaffen van informatie omtrent innovatieve overheidsopdrachten alsook sensibilisering rond het gebruik van innovatieve overheidsopdrachten en houdt het de vinger aan de pols wat betreft Europese ontwikkelingen en initiatieven dienaangaande. Het aandeel van personeelsinzet en middelen door het PIO voor de uitvoering van deze doelstellingen is eerder beperkt.

Doelmatige inzet van de PIO financiële middelen

De PIO-middelen worden voornamelijk ingezet voor de cofinanciering van de uitvoering van innovatieve overheidsopdrachten. Daarnaast is een deel van de middelen ingezet voor het begeleiden van de voorbereidende trajecten van de innovatieve opdrachten.

Financiering van begeleiding

Deze begeleiding richt zich op een diepgaande analyse en validering van de behoefte langs de kant van de overheid en zijn stakeholders alsook een grondige analyse en consultatie van de markt (de potentiële leveranciers en dienstverleners en hun oplossingen). Gemiddeld besteden we circa 35.000 euro (incl btw) per begeleidingstraject. De kost van deze begeleiding is goed besteed geld omdat het de effectiviteit van de aankoop sterk verhoogt.

De overheidsopdracht wordt dankzij de intensieve begeleiding gefocust op de prioritaire en haalbare, in samenspraak met stakeholders bevestigde, noden. Door consultatie van marktspelers krijgt men een goed inzicht in de mogelijkheden van de markt en kan men de aanpak van de aankoop zo organiseren dat de intrinsieke risico's beheersbaar blijven. Zo zal men bij sterk innovatieve, risicovolle projecten bijvoorbeeld de voorkeur geven om de ontwikkeling en aankoop gefaseerd uit te voeren of vooraf te laten gaan door een 'proof of concept'. Of wanneer uit de analyse en consultatie blijkt dat de risico's of de nodige investeringen nog te groot zijn tot het afgelasten of uitstellen van de innovatieve aankoop (zie bijvoorbeeld het project 'Spraaktechnologie voor verslaggeving in het Vlaams Parlement'. Ook voor de bedrijven leveren deze marktconsultaties belangrijke voordelen. De bedrijven leren de noden van de overheid beter kennen, kunnen bijdragen aan de verbetering van de beschrijving van de opdrachten en kunnen zich tijdig voorbereiden.

Financiering van aankoopprojecten

De cofinanciering met PIO-middelen is zeer doelgericht omwille van volgende redenen:

- Enkel projecten met een voldoende potentiële 'return on investment' of intrinsieke meerwaarde worden geselecteerd voor begeleiding en of cofinanciering.
- De PIO-middelen kunnen enkel aangewend worden voor de financiering van de facturen die volgen uit de uitvoering van de innovatieve overheidsopdracht. De middelen komen dus (via de aanbestedende dienst) uitsluitend terecht bij de leveranciers van de innovatieve oplossing. Er is geen enkele ongewenste afleiding van de middelen naar de begunstigde aanbestedende dienst voor zijn eigen werking en dergelijke.
- De beslissing over de cofinanciering wordt pas genomen nadat het bestek voor de opdracht is goedgekeurd. Er is dus geen 'slapende subsidie' zoals wanneer men up front bij de selectie van een project een bepaald subsidiebedrag goedkeurt en toekent.
- De PIO-cofinanciering bedraagt max 50%; dit betekent dat elke aanbestedende overheid ten minste ook 50% van de nodige middelen op tafel moet leggen. Deze aanpak verzekert dat het project ook voor de aanbestedende dienst voldoende belangrijk is en dat de resultaten ook effectief zullen worden geïmplementeerd.
- Door het vroegtijdig betrekken van de markt bij de overheidsopdracht stimuleren we de mededinging. Dit heeft als resultaat dat de overheid de best mogelijke prijs/kwaliteit oplossingen kan aankopen.

Doelmatige inzet van de PIO-medewerkers (personele middelen)

De inzet van het PIO-team wordt in principe als volgt ingezet op de diverse doelstellingen.

Operationele doelstelling	Inzet personele middelen (incl. coördinatie en ondersteuning)
OD1.Versterken van de portfolio van voorbeeldprojecten	3.50 VTE
OD2.Uitbouwen kennisplatform	0.75 VTE
OD3.Sensibiliseren voor innovatieve overheidsopdrachten	0.75 VTE
OD4.PIO internationaal op de kaart zetten	0.50 VTE
Uitbouwen monitoringssysteem en interne organisatie	0.50 VTE

In praktijk slorpt de intensieve begeleiding van de meer dan 65 lopende projecten ten minste 4 VTE op, dit is meer dan de voorziene 3.5 VTE. Daarnaast is er ook een langdurige afwezigheid geweest van 1 VTE omwille van medische redenen in 2020 en het 1ste trimester van 2021 waar rekening mee dient gehouden.

Per VTE worden in de praktijk een 16-tal projecten begeleid. De voorbereiding en begeleiding van de innovatie-aankopen, vaak in samenwerking met externe experten is intensief maar wordt sterk geapprecieerd door de partners. De uitgewerkte PIO-methodologie, die steeds op maat van het innovatieproject wordt ingezet, en de beschikbare expertise en ervaring bij de PIO-adviseurs worden op prijs gesteld. Bovendien is er sprake van gunstige leereffecten en verandering in 'mind set' door de PIO-begeleiding op de aanbestedende diensten, zo valt op te maken uit de toelichtingen over hun PIO-participatie en in de eindverslaggeving van hun PIO-projecten. Zeker voor kleinere diensten met minder ervaring inzake overheidsopdrachten, maakt PIO een verschil maar ook voor diensten met ingesleten conservatieve aanbestedingspraktijken kan PIO een cultuuromslag inzake overheidsopdrachten in gang zetten.

Om de doelmatigheid van PIO verder op te krikken is het belangrijk om voldoende VTE in te zetten in de verankering en verdere ontwikkeling van de opgedane kennis zodat deze meer nog dan tot nu toe het geval was, op gepaste wijze verspreid en ter beschikking kan gesteld worden.

61 BENCHMARKING VAN HET PIO MET HET BUITENLAND EN BEST PRACTICES BEKEND VAN ANDERE OVERHEDEN

Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?
Antwoord (max. 2 pagina's):

Op 21 maart 2021 publiceerde de Europese Commissie de finale versie van haar studie "The strategic use of public procurement for innovation in the digital economy" (Study SMART 016/0040 - *https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/final-report-available-benchmarking-innovation-procurement-investments-and-policy-frameworks-across*). Met deze zeer lijvige studie heeft de Europese Commissie:

(1) een benchmarking uitgevoerd over het 'nationaal' beleid inzake innovatieve overheidsopdrachten van de lidstaten (=27 EU lidstaten + UK, Zwitserland en Noorwegen),

(2) een benchmarking uitgevoerd m.b.t. het bestedingsbudget van elke lidstaat inzake het aankopen van innovatieve oplossingen, met een bijzondere aandacht voor aankopen van op ICT gebaseerde innovatieve oplossingen,

(3) een set van aanbevelingen en richtlijnen geformuleerd gericht aan beleidsmakers over de wijze waarop voormelde benchmarkoefeningen op een meer regelmatige basis in de toekomst kunnen worden uitgevoerd en de wijze waarop deze benchmarkresultaten kunnen worden verwerkt in relevante Europese statistieken en scoreboards.

Op basis van de verzamelde data en informatie, werd er per lidstaat een '*country fact sheet*' opgemaakt. Deze country fact sheets geven een goed overzicht van het gevoerde beleid inzake innovatieve overheidsopdrachten en de desbetreffende programma's en beleidsinstrumenten, alsook het overheidsbudget dat besteed wordt aan de aankoop van innovatie oplossingen.

Als belangrijkste algemene conclusie m.b.t. alle 30 doorgelichte staten komt uit deze studie naar voren dat het potentieel van innovatieve overheidsopdrachten nog grotendeels onderbenut wordt en dit hoofdzakelijk door een gebrek aan politieke wil om investeringsbudgetten voor aankopen van innovatie drastisch te verhogen en om het gebruik van innovatieve overheidsopdrachten binnen alle publieke domeinen en sectoren effectief te stimuleren. Uit deze studie en de uitgebreide benchmark oefening blijkt eveneens dat van de 30 betrokken landen slechts twee landen eerste stappen zijn aan het nemen richting het opzetten van een *impact evaluatie systeem*.

Wat betreft het gevoerde beleid inzake innovatieve overheidsopdrachten komt België[152] als nummer 4 uit de studie en zit daarmee in de groep van de "*good performers*". Met betrekking tot het bestedingsbudget inzake aankopen van innovatieve oplossingen, bevindt België zich opnieuw in de groep van de 'good performers' en eindigt op de negende plaats.

De Europese Commissie verwijst in de Belgische '*Country Fact Sheet*' naar het Vlaamse PIO als belangrijkste sterkte en een 'goede praktijk' dat als voorbeeld kan dienen voor de andere Belgische regio's en de federale overheid. Het rapport stelt dat de Vlaamse Regering een geavanceerd beleid en regelgevend kader heeft voor de aankoop van innovatie. Het PIO beschrijven ze als een goed opgebouwd en doelgericht programma. Er is een positieve waardering voor (i) het gehanteerde begrippenkader, (ii) voor het plan van aanpak, (iii) de kwantitatieve doelstelling voor de besteding van aankoopbudgetten aan innovatie en (iv) de gerichte stimulans via cofinanciering. Het rapport somt daarnaast ook een aantal verbetermogelijkheden op voor het Vlaamse beleid: (i) het strategisch inzetten van 'aankopen van innovatie' dient ook in de overige sectorale beleidsdomeinen en het ICT-overheidsbeleid ingang te vinden, (ii) handleidingen en tools voor 'innovatieve overheidsopdrachten' dienen verder uitgewerkt te worden, (iii) de communicatiekanalen dienen meer connecties naar internationale initiatieven te maken

[152] *Als een belangrijke voetnoot bij deze Belgische resultaten dient vermeld te worden dat er op federaal en Waals niveau geen beleid inzake innovatieve overheidsopdrachten wordt gevoerd en dat het Brussels gewest pas in 2018 is gestart met eerste experimenten aangaand innovatieve overheidsopdrachten.*

en (iv) een evaluatiemechanisme om de effecten van de acties op te volgen ontbreekt nog[153]. Het Plan van Aanpak 2020-2023 heeft deze aanbevelingen ter harte genomen.

In Nederland is men medio 2012 gestart met het programma Inkoop Innovatie Urgent (hierna "IIU") dat een boost diende te geven aan het inkopen van innovatie door de overheid en complementair was aan het reeds sinds 2004 opgestarte pre-commerciële SBIR ('Small Business and Innovation Research"). In 2016 is het programma IIU overgegaan van de regiegroep naar PIANOo en daarmee hernoemd tot programma 'Innovatiegericht Inkopen'. PIANOo is in Nederland sinds 2005 de centrale coördinerende organisatie die het professionaliseren van overheidsaanbesteden tot doel heeft. Opmerkelijk is dat PIANOo ondergebracht is bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Hiermee geeft de Nederlandse overheid duidelijk aan een sterk belang te hechten aan het economisch potentieel van overheidsaankopen.

Het takenpakket inzake innovatiegericht aankopen ondergebracht bij PIANOo, bestaat in hoofdzaak uit het inspireren en ondersteunen van de publieke sector om vaker te kiezen voor innovatieve oplossingen en dit middels: het verzamelen en delen van good practices, het organiseren van trainingen en workshops en netwerkactiviteiten en het ondersteunen van inkopers. Het effectief begeleiden en co-financieren innovatieprojecten behoort niet tot de dienstverlening van PIANOo, maar men zou wel plannen in die richting hebben. (zie *https://www.dialogic.nl/wp-content/uploads/2019/08/EvaluatieprogrammaInnovatiegerichtInkopen-1.pdf*)

Rijkswaterstaat, het ministerie van Infrastructuur en Milieu was een belangrijke partner van Inkoop Innovatie Urgent. Het 'beleidskader innovatiegericht inkopen' van Rijkswaterstaat is een goed voorbeeld van structurele verankering van een innovatiestrategie in een aankoopbeleid van een overheidsorganisatie.

62 WAT VALT TE LEREN UIT BESTAAND WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK IN RELATIE TOT HET PIO EN/OF UIT RECENTE MANAGEMENTERVARINGEN?

Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?
Antwoord (max. 2 pagina's) :

De literatuur

De rol en meerwaarde van vraaggedreven innovatie-instrumenten, waaronder innovatieve overheidsopdrachten, als een middel om innovatie te stimuleren zowel langs overheidszijde als langs marktzijde (~*i.e. ondernemingen*) is een onderwerp dat door verschillende academici doorheen de jaren werd aangesneden. We verwijzen hiervoor o.a. naar Charles Edquist, Professor Jacob Edler, Dirk Czarnitzki en Professor Mazzucato.
Men is het er algemeen over eens dat een gepast gebruik van innovatieve overheidsopdrachten wel degelijk een belangrijke meerwaarde biedt voor zowel publieke organisaties als private organisaties. Anderzijds deelt men de mening dat het gebruik van innovatieve overheidsopdrachten nog vaak onderbenut blijft omwille van o.a. de doorgaans risico-averse houding van de overheid, zijn aankopers en management, het ontbreken van innovatie agenda's en lange termijn visies m.b.t. de aanpak van maatschappelijke uitdagingen, het gebrek aan kennis

[153] De dato juli 2018

bij de overheid over de *state of the art* en wat de markt te bieden heeft alsook de markt die soms nog moeilijk de weg vindt naar de overheid als klant.

In Europa is er veel interesse in missie-gedreven onderzoeks- en innovatiebeleid. Dit wordt gezien als dé manier om de impact van onderzoek en innovatie te vergroten en het vinden van oplossingen voor complexe maatschappelijke uitdagingen te versnellen. De opstap naar een missiegericht innovatiebeleid werd tevens opgenomen in het Vlaamse Regeerakkoord als in de Beleidsnota van het EWI. Het voeren van een missie-gedreven innovatiebeleid vereist tevens een andere rol van de overheid, één waarbij de overheid meer leidend en sturend optreedt. Professor Mazzucato, één van de voornaamste economen van deze tijd en een belangrijke pleitbezorger voor een missie-gedreven innovatiebeleid, stelt dat de overheid haar investeringen moet sturen in de richting die ze wenselijk vindt. Publieke opdrachtgevers hebben invloed op het type innovaties dat ontwikkeld wordt en moeten van die invloed gebruik maken om transities te bewerkstelligen. Mazzucato ziet in innovatiegericht aankopen een instrument bij uitstek om transities in gang te trekken, te versnellen en/of om nieuwe markten aan te boren. Mazzucato duidt hierbij ook op de huidige barrières die het bereiken van het volle potentieel en effectiviteit van innovatieve overheidsopdrachten in de weg staan, zoals o.m. de complexiteit in het ontwikkelen van nieuwe strategieën, de benodigde tijd, de gebrekkige communicatie tussen de verschillende stakeholders, het ontbreken van voldoende kennis en kunde binnen publieke administraties inzake innovatie, het uitschrijven van innovatiegerichte aanbestedingen en het evalueren van innovatieve oplossingen. Zij roept overheden dan ook op om te investeren in de verdere uitbouw van de benodigde kennis en vaardigheden binnen publieke organisaties. Zie ook de publicatie: *'Mission oriented public procurement: international examples'.*

In 2017 publiceerde Ben De Coninck in het kader van zijn lopend doctoraatsonderzoek aan Vlerick Business School *"Barometer Innovative Public Procurement in Belgium'* (*https://www.vlerick.com/nl/research-and-faculty/knowledge-items/knowledge/hoe-kan-de-publieke-sector-innovatiever-omgaan-met-aanbestedingen*) waarbij hij onderzoekt hoe het gesteld is met het gebruik van innovatieve aankoopmethodes in België. Focus in deze studie ligt daarbij op het aankoopproces zelf en niet zozeer op wat er wordt aangekocht. Bij PIO ligt de focus wel degelijk op het stimuleren van het aankopen van innovatieve oplossingen, en wordt in functie van deze doelstelling de meest geschikte aankoopmethode gekozen. Verbeteringen die daarbij kunnen aangebracht worden aan het aankoopproces- en methodes worden door PIO evenwel meegenomen maar vormen geen afzonderlijke doelstelling op zich. Bert De Coninck komt in zijn studie tot volgende conclusies:

- De publieke sector in België houdt veelal vast aan traditionele aankoopprocedures;
- Innovatief aankopen heeft twee grote voordelen: kostenbesparing en het stimuleren van innovatie
- Innovatief aankopen vereist een aantal basisvoorwaarden: (1) een aangepaste wetgeving, (2) tolerantie tegenover het nemen van risico's en falen, (3) een grotere betrokkenheid van de bedrijfswereld, (4) het delen van kennis, (5) een korte en meer open formulering van wat je precies wil inkopen, (6) het geven van spontane feedback aan deelnemende bedrijven tijdens het proces, (7) een attitude van transparantie en openheid.

In de oplijsting van enkele initiatieven in België, wordt ook het PIO vermeld. Hierbij worden de markconsultaties die PIO gangbaar organiseert tesamen met de aanbestedende overheid en welke -veelal- begeleid worden door een externe consultant, als een innovatieve component in het aankoopproces bestempeld. Als uitdagingen voor de toekomst wordt melding gemaakt van (1) het gebrek aan een innovatiestrategie bij vele overheidsorganisaties, waardoor innovatienoden moeilijk te definiëren vallen, (2) de moeilijkheid om beleidsmakers en aankopers te overtuigen om zowel tijd als budget vrij te maken voor het aankopen van O&O en innovatieve oplossingen en hen te overtuigen van de meerwaarde en voordelen die innovatieve oplossingen kunnen bieden.

Lessen uit recente ervaringen

Zoals vermeld onder vraag 4, maakte het PIO in het kader van de verlenging van het PIO programma, in het voorjaar van 2019, al een eerste swot-analyse van de globale aanpak en voorlopige resultaten van het PIO tot dan. Uit deze beperkte swot-analyse kwamen volgende conclusies naar voren:

- Het PIO is er op korte tijd in geslaagd om een zeer interessante portfolio van innovatieprojecten bij de publieke sector in Vlaanderen uit te bouwen.
- De begeleiding en financiering die het PIO aanbiedt komt tegemoet aan reële noden van Vlaamse departementen, agentschappen en lokale besturen om innovatie door te voeren.
- De belangrijke deelname van zowel kleine, jonge bedrijven als van grotere gevestigde ondernemingen aan de marktconsultaties en de offertevragen geeft aan dat ook de bedrijfswereld de opportuniteiten van innovatieve overheidsopdrachten sterk waardeert.
- Er is in de voorbije twee jaar heel wat kennis en ervaring inzake overheidsopdrachten is opgebouwd. Het is belangrijk om deze expertise te consolideren en systematisch beschikbaar te maken binnen de overheid via een kennisplatform voor innovatieve overheidsopdrachten.
- Bij de opmaak en implementatie van nieuwe beleids- en transitieplannen worden overheidsopdrachten nog te weinig aangewend als strategisch instrument. Innovatieve overheidsopdrachten kunnen helpen om experimentele vernieuwingen uit te testen en stapsgewijs de gewenste transities te helpen realiseren. Ruimere bewustwording bij de beleidsmakers en transitiemanagers van het potentieel van overheidsopdrachten als innovatie-en transitie-instrument is nodig.
- De Vlaamse overheid speelt met het PIO een voortrekkersrol in Europa inzake innovatieve overheidsopdrachten, alleen is de participatie van Vlaamse overheidsorganisaties aan Europese initiatieven voor 'procurement of innovation' nog te beperkt. Extra investeringen zijn nodig om het PIO internationaal verder op de kaart te zetten en Europese middelen voor aankoop van innovatie aan te wenden.

63 BEVOEGDHEIDSVERDELINGS- EN DECENTRALISATIETOETS?

Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een bevoegdheidsherverdeling naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen verder te decentraliseren naar een lager niveau?
Antwoord (max. 2 pagina's):

De wijze waarop de overheid innovatie aankoopt, zit vervat in het wetgevend kader inzake overheidsopdrachten, wat een federale en Europese materie is.

Elk bestuursniveau is echter verantwoordelijk voor het beleid dat het inzake overheidsopdrachten ontwikkelt. Op Vlaams niveau gebeurde dit o.m. door het Vlaams Plan Overheidsopdrachten dat door de Vlaamse Regering op 29 januari 2016 werd goedgekeurd, waarbij PIO uitvoering geeft aan de strategische doelstelling rond aanmoedigen van innovatieve overheidsopdrachten.

Door het PIO op Vlaams niveau te organiseren kan een uniforme aanpak binnen Vlaanderen inzake aankoop van innovatieve oplossingen, ongeacht het bestuursniveau, worden ontwikkeld, en kan omwille van voldoende schaalgrootte, de kennis en ervaring inzake innovatieve overheidsopdrachten makkelijker worden gebundeld en ter beschikking gesteld aan alle bestuursniveaus.

Ook op regelgevend vlak nam Vlaanderen, op initiatief van het PIO, de nodige stappen:

- Het concept van 'precommercieel aankopen van diensten voor onderzoek en ontwikkeling' werd geïntegreerd in de Vlaamse regelgeving en meer specifiek in de delegatieregelingen voor overheidsopdrachten aan de leden van de Vlaamse Regering en aan de hoofden van de departementen en interne agentschappen. (*Besluit van de Vlaamse Regering dd. 16 juni 2017 tot aanpassing van de delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering en aan de hoofden van de departementen en van de intern verzelfstandigde agentschappen, wat betreft de overheidsopdrachten en de gedingvoering*)
- Daarnaast is er een regelgevend kader gecreëerd voor de cofinanciering van onderzoek & ontwikkeling in het kader van overheidsopdrachten. (*Besluit van de Vlaamse Regering dd. 23 februari 2018 tot regeling van de cofinanciering van onderzoek en ontwikkeling in het kader van overheidsopdrachten*).

64 PRIVATE SECTOR/NON-PROFIT TOETS

Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?
Antwoord (max. 2 pagina's):

Publieke aankopen doen en aldus overheidsopdrachten uitschrijven en plaatsen is inherent iets waartoe overheidsinstanties zijn gebonden. Deze publieke aankopen en publieke middelen aanwenden om meer in te zetten op het aankopen van innovatie door de overheid, en de daarbij passende dienstverlening naar betrokken overheidsorganisaties toe, is dus *de facto* een opdracht voor de overheid zelf, waarbij de overheid minstens de regie over de betreffende dienstverlening dient in handen te nemen, zonder uit te sluiten dat afgelijnde deelaspecten (bv. een promotiecampagne, opmaak van een handboek, …) aan de private sector kan worden uitbesteed. Het verstrekken van ondersteunende subsidies aan de betrokken overheden, de zogenaamde cofinanciering door het PIO, kan evenwel bezwaarlijk aan de private sector worden toevertrouwd.

65 ADMINISTRATIEVE VEREENVOUDIGINGSTOETS

Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?
Antwoord (max. 2 pagina's):

Eén van de vier leidende principes van het PIO, zoals vastgelegd in het plan van aanpak 2016-2019 en herbevestigd in het plan van aanpak 2020-2023, betreft "eenvoud in processen en snelheid in uitvoering". Bij het uittekenen en uitvoeren van het PIO werden alle PIO processen en procedures tot hun noodzakelijke essentie herleid. Het PIO programma als dusdanig en de door PIO aangeboden dienstverlening aan publieke organisaties is dan ook reeds vrij lean en wordt als dusdanig door de partners gepercipieerd. Doordat het PIO gedeeltelijk is ingebed in de processen van het VLAIO voor wat betreft de evaluatie van projecten en het toekennen van cofinanciering, dient het PIO daar in haar eigen processen en procedures wel rekening mee te houden.

Het proces voor toekenning van cofinanciering is vervat in een Besluit van de Vlaamse Regering. Op basis hiervan is een delegatieregeling voorzien van het Beslissingscomité van VLAIO naar de administrateur-generaal. Maar er zou kunnen overwogen worden om deze delegatie voor innovatieprojecten met een beperkte waarde verder door te trekken tot op het niveau van PIO. Deze denkpiste kan meegenomen worden in de grotere oefening die het PIO plant in de komende tijd m.b.t. het updaten en herzien van

het cofinancieringsbesluit. (*Besluit van de Vlaamse Regering dd. 23 februari 2018 tot regeling van de cofinanciering van onderzoek en ontwikkeling in het kader van overheidsopdrachten*)

Wat betreft de wijze waarop innovatie kan aangekocht worden, en aldus het regelgevend kader inzake overheidsopdrachten, wat een federale en Europese bevoegdheid betreft (zie vraag 9), is er zeker nog ruimte voor verdere vereenvoudiging teneinde aankoopprocedures meer gebruiksvriendelijk te maken, zowel aan de zijde van de overheid als aan de zijde van de leveranciers, en de overhead voor de aanbestedende overheid te verminderen. Zoals vermeld onder vraag 9 valt zo een vereenvoudiging van het regelgevend kader inzake overheidsmogelijkheden buiten de scope en mogelijkheden van het PIO.

Ook ervaren we dat interne goedkeuringsprocedures bij de partners (aanbestedende overheden) de doorlooptijden van de aanbestedingen sterk kunnen verlengen. Opvallend hierbij zijn de zeer grote verschillen in 'cultuur' en aanpak tussen organisaties. Een bijzonder aandachtspunt vormen de begrotingstechnische aspecten om intern binnen de Vlaamse overheid financiële middelen toe te kennen. Enerzijds zijn sommige Vlaamse administraties niet vertrouwd met het ontvangen van financiële steun maar anderzijds maken de begrotingstechnische en boekhoudkundige afspraken het ook extra complex voor deze organisaties. Op dit vlak is zeker een verdere vereenvoudiging nodig. Maar ook dit overstijgt het PIO.

66 SYSTEEMEFFECT/BELANG VAN HET INSTRUMENT/INSTELLING BINNEN EN/OF BUITEN BELEIDSDOMEIN?

Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?
Antwoord (max. 2 pagina's):

Belang van het PIO voor het systeem:

Het PIO vervult een unieke rol binnen de beleidsmix van de Vlaamse overheid voor innovatie. Enerzijds zijn er de zeer goed gekende financierings- en beleidsinstrumenten van het beleidsdomein EWI. Deze zijn bijna uitsluitend gericht op de stimulering van bedrijven en kennisinstellingen om innovatie te realiseren. Anderzijds beschikt de overheid over een specifiek instrumentarium om zijn stimulerende voor innovatie op te nemen. Door gepaste regulering uit te vaardigen, door subsidies aan consumenten (cfr PV energie) te verstrekken, door demoprojecten te financieren, maar ook door hun koopkracht strategisch in te zetten op innovatie kunnen overheidsorganisaties zelf mee sturing geven aan de ontwikkelingen en aanpassingen in de markt en de maatschappij. Het PIO is daarbij hun sterke partner, bovendien is het één van de weinige instrumenten die steun verleent binnen de publieke sector zelf en de mogelijkheid biedt om voor concrete uitdagingen van de overheid concrete oplossingen te ontwikkelen. Door expertise en middelen ter beschikking te stellen, kan het PIO de drempels tot innovatie voor de overheidsorganisaties verlagen en zullen publieke organisaties makkelijker geneigd zijn om ook meer complexe noden en behoeften aan te pakken en een middellange tot lange termijn aankoopbeleid- en innovatievisie uit te bouwen.

De aanpak van innovatieve overheidsopdrachten brengt ook de publieke en private spelers nauwer in contact met elkaar zodat ze elkaars noden en verwachtingen beter kunnen inschatten en er productieve samenwerkingsverbanden kunnen ontstaan. Ondernemers en kennisinstellingen krijgen een beter inzicht in de publieke innovatiebehoeften; dit biedt perspectieven op nieuwe onderzoeks- en innovatiethema's en de ontwikkeling van nieuwe markten of veelbelovende niches. Meer financiële middelen voor O&O&I- en testactiviteiten zijn hierdoor voorhanden en bieden nieuwe mogelijkheden om de zogenaamde 'valley of death' tussen productontwikkeling en commercialisering te overbruggen wanneer de overheid als launching of lead costumer optreedt.

Ook jonge innovatieve ondernemingen voelen zich aangesproken en dingen mee naar de overheidsopdrachten.
Middels het PIO en innovatieve overheidsopdrachten versterkt de overheid zijn kennis van de 'state of the art' door o.a. marktconsultaties te organiseren en wordt hierdoor meer bewust van wat innovatie allemaal te bieden heeft. Over het algemeen kan ook gesteld worden dat de intensieve interactie met de markt zal leiden tot meer betaalbare, haalbare en 'future proof' oplossingen voor de overheid.

Innovatieve overheidsopdrachten dragen bij tot de modernisering van de werking van de overheid en het verbeteren van de kwaliteit en de performantie van publieke diensten. De overheid kan bij innovatieve overheidsopdrachten effectief gebruik maken van de ontwikkelde innovatieve oplossing (~dit in tegenstelling tot de klassieke innovatie subsidies). Door de implementatie van innovatieve oplossingen bij de overheid, wordt diezelfde overheid ook getriggerd om zelf meer innoverend te handelen. Het beter en efficiënter functioneren van de openbare diensten leidt tot meer tevreden burgers en overheidsmedewerkers. Het PIO hecht tijdens de grondige behoefteanalyse veel belang aan de noden en wensen van de uiteindelijke gebruiker (burger en/of overheidsmedewerker) van de te ontwikkelen innovatieve oplossingen.

Het PIO biedt voor tal van domeinen een unieke gelegenheid tot het creëren van experimenteerruimte en mobiliseert hierdoor middelen voor innovatie over alle beleidsdomeinen en niveaus heen. En niet enkel voor kleinschalige oplossingen die incrementeel aan de toekomst werken, maar ook voor meer grootschalige, disruptieve innovatieprojecten. Diffusie van innovatie binnen het maatschappelijk weefsel wordt hierdoor versneld.
Door de grondige voorbereiding, de gefaseerde aanpak en de cofinanciering blijven de risico's beheersbaar. Hierdoor kan de overheid, in bepaalde markten waar de publieke spelers een belangrijke afzetmarkt vormen, ten volle zijn voortrekkersrol waarmaken om transities ingang te doen vinden (met mogelijke spillover effecten naar andere domeinen). Zie ook volgende figuur (geïnspireerd door het eindrapport Vlaanderen in Actie).

PIO heeft dankzij zijn ruime netwerk een unieke helikoptervisie op de Vlaamse publieke sector en de behoeften en uitdagingen waarmee deze geconfronteerd wordt. Als matchmaker tussen overheid, kennisinstellingen en bedrijfswereld kan PIO bovendien een bijzondere rol opnemen in de verspreiding van kennis, expertise en innovatie en kan het belangrijke transities mee helpen faciliteren.

Belang van het systeem voor PIO

PIO is door de bottom-up aanpak sterk afhankelijk van de dynamiek van het 'systeem' en zeker van

de dynamiek van de publieke partners. Door de beperkte prioriteit voor lange termijn projecten en innovatie voelen weinig overheidsorganisaties zich geroepen om mee te investeren in baanbrekende nieuwe toepassingen. Dit heeft onder meer te maken met het ontbreken van lange termijn innovatie-agenda's. De meeste beleidsdomeinen en transitiedomeinen vertalen hun lange termijn beleidsvisie niet (of te beperkt) naar noden aan innovatie, laat staan naar noden aan 'aankoop van innovatie'. Redenen hiervoor liggen zowel in het gebrek aan middelen voor innovatie bij vele overheidsorganisaties als een eerder beperkte innovatiecultuur en draagkracht en weinig tot geen interactie tussen overheidsaankopers en –management.

Om de uitvoering van innovatieve overheidsopdrachten te kunnen garanderen, is het voor PIO ook zeer belangrijk om goede banden op te bouwen met het bedrijfsleven en de kennisinstellingen. Het beschikbaar stellen van het aanbod, de creativiteit en de mogelijkheden tot innovatie van de marktspelers zal de haalbaarheid en het succes van de projecten bepalen.

Ook de noden van de (eind)gebruiker, in vele gevallen - direct of indirect – de burger, dienen meegenomen te worden. Input van die burgers of andere eindgebruikers is dan ook belangrijk om de vraagzijde van de overheid scherp te stellen.

Kortom het volledige systeem = input publieke organisaties, bedrijfswereld, kennisinstelling en de burger of eindgebruiker is noodzakelijk voor de goede werking van PIO.

67 VOLDOET DE BESTAANDE PERIODICITEIT EN METHODOLOGIE VAN EVALUEREN?

Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Het PIO ging effectief van start in 2017. In 2019 is er naar aanleiding van de beslissing tot verlenging van de pilootfase van PIO tot eind 2023 een eerste analyse van de resultaten gebeurd.
Het plan van aanpak 2020 -2023 voorziet in een eerste grondige externe evaluatie van het PIO in de eerste helft van 2022. Deze evaluatie dient de effectiviteit van het programma te beoordelen én de behaalde resultaten ervan in kaart brengen zoals onder meer het bereik van de ruime doelgroep, de gecreëerde opportuniteiten voor ondernemingen, de gerealiseerde innovaties en de tevredenheid van de betrokken organisaties en stakeholders.

De vooropgestelde timing voor deze externe evaluatie houdt hierbij rekening dat er tegen die tijd (= eerste helft 2022) na 5 jaar werking, voldoende informatie en resultaten beschikbaar zal zijn om een ten gronde een evaluatie te kunnen uitvoeren. Gelet op de doorlooptijden van innovatieve aanbestedingstrajecten, welke gangbaar over meerdere jaren lopen, te rekenen vanaf de behoeftebepaling tot en met de uitvoering van de opdracht, kan ook pas na voldoende ruime tijd zinvol worden geëvalueerd.

Deze externe evaluatie wordt nu reeds voorbereid en vraagt vrij veel inzet van mensen, tijd en middelen en dit binnen een beperkt PIO team. Een hogere frequentie van zo een grondige externe evaluatie valt om bovenvermelde redenen dan ook moeilijk te verantwoorden.

68 DE 15% BESPARINGSVARIANT: WAT ZIJN DE BELEIDSOPTIES EN -EFFECTEN VOOR HET GEVAL ER SIGNIFICANT MINDER BUDGET ZOU BESCHIKBAAR ZIJN? WELKE PARAMETERS BEPALEN DE GROOTTE VAN DE UITGAVEN EN KUNNEN WE SLEUTELEN AAN DEZE PARAMETERS? EN WAT IS DAN HET EFFECT? WAT ZIJN DE BELEIDSMATIGE AANDACHTSPUNTEN? HOE SCHAT U DE HAALBAARHEID IN?

Deze vraag voegt een vooruitkijkend element toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden aan welke varianten kan worden gedacht om een significante besparing te realiseren en wat de te verwachten effecten in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.
Antwoord (max. 3 pagina's):

Vooreerst wensen we hier op te merken dat er reeds een substantiële vermindering van PIO middelen voor cofinanciering van innovatieprojecten werd doorgevoerd in het begrotingsjaar 2020 waarbij het begrotingsbudget van 5 miljoen euro werd terug gebracht op 3.7 miljoen euro en hierdoor aldus een besparing van meer dan 25% werd doorgevoerd.

<u>Effect van besparing op PIO-cofinanciering</u>
Een verdere substantiële vermindering van PIO-middelen voor cofinanciering van projecten zou theoretisch kunnen worden opgevangen door vermindering van het cofinancieringspercentage van de PIO-projecten, nu 50%. Als alternatief zouden we de selectiviteit van de oproepen kunnen verhogen zodat een beperkter aantal projecten wordt opgenomen. Beide opties verminderen zonder twijfel de aantrekkingskracht van het PIO sterk en daarmee meteen ook de doeltreffendheid ervan. De huidige, sterk drempelverlagende werking van de begeleiding en cofinanciering door PIO zou bij aanpassing van de modaliteiten grotendeels komen te vervallen.

Er is nog te weinig innovatie op initiatief van de Vlaamse overheidsorganisaties. Naast gebrek aan kennis inzake innovatie, een gebrek aan visie en innovatiecultuur is ook het gebrek aan middelen voor innovatie en mensen een belangrijke oorzaak hiervan. Door besparing op één van de weinige instrumenten die ook financiële middelen voor innovatie voorziet voor de overheidsinstanties zelf, zou men de innovatiebereidheid bij de overheid verder fnuiken, en aldus de nodige modernisering van de overheid en haar publieke dienstverlening vertragen.

De maatschappij en haar burgers verwachten -terecht- dat haar overheid future proof is alsook dat die overheid oplossingen biedt aan de maatschappelijke uitdagingen die voorliggen. Door het wegnemen of inkrimpen van de hiertoe benodigde middelen en mensen zal de overheid deze verwachtingen niet of slechts in zeer beperkte mate kunnen inlossen . Innovatie is natuurlijk nooit een doel op zich maar zal er voor zorgen dat de overheid zijn doelstellingen op een efficiëntere, kwaliteitsvollere en meer bestendige manier kan realiseren. Er is steeds een belangrijke meerwaarde gekoppeld aan de gesteunde innovatie. Investeringen via PIO-projecten verdienen zich in principe op termijn steeds terug. Innovatie is ook de enige weg om in de toekomst een slagkrachtige overheid te realiseren.

<u>Effect van besparing op PIO-personeel</u>
Substantiële besparing op het PIO-personeel (of het niet gepast ingevuld krijgen van de huidige vacatures) zou tot gevolg hebben dat we de doelstelling om de via PIO opgedane ervaring en expertise te verankeren en beschikbaar te stellen niet of onvoldoende kunnen realiseren. Bij een verminderde inzet van mensen dreigt ook de beschikbare tijd ingezet voor de begeleiding van de lopende projecten in het gedrang te komen. Het is net deze intensieve begeleiding die sterk gewaardeerd wordt door de aanbestedende overheden. Besparing op personeel zou dus een sterke vermindering van de meerwaarde van PIO kunnen meebrengen. Men moet zich ook realiseren dat ten aanzien van de lopende projecten (per 1 mei 2021 zijn er dat 66) een belangrijk engagement is aangegaan. Dit engagement tot begeleiding vertaalt zich in een personeelsinzet, aangepast aan de specifieke noden van het project van 20 à 40 dagen gespreid over gemiddeld 2 à 3 jaar. Wanneer men vandaag zou

beslissen het PIO-programma te stoppen zou men nog gedurende ten minste 3 jaar personele middelen moeten inzetten om de uitvoering van de projecten te begeleiden en ondersteunen zoals voorzien.

69 ANDERE OPMERKINGEN/AANDACHTSPUNTEN?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

//

Vlaams Brede Heroverweging (VBH)
Beleidsdomein EWI
Uniforme beleidsdoorlichtingsfiche per beleidsinstrument/instelling

//

Titel van het beleidsinstrument: Wetenschapscommunicatie

DOEL VAN DEZE VBH-FICHE
//

Deze fiche kadert in het project 'Vlaams Brede Heroverweging', in de mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020 als volgt omschreven:

"De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een ***grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten*** *en waar relevant kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dit heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van* ***efficiëntie*** *en* ***effectiviteit****.*
Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten. Die inzichten kunnen bestaan uit reeds uitgevoerd onderzoek maar kunnen ook nieuw onderzoek vergen. (…)'

Voorliggende fiche is bedoeld om de **doorlichting van de beleidsinstrumenten en de instellingen** in het kader van de VBH binnen het Beleidsdomein EWI op **een eenvormige manier** te laten verlopen.

Op basis van de bepalingen opgenomen in:

- de bovenvermelde mededeling aan de Vlaamse regering van 4 december 2020;
- de nota aan het Voorzitterscollege dd. 7 januari 2021;
- de feedback van de centrale VBH-stuurgroep dd. 22 februari en 22 maart 2021;
- de beleidspraktijk in Nederland waarbij 'beleidsdoorlichtingen' wettelijk verankerd zijn in de *'Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)*[154]

werden **15 onderzoeksvragen** geformuleerd die per beleidsinstrument/instelling, gevat door de VBH-oefening binnen het beleidsdomein EWI, zo goed mogelijk moeten worden beantwoord.
U vindt deze 15 te beantwoorden onderzoeksvragen verder in dit document.

In bijlage vindt U eveneens:

93. een schematische voorstelling van het evaluatiekader;
94. de beleidsinstrumenten/instellingen in scope van de EWI-VBH oefening.

70 EVALUATIEVRAGEN VOOR DE BELEIDSDOORLICHTING

---

[154] Zie https://rijksfinancien.nl/handreiking-beleidsdoorlichtingen?language_content_entity=nl

Gelieve hieronder naar best vermogen de volgende 15 doorlichtingsvragen te beantwoorden.

70.1 Omschrijf het beleidsinstrument/de instelling.

Omschrijving: Wat doet het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's.):

Deze fiche heeft betrekking op het beleidsveld "Wetenschapscommunicatie" en omvat volgende organisaties: F.T.I vzw (die het wetenschappelijk doe-centrum Technopolis uitbaat), de expertisecellen wetenschapscommunicatie binnen de associaties van universiteiten en hogescholen in Vlaanderen, RVO society en in mindere mate een aantal kleinere (structurele) partners.

Het wetenschapscommunicatiebeleid van de Vlaamse overheid, maakt deel uit van het algemene wetenschaps- en innovatiebeleid. Het wil op een (inter)actieve manier over wetenschap en technologische innovatie informeren en dialogeren en via verschillende strategieën zowel de hele Vlaamse bevolking als specifieke doelgroepen bereiken. Het wetenschapscommunicatiebeleid wil interesse opwekken of verhogen, kennis vergroten, gefundeerde opinies vormen, attitude en/of gedrag veranderen.

Het wetenschapscommunicatiebeleid is de laatste jaren geëvolueerd van het top-down aanbieden van interactieve activiteiten naar rechtstreekse interactie van onderzoekers en/of wetenschapscommunicatoren met de maatschappij, waarbij de burgers de kans krijgen zelf betrokken te worden bij wetenschappelijk onderzoek.

Wetenschapscommunicatie omvat alle wetenschappelijke domeinen (alfa, bèta, gamma) en alle soorten onderzoek (fundamenteel onderzoek, strategisch basisonderzoek, toegepast onderzoek). Ook technologie, als resultaat van toegepaste wetenschap behoort tot het domein van de wetenschapscommunicatie. Er wordt zowel over de noodzaak van wetenschappelijk onderzoek, het (innovatieve) proces van wetenschappelijk onderzoek en (industriële) productontwikkeling als over de producten (kennis, technologie, innovatieve aspecten) gecommuniceerd. De communicatie wordt telkens aangepast aan de doelstellingen ervan en aan het specifieke doelpubliek.

70.2 Welk overheidsbudget wordt ingezet? Is dit de afgelopen jaren gestegen, constant gebleven of gedaald? Hoeveel VTE's worden vanuit de Vlaamse administratie ingezet ter ondersteuning van het instrument/instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Overheidsbudget:

In 2021 werd hiervoor 10.182.000 euro ingezet, in 2020 10.126.660 euro . Dit budget is sinds 2018 nagenoeg constant gebleven. In de periode 2014-2017 schommelde het totale budget rond 8.500.000 euro. De grootste post op het budget is de subsidie aan F.T.I vzw: 4.240.000 euro in 2021 en 4.354.000 euro in 2014. De tweede grote post is de subsidie van de vijf expertisecellen wetenschapscommunicatie: 2.029.000 euro in 2021 en 1.742.000 euro in 2014. RVO society ontvangt in 2021 781.000 euro tegenover 315.000 euro in 2014. Het overige deel van het budget, aangerekend op EBO-1EGB20AWT- 1EG 101 wordt verdeeld over een aantal kleinere structurele partners zoals de zes Vlaamse Volkssterrenwachten, EOS Wetenschap vzw, de organisatoren van de Vlaamse Olympiades, Scriptie vzw/ sinds 2021 SciMingo, Breinwijzer vzw enz. De kleinste structurele partners zoals Breinwijzer vzw

ontvangen een jaarlijkse werkingssubsidie van 80.000 euro. Het overige deel van 1EG 101 wordt besteed aan projectsubsidies. Vanuit de Vlaamse administratie wordt hiervoor 1,5 VTE ingezet .

70.3 Welke concrete beleidsdoelstelling(en) dient het beleidsinstrument/de instelling? Is (zijn) deze beleidsdoelstelling(en) nog actueel?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Het wetenschapscommunicatiebeleid dient de vier volgende beleidsdoelstellingen:

- Vlaanderen op de kaart zetten als topregio op het vlak van wetenschap, technologie en innovatie,
- het brede publiek duidelijk, eenvoudig en genuanceerd informeren over de voortgang en de doorbraken in deze domeinen,
- het brede publiek sensibiliseren voor het maatschappelijk, economisch en cultureel belang van wetenschappen en technologie ,
- jongeren stimuleren tot studie- en beroepskeuzes in deze richtingen.

Het wetenschapscommunicatiebeleid wordt geactualiseerd door het maatschappelijk debat te stimuleren en te faciliteren over nieuwe evoluties en bezorgdheden van burgers over thema's zoals artificiële intelligentie, cybersecurity, biotechnologie enz. De ethische aspecten van de wetenschapsbeoefening behoren eveneens tot het domein van de wetenschapscommunicatie. Het beleid wil burgers goed, objectief en genuanceerd informeren over de uitdagingen in tal van domeinen van de samenleving en de wetenschappelijke of technologische oplossingen ervoor onder de aandacht brengen. Het wil vooral ook bijdragen tot de wetenschappelijke geletterdheid van burgers zodat deze kritische en ethisch onderbouwde standpunten kunnen innemen t.o.v. actuele onderwerpen.

70.4 Heeft het beleidsinstrument/de instelling in de afgelopen vijf jaar het voorwerp uit gemaakt van een interne en/of externe evaluatie?

:;Omschrijving: Zo ja, wie deed de evaluatie en wat waren de voornaamste conclusies? Graag aangeven waar de evaluatie digitaal beschikbaar is.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De grootste structurele partners die met een meerjarig convenant bijdragen tot het wetenschapscommunicatiebeleid zoals F.T.I vzw, de expertisecellen wetenchapscommunicatie, RVO society enz. worden in het laatste jaar van het convenant grondig geëvalueerd. Deze evaluaties worden georganiseerd door de evaluatiecel van het departement EWI en uitgevoerd door externe consultants. In 2017 werden F.T.I, de expertisecellen en RVO society geëvalueerd door Idea Consult, voor RVO society in samenwerking met Dialogic.

De belangrijkste conclusies van de evaluatie van F.T.I vzw luiden als volgt:

- Er is een structurele achterstand in vernieuwing op vele vlakken: inhoudelijk (inhoud exhibits), doelgroepenstrategie en -bereik (doe-centrum-outreach-online), communicatie (sociale media), partnerships (e.g. industrie, onderwijs), etc.
- F.T.I bevindt zich reeds verschillende jaren in een ongezonde financiële toestand. Daardoor werd er onvoldoende geïnvesteerd in vernieuwing. Zonder structurele ingrepen met ondersteuning van overheidswege zal de organisatie er niet eigenhandig in slagen om opnieuw financieel gezond te worden.
- Het financieringsmodel van F.T.I blijft sterk gestoeld op twee pijlers: de overheidssubsidie enerzijds en eigen inkomsten uit de exploitatie van Technopolis anderzijds. Aanvullende financieringsstromen zoals private financiering of (Europese) projectfinanciering maken slechts een klein percentage uit.
- F.T.I heeft in de afgelopen periode positief bijgedragen tot de beleidsdoelstellingen uit het Beleidsplan Wetenschapscommunicatie en uit het STEM-actieplan.
- F.T.I is er in geslaagd om haar bereik op peil te houden, mede dankzij de sterke merknaam Technopolis.
- F.T.I heeft de afgesproken KPI's grotendeels behaald. Bij verschillende KPI's worden echter kanttekeningen geformuleerd m.b.t. accuraatheid, betrouwbaarheid en validiteit. Indicatoren die een meer impactgerichte monitoring van F.T.I's activiteiten toelaten ontbreken.
- Het ontbreekt F.T.I aan een doordachte doelgroepenstrategie en een onderbouwde analyse van deze doelgroepen, de uitdagingen om deze te bereiken en de aanpak. Er ontbreekt ook een ondersteunend monitoringsysteem om de werking hierop juist aan te sturen (en desgewenst bij te sturen).
- De subsidie van de Vlaamse overheid aan F.T.I fungeert onvoldoende als een hefboom voor het mobiliseren van aanvullende middelen. Er werden weinig tot geen synergiën gezocht met industriële partners (bedrijven, sectororganisaties) of andere wetenschapscommunicatie-actoren.
- Samenwerkingen met wetenschapscommunicatie-actoren blijven steken op een adhoc niveau.
- De veranderingen in de beleids- en maatschappelijke context met name voor wat betreft STEM, digitalisering, inclusief onderwijs, arbeidsmarktkrapte enz. zijn onvoldoende vertaald in de governance-structuur van de organisatie (Raad van Bestuur, wetenschappelijk comité, dagelijks management).

De belangrijkste conclusies van de evaluatie van de expertisecellen wetenschapscommunicatie luiden als volgt:

- De beleidsdoelstellingen uit het Beleidsplan Wetenschapscommunicatie komen sterk terug in de krachtlijnen van het convenant en de Expertisecellen functioneren binnen deze krachtlijnen, overeenkomstig de strategische en operationele doelstellingen.
- De expertisecellen zijn het best geplaatst in het landschap om bij te dragen aan de doelstellingen rond creatie van het maatschappelijk draagvlak en rond de uitstraling van onderzoek.
- Door hun inbedding in hogescholen en universiteiten zitten zij bij de kern van het wetenschappelijk onderzoek en dit in een veelheid van disciplines.

- Zij genieten mee van de geloofwaardigheid van hun instelling en kunnen zo een hefboom zijn voor kwaliteitsvol, betrouwbaar onderzoek dat daar ontwikkeld wordt.
- In termen van doelgroepen hebben ze een directe link met onderwijs.
- Hun geografische spreiding laat ook een effectieve lokale werking toe.
- De expertisecellen zijn ingebed in het bredere geheel van de associaties van instellingen hoger onderwijs. De structuur van de expertisecellen is telkens anders. Hun positie is daardoor echter niet altijd zichtbaar, binnen de instelling noch erbuiten. Hier liggen opportuniteiten om deze associatie-brede samenwerking door te trekken en mogelijkheden te openen voor meer integratie en netwerking tussen de instellingen op thema's die de instellingen overstijgen.
- In de voorbije convenantsperiode is algemeen vooruitgang geboekt in termen van netwerking en samenwerking, zowel met elkaar, als met complementaire actoren. Er zijn nog opportuniteiten voor meer en verdere samenwerking.
- De expertisecellen hebben een hefboomfunctie: ze nemen barrières weg bij onderzoekers door de coördinatie- en organisatietaak waar te nemen zodat de onderzoekers zich kunnen concentreren op inhoud.
- Het convenant vormt in termen van missie en visie een duidelijk kader voor de werking, met het oog op het behalen van de strategische doelstellingen.
- KPI's rond input kunnen (voor de grootste activiteiten of deze expliciet opgenomen in het convenant) de hefboomfunctie duidelijk maken tussen de eigen tijd die de expertisecellen investeren ten opzichte van de input/bijdragen die ze bij onderzoekers of externen halen voor hun activiteiten.
- In de KPI's rond activiteiten zou het een verbetering zijn om enkel de activiteiten op te nemen die substantieel zijn en een voldoende bijdrage van de expertisecellen inhouden.
- De KPI's dienen voldoende flexibiliteit in te houden in termen van het behalen van de doelstellingen. Concreet kunnen er naast jaarlijkse doelstellingen ook enkele specifieke doelstellingen over een langere periode geformuleerd worden.
- Tevredenheidsmetingen zijn essentieel om het effectief bereiken van individuen te meten.

De belangrijkste conclusies van de evaluatie van RVO Society luiden als volgt:

- RVO Society heeft in de afgelopen periode op een succesvolle manier invulling gegeven aan haar doelstellingen. Met haar activiteiten sluit RVO society goed aan bij de doelstellingen uit het Beleidsplan Wetenschapscommunicatie 2015-2020 en draagt zij concreet bij aan het STEM-actieplan 2012-2020.
- RVO Society heeft de afgelopen periode de afgesproken KPI's ruimschoots behaald. De KPI's zijn over het algemeen accuraat, betrouwbaar, valide en ook gedragen, maar zijn evenwel vatbaar voor verbetering.
- RVO Society participeert in diverse stuurgroepen en werkgroepen. Zo is RVO Society o.a. lid van het overkoepelende STEM-academienetwerk, van de stuurgroep van

STEM@school, van de werkgroep peiling Techniek van de KU Leuven, van Leuven 2030 (voorheen Leuven Klimaatneutraal 2030) en van Leuven MindGate.

- Voor de uitvoering van haar projecten werkt RVO Society samen met een groot aantal partners. RVO Society wordt gezien als een belangrijke speler in het STEM-landschap.
- Er zijn indicaties dat RVO Society een positieve impact heeft op de bewustwording van jongeren, ouders en leerkrachten over het belang van STEM.
- Het Strategisch plan 2018-2022 is weloverwogen en in lijn met de SWOT-analyse.
- De subsidie van de Vlaamse overheid aan RVO Society wordt op een juiste manier aangewend en fungeert als een hefboom voor het verwerven van aanvullende financiering. De middelen worden rechtmatig aangewend voor met name personeelskosten (gemiddeld 68% van de totale uitgaven). De tweede kostenpost (23% van de totale uitgaven) wordt gevormd door werkingskosten (kosten voor lopende projecten en algemene werking). De overhead kosten bedragen zo'n 8% van de totale uitgaven;
- De aanbeveling aan de overheid uit de vorige evaluatie om de structurele subsidiëring te verhogen werd niet gevolgd en wordt opnieuw hernomen.

De evaluatierapporten van de structurele partners zijn te vinden op de website van het departement EWI: *www.ewi-vlaanderen.be*

70.5 Hoe beoordeelt U de doeltreffendheid (effectiviteit) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doeltreffendheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'werkt het beleid'*? Treft het beleidsinstrument/de instelling doel? Wanneer de doelstelling van het beleid wordt gerealiseerd dankzij het beleid dat daarvoor wordt ingezet, is het beleid doeltreffend. Er dient dus een *causaliteit* te zijn tussen het beleid en de effecten. Zijn er veranderingen in effectvariabelen en zijn die veranderingen het gevolg van het beleid? Zijn die veranderingen conform de doelstellingen?

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Reeds in de beginjaren van het wetenschapscommunicatiebeleid nl. in 1994 werd er door de administratie aandacht besteed aan het monitoren van effectiviteit. Dit gebeurde toen hoofdzakelijk door onderzoek naar de effectiviteit van initiatieven zoals het Wetenschapsfeest en de Vlaamse Wetenschapsweek: met bevragingen van specifieke doelgroepen, zowel voor, tijdens als na initiatieven. Uit deze oefeningen werd duidelijk dat het meten van rechtstreekse effecten en deze toeschrijven aan specifieke initiatieven zeer moeilijk is.

Sinds het voorjaar van 2018 wordt de effectiviteit van de beleidsinspanningen en de impact op het maatschappelijk draagvlak voor wetenschap en innovatie gemonitord door de Wetenschapsbarometer (*www.ewi-vlaanderen.be/wetenschapsbarometer*).

De Wetenschapsbarometer werd door het departement EWI ontwikkeld als bevragingsinstrument om het draagvlak voor wetenschap en technologie bij verschillende doelgroepen in de Vlaamse bevolking te bepalen en de evolutie ervan op te volgen. Dit past dan ook binnen het groeiende belang van de popularisering van wetenschap, techniek en technologische innovatie, wat de coronacrisis ten overvloede bewezen heeft.

Uit de laatste editie van de Wetenschapsbarometer, uitgevoerd in 2020, bleek dat het beleid zijn vruchten afwerpt en de interesse, het vertrouwen en het geloof in wetenschap en wetenschappers

bij de Vlaamse bevolking hoog blijft. In 2020 werd ook een extra deel toegevoegd rond corona en de mogelijke impact. Hieruit kwam naar voor dat 1 op de 5 Vlamingen aangeeft meer vertrouwen te hebben in wetenschap en wetenschappers dan voor de coronacrisis. Bijna de helft gaf aan dat ze het belang van wetenschap meer inzien dan voor de coronacrisis.

De belangrijkste conclusies van de Wetenschapsbarometer 2020 waren:

Corona doet geloof en vertrouwen in wetenschap toenemen
7 op de 10 Vlamingen geven aan dat hun algemeen vertrouwen in de wetenschap hetzelfde gebleven is als voor de coronacrisis. Bij 1 op de 5 neemt het vertrouwen zelfs toe. Ook het geloof in wat wetenschappers zeggen, stijgt bij 1 op de 5 Vlamingen. Bijna de helft van de Vlamingen geeft aan dat ze het belang van wetenschap in onze samenleving nu meer inzien dan voor de coronacrisis.

Ongeveer 4 op de 10 Vlamingen geven aan dat er een grotere impact is van wetenschap op hun dagelijks leven. Iets meer dan 1 op 3 vindt dat de overheid de wetenschap meer moet subsidiëren dan voor de coronacrisis. Een kwart van de Vlamingen geven aan dat hun neiging om deel te nemen aan wetenschappelijk onderzoek toegenomen is.

Drie kwart van de Vlamingen vindt dat de wetenschappers tijdens de coronacrisis professioneel over kwamen. Iets meer dan de helft van de respondenten vindt ook dat de wetenschappers begrijpelijk en eenduidig communiceerden. Bijna 3 op 4 Vlamingen geven aan dat ze zich konden vinden in de aanbevelingen van de wetenschappers. 6 op 10 Vlamingen vinden eveneens niet dat wetenschappers te veel de bovenhand genomen hebben tijdens de coronacrisis.

Vlaming heeft hoog vertrouwen in wetenschap
Het hoog vertrouwen in de wetenschap dat werd vastgesteld in 2018 wordt opnieuw bevestigd over de hele lijn bij alle groepen van de bevolking. De interesse in wetenschap in het algemeen blijft constant bij de Vlaamse bevolking. 65 % noemt zichzelf geïnteresseerd, het aantal personen dat aangeeft niet geïnteresseerd te zijn in wetenschap daalt tot 10 % t.o.v. 13 % in 2018.

Het belangrijkste verschil t.o.v. de eerste meting in 2018 is de meer positieve houding t.a.v. wetenschappers. Daar speelt een corona-effect. Mensen geven expliciet aan dat ze wetenschappers een positieve rol hebben zien spelen en dat uit zich in een betere evaluatie van wetenschappers.

Verder wordt de positieve evolutie op vlak van de kennis van het begrip STEM verder doorgezet. Meer dan de helft van de ondervraagde Vlamingen (63%) geeft aan al van STEM te hebben gehoord, dat percentage ligt beduidend hoger dan bij de eerste meting in 2018 (55%).

70.6 Hoe beoordeelt U de doelmatigheid (efficiëntie) van het beleidsinstrument/de instelling? Ziet U mogelijkheden om de doelmatigheid te verhogen?

Omschrijving: In hoeverre *'levert het beleid waar voor zijn geld'?* Wanneer de effecten van het beleid niet op een goedkopere manier kunnen worden bereikt, is het beleid doelmatig of efficiënt. Doelmatigheid betreft dus de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en de overige kosten binnen en buiten de entiteit). We spreken over doelmatigheid van beleid als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijke kosten wordt bereikt. Om iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van het beleid dient de doeltreffendheid dus al te zijn onderzocht. Beleid dat niet doeltreffend is, is per definitie ook niet doelmatig.

Antwoord (bij voorkeur 2 à 3 pagina's):

Hoewel effectmetingen geen causale verbanden kunnen aantonen tussen het beleid en de tendensen inzake arbeidsmarkt, innovatie, ondernemen, uitstroom van wetenschappelijk geschoolden enz. wordt het economisch, maatschappelijk en cultureel belang van wetenschapscommunicatie ondertussen alom erkend. Zowel kennisinstellingen, het bedrijfsleven, de media als alle onderwijsgeledingen onderschrijven het voluit. Gaandeweg is er een fijnmazig netwerk van actoren ontstaan dat het wetenschapscommunicatiebeleid over heel Vlaanderen uitdraagt.

De Dag van de Wetenschap, voordien Vlaamse Wetenschapsfeest genoemd, het wetenschappelijk doe-centrum Technopolis, , de Vlaamse Olympiades, Wetenschapscafés, de Volkssterrenwachten, RVO Society, Kinderuniversiteiten en tal van andere activiteiten hebben ondertussen ruime bekendheid en waardering verworven bij alle doelgroepen die zij voor ogen hebben.

De administratie werkt vanuit volgende algemene beleidsprincipes: streven naar meer efficiëntie, hogere effectiviteit, versnippering, kortom een optimale doelmatigheid van het wetenschapscommunicatiebeleid. De richtinggevende kernwaarden en uitvoeringsprincipes waaronder duurzaamheid, responsabilisering, excellentie, klantgerichtheid, wendbaarheid, integratie en synergie, maatwerk zijn voluit van toepassing in het wetenschapscommunicatiebeleid.

Bijkomende efficiëntiewinsten kunnen vooral gehaald worden in het zorgvuldiger afwegen van het toekennen van ad hoc subsidies, die zonder uitzondering zouden moeten getoetst worden aan hoger vermelde beleidsprincipes en kernwaarden.

70.7 Wat valt te leren uit een bestaande benchmarking van het beleidsinstrument/de instelling met het buitenland (bv. m.b.t. de grootte en soort van uitgaven)? Zijn er best practices bekend van andere overheden?

Omschrijving: Bestaan in het buitenland soortgelijke instrumenten/instellingen waarmee kan vergeleken worden?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Voor F.T.I. werd een benchmark uitgevoerd met Nemo, het Science museum in Amsterdam, Nederland, met Continium , het Museum voor Industrie en Samenleving in Limburg, Nederland, en met de Svenska Science Centers in Zweden.

De belangrijkste vaststellingen zijn:

Science museum NEMO (Nederland)

NEMO heeft als missie om op een interactieve en laagdrempelige manier wetenschap en technologie dichter bij het publiek te brengen. Dat gebeurt in het museum, op school, bij landelijke evenementen en online. NEMO is een museum voor families, scholen en geïnteresseerden, maar wil ook zoveel mogelijk andere doelgroepen enthousiasmeren voor wetenschap en technologie.

Financiering

Verdeling van de middelen (cijfers 2017 bij benadering):
Omzet 16 mio euro waarvan

- 3,3 mio euro rijkssubsidie: 2,1 mio euro financiering science museum en restant science festival organisatie (4.500 euro) + kennislink (4.500 euro) + vereniging science centra en andere evenementen (3.000 euro);
- 9 mio euro publieksinkomsten uit eigen exploitatie (tickets, horeca, shop + verhuur) catering + zakelijke evenementen;
- 2,7 mio euro projectfinanciering (wetenschapseducatieprojecten, Europese samenwerkingsprojecten en activiteiten zoals ESA/ESERO;
- 1 mio euro sponsoring van bedrijven (o.a. Google & Shell) en Giroloterij.

Museumplein Limburg – discovery center Continium (Nederland)

Het Museum voor Industrie en Samenleving Industrion opende in 1998 zijn deuren. Het museum is door de jaren heen zowel inhoudelijk als in omvang gegroeid. Industrion veranderde van een presentatie-instelling in een publieks- en participatie-instelling: Continium. Op de museumsite opende in 2015 twee nieuwe instellingen: Cube Designcenter en Columbus Earth Theater. De drie instellingen vormen samen het Museumplein Limburg. Het Museumplein Limburg biedt bezoekers een divers programma over de thema's aarde, wetenschap, techniek en vormgeving. Deze programma's worden ontwikkeld in nauwe samenwerking met bezoekers, scholen, kennisinstellingen, bedrijven en (internationale) partners. Het Museumplein Limburg is tevens de organisatie die de drie instellingen beheert, verbindt en ondersteunt.

Financiering

De voornaamste bron van financiering is de jaarlijkse provinciale subsidie van ongeveer 3,5 mio euro. Deze subsidie wordt toegekend op basis van een convenant met een beperkt aantal meetbare indicatoren (o.a. aantal expo's, evenementen, bezoekers). De strategisch-inhoudelijke aanpak, wordt door de organisatie en haar raad van toezicht bepaald. Het jaarbudget bedraagt ongeveer 5 mio euro. Naast de provinciale subsidie zijn de belangrijkste bronnen van inkomsten de aanvullende commerciële activiteiten (vnl. MICE-werking, verkoop en verhuur van expo's) en partnerschappen in EU-gefinancierde programma's. Vanuit de Nederlandse Overheid wordt er geen subsidie toegekend aan Museumplein Limburg. Dit heeft o.a. te maken met het statuut van Museumplein Limburg (de instelling is geen Rijksmuseum) en het verschil in budget voor cultuur per regio (voor de randstad bedraagt dat momenteel ongeveer 130 euro per inwoner, voor Zuid Limburg 3 euro per inwoner). Desalniettemin draagt de organisatie wel actief bij aan de realisatie van de landelijke beleidsdoelstellingen, omdat de missie en visie hierbij sterk aanleunt.

Voor de investeringen die nodig waren bij de recente ontwikkelingen op de site werd het grootste deel, ongeveer 14 mio euro, gefinancierd door de Nederlandse provincie Limburg. De provincie is eigenaar van de gebouwen en verhuurt deze aan de organisatie. Aanvullend werd voor de inrichting zo'n 6 mio euro financiering opgehaald via EFRO, Interreg en bedrijven.

Wat betreft de inrichting van Continium wordt er de komende jaren een grote vernieuwing gepland. De publiekspresentaties zullen worden aangepast aan de behoeften en verwachtingen van nieuwe generaties. Dit vernieuwingsproces zal samen met bedrijven, onderwijsinstellingen en het publiek worden aangepakt. Leerlingen en leerkachten worden ook actief bevraagd en betrokken. De exporuimte omvat 1.400 m² en de vernieuwing wordt geraamd op een investeringskost van 1,8 mio euro. De financiering zal deels met eigen middelen gebeuren. De Bank Giro Loterij kende reeds 550.000 euro toe. Daarnaast worden momenteel partnerships met bedrijven geprospecteerd.

Svenska Science Centres (Zweden)

Svenska Science Centres is een non-profit brancheorganisatie die de gemeenschappelijke belangen van de industrie promoot en ontwikkelt door interesse te wekken in wetenschap, technologie en wiskunde bij kinderen, adolescenten en het grote publiek. Het stimuleert daartoe de samenwerking tussen Zweedse science centra.

Leden en financiering

Het netwerk telt 19 leden, allen science centra en wetenschapsmusea in Zweden. Alle leden hebben een stem in de Algemene Vergadering en worden vertegenwoordigd door een driekoppig verkozen Raad van Bestuur. Het lidgeld is afhankelijk van de grootte van het museum. Twee maal per jaar komen alle leden samen in een directieoverleg en bespreken daar de strategisch lijnen. Vanuit de Zweedse overheid wordt 7% bijgedragen aan de financiering van de organisatie.

Bij de benchmarkoefening werd ook **Ecsite** betrokken. Technopolis is lid van dit netwerk

Technopolis is lid van Ecsite en zetelt in de Raad van Bestuur. Als organisatie is het een science centre waar voornamelijk een traditioneel WTI-programma (expo's en workshops gericht op kinderen) wordt aangeboden. Hierover wordt ervaring en inzicht gedeeld binnen diverse Ecsite fora evenals tentoonstellingen uitgewisseld met andere leden.

De visie van Ecsite is om creativiteit en kritisch denken in de Europese samenleving te bevorderen, burgers te stimuleren om zich bezig te houden met wetenschap, met als doel science centra, musea en alle organisaties die mensen bij de wetenschap betrekken, te inspireren en te empoweren. Ecsite vertegenwoordigt een sector, m.n. wetenschapscommunicatie en een breed veld van actoren die zich op een of andere manier inspannen om wetenschap dichter bij de burger brengt.

Leden en financiering

Meer dan 350 organisaties in Europa en wereldwijd worden samengebracht in een netwerk dat actief inzet op versterkende, formele en informele projecten en programma's en actief bijdraagt aan strategisch science in society / citizens science beleid via structurele advisering van de Europese Commissie.

Leden van Ecsite zijn o.a. science centra, natuur historische musea, onderzoeksinstellingen, private bedrijven, science festivals en netwerkorganisaties. De leden betalen een jaarlijks lidmaatschap en zetelen in de Algemene Vergadering. De Algemene Vergadering kiest elke twee jaar de (leden van de) Raad van Bestuur. In beide bestuursorganen wordt het beleid uitgezet en goedgekeurd.

Ecsite is een onafhankelijke netwerkorganisatie. De dagelijkse werking en activiteiten worden gefinancierd via de bijdragen van de leden, inkomsten uit Europese projecten en bijdragen van businesspartners. De belangrijkste bron van inkomsten is de jaarlijkse conferentie en dan vooral de businessbistro waarmee sponsors en partners worden aangetrokken.

Leereffecten uit de benchmarks

Voor science centra zijn er enkele belangrijke (in meerdere of mindere mate gemeenschappelijke) uitdagingen te identificeren die breder gaan dan het ontwikkelen van content voor een expo of het zijn van een fysieke plek voor verwondering:

- Een cultuur voor wetenschapscommunicatie ligt niet voor de hand en moet actief gestimuleerd worden. In Vlaanderen bv. is er geen universiteit met gerenommeerde expertise in of opleidingsaanbod voor wetenschapscommunicatie. Wel hebben de expertisecellen wetenschapscommunicatie bij de Universitaire Associaties een belangrijke rol in het populariseren van wetenschap. Deze actoren kunnen de brug zijn naar samenwerkingen met internationale universiteiten die gespecialiseerd zijn in wetenschapscommunicatie. Op die manier wordt een transfer van inzichten en beproefde methodieken mogelijk gemaakt. Een science centrum zoals Technopolis kan deze actoren verbinden, haar eigen praktijkkennis inbrengen en vandaar uit programma's ontwikkelen. Voorbeeld van zo'n vruchtbare samenwerking is de relatie tussen NEMO, Kennislink en de Nederlandse universiteiten.
- Een fysiek science centrum biedt bezoekers idealiter verbinding met wetenschap en met de rol van wetenschap in de economie (de correlatie tussen wetenschap, onderzoek en ontwikkeling, innovatie en de marktpositie van economische sectoren - zoals bvb. in de voedings- en genotmiddelenindustrie, chemie, elektronica, farma, machine-industrie en informatietechnologie). Hierdoor krijgen bezoekers een ruimer inzicht, gaande van de resultaten van wetenschappelijke processen tot het belang van investeringen in WTI voor economische en maatschappelijke vooruitgang. Een prikkelende uitleg van het onderzoeksproces is nodig als aanvulling op de vertaling van WTI-fenomenen in een expo.
- Een science centre doet dienst als referentieplaats. Het is een plek waar onderzoek en innovatie van een regio getoond kan worden. De erkenning en waardering van een science centre als een referentiepunt voor WTI is belangrijk.
- De context waarbinnen science centra opereren is complex en vergt een mix van fysiek en digitaal. Het is niet alleen een kwestie van kwantiteit (aantal bezoekers, aantal programma's etc.) maar ook een kwestie van kwaliteit (relevantie, niveau content, instrumenten, maatwerk) en community building. De relevantie voor de bezoeker of doelgroep is een belangrijk uitgangspunt en kan door een hoge mate van interactie met het publiek bevorderd worden. Samenwerking met lokale actoren, gemeenschappen, een makerslab alsook outreach-activiteiten zijn bevorderlijk voor het uitbouwen van de community.
- Er is een verschuiving van onderwijs (traditioneel) naar leren (ook informeel). Op diverse plaatsen kan er iets geleerd worden (festivals, scholen, sociale media, universiteiten, ouders, ...). De effectiviteit van het bestaande onderwijssysteem en de impact van de daarin toegepaste methodieken worden bovendien uitgedaagd door maatschappelijke noden (bv. aan meer STEM instroom). Een science center is een plek om nieuwe vormen van leren te verkennen en te definiëren, in nauwe samenwerking met het publiek (zie ook NEMO).

De evolutie van een programmagerichte organisatie naar een netwerkorganisatie is een interessante piste voor Technopolis. Hierin wordt vertrokken vanuit de vraag/wens/behoefte van bezoekers en (potentiële) partners. Een visie die vertrekt vanuit welke rol of betekenis een science center heeft of kan hebben in een evoluerende maatschappij en welke meerwaarde het center kan betekenen in een netwerk van actoren, financiële partners en (outreach) locaties, betekent synergetisch handelen. Dit zal vernieuwende content opleveren en de relevantie van de programmering ten goede komen. Om innovatief te zijn moet er meer ruimte zijn voor open processen, trail and error en disruptieve initiatieven.

In het algemeen raadpleegt het wetenschapscommunicatiebeleid in Vlaanderen regelmatig bronnen uit Nederland zoals o.m.
https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2019/12/23/belang-van-investeren-in-wetenschapscommunicatie/belang-van-investeren-in-wetenschapscommunicatie.pdf

https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2021-22584.html

Bij beslissingen over grote projecten zoals de Vlaamse Wetenschapsagenda , opgezet en uitgevoerd in samenwerking met het FWO en de KVAB werd in hoge mate rekening gehouden met de expertise die in Nederland opgebouwd was rond de Nationale Wetenschapsagenda.

Wetenschapscommunicatie en Outreach
In opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) financiert NWO sinds 2018 onderzoek in het kader van de Nationale Wetenschapsagenda, onder andere door het stimuleren van wetenschapscommunicatie en outreach. De Nationale Wetenschapsagenda (NWA) beschrijft brede, uitdagende onderwerpen die om een nationale aanpak vragen en waarop Nederlands onderzoek de samenleving en de kenniseconomie kan versterken. De NWA is door een innovatief bottom-up proces met de inbreng van burgers en wetenschappers tot stand gekomen: elke Nederlander kreeg in 2015 de kans om online vragen in te dienen. Het nationale kennisveld, verenigd in de Kenniscoalitie, heeft de opgehaalde vragen tot 140 clustervragen gebundeld, waaruit 25 onderzoeksroutes zijn gedistilleerd waarmee verschillende publiek-private consortia de komende jaren aan de slag gaan. Het budget voor Wetenschap & Outreach in 2020 is 3,2 mio euro.

Bij de ontwikkeling van de Vlaamse Wetenschapsbarometer werd een benchmarkoefening uitgevoerd met de Eurobarometer en met vergelijkbare instrumenten uit Duitsland en Zwitserland.

70.8 Wat valt te leren uit bestaand wetenschappelijk onderzoek in relatie tot het beleidsinstrument/de instelling en/of uit recente managementervaringen?

Omschrijving: Zijn er wetenschappelijke studies beschikbaar die inzichten verschaffen over de toegevoegde waarde van het instrument/de instelling? Wat leert de eigen managementervaring ons?

Antwoord (max. 2 pagina's) :

Wereldwijd wordt veel wetenschappelijk onderzoek naar wetenschapscommunicatie en public engagement (PE) gedaan. Meestal blijft dat beperkt tot een enkel onderwerp, een enkele communicatievorm, projectgebonden, situatie-afhankelijk, gericht op een specifiek publiek in één land en daardoor met conclusies van beperkte bruikbaarheid in andere contexten. Reviews, algemene lessen, universele kwaliteitsindicatoren of breed toepasbare do's en don'ts zijn nauwelijks te vinden. Wetenschapscommunicatie is daardoor in veel opzichten nog vooral een ambachtelijk vakgebied. De echte experts zijn uitvoerders, die door beoefening praktische kennis en ervaring hebben opgedaan.

In Vlaanderen wordt wetenschappelijk onderzoek over wetenschapscommunicatie o.m. door de KVAB samengebracht in haar "Standpunten". De VARIO repertorieert en deelt relevante artikels met het veld via de VARIO nieuwsbrieven en vertaalt deze in Adviezen voor het beleid. De structurele partners, zoals de Expertisecellen Wetenschapscommunicatie, Scivil, het Vlaamse kenniscentrum voor Citizen Science, maar ook het kleine Breinwijzer vzw dragen bij tot de kennisopbouw en kennisdeling rond wetenschapscommunicatie. Ook in internationale

wetenschappelijke tijdschriften over communicatie, educatie, sociologie enz. komt wetenschapscommunicatie meer en meer aan bod.

In het buitenland worden pogingen gedaan om objectieve standaarden vast te leggen. In het Verenigd Koninkrijk loopt men daarmee voorop. Steeds meer Britse instituten, zoals de Open University, en financiers, zoals Wellcome Trust, nemen public engagement (in de zin van volwassen publiekscommunicatie) formeel en concreet mee in het beoordelen van aanvragen, projecten en profielen van kandidaten voor functies. Het gaat daarbij expliciet om wetenschapscommunicatie gericht op maatschappelijke impact, in tegenstelling tot bijvoorbeeld communicatie gericht op branding of studentenwerving.

Het Rathenau Instituut in Nederland ontwikkelde een beoordelingsinstrument wetenschapscommunicatie waarmee het beoogt de Nederlandse wetenschap te ondersteunen bij het delen van kennis en bij het wederzijdse gesprek met de samenleving . Het beoordelingsinstrument moet wetenschappers helpen om aan goede wetenschapscommunicatie te (laten) doen en het moet bestuurders en financiers helpen goede wetenschapscommunicatie te (h)erkennen en waarderen. Daarmee wil men een cultuur van kennisdeling over en innovatie van wetenschapscommunicatie stimuleren, helpen voorkomen dat tijd en geld verspild worden aan minder goede projecten, meer diverse carrières bij wetenschappers ondersteunen en mogelijkheden voor sturing van wetenschapscommunicatie vanuit visie en beleid creëren. In dit beoordelingsintrument worden drie categorieën kwaliteitscriteria ontwikkeld rond consistentie, doelmatigheid en maatschappelijke impact van projecten wetenschapscommunicatie.

Hieruit kwamen een aantal nuttige aanbevelingen naar voor:

Het verdient aanbeveling onderscheid te maken tussen systeem en individu. Niet elke individuele wetenschapper hoeft aan wetenschapscommunicatie te doen. Een individuele verplichting is geen goed idee. Andersom zijn er altijd goede voorbeelden te vinden van individuele wetenschappers die publiek betrekken.

Er wordt geadviseerd om te focussen op en structureel ruimte te bieden aan de vele gemotiveerde wetenschappers die goed communiceren. Ondersteun hen en beloon hen voor kwaliteit. Erken en stimuleer die personen en hun projecten met geld en aandacht en help ze elkaar te leren kennen.

Op verschillende plaatsen in het veld wordt nagedacht over de vraag wat het betekent om een goede wetenschapper te zijn. Diversiteit is het sleutelwoord: er zijn verschillende manieren om een goede wetenschapper te zijn. Sommige wetenschappers zijn vooral goed in onderzoek; anderen in onderwijs, weer anderen in valorisatie, in de vorm van bijvoorbeeld publiekscommunicatie. Die diversiteit komt tot uiting in een wetenschapssysteem dat alle verschillende wetenschappelijke kwaliteiten herbergt, in een nader te bepalen verhouding. Die verschillende kwaliteiten moeten formeel erkend en gewaardeerd worden, ook in de vorm van financiering en carrièremogelijkheden. Formele erkenning en financiering van wetenschapscommunicatie als werk van wetenschappers kan bijdragen aan informele erkenning onder collega's.

Het maatschappelijk belang van publieke betrokkenheid en wetenschapscommunicatie wordt gevonden in impact. Daarom moeten wetenschapscommunicatie-activiteiten ook beoordeeld worden met het oog op die impact. Dat wetenschappers die meer en beter communiceren daar ook andere voordelen van hebben (meer profilering, soms meer citaties) is mooi meegenomen. Ook binnen organisaties zou de overlap tussen valorisatie en communicatie zichtbaar moeten worden. Het wordt aanbevolen het gesprek tussen valorisatie-experts/afdelingen en communicatie-experts/afdelingen op gang te brengen en te houden.

Valorisatie- en impact-activiteiten moeten betaalde werkzaamheden kunnen zijn voor wetenschappers. Binnen valorisatie is een specifieke extra focus op wetenschapscommunicatie en publieke betrokkenheid gewenst, omdat het tot nog toe een ondergewaardeerd aspect van valorisatie is. Blijft de focus breed, op alle impact tegelijk, dan is het risico dat vanzelf de nadruk blijft liggen op gemakkelijker te kwantificeren (economische)

aspecten van valorisatie. Bijkomend voordeel van een smalle focus is dat een nieuw initiatief op kleinere schaal getest kan worden en vervolgens kan worden opgeschaald naar valorisatie in brede zin.

Een tijdelijk financieringsinstrument voor wetenschapscommunicatie-activiteiten kan voorzien in een brede behoefte. Het ondersteunt gemotiveerde individuen; het maakt koplopers zichtbaar; het erkent op formele manier wetenschapscommunicatie als vorm van wetenschappelijke kwaliteit; het schaart publieke betrokkenheid onder impact/valorisatie; het biedt een mogelijkheid om kwaliteit te onderscheiden; het stimuleert kennisdeling en zelfverbetering. Op termijn is ook informele erkenning essentieel; daarvoor is een cultuurverandering nodig onder wetenschappers zelf en in de instellingen. Een formele erkenning in de vorm van een tijdelijk financieringsinstrument kan sneller opgezet worden en vervolgens bijdragen aan die cultuurverandering. Uiteindelijk zal wetenschapscommunicatie, evenals andere vormen van valorisatie, onder verantwoordelijkheid van de kennisinstellingen moeten vallen. Erkenning en waardering zal dan tot uiting komen in HR-beleid. Daarom moet een financieringsinstrument voor individuele projecten tijdelijk zijn.

70.9 Bevoegdheidsverdelings- en decentralisatietoets?

Omschrijving: Zit het instrument/de instelling op Vlaams niveau op het juiste niveau? Zijn er argumenten voor een *bevoegdheidsherverdeling* naar het federale niveau, of omgekeerd, dienen bepaalde bevoegdheden van het federale niveau naar het Vlaamse overgeheveld te worden ten einde meer beleidscoherentie te garanderen? Zijn er argumenten om het instrument/de instelling binnen Vlaanderen *verder te decentraliseren* naar een lager niveau?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Vermits het wetenschapsbeleid sinds 1994 een overwegend Vlaamse bevoegdheid is, zit het wetenschapscommunicatiebeleid zeker op het juiste beleidsniveau. Omwille van de versnippering van bevoegdheden is er nog een deel van het wetenschapsbeleid federale bevoegdheid en dit beleidsniveau koppelt hieraan eveneens een wetenschapscommunicatiebeleid. Zo zijn er een aantal federale wetenschappelijke instellingen die hun eigen wetenschapscommunicatiebeleid uitbouwen, zoals het Koninklijk Belgisch Meteorologisch Instituut, het Belgisch Instituut voor Ruimte Aeronomie, het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen enz. Verder nemen ook provincies en gemeenten initiatieven op het vlak van wetenschapscommunicatie. Zolang het wetenschapsbeleid zich op verschillende beleidsniveaus situeert, zal de organisatie van het wetenschapscommunicatiebeleid eveneens vanuit verschillende beleidsniveaus blijven gebeuren.

70.10 Private sector/non-profit toets

Omschrijving: Waarom behoort deze taak toe aan de overheid? Kan deze taak door de private sector uitgevoerd worden? Waarom (niet)?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De overheid bewaakt het algemene belang en daarom is het wetenschapscommunicatiebeleid een taak die het best door de overheid behartigd wordt. De private sector is eveneens vragende partij voor een wetenschapscommunicatiebeleid, vooral voor het onderdeel verhogen van de instroom in STEM-opleidingen en technologische beroepen. Hier zien we dat de private sector vooral het eigen belang voor ogen heeft en in de eerste plaats initiatieven wil die de eigen sector en meer bepaald de knelpunten in de eigen sector ten goede komen: de ICT-sector, de chemie enz. Binnen

het Vlaamse wetenschapscommunicatiebeleid zijn er ondertussen al heel wat voorbeelden van samenwerkingen met de private sector: met sectorfederaties zoals Agoria en Fedustria o.m. in het kader van de wetenschappelijke opstellingen in het doecentrum Technopolis in Mechelen, met EOS Wetenschap vzw, met het Geluidshuis, met Cera in het kader van de RVO Society, enz.

70.11 Administratieve vereenvoudigingstoets

Omschrijving: Kan het beleidsinstrument/de instelling administratief vereenvoudigd worden zodat ze tot minder bureaucratie en overhead leiden? Zo ja, op welke wijze (vb. via verdere digitalisering)? Zijn de beheerskosten groot?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De interne workflow binnen de administratie voor het uitvoeren van de wettelijke verplichtingen rond toekenning van subsidies zoals aanvragen van het advies bij Inspectie van Financiën, aanvragen begrotingsakkoord, agendering op de Vlaamse Regering, ondertekening van Ministeriële Besluiten en Besluiten Vlaamse Regering werd maximaal gedigitaliseerd. Deze digitalisering heeft vooral tijdens de coronacrisis met maximaal telewerk van zowel administratie als kabinet haar nut bewezen. Het werken met fysieke documenten wordt tot het uiterste minimum beperkt en is een voorbeeld van administratieve vereenvoudiging op alle niveaus.

Voor de structurele partners met een convenant werd een belangrijke administratieve werklastvermindering doorgevoerd: de verplichting om een jaarlijks werkplan in te dienen is weggevallen. Bij de structurele partners zonder convenant en bij projectsubsidies wordt bij het indienen van de subsidieaanvragen de nadruk gelegd op beknoptheid en structuur. Om het proces gestroomlijnd te laten verlopen wordt aan de indieners een document verstrekt met opsomming van de basiselementen die een subsidieaanvraag moet bevatten i.v.m. informatie over het project/evenement/activiteit waarvoor subsidie aangevraagd wordt, relevantie voor het wetenschapscommunicatiebeleid, projectbegroting en administratieve informatie over de subsidieaanvrager.

Ook bij het indienen van het eindverslag en de opmaak van de eindrapportering wordt gepoogd de administratieve overlast te beperken en te streven naar een compacte maar toch degelijk onderbouwde verantwoording van de besteding van de subsidies

De beheerskosten bij het Departement EWI zijn zeer laag, gezien de beperkte personeelsinzet (1,2 VTE) voor de opvolging van de dossiers rond wetenschapscommunicatie.

70.12 Systeemeffect/belang van het instrument/instelling binnen en/of buiten beleidsdomein?

Omschrijving: Welk systeemeffect of -belang heeft het beleidsinstrument/instelling binnen het (volledige) beleidsdomein, voor de andere beleidsdomeinen binnen de Vlaamse overheid, of ruimer voor de samenleving. En omgekeerd, wat is het belang van het systeem voor het betrokken instrument/instelling?

Antwoord (max. 2 pagina's):

De coronacrisis heeft ten overvloede aangetoond dat wetenschapscommunicatie een cruciale rol kan vervullen in alle geledingen van de samenleving. Wetenschapscommunicatie kan een brug vormen tussen wetenschap en de maatschappij. Om verbonden te zijn met de maatschappij, moet

wetenschap niet alleen toegankelijk zijn, maar ook begrijpelijk en benaderbaar. Juist daarin vervult wetenschapscommunicatie een belangrijke rol: het laat mensen delen in de fascinatie van wetenschappelijke kennis, helpt bij het onderscheiden van feiten en fabels, laat zien hoe de samenleving de vruchten plukt van onderzoek en geeft de burger de kans om daaraan bij te dragen. Ook voor het onderzoek is deze dialoog waardevol: kennis en ervaringen uit de maatschappij kunnen leiden tot nieuwe onderzoeksvragen en begeleiden onderzoekers bij ethische vraagstukken. In een bijzondere tijd waarin vertrouwen in (wetenschappelijke) instellingen soms onder druk staat, is deze kruisbestuiving belangrijk. Zo vormt wetenschapscommunicatie een hefboom voor wetenschap met impact.

De aandacht voor impact en publieke betrokkenheid groeit. Een eerste observatie die alle gesprekspartners delen is dat er in de Vlaamse, Belgische, (maar ook internationale) wetenschap steeds meer aandacht komt voor impact en valorisatie en daarbinnen voor publieke betrokkenheid en wetenschapscommunicatie. Die beweging zal in de toekomst aan belang winnen en wetenschappers zullen er binnen hun werk meer mee te maken te krijgen.

Ten tweede is er veel onduidelijkheid over de plaats van publieke betrokkenheid en wetenschapscommunicatie in het wetenschapssysteem en in de organisaties. Het belang van wetenschapscommunicatie als aspect van valorisatie wordt breed onderkend, maar degenen die zich bezighouden met valorisatie en impact zijn niet degenen die zich bezighouden met communicatie.

Noch bij de valorisatie-afdelingen, noch bij de communicatie-afdelingen is impact in de vorm van publieke betrokkenheid kern van het werk. De valorisatie- en impactspecialisten hebben vaak de focus meer op impact in de vorm van vermarkting, innovatie en/of beleidsbeïnvloeding; de communicatiemensen hebben vaak corporate branding, strategische positionering, werving en/of marketing tot voornaamste doel.

70.13 Voldoet de bestaande periodiciteit en methodologie van evalueren?

Omschrijving: Indien ze bestaat, voldoet de huidige evaluatiemethodologie en -periodiciteit m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling?

Antwoord (max. 1 pagina):

Dit wordt voor de structurele partners bepaald in de convenanten. Bij structurele partners die jaar na jaar uitstekend presteren en niet enkel de vereiste KPI's realiseren maar met hun algemene werking een duidelijke bijdrage leveren aan het wetenschapscommunicatiebeleid, zoals de Vlaamse Volkssterrenwachten lijkt het niet nodig om na afloop van elk convenant een externe evaluatie te organiseren. Dit is immers een zware en omslachtige procedure, die duur is en hoge betrokkenheid van zowel de evaluatiecel als van het team wetenschapscommunicatie vergt en eveneens erg belastend is voor de geëvalueerde organisatie. Op dit terrein zijn duidelijk efficiëntiewinsten te realiseren die alle betrokkenen ten goede zouden komen.

70.14 De 15% besparingsvariant: wat zijn de beleidsopties en -effecten voor het geval er significant minder budget zou beschikbaar zijn? Welke parameters bepalen de grootte van de uitgaven en kunnen we sleutelen aan deze parameters? En wat is dan het effect? Wat zijn de beleidsmatige aandachtspunten? Hoe schat U de haalbaarheid in?

Omschrijving: Deze vraag voegt *een vooruitkijkend element* toe aan de beleidsdoorlichting. Er dient inzichtelijk gemaakt te worden *aan welke varianten kan worden gedacht* om een significante besparing te realiseren en *wat de te verwachten effecten* in positieve, negatieve of neutrale zin van deze varianten zijn.

Antwoord (max. 3 pagina's):

De effecten van een vermindering van budget van 15% voor wetenschapscommunicatie hebben zowel op korte, middellange als lange termijn grote impact, afhankelijk van de draagkracht van de gesubsidieerde organisatie.

In het geval van F.T.I vzw/Technopolis waarvan de subsidie in 2014 4.354.000 euro bedroeg en in 2021 4.240.000 euro, is het budget dus al verminderd, zeker t.o.v. wat het budget zou geweest zijn zonder de tussentijdse besparingen en met toepassing van de indexering die in de convenanten vooropgesteld werd. Over de jaren heen heeft F.T.I/Technopolis bovendien een gecumuleerd verlies opgebouwd van 3,2 mio euro. Een nieuwe, bijkomende besparing zou vooral gevolgen hebben op het personeelsbestand en daarmee samenhangend op de werking. Bij kleinere partners zou een besparing van 15% de volledige werking in het gedrang brengen (bv. Breinwijzer vzw – een subsidie van 80.000 euro met 0,8 VTE)

Enkel bij het niet organiseren van nieuwe projectoproepen heeft een budgetvermindering geen of slechts beperkte impact. Er zullen dan minder projecten kunnen gefinancierd worden.

Verder zijn er vooral efficiëntiewinsten te halen bij besparingen bij grote evenementen zoals Supernova, Big Bang Festival e.d. Daar is doorgaans het inschakelen van externe (communicatie)bedrijven en/of intendanten met een hoog uurtarief een begrotingspost waarop besparingen mogelijk zijn.

70.15 Andere opmerkingen/aandachtspunten?

Omschrijving: Zijn er m.b.t. het beleidsinstrument/de instelling nog andere relevante opmerkingen of aandachtpunten mee te geven in het kader van deze doorlichting?

Antwoord (max. 2 pagina's):

Tussentijdse begrotingsaanpassingen in de vorm van indexeringen en desindexeringen zijn contraproductief. Ze veroorzaken een administratieve overlast, (2 subsidiebesluiten voor één begrotingsjaar) en bemoeilijken de budgetopvolging.

Bij nieuwe beleidsdoelstellingen in een nieuwe legislatuur ontstaat er soms een conflict met de doelstellingen van convenanten die afgesloten werden op het einde van de vorige legislatuur.

Er dient over gewaakt te worden dat de rol van informele adviesorganen of lobbygroepen (zoals bv. het STEM-platform) niet overschreden wordt.